

342.491
+ 342.491

GRÁGÁS 924

KONUNGSBÓK

Genoptrykt efter
Vilhjálmur Finsens udgave 1852

ODENSE UNIVERSITETSFORLAG

1974

Dette genoptryk udsendes som en hilsen til Island i 1100-året for landets bebyggelse. Initiativet til udgivelsen udgik fra professor Peter Foote, University College London, og professor Hans Bekker-Nielsen, Odense Universitet, og Odense Universitetsforlag påtog sig opgaven med aktiv støtte af konsul Arne Nielsen og overbibliotekar Torkil Olsen.

Filologer, retshistorikere og andre lærde med interesse for den islandske fristats ret har længe følt, at Vilhjálmur Finsens udgaver af *Grágás* burde genoptrykkes. Odense Universitetsforlag takker nedenævnte, der har bidraget til, at ønsket kunne blive til virkelighed.

A/S ALBANI BRYGGERIERNE, ODENSE
ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
DEN DANSKE PROVINSBANK A/S, ODENSE
FYENS ANDELS-FODERSTOFFORRETNING,
SVENDBORG
FYENS STIFTSBOGTRYKKERI, ODENSE
HANDELSBANKEN, ODENSE
KIJAFÁ-FONDEN, ODENSE
ELIAS B. MUUS ODENSE A/S
SPAREKASSEN FYN, ODENSE
UNIVERSITETSCENTERFORENINGEN FOR
FYNS STIFT
LÆGE LEIF UJARAQ VAAG, MESINGE

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
ISBN 87 7492 111 8

GRÁGÁS - bidrag til en bibliografi

FAKSIMILEUDGAVER findes i serien *Corpus codicum Islandicorum medii aevi (CCI): The Codex Regius of Grágás* ... With an introduction by Páll Eggert Ólason. Copenhagen, 1932. (CCI, III.) - *Staðarhólsbók. The Ancient Lawbooks Grágás and Járnsíða* ... With an introduction by Ólafur Lárusson. Copenhagen, 1936. (CCI, IX.)

OVERSÆTTELSER - Latin: *Hin forna lögbók Íslendinga sem nefnist Grágás. Codex juris Islandorum antiqvissimus, qui nominatur Grágás* ... I-II. Havniæ, 1829. [Teksten overvejende fra *Staðarhólsbók*.] - Dansk: *Grágás. Islændernes Lovbog i Fristatens Tid*, udgivet ... og oversat af Vilhjálmur Finsen ... III-IV. Kjøbenhavn, 1870. [*Codex Regius*.] - Tysk: *Isländisches Recht. Die Graugans*. Übersetzt von Andreas Heusler. *Germanenrechte*, IX. Weimar, 1937. [*Codex Regius*.] - Engelsk: *Grágás* ... an English translation prepared by Andrew Dennis, Peter Foote and Richard Perkins. (University of Manitoba Icelandic Studies. II.) Winnipeg. [Under udgivelse. *Codex Regius* med tilføjelser fra *Staðarhólsbók*.]

LITTERATURHENVISNINGER til afhandlinger om *Grágás* og islandsk ret i middelalderen findes samlet i *Islandica*, IV: Halldór Hermannsson, *The Ancient Laws of Norway and Iceland* (Ithaca, N.Y., 1911). Et (endnu ikke udgivet) tillæg til denne specialbibliografi er J. A. B. Townsend, *The Ancient Laws of Norway and Iceland*. A bibliographical supplement to ... *Islandica*, Volume IV, fra 1961, der findes i University College Library, London. - Nyere afhandlinger registreres løbende i *Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies*, edited by Hans Bekker-Nielsen for The Royal Library, Copenhagen, som udkommer hvert år.

EN ORDBOG til *Grágás (Codex Regius)* er under udgivelse ved Universitæt des Saarlandes, Saarbrücken. Udgiverne er H. Beck, H. Fix, H. Peltonen og C. Simon.

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Såmfund.

Første Del.

Text I.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1852.

Forord.

Nærværende Udgave af Graagaasen er besørget efter Haandskriftet paa det store kongelige Bibliothek, gl. kgl. Saml. 1157, fol., der er den ene af de to Hovedmembraner, hvori denne, den nordiske Oldtids omfangsrigeste og udentvivi mest interessante Lovbog er os overleveret, og hvilke tillige ere at betragte som tvende, saavel i Henseende til Indholdet, som navnlig i Henseende til Antallet og Ordenen af de enkelte Bestemmelser indbyrdes temmelig forskjellige Bearbejdelser¹. Bemeldte Haandskrift, der bestaaer af 93 Blade, hvert med to Columner paa Siden, er skrevet med to forskellige Hænder, hvoraf den første ender med det 13. Blad. Det er i det hele kommet ubeskadiget til os, med Undtagelse af, at der efter det 37. Blad findes en Lacune af 2 Blade, samt at et Stykke er bortrevet af den øverste Del af første Blad, hvis første Side derhos tildels er meget vanskelig at læse; herved kommer imidlertid en ældre Papirafskrift af første og endel af anden Side, der findes indbunden i Haandskriftet foran Texten, til god Nytte. Ved Udgivelsen af denne gamle og i enhver Henseende fortrinlige Skindbog, hvoraf en nøiere Skildring vil, i Forbindelse med en nærmere Udvikling af de ved Udgivelsen fulgte Regler, finde sin Plads i en Fortale til den hele Udgave, der vil blive meddelt i sidste Hefte, have vi valgt den Fremgangsmaade, at aftrykke Texten uforandret og med Beholdelse af Haandskriftets hele Skrivemaade, forsaavidt saadant ved Anvendelse af de almindelige Skriftegn kunde lade sig gjøre. I Overensstemmelse med denne Regel ere navnlig Forkortelserne, ved hvis Opløsning vi have fulgt den

---

¹) Med Hensyn til Forholdet mellem de tre Recensioner og det dermed i Forbindelse stauende Spørgsmaal om Udviklingsmaaden af den islandske Ret, sefr. Indledningen til en Afhandl. af nærværende Udgiver om den islandske Familieret efter Grågs i *Annaler for nordisk Oldkyndighed*, 1849, S. 156 ff.

af hver af Afskriverne i det hele anvendte Retskrivning, andydede ved Cursivskrift. Ikkun aabenbare Feil, der kunne tilregnes Afskriveren, ere blevne rettede, hvorom altid er gjort Bemærkning i Noterne under Texten. Forsaavidt de enkelte Steder angaaer, hvoraf kun Begyndelsen og undertiden tillige Slutningen ere anførte i vort Haandskrift, men som findes fuldstændige i det andet foran nævnte Membranhaandskrift af Graagaasen, nemlig Skindbogen i den arnamagnæanske Samling 334, fol., have vi anseet det for rettest at indføre de Steder af nysnævnte Membran, der saaledes kunne tjene til Supplering, i Texten, imellem Klammer, ikkun med Forandring i Skrivemaaden i Overensstemmelse med det til Grund lagte Haandskrift.

Capitelinddelingen er tilføiet, hvorhos der i Noter under Texten er gjort Henvisning til de tidligere Udgaver, nemlig af Kristenretten, der er bleven betragtet som et særskilt hele, under Titlen „Jus ecclesiasticum vetus, sive Thorlaco-Ketilianum, Havnæ et Lipsiæ 1776, 8., og af de øvrige Dele af Lovbogen under Titlen: Hin forna lögbók Islendinga, sem nefnist Grágás, Havnæ, 1829, 4., for hvilke Udgaver det arnamagnæanske Haandskrift har tjent som Grundlag i de Afsnit, der er fælles for begge Bearbejdelser. Endvidere er Skindbogens Side- og Columnetal angivet i Parenthes i Texten, hvorved dog bemærkes, at det i Skindbogen anbragte Sidetale først begynder med anden Side, og at vi derfor have maattet betegne det første Blads fire Columner med S. 1, a, b, c, d.

I Oversættelsen have vi søgt dels at bevare Originalens Tone, dels fornemmelig, hvad der her maatte være det væsentligste, at gjengive Meningen af den ofte særdeles vanskelige Text.

G R Á G Á S.

Kristinna laga þátr. ¹

1.

(S. 1, a.) ^a **P**at er upphaf laga vara, at allir menn scolo kristnir vera alandi her. oc trva a ein *cup* föður oc son oc *helgan anda*. Barn huert scal færa til skirnar er alit er sva sem fyrst ma með hverigri scepno sem er. Ef skaporfone barns er i hia, oc scal hann barn færa til skirnar. oc sa maþr er hann biþr til. Ef eigi er skaporfone barns i hia, oc scal bvandi sa er vist veitir kono þeirri er lettari er orðin. færa barn til skirnar oc sa maþr er hann biðr til. Ef hvargi þeirra er i hia, oc scolo þeir men færa barn til skirnar er þar ero lögfástir innan hvs. Ef eigi ero þeir til. eða hafa þeir eigi lip til. oc scolo þa þeir er næstir ero. færa eða veta lið. Ef sa maþr hefer eigi syslo a at færa barn til skirnar er scyldr er til. eða sa syniar er bepinn er til fararinnar oc varþar *fiorbavgs garþ* oc a sa sök er vill. sva varþar hvarvmtveggia þeirra oc scal sok

---

a) = Den arnamagnæanske Udgave, Cap. 1.

¹) Overskriften er tilføjet. Til det bortrevne Stykke af Membranens første Blad (jfr. Fortalen) har hørt den øverste Del af den store, afblegede Initial, hvormed Texten begynder, samt af de sex mellemste Bogstaver af Ordene i første Linie: upphaf laga.

þeirri stefna heiman oc qveðia til heimilis bva ix. a þingi þess manz er sottr er. Bvandi er scyldr at ala þa menn er barn færa til skirnar iij. menn fvlftiþa oc barn enn .iiij. mann oc hros eþa eyk ef þeim fylgir. Ef hann a fe minna en hann eigi þingfarar kavpi at gegna oc a hann at veita þeim hvsrvm oc selia þeim mat oc hey. sva sem bvar virþa. Golldit scal a xiiij. nottom matar verð oc heyss. Ef bvandi syniar þeim vistar eþa þess beina er til er mæltr oc verþr hann vtlagr iij. morkom. oc a sa sok er vistar er syniat. Stefna scal þvi mali heiman oc qveþia til heimilis bva v. a þingi þess er¹ sottr er. ^a Þeir menn er barn færa til scirnar scolo fara til logheimilis prestz. nema þeir fini hann fyr. oc biþia at hann skiri barn. Ef hann varnar þess. oc varþar þat fiorbavgs garþ oc eigo þeir sok er barn færðo til skirnar. oc scal stefna heiman oc qveþia til (s. 1, b.) [ix. heimilis bva a þingi. Ef þeir hitta prestinn a fornvum vegi. oc lætr hann]² rett scirn vppi at hann lati at [logheimili]³ sinv. ef hann hefðr eigi lengr verit heiman en dagstvnd. Ef prestr hefir vm nott verit heiman eþa lengr oc hitta menn hann á fornvum vegi oc biðia hann skira barn oc lætr hann rett skirn uppi at hann lati at kirkiv bæ envm næsta. ef barn er eigi sivkt. Ef sott er á barne. oc scal þar skira er vatne naer fyrst. Prestr scal eigi sva fara heiman vm nott eþa lengr at hann hafi eigi þa reido alla meþ ser er hann megi barn skira. Ef hann hefðr eigi oc verþr hann secr vm þat .iiij. morevm. ef hann kemr i avngva ravn vm þat. EN ef hann kemr i ravn

a) = A. M., c. 2.

1) Dette Ord er tilføjet, som udeladt ved Skrifteil.

2 & 3) De indklamrede Ord, samt den øverste Del af de tre næstsidste Bogstaver i Ordene lati at have hørt til det bortrevne Stykke af Membranen.

vm þat mal oc stendr þat fyrir skirninni at hann hefðr eigi reido til oc varþar honvm þat fiorbavgs garþ oc eigo þeir sokina er barnit færþv til skirnar oc scal heiman stefna oc qveþia til ix. heimilis bva a þingi. ^a Þat er mælt ef barn elsk i vt eyvm ef erfingi er i hia barns þess oc er hann skyldr at færa til skirnar barn oc bvþo navtar hans oc þeir menn allir er a meginlandi ero skyldir at færa barn til skirnar. Sa er skyldr at lia skips er beþinn er oc fara scal oc hvern er beiddr er sva sem fyrst ma fyrir veþrs sakir. Bvandi er skyldr at ala þa menn v: er vtan ero komnir¹ oc barn enn vi. mann. þeir scolo feria þa menn aþr er barn færþo til scirnar er vtan færðo. Ef kona verþr lettari a fornvum vegi. oc ero foronavtar hennar skyldir at færa barn til scirnar. eþa þeir er fyrst ero til beðnir. Ef sa maþr færðr eigi barn til skirnar er skyldr er til eþa syniar honvm farar eþa skips eþa eykiar at navðsynia lavso oc varþar fiorbavgs garþ oc scal sokom þeim heiman stefna oc qveþia heimilis bva ix. a þingi þess manz er sottr er. Ef barn er sva sivct. at við bana er hætt oc nair eigi prestz fvndi. (s. 1, c.) oc [a olærþr maþr þa at skira barnit. ef þat er at]² bvanda husi. oc scal tak[a vatn i kerald]³. Ef barn verðr sivct á förn[vm vegi. oc scal skira]⁴ þar er vatni naer næst. eþa síá. ef eigi naer vatni. hann scal sva mæla. ek vígi þic vatn. i nafni fopur oc gera kross avatninv. meþ hendi sinni enni hægri. oc sonar oc gera annan kross a vatninv. oc anda heilags. oc gera inn þriþia kross avatninv. i kross scal bregða þvmal

a) = A. M., c. 3.

1) Ordene: Þat er mælt ef — komnir hører til den Del af Membranen første Side, der er vanskeligst at læse (jfr. Fortalen).

2, 3 & 4) Det indklamrede har hørt til det bortrevne Stykke af Membranen.

fingrinvm. við orþit hvert þeirra þriggia. Hann skal gefa nafn barninvm. sem þat skal heita. oc sva mæla. ec skire þic scal hann qveða. oc nefna barnit. i nafni foður. oc drepa i vatnit barninvm. oc sonar. oc drepa í i annat sin. oc anda heilags. oc drepa þvi i eno þriðia sinni. sva at þa verþi alvátt. Þo er rett at vm sin se idrepit. eþa helt vatni á eþa avsit. ef eigi verðr raðrvm at opro. Nv naer eigi vatninvm eþa sió. getr snió. hann scal gera krosa a snénvm. oc qveða slik orð yfir sem hann skyldi a vatninvm. hann scal drepa barninvm i snæinn. oc lata fylgia þav orð. avll sem þa at hann drépi þvi i vatnit. hann scal bræða snæinn með hondvm ser. oc riða á sva. at þat verði. alvátt. Eigi scal hann sva drepa barni i snæinn. at þat sæki kvþi. sva at þvi sé við bana hætt. heldr scal hann riða snænnvm á með höndvm ser. Karlmaþr á skirn at veita barninvm. enn ef hann kan eigi orð til eþa atferli. oc er rett at kona kenni honvm. Þvi at eins scal faðir barns veita scirn barne ef eigi ero aþrir menn til. EN ef faþir scirir sialfr barn sitt sivct. oc scal hann skilia séing við konv sina. Ef hann skilr eigi séing við hana oc varðar honvm. *fiorbavgs garþ*. sva scal fara vm qvanfang hans sem (s. l. d.) byscop lofar. Sa¹ maþr er barn hefir skirt. scal fara til fvndar við prest². oc qveþa orð þav fyrir honvm sem hann hafði i barn skirn. oc segia til at ferla hver fylgt hafa. Nv þyckir prestí eigi rætt at skirn farit. hvart sem skorta orð eþa at ferli. þa varþar *fiorbavgs garþ* korlom oc konvm. xij. vetra gomlvvm. Ef prestí þyccir rétt sv scirn. oc andazk barn. oc scal þat grafa at kirkiv. oc syngva lík song yfir. En ef barn lifnar. þa scal

¹) Den øverste Del af Bogstaverne i Sa kører til det bortrevne Stykke af Membranen.

²) Rettet for prestz i codex.

prestr veita þvi alla reiðo. þa er vpp er fra þvi er ivatn er drepit. Eigi scal scíra barn i annat sin. ef fyrr var rétt at skirn farit. Ef þat hefir scírt verit i nafni foþvr oc sonar. oc anda heilags. þa scal eigi scíra i annat sinn. þott. eigi se vatn vígt. eþa einv sinzi i drepit. Ef prestí þyccir eigi aðr með fvllv rett at scírn farit. hvart sem skorta orð eþa avnnvr atferli. oc andazk barnit. oc scal þat eigi grafa at kirkio. enn ef barn lifnar. oc scal prestr veita þvi fvlla scirn. sem aðr hafi ecci verit yfir svngit. Ef barn andazk primsignt. oc hefir eigi verit scírt. oc scal þat grafa við kirkiv garð vt. þar er mætisk vígð mold oc ö vígð. oc syngva eigi líksong yfir. Ef barn else sva nær paschom. eþa hvita dogvm. oc vill maþr fresta scirn til lavgar dags fyrir pascha. eþa hvita daga. oc verðr honvm þat rétt ef barn er eigi sivct. scíra scal þegar lata ef sivct er. Ef hann vill þvatdags at scirn biða. oc scal maþr fara til fvndar við prest. oc scal prestr ráða hvart hann vill skira barn fyrr. eþa vill hann biða þvatdags at. Karlmanne hverivm er skylt. fvlltiða. at kvnna orð þav at skira barn. oc þav at ferli er þar fylgia. ef hann kann eigi fyrir öræktar sakar. oc varþar honvm *fiorbavgs garþ*. (s. 2. a.) oc á byscop at raþa fyrir sök þeirri. Manne hveriom er hyciandi hefir til. karlmanni oc kono er skylt at kvnna. *pater noster*. oc *credo indominvm*. Ef hann vill eigi kvnna. oc hafi hann vit til oc varþar honvm þat *fiorbavgs garþ*. oc á byscop at raþa fyrir sök þeirri hverr sækia scal.

2. vm lík ferslor.

^a Lík hvert scal til kirkio fara þat er at kirkio a lægt sva sem menn verþa bvnir fyrst til. Ef arftoko maþr er

a) = A. H., c. 4.

hia. ens andaða. oc á hann at færa lik til kirkio. oc sa maþr er hann biþr til. Ef eigi er erfingi hia. eða hann er eigi fvllþiþi. oc scal bvandi sa færa til kirkio er vist veitti envm andaða siþarst. Ef hvargi er hia. erfingi ne bvandi. oc scolo þeir lögfastir menn. þa færa lik til kirkio. er þar ero næstir. oc taka af fe þvi er inn andaði ätti. Iereft eða vaþmal. oc bva vm lik. ef sa atti eigi fe til. oc er hinn scyldr at fa til at bva vm lik er til¹ kirkio færir. Lóg helga daga alla er monnom rett. at bva vm lik. oc gera kistv at. oc meþ at fara oc grafa. nema tvá a xij. manoðom. pascha dag inn fyrsta oc iola dag enn fyrsta. Með a at fara fostodag enn langa enn eigi a iorð at opna til þess at grafa niðr lik. Til þeirrar kirkio scal lik færa² er byskop lofar groft at. Bvandi er skyldr at ala þann mann er lik færir til kirkio. meþ fimta mann. oc hros eða eyk. ef þeim fylgir. ef hann syniar þeim. oc er hann þa vtlagr. iij. morkom. oc a sa sok er vistar er syniat. Stefna scal heiman oc qvedia til bva v. a þingi. Sa maþr er kirkio varþveitir a gravpt uppi at lata. oc scal þar grafa sem hann ræðr. oc prestr sa er þar er. Lik scal eigi bera i kirkio. bert eða bloþvet. eigi scal þess (s. 2, b.) manz lik i kirkio bera er eigi atti kirkio genkt. meþan hann lifþi. Ef maþr berr þess manz lik i kirkio. er fra er skilþr. oc scal hann beta lavstinn kircionni. xij. avrom. ef³ vill eigi gialda þat fé. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc a þo at inna kircionni sitt fé. Lik scal ecci grafa aþr kólnat er. Ef

1) Dette Ord er tilføjet, da dets Udeladelse maa unsees at hidrøe frø en Skrifteil.

2) Ordet færa er tilføie, som nødvendigt.

3) Her er muligens ved en Skrifteil udeladt hann.

maþr grefr lik aþr kalt er. oc verþr hann sekr vm þat .iij. morkom. oc a sa sök er vill. Ef men hrapa sva grefte at qviþr ber þat. at avnd væri i briosti manni. þa er hann var niðr grafenn. oc verþr þat at morþe þa. a leg scolo eðl vera iafn dýr. hvart sem ero nær kirkio eða fir. i kirkio garþe. xij. alnvm scal kavpa leg vndir mann. nema barn se tannlavst. þar scal kavpa halfo ödyra. vi. alnar scal prestr hafa fyrir liksong. Sa scal gialda legkavp. oc liksongs kavp. er lik færir til kirkio. Hann scal þar gialda. a kirkio bæ þeim er lik var grafit. enn v. dag viko. þa er .iij. vikor ero af svmri. þar itvni fyrir karldvrom. Sa maþr er kirkio varð veitir oc prestr. a hvár þeirra at nefna vatta at vm sitt fe ef eigi kemr framm. oc er rétt þar at stefna vm. oc telia hinn sekian .iij. morkvm vm haldit. Hinn svarar rettv fyrir sik. þa er hann færþi lik til kirkio. ef hann bavð þeim at hannsala þat fé. ef þeir attv gialldaga saman. oc eíndaga þar oc scolo þeir taka þav hannsol. Sa er lik færði til kirkio. þa á¹ at hafa af fe ins andaða sina avra. eða heimta at erfingivm. ef hittzig var eigi til. Ef hvargi atti til inn andaði eða erfingi hans. oc tekrat þar fe er eigi er til. þa scal veita leg oc liksong. nv viþr til svms enn eigi til allz. til þess scal fyrst hafa fe at bva vm lik. oc þa at kavpa liksong. legkavp scal siþarst vinna. (s. 3, a.)^b Ef gavngo maþr andazk inni at mannz. oc scal bvandi færa lik hans til kirkio. Ef sa maþr hafði fe a ser. enn andaði. oc scal þar taka af til þvrtar honvm. Ef hann hafþi þar meira fe eða atti i eðrvm stoðom. oc a bvandi at taka

a) = A. M., c. 5.

b) = A. M., c. 6.

1) Muligen er her, ved Skrifteil, udeladt hann.

þat fe sa er honvm veitti vist er hann andapizk. nema honvm véri tekin vist. at lögfordögvm sv er honvm væri vért við. oc gengi hann at sinv radi abravt. enn eigi frænda. oc á hvandi at taka þat fe. er sa maþr hafði þangat haft. er þar andapizk. oc eigi meira. Þat fe eigo frændr ins andapa er hann hafði ált i oprom stoþom. Ef lik er fært or þingvm prestz. þa er hann skyldr at fylgia því til grafar. ef honvm ero aþr orð ger. enda se þat innan hreps. oc scal hann þa hafa liksongs kavp. oc sva ef honvm ero eigi orð ger þott hann fari hvergi. Eigi er prestr skyldr at fylgia liki or hrepp. ef þar er noccor graftar kirkia. EN ef hann vill eigi fylgia sem nv var tint. þa a sa lik songs kavp er yfir sýngr. Ef prestr er sva farinn or þingom sinvm at hann hefir engi fengit í stað sinn. þa a hann eigi at hafa liksöngs kavp. þott menn andask þar. "Ef maþr andazk i vt eýiom. oc ero þeir menn skyldir at færa lik til kirkio. er a megin lande ætti til at færa eþa byþo navtar. ef hann andazk ifiski skala. Sa a skips at liá er beðinn er. ef til á. Ef maþr varnar skips eþa farur sa er bóndr er. oc verþr hann vtlagr vm þat. .iij. morkvm. Ef maþr andazk a þingom eþa leipom oc scolo byþo navtar hants færa lik til kirkio. Ef maþr andazk a þingvelli eþa leipar velli eptir er menn ero abravt farnir. oc ása maþr lik hans til kirkio at færa er næst býr. þeirra manna er .ij. hvskarla á oc vm sialfvm ser. Ef maþr andazk a þingvelli eptir er menn ero abravt farnir af þingi. oc scal hvandi sa færa lik til kirkio. er her býr a þingvelli. Ef maþr andazk i far mana (s. 3, b.) byþom oc scolo byþo navtar færa lik til kirkio. Ef maþr andazk

a) = A. M., c. 7.

afornvm vegi. oc scolo foronavtar hans. færa lik til kirkio. ef siór eþa vatn kastar likom á land. oc scal land eigandi færa lik þav til kirkio. Ef fe rekr aland meþ likvm. oc scal þar taka af til þvrfta þeim. ef meira fe er oc a landeigandi at halda því til dóms. Ef finnz lik gavngv manz i haga vti. oc scal land eigandi færa lik hans til kirkio. oc eignaz fé þat er þinn hafpi a sér. Ef hann atti meira fe inn andapi. oc eigo frændr hans at taka þat fe. Ef lik finnz i landi manz. eþa i vt hýsvm. oc a land eigandi at færa þat til kirkio. oc varþveita fe ef hin hafpi a ser. til handa frændom. Ef lik finz a fiollvm þeim er vatnföll deila merki. oc scal sa maþr færa lik til kirkio. er næst býr vötnvm þeim i herapi. er næst sprettr vpp likinv a fiallinv. enda eigi hann .ij. hvskarla. oc vm sialfom ser. Þangat scal til heraps færa sem vavtn falla. Ef lik finnz i af réttom. eþa i almenzingvm. oc a sa lik þat at færa til kirkio. er næst býr. þeirra manna er á .ij. hvskarla oc vm sialfom sér. Ef maþr færir eigi lik þat til kirkio. er hann er skyldr til. at lavgvm at færa. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc a sa sok er vill. oc scal¹ stefna heiman. oc qveðia til heimilis bva .v. a þingi þess er sottr er. Ef maþr er sótttr vm þat at hann færpi eigi lik til kirkio. oc versk hann mali ef hann getr þann quid. at hann hygði at sa maþr ætti eigi kirkio légt. oc fellr þa vtlegð niþr við hann. EN dómr a at dæma a hendr honvm. at hafa til fært a .xiiij. nottom enom næstvm eptir vapna tak. Ef maþr færir lik þat til kirkio er eigi atti at kirkio légt. oc varþar þat fiorbavgs garþ. nema hann geti þann quid. at hann hygði at sa maþr ætti kirkio légt. oc scal hann fra hafa fært á (s. 4, a.) xiiij. nottom envm næstvm eptir þing lávsn. oc bæta lavst-

1) Dette Ord er tilføjet, som udentviol udeladt ved Skrifteil.

inn kirkionni xij. avrvn. Flogur ero lik þav er eigi scal at kirkio grafa. þat er lik eitt. ef maþr andazk öskirþr. annat er skogar manz lik. þess er ö æll er. oc öferiandi. þat scal oc eigi at kirkio grafa. nema byskop sa lofi er yfir fiorþvngi þeim er. EN ef byskop lofar. oc scal þa til kirkio færa. Þat er lik it þriþia er eigi scql at kirkio grafa. ef maþr viþr a ser verk þav er honvm verþa at bana. sva at hann vildi vnnit hafa. nema hann fæe iþrvn siþan. oc gangi til scriptar við prest. oc scal þa grafa hann at kirkio. Þott eigi nae prest fvndi oc. segi hann ölærþvm manne til at hann iþraz. oc sva þott hann megi eigi mæla. oc geri hann þér iartegnir at menn finni at hann iþriz i hvginvm. þott hann komi eigi tungvnni til. oc scal þo grafa hann at kirkio. Pat er lik it .iiij. er eigi scal at kirkio grafa ef byskop vill bannat hafa at grafa at kirkio. þat lik er eigi a at kirkio lægt. þat scal þar grafa er fir se tyn garþi manz. enn i avrskotz helgi við. oc hvartki se akr ne eng. oc eigi falli vötn af til bölstaþa. oc syngva eigi liksong yfir.

3.

^a Kirkia hver scal standa i sama stað sem vigð er. ef þat ma fyrir skriþvm. eþa vatna gangi. eþa eldz gangi. eþa ofviþri. eþa herod eyþi at. or af dolvm. eþa vt strændom. þat er rett at færa kirkio ef þeir atbvrþir verþa. þat er rett at færa kirkio ef byskop lofar. Ef kirkia er vpp tekin manape fyrir vetr. eþa lestizk hon. sva at hon er önyt. oc scolo lik oc hein færd a bravt þaðan fyrir vetr nætr. enar næsto. Til þeirrar kirkio scal færa lik oc hein

a) = A. M., c. 8

sem byskop lofar. gröft at. þar er maþr vill bein færa. oc scal land eigande qveþia til bva. ix oc hvskarla þeirra sva sem til skips dráttar. at færa bein.-(s. 4, b.) Þeir scolo hafa meþ ser pala oc rekv. hann scal sialfr fá hvþir til at bera bein i. oc eyki at færa. þa bva scal hann qveþia er næstir ero. stað þeim er bein scal vpp grafa. oc hafa qvatt .vij. nottom fyr. enn til þarf at koma. æþa meira mæli. þeir scolo koma til i miþian morgin. Bvande scal fara oc huscarlar þeir er heilinde hafa til. allir nema smala maþr. Þeir scolo hefia groft vpp i kirkio garþi vtan verþom. oc leita sva beina sem þeir myndi fiar ef ván væri i garþinvm. Prestur er scyldr at fara til at vigia vatn. oc syngva yfir beinvm. sa er bændr er til. Til þeirrar kirkio scal bein færa sem byskop lofar groft at. þar er rett hvartz vill at gera eina grof at beinvm eþa fleiri. Vm þav avð æfi öll er kircio þeirre hafa fylgt. er vpp voro tekin bein. hvartz þat var ilöndum eþa lavsvm avrvn. eþa kirkio bvnapi þat scal fara til kirkio þeirrar alt es bein ero færd til. Ef land eigandi letr eigi færa bein sva sem mælt er. eþa fara menn eigi til þeir er qvaddir ero. oc verdr hverr þeirra sekr iij. morkvm. oc a land eigandi sok við þa. er qvaddir ero. enn sa við hann er vill. Stefna scal ¹ heiman sökvm þeim. oc qveþia .v. bva a þingi þess er sottr er. enda scal dómr déma a hendr þeim beina férslo. at hafa fært til kirkio. xiiij. nottom eptir vapna tak.

4.

^a Ef kirkia brennr vpp. eþa lestiz sva at gera þarf

a) = A. M. c. 9.

1) Dette Ord er tilføjet, som udentviel udeladt ved Uagtisomhed.

þra. oc *scal* þar kirkio gera¹ er *byskop* vill. oc sva mikla sem *hann* vill. oc þar kirkio kalla er *hann* vill. land eigandi er skyldr at lata gera kirkio. a þe sinvm. hvergi er fyr let gera. *Hann scal sva* hefia smiþ vpp. at ger se a xij. manoðom envm næstvm. þaþan fra er kirkia lestiz sva at tíþir megi veíta. ef *hann* (s. 5, a.) of forlar. Land eigandi a at leggja fe til kirkio. sva at *byskop* vili vigia kirkio fyrir þeim sökvm. þa *scal byskop* til fara at vigia þa kirkiv. hvandi er skyldr sa er þar býr at halda kirkio dag. þann at iafnlengð hverre vm sin a hveriom .xij. manoþom. oc hið *hans* oc gestir. þeir er þar ero vm nottina apr. oc þeir menn allir er tivnd sina leggja sva þangat at byskop vill at þeir haldi þar kirkio dag. þar *scal* hverr halda kirkio dag er *byskop* vill. Sva *scal* kirkio dag halda at helgi. sem paskha dag. oc ferr *hann* sem aprir messo dagar. þangat *scal* leggja hverr logtivnd sina halfa. til þeirrar kirkio sem byskop qveþr at. oc *scal byskop* skipta þvi herapi til þes. at af hverivngi þe til hverrar kirkio. hverr *scal* gialda tiund sina. hvergi er a landi býr. Sa er tivnd *scal* inna af hondom. *hann scal* gialda þar i týni fyrir karldvrom. a kirkio þenvm. enn .v. dag vikv. er iiij. vicvr erv af svmri. *hann scal* gialda þat fe. i vaþmalom eþa varar feldom. eþa igvlli eþa ibrendv silfri. *Hann scal* gialda halfan þann hlut. ef *hann* vill. er *hann* geldr þangat. þat er fiorþvngv tivndar *hans* allrar. þann *scal* *hann* gialda² ef honvm þickir þat betra. i vaxi eþa viði eþa tíorv. Kost a *hann* at gialda alt i vaþmalum ef *hann* vill. Ef eigi kemr fe þat

1) Dette Ord er tilføjet, som udentvivel udeladt ved Skrifteil.

2) Rettelse for gald, der er en aabenbar Skrifteil.

framm sva sem mælt er. oc er þeim mani rett er kirkio varþveitir. at nefna vatia at. at fe þat kemr eigi framm. oc stefna þar vm itýni heima. fyrir karldvrom at sín. vm tivndar hald. oc telia hinn sekian vm .vi. morkvm. oc gialda þann hlvt tivndar er eptir stóð. tvennvm gioldvm sem hvar virþa. Honvm er rett at stefna sinni stefnv vm hvarv fiorþvngin. enda er rett at stefna einni stefnv vm þaþa fiorþungana. af þvi at einn er aþili at þaþom (s. 5, b.) oc heimta sem þra tiund. a þar er maþr leggr fe til kirkio. hvartz þat er i londom eþa bv fe. eþa lausom avrom. eþa er þat i tivndvm. af þeim hólstavþvm. er heraðs men *scolo* þangat inna. þat *scal* sa maþr er kirkio varþveitir. lata gera þann maldaga allan a skrá. hvat *hann* hefir gefit þangat fiár eþa aprir. heraðs menn til þeirrar kirkio. Þann maldaga er þeim rett. at bera til þings. oc lya at lavgbergi. eþa i lavgretto. eþa a varþingi þvi er *hann* heýr. hvat þar liggv til fiar til þeirrar kirkio. *Hann scal* lata raþa scrá. oc lya þann maldaga heima at kirkionni. vm sinn a .xij. manoþvm hverivm þa er menn hafa tíþa sök þangat flestir. Ef maþr tekr þat fe er til kirkio er laget. oc geldr a bravt eþa gefr. eþa selr savlom eþrvm manvi. oc varþar þat fiorþavgs garþ þeim er selr. oc sva hinvm er kavpir. vis vitandi. oc a sa sok er kirkio varþveitir. ef *hann* vill sott hafa. enn sa er vill. ef *hann* vill eigi sott hafa. En ef sa maþr lógar fe fra kirkio. er hana varþveitir. eþa sa er til hefir gefit oc varþar þeim. *fiorþavgs garþ*. sem avprom manni. at fra taki. oc a sok við þa hverr er vill. oc *scal* þeirri sok stefna heiman. oc lata varþa. *fiorþavgs garþ*. oc qveþia til heimilis bva ix. aþingi þes er sóttv er. oc a þann at dæma fiorþavgs mann. ef qviþr herr a *hann* fe

a) = A. M., c. 10.

tokv fra kirkívnzi. enn gripinn a aptr at déma til kirkionnar. þann er abravt var tekinn. ef ö lógat er. enn ef lógat er. þa scal dema iafn marga avra til kirkionnar sem bvar virða. at þat var vert er abravt var tekit. Þeim manni scal stefna til gialda vm fe þat er hann¹ seldi fra kirkíavnmi. eða keypti er enn þickir fé vænlígra. enn iafn micit (s. 6, a.) varþar hvarvmtveggia. ^a Bvandi sa er a kirkiv bæ býr. a at bera eld til kirkiv. oc hringia klvccvm. eða sa maþr er hann qveþr til. Presti er oc rett at bera eld til kirkio. oc qveykva. kerti. oc hringia klvccom. oc þeim manni er hann qveþr til. Ef kirkio verþr geígr af eldi. af meþ ferð þeirra manna er nv erv talþir. eða lestiz klvcca oc halda þeir eigi abyrgð. hvarvetna þess. er þeir geta þann quid. at þeir féri sva með sem þa at þeir ætti. sialfir oc vildi vel meþ fara. Ef maþr hleypr til öbepinn at bera eld til kirkio. eða ringia klvckv. oc a býrgiz þa þa kirkio oc klvckv er meþ fer. ^b Sa er a kirkio landi býr. er skyldr at fæþa prest tva misseri. ef hann a þar logheimili. oc syngr hann þar messo loghelga daga alla. navð synia lavst. Ef prestr syngr þar sialdnar. oc er sa bvandi er a graftar kirkio bæ býr. skyldr at ala prest at dagverþi. oc nattverþi. þa er hann syngr þar messo vm daginn. oc ros eða mann ef honvm fylgir. Ef fleiri bva a kirkio bæ. enn einn bvandi. oc scal at þeim hlöta ala prest hvarr þeirra sem þeir hafa af landi mikit til. hvartz þeir

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

1) Imellem Ordene hann og seldi er et lille Mellemrum; da Ordene seldi fra ere noget uklart skrevne, er Anledningen maaskee den, at der istedenfor hine Ord først er blevet skrevet noget andet, der har optaget længere Plads, hvilket derefter er blevet udraderet af Afskriveren.

ero land eigendr. eða leiglendingar. vllagr er sa vm þat er syniar. Ef leiglendingr býr a kirkio bæ. oc rénar kirkia sva at eigi megi tíþir veita. ihverio vepri. oc scal hann gera orð land eiganda. at koma til. at bæta at kirkio. Landeigandi¹ a sva til at koma. at at se gort at kirkio a halfom manaði. envm næsta þaþan fra. er honvm voro orð ger. sva at veita megi tíþir í. Sekr er hann vm .iij. morkvm ef eigi er sva gort. Ef leiglendingr náir eigi fvndi land eiganda. er hann farinn af landi. eða ór fiörþvngi. oc er hann þa scyldr at gera² (s. 6, b.) at kirkionni. oc heimta til kostnvð³ at land eiganda. enn ef qviþr ber þat. at þo mvndi tíþir mega veita i kirkionni. at eigi væri at gort. oc erat landeigandi skyldr at gialda fe fyrir þat. cvþs þock hefir hinn fyrir erfíþi sitt. Ef yngri menn eiga kirkiv bölstað enn .xvi. vetra gamlir. karlar. eða konvr yngri enn .xx. oc asá maþr at halda kirciv vp. er lograþandi er fiar enna vngv manna. hann scal taka iafn marga avra af fe enna vngo manna. sem bvar virþa. at hann hefir lagt til kirkio þvrfta. ^a Pat er manne rétt. at lata læra prestling. til kirkiv sinnar. hann scal gera maldaga við sveiniun sialfan. ef hann er .xvi. vetra. enn ef hann er yngri. þa scal hann gera við lograþanda⁴ hans. Sa maldagi a at haldaz allr. er þeir gera meþ ser. Nv gera þeir eigi annan maldaga. enn maþr tekr prestling til kirkiv sinnar. at logmali. hann scal fa honvm kenzlv. oc

a) = A. M., c. 13.

1) Rettelse, istedenfor Membranens aabenbart feilskrevne landeigandi.

2) Rettelse for ga, der maa antages at være en Feilskrift.

3) Istedenfor n i Midten af dette Ord synes først ved Forskrivning at være blevet sat et andet Bogstav, maaskee v.

4) Rettelse for logranda i Membranen, hvilket er en aabenbar Feilskrift.

fóstr. oc lata *sva* raða *honvm* at þat se sveininvm ö vegs lavst oc frændom. oc *sva* við gera sem *hans* barn væri. Nv vill sveinn eigi nema. oc leipiz *honvm* bök. þa *scal* föra *hann* til annarra verka. oc raða *honvm* *sva* til. at hvartki verþi *honvm* við illt ne við örkyml. enn halda til sem rikazt at ollv annars. Nv vill *hann* hverfa til námsins. oc *scal* þar *honvm* þa til halda. vnz *hann* hefir vigslv tekit. oc er prestr. Sa er *honvm* fær kenzlo. oc er sa skyldr at fa *honvm* messv föt oc bekr. þer er byskopi syniz *sva*. at veita megi með fvlv allar .xij. manða tipir af. Prestr *scal* fara til kirkio þeirrar. er *hann* var vigðr til. oc syngva þar dag hvern loghelgan. at meinlavsv. messo oc öttv söng. oc aptansong. oc vm langafostv. oc iola fostv. oc ymbro daga alla. *hann* *scal* lysa maldaga. (s. 7. a.) at logbergi þann er við prest er ger. eða i lógretto. *honvm* er rett at veria lyriti. inzi hafnir *hans*. at logbergi ef *hann* vill. Ef prestr flér kirkio þa er *hann* er til lærþr. eða firriz *sva* at *hann* veitir eigi tipir at. sem melt er. oc varþar þeim manni skogangr er við *honvm* tekr. eða tiper þiggr at *honvm*. eða samvistvm er við *hann*. Jafnt varþar samvista við *hann* sem við skogar mann. lengr er lyriti er varit. at logbergi. oc er þat fimtardoms sök. oc *scal* sok þa lysa at logbergi. oc heimta *hann* sem aþra mans menn. *Sva* *scal* prestr leysazk fra kirkio. at læra annan til istað sinn. þann er byskopi þycki fvlv hlít. þeim byskopi er þar á yfir sokn. Ef prestr verþr sivkr. oc *scal* sa maþr raða er kirkionni reþr. hve lengi *hann* vill varþveita *hann*. Sa maþr a kost er kirkio varþveitir ef *honvm* þickir sótt *hans* lengiazk. at föra prest a hendr frændvm. enn ef *honvm* batnar a lengr. oc er *hann* lavs þa fra kirkionni. EN ef kirkiv prestr andazk fra stað þeim er *hann* var til lærþr. oc atti *hann* fe eptir. oc *scal*

kirkia taka. oc sa maþr er *hana* varþveitir. iij. hvndroð .vi. alna avra. Ef *hann* atti meira fé. oc *scolo* þat taka frændr.

5. Vm byscopa.

* Byskopa *scolom* ver hafa tvá alandi her. *Scal* annar *byskop* vera at stoli i skala holti. enn annar at hölvvm ibiallta dali. oc *scal* sa hafa yfir fór vm norþlendinga fiörþvng. er ibiallta dali er. vm sin a .xij. manþvpm. EN sa *byskop* er i skala hollti er. *scal* hafa yfir fór vm fiörþvnga .iij. fara sitt svmar yfir hvern. avstfirþinga fiörþvng. oc rangæinga fiörþvng. oc vestfirþinga fiörþvng. Byskop er við þat skyldr. þa er *hann* ferr vm fiörþvnga. at¹ koma i lavg hrepp hvern. *sva* at men nae fvndi *hans*. (s. 7. b.) oc vigia kirkivr. oc savng hvs oc bæna hvs. oc byskopa born. oc veita maunnom skripta² gongo. Þar er *byskop* vigir kirciv. þa *hann* at taka .xij. avra. enn þat fe gefr *byskop* til kirkio þeirrar er *hann* vigþi þar. Þar er *hann* vigir song hvs. eða bæna hús. *scal* *hann* taka .vj. avra hvart sem *hann* vigir. Bvandi sa er vist veitir byskopi á at fá *honvm* reip skióta. þann dag er *hann* ferr a bravt. Hvskarlar *hans* oc hvar ero skyldir at lia hrossa byskopi þeir er *hann* biþr til. Sekr er sa .iij. morkvm er syniar. ef hross a til. Byskop *scal* til þess lata segia i heraði hverio. at kirkiv sökn. hverivm i hond. *scal* inna fe þat er menn *scolo* gialda byskopi. Hver maþr er skyldr at lata þangat koma fiörþvng tivndar sinnar. til þess bvanda er *byskop* qveþr á. Þar verþr gialldagi aþvi fe. inn .v. dag vikv er .iij. vikur ero af svMRI. Ef eigi kemr fram feit *sva* sem mælt er. oc er þeim manne rett er byskvp hefir vm hoþit. at nefna vatta at. at eigi ferr gialld fram. *honvm* er rett at stefna

a) = A M., c. 14.

¹) Rettelse for a i codex.

²) Rettelse for det aabenbart feilskrene skripta i Membranen.

þar *vm.* oc heimta sem *þra* tivnd, enda er rett at *hann* lysi til fiarins a þingi, oc ero in *semv* vjþr lóg¹. Þar er *maþr* *scal* gialda tíund byskopi, *hann* *scal* gialda i gvlli *þa* i brendv silfri *þa* vapmalvm, *þa* i varar felldom. Þar er *maþr* tekr við fe byskops, at *hans* raþi, oc hverfi fe *þat*, *þa* glatizk annan veg, oc heldr sa eigi abyrgð er við tok, ef *hann* getr qvið þann, at *hann* færi *sva* með *sem* *hann* atti. Ef fe *þat* verþr þióf stolit er byskop atti, oc er sa *þili* þeirrar sakar, er fe *þat* hafpi at varþveita, enda er rett at sa *sæki* *vm* er byskop vill. Rett er manni at heimta fe byskops, þar er *hann* byþr *vm*, þott *hann* seli eigi sok i hond manni. (s. s. a.) Eigi þarf þar vatt orð til nema vili, hvergi a fe at taka fra kirkio þott tíþir se fra teknar, nema þar er byskvp lofar, oc land eigandi, oc sa er til gaf, *þa* erfingi *hans*, þar a bravt at taka ef þeir verþa a sattir, enn hvergi annars staþar.

6. presta þattr

^a Prestar eigv at taka ser logheimili at fardogvm, enda er þeim rett at þeir taki siþarr allt til logleiþar, þeirrar er verþr drottins daginn, er þvätt daginn næsta apr lifa viij, vikvr svmars. Prestr sa er þing hefir, a at segia til logheimilis sins a leið, ef *hann* segir eigi til logheimilis sins aleið, oc er *hann* skyldr at segia heimilis buum sinum .v. til. Ef *hann* segir eigi til, *þa* tekr *hann* ser eigi logheimili, at .viij, vicvm sumars, oc verþr *hann* vtlagr *vm* *þat* iij, morkvm, enda er rett at stefna *honvm* at þess bvanda, er hinn vill er sækir, þeirra er *hann* hefir kirkio haft i þingvm þav misseri. Sa a sok er vill. Prestar

a) = A. M., c. 15.

1) Efter disse Ord findes i Slutningen af Linien og i Begyndelsen af den følgende Linie et ubeskrevet Rum, svarende til omtrent 11 à 13 Bogstaver. Ved at sammenholde Stedet med andre Haandskrifter, synes imidlertid intet at fattes.

eiga at selia tíþir sinar, oc meta eigi dyrra enn at xij, morkvm alþinga a milli, vi, merkr *scal* *hann* taka, vi, alna avra, enn *þrar* .vi, slikar sem þar ganga a skvllða möti, þvi sem þar eigv heraðs menn, er prestr hefir ser fengit vistar með, þat fe *scal* presti gialda i vaurv *þa* bv fe, *þa* logavrvm öllvm. Ef prestr metr dyrra tíðir sinar enn at lavgvm, *þa* selr, oc verþr *hann* sekr *vm* *þat* .iij, morkvm, enda erat hinn skyldr, at gialda *honvm* meira enn logkavp, þott *hann* hafi dyrra keypt. Þar er land er *sva* illt yfir farar, *þa* til farar, oc a byskvp at avka fe tokv prestz ef *hann* vill, þott *þat* se meira enn lógkavp. Prestr a eigi at syngva fleiri messvr enn tvér, Prestr a avngva at syngva natt messv, nema iola nótt ena (s. s. b.) fyrsty, vtlagr er *hann* ef *hann* gerir eigi *sva*, enda *scal* eigi kaupa þa messv at *honvm*. Prestar eigv at vera hlyþnir byskvpi, oc syna *honvm* bökr sinar oc messv fót, Sa prestr *scal* syngva messv er byskvp vill, enn sa eigi er *hann* bannar þa þionostv, Prestar *scolo* eigi fara með svndr gerþir, þér er *byskop* bannar, oc lata af havgva kampa sira oc skeg, oc lata gera krvnv sina *vm* sinn a manapi, oc hlýþa byskvpi at öllv, Ef prestr vill eigi hafa *þat* er byskvp býþr, oc verþr *hann* sekr *vm* *þat* .iij, morkvm, oc a *byskop* sök þa, oc *scal* sok þa sækia at presta dómi a alþingi, oc nefna presta .xij, i dóm þann, oc segia þar sok sina framm a hendr *honvm*, oc *scal* byskvp bera sialfr qvið *vm* *þat* mal, oc prestar .ij, með *honvm*, oc *scal* eiþlavst sækia þa sok, Ef prestr verþr sannr at savk, oc a dómir at dæma á hond, *honvm* .iij, merkr, at giallda byskvpi, miþvikv dag i mitt þing, á þingi, i bvanda kirkiv garþi, annat sumarit eptir, ef eigi kemr fe framm, oc *scal* sekia sem annat dom rof, Ef prestar koma vt hingat til landz, þeir er fyrr hafa vt her verit, oc byskvp lofaþi þeim at veita tíþir, oc er mavnm

rett. at kavpa tíþir at þeim. lengr er þeir *hafa* synt byskopi. bækr sínar oc messv fót, eða þeim presti er *byskop* byþr *vm*. Ef vtlendir prestar koma vt hingat. þeir er eigi *hafa* her fyr verit. oc *scal* eigi tíþir at þeim kaupa. oc eigi *scolo* þeir skira born. nema *sva* se sívkt at ölarþir mēn ætti at skira. heldr *scolo* þeir scira enn ölarþir menn. ef eigi nair avþrvm presti. þa er rett at kavpa tíþir at þeim. ef þeir *hafa* rit oc innsigli byskvps. oc vitni .ij. manna þeirra er hia *voro* vígslv *hans*. oc segia orð byskvps. þav at rett se mavnvm. at (s. 9. a.) þigia alla þionostv at honum. Ef byskvpar koma vt hingat til landz eða prestar. þeir er eigi erv lærþir. a latinv tungv. huartz þeir erv hermskir eða girskir. oc er mavnvm rett at hlyða tíþvm *hans* ef menn vilia. Eigi *scal* kavpa tíþir at þeim. oc aungva þionostv at þeim þigia. Ef *maþr* létr þann *byskop* vigia kirkiv eða byskopa born. er eigi ero latinv lærþir. oc verþr *hann* sekr *vm* þat .iij. morkvm. við þena *byskop* er her er aþr. enda *scal* sia taka vígslv kavpit. Sva *scal* kirkivr vigia. oc byskopa born. sem ecci se aþr at gort. þott þeir hafi yfir sungit. er eigi erv a latinv tungu lærþir.

7.

^a Menn *scolo* trva a einn evð oc ahelga men *hans*. oc blota eigi heiþnar vættir. þa blötur *hann* heiþnar vættir. ef *hann* signir fe sitt oprvm enn evþi. eða helgvvm mavnvm *hans*. Ef maðr blotar heiþnar vættir. oc uarþar þat *fiorbavgs garþ*. Ef *maþr* ferr með galldra eða gurningar. eða fiolkýngi. þa ferr *hann* með fiolkýngi. ef *hann* queðr þat eða kennir. eða lætr queða. at *ser* eða at fe sinv. þat varþar *honvm* *fiorbavgs garþ*.

a) = A. M., c. 16.

oc *scal* *honvm* heiman stefna. oc sækia við .xij.^{tar} qvið. Ef *maþr* ferr með fordæs skap. þat varþar *scoggang*. þat ero fordæs skapir. ef *maþr* géir i orðvm sinvm. eða fiolkýngi sott eða bana. fe eða mavnvm. þat *scal* sekia við .xij.^{tar} qvið. Menn *scolo* eigi fara með steina. eða magna þa til þess at binda á menn eða a fé manna. Ef men trva a steina til heilindis *ser*. eða fé. oc varþar *fiorbavgs garþ*. Scalat *maþr* eiga fé öborit. ef *maþr* a fe oborit. oc letr omerkt ganga. til þess at *hann* trvir aþat heldr enn a annat fe. eða ferr með hindr vitni neccvers kyns. oc varþar *honvm* *fiorbavgs garþ*. (s. 9. b.) Ef *maþr* gengr berserks gang. oc varþar *honvm* þat *fiorbavgs garþ*. oc *sva* varþar kavrlvm þeim er hia ero staddir. nema þeir hefti *hann* at. þa varþar aungvm þeirra. ef þeir vinna heftan *hann* at. enn ef optar kemr at. varþar *fiorbavgs garþ*.

8. vm drottins daga hald

^a Uær skolvvm halda drottins dag. inn .vij. hvern. *sva* at þa *scal* ecci vinna. nema þat er nv mvn ek telia. Menn eigv at reka bv fe sitt heim oc heiman. oc eigo konur at heimta nyt af því. oc bera heim hvart sem *scal*. at menn beri heim. eða feria a skipi. eða a hrrossi. ef votn ganga a millvm beiar oc stopols. oc eigv konur at gera til nyt þa. Þat er mællt ef eldr kemr i hús manz. eða í andvirki hvertki sem er. eða ganga vétu at eða skriþvr. eða of viðri. ahveriga lund er þeir hlvtir vilia meipa fe manz. oc *scal* *hann* *sva* biarga allri biorg við skapa sem þa at rvmheilagt sé. Ef fe manz verþr sívct. i haga úti. oc er *honvm* rett. at reiða heim ef þat hefir þa helldr líf. enda

a) = A. M., c. 17.

er honum rett af at lata þat fé. oc gerá til sem þa at rvmheilagt væri. Maþr á at fara forvm sinvm drottins dag. oc a hværr þeirra at hafa halfa vett sinna fata. oc a engi þeirra oprvm at veita. þott annar hafi meiri fot enn annar minni. þeim er rett at bera a sialfvm ser. eþa fara a skipi. eþa bera a hrossi. Maðr a oc at fara með gavngv manna fót drottins dag. þott þat vegi meira. enn halfa vétt. Maþr á oc at fara með þing fot sin. oc með mat. þott meira vegi enn halfa vett. þat er hann skal a alþingi hafa. Rett er at hafa halfa vett uarnings vm fram ef hann vill. (S. 10, a.) Ef maþr hefir meiri klyfiar. enda kemr hann þvált dag. oc er bvangi skylldr. at ala þa vm helgina. Sva scolo þeir til skipa. at maþr hafi at varþveita klyfia hros eitt. eþa .ij. mená .ijj. ef sva gegnir heldr. Bvangi er skylldr at ala þing men íafn marga hvim. þa er fyrstir koma. oc fara til avndverz þings. oc at þing lavsnum af þingi. Vtlagr er bvangi ef hann syniar. .ijj. morkvm. oc a sa sok er vistar er syniat. oc er rett þa at stefna þegar. oc *queþia* bva .v. a þingi. Mani er rett. at fara þott drottins dagr se til sels. með byttvr. eþa með sleþa. eþa með andvirki sitt. þott þat vegi meira enn halfa vett. hvertki er er. þess er hann þarf ígegn at hafa skrvpi þvi er hann vill or selinv færa. eptir helgina. Manni er rett at fara þott drottins dagr se. á reka strandir. eþa í skoga ef hann a með andviri sitt. þat er hann þarf ígegn at hafa vípi eþa kolvm. þeim sem hann vill heim færa eptir helgina. Sva scolo þeir til ætla at þeir hafi eigi fleiri hross. enn maðr hafi eitt itogi. Eigi varþar at hestar renni eptir lavsír. Fót er rett at þvrka vti. þott drottins dagr sé. eþa vorv. ef men ero navð staddir at. ber er oc rett at lesa. oc heim at hafa. eigi meira enn men hafi i hondvm ser. Þar er maðr færir bv sitt í fardogvm drottins dag. þa er honum

rett. at reka malnýtv sina. til þess þeiar er hann skal bva a þav misseri. eigi skal þa feria yfir vötn eþa reiþa. Ef maþr síþr savð i rett vm havst. oc er honum rett at fara heim með. hvartz (S. 10, b.) hann vill. at reiþa. eþa fara annan veg með. Ef maþr kavpir gelld fe a havst. oc er honum rett at reka heim. oc með fara. þott drottins dagr se. hann skal eigi feria vm votn. eða reiþa. Ef men koma af hafi. oc erv men sva staddir. at mavnum se haski eþa fe þeirra. eþa þott men feri farma her fyrir land fram. oc er rett. at hriþa skip oc bera farm af. þott drottins dagr se ef þeim þyckir fe eþa skip i haska noccorvm. Hverr maþr þeirra er þar var. skal hafa gefit a .vij. nottom envm næstvm. fra þvi er þeir rvddv skipit. öln vapmals. eþa vllar reyfi. þeirra er .vi. geri hespv. gefa þeim monvm er sva litit fe eigv. at eigi gialda þingfarar kavp. Sekr er maþr vm .ijj. morkum. ef hann gefr eigi. sa a sok er vill. Maþr a oc at fiskia drottins dag. eþa messv dag. eþa veiþa anat ef hann vill. Hann skal hafa messv vm morginin apr. oc lata eigi ueiþina standa fyrir tíþa sócnini. Ef hann hagar annan veg. oc verþr hann vtlagr vm þat .ijj. morkvm. Ef maþr finr reka tre af skipi. oc er honum rett upp at leggja. Ef tre er meira. en hann megi vpp legja. oc skal hann eigi hægva ísvndr. Rett er honum at flytia at landi. oc gefa af inn .v.¹ hlvt. Ef maþr fiðr reka tre a fiðrv sinni. oc a hann vpp at velta þott drottins dagr se. ör fleþar mali. Ef hann ma eigi vpp koma. oc a hann þa at marka tre. Eigi skal hann ísvndr havgva. hann eignaz hvargi er a land kemr. ef hann hefir log mark a lagt. Þat er mellit vm drottins daga (S. 11, a.) veiþi alla. oc messv daga veiþi. þar skal gefa af¹ inn .v.² hlvt. oc hafa gefit a .vij. nottvm envm næstvm.

1) I Haandskriftet: gefa af gefa. Det sidste gefa er udeladt som overflødig.

2) Tilføjet, som nødvendigt, i Overensstemmelse med andre analoge Bestemmelser.

fra því er veitt er. þat scal gefa innan hreps maunvm. þeim er eigi gegna þingfarar kaupi. Ef maþr gefr eigi sva. oc verþr hann sekr vm þat .iij. morkvm. sa a sok er vill. Ef maðr fer for sinni. drottins dag. oc kemr hann at þar er löglið er aptr bœtt. oc a hann at briota vpp þott heilagt se. Hix er vtlagr er blið bœtti.

9. lavgar daga halld

* Uer scolom hallda lavgar dag in .vij. hvern nón helgan sa er næst drottins degi fyrir. þa scal ecki vinna vpp fra eykt. nema þat er nv mvn ec telia. Pat a at vinna allt er drottins dag a at vina. þa er eykt er yt svðrs ætt er deilld i þriþjunga. oc hefir solin gengna¹ .ij. hlvti. enn ein ö gengin. Ef men lata fe af þvatt dag. oc scal borit af skinni fyrir eykt. þa eigv men at saxa vm aptanin. oc skera mör. oc gera mat til. þan er vm helgina þarf at hafa. þott sva se til ællat at noccot gangi af oc varþar þat eigi við lög. Ef men vina a eykt þvatt dag. oc verþa þeir vtlagir .iij. morkvm. oc scal bvanda fyrst sekia ef hann hefir i verki verit. Ef grip men hafa i verki verit. oc skúlldar men. eþa þrælar. oc a frelsinga fyrst at sækia. Ef þeir hafa vnit a eykt. oc verþa þeir sottir vm. oc veriaz þeir mali ef þeir geta þan quid. at eigi sæi söl. oc þeir myndi skemr vina ef söl sæi. þat er oc biarg quidr ef þat berr at atfærsla þeirra veri sva litil at þeir þerði eigi heim at ganga. fyrir of riki bvandans. oc verþr bvandi þar vtlagr enn eigi þeir. Ef maþr ber (s. 11, b.) klyfiar þvatt dag. oc vill hann heim þreyta. oc a hann at bera til þess vnz sol er skaft ha. Ef hann ma eigi

a) = A. M., c. 18.

1) I Haandskriftet, ved en Skrifteil, gegna.

heim þreyta. oc scal hann tekit hafa ser gisting apr söl er ivestri. oc ovan lagðar klyfiar. vtlagr er bvandi ef hann syniar uistar. Hinn scal bera klyfiar til ins næsta þeiar aleipis. oc biðia ser vistar. vtlagr er bvandi ef hann syniar. Hinn scal fara til ins .iij. þeiar. oc legia ovan klyfiar þar. oc biðia ser vistar oc fata hirðzlv. Ef bvandi syniar honvm vistar. oc verðr hann vtlagr vm þat. enda. abyrgiz hann klyfiarnar þott hinn lati eptir licia þar. itvni er atti. Bera a maðr klyfiar af fialli. ef honvm hefir seinna fariz en hann ætlaþi. þott dægr se lög heilvg.

10. lavgar daga halld

Brvð men eigv at bera klyfiar lavgar dag. vnz söl er skaft há. Bvandi er skyldr at ala þa með .v. man. ef brvð gvmi er ifor eþa brvþr. enn með .iij. man elligar. vtlagr er bvandi ef hann syniar þeim vistar. Far men eigv at bera klyfiar lavgar dag. vnz söl er skaft há. Bvandi er skyldr at ala þa. með .v. man. ef styri maþr er i fór. ella með .iij. man. vtlagr er bvandi .iij. morkvm. ef hann syniar þeim vistar. oc eigv þeir sok er vistar er syniat. oc scal stefna heiman oc queþia til bva .v. aþingi. Þeir bvendr erv við manna elþi skyldir. er gegna eiga þingfarar kaupi. en eigi þeir er mina fe eigv. Þeim mani er rett. er með goð orð ferr. til várþings. þott meir se en eykt. at bera klyfiar. eþa fara a skipi. oc sva þing heyiundum ollvm. þeim er til avndverz þings fara. fot sín oc tiolld oc mat eigv þeir at hafa. hafa a maþr halfa vétt varnings. vm fram ef hann vill. Bvandi er skyldr at ala þa men vm nott er til varþings fara (s. 12, a.) oc ala halfv-færi enn hiv. þa er þingheyindr coma. Gopi scal eigi siþarr koma til varþings. enn hann hafí tialldat bvð sina lavgar dag fyrr en söl se scaft há. oc er buinn at ganga til þing helgi.

v^lagr er hann ef hann vinr lengr. Þá er skapt há söl. ef maðr stendr ífiörv. þar er mætiz siór. oc land at half follnvm sá. oc mætti hann sia íhaf vt þa er sol gengr at uatni. enda syniz honvm sva. ef spíót væri sett vndir sölna. þat er maðr mætti taka hendi til fals. at oddrin tæki vndir solna. enn spíotz skaptz halin a síó niðr. ef i heiði mætti sia. Ef maðr víþr drottins dag. eþa lavgar dag eptir eykt. eþa lög helgan dag. fleira en nv er til talit. oc verðr hann v^lagr vm þat .iiij. morkvm. oc a sa sok er vill. Sok þeirri scal stefna heiman. oc queþia til heimilis bva .v. aþingi þess manz er sottr er. Sva scal nottina halda fyrir lög helgan dag sem dagin eptir. Ef rumheilagt er eptir helgan dag. oc er honvm rett at fara til syslv sinnar enn efra hlut nætr.

11. vm jola halld

^a Jola helgi eigvm ver at halda. alande her. þat erv dagar .xiiij. þar scal haldā iola dag inn fyrsta. oc enn .viiij. oc inn .xiiij. sem paska dag. inn fyrsta. oc annan dag iola oc enn .iiij. oc in .iiij. þa scal halda sem drottins dag. at öllv annars nema at þvi. þa er rett at moka undan fe sinv. en .iiij. dag iola oc inn .iiij. hvarn sem vill. En meþal daga alla vm iól. er rett at moka vndan fe oc reiþa a voll. þan lvta vallar er nerr er fiosi. ef hann hefir eyki til. oc vellta þar af. Ef maðr dregr myki vt. oc hefir eigi eyk til. oc scal þa fœra íhavg. þat eigv men oc at vina meþals daga vm iól. at slatra oc lata (s. 12, b.) af fe þat er vm iol þarf at hafa. oc heita mvngát oc reiða anduirki. hey þat er skylt er. Ef honvm þyccir þat hagligra at gefa en hitt er aþr er heima. enda hafi þeir eigi eyki til

a) = A. M. c. 19.

fengit fyrir iol. Eigi a hann meira for verk at reiþa heýs enn vel vinni vm iol.

12. vm pacha helgi

^a Paska helgi eigvm ver at hallda. þat erv dagar .iiij. pascha dag inn fyrsta. hann scolom ver hallda sem iola dag in fyrsta. en annan dag pascha oc in .iiij. oc mið vikv dag. þa scolom ver hallda sem drottins dag. En fra pascha deginvm fyrsta scolo vera vikvr .v. til drottins dags þess er gangdaga vika hefzk vpp eptir. Annan dag vikv ígangdogom. oc inn .iiij. oc miðvikv dag. scolom ver halda sem lavgar dag. en fasta ein mælt. þeir men til þess erv talþir. Rett er at hafa hvitan mat vm nott ef vill. Ef berr á anan dag vikv. eþa in .iiij. ígangdogvm. philippvs messv oc iacobs. eþa crucis meso. eþa kirkiv dag. oc er rett at eta tvi mællt oc eigi kiot. Ef berr a miðvikv dag ígangdogvm messv dagana. oc scal fasta sem aþr. En .v. dagr vikv ígangdogvm er vppstigningar dagr. hann scolom ver hallda sem pascha dag. Fra pascha deginum fyrsta. scolo vera vikvr .vij. til drottins dags íhvita dogvm. þar er vika heil a millum oc gangdaga vikv. Lavgar dag fyrir huita daga er monvm skylt at fasta dag fostv. ^b Drottins dag í hvita dogom. scal halda sem pascha dag. annan dag vikv oc .iiij. dag. scolom ver halda sem drottins dag. Miþvikv dag er monvm rett at bera klyfiar. ef men fœra bv sín oc feria farma. oc vorv sina til skips. reka fe sitt íafrétt. oc klippa savði.

a) = A. M., c. 20.

b) = A. M., c. 21.

13.

(s. 13, a.)^a Messv daga eigum ver at halda logtekna. þa er nv mvn ec telia. Fra envm .xiiij. degi iola erv nætr .vij. til ins .viiij. dags. fra envm .xiiij. Þa erv .viiij. nætr til agnes messv. þa erv .iiij. nætr til pals messv. oc er þar eigi fasta fyrir. Þá þan ero .vij. nætr til brigidar messv. þar er eigi fasta fyrir. þa er ein nótt til mariv messv. þa erv .xx. nætr til pettars messv. oc eigi fasta fyrir. þa erv .ij. nétr til mathias messo. oc fasta fyrir dag oc nott. Þa erv .xvi. til gregorivs messv. xvij. ef hlavp ár er. ix. nætr til benedictus messv. iiij. til mariv messo. þa er einni nott. miþr en .xxx. til johannes messo. þa erv .ij. nætr til gangdags ins eina. Hann scolom ver halda sem þvatt dag. oc fasta. nema hann beri a pascha vikv. eþa kirkiv dag. þa er rett at hafa tvimællt oc eigi kiot. enn ef a pascha vikv berr. þa er rétt at eta kiot. ef vill. þá þan erv .vi. nætr til philippus messv. oc iacobs. þar er eigi fasta fyrir. þa erv .ij. nætr til crvcis messo. oc eigi fasta fyrir. vij. nætr ins fiorþa tigár til kolvmba messo. oc eigi fasta fyrir. xv. nætr til iohannes messo. oc fasta fyrir .ij. dégr. v. nætr til pettars messo. oc fasta fyrir .ij. dégr. ix. nætr til selia manna messo oc eigi fasta fyrir. xvij. nætr til iacobs messv oc fasta fyrir dag oc nótt. iiij. nætr til olafs messv oc fasta fyrir dag oc nott. xij. nætr til laurentivs messv oc fasta fyrir dag oc nott. v. nætr til mariv messo oc fasta fyrir dag oc nott. ix. nætr til bartholomeus messo. oc fasta fyrir dag oc nott. xv. nætr til mariv messo oc eigi fasta fyrir. vi. nætr til crucis messo. oc eigi fasta fyrir. vij. nætr til mathevs messo oc fasta fyrir dag oc nott. viij. nætr til michials messo oc fasta

a) = A. M., c. 22.

fyrir dag oc nott. eini nott miþr en .xxx. til simons messo oc ivdas. oc fasta fyrir dag oc nott. (s. 13, b.) iiij. nætr til allra heilagra messo. oc fasta fyrir dag oc nott. nema a anan dag uikv beri. þa scal fasta fostv nott ena nestv aþr. oc scal bvangi gefa nattverð hiona sina. þeirra er til log festv erv skyld. innan hreps maunvm. þeim er eigi gegna þingfarar kaupi. oc imbro natta verð tuegia. Huer buandi er skylldr at gefa .iiij. natta uerð hiona sina. oc gefa eigi fiska nattverð. oc scolo hreps men. skipta matgiofum þeim a haustit a samquamum. Fra allra heilagra messo ero netr. x. til marteins messo oc eigi fasta fyrir. xi. nætr til cecilio messo oc er þar dag fasta fyrir. ef hon stendr a fostv degi. i. nott til clemens messo oc eigi fasta fyrir. vij. nætr til andreas messo. oc fasta fyrir dag oc nott. vi. nætr til nicholas messo oc fasta fyrir dag oc nott. i. nott til ambrosius messo. iiij. nætr til magnvs messo. viij. nætr til thomas messo oc fasta fyrir dag oc nott. þá þan erv .ij. nætr til thorlaks messo oc vatn fasta fyrir dag oc nott. hon verþr eini nott fyrir iol.

14. vm hatiða halld

^a Fimtan ero þeir dagar a .xij. manþvm. er men scolo eigi fleira ueiþa en¹ nv mvn ek telia. Hvita biorn eigv men at taka. oc gera heiman for til. oc á sa biorn er fyrstr kemr a bana sari. hvergi er land á. nema þrælur ueiþi eþa skvldar men. þa a sa er fe atti at þeim maunvm. Rümhval² eigv men at veiþa. oc a halfan. sa er ueiþir.

a) = A. M., c. 23.

1) Istedensfor dette Ord synes først at være blevet skrevet at, hvilket derefter er blevet forandret.

2) Bogstaverne hv i dette Ord ere skreone over Linien, muligen med en yngre Haandskrift.

enn halfan hinu er land a. Reka hval eigv men at flytia. oc festa. oc skera ef eigi vm festir. Ef landgangr verþr at fiskvm. oc scolo men taka. Þa er landgangr at. ef men havgva havgiarvm eþa taka hondvm. Eigi scal net hafa við ne avngla. Fogla eigv men at veiþa (s. 14 a.) siþr sára ef hondvm ma taka. Gefa scal af in fimta lvt sem af annari drottins daga veiþi. Jola dag in fyrsta eigv men sva at veiþa sem nu er talit. oc eigi fleira. oc in .viiij. oc in .xiiij. oc pascha dag in fyrsta. vppstigningar dag. oc hvítz svnu dag. mariv mesvr .iiij. oc allraheilagra messo oc iohannes messo. pettars messo oc pals. vm sumar oc kirkiv dag oc thorklaks messo. EN drottins daga alla apra oc messv daga. oc verþr eitt hald a ollum opvum.

15. langafösto halld

^a Langa fostv eigvm ver at hallda. þat erv .vij. vicvr. drottins dag þan scolo ver ganga i fostv. sem vpp er sagt a þingvm oc a leipvm. Þa er maþr gengr ifostv. þa scal eta kiot fyrir miþia nott. en þa scal eigi eta kiot. a þeim vikvm .vij. fyrr en sol renr a fioll¹ pascha dag. Anan dag vikv in fyrsta i langa fostv. oc in .iiij. er rett at hafa tvi mælt. oc eigi kiot. en alla daga apra þaþan fra. til pascha nema drottins daga þa scal fasta. xj. erv nætr þær. er logskylldar erv at fasta i langa fostv. Fostv nœtr .vij. oc miþvikv nott in fyrsta. oc in efsta. oc miþvikv nott i ymbro dogvm. oc þvált nœtt. ^b Jola fostv eigvm ver at hallda. ver scolom taka til annan dag vikv² at varna við kiötv. þan

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

1) Skrevet við.

2) Ordene annan dag viku ere først udeglemt men derefter skrevne ovenfor Linien.

er drottins dagar verþa .iiij. á millvm oc iola. dags ins fyrsta. þa scal eigi eta kiot a þeirri stvndav. nema drottins daga oc messv daga logtekna. Fostv daga eigvm ver at fasta i iola fostv. oc næternar. oc in næsta dag iolvvm fyrir. dag fostv. oc fyrir in .xiiij. dag. ^a Jmbro daga eigvm ver at hallda .xij. at favstv a .xij. manopvm. (s. 14, b.) oc næternar. Jmbro daga scolo ver hallda á anari vikv fostv. oc a hvita daga vikv. Rett er at hafa hvitan mat þvatt nott i imbro dogvm þeim a hvita dogvm verþa. Sva scolom ver hallda imbro dogvm fyrir iol. oc fyrir michials messv. sem upp er sagt a þingi oc a leipum.

16. vm fösto tíðir

^b Um langa fostv oc vm imbro daga oc favstv daga alla oc þvatt dag fyrir hvita daga. þa varþar mani fiorbavgs garþ. ef kiot etr. en vm allar fostv tíþir aprar. oc verþr maþr vtlagr .iiij. morkvm. þott hann eti kiot. oc a sa sakar þær er vill. Vtlagr verþr a valt sa maþr er til fostv er taliðr ef hann hefir hvitan mat. þa er logfasta er annan en kiot. oc scal stefna heiman oc queðia til heimilis bva a þingi þess manz er sottr er. ix. til fiorbavgs sakana. en .v. til vtlagar sakana. ^c Ef maþr verþr sva staddr. i ýt eyivm vm langa fostv. at hann hefir engi annan mat en kiot. oc scal hann helldr¹ eta en fara aundv sini. fyrir mat leysi. hann scal eigi eta imbro daga kiot. eþa fostav daga. Sva scal hann eta at hann ali avndv sina við. en eigi scal hann hyldazk á. Gengit scal hann hafa til skriptar við kenni man a .vij. nottvm envm nestvm. er hann kemr vr eyivni. Þat er

a) = A. M., c. 29.

b) = A. M., c. 30.

c) = A. M., c. 31.

1) Rettelse for helld.

kiot er men lata af navt eða fær sauði. oc geitr. oc svín. Ef svín kemr a ros kiot oc *scal hann* ala .iij. manvþr oc fella hold af. en feita þra. .iij. Ef svín kemr a manz hræ. oc *scal* ala .vi. manvþr.¹ oc fella hold af. (s. 15, a.) ef hylldz hefir á. en feita þra .vi. manvðr þa er rett at nýta svín. Biorn eigv men at veiða oc nýta hvart sem er viðbiorn eða hvitabiorn. oc ravð dýre. hiort oc hrein. þat *scal* eta þa er kiot ætt er. Rosm hval oc sel *scal* eta a þeim tíðum at eins er kiot ætt er. Fogla eigv men at æta. þa er a vatni sliota. Klö fogla *scolo* men eigi nýta. þa er hræ klo er á. Örnv oc hrafna eða vali. eða smyrta. rett er at eta hœsn oc riðpur. þær ero eg æt vndan þeim fvglvn er foglar ero ætir. A þeim tíðvm *scal* eg eta er men eta hvitan mat. ^a kvikfe eigv men at nyta. þat er sialfir lata af. þo er rett at nyta þott eigi lati sialfir af. ef maþr veit hvat verþr. hvart sem fersk i vavtnvm. eða drepa skriþvr. eða hriþir. eða hvatki er þvi verþr. þes er maþr veit. þa *scal* þat fe nýta nema svidda verþi. oc gefa af in .v. lvt af ollv fe nema maþr sæfi. Hafa gefit a .vij. nottvm envm næstvm. þaþan fra er fe fór af. innan hrepsmavnvm þeim er eigi eigv þingfarar² kavpi at gegna. Sekr er hann vm .iij. morkvm ef hann gefr eigi sva. Kalf *scal* ala .iij. netr. þo er rett at nýta hann. þott hann se fyrr skorinn. ef honvm er matr gefinn. oc gefa af inn .v. lvt. þat fe er eigi ætt. er maþr veit at manz bani verþr. Ros eigv men eigi at eta oc hvnda. oc melræcca. oc kottv. oc en engi kló dýr. oc eigi hræ fogla. Ef maþr etr þav dýr. er fra erv skild.

a) = A. M., c. 32.

1) Synes først at være blevet skrevet manþr, men derefter med samme Haand forandret.

2) Rettelse for þingfar.

oc varþar honvm þat *fiorbavgs garþ*. (s. 15, b.) ^a Þeim manni er skylt. at fasta lavgfavstvr er hann er .xii. vetra gamall at svmar malum þr. eigi *scal* honvm vetr telia ef hann er sva alin at næcver nott er af vetri. Maþr a at halda logfostv sinni. vnz hann er siavtavgr. heill maþr a at fasta log fostv. enn eigi sa er sivkr er. Yngri maþr en .xii. vetra. en ellri en siav togr. era skylldr at fasta nema vili. konv þeirri er eigi skylt at fasta. er. barn hefir kvikt iquþi. kona sv er eigi til faustv talit. er barn hefir abriosti. ena fyrstv langa favstv. hafa a hon barn a briosti til ennar .iij. langa fostv. eigi *scal* þat lengr standa fyrir logfavstv þeirra. en eina föstv. Jafn skylt er þeim mavnvm at varna við kiotvi a fostv tíðvm. sem hinvm er til fostv erv talþir.¹ Sa maþr er varðveitir inn vnga man eða inn øvitra. oc létr hann eta kiot a faustv tíðvm. eða ö æti. þott eigi se fostv tíþir. oc varþar honvm sva við log sem hann æti sialfr. en ecci hinum er etr. ef hann atti eigi vit til at sia við. Ef maþr berr i mat manz. þat er eigi er ætt. oc vill hann gera til haþungar honum. oc varþar honvm *fiorbavgs garþ*. en ecci hinvm er etr.

17. vm föstu tíþer

^b Seto mavnnum er skylt at fasta vm engi verk. oc eigi verk mavnvm. þeim er i engi verki erv. oc eigi þeim mani er smala rekr heim. oc eigi þeim er avnngs verc við. fyrir hve manz. Þat erv avnngs verk. ef maþr við hvern dag þat er hvandi vill. Eigi *scal* setv maðr lavpa til verks ef hann skylldi fasta. til þess. (s. 16, a) at hann scyli þa heldr matazk en þr. Saman kemr lavgfasta með

b) = A. M., c. 33.

b) = A. M., c. 34.

1) Rettelse for Membranens: er eigi erv til fostv talþir, hvilken Læsemaade vilde forstyrre Sætningens Mening, og derfor uidentiel bør tilskrives en Afskriverfeil.

ollvm monvm. þa er imbro daga uika hefzk vpp a havst. vnz liþr pettars messo a sumar. Sa maþr er hann scal fasta. hann scal hafa etit mat sin fyrir miþia nott. þa er hann fastar vm daginn eptir. oc mataz eigi aþr liðr nön. Sva scal oc næternar varna við kiotvi. þer er log skylt er at fasta sem vm dagin. þa scal nott vera a haust. oc a vetr er eigi ma sia dag. oc veri hann þar. er hann mætti sia í haf vt i vepri skylavsv. þa scal nott vera a sumar er sol gengr vm norþr ætt. þat er norþr ætt. er sol er komin i begia ætt norðrs oc vt norþrs. oc til þess vnz hon er komin i begia ætt norðrs oc lannorþrs. Pa er maþr fastar vm nott scal hann hafa þurran¹ mat. þat er þvr matr. gras oc alldin. oc iarþar avoxtr allr. þat a maþr oc at eta. ef hann fastar. fiska allz kyns. oc hvala. aþra en rosmal oc sel. þat scal eta þa er kiot ætt er. Ros hval scal eigi eta. oc ná hval. oc ravþ keming. ^a Þat er mælt vm sakar þer allar er nv erv talþar i kristina laga þétti at þeim sokvm scal stefna heiman. oc queþia til heimilis bva ix. a þingi þess manz er sottr er. vm skoggangs sákar. oc fiorbavgs sakar. nema maþr hafi stefnt vm fiolkyngi. þar scal queþia til .xij. quiþar. goþa þann er sa er i þingi með er sottr er. en vm .iij. marka sakir oc vtlegdir. þar scal queþia til heimilis bva .v. þess manz er sottr er. Sva settv þeir ketill byskop. oc thorlacr byskop. at raþi ozorar erkibyskops. oc sæmundar oc margra kení (s. 16, b.) maþa anarra kristina laga þatt sem nv var tint oc vpp sagt.

18. nymæli kuanfang manna

^b Þat var nymæli gort þa er magnvs gizarar son var byskvp orþin. at nv er logskyllt at fasta. nætr þer .viiij. er

a) = A. M., c. 35.

b) = A. M., c. 44.

1) Afskriveren synes først at have skrevet hvítan, men derefter forandret dette.

aþr voro eigi log skyldar. ein er iola nott. onnvr pascha nott. .iiij. fyrir vppstigningar dag. .iiij. fyrir huitz sunnv dag. oc miþuikv nætr .iiij. vm langafostv. þer er eigi voro aþr logteknar. Þat var annat nymæli. at iafna ætt scal bygia. sifiar oc frændsemi. at .v. mani hvartvegia. þar sem hiúskapar raþvm scal raþa. oc scal þar er frendsemi er at .v. mani giallda ena meiri tiund. en þar er frendsemi er at .v. mani oc .vi. scal gialda .c. alna. EN þar er at .vi. mani er hvart vegia. scal gialda .x. avra. þa ligr ecki fe gialld a þaþan fra. þott hivskapar raþvm se raþit. þat var fornt laugmal þar er .iiij. bræþra er með monvm at frendsemi. at þar skyldi til ömegdar legia .x. avra. EN NV er þat af tekit.

19. misseris tal.

^a EN fimti dagr vikv scal vera fyrstr i svmri. þaþan scal telia .iiij. manvdr .xxx. náttu. oc nætr .iiij. til mið sumars. EN fra miþiv svmri scal .iiij. manvþr. xxx. náttu. til vetrar. Lavgar dagr scal fyrstr vera i vetri. enn þaþan fra scolo vera .vi. manvdr .xxx. náttu. til sumars. EN .x. vikvr scolo vera af svmri er men koma til alþingis. Dagr scal fyr koma allz misseris tals EN nott. Lög oll scolo vera sogð vpp a þrimr sumrum. scal þa logsogv maþr af hendi bioþa lavgsogvna. Nymæli ecci scal vera lengr raþit EN .iiij. sumur. oc scal at logbergi. (s. 17, a.) it fyrsta sumar vpp segia. a uarþingum helgoðvm eþa leiþum. Lavs erv öll nymæli ef eigi uerþa vpp sogð it .iiij. huert sumar.

a) = A. M., c. 45.

Þing skapa þattr.

20.

^a **Þ**AT ER mællt i logvǫm vorvǫm, at ver scolom .iiij. eiga fiórþvngs doma, scal gopi hver nefna man i dóm, er fornt gopórð hefir oc fvt, en þav erv fvl gopórð oc forn, er þing voro .iiij. i fiórþvngi hverivm, en gopar .iiij. i þingi hveriv þa voro þing öslitin. Ef gopórð erv smæra deilld, oc scolo þeir sva til skipta er hlvt hafa af fornvǫm god-orþvǫm, at sva se nefnt sem nv er talit, þa erv fiórþvngs domar fvlir. *Þat* er mælt at domar scolo i dag vera nefndir *þa* raþnir, scal goði hverr nefna sin þriþvngs man i dóm, nema hann hafi logrettv mana lof til anars. Scal karl man .xij. vetra gamlan, *þa* ellra nefna i dóm, þan er fyrir orði *þa* eiþi kan at raþa, frialsan man oc heimilis fastan, þan man scal eigi nefna i dóm, er soknar apili er, *þa* varnar apili, *þa* hann hefir sok handselda, *þa* vorn handselda, sva at nv se bvin til þings. þan man scal eigi i dom nefna, er eigi hefir mal nvmit, i barn æskv, a danska tvngv, apr hann hefir verit .iiij. vetr a íslandi, *þa* lengr. Ef sa maþr lætr i dóm nefnaz er nv var fra skiliðr, *þa* selr hann avðrvǫm mani sokina, af því at hann vill lata í dóm nefnaz, oc verðr hann vtlagr vm þat (s. 17, b.) iij. morkvǫm oc o nyt mal hans, söknið *þa* varnið, ef hann atti, nema hann geti þan quið.

a) = A. M., Þingscapa-þ., c. 1.

at hann visi eigi at sakar voro bvnar a hond honvǫm. Ef gopi nefnið þan man i dóm er fra var skiliðr, *þa* nefnið i annan dom en hann hafi hlotit, oc er hann vtlagr vm þat hvarttvegia iij. morkvǫm oc or goporþi, nema hann geti þann quið, at hann vissi eigi at hinn hefði sok, *þa* vorn handselda, *þa* hann veri söknað apili, *þa* varnar. At logbergi scal stefna godanvǫm, oc *queþia heimilis bva hans* oc a hverr at sekia þa sok er vill. Gopi scal ganga i hamra skarð, oc setia niðr þar domanda sin, ef hann vill dóm nefna, oc nefna ser vatta .ij. *þa* fleiri, nefni ec i þat vætti, at ec nefni þena þegn i dóm, oc nefna hin a nafn, at døma vm sakar þær allar er her koma i dom þena, oc log skylda hann til vm at døma, oc byð ec til sakar sökianda, oc sakar verianda, at ryþia dom þena, oc an ec honvǫm i setv i dómi, nema logrengð rett komi til, þa se ek anan rettan i stað hans, ef hann er or numin at lavgvǫm, oc qveþa a i hvern dóm hann nefnið, oc nefni ec logdóm. Domar scolo vt fara þvatt dag oc vera vti til hrvþningar, vnz sol kemr a þing voll, drottins dag. Ef þa ma eigi ganga þvrt i holmin. ¹

21. vm lysingar

^a **M**EN scolo i dag oc a morgin, lysa sakar þer allar, er til fiórþvngs doms scal, enda er jafn rett at lysa annan dag uikv ef men vilia þat i þingskopvǫm hafa. Oc sva ef men uilia, lysa vm tiundar mal, þeir men er til þeirrar

a) = A. M., c. 2.

1) Da Ordene Et — holmin neppe give nogen god Mening ved at forbindes med den foregauende Sætning maae samme uidentviol antages at være Begyndelsen af en Bestemmelse, hvis Slutning Afskriveren har udeladt, saaledes som vi ville finde hyppige Exempler paa i det følgende.

soknar ero teknir. (s. 18, a.) eða aðilia erv. eða þeir er af þeim hafa tekit. þa scolo þeir men eigi hafa síðar lyst en nú er talit. En aðrir men eigv at lysa. vð tívndar mal vnz dómur fara vt. Ef maþr vill lysa sok a hond mani. hann scal nefna ser vatta .iij. eða fleiri. nefni ec i þat vætti. at ec lysi soc a hond honvm. oc nefna hin a nafn. oc qveða a sokina. oc sva hvat hann telr honvm varþa. hann scal lysa at logbergi sva at meiri lutr manna se hia. oc logsogv maþr. oc lysa loglysing. oc handselda sok ef sva er. oc lysa til fiorþvngs doms. geta scal þess. ef sv er savk er hann lysti fyrra sumar.

22. at spyria at þingfesti manna.

^a Men eigv at spyria at þingfesti manna. þeirra er men uilia sökia her a þingi. oc spyria i dag. eða a morgin ef men uilia dom ryþia. enda er rett at spyria. vnz domur fara vt til soknar. Sa maþr er hann vill vita þingvist annars. hann scal nefna ser vatta. nefni ec i þat vetti scal hann queþa. at ec spyr bøndr alla i heyranda hliopi at laugbergi. hvern log gríð hafi handsalat n. n. er mic þat undir frett þeirri. at ek vil vita hveria bua ec scal queþia til sakar þeirrar er ec hefi hofþat a hond honvm. spyr ec log spurning. Hann scal nefna vatta at svorvm. þeim er verþa. Ef maþr gengr við heimilis fangi þess manz er hann spurþi at. oc sva þott engi gangi við. Hann scal en nefna vatta. i þat vetti. at ec spyr goþa alla. i heyranda hliopi at logbergi. hvern ser keni n. n. at þing manne eða þriþiungs manne. (s. 18, b.) er mic þat vndir frett þesi. at ek vil vita i hvern fiorþvngs dom ek scal sekia soc a hond honvm spyr ec logspurning. Hann scal

a) = A. M., c. 3.

nefna vatta at svorvm þeim er verþa. En ef maþr gengr við þing festi þess manz. er at var spvrt. þa a hann at segia i þan dom sok sina. er sa goþi er i fiorþvngi. er i gegn geck þingfesti hans. Hann a þan goþa at queþia .xij. quíðar. ef sv sok er. er .xij. quíþr kemr til. þo er rett at hann spyri hann sialfan at gríðfangi sinv. oc þing vist sini. oc verþr þat jafn fullt. sem þa er goþi gengr við þingfesti hans. Rett er at goþi gangi við þingfesti hans. meðan eigi erv hlutapar framsögur saka. enda se eigi apr qvatt .xij. quíþar. enda er jafn rett at ganga við þing festi manz með vatta. þott eigi se at logbergi ef hann síþr hin sialfan. Ef maþr hefir spvrt man heimilis fangs. oc þingvistar i heraði. oc þarb eigi sa spyria a þingi. þess manz þinguistar er hann spurþi vel lavst i heraði. Ef maþr hefir stefnt mani fyrir fardaga. þeirri sok er .xij. quíþr fylgir. oc hafi hann eigi spurt hann þing uistar i heraði. enda se stefnt at heimili hans. þa scal hann spyria þing uistar hans a þingi. vð þann fiorþvng. er sa atti heimili þa er hann stefnþi. oc spyria goþa alla at logbergi. hvern ser kendi þan man fyrir fardaga. at þing mani eða þriþiungs manne. er mik þat vndir frett þeirri. at ec vil vita. hvern goþa ec scal queþia .xij. quíþar. vð sok þa er ec hefi stefnt honvm. spyr ec logspurning. (s. 19, a.) Hvarvetna þess er maþr spyr logspurningar annan. eða sva þo at hann spyri fleiri. þa scal maþr nefna ser vatta. at spurningv. oc at suorvnm oc sva þo at öngv se svarat. Vð sakar þer er men lystv. fyrra sumar hingat til sökna. eða stefndu fyrir fardaga sva at þeir vissv eigi heimili. þar scal at þvi spyria. hvern ser kendi þan man fyra svmar at þingmani. nema hann spurþi þa. Þar er eigi er við gengit þingfesti manz. scal sokina segia i þan fiorþvngs dóm. sem aðilin er i fiorþ-

vnginvm. Ef eigi er gengit við heimilis fangi manz þess er þva *quíþr* fylgir sökini. þa *scal queþia til heimilis þva þess* er aðili var frvmsakarinar¹. oc sva þar er eigi er gengit við þingvist manz. *eþa heimilis fangi. eþa sva ef maþr svarar eigi þar er maþr er sialfr spurþr. eþa sva þo at hann svari loguillv. en þat er logvilla. ef maþr svarar oþrv en er. eþa þegir hann við. Ef maþr er spurþr þingvistar. oc svarar hann oþro en er. oc varþar þat vtleggþ. enda er rett at queþia þan man .xij. quiþar. er hann lætzk vera iþingi með. enda *scal dōma sva. sem a hann se borin quiþrin. ef hin heldr. hvartz hin sifir við. at hann se eigi þar i þingi. eþa lætzk hann eigi hafa goð orð. Þar at² eins er þavrf at spyria i anat sin. at þingfesti manz. ef hann hefir spvrt hann fyrir þing. enda komi sa eigi til þings. er hann quaz vera iþingi með. eþa igegn gecc ef hann spurði it fyrra sumar. þa a hann at spyria. hverr með goþ orð þat fari. Ef men hafa eigi gengit við þingfesti þess manz er at var spvrt. fyrir en domar fari vt. eþa við heimilis fangi. eþa sva ef (s. 19, b.) maðr svarar einvgi. þar er hann er spvrdr sialfr. eþa sva þott hann svari loguillv. enda uili hann þat hafa til varnar fyrir sik. en hinn segi i annan dom sokina en koma eigi. eþa annar goþi beri .xij. quid um hann. en sa er i þingi með. eþa eigi hafi hans heimilis buar borit vm hann. Ef sa atti til at koma. þa *scal søkiandin lata bera vetti þat i dóm þan er søkin er i sott. er hann spurði at þingfesti hans. eþa at heimilis fangi. enn þav aunvr er hann nefndi. at eigi var við gengit. eþa sva ef hann hefþi nefnt at loguilloni. Ef maþr***

1) I Haandskriftet frvmsakarinar.

2) Rettelse for er.

spvrþi at þvi hvar hann er i þingi. oc veit hann eigi. oc svarar hann sva rett. at hann svari at ec em a vist með honvm oc nefna bvandan. Ef maþr er spurþr at þvi hvar hann er iþingi. oc eigv fleiri men goþorþ þat. er hann fylgir. en ein. oc svarar hann þo rett. at hann svari sva. at ec em i þingi með þeim¹ þeirra sem goð orð hefir. oc nefna þa er lut eigv iþvi godorði. Ef goþi gengr við þingfesti hans. þa er hann er spurþr. en hin se eigi i þingi með honvm. oc er hann vm þat vtlagr .iij. morkvm oc or godorþinv. nema hann geti þan quid. at hann hefði þar verit i þingi. oc væri sva farin abravt at hann visi eigi. þa versk hann sokinni. Ef goþi dylsk við þingfesti þess manz er i þingi er með honvm. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc or goð orþi sinv. nema hann geti þan quid. at hin hafði sva farit i þing at goþin uissi eigi. Lysa *scal til framfærslu o maga meþan domar erv vti.*

23. hverso goðar scolo koma til þings.

^a Goþar allir scolo koma til þings .v. dag vikv er .x. uikur erv af sumri aþr sol. (s. 20, a.) gangi af þinguelli. en ef þeir koma eigi sva. þa erv þeir vtlagir. oc af godorþi sinv nema navpsyniar beri til. ef þeir koma eigi. Sampings goþar eigv at raþa þvi hverr með goþ orð *scal fara. oc vpp taka þriþiungs mana. þess goþa er heima sitr.*

c) = A. M., c. 4.

1) Dette Ord er tilføjet, som nødvendigt.

Þingheyindr *scolo* koma EN .v. dag vikv til þings. oc fara til byþar með þeim gopu er þeir eru þingi með. oc *scal* hverr þeirra hafa tialld. vm þvera byð. Þa *scal* hverr þeirra taka þing farar kapp. enn gialda eigi. enda er hverr þeirra þing heyandi. bæði vm sin mal oc ANARA manna. Gopin er þa skyldr at fa honvm byðar rým. ef hann fær honvm eigi. oc varþar þing maninvm eigi við log. at hann fari til annarar byþar. oc a hann þo at heimta þingfarar kappit. Nv kemr maþr eigi til aunduerz þings. enda komi hann drottinsdagin fyrri i þingi. oc er sa þo þingheyandi. bæði vm sin mal oc annara manna. oc *scal* hann eigi giallda þingfarar kapp. enda *scal* hann eigi taka. oc *scal* hann eigi fara af þingi fyrir þinglausnir. nema lofat se. ef hann fer. oc varþar honvm *fiorbavgsgarþ*. Rett er at hann taki þingfarar kapp ef hann gengr i doma. eþa berr quipv. Rett er at nefna þa men i dom er til þings koma. *fyr* EN domar se nefndir. Þeir men allir er sakar hafa at sekia. eþa veria. eþa men ero qvaddir þingfarar. at þeir *scolo* koma drottins dag in fyrri i þingi. Ef þeir koma eigi sva. þa eru ö nytar sakar þeirra. oc sva varnir. þar er þeir bera fram. enda uirþaz einskis vætti þav er þeir bera. ef þeir voro heiman qvaddir. Ef maþr kemr siþarr EN drottins dag in fyrri i þingi. (s. 20, b.) oc er sa eigi þingheyandi. hvartki vm sin mal ne ANARA manna. oc *scal* hann riþa af þingi þa er hann vill. oc *scal* hann giallda þingfarar kapp. EN eigi taka. MEN *scolo* sva gialda þingfarar kapp sem þeir eru a sattir i þriþivngi hveriom við gopu. Þingheyindr *scolo* eigi vera vm noðt af þingi eþa lengr. Þa eru þeir af þingi. er þeir (er or þingmarki. Fara eigv MEN vm daga. at leita hrosa sina. sva at eigi dveli þat gogn fyrir manvm. eþa dom nefnv fyrir gopum.

ef hann vill þa i dóm nefna. eþa hafa þa i noccorvm logskilvm með ser. EN ef þeir fara oc er þat þings afglopvn. oc varþar *fiorbavgsgarþ*. Bendr eru þingheyindr. oc gopar. oc þeir MEN er þingfarar. oc gagna eru heiman quaddir. Ef þing heyindr fara eigi til byþar með gopu þeim er þeir eru i þingi með. oc vill gopin sekia þa vm. oc *scal* hann stefna honvm at logbergi. oc lata varþa .iiij. marka vtlegþ. oc stefna þar til doms. Ef hin reþr at hlavpa or þriþivngi gopans fyrir þat er hann var sottr. þa varþar honvm .iiij. marka seþ við gopu. oc *scal* þeirri sok stefna heiman. oc *queþia heimilis bva* .v. a þingi þess manz er sottr er. hvart sem hann færi af þvi abraut. eþa eigi.

24. vm lögbergs¹ göngo

^a VER *scolom* fara til logbergs a morgin. oc færa doma vt. til hryþningar sva it siþarsta at sol se a gia hamri. envm vestra. or logsogv manz rými til at siá. a logbergi. Laugsogv maþr *scal* fyrstr vt ganga. ef hann hefir heilindi til. þa eigv gopar at ganga með domendr sina. ef þeim er meina laust. ella *scal* hverr þeirra. geta man fyrir sik. þa *scal* gopi setia niþr domanda sin. oc *scal* hvers þeirra forrað iafn rett er þa er til tekin. Logsogv maþr (s. 21, a.) *scal* raþa oc at *queþa*. hvar hvergi domr *scal* sitia. oc *scal* logsogv maþr lata hringia til doma út færslv. þeim er rett sakar at sekia. oc veria. er her eru komnir drottins

a) = A. M., c. 5.

1) Rettelse for lögbergs.

dag in fyrri i þingi. en öngum þeim er síðar kemr. nema þeir atburðir verði. at sakar gerðiz sva síðarliga. *eþa* upp *quemi*. at þeir mætti eigi komaz *fyr* til þings. en *eptir* drottins dagen. oc verða þeir men þo saka sökiendr. oc þingheyindr *vm* þav mal oll er þeir hófðu með at fara. ef þeir *quomv* sva snemma. at ganga metti *fyr* til *queþia* enn domar feri vt. þeir eigv eigi doma at ryðia *vm* sin mal.

25. dom ruðning

* **SA** *maþr* er *hann* vill dom ryþia. *hann* *scal* ganga þar at. er sa *maþr* sitr i dómi er *hann* vill vr ryþia. oc mela sva at *hann* heyrði. *eþa* góði sa er *hann* nefndi idomin. en ef hvargi þeirra er þar. oc er *honvm* þo rett at mela ryþningar malvm. þars *hann* hygr at sa *maþr* hafi setit. er *hann* vill or domi ryþia. oc verður *honvm* þo rett at fara þvi mali. þott *hann* kynni varla. þar at iafnt er *rvm* hins hafði *verit*. Saka sökiendr oc veriendr saka *scolo* dom ryþia ef þeir vilia. oc vina eiða at. Ef *maþr* vill dom ryðia. oc *scal* *hann* nefna *ser* vatta. Nefni ec i þat vætti. at ec vin eið at *krossi* log eið oc *segi* þat guði. at ec *mvn* sva rengia man or domi. sem ec hygg sanazt oc rettast oc hellzt at logvm. Ef *hann* (s. 21, b.) vill ¹ eigi optar eid vinna. þa *scal* *hann* þat lata fylgia. at ec mun sva sakar sökia *scal* *hann* *queþa*. oc ueria. oc uitni. oc uætti bera. oc aull logmæt skil af hendi leysa. þav er undir mic koma. meðan ec em a þuisa þingi. *Maþr* *scal*

a) = A. M., c. 6.

1) Tilføiet.

hefia frændsemis tolv at breþrvm ¹. *eþa* at systkinvm. *eþa* at systrum. oc *scal* telia kne *rvnm*. unz þar kemr. er sa *maþr* er. er i dómi sitr. oc sa *maþr* er þar er aðili er soknar. *eþa* uarnar. Ef sa *maþr* talði frændsemi. er firnari er aðilia sakar. *eþa* uarnar aðilia. en næsta brøþra. þa þarf *hann* eigi anara *manna*. at leggja vndir þegnscap sin. at sana frændsemis tolv. Ef *maþr* telr sva at *hann* var ein. *eþa* anar. oc er hin eigi þa skylldr at risa or domi. Ef *maþr* telr rangt. *eþa* ber liuguitni a alþingi. oc varþar þat scógang. Við þa *scal* ryþia er sakar aðilia ero. Rett er at huer er vill *queþi* biargquiða þeim manne. er *fyrir* socum er hafþr ef sa er eigi a þingi. oc hafi sa aungum mani selda vorn. *fyrir* sik. Eigi *scal* *maþr* ² dom ryþia sa er eigi hefir vorn tekna af þeim er sottr er. en ryþia *scal* *hann* *quiþv* alla sem *hann* vill. Jafna ravþning eigv hvarirtvegio. þeir er ³ sekia oc hinir er veria. Næsta brøþra eigv upp at risa or domi. oc nanari men at frendsemi. oc at socum. oc ná mágar .iij. ef *maþr* a *dottvr* manz. *eþa* systur. *eþa* moþur. hvár sem annars frendkonv á. sa *maþr* er i domi sitr. *eþa* aðili. Guþsifia .iij. eigv or domi at risa. ef annarrtvegi. (s. 22, a.) hefir halldit auprvm undir primsignvn. *eþa* undir vatn. *eþa* undir byskups hond. eigi *scal* ryþia at guþsifium við sialfan sik. Men *scolo* nefna *ser* vatta. at þvi vetti. at ec leg þat undir þegnscap min. at su er frændsemis tala. son oc rett með þeim. oc nefna þa baða er or domi *scal* ryþia. oc aðilia. Ef *hann* ryþr at mægðum. at ec leg þat undir þegnscap min. at su er ⁴ megð með þeim. at *hann* a þa konv

1) Rettelse for breþvm.

2) Ordene *scal* *maþr* ere tilføiede.

3 & 4) Disse Ord ere tilføiede.

eða atti. er ec vissa. þa uerþr honum þo þegn scapar lagning rett. at hin se skiliþr við konuna. enda erat honum þa scyllt at risa or döminum. Þar er maþr uill ryðia dom at gupsifium. oc scal hann þat þar undir þegnschap sin leggja. hveriar gupsifiar með þeim erv. aðilia. oc domanda. oc nefna huarn þeirra. Ef at sokvm scal dóm ryþia. hann scal telia frændsemi með þeim er i domi sitr. oc með veganda. oc með aðilia. oc hinum vegna. oc leggia þat vndir þegnschap sin. at sv er frændsemis tala¹ son. oc rett. með þeim huarumtuegivm. er nv er talit. en þær sakar með þeim. aðilia. oc hinvm er idómi sitr. oc nefna hvarntvegia þeirra a nafn. Við þan man scal at sokum ryþia. er keriv er til veganda at laugum. en eigi við fleiri men þott at uigi hafi verit. Ef sa er eigi rettr teliandi. er undir þegnschapin lagði. þa scal hann hafa .ij. men aðra er þat legði vndir þegnschap sin. at su er frændsemis tala son oc rett. er hin talði. oc nefna hann. Sanapar men scolo eipa uina. þa er þegnskapar lagning (s. 22, b.) eigv at fylgia scal sua sannapar men vanda at frændsemi við aðilia. at þeir se firnari en næsta brøþra. hann a at nefna vatta. at ec nem þik or domi. oc nefna hann. af því at nv er laugrengð rett til komin. oc queþa a huart hann nemr hann or sinu or nami. eþa annars manz. Ef hann uill eigi or domi risa. oc uill þo sitia kyr. oc er þat þings af glopun oc varþar þat fiorbavgscarþ. Þa scal hann veria honvm lyriti isetuna. Ef hann gvþin hefir eigi sialfr a heyrta a hrvþning hans. ne sa er or er ruddr. þa scal ganga til buþar goþans oc segia honvm þat at hann hefir rengþan þriþiungs man hans or domi. oc queþa a domin. oc nefna hin a nafn. oc nefna foþur hans. eþa moþvr. Ef goþin uill eigi trva. at hann hafi hann rett rengþan. þa er

1) Tilfæit.

ryþiandin skylldr at mæla þeim malvm ollvm fyrir goþanvm. er hann melti þa er hann ruddi hin or domi. nema hann þurfi eigi eið at vina. Ef hann nair eigi at ganga i buð in. þa scal hann mela fyrir buðar durum. sva at hinir heyri in. Ruðningar malum scal mela. þar er þeir koma framarst. ef þeir na eigi at ganga til buþar. Ef þeir ganga i buð in. oc eigu men við þa lyrit nemar sacar. þeir er þar erv buðfastir. þa eigv þeir ut at ganga. oc sa fyrstr er efstr gecc in. Ef goþin lofar ryþiandanum. at mela eigi ruþningar malum. i anat sin. þa scal ryþiandin. nefna uatta. at lofinv. enda er goþin skylldr. at nefna annan idómen þegar. sva at ryþiandin siai ef hann vill. vorð hallda til. (s. 23, a.) Ef ryþiandin sa eigi huern goþin nefndi¹ i dóm. i anat sin. oc er goþin skyldr at segia ryþiandanum. hvern hann nefndi i dóm. ef hann spyr. oc nefna domandan. oc sva foþvr hans. eþa moþvr ef þav voro islendzk. Ef goþin vill eigi segia. þa scal ryþiandin nefna ser vatta. i þat vætti scal hann queþa. at ec beiþi þic. oc nefna goþan. at segia hvern þv nefndir i dóm. oc queþa a domin. beiþi ec þic laugbeiþing. Ef goþin gerr eigi segia. oc verþr hann vtlagr. oc or goþorþi sinv. Ef hann siþr eigi goþan. þa scal hann beiþa at rumi hans oc segia hvar hann er i buð. Ef goþin forþazk fund hans til þess at hin verþi eigi viss. hvern hann hefir i dom nefndan. eþa dvelr dom nefnv til þess. at þa uerþi færi² ruddir. þa varþar honvm vtleggþ. oc or goþorþi sinv. Þar er men ryþia doma. oc er sa þo skyldr at risa or domi. er or er nvmin. ef ryþningar malum er mællt. at

1) Rettelse for nefði.

2) I Membranen: at þa uerþi færi verþa.

logum. þott rangt se undir þegnscap folgit, nema þar er men legia magsemp þa undir þegnscap sin. er sa er scilipr við konvna er i dominvm sitr. þa scal godin ganga vt oc nefna mann i dom. oc scal hafa nefndan apr sol er komin a þingvoll. ef rap rvm er at því. Ef goþin hefir eigi þriþiungs man til. at nefna i dóm. oc ganga rvþningar sva at þa scal hann beiþa goþa. þa er goþorð hafa ipvi þingi. at fa honvm þriþiungs man sin. oc nefna i domin. hann er skyldr (s. 23, b.) at fa honvm ef hann hefir til. Ef annar þeirra hefir til. en annar eigi. þa er sa skyldr til. at fa honvm er til hefir. oc ero þeir scyldir at ganga i dom. sva sem sa goþi nefndi hann í. er hann er i þriðiungi með. en ef hann ger eigi i ganga. þa varþar honvm þat *fiorbavgsgarþ*. en ef hann er idöminum. þa scal hann þangat taka þingmenn. með þeim goþa. er hann nefndi i dóm. En ef goþarnir metazk þat við. hvar þeirra scal fa honvm. oc scolo þeir luta með ser. oc scal sa þeirra fa honvm er hlýtr. ef hann hefir manna til. Ef annar hefir til. oc er sa skyldr at fa honvm. en ef hann uill eigi fa. þa er hann vtlagr oc or goþorþi sinv. Ef godin vjpr eigi dóm fullan. apr sol komi a þinguoll. þa er hann vtlagr. oc ór goþorþi. oc sva ef hann nefnir annan i dóm en hann eigi. þa a domr at dæma vm sakar allar sem fullr se domrin. Eigi scal dom ryþia lengr en sol kome a þingvoll. Sa scal sökia goþan er sott vill hafa til fyllra laga. þeirra mana er sakar hafa idom þan. en ef þeir bregþazk vm. þa scolo þeir luta með ser oc scal sa sökia er lytr.

26. vm váttorð.

^a Mædr scal quatt hafa vatt orþa allra oc frum quiþa þeirra er sok hans eigv at fylgia. apr dómr fari ut. rett er at queþia xij^{or}. quiþa apr domr fari ut. oc sva at dôme. Þa er rett qvatt ef hann heyrir sialfr á. eþa at rumi hans. ella sva at buþvnavtar hans heyri. Þar er maþr vill queþia xij. quiþar. hann scal nefna ser vatta. at því vetti scal hann queþa. at ec spyr þic at því. oc nefna goþan. ef þv hefir goþorð fvllt. at þv nefnir doma (s. 24, a.) fulla með oc ber .xij. quidv spyr ec logspurning. Ef hann lætzk hafa oc scal hann nefna vatta at suerum hans. ðc at því vetti scal hann queþa. at ec queð þik .xij. quiþar. oc nefna goþan. oc queða a hvat hann queðr hann. oc bera með þriþiungs men þina .xi. en þu ser sialfr in .xij. queð ec log qvod.

27. bua quaðer

^b Þar er maðr uill queþia bua quiþar. hann scal ganga þangat til buþar er sa maþr er i er hann uill quaddan hafa. oc er honvm rett at queþia þar er hin heyrir sialfr a. enda er honvm rett at queðia at rumi hins er hann uill quaddan hafa. sva at þar heyri buþvnavtar. Ef maþr veit eigi hvart hin er buandi. eþa grið maþr. er hann vill quaddan hafa. oc a hann at spyria hin með vatta. hvart hann se buandi. eþa grið maþr. oc segia hvat honvm er undir frettini. oc spyria logspurning.

a) = A. M., c. 7.

b) = A. M., c. 8.

oc nefna vatta at svorum. þeim er verða. Ef hann uill þan man quæðia er þingheyandi er. fyrir hv annars manz. oc a hann at spyria með vatta. ef hann ueit eigi apr. huart hann eigi þar laugheimili. eða eigi. eða se hann þingheyandi fyrir hv þess manz. oc nefna buandan. hann scal sva gera vm quop við hann sem hin suarar honvm er spurðr er. EN ef sa uill ecci til segia er spvrdr er. eða lýgr hann til. oc uerþr hann sekr um þat .iiij. morkvm. oc a sa sok við hann er hann spurði. eða bue sa er quaddr er istað hans. ef hin uill eigi soc hafa. Sok þeirre scal stefna at logbergi. oc queþia til heimilis bua hins. .v. er sottr er. Ef maþr queþr gripmen. oc (s. 24, b.) hugþi hann at buandi ueri. eða queþr hann þan gripman fyrir annars manz bu. er eigi atti þar laugheimili. oc uerþr honvm rett sv quod þott men uili a leita við hann. hvarvetna þess er hann getr þan quid. at hann quaddi þa er hann hugði. at rettastir veri. enda atti hann eigi kost at spyria. Ef maþr queþr grip men bua quiþar. eða þan fyrir hv manz er eigi er þingheyandi. oc quæð¹ hann sva at þeir heyri a sialfir a quod hans. oc eigi hann kost at spyria laugfrettar ef hann uill. oc o nytir hann þa malit fyrir ser. þar bergsk hann við biargquiþin. er hann quaddi þa sva. at þeir heyrþo eigi a.

28. doma ut færslor

^a Domar scolo fara ut þan dag er men quæða á. oc eigi sidar en sol kœmr a gia backa in hæra fra logbergi. or logsogu manz rumi. at sia. þa er logsogu maþr oc

a) = A. M., c. 8

1) Rettelse for quæðia.

goðar allir skyldir til at ganga ut með domendr sina. oc sva þeir men er með sakar fara. Sa maþr er með soc fer. þa verþr hann vtlagr. ef hann gengr með fleiri men en .x. til doms.

29. vm hlvt föll.

^a Ef .vi. domendr erv vt komnir eða fleiri. at þat er rett þeim manne er með sakar fer at bioþa til hlutfalla at domi. þeim maunvm ollvm er sakar hafa i dóm þan. oc quæða a stað þan er þeir scolo luta fram sogvr með ser. Hverr maþr þeirra er sauk hefir með at fara i döm. þa scal lut bera iskavt .i. þott hann hafi fleiri sakar idom þan. Hverr maþr scal merkia lut sin. oc bera alla saman i skavt. oc scal maþr taka .iiij. luti sen vpp. Ef sa maþr kemr (s. 25, a.) eigi ut er sok hefir at sökia. þa er sol .er komin a gia bacca in uestra. or logsogu manz rumi at sia. oc uerþr hann sekr um þat .iiij. morkvm. oc a sa soc er hann hefir mal a hondum. Scal soc þeirri stefna at logbergi. oc quæðia heimilis bua .v. þess manz er sottr er. ef hann getr þann quid at hann mundi fyrr ut koma ef sol vm sæi. oc uersk hann þa söcini. Þeir scolo fyrst segia sakar sinar framm sem liota. sua hverr at öþrum sem lotit hafa. Nv koma sumir eigi til lutfallzins. þa scolo þeir siparst fram segia. Þat er oc rett at annar maþr beri lut hans i skaut. oc scal þa at þeirra luton fram segia. þer sakar scal eigi luta er eigi varð fyrra sumar vm dæmt. ef þær erv eigi fleiri en .iiij. enda eigi færi. Þa scolo þeir luta með ser sakarnar. ef þær erv fleiri en .iiij. Þer sakar scal allar fyrstar segia fram. en þer sakar

a) = A. M., c. 10.

næst er her *hafa* gorz a þingi. Ef sa verþr eigi buin til er *fyrstr* hefir lotit þa *scal* sa biþia lofs til. er siþar hefir lotit. at segia sok sina fyrri fram. en *hann* *scal* lofa *honvm*. en ef *hann* lofar *honvm* eigi. þa er *honvm* rett. at segia soc sina fram. ef *hinn* er eigi til buin ef domendr lofa.

30. biðða at hlyða til eiðspiallz

^a SA madr *scal* nefna ser vatta er sok sina vill fram segia. nefni ec i þat vetti at ek byð þeim mani er ec uil her sokvm sekia. at lyþa til eiðspiallz mins. oc til framsogo sakar. eþa þeim mani er vorn hefir fyrir *hann*. oc goða þeim er .xij. (s. 25, b.) quid *scal* bera vm þa men er *hann* hefir sok a hendi.

31. vm framsögo sakar

^b HAN *scal* uinna eið at þvi at *hann* segi sok sina fram. oc queða a þat huerium *hann* stefndi eþa um huat *hann* stefndi. eþa hvat *hann* let *honvm* uarða. oc queða a til huers þings *hann* stefndi. oc *hann* stefndi logstefnv oc *hann* segir sua skapaþa sok sina fram. i dom yfir hofdi N. N. sem *hann* stefndi *honvm*. Þa *scal* ein hverr þeirra telia vetti fram oc *hafa* þav orð oll i vættis burð *sinvm*. sem hin hafði i stefnv. en þeir *scolo* aprir gialda samqueði sitt at uitnis burð þeim er *hann* hefir þar borit. enda er þeim rett at scynda meirr at uitnis burð *sinum*. þeir *scolo* queða a þat huerium *hann* stefndi. oc huat *hann* talþi *honvm* varþa. oc *hann* hafði fram þav orð oll sem *hann* hafði i fram sogv sacar sinar. oc *hann* stefndi

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

logstefnv. oc þat er vætti vart allra *scolo* þeir queþa oc berum sva skapat vetti fram i dóm. EN ef þeir uerþa eigi a sattir þa *scolo* þeir luta með ser hverr þeir casrl vætt fram bera. oc *scal* sa þeirra fram telia sem lotit hefir. Ef maþr segir sok sina sva fram. at *hann* hafi eigi unnit eið at. oc er sva sem *hann* hafi osagða sok sina fram. oc *scal* *hann* eið uinna oc segia fram sokina i annat sin. oc lata stefnv. vætti bera. oc verþrat *honvm* þat at sacar spelli ef *hann* fer sva at. enda *scalat* *honvm* þat uerþa optarr en vm sin. Ef vetti er sva borit at eigi se eiðr unnin at. þa er sva sem oborit se. oc *scolo* þeir eiða uinna. (s. 26, a.) ¹ oc bera stefno vætte alengr. oc verðrat *honom* at sacar spelle ef eigi verðr þeim optar en vm sin. Ef *hann* segir sva sok sina fram at *hann* hefir eigi boðit at hlyða til eiðspiallz sins eþa til fram sogo sacar oc er sva sem þa se osavgð søken fram. *Hann* *scal* segia i annat sin fram sökna oc fära sua öllo male um sem *hann* hafe aðr ecki vm mælt. en *hann* bergr þeim coste sökine. ef eigi hafa avnor gügn fram farit þar amepal. Ef maðr segir sök þa fram er xii. quidr á at fylgia. oc byðr *hann* eigi goðanom til at lyða oc er *hann* scylldr sökna fram at segia i annat sin. í .xii.^{tar} quiden nema goðin lofi *honom* annat.

32. ef vattar sitia heima.

^a Ef stefno vattar hans coma eigi til þings sva sem ilögom er mælt. oc *scal* *hann* þa stefna þeim vm heima setona at logbergi oc lata þeim varða fiorbavgs card. *honom* er rétt at stefna hvart sem vill anan dag vico inn

a) = A. M., c. 13.

1) Her begynder den anden Haandskrift i Membranen.

fyra íþingi eða þá ella er hann scal til þeirra taca. hann scal söc sina fram segia í þann dom sem frum sökin atte i at coma. hann scal vætti þat láta bera þar er hann quadde hann heiman þing farar. Hann scal quæðia heimilis bva hans .v. er hann sökir hvart hann væri her comin drottens dag enn fyra í þingi eða eigi. en ef þeir bera þat at hann væri eigi comin her drottins dag en fyra íþingi. þá verðr hann fiorbavgs maðr vm þat. nema hann fæe lögvörn fyrir sic. at hann se eigi þing fær. fyrir veilende söcom. enn þat eigo at bera heimilis bvar hans .v. en sa scal þess quidar quæðia er vorn hefir fyrir hann. enda er hann varðr sökine ef hann fær þan biarg quid nequern er til þess er taliðr. Ef stefno vátr er .i. a þingi þa scal sa þo bera stefno vette. ef quaðar vattar hans ero comnir þeir er hann quadde stefno vatta sina. en .v. menn scolo styðia vetti hans. oc legia þat undir þegn scap sinn. at þeir voro i þat vetti nefndir er heima sitia er hann bar. Þeir menn scolo vetten styðia er rettir (s. 26, b.) væri sacar aðilia istefno vette. Ef stefno vattar hans sitia heima allir. eða sva ef þeir halda vette. enda se þeir quaddir oc vardar fiorbavgs gard. þa scal hann quæðia heimilis bva sina .v. at hlyða fram sogo sini oc bera quip vm þat hvart hann nefnde vatta sina i þat vætti. þa er hann stefndi er hann nefnde þa er hann sagde söc sina fram. oc hvart hann hefde sva scapaðri söc sinni stefnt sem hann sagði fram i dom. Ef maðr misir quaðar vatta. oc verðr honom þat eigi at sacar spelli hvervetna þess er hann lofar þeim eigi heima seto. oc beri þat quidr at hann hefði þa quapar vatta er hann hygði at fara mundi til þings. oc heita þeir trvnaðar vattar. hann scal quæðia heimilis bva sina .v. istaðin quaðar vattana ef þeir ero eigi til þings comnir at bera vm þat hvart hann hafde sva quatt heiman

þann er heima sitr. oc nefna hann. sem hann segir eða hefði hann eigi. Enir sömo bvar scolo vm þat scilia sem þat báro at hin væri eigi drottins dag a þingi er quaddr var. Söc huerri er fram er sögd þa scal næst fylgia stefno vette. en þa sciptir eigi mále hver gögn þa fara alengr. Ef maðr hefir þa söc at sokia er vattorð fylgir. oc a hann at beiða rettingar at oc framburþar. vattar scolo vina eida aðr oc bera vetti siþan. Þa bera þeir rétt vette ef þeir bera þav orð öll er þeir voro at nefndir. þot þeir bere þav orð rett er þeir voro at nefndir. en láta sum ligia þav er male eigo at scipta. oc er þat liúgvitni. Þot maðr bere þav orð öll rétt er hann var at nefndr. enda avki hann því orðe nockoro er hann var eigi at nefndr því orðe er mále sciptir. oc er þat liugvitne. Þot maðr quæði eigi sva at öllom ordom sem hann var at nefndr oc scipti eigi male. oc er þo rett borit þott sva se. Lengr er þeir ero asáttir scal ein fram telia vette. en aðrir giallda á samquæþi sit. Nv verþa þeir eigi allir a eitt sáttir oc scolo þeir hafa sitt mál er fleire ero saman. oc scal maðr vette telia fram (s. 27, a.) oc þeirra flocke. hinir scolo giallda samquæði sitt á er lið hava mina af því at þeir hafa eigi afl til anars. enn þeir scolo þat mæla þa er þat vette er borit at þeir mundi anat vette bera ef þeir hefði afl til. oc quæða a huert vette þeir mundi bera. oc verðr þeim eigi at liug vette þott hinir se sottir vm. Nv verða þeir iafn margir hvarir tuegio er sitt vilia bera hvarir. oc scolo þeir hafa sitt mal er lengra vette bera þeim ordum er mali scipti með þeim. nema þat verðe at liug vette. Nu bera þeir iafn langt vette hvarirtuegio enda ero þeir iafn margir. oc scal sva meta þa sem þeim se ihagborit er vettis quadde. Ef maðr er quaddr þess vettis er hann hygð eigi i vera. hann scal

þo fara til þings oc beraz or at domi oc vīna eið adr. oc nefna ser vatta oc queda sva at orðe. at ec bervmz or þvi vetti oc queda á hvert þat er. bervmz af þvi or at ec var eigi inefndr. oc vardar honom þat sva sem hann hafi liug vätte borit. ef hann hefir i verit. enda beresc hann or. þeim vardar fiorbavgs gard er hann hefir quaddan ef hann hefir eigi verit i vätte enda quaddi hann eigi af þvi at hann ætlaðe hann i hafa verit. Sa a' cost er vættis er heiman quaddr at stefna þeirri söc at lögbergi oc sökia et sama sumar enda er costr at sökia sidar. Huergi scolo færi menn hia ef maðr 'stefnir at lögbergi. eða lysir sacar en .xx. nema omaga sacir. þar er vattar ero quaddir. oc er þeim eigi scyllt at bera þar er hann nálgaz oc hann man nema þeir hafi þvi iátt þa er þeir voro nefndir. at þeir mundi þo bera at þeir væri .ii. þa scolo þeir þo bera. Vattum er scyllt at bera vätte þav öll er þeir hafa verit inefndir. ef þeir ero sva quaddir sem i lögom er mælt. Maðr scal hafa quatt vatta sina eþa bva heiman et sidarsta xiiii. nottom fyrir þing. EN ef vattr manz verðr sivcr eða sár. þa scal hann gera orð þeim er hann quaddi. þingfarar at coma til fundar við hann þar er hann quedr á eða til heimilis ens siuca ef hann þickiz eigi fær vera. hann scal gera orð vm þeim er hann hefir quadda þingfarar. oc scolo þeir fara til fundar við hin oc scal¹ (s. 27, b.) hin siuki retta vettit fyrir þeim oc eið vīna adr þeir hafi rett vættet. sva scal hann retta vettit sem þeir verða asattir oc sva öllom þeim malom mæla sem at domi. scolo þar .ii. menn taca við vätte hans. en ef vattarnir verða .ii. siukir þa er rétt at .iii. tace við vätte þeirra .ii.^a oc verðr þat þa iafn rétt

1) Ordene oc skal ere ved Uagtsomhed skrevne to Gange, nemlig baade nederst paa første og øverst paa anden Columne.

er þeir bera sem hinir bæri er frumvattar voro. Ef sa maðr kómtr til scips með vōro sina er hann er vettis quaddr oc þingfarar. oc se vara hans comin aflightande furo. oc scal hann sva fara með málom sinom sem hann se sivcr. EN hann scal fara til fundar við hin. er quaddan hefir hann. ef hann vill eigi til þings hafa farit. oc bióða honom at fara til fundar við vatta oc retta vettit.

33. at quedia igegn.

^a Ef¹ sa maðr er vættis quaddr er hann er eigi þingheyiande þess vættis er hann atti eigi or at segiaz enda vissi hann eigi at þingfōr mundi af geraz. honom er þat rétt at quedia i gegn hestz oc matar. oc queda á hvar coma scal með þan man er hann quadd² honom er rett at quedia þar er hann heyrir sialfr a quod hans eða at heimile hans. honom er eigi scyllt at fara til þings nema honom se hestr fōrðr sa er honom er fōr til þings með ödrom monnom EN hann scal³ þeim manne fylgia til þings oc til buðar⁴ er quaddan hefir hann. ef sa vill þat. en þa scal hann er þeir coma til þings. beiða hann með vatta matar þess er hann quadd^e hann. EN ef hin⁵ lætr honom eigi uppi mat þan. þa scal hann stefna honom vm oc láta honom varða utlegð. enda a hann þo at giallda honom maten EN þo

a) = A. M., c. 14.

1) Begyndelsesbogstavet E er betydeligt mindre end de sædvanlige Capitelinitialer.

2) Efter Ordet quadd findes i Slutningen af Linien et ubeskrevet Rum, svarrende til tre Fjerdedele af en Linie. Om noget fattes, maa lades uafgjort.

3) Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet með, men derefter underprikket det.

4) Ordene oc til buðar ere skrevne to Gange.

5) Efter dette Ord er først skrevet quadd men derefter overstreget.

scal hann a þingi vera þoat hin haldi matenom fyrir honom til þess er hann hefir þeim málom mælt er hann var quaddr heiman. Maðr scal meira luta vatta sina hafa quatt heiman þeirra er hann man at nefna, nema þeir hafi því iátt þa er þeir voro nefndir i vætte at þeir mundi þo bera þat vætte, þoat þeir væri eigi fleire en .ii, oc hlyþir honom þa þoat hann hafe mina lut quatt vatta sina, þeir ero þa scylldir at bera þat vætte þoat þeir se quaddir .ii. En þar er bæði fylgír eini sök vætte oc quidr, þa scal vætte fara fyr fram en quidr. (S. 28, a.) Ef stefno vattar manz anndaz allir eða verða omála, oc scal hann þa quedia heimilis bva sina .v. oc scolo þeir þa sana stefno vætte hans sva sem vattar siti heima þeir er quaddir ero stefno vettis.

34. ef bvar sitia heima

^a Ef buar sitia heima þeir er quaddir ero heiman, þa er honom rétt at stefna eptir drottens dag inn fyra iþingi at lögbergi, oc láta honom slíct varða sem frum sök ætti at metaz, sön oc ospillt, þat er iafn rétt at stefna sva fremmi honom er hann misir hans, þa er quidarens þarf, hann scal lata sök þá fara a hendr honom fyrst alengr er frumseken er fram sögd oc baðar i ein dom, oc quedia heimilis bva .v. þess manz er sottr er, at bera vm þat hvart hin væri a þingi drottins dag enn fyra i þingi eða eigi, hann scal lata bera þar idom vætte þat er hann quaddi hann heiman oc honom er þat rétt at quedia anan fyrir til frum sacar. Sa maðr abiarg quidar at beiða honom er vill heimilis bva .v. þess manz er sottr er hvart hann hafe at navðsyniom þeim heima

a) = A. M., c. 15.

setit er til ero mæltar i logom eða hafi hann eigi. Ef maðr er quidar quaddr heiman eða vættis er hann ma eigi fullom dag leiðom fara hvartke veilende er hann fær þess er hann er eigi scylldr þingfarar, oc er þat logvörn, eða er hann rang quaddr sva at hann ætti eigi at fara fyrir þeim söcom nema hann vilde hvartki þess er þrytr at réttri quodeni er hann er eigi scylldr þing reidarinar fyrir þeim söcom, enda er onýt söken sv er hann hefir vm quatt, hvarz hann hefir farit til þess eða eigi sa er quaddr var, en þa er quidr hefir borit a þan vm heima setona, þa scal hann quedia anan istaðin, þann bva er næstr býr þar sem hann quaddi vm, þeirra manna er rétr sé iquidnom oc er a þingi, Ef hann fær eigi þan biarg quid at hann siti fyrir þeim navð syniom heima er til ero mæltar, at þa vardar honom slíct sem áðan talða æc, oc scal þa sökena fyrst sökia siþan er frumsöken er fram sögd, oc stefno vætte borit, oc scolo baðar i ein dom.

35. at ryðia quid.

^a Þar er quidir eigo at scilia mal manna, at þa scal hann er hann hefir quid þan saman settan ganga til doms, oc biöða þeim manne er hann hefir sök ahende með vatta, oc nefna hann, (S. 28, b.) oc biöða honom at fara til at ryðia quid þan, er hann hefir saman settan oc queþa ahvar þat er, oc nefna bva alla, oc mæla sva at meire luti domanda heyrri ef þeir vilia hlýtt hafa, enn sa maðr scal ganga þangat er ryðia vill quid þan, Hann scal eid vina aðr hann take quid at ryðia, siþan scal hann nefna

a) = A. M., c. 16

vatta. Þat vatte at ec leg þat vndir þegnscap min. at sa sitr næri er oquaddr er. oc nefna hann oc segia hvar hann er ibúð. **EN** ef hann ryðr at frændsemi quid. oc scolo næsta brøþra up risa oc nanare menn. oc ná mágar þeir .iii. ef maðr a modur anars eða dottur eða systur. hann scal ryðia við sialfan sec at frændsemi oc at mægðum. hann scal ryðia at guðsifiom þeim þrimr er maðr hefir halldit avðrom vndir vatn eða undir primsignon eða undir byskops hönd. scalat maðr ryðia við sialfan sec at guðsifiom. **EF** sa maðr er quaddr er sva er van heill at honom væri eigi þing för scylld þott hann væri quaddr. oc er honom rétt at ryðia hann up. Ef sa maðr er quaddr er hann a fe mina enn gegne þingfarar caþpi. eþa einvirke. oc er honom rétt at ryðia þann up. hann scal ryðia við sócnar aðilia eða varnar hvergi er með sök fer. Þa er hann ryðr quid at guðsifiom eða at frændsemi eða at mægðum scal hafa sanadar menn ii^a. nema sa teli er rétr væri iquidnom. at hærom scolo sanadar menn firnari aðilia sócnar eða varnar en næsta brøðra. Þar er hann ryðr quid at leiðar lengð oc scal hann þar legia með iii.^a man vndir þegnscap þot hann se rétr teliande. Ef sva ganga ruðningar at. at meire lute verðe rang quaddr þeirra bva er heiman ero quaddir oc verðr honom eigi at sacar spelli ef hann vidr eið at þvi at hann quaddi þa er hann hugde at réttastir væri. EN secr verðr hann vm .iii. morcom við þan er hann hefir mal a höndom. Sva scal mæla ruðningar málom at meiri lutr heyri þing heyianda. Hann scal nefna vatta siþan at þvi at hann nemr hann or quidnom. oc (s. 29. a.) queda a hvart hann nemr hann or sino or nami eða anars manz. Ef hvar ero þar allir rang quaddir. þa a hann cost at nema þa up alla sen oc hafa til sanadar menn .ii^a. þeir scolo þat legia undir

þegnscap sin at þeir se allir neri þeim stað er bua atti fra at queda. oc nefna þa alla til oc segia hvar þeir ero ibúð. hann scal þa queda istaden sem sa nefnir til er ruddi quiden. oc verðra honom þat at sacar spelli vm þan bva quid er hann hefir aþingi quatt. þo at hann hafi alla rang quadda at násæti ef hann hefir rétt at quod farit. Ef sa grið maðr er quaddr. er þing há maðr er rétr fyrir bv hans. oc er honom rett at ryðia at þvi. ef hin er eigi þar vist¹ fastr. Nv vill hann eigi ryðia oc hafa þat til sacar spellz at þar hafi sa grið maðr quod up borna er eigi er retr i. oc vill honom þat láta verða at sacar spelli. oc verðr² honom þat at sacar spelli nema vatt ord comi þat fram at hann hafi þvi svarat aþr hann var quaddr at hann var þar heimilis fastr er hann var rétr i quidom. eða heimilis hvar hans .v. bera þat at hann hugði þat þa er hann quaddi hann at hann væri þar heimilis fastr er hann væri rétr³ þing há maðr. oc retr quido at bera. Ef hann fan hann eigi þa er hann quaddi hann. enda matti hann eigi spyria hann. Hvervetna þess er sa maðr fer til þings fyrir bönda er þing há maðr er rétr fyrir bv manz. þa er bónden scylldr at fá honom bæþi hest oc mat. þan hest er þing för se. enda scal böndi eigi giallda þingfarar cavp. EN hin scal taca sem aðrir þingheyindr er fer til þingsens. Sokiandi scal nefna vatta at þvi at hin hefir lokit ruðningo eða hann lætz eigi vilia ryðia quid þan. þa scal hann beiða fram bvrðar at þeim alengr. Þat er mælt aðr quidr se borin at þeir scolo eida vana allir aðr at domi. þeir scolo allir fella

1) Ordet vist er skrevet to Gange, men paa det første Sted igjen udstreget.

2) Rettelse for verðrat (bliver ikke), der efter det følgende ikke synes at kunne være andet end en Skrivefeil.

3) Efter dette Ord er først skrevet i quidum, men derefter igjen udstreget.

saman orð *sin* at þeir væri allir á eitt sattir. þeir scolo luta með *ser* hverr þeirra scal quíð fram telia. en sa þeirra scal fram telia er (s. 29, b.) hlýtr. nema þeir verði a anat sattir oc þurfo þeir eigi þa at luta. þeir scolo adrír giallda samquæþi sitt á. Ef þeir verþa eigi asáttir hvern quíð þeir scolo bera. þa eigo þeir at ráða er fleire ero saman. Enda eigo þeir fram at telia þan quíð. enn þeir eigo allir samquæþi á at gialda. en þeir scolo þat segia at domi at þeir mundi anan bera ef þeir hefði afl til. oc queþa a þat hvern þeir mundi bera. EN ef sa verðr at liug quíð. þa vardar þeim þat ecki við lög er anat villo bera. er þeir hafa þeim orðom mælt at domi. Ef hvar ero vm þat sottir at quíðr se sidar borin en i logom se mælt. oc er i því talet sem quíð se haldet. þeir eigo at heida *ser* biarg quíðar vm þat ef afl þat hefír stáðit fyrir quíð þeirra at þeir matto eigi fyrir því bera. eða þeir voro i frum quíðum avðrom sva fastir. at þeir gáto eigi fyrir þeim söcom borit quíð þan sem mælt er ilogom. þa ero þeir varþir mále ef þeir fa þan biarg quíð. Ef hvar ero þeir svmir er eigi ero sva ilogscilom avðrom fastir¹. þa scolo þeir ganga til doms oc nefna *ser* vatta. at því at þeir ero búnir at leysa quíð þan af hendi. þegar er þeir hafa neyti at. Ef quíðar er sva sið beitt eða boðit til ruðningar at þeir geta fyrir þeim söcum eigi borin quíð þan sva snemma sem mælt er. þa vardar quíð monnom ecki en onyt er soc hins. Enda vardar honom *fiorbavgs gard* oc er þat þings af glöpon. Ef sa dylr er til ruðningar er boðit. eða færir sva seint fram ruðningar eða þav scil er hann vill fram hafa fert. at² af

1) Skrevet fastir avðrom, men Afskriveren har derefter ved Hævisningstegn tilkjendegivet at Ordene skulle staae i omvendt Orden.

2) Skrevet ovenfor Linien.

þvi verðr eigi quíðr borin rétt sva snemma sem mælt er. þa vardar þeim monnom *fiorbavgs gard*. er því gera þings afglöpon. EN quíð monnom vardar ecki. enda scal slict þa metaz quíðr þeirra sem þa at i mál yrði borin quíðrin. Ef hvar hallda frum quíð til þess er sol kómur aþing völl. þa a eigi at meta quíðburð þeirra. ef þeir bera eigi á. er þeir bera síþar enda er þa eigi scyllt at sokia þa vm haldit. ef þeir bera á. þoat þeir hafe eigi borit adr sol kómur aþing völl. EN hvervetna þess er haldit er quíð er eigi scyllt at sokia fleiri (s. 30, a.) bva EN EIN nema vili. Ef gode er quaddir .xii. quíðar þar er bva quíðr kómur til eða hvar ero quaddir bva quíðar vm þa söc er .xii. quíðr kómur til. oc scolo þeir ganga til doms oc nefna vatta. at því at þeir lata þat standa fyrir quíðburð sinom at þeir ero þess quíðar quaddir er þeir eigo eigi vm at scilia. Ef maðr þarf biargquíðo þar er bva quíðr hefír horit adr a hann. þa scal hann quédia .v. bva i þan quíð er adr hefír borit a hann þot þa hafi ix. hvar borit a hann sócnar quíðen. honom er rétt at quédia þa þar er þeir ero allir saman. Hann scal biþa þeim manne er soc hefír a hende honom at hryðia quíðinn oc segia honom hvar þeir sitia. EN hann á at því at hryðia ef þeir ero næri er oquaddir ero þeirra manna er i frum quíðvm voro. EN ef hann þarf fleire biarg quíðo til þess máls þa scal hann þa heida framburþa at quíðom þeim öllom at domi. EN þeir ero scylldir til at bera quíðo þa alla er þeir éro beiddir at logom er male eigo at scipta með þeim. Ef haldit er varnar quíðum þeim er quatt er at logom oc male eigo at scipta oc vardar þat *fiorbavgs gard* oc aþa sva at meta sem ihag se borin quíðrin. Ef maðr quedr quíðar þess hvárt er hann fylgir sócn eða vorn. er eigi a male at scipta með þeim oc verðr þa onytt mal hans. oc calla menn þat egningar quíð. Þar

er xii. quidr ber a man ef hann þarf biarg quidar. þa scal hann *quedia heimilis bva sina* .v. til. Maðr scal bioda til hruðningar vm frum quido alla. hvarz ero til sócnar eða til varnar. oc þarfot þeir þat optar at gera en vm sin. Allir menn þeir er logscil nocor scolo mæla at domom a alþingi. hvart er þeir scolo sokia sacir eða veria eða bera vetti eða quido oc scolo þeir vina eida adr þeir mæli þeim malom sva at domendr heyri. Huar þess er maðr hefir þan eið vnin er hann hefir fleira undir scilit oc verðe hann tortrygðr vm eiðin þa er hann scal þav fleire gögn af hende leysa er eiðar eigo at fylgia. þa (s. 30, b.) scal hann þar lata bera vette þat er hann nefnde at þa er hann van eiðin eða vina ella eið i anat sin. Hvarvetna þess er menn halda gögnom a alþingi. oc vardar þat *fiorbavgs garð* oc scal i þan dom sokia sem frumsökin er i sótt. Enn menn scolo sacir hafa framfört allar adr sól se undir þær er til ero búnar adr domar fare vt til sócnar. en ef eigi ero fram sagðar. þa er þat vörn. en frumgögn scolo borin adr sol komi a þingvöll. in næsta dag eptir þav er þeim söcom eigo at fylgia. Ef maðr hefir sacir ifleire doma en i ein. oc er honom eigi at heldr scyll optar at vina eið en vm sin. en ef tortrygt þickir vm eið uning hans. þa scal hann vette þat lata bera at dome avðrom er hann nefndi þa at er hann van eið.

36. Vm quid burðe.

^a Ef maðr hefir xii. quidar quatt oc scal godi nefna þriþiungs menn sina til quidar þess með ser. oc er honom

a) = A. M., c. 17.

rett hvarz þeir ero bændr eða grid menn. hann scal xi. menn nefna adra en sic. Godi scal ganga til doms oc bioda¹ þeim manne til hruðningar er quadde hann xii. quidar. oc nefna hann² oc segia honom hvar hann hefir saman settan quidin. oc hann a sva at hryðia xii. quid sem dom. Ef þeir verða eigi asáttir hvern quid þeir scolo bera. þa scolo þeir raða er fleire ero saman. en ef þeir ero iafu margir þa scolo þeir þan bera er godinn vill. Ef su sök kömr ahendr goda er xii. quidr kömr til. Nu a hann at nefna quid vm sialfan sec. en sökandi scal beida samþings goda hans þan þeirra sem hann vill ef þeir ero baþir iafu rettir at tengdom. en þan þeirra ella er rettari er at bera quid fram. enn þeir scolo ganga til doms oc vina þar eið. en godi scal fram telia þan quid er þeir xi. verða a sáttir. Ef godi hefir þa sök a hond þriðiungs manne sinom er xii. quidr á vm at scilia. hann scal þar þriþiungs menn sina xi. til *quedia* at retta quid þan. en þeir scolo til ganga xi. at rétta quid þan með ser oc scolo þeir raða er fleiri ero saman. ef ideilir með (s. 31, a.) þeim. en godi scal fram telia quid þan er þeir urðo asáttir. adrir en hann. Ef godi helldr xii. quid þa verðr godi vtlagr vm þat oc or godorðe sino. en hin á cost þess hvarz hann vill goda sokia eða eigi en sva a þat at metaz er hann helldr quidnom sem a se borin nema hann fái biarg quid þan at godi mundi quid þan bera eigi ahann oc helde hann af því quidnom at hann vilde færa honom oc scolo heimilis bvar hans v. scilia þat. hvart hann helde til fars honom oc þeir mundo af bera ef þeir bære.

1) Synes först at være skrevet beida, men derefter i underprikket og forundret til o og et i skrevet over Linien foran dette Bogstav.

2) I Haandskriftet: oc N oc segia.

37. *vm vat orð imote quid.*

“*Sócn scal fara fyr fram huers máls en vörn. nema þat se allt eitt. oc se þat anars mals vorn er anars er sócn.*¹ *þar er quida er quatt til sócnar en sa hefir vatta til þess er veria scal. þa scal þar vätte fara fyr fram en quidr. þott þat fylgi vörn.*² *scalat hann þat sva dvelia at eigi se quíþrin þa borin er sol kömr aþingvöll. ef eigi verðr allt eitt þat er bvar vilia borit hafa oc vattar enda eigi þeir um ein lut at scilia*³. *þa scal segia at hann hefir vatorð til þess máls sem þeir ero vm quaddir. en síþan scal hann veria þeim lyriti quid burðin. nu bera þeir þo quiden þoat lyrite se þeim varit fyr en vettet quæmi fram. þa a þan quid encisc meta enda vardar utlegð öllom. en þa scal þo lata bera vettet. Nu ef eigi verðr at liug vetti. þa er costr at sokia hina vm þat at þeir hafe borit liug quid. Scolot menn andvitni bera oc her a þingi en ef menn bera vardar þat vtlegð. enda aþat encisc at meta. en þat er andvitni er menn bera igegn þvi sem adr er borit. vätte igegn quid eða quidr igegn vätte. sva at eigi ma hvartvegia rett vera. En ef hvartuegia verþr andvitni. þa vardar scog gang liug vitne en fiorbavgs gard andvitnit.*

38. *vm vörn.*

^b *Aðr maðr færir vörn fram oc scal hann spyria þan man með vatta er söc hefir ahendi honom ef hann*

^a) * = A. M., c. 18.

^b) = A. M., c. 19.

1) *Punctum er tilfoiet.*

2) *Punctum er tilfoiet.*

3) *Rettelse for scila.*

hafi sócn sva fram förða a hond honom sem hann hygr eða hafe hann eigi. þá ahin þvi at suara at hann hafi fram (s: 31, b.) færða sócn sem hann hygr nema nokot geriz i vörn hins þess er hann vili þa til sócnar hafa tekit. þa er rett til varnar at taca er þeim orðom er mælt. Rett er at hann föri þo fram vörn þot hin gere eigi svara þessom orðom ef domendr lofa oc litiz þeim sva at hann vili vorn hans glepia iþvi oc er þat þings afglöpon ef sa duelr vorn. Hin scal taca til varnar¹ þegar er hann vill. en .v. bvar scolo scilia vm biarg quido alla heimilis bvar þess manz er sottr er nema hann se sottr við ix. bva quid þa scal hann þaðan quedia v. af þeim hvom ix. til biarg quidar ser þa er næstir ero vetvang þeim er fra var quatt. Ef hví verðr siucr i quid. oc scolo þeir er i quid ero með honom sokia orð hans til buðar. hann a eið at vina hvar hann gelldr samquædi á. Þeir scolo vatta nefna at orðom hans oc telia quid fram at domi. Ef maðr verðr davðr or quid eða omale. þa scal quedia anan istaðin fyrir. þat a raða vm mal hans hvart þa er er þeir spyria hann. Sa maðr er vorn vill fram föra hann scal ganga til doms oc nefna ser vatta. Þat vätte at hann² byðr honom oc nefna hann þeim manne er söc hefir fram förða ahendr honom at³ hlyða til eið spiallz sins ef hann hefir eigi fyr unit eið oc til varnar þeirrar er hann mvn þar fram föra. En síþan scal hann fram föra vorn fyrir sic hvarz hann hefir til þess quidv eða vätte. þa er varnar gögn ero fram comin þa scal söki-andin spyria með vatta. ef hann hafi vorn sva fram

1) *Rettelse for sócnar, der efter hele Sammenhængen neppe synes at kunne været andet end en Skrivefeil.*

2) *Tilfoiet.*

3) *Rettelse for oc; jefr. c. 30.*

förða fyrir soc þa sem han hygr en hin a því at svara at hann hafi þa fram förða vorn sem hann hygr þegar er þat er. EN þegar er hann hefír nokor varnar gögn fram förð. þa þarf at þess er hin hefír vorn sva fram förða sem hann hygr. þa a hvartuegi þeirra at föra fram sócn oc vorn alengr sva sem þeir ero bunír til.

39.

^a Þar scal hefia up við arftoco man omaga. þa söc scal lysa at lögbergi ahönd arf toco manne til fram förslo oc varðveizlo omagans. oc nefna hvarntvegia omagann oc þan er ahönd¹ er lyst oc queþa á til (s. 32, a.) hvers doms hann lysir oc lysa löglysing. Sa madr er sökír scal quedía heimilis bva v. þess er sottr. er at hera vm þat hvart hann eigi arf at taca at þan omaga eða hvart hans omagi se eða eigi oc nefna hvarntvegia. Ef þat ber quidr at þes omagi se oc scal honom döma omagann. Sa er veria vill scal quedía ena sömo v. heimilis bva at bera vm þat hvart hann eigi fe eða föri til at föra þan omaga fram eða eigi. Ef þar ber avðn oc er þa rétt at lysa þeim a hendr er vill. oc nánastr er þeirra manna er fe eða föri eigi til at föra þan omaga fram. Þar scal telia frændsemi með omaganom oc þeim er ahönd er lyst. oc legia þat undír þegnschap sinn með .iii. man. at su er frændsemis tala reit oc sön með þeim N. N. oc N. N. Þá á þeim manne at döma ahönd omagann nema lögvorn come fram. Cost a sa er omaga vill lysa. at lysa þegar ahendr þeim er nánastr er þeirra manna er fe eða föri hefír til. þott hann lysi eigi ahönd arf toco manne adr.

a) = A. M., c. 20.

1) Retteise for ahönd.

40. vm reifing

^a Lengr er menn hafa sócn fram förða oc vorn. sem vilia idom þan. þa scal hver madr hafa er sócn hefír idom þan eða vörn reifingar man at male sino hvart sem hann þarf at söcn eða vorn. þan er honom rétt at hafa. er honom vill veitt hafa þeirra manna er íþan dom ero¹ nefndír. Ef þeir veita honom eigi þat at reifa mál hans. þa scal hann beiða þá með vatta at reifa mál hans. þeir eigo at luta með ser hvern reifa scal mál hans. oc scal sa þeirra reifa mál hans er hlýtr. Ef þeir gera eigi luta með ser oc vardar þeim þat fiorbavgs gard öllom er i þeim domi ero. en þat er þings afglöpon er þeir gera er þeir taca eigi við mále hans. Þat er oc at sa a soc þa at sökia er með þat mál ferr er domendr gera eigi við at taca. Ef söc kömr ahendr þeim manne er i dom er nefndr at honom er rétt hvart sem hann vill at veria söc þá eða selia avðrom vorn fyrir sec. Ef söc kömr íþan dom þa scal hann² þo eiga dom sétt. enda scal hann giallda samqueþi sitt adom þan er þeir segia vp. þat er oc ef hann a söc (s. 32, b.) at sökia. þa er sidar gerðiz en hann væri i dom nefndr. þa er honom rétt hvart sem hann vill at sökia sealfom eða selia avðrom. Ef su söc kömr íþan dom er hann er í. oc scal hann þo eiga dom sétt³. scolot mál hans standaz vm þa söc. enda scalat hann til vefangs ganga vm þat mál. hann scal oc samqueþi sitt giallda a þan dom er þeir segia adrir vp.

a) = A. M., c. 21.

1) Dette Ord er skrevet to Gange

2) Tilføiet.

3) Punctum er tilføiet.

41. *vm domendr.*

^a Þat er oc aðr þeir tace adomi sínom. at þeir scolo eið vna aðr nema þeir hafe uninn aðr. þeir scolo nefna ser vatta. Nefni ec iþat vætti at ec vin eið at *crossi* lög eið. oc seg þat guði at ec mvn þan dom döma sem ec hyg log vera. Þat er oc at þeir scolo reifa mal þeirra. þav fyrst er fyrst ero fram comin¹. þeir scolo sócn reifa hvers máls fyr en vorn. Sa maðr er reifir sócn eða vorn. hann scal tina þat er reifir hver gögn fram hafa comit. oc segia hveim ahendr var hvart sem er til sócnar eða varnar. en sócn scal fyr reifa hvers máls en vorn vm hina sömo söc. Sa maðr er vorn scal reifa. hann scal tina gögn þav öll er til varnar hafa fram farit. Ef domendonotn þickia menn ganga of mioc at domi. þeir scolo beiða er i dominom sitia goða þa .iii. er i þeim fiórþungi ero er domrin er við kendr. oc beiða þa með vatta. at fá þeim menn .iii. til dom vörzlo en goðar ero utlagir. ef þeir gera eigi sva at fá menn til domvörzlo. oc or godorði sino oc eigo domendr söc þa við gvðana. Þeir scolo sva scripta með ser² at þeir scolo man fa or þingi hverio eno forna. þeir menn er til dom vörzlo ero technir. þeir scolo rista reito .ii.^a fyrir utan þat er domendr sitia. en ef men ganga yfir in oc eigo þeir at nefna vatta at þvi er þeir ero gengnir yfir inn. nv hleypr hann ut aprt oc er hann eigi þa utlagr. en ef hann hírir við oc verþr hann þa utlagr. oc eigo domvörzlo menn soc há at söcia. þeir scolo ganga til lögbergs oc stefna þa söc þeirre oc a

a) = A. M., c. 22.

1) *Punctum er tilföiet.*

2) *I Haandskriftet: Þeir scolo sva scripta með ser at þeir scolo sva scripta með ser. at þeir scolo man o. s. v.*

iþan dom söc sv at coma sem domvörzlo men (s. 33, a.) þeir ero or fiórðvngi. at þeir scolo með vatorð þa söc sökia. oc eigo domvörzlo menn halfa utlegð þa. en domendr halfa. Ef maðr er ilögscilum fastr sa er i domi sitr þeim er i anan dom eigo at coma. hann a þat at mæla aðr hann gangi ibrott at hann segir¹ sátt sína a þan dom er þeir verþa sattir á. meðan hann er abrott. þær sacir scal fyrst döma er fyra sumar varð eigi vm dömt ef þær ero. En vm þær sacir næst er her hafa gerzc a þingi ef þær ero i þeim domi sottar. þa scal vm þær döma er fyrst voro reifþar nema þat se at þær horfi til vefangs. þa scal vm þær sidarst döma ef þær horfa til vefanga. þeir scolo hafa mantal at domr þeirra se fullr. oc scolo þeir at fullom domi segia dom sin vp ef þeir eigo þess cost. Ef maðr verðr sívcr eða sár er i dom er nefndr sva at hann ma eigi uti vera. þa scolo þeir ganga til buðar þangat er in sívki er oc scal hann vna eið fyrir þeim slícan sem hann scylde vna at domi. hann scal samqueþi sitt giallda aþan dom er þeir verða sattir á. þa verðr þeim þat rett at döma vm sacir allar nema til vefangs horfi. Ef sa maðr andaz eða verðr omále er i dom er nefndr. þeim er þa iafn rett at döma sem fullr se domr þeirra. þeir eigo at döma eptir gognom þeim er þar hafa fram farit idom. þar til sócna oc til varna. Þeir eigo at döma soc hveria anattvegia mæta eða omæta. Ef a gögn þav verðr quedit er idom þan ero comin. er mali scriptir með þeim. þa scolo þeir vm aðrar sacir R döma at gognom þeim er fram ero comin. Nu hyg sa þat er sökir at verianne queþi af þvi agogn at hann villde dom iduelia en eigi af þvi at hann villde reyna ifimtar domi. þa á hann at stefna honom vm

1) *Tilföiet.*

þings afglöpon at logbergi oc lata honom varða fiorbavgs garð. oc *quedia til heimilis hva* ix. oc láta fara í þan dom málit sem frum (s. 33, b.) söken er i. Ef quidr ber a hin vm þings afglöpon oc verðr hann þa fiorbavgs maðr. En þa scal dōma vm frum sökna sem eigi væri a gögnin *queþit*. Ef domendr gōra eigi dōma vm sacir manna. þa scal ganga til lögbergs oc beiða domendr at ganga¹ vt at dōma vm sacir þær er þeir hafa eigi lok a felld. oc sva gōða þa er þa menn nefndo i dom at fōra domendr sína ut. Ef domendr ganga þa ut er þeir ero beiddir at dōma um mal hans þa ero þeir varþir male. Nu vilia² domendr sumir dōma enn sumir eigi þa vardar þeim fiorbavgs garð er eigi vilia vm dōma. enda er rett at stefna honom vm þings af glöpon. þegar at logbergi oc sökia þat sumar i en sama dom þegar er vi. domendr ero vt comnir isetor sinar eða fleire. enda verðr iafn fullr þá domr þeirra sem þeir dōmi allir. Ef þeir gera eigi dōma vm mál hans oc er rélt at sökia hvart sem vill et sama sumar eða anat við ix. *hva quid*. þeir scolo i þeim stað dōma sem þeir hafa niðr setz ef þeir ná fyrir ofriki manna of sacir þær allar er i þeim domi ero. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofriki manna þa er þeim rett at sitia þar er þeir þickiz hellzt mega lúca domi sinom oc verðr domr þeirra sa réttr. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofriki þa scal sa er sócn hefir reifða. *queþa* a hvar þeir scolo at finaz at þeir vm luki hellzt domi sinom. Þeir eigo þangat at ganga oc luca þar domi sinom ef þeir mego. Nu vilia þeir eigi allir þangat til ganga þa verðr domr þeirra fullr þoat þeir dōmi eigi fleire vm þar en .vi. en hinom vardar þat fiorbavgs garð er eigi coma til

1) Skrevet gāgā.

2) Tilføiet.

þangat oc er þat þings afglöpon. Nu hvarvetna þess er domendr gera þings afglöpon. sumir þa at þeir vilia¹ eigi dōma vm mal þav er þeir eigo vm at dōma. þa á iafnt domr þeirra at standaz er vm vilia dōmt hafa ef þeir ero .vi. menn eða fleire sem domrin se fullr. Sa scal dom up segia er mal reifðe þan sem þeir ro asáttir oc scal sa up segia er vorn reifðe ef þeir vilia dōma (s. 34, a.) vmæta sökna. en sa er sócn reifðe ef þeir vilia afall dōma. En sa er dom segir upp hann scal sva² mæla. Læt ec at þa dōmi ver lög dom ef ver þan dōmom oc *queþa* a hvat hann vill dōma. er sa domr var allra scal hann *queda*. þeir eigo oc allir at giallda samquæþi sitt a þan dom er þeir ero asáttir oc svara at sa se domr þeirra allra. Ef nokor þegir við oc vill eigi samquæþi giallda a þan dom er þeir verþa a sáttir oc er þat þings afglöpon. oc þegir hann sic þa³ i fiorbavgs garð.

42. vm veföng.

^a Ef þær sacir ero nokorar er þeir verða eigi asáttir adom sin. oc scolo þeir þa vefengia. scolot þeir færi til vefangs ganga en .vi. þeir scolo rúmum þa sciptaz við. hverngi ueg er þeir hafa adr setit oc scolo þeir þa sitia allir saman. er saman ero at vefangi. Þeir scolo sva nær sitiaz at huarirtuegio nemi orð anara. þeir scolo huarirtuegio beiða aðra samneytis oc nefna vatta at þvi at þeir biöða samneyti sitt at þvi sem þeir vilia dōma.

a) = A. M., c. 23.

1) Først skrevet þoat þeir villi, men derefter rettet, som det synes af seloe Afskriveren.

2) Herefter er først skrevet dōma, men dette derefter overstregt.

3) Skrevet over Linien.

oc *queða* ahvern dom þeir vilja dæma. þeim malom scolo þeir mæla hvarirtuegio. Ef nokor þeirra er sva sívr er idom þan er nefndr at eigi vm ves uti oc má hann þo mæla. þeir scolo fara hvarirtuegio til fundar við hann oc segia honom hvat þeir muno hvarir til vefangs bera. hann scal vna vefangs eið oc *queða* a þat með huarom hann mvn vera at vefangi. Þeir scolo ganga til ruma sina. Þa scolo þeir domendrner síþan er sócn fylgia biða þeim til lutfallz at þeir luti hvarir þeirra scolo fyri mæla vefangs málom. scolo þeir fyri mæla vefangs malom er hliota. Þeir scolo biða hvarirtuegio avðrom með vatta at hlyða til er þeir vna vefangs eið eða sva til anara vefangs mala er þeir scolo fram föra oc biða þeim samneyti. oc beiða þa samneytis at því er þeir vilja dömt hafa oc segia hvat þat er.¹ sva scolo (s. 34, b.) þeir mæla hvarir við aðra. Síþan scolo þeir vna vefangs eið er saman ero at vefangi. Þeir scolo taca cros ihönd ser eða boc þa er meire se en háls boc. oc nefna vatta íþat vætti. At ec vin eið at crossi eða at bók vefangs eið oc segi ec þat gudi at ec mvn þat vefengia er ec hyc log vera. oc *queða* a þat hvat hann ber til vefangs. oc *queða* a af hui hann ber þat til vefangs. þeir scolo slican eið vna hvarirtuegio. Síþan scolo þeir hvarirtuegio segia vpp dom þan er þeir vilja dömt hafa. Sva scal sa mæla er sócn reifðe.² þat berom ver til vefangs oc þan dom dæmom ver oc segivm upp at ver dæmom afall honom oc nefna hann oc *queða* a hvert afall þat er. þeir scolo giallda samquæþi sitt á er at vefangi voro með honom. Sva scal sa mæla er vorn reifðe. at þat berom ver til

1) Punctum er tilfoiet.

2) Punctum er tilfoiet.

vefangs oc þan dom dæmom ver oc¹ segiom up at ver dæmvn hann² sycnan af því at os þickir logvorn fram comin. þeir scolo giallda samquæþi sitt á er at vefangi voro með honom. Sacar sökiande oc sacar veriande scolo ganga til logbergs. oc nefna ser vatta. Þpat vætti. at ec lysi soc ahendr þeim vm þat at þeir hafa dömt o lög oc *queða*³ a vm hvat þeir hafa dömt. Þeir scolo lysa til rofs dominom. oc lata þeim varða utlegð. oc lysa til v.^{tar} doms. þat eigo hvarirtuegio at mæla við anars domendr.

43. vm fimtar dom

^a Uer scolom eiga dom in v.^{ta} en sa heitir v.^{tar} domr. Man scal nefna idom þan fyrir godorð hvert et forna. ix. menn or fiorðvngi hveriom. Godar þeir er in nyio godorð hafa þeir scolo nefna eina .xii.ena idomin. þa verþa fernar tylptirnar. oc ero þa menn xii. or fiorþungi hveriom með þeim. en v.^{tar} domr scal þa radin er fiorðvngs domar ero nefndir. oc scolo allir sen fara vt til sócnar. nema lög retto menn verþi a anat sattir. EN v.^{tar} dom scal setia i lögrétto.

44.

(s. 35, a.) ^b Þær sacir scolo coma i v.^{tar} dom liug quidir þeir er her ero bornir a þingi eða liug vætte eða

a) = A. M., c. 24.

b) = A. M., c. 25.

1) Tilfoiet.

2) I Haandskriftet: dæmvn ñ hann. Da enten ñ eller hann maa vare overstedigt, er det første udeladt.

3) I Skindbogen ved Feilskrift ñ ð a.

þat ef maðr legr rangt undir þegnscap sin. enda vefavng þav er her verþa eða fe boð þav er her verþa oc fe tókor þær her verþa eða sva ef menn mæla ser fe her oc vm liugvitni þav öll er her verða a alþingi oc vm scogar manna biargir þeirra er her er sagt til secþar at vellavso. oc til þes ero talþir oc vm ini hafnir sculdar manna oc vm þræla þeirra er til sculdfestis er sagt her a alþingi oc sva þat er menn þigia verc at þeim monnom. oc vm inhafnir kirkio presta eða sva vm samvistor við þa þegar er þeir fara anan veg en ilogom er mælt. Þær sacir allar er nv ero¹ talðar scal lysa idag oc amorgen. enda er rett anan dag vico² oc in þridia ef þeir ero rumhelgir. Ef maðr lysir til v.^{tar} doms vm biargir manna. oc scal a queda á sökena oc veita honom i því lagv mæta biorg. engi scal ifa söc vera.

45. vm domnefnor

^a Godar scolo allir ganga til lögretto oc scal hverr þeirra setia niðr domanda sin. Godi scal nefna ser vatta. At því vætti. scal hann queda at ec nefni þegn i v.^{ar} dom. oc nefna hann at døma vm sacir þær allar er her coma idom þena. oc log scylda heldr til at døma vm oc an ec honom iseto nema hann se³ numin or. nefni ec log dom. Hann scal nefna vatta. At því vætti. scal hann queda. at ec vin eið at bok. v.^{tar} doms eið. hialpi sva mer guð i þvisa liósi oc avðro sem ec hyc þat at ec hava þan man

a) = A. M., c. 26.

1) I Haandskriftet: er nv hefi ero. Afskriveren har først tænkt sig Løsigemanden talende i første Person.

2) Rettelse for vic.

3) Tilføiet.

idom nefndan er eigi villi anar maðr betr raða fyrir lögom órvm eða landz því en sia maðr. oc nefna hann. þeirra manna er ec eiga cost iminom þridivngi her a þingi. Slican eið scal godi hver vina er menn nefnir i v.^{tar} dom.

46. at biöða til lutfalla.

^a Þeir menn er sacir eigo i v.^{ar} domi. oc scolo þeir ganga til doms oc scal ein hverr þeirra nefna ser vatta oc biöða þeim monnom ollom er sacir hafa i v.^{ar} domi. til lutfalla (s. 35, b.) oc quepa á hvert til scal ganga. oc bera þær luti i scavt¹. oc fara sva at lutfalli því sem at fiordungs domi. Þær sacir scal eigi luta er vm vefong er sótt. þær scal fyrstar sökia nema þær se fleire en .iiii^{ar}. En ef þær ero fleire. þa scal þær luta. Hann scal ganga til doms oc biöða þeim monnom at lyða til eiðspiallzens er hann hefir soc ahendi eða þeim manne er vörn hefir fyrir hann oc biðia hann lyða til fram sögo sacar sinar. oc nefna söcna. en hann scal taca bók ihond ser meire enn háls bók. oc nefna ser vatta. Jpat vætti. at ec vin eið at bók v.^{tar} doms eið. hialpi mer sva guð i þvisa liósi oc avðro scal hann queda. sem ec mvn sva sökia soc mina a hendr honom oc nefna þann sem ec hyc sanaz oc réttaz oc hellzt at lögom. oc ec hyc hann sanan at söc þeirre er ec hefi ahendi honom. oc quepa a söcna. oc ec hefca fe boðit i dom þena til liðs mer vm soc þessa. oc ec munca biöða. hefca ec fundit. oc munca ec fina. hvarki til laga ne til olaga. Sanaðar menn ii. scolo honom fylgia. scal hann sva vanda þa sem

a) = A. M., c. 27.

1) Rettelse for scavp.

stefno vatta. Þeir scolo taca boc i hond ser. meiri en hals bók. oc nefna ser vatta. Jpat vætti. at ec vinn eið at boc v^{tar} doms eið. hialpi sva mer guð scal hann queða. i þvissa liosi oc avðro sem ec hyg þat at N. N. myni sva sökia söc sina a hendr N. N. sem hann hydr sanazt oc rettaaz oc hellzt at lögom. oc hann hydr hann sanan at söc þeirre oc queda a söcena er hann hefir ahendi honom. oc heferat hann¹ fe boðit idom þena til liðs ser vm söc þessa. oc mvnat hann biöða. oc hefirat hann fundit oc munat hann fina hvarki til laga ne til olaga. Slican eið scolo sanaðar menn hans fina. siþan scal hann² segia fram söc sina ahönd honom sva scapaða sem hann lysti. Men scolo at boc vina eiða þa alla at v^{tar} domi þeirre er heilog orð ero aritin oc meire en hals bók.

47.

(S. 36, a.) "Sa maðr er hann hefir söc at veria hann scal nefna ser vatta oc biöða þeim manne er söc hefir a hendi honom at lyða til eiðs³ þess er hann mvn vina at vorn þeirri. oc til varnar þeirrar er hann mvn fram föra fyrir soc þa er hann hefir a hendi N. N. En siþan scal hann taca bók i hond ser. oc nefna ser vatta. J þat vætti. scal hann queda at ec vin eið at bók .v.^{ar} doms eið⁴. hialpi mer sva guð iþvissa liosi oc avðro at ec mvn sva veria soc þa fyrir mec oc queda a sökena er

a) = A. M., c. 28, der, uidentiel efter et af Papirshaandskrifterne, overskrives: Um varnit.

1) Tilføiet.

2) Skrevet over Linien.

3) Slutningsbogstavet synes at være tilføiet med en yngre Haand.

4) Først skrevet lög eið men derefter rettet, muligens med en yngre Haand.

hann hefir ahendi mer. oc nefna hann a nafn. sem ec veit réttaz oc sanaz oc helldz at logom oc ec em eigi sanr at soc þeirre ef þess ero efne. oc queda a hvat hann hefir til varnar. oc ec hyg at þat se log vorn. oc ec hefca fe boðit idom þena til liðs mer vm þessa soc. oc ec¹ munca fina hvarki til laga ne til olaga. Þar scolo oc sanaðar menn .ii. fylgia honom at vorn enda scal vanda þa iafnt² sem stefno vatta. En þeir scolo taca bók i hönd ser meire en hals bók. oc nefna ser vatta. J þat vætti. at ec vin eið at boc v.^{ar} doms eið. hialpi mer sva guð i þvissa lióse oc avðro at ec hyg þat at hann mvn sva veria söc fyrir sec sem hann hydr sanaz oc rettaaz oc hellzt at logom. oc nefna hvarntvegia þeirra. oc ec hyg at hann se eigi sanr at söc þeirri er hann hefir á hendi honom oc queda a sökena. oc hefirat hann fe borit i dom þena til liðs ser oc munat hann biöða. oc hefirat hann fundit oc munat hann fina hvarki til laga ne til olaga. Hann scal nefna ser vatta. at þvi vætte. scal hann queda. at ec færi vorn fram fyrir³ mic her i dom þena. oc queda a hvat hann hefir⁴ til varna oc hver vorn su er. oc calla ec þat lög vorn. Slikan eið scal hvartuegi sanaðar manna hans vina sem nu hefi ec tint. Ef maðr hefir fleire sacir i v.^{ar} dom en eina. hvart sem hann (S. 36, b.) hefir einom manne ahendr eða fleirom. oc scal hann slican eið vina at sökeni hverri⁵ sem aðan tinda ec. oc scolo sva sanaðar menn fylgia söc hverre sem aðan var tint. oc sva eiða vina. Sa er söc hefir at veria i v.^{ar} dome hvárt sem hann hefir eina eða fleire. þa

1 og 2) Skrevet over Linien.

3) Herefter er først skrevet söc, men dette derefter overstreget.

4) Læsemaaden heyrir i den arnamagn. Udg. har ikke Medhold i Skindbogen.

5) Skrevet over Linien.

scal hann sličan eið vīna varnar eið at sokeni huerre sem ađan tīnda ec oc sva sanaðar menn hans. Sa mađr er hann hefīr sōc at sōkia i v.^{ar} dom hann scal taca vi. menn or domi oc nefna vatta at. oc nefna þa alla. oc ec nem yđr or domi oc an ec yđr eigi i seto vm sōc þá. oc queda a sōkina. EN þeir scolo or rīsa dominom. EN ef þeir vilia eigi or rīsa dominom þa ero þeir utlagīr. enda omæt orð þeirra. Sa mađr er hann hefīr sōc at veria i v.^{ar} domi. hann scal oc taca ađra .vi. menn or domi oc nefna þa alla a nafn. an ec yđr eigi iseto vm sōc þessa er hann sagði a hond mer. oc nefna hin anafn er sōkena hefīr a hendi honom oc queda a sōkena. EN þeir eigo at rīsa or dominom. oc sitia í dom hring inan meþan vm sōc þa er dōmt. eigi scolo þeir abrott ganga nema navðsynia örende se. EN ef þeir vilia eigi rīsa ór dominom. þa vardar þeim vtlegđ. enda onýt orð þeirra. Ef hann vill þa eigi or taca dominom. þa scal sōcnaren taca þa ór hvaratvegio. EN ef sōcnarin vill þa eigi or taca dominom þa er onýt sōc hans. Þeir ero þo rettīr til at reifa mál þeirra er or dominom ero numnīr. EN eigi eigo þeir vm dōma. Domendr allīr ađr þeir tace at dōma scolo vīna eið v.^{ar} dōms eið vm þat at þeir muno þan dom dōma er þeir hysia lōg vera. Domandi scal nefna ser vatta. at þvi vattie. at ec vīn eið at boc .v. dōms eið. hialpe sva mer guð i þvīsa liosi oc öđro sem ec mvn þan dom dōma er ec hyg lōg vera. (s. 37, a.) oc ec hefca fe mælt mer idom þena oc mvnca ec mæla. oc hefca ec tekit oc munca ec taca. hvarki til laga ne til u laga. Þeir scolo reifa mal manna bædi til sōcnar oc til varnar iafut sem i fiorsþungs domi. EN þeir ero réttīr at reifa mal manna er or ero numnīr dominom. Þa er vm er dōmt eina sōc at þa eigo þeir aþtr at ganga idomen EN þeir

eigo xii. menn at nema or dominom at huerri sōkene. EN þeir eigo cost at nema or domi hvart sem þeir vilia ena sōmo eða aþra. Þeir scolo dōma vm sacīr þær allar er i v.^{ar} dom coma. vm þa fyrst er fyrst er fram sögð enda er væl ef þeir verða væl asáttīr. Nv verða þeir eigi a sáttīr þa scal in meire lutr ráða domanda EN ef þeir verða allīr iafn margīr þa eigo þeir at dōma afall. EN þar er vefōng ero þa eigo þeir at luta. EN ef þeir ero allīr iafn margīr í öllom stōdom þeim er domendr hafa vefengt oc hafa huarīrtuegio farit rett at vefangi. oc a þeirra domr at rofna er sídr hafa at logom dōmt. EN ef ađrīr hafa farit rett at vefangi EN ađrīr rangt. þa á þeirra domr at standaz er rett foro at vefangi þótt ađrīr hafe mála efni betri fyrir ondverðo. EN ef hvarigīr hafa farit rétt at vefangi þa á þeirra domr at rofna sem fir hafa farit þvi at vefangi sem log ero. oc á sa domr at rofna er þeim hefīr þótt fir lōgum dōmđr. Vm sacīr þær allar er her hafa gerz a þingi þa scal¹ beiða dōms vt meþan osagt er misseris tal up. EN ef domendr vilia eigi dōma vm sacar þa vardar þeim fiorsþungs gard.

Engi mađr dræpr fyr enn sva sem domr dōmīr hann eptīr vapna tac.

48. Vm ferans dom

(s. 37, b.)^a **F**erans domr scal vera eptīr hvern man þeirra er secr er orđin þa er xiiii. nætr ero liðnar fra þvi þingi er hann varð secr á. Dom þan scal eiga þar er heimīle hans var þa er sōc var hođut a hönd honom ađr hann

a) = A. M., c. 29. *Capitlets Begyndelsesbogstav er noget større end de sædvanlige Capitelinittaler.*

1) Tilføjet.

yrðe secr. Nu veit sa *eigi er hann* secþi hvar þat er þa *scal vera* at heimeli goda þess er sa er i þingi með er hin gerði sekian. Nu hefír hann hansalaða secþ sina heima iheraðe *éða verðr hann* at sátt secr þa *scal ferans* doms *quedia* a alþingi eno næsta eptír þat er hann var secr gör. Sa maðr er hann secþi *scal spyria* at lögbergi at heimilis fangi hans. oc sva at þingfesti hans ef hann veit *eigi* adr. Nu gengr engi við heimilis fangi hans. en godi gengr við þingfesti hans. þa *scal* at þess goda eiga *ferans* domin oc beida hann at nefna. Nu er við hvarigo gengit. þa *scal* at þess goda eiga *ferans* dom sem hann er siálfr i þingi með oc beida hann at nefna¹. Hann *scal* eptír doma beida at lögbergi *éða þar* er godi heyre siálfr á.² ef hann var *eigi* at lögbergi þa *scal* hann segia honom til. EN ef hann beipír i eðrom stad. þa *scal* hann segia til at lögbergi. Sa maðr er *ferans* doms vill beida þa *scal* hann nefna vatta. Þat vætte. at ec *qued* oc beide N. N. at nefna *ferans* dom eptír N. N. xiiii. nöttom eptír vápna tac. hann *scal* *queda* astap oc biðia hann þar coma sva at dómr se nefndr fyrir miðian dag. Dom þan *scal* nefna vtan garðz þar er hvarki se acr ne engi. oc *eigi* fir garðe EN i örscotz hælgi við garðin. oc þangat fra garðe er sa aheimile er sótti ef þar má væl vera. Scyldir ero menn at fylgia goda til *ferans* doms. allir þeir er næstir ero ef hann vill þa quatt hafa hvárz þeir ero hans þing menn *éða eigi*. Þrigia marka utlegð vardar þeim er synia ef hann viðr domin fullan EN fiorbavgs garð ella. Hann *scal* þar coma fyrir miðian dag oc nefna sva domin. oc sva *scolo* þeir menn coma er þar *scolo* lögscil af hendi leysa. þar *scal* vera

1) Ordene Nu er við hvarigo — nefna er e udeglemte i den arnamagn. Udg.

2) Punctum er tilföiet.

xii. þegna domr. Dom þan *scal* ryðia sem (S, 98, a.) xii. quid. Sa er doms beipír *scal* þangat hafa quatt bva v. iii. nöttom fyr *éða* meira meli. þa er næstir bva þvi er domrin *scal* vera. Ero þeir skyldir at bera quido þa alla er þar þarf hvergi er þa beipír. Hann *scal* oc hafa quatt doms vp sogo vatta *éða* sáttar gerðar vatta þa er nefndir voro. ef hann varð at sátt secr. Þeir menn er fe átto at hinom þa er hann varð secr *scolo* quatt hafa vatta sina eþa bva ef þeir hafa *eigi* vatta til oc *scal* til *quedia* gagna þeirra allra er þar þarf xiiii. nöttom fyr *éða* meira mele.

49. vm socn.

^a Sa maðr er *ferans* doms beidde *scal* ser nefna vatta. þat vætte. at ec vin log eið at béc oc segi ec þat guði at ec mvn sva færa mól öll fram her at *ferans* domi þessom ahendr N. N. sem ec veit réttazt oc sanazt oc hellzt at lögom. J dom *scal* bera doms upsögo vætte *éða* sáttar vætte er hann var secr gör. þa er domr er ruddr *scal* láta bera þar vætte þat hve fyrir secþ hans var mælt *éða* fyrir hvat hann varð secr *éða* hvar hann varð secr. Þa *scolo* menn luta hve þar *scolo* sacir fram föra. Jafnt *scal* þangat bva fe mál öll sem til scylda doms. oc sva of¹ lanzvirðingar oc sva dæma cono sitt fe ef hon átti *éða* veð mála ef voro. oc hveriom sina avra fulla ef sva má. en ella iafnt skerþa sem at sculda domi. Rett *scal* dæma or feno ef rettar söc er. EN fóla giolld ef þiofsöc er. EN ef fe vinz betr þa *scal* dæma goda þeim

a) = A. M., c. 30.

1) Rettelse for at; jfr. nedenfor c. 61.

er domin nefnde ku eða uxa .iiii. vetrar gamlan. EN ef fe er meira þá skal doma hálf þeim er hin sechi. EN hálfst fiordungs monnom ef hann varð a alþingi secr. en þingonavtom ef hann varð a várþingi secr. þeim er i því þingi ero er ferans domr er í átr. Þeim skal doma varðveizlo siár þess er hin sechi er fiordungs menn scolo hafa. en því skal scipta a varþingi eno næsta. honom skal oc doma varðveizlo þótt þingonavtar eigi. EN hann skal hafa þat til leiðar enar næsto þeirrar er hann heyr sialfr. Ef þeir ero samþinga þá skal allt fe þat er hann hefðr þá heimt scipta þar við þa. (S. 38, b.) EN þat er hann hefðr þá eigi heimt at viðtökom eða at handsölom þá skal því scipta avárðingi. EN ef sa er utan þings maðr er hin sechi. þá skal scipta a alþingi eno næsta. Scipta skal því öllu at ferans domi. er ma oc selia i hendr goda þeim er dominn nefndi. Fe þat er þingo navtar eigo scolo þeir hafa til omaga biargar þess er secr er orðen sem vinz ef hann átte omaga. EN ellegar skal hafa til þurptar þeim omogom oðrom er þar eigo at fara i því þingi eða vm þav þing. Fiorbavgs garð vardar ef maðr leynr secþar fe. oc skal quedia til heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er.

50.

“ Ef omagar coma til ferans doms. þá skal beiða til xii.^{tar} quidar hvart þeir se omagar ens sekia eða eigi. EN þá á hans omaga at doma er hann a arf eptir at taca. oc þá aðra er bvar bera at hann hafe fe með tecit sva at þat væri iasfn mæli. Ef fleire menn ero iasfn scyldir omaga. þá eigo bvar þeir v. er til ferans doms ero comnir at scipta því oc skal doma för öllom at þeim luta

a) = A. M., c. 31, hror Overskriften Um doma ikke har Medhold i Skindbogen.

er honom byriar til handa vm fiorþvng þan er ferans domr er í attr. ef hann varð a alþingi secr. Ef fiordungs menn hafa scipt fiordungi til omaga framferslo. þá a þat at halda allt er þeir urþo a sáttir. Nu ero þing .ii. a einom þing velli. þá scolo þeirra omagar fara um þav þing bæði er i því öðro þingi urðo secir enda sva átr ferans domr at. Pat er mælt at eigi er scytl til ferans doms at föra barn þat er maðr varð secr vm faderne. ne quedia gagna til oc a því för at doma. Nu gera þeir menn eigi omaga föra til ferans doms er scyldir ero til at lögom. þá raða þeir ser a hendr omaga ef þeir visso at ferans domr scyldi vera oc máttu til comaz fyrir navðsyniom. Nu fela menn fyrir þeim omaga oc raða þeir ser ahendr omaga. en eigi ero¹ erfingiar þeirra scyldir til. Nv verða menn eigi varir við at ferans domr scylde vera eða wátto þeir eigi til comaz með omaga. þá skal lýsa et næsta svmar (S. 39, a.) eptir a hendr þeim fiordungs monnom eða þingonavtom er sa godi er i þingi er nefna let ferans dominn. oc quedia hann til xii. quidar hvart n. n. væri omagi ens sekia manz eða eigi. EN heimilis bva sina .v. at scilia um þat hvart hann mætti comaz til ferans domsins eða eigi fyrir navðsyniom. Ef quipir þeir ganga ihag sökianda oc coma eigi lögvarnir fram. þá skal döma for omogom i alþingis domi. iasfn sem ferans domr átte at doma ef þeir hefði þar til comit.

51. vm ferans dom.

^a Iasfn skal eiga ferans dom eptir fiorbavgs man sem eptir scógar man oc gogn öll til föra. oc sva scolo

a) = A. M., c. 32.

1) Tilfoiet.

menn fe sín þar heimta þeir er átt hafa at honom. oc sva scal döma for omogom þeim er hann átte. Nu varð maðr secr vm dom rof eða vm fe þa scal fe þat allt gialdaz at ferans dominom sva micit sem gögn baro til. En ef fe þat gelldz eigi þar. þa verðr hann secr scogar maðr oferiande. Nv verðr hann secr vm spell virki oc gialdaz eigi scada bötr at ferans domi. þa verðr hann oc scogar maðr o elli. Þar scal gialdaz morc lögavra at ferans domi goda þeim er ferans domin nefndi.¹ þat fe heitir fiorbavgr. en ein eyrir þess fiar heitir alaðs festr. Ef þat fe gelldz eigi þa verðr hann scogar maðr o elli. Nu gelldz þar fiorbavgr oc alaðs festr þa scal sva doma sectar fe sem scogar manz fe. Þar a godi oc at hafa kú eða oxa iiiii. vetra gamlan. oc á þa fiorbavgr at fara sem anat sectar fe. ellegar eignaz godi þa morc. þat er rett at gialda mörc þa þar at ferans domi. enda er rétt at maðr handsale at gialda a xiiii. natta fresti. at heimile goda. oc scal þa eindagi a þvi fe. Kostr er at gialda igripom sva sem lögmetendr virþa til logavra.

52. Heimilí fiorbavgs manz.

^a Þa er ferans domr er átt at fiorbavgs man. þa scal segia til heimila hans. Hann scal eiga þriú heimili.² þeirra scal eigi lengra imiðlom vera en fara megi vm dag (s. 39, b.) a anan veg. Hann scal heilagr vera at þeim heimilom oc i örscotz hælgi við a alla vega. oc a götoni a millom heimilana ef hann fer eigi optar en vm sín a manaðe. oc i örscotz helgi við götona. Nv fara menn a

a) = A. M., c. 33, hvor Skindbogens Overskrift Heimil' f. b⁹ er blevet læst heimilisfangsbuar.

1 og 2) Punctum er tilføjet.

moti honom þa scal hann fara af götoni sva at þeir vm take eigi spióta oddom til hans. O heilagr verðr fiorbavgs maðr ef eigi er sagt til heimila hans at ferans domi. þar scal nefna vatta at fiorbavgr galdz eða anat þat fe er hann yrði secr scogar maðr ef eigi quæmi fram. Ef ferans domr er átt at þan man er secr er orðin scogar maðr feriane þa scal nefna vatta þar at allri secp þeirre er gögn baro at honom væri mælt. oc a sv öll at halda. En ef hann er iafn vandhæfr oc fiorbavgs maðr. þa a þar at ferans domi at kiosa honom heimile iii. iafnt sem fiorbavgs manne. Ef fiorbavgs maðr görir fiorbavgs soc oc vardar honom scog gang. En engi maðr scal bana for fiorbavgs manne eða scogar manne feriane þótt fé eigi at þeim.

53. Beiða fars fiorbavgs manni.¹

^a Sa maðr er fiorbavgs manne fylgir til scips scal beiða fars með vatta at þeir tace við honom oc lata bera vættis vätte þav er nefnd voro at ferans domi. hve fyrir sect hans var mælt. oc sva þav er fiorbavgr galdz ef hann var fiorbavgs maðr eða þav fe onor er hann yrði scogar maðr ef eigi gyldiz. Ef vættes vätte þav coma fram þa vardar þeim utlegð iii. marca bæde styre manne oc hásetom ef þeir toco eigi við honom. Ella er viti lavst þeim. Hann er iafn heilagr a goto er hann fer til scips sem hann² fare a millom heimila. Honom scal beiða fars at scipi öðro oc láta bera vätte þat er hineg

a) = A. M., c. 34.

1) I Haandskriftet: Beið fars f.

2) Ordene sem hann ere skreene to Gange.

var nefnt. Ef honom er syniat þar þa skal beiða at enom sama hætti a et .iii.^a scip. enda er eigi scyllt þá at beiða a fleire scip. a því sumri. þot þeir syni. en þeim vardar iafnt öllom synionen. þa ero þeir oc eigi utlagir ef þeir hafa tekit við iii. fiorbavgs monnom eða scogar monnom apr þeir hafa beiddir verit. þoat þeir syni þessom. Hann skal þa fara til vista sina ena somo.¹ hann er oc iafn heilagr i þeirre for til þess er hann kömr apr til heimila (s. 40, a.) sina. oc sva agistingom ef hann fer fullom dag leiðom. EN anat sumar skal hann oc sva et sama við för leita. oc sva verða þeir EN utlagir er þa synia. EN et iii. sumarit vardar fiorbavgs gard öllum þeim er þa synia. enda helpr honom þat ecki at vetri ef hann er her staddr. Ef þeir taca við honom oc er hann at scipi meðan þeir hafa býðir alande þa er hann heilagr í örscotz hælgi a alla vega a land við búðena. EN þo at scip ligi fir búð EN sva. oc er hann þo heilagr þar amilli. EN alengr er þeir hafa buðir a scipi þa er hann heilagr í örscotz hælgi a land upp a² alla vega þaðan fra fióro er scemst er. til landz fra scipi. enda skal sva hvargi er þeir licia við island a því sumre. eða við þær eyiar er bygðar ero. EN avallt er þeir licia ibrygio lægi. við island þa er hann heilagr í örscotz hælgi fra brygio sporðe a alla vega. Ef þeir verða aprt reka eða hallda þeim vedr i enne savmo höfn. oc comaz þeir eigi abrott. oc skal hann eigi ganga fyr af scipino en scip er brotit sva at eigi er i for buanda á því sumre eða eytt sva ella at þeir hafa eigi lið til bröt at hallda. Ef þeir verða aprt reka oc coma þeir til þeirrar hafnar er þeir vilia scipi til hlunz raða. þa er slíc helgi hans mælt þar at

1) Punctum er tilfoiet.

2) Tilfoiet; Ördene land upp ere (maaskee senere) tilfoiede orenfor Linien.

scipi sem þa er hann com til scips meðan buðir halldaz at scipi. oc stýri menn ero þar enda er hann avallt iafn heilagr at scipi. enda skal hann iafnt leita við brott forna þeirra þrigia. enda er huert sumar fra öðro slíc hælgi hans mælt. EN þegar er hann leitar nöckort sumar eigi sva við brott forna sem mælt er. þa er hann havst þat secr¹ maðr at vetri dræpr oc o öll. Ef hann verðr aprt reka þa skal hann til vista sina fara ena savmo ef hann kömr samsfiordvngs við þær. Nu kömr hann eigi í þan fiordung þa skal hann² taca ser vist þar er hann vill. a þeim hálfum manade er þeir verða land fastir. enda er hann iafn heilagr a þeirre göto oc a gistingom sem þa er hann for til scips. Cost a hann at fara til ena sömo vista sina ef hann vill þat. enda er iöfn hælgi hans meðan hann ferr sva með ser sem mælt er. hvárt er hann ferr fullom dagleiðom þa er slíc hælgi hans. (s. 40, b.) EN et iii.^a sumar verðr hann scogar³ maðr at vetri ef hann kemz eigi abrott þa. Ef hann komr fyr ut hingat EN hann hafi .iii. vetr abrott verit oc verðr hann scogar maðr. Nu fær hann xii. quid þan at hann varð sæ havi ut hingat oc hann villdi til anars landz farit hafa. þa skal hann sva við brott for leita sem þat sumar yrði hann fiorbavgs maðr. Ef hann comr út hingat þa er hann hefir iii.^a vetr abrott verit. þa er hann sva sycn sem aldriqi quæmi su seþ ahendr honom. Hann skal þa taca erfþir allar slicar sem þa ber til handa honom. oc sva skal hann taca við omogom þeim er at ferans domi voro fyrir hans sacir aför demþir. oc sva við þeim er þa berr til handa honom. oc sva giallda sculldir sínar

1) Maaskee burde her læses scogar.

2) Tilfoiet.

3) Forst skrævet secr, men derefter rettet saaledes.

ef vanlocnar voro er hann for heþan ef hann hefir fe til. Rofnar sect *fiorbavgs manz* ef *eigi verþr*¹ at *lögom átr eptir hann ferans domr. oc scal sokia þa vm oc gera þa sana* at þvi er² *ferans dom* scyldo eiga oc a hverr at sokia þa söc er vill. enda rofnar sect *fiorbavgs manz* hvergi er þa sökír.

54. ef *eigi* er átr *ferans domr*.

“Ef menn eigo *eigi ferans dom* eptir þa menn er þeir hafa secta *eða* eigo þeir *eigi* at *logom þa vardar fiorbavgs gard* hvatci er þess þrýtr at þvi er *eigi verðr* at *lögom ferans domr* átr er honom licr ahendi. en þeir menn eigo söc þa er til omagana standa þeirra er för atte at döma at *ferans domi* ef átr væri. Nv vilia þeir *eigi* þa eigo þeir er fe áttó at honom þa er hann varð secr. EN ef þeir vilia *eigi* þa a huerr er vill. Ef godin ger *eigi* nefna *ferans dom*. enda se hann at *lögom* beiddr *eða* hverigar vanlycpír er þær coma af³ *godans* hendi. at *eigi* sé átr *ferans domr* at *logom*. þa *vardar godanom fiorbavgs gard* oc a sa söc er *ferans doms* beiddi. *Godá* er rett at selia öðrom manne íhönd at nefna *ferans dom*. ef fleiri menn hafa beiddan hann en ein. oc sinom þridivngs⁴ manne. enda *vardar þeim oc fiorbavgs gard* er *godinn* seldi at nefna *ferans dom*. ef af hans völdom verðr *eigi* átr at *lögom ferans domrinn*. Godin secz ef hann getr engi til at nefna *ferans dom*

a) = A. M., c. 35.

1) Skrevet over Linien.

2) Rettelse for ef.

3) Rettelse for a.

4) Rettelse for þridivngs, istedetfor hvilket Ord først synes at være blevet skrevet fiorðvngs.

(S. 41, a.) oc abyrgiz hann þott fleire menn hafe quaddan hann en .i. Ef sa maðr verðr sótr er hin hafðe sectan vm þat at *eigi* hafe verit *ferans domr* átr at *lögom* at þan man er hann secþi. þa scal hann þat hafa til varnar fyrir sic at sokia *godann vm oc gera hann sanan* at völdonom þess er *ferans domr* varð *eigi* átr at *lögom*. Ef *godinn* er vm sótr enda hafe han öðrom manne i hönd sellt at *lögom* at nefna *ferans domin*. þa scal hann oc sokia þan vm oc veria sva fyrir sic. Sa þeirra secz vm er völdin beraz ahendr. Þat ero stefno sacir oc scal *quedia ix. heimilis* hva a þingi þess er sottr er. Of þa menn er fe þat hafa at varðveita er sa maðr hafðe átt er secr er orðin. Nv ef þeir fregna hvar hin hafðe hciðt *ferans doms*. þa ero þeir scyldir at coma þangat oc segia þar til fiar þess hvarz þar tecz *ferans domr eða eigi*. Nv verþr þar engi manna fundr *eða* fregn hann *eigi* hvar *ferans domr* scal vera *eða* mátti hann *eigi* til comaz fyrir navðsyniom. þa scal hann segia til aleið þeirri er hann heyr. hvat hann hefir þess fiar at varðveita oc sva a vár þingi. oc sva a alþingi eptir vm svmarit. enda er rétt at hann segi til a alþingi þat sumar er hann veit. at hin varð secr sva at þat heyrri meire luti manna oc þing heyianda. Þat er mælt vm þa menn er þeir áttó fe at þeim er secr er orðin scogar maðr. enda se *eigi* átr *ferans domr* at þa scolo þeir stefna þeim monnom er þeir vito at féen hafa þav er sa átte in seki til alþingis oc til þess fiorðungs doms þeim öllom er hin varð secr í. enda er rétt at lýsa at logbergi oc sokia et sama sumar vtán fiorðungs monnom *eða* þeim er sva síð fregna at *eigi* vm stefnir.¹ scolo þeir menn allir föra þangat gögn sín er fe hófðo átt at honom iafnt sem til

1) Punctum er tilføjet.

ferans domsens. enda *scal* sva *döma* fiordungs *domr* þeim öllom *sina* *avra* *sem* *ferans* *domr* ætte at *döma* ef átr *væri* at *lögom*. Ef sa *maðr* *leypz* *abrott* af *lande* er *secr* er *orðin* *með* fe þat er *hann* átte *eða* er *hann* *avstr* þa er *secð* *kömr* *ahendr* *honom* *með* þat fe er *hann* á *oc* *sect* *ætti* at *verða* *her* at *ferans* *domi*. Nv *cömr* *hann* *vt* *með* fe þat *eða* þat er *hann* *hefir* af þvi *øxt* *enda* *verði* (s. 41, b.) þat *tckit* af *honom* *her* *hvarz* *hann* *verðr* *drepin* *eða* *eigi*. *oc* a *sá* *heimting* *til* þess *fiar* er *hann* *hefir* *sectan*. Þeir *menn* er *sva* *verða* *sekir* *görvir* at *eigi* er *sect* *feit* þeirra. þa *eigo* *erfingiar* at *taca* *arfin* ef þeir *andaz* *meþan* þeir *hafa* *eigi* *farit* *sycno* *sinni*. þeirri er¹ þeim *var* *mælt*. EN *hin* a *heimting* *fiarens* *allz* er *hin* *secti* þegars *hann* *hefir* *sycnoni* þeirri *sinni* *farit* er *honom* *var* *mælt* *aðr* *hann* *yrði* *secr* *scogar* *maðr* o *öll* *oc* o *feriande* *oc* *scal* þat þa *fara* *sem* *sectar* fe *anat*.

55.²

“ Þat er *mælt* *vm* þa *menn* er *secir* *verða* *scogar* *menn* at *eigi* *komr* or *alþingis* *domi* *sect* þeirra *vpp* *full*. þa *scal* *stefna* *vm* *biorg* þeirra *oc* *lata* *varða* *fiorbavgs* *gard* *oc* *stefna* *til* *fiordungs* *doms* *oc* *quedia* *til* .xii. *quidar* *goda* þan er sa er *ipingi* *með* er *sottr* er. *Enda* *scal* þar *lata* *bera* *idom* *vættis* *vætte*. þav er *nefnd* *voro* at *ferans* *domi*. *hue* *fyrir* *sect* *hans* *var* *mælt*. Nv *hefir*

a) = A. M., c. 36.

- 1) Efter er *har* *Afskriveren* *skrevet* þeir *hafa*, *men* *derefter* *iqjen* *overstreget* *disse* *Ord*.
2) I *Capitlets* *første* *Linie* er en *Plads* *bestemt* for *Overskriften*, *men* *Afskriveren* *har* *senere* *glemt* at *tilføie* *denne*, *hvilket* *ligeledes* er *Tilfældet* *med* *Capitlets* *Begyndelsesbogstav*.

eigi átr *verit* *ferans* *domr* þa *scal* *lata* *bera* *vætte* þav *ifiorðungs* *domi* *sem* i *ferans* *domi* *scyllde* ef *attr* *væri*. Nu *alengr* er *nockor* *maðr* er *sótr* *vm* *biorgina* þess *scogar* *manz* *þessa* *lund* *sem* *nv* er *talit* *oc* *vætte* þav *hafa* *fram* *farit* *iferans*¹ *domin*. þa *varðar* þeim *monnom* *öllom* *scog* *gang* er þa *biarga* þeim *scogar* *manne* *sipán*. *oc* *scal* þa *menn* *socia* i v.^{2r} *dom*. EN *in* *sama* *sócn* er² *við* þa er *fyr* *hafa* *borgit* *honom*. *sem* *aðr* *var* *tint*. Þeir *scogar* *menn* er *farning* er *mælt* *enda* *verðr* *eigi* átr *ferans* *domr* *eptir* þa *scal* *kiósa* þeim *heimile* *eítt* *oc* *segia* *byvm* .v. þeim er *næstir* *bva* *heimilino*. *enda* *verðr* *hann* þar *heilagr* *alengr* at þvi *heimile* *sem* þa at *kerit* *væri*. at *ferans* *domi*. *oc* *sva* *scal* a *goto* *til* *scips* þadan *fra* þvi *heimili*. *enda* *scal* *hann* *lata* *bera* þav *vætte* *fram* er *honom* er *fars* *beiðt* *sem* i *ferans* *domin* *scyldi* ef átr *væri* *nema* *honom* *væri* *hælgi* *meire* *mælt* en *fiorbavgs* *manne*. *oc* þarf *eigi* þa at *kiósa* *honom* *heimilit*. Þeir *menn* *er* *sycna* er³ *lofuð* at *logrétto* *oc* *upp* *sögð* *sipán* *sva* at *lögbergi* at þeir *scyli* *vera* *feriandi*. þa *scal* þeim *sva* *beiða* *fars* *sem* *fiorbavgs* *manne* *eða* þeim *scogar* *manne* er at *satt* *verþa* *secir* *oc* *lata* *bera* þav *vætte* *til* er *nefnd* *voro* at *up* *sögvni* *hver* *sycna* *honom* *var* *lofuð*. Ef þeir *menn* *fara* *sycno* *sinni* þeirre er þeim *var* *lofvð*. þa *scal* *sva* *sokia* *vm* *biorg* þeirra *oc* *láta* *sliet* *varða* *biorg* (s. 42, a.) þeirra⁴ *sem* *scogar* *manna* er at *sátt* *verða* *secir*. Ef *monnom* er *sycno* *lofs* *bedit* at *logrétto* *scogar* *monnom* *eða* *fiorbavgs*

1) Skrevet it.; denne Forkortelse er ved en senere Tilføining ovenfor Linien opløst til ifiorðungs, hvilket vi ikke kunne give Medhold.

2) Tilføiet.

3) Efter er er først skrevet talit, men dette Ord derefter overstreget.

4) Ordene oc lata — þeirra ere udeglemte i den arnamagn. Udgave.

monnom oc a þat þviat eins standaz ef allir lögrétto menn leyfa enda veri engi maðr lyriti fyrir utan lögrétto sva at þeir menn heyre er ilögrétto sitia. EN ecki eigo anara manna orð at standaz þott i gegn mæli EN lögrétto manna ef eigi veria lyriti. Þeir menn er secir fara utan hedan feriande menn þa ero þeir hægir erlendis sem engi sect se ahende þeim her fyrir þeim söcom. Ef þeir menn er her ero görvir scogar menn o elir oc oferiande. þa ero þeir iafnt dræpir oc o hægir erlendis sem her fyrir orvm löndom.

56.

^a Ver scolom eiga varðing alandi voro. scolo goðar iii. eiga þing saman. þeir scolo eigi eiga þing lengra en viko þing. oc eigi scemra en iii. natta þing nema lofs se at heðit ilögrétto. Várþing scolo þeir eigi eiga sidar en vi. vicor se af sumri er lokit er sócnar þingi. Várþing scolo eigi fyr vera en iii. se af sumri er þeir coma til. Eigi scolo nær stefna várþingi en ii. vicor se til þes varðings er sökine er til stefnt en gagna scolo til quatt vera vico fyrir þing eða meira mele. nema sipar comi upp söken þa scolo stefna sva nær varþingi sem vill. nema heiman quod se til. þa scolo stefnt et sidarsta viko fyrir þing oc quatt gagna. þeim socom scolo stefna til várþings er menn ero samþinga. Mane er rétt at stefna i þat þing er hann er sialfr í. Enda er rett at stefna til þess þings er sa er i er hann hefir sacir ahende. Goðar þeir

a) = A. M., c. 37.

1) Afskrivaren har glemt at tilföie Overskriften samt Capitlets Begyndelsesbogstav.

allir¹ er i þvi þingi ero. scðlo coma til þings ondverðz. Godi sa er þing hægir a þat hann scal þar þing hælga enn fyrsta aptan er þeir coma til þings. scal rétt manz hálfo avkaz meðan a þvi þingi er i orðom oc i öllom a unom verkom. EN godi scolo quedda aþingmöre hver ero. oc scolo hann sva þing hælga sem aþingi oc scolo hann queða a hue þing heitir. Ef goðar coma eigi til þings ondverðz þa vardar þeim þat vtlegð oc or godorðe sino. nema (s. 42, b.) sacar se til þings. þa vardar fiorbavgs gard. Ef sacir ero til þingsens oc sva þott þar geriz. oc eigo þeir menn sacir þar at sökia er sacir hafa búnar til þings þess. Nv vilia þeir eigi. þa eigo samþingis goðar hans. sa þeirra er helldr vill sótt hafa oc aþingi er ef eigi ero hápir. Nv vilia þeir eigi þa eigo inan þings menn fyrst. EN þa hverr er vill. Várþingom öllom scolo nafn gefa. enn þingheyindr scolo eigi sidar² coma til varþings EN nótt se af þingi. oc sva þeir menn er með sacir fara. oc sva³ scolo þeir menn eigi sidar coma til þings er gagna ero heiman quaddir. enn nv hefi ec talit. EN ef þeir menn coma sidar er sacir hafa til þings eða sacir vilia veria. oc verða onytar sacir þeirra oc sva varnir ef þeir coma sidar til varþings EN nótt se af. Rétt er at várþing se scemra en iii.^a náttu þing ef þingonáttar ero allir asáttir. oc se lokit söcom öllom þeim er búnar voro til þings þess. Ensicis eigo vattar at quedda igegn til varþings. Nefna scolo þa menn alla idom er fyr coma til þings EN dom scolo nefna. Ef söc kömr upp sidar EN ii. vicor ero til várþings. enda se heiman quatt

1) Ordene þeir allir ere skreone i omvendt Orden, men dette er derefter rettet ved Henviisningstegn.

2) Skrevet to Gange.

3) Skrevet over Linien.

til þa skal stefnt vico fyrir þing oc sva quatt gagna til. Nu cömr sidar vp socin en vica se til þings. þa skal quedia bva til a þingi. Rétt er bonda at senda man til þings at heyia þing fyrir sec. þan man er samþingi er við hann. Enda ef sacir ero bvnar til varþings. þa vardar goda fiorbavys gard ef hann komr eigi til ondverz þings. oc sva þoat þar geriz. Stefna skal vm eindagat fe vm eua hælgo vico ef hou er vm þing til alþingis ef maðr vill. Ef þeir menn coma sidar til þings en nött se af þingino er logscila ero heiman quaddir. oc verða onýt lögscil þeirra manna ef þeir vilia fram föra. Ef þingheyindr coma sidar til varþings en nött sé af þingino eða coma eigi til varþings oc verða þeir vllagiz vm þat við godann. Rett er at böndi fæe grid man sin fyrir sec. oc verðr sa iafn rétr þingheyiande sem böndin. Hann skal segia goda at hann mvn þing heyia fyrir þridiungs man hans oc nefna þan anan.

57.

(S. 43, a.) "Godar scolo þar dom nefna. oc skal hverr þeirra .xii. menn nefna idom at dæma vm sacir þær allar er þær coma í dom þan er þa scyllda lög til. Hann skal biöða til sacar søkianda oc sacar verianda at rengia þa menn or domi. oc emc buin anan í at nefna ef þesir verða or rengðir at logom. Þat er oc rétt. at þeir hafi þing scavp þav er þingheyindr verða asáttir hvervetna þess er þeir taca eigi af alþingis male. en þeir eigo cost at

a) = A. M., c. 37, S. 1035. Vi antage, at der her bör begyndes et nyt Capitel, da den næst forudgaaende Linie ikke er skrevet helt ud, og da Begyndelsesbogstavet G, saaledes som oftere er Tilfældet med Capitelmittalerne i Skindbogen, er udeglemt.

avca er þeir vilia. Meire lutr goda skal ráða hve nær domr skal ut fara. Of sacir þær allar er samþingis menn eigo saman þa eigo þeir cost at vina hvarz sem þeir vilia at hafa sacir til alþingis eða til varþings nema þær er utlegðir fara einar saman. en þær scolo fara til varþings. en utlegðar sacir scolo eigi standa vm varþing þær er þær fara einar saman. ef þær coma vp fyrir stefno daga. Þat er mælt vm omaga sacir at þær skal vina hvarz er vill at lysa til framförslo omaganom a varþingi eða stefna heiman ella. Þviat eins er rétt at lysa omaga a hond manne á varþingi ef sa er siálfr a þingi er áhond er lyst. oc skal segia honom siálfom með vatta. ef hann heyrir eigi alysing. En ef menn vilia bva vigsacir eða legordz sacir til varþings. þa er rétt hvarz sem vill at stefna heiman eða lysa iþingbrecco. Ef lysa skal sacir. þa skal quedia bva hálfom manade fyrir þing eða meira meli. Þat er oc mælt at quatt skal quida allra oc frumgagna aðr domr fari ut sem á alþingi.

58. vm doma utförslor

"Domar scolo fara út sva at sacir comi í allar fyr en sol se vndir. En menn scolo sva sacir luta iafnt sem a alþingi.¹ oc sva eida vina oc fara at söcom öllom oc sva at vörnom sem a alþingi. Ef menn halda gögnom þa vardar þeim slíct sem a alþingi halde þeir. en þeim² a þær at stefna vm iþingbrecco til doms. Ef

a) = A. M., c. 38.

1) Herefter har Afskriveren først skrevet: Ef menn halda gögnom, men derefter igjen overstregel disse Ord.

2) Først skrevet þeir, men derefter saaledes forandret.

menn¹ ero bva quíðar quaddir þar er xii. quíðr átte til at coma. þa eigo þeir þat² at lata standa fyrir quíðbvrð sinom at þeir (s. 43, b.) ero þess quíðar quaddir er þeir ero eigi réttir vm at scilia. Ef goði er quaddr .xii. quíðar þar er bva quíðr a vm at scilia oc scal hann lata standa fyrir quíðbvrð sinom ef hann er eigi retr vm at scilia. Ef maðr helldr gögnom sa er utan þings maðr er. oc ahin cost hvarz hann vill stefna honom þar idom eða til alþingis. Ef þing heyiandi fer þaðan abrott or þingmarke. oc er abrott vm nótt eða lengr. oc vardar þat fiorbavgs gard oc er rett at stefna þeirri sök íþingbrecco. oc þar til doms.³ scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Öll þings afglopon sv er menn gera þar. oc vardar slict þar sem menn göre á alþingi. oc sva scal sökia at öllo vm varþings afglöpon sem á alþingi væri gert. Ef varþing verðr sva af glapat at eigi mego mál lúkaz þar fyrir þeim söcom. þa scal sa er þær sacir átte at sökia stefna þeim er vallda vm þings afglöponina oc lata varda fiorbavgs gard. Nv ef quíðr berr a þá. þa má hann sökia þær sacir á alþingi. oc íþan fiordungs dom sem þing var í. oc eigo þær sva þar at metaz sem þær voro til býnar. enda ero gogn þav öll siálfquodd til alþingis er þar verða eigi af hendi leyst. oc aðr var til quatt oc sva gagna gögn. Ef þing ber a ena hælgo vico. at þat a eigi fyrir þeim málom at standa er þar þarf at hafa a þingi. hvarki fyrir eidom ne fyrir stefnom. en eigi scal þa stefna til alþingis nema vm eindagat fe. Ef inan þings menn bera anattvegia liug quíðo

¹) Tilföiet.

²) Afskriveren synes først at have skrevet þat, men derefter ved en Streg over þ at have rettet det til þ a t.

³) Punctum er tilföiet.

eða livg vætti. oc scal þeim stefna þar i dom oc láta þeim varda þat fiorbavgs gard oc quedia til xii.^{ar} quíðar goða þan er sa er i þingi með er sottr er. Ef sa maðr ber livg quíðo eða liug vätte er utan þings maðr er. oc er rétt hvárt sem hann vill at stefna honom þar idom eða til alþingis ella oc scal quedia goða þan er sa er i þingi með er sökir a varþingi. Hvervetna þess er agogn er quedit oc er stefnt til alþingis. oc a sva domr at doma sem rétt borin se gögnen. Ef agögn er quedit a varþingi þav gogn er male þiccir scripta með monnom þa scal domr doma sva sem gögn se rétt borin. Þa scal dome stefna til rofs (s. 44, a.) sa er agögnin quedr oc adomr at rofna. ef at livgvitni verðr ef domrin rofnar. Þa scal sva fara at reifingom oc at öllo sem at alþingis domi. en þeir scolo doma vm sacir manna oc er þa væl ef þeir verða sam doma. En ef þeir verða eigi sandoma. þa scolo þeir vefengia. oc ganga til vefangs eigi færi en .vi. oc fara sva at vefangi sem i alþingis domi. Þar scal stefna monnom a þingi eptir doma vm vefong oc lata þeim varda utlegð. oc stefna til þess fiordungs doms er þingit er í fiordungi oc stefna¹ til rofs domi þeirra. enda er rett at stefna þeim vm vefavng heima i heraðe at heimile hvers þeirra. Þav mál er menn hafa vefengð a varþingi þa scolo þav lúcaz ifiordvngs domi. þeim sem þingit er ifiordungi ef þar mego lucaz. En ef þar verðr enn vefengt². þa scal lukaz ifimtaz domi. Vätte þav scal lata bera öll ifiordungs dom er þeir nefndo at hue þeir fóro at vefangi hvarirtvegio. Eigi scal stefna inan þings monnom þeim stefnom er eigi scal sökia þar a

¹) Skrevet stæfna.

²) Rettelse for eigi vefengi.

þingi meðan sócnar þing er fast¹. enda er rétt at stefna innan þings monnom til alþingis lengr er sócnar þing er láfst. þoat sculda þing se fast. honom scal sva stefna at hann heyri a siálfr. enda er rétt at stefna honom at búð ef þeir fina hann þar at máli. enda er rétt at stefna² ef hann heyrir uphaf er vattar ero nefndir. þo at hann rene vndan enda er rétt at stefna utan þings monnom a varþingi þo at sócnar þing se fast. oc sva utan þings monnom³ er rétt at stefna innan þings monnom þoat sócnar þing se fast. Ef utan þings manne er stefnt til varþings oc eigo domendr at dæma vm þá sök ef eigi kemr lyrit fyrir þa sök. En honom er þat rétt hvart sem hann vill at lata lyrit⁴ coma fyrir sök þá er honom er a hendi eða stefna domi til rofs. þat er honom rétt hvart sem hann vill at stefna einom eða fleirom. oc stefna vm þat at þeir hafe dömt vm utan þings man oc scal stefna til rofs dominom. þa scal hann quedia ser biarg quidar heimilis bva sina v. (s. 44, b.) at bera vm þat hvart hann var þa þar iþingi eða eigi með goda þeim er hann quedr a. þa er honom var stefnt. En ef hann fær þan quid at hann væri þar iþingi þa er honom var stefnt⁵ þa rofnar domrin. oc verðr onyt sökin. Ef hann spyr sva sið at hann getr eigi stefnt a stefno dogom. þa er honom rétt hvart sem hann vill at stefna sva nær alþingi sem hann vill eða lysa at logbergi til

1) Først skrevet láfst, men derefter af Afskriveren saaledes rettet, ved at forandre l til f og underprikke v. I den arnamagnæanske Udgave læses desuagtet láust, en Læsemaade, hvortmod ogsaa Sammenhængen taler.

2) Skrevet stefna.

3) Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet a varþingi, men derefter igjen overstreget disse Ord.

4) Rettelse for lyrit.

5) Ordene En — stefnt ere skrevne to Gange, men paa det første Sted igjen overstregede.

sócnar et sama sumar. Nu comr hann eigi til þings. þa er rett at sa taci til er vill at veria fyrir hann sva sem sa se réttur aþile ef hann hefir eigi aðr spurt. Mane er rétt at lata lyrit coma fyrir sök þá er honom er a hendi. Hann scal fara til fundar við goda þan er hann er iþingi með. enda er rett at anær maðr take lyritin af godanom. Hann scal nefna ser vatta. Þat vætte. at ec spyr þic eptir oc nefna godann. hvart þv hefir godorð þitt þat er þv nefuir doma með eða ber xii. quidu eða hafir eigi. En godi scal svara honom. En hin scal nefna vatta at suorom þeim er verða. oc godinn svarar honom. En ef godi svarar þvi at hann hafe godorð þat. þa scal hin nefna ser vatta. Þat vætti. at hann teçr lyritit af godanom en godinn selr honom goda lyrit lög lyrit fullan at veria domendom at dæma vm soc þa oc nefna sökina. oc nefna man þan er honom hefir stefnt. oc sva gögn öll fram at færa þav er lyrit á fyrir at coma. En ef sa maðr teçr lyritinn er eigi a söcen ahendi at vera fyrir hin er sökin er ahendi. oc scal þa nefna þan anafn er sökin er ahendi. oc fara þvi male alengr sem aðr var tint. Nu uill godi eigi selia lyritit fyrir þriðings man sin oc a hin þa at beiða hann með vatta logbeiðing. oc vardar honom þa fiorbavgs gard oc scal sökia við vattorð. þat er han var beiddr. Godinn a at beiða ser biarg quidar bva sina v. hvart hann vissi at sa maðr væri þar¹ þriðings maðr er socen var ahendi. eða vissi hann eigi. Nu ef þat ber quidr at hann vissi eigi. oc hann mundi selia lyritin ef hann (s. 45, a.) vissi vist at sa maðr væri þar i þriþingi oc versc hann þa sökini. Hann scal fara til þings er lyritin hefir

1) Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet i, men derefter igjen underprikket dette.

tekin af *goda*. EN *hann* *scal* *ganga þangat til* er *domrin* er *settr* EN *hann* *þar* at *veria* *lyriti þat* er *domendr* *heyra* a. *Hann* *scal* *föra fram* *hvert sem hann* *vill* *aðr* *söc* *se fram* *sögd* a *hendr* *honom* *eða* *síþan*. *hann* *scal* *nefna ser vatta* *aðr* *hann* *föri* *lyrit fram*. J *þat* *vætte*. at *ec ver* *lyriti goda* *lyriti lög* *lyriti fullom*. *domendom* at *döma vm* *soc þá* *oc* *quæða* a *söcna*. þá er *hann* *hefir* *ahendi* *honom* *eða* *mer*. *oc* *nefna* *godann* *oc* *sva* *þan* *man* er *sökin* er *ahendi*. *ef* *hann* *ver* *fyrir* *anan* *man*. *Enda* *scal* *hann* *sva* *veria* *quid* *monnom* *lyriti*. at *bera* *quido* *vm* *hann* *ef* *hann* *vill*. *oc* *sva* *öll* *gögn* *nema* *stefno* *vætte*. *nema* *fleire* *gögn* *se* *fram* *comin* *aðr*. *Ef* *menn* *bera* *þa* *ofliðe* *oc* *lata* *þa* *eigi* *ganga* *til* *doms* *þa* *eigo* *þeir* at *nefna* *ser vatta* *oc* *beiða* *þa* at *þeir* *gangi* *til* *doms*. *enn* *ef* *þeir* *ná* *eigi* at *ganga* *til* *doms*. *þa* *scolo* *þeir* *þar* *veria* *lyriti* er *þeir* *coma* *framast*. *oc* *mæla* *þar* *þeim* *malom* *öllum* *sem* at *domi*. *Þat* *vætte* *scal* *láta* *bera* *ef* *hinn* *toc* af *godanom* *lyritinn*. *en* *þeir* *scolo* *hafa* *öll* *orð* *slíc* *i* *vættis* *burð* *sinom* *sem* *þeir* *voro* at *nefndir*. *þa* er *hin* *toc* *lyritin* af *godanom*. *Þeir* *scolo* *eíða* *vina* *aðr* *þeir* *bere* *vætte* *íafnt* *sem* a *alþingi*. *Ef* *godí* *förir* *lyrit* *sinn* *siálfr* *fram* *hvert* *sem* *hann* *förir* *fyrir* *sec* *eða* *fyrir* *anan* *þriðjungs* *man* *sín*. *oc* *scolo* *þar* *engi* *töco* *vætte* *fylgia*. *Hann* *scal* *nefna* *ser vatta*. *i* *þat* *vætte*. at *ec* *ver* *lyriti* *minom* *löglyriti* *domendom* at *döma* *vm* *söc* *þá*. *þar* *þurfo* *engi* *töco* *vætte* at *fylgia* *ne* *eíðar*.

59. *vm* *domendr*.

^a *Domendr* *scolo* *nefna* *ser vatta* *oc* *lata* *þat* *standa* *fyrir* *domi* *sinom* at *goda* *lyrit* er *komit* *fyrir* *söc* *þá* *oc*

a) = A. N., c. 39.

nefna *sökina* *oc* *sva* *ef* *fleire* *ero*. *Ef* *quíþar* er *quatt* *til* *sacar* *þeirrar*. *oc* *eigo* *þeir* at *nefna* *ser vatta*. *Jþat* *vætte*. at *þeir* *láta* *þat* *standa* *fyrir* *quidburþ* *sinom* *ef* *þeim* *var* *varit* at *bera* *quidín* at *goda* *lyritr*¹ er *comin* *fyrir* *soc* *þa*.² *Ef* *vætte* *fylgir* *sökine*. *þa* *eigo* *þeir* *þat* at *lata* *standa* *fyrir* *vættis* *burð* *sinom* at *goda* *lyritr* er *comin* (S. 45, b.) *fyrir* *söc* *þa*. *Sa* *maðr* er *lyrit* *hefir* *fram* *förðan*. *hann* *scal* *nefna* *vatta* at *þvi* *huer* *gögn* *ero* *fram* *comin* *til* *varnar* *oc* *tina* *þav* *oc* *nefna* *hin* er *sökin* er *ahendi*. EN *sa* *maðr* er *sökina* *hefir* at *sökia*. *hann* *scal* *nefna* *ser vatta*. *Jþat* *vætte*. *hver* *gögn* *ero* *fram* *comin* *til* *socnar*.³ *hann* *scal* *þat* *vætte* *lata* *hera* *ialþingis* *domi*. *Of* *sacir* *þær* *allar* er *lyritr* *kömr* *fyrir* a *varþingi*. *þær* *scolo* *fara* *til* *alþingis* *oc* *i* *þan* *fiordungs* *dom* er *þingit* er *ifirdungi* *oc* *gögn* *þav* *öll* er *oborin* *verða* a *varþingi*. *þa* e o *þav* *siálf* *quodd* *til* *alþingis* *oc* *sva* *gagna* *gögn*. *Ef* *godí* *selr* *lyrit* *fyrir* *anars* *þriðjungs* *man*. *oc* er *hann* *utlagr* *um* *þat*. *oc* *or* *godorde* *sino*. *Ef* *maðr* *förir* *lyrit* *fram* *anan* *enn* *goda* *lyrit*. *oc* *vardar* *þat* *fiorbavgs* *gard* *hvarom* *tvegia* *oc* er *þat* *stefno* *söc* *hvertvegia* *oc* *scal* *quæðia* *til* *heimilis* *bva* *ix*. a *þingi*. *þess* er *sottr* er at *bera* *vm* *þat* *hvert* *hann* *toc* *lyrit* af *goda* *eða* *eigi*. *þá* a *hann* at *beiða* *ser* *biarg* *quidar* *bva* *sina* v. *hvert* *hann* *hugði* at *sa* *maðr* *föri* *með* *godorð* er *honom* *selldi* *lyrit*. EN *ef* *sa* *quidr* *verðr* *borin* a *godann* at *hann* *hefði* *eigi* *godorð* *þa* *með* at *fara* er *hann* *selldi* *lyritin* *oc* *secz* *hann* *þa*. *Ef* *godí* er *sótr* *vm* *þat* at *hann* *hafí* *lyrit* *sín* *latið* *coma* *fyrir* *anars* *goda* *þriðjungs* *man*. *oc* a *hann* *ser* *biarg* *quidar* at

1) I den arnamagn. Udg., uidentifikt ved en Trykfeil, lyriti.

2) Punctum er tilføjet.

3) Først skrevet varnar, men derefter rettet spaledes; Punctum er tilføjet.

beiða *bva* *sina* v. at bera *vm* þat hvart *hann* var þar þa íþingi eða eigi er honom var stefnt. EN ef þat ber quidr at *hann* var þar þa i þingi. þa versc *hann* sökini. Ef *maðr* er spurðr með vatta¹ hvar *hann* var i þingi eða i þriðungi. Nv svarar *hann* því at *hann* var þar i þingi sem honom var stefnt til. Ef *maðr* færir lyrit fyrir söc þá. oc a sa lyretr eigi at standaz er vætte þav comv idom fram. þar er sa var spurðr þingvistar er sótr er. Ef *maðr* spyr man með vatta hvar *hann* er i þingi enda hittir *hann* .i. *hann* ihaga ýti. oc er honom rett þat at *hann* svare því at þeir gangi til hvss oc *hann* muni þar svara honom er *hann* hevir vatta við. Ef *hann* vill eigi þeim váttom hlíta er hinir hafa. Ef *maðr* svarar einogi er *hann* er spurðr með vatta. hvar *hann* er íþingi oc varðar honom þat vtlegð. enda scal *hann* til þess þings stefna honom er *hann* er sialfr í. (S. 46, a.) er með sökina fer. oc a eigi lyritr fyrir þa söc at coma. Ef þeir eigo fleire godorð þat saman er *hann* hefir þriþiungs vist með. oc er honom rétt at *hann* svare því. með þeim þeirra em ec er með godorð þat fer. oc nefna þa. Ef *maðr* stefnir avðrom i þat þing er hvargi þeirra er í. oc verðr *hann* utlagr *vm* þat oc onýt soc *hans*. Böanda er rétt at senda anan man til at heyia þing fyrir sec þan man er samþinga se við *hann*. enn *hann* scal fara enn fyrsta aptan er *hann* komr til þings at fina godann oc segia honom at boandin hefir *hann* sendan þangat at heyia þing fyrir *hann*. oc verðr sa rétrr at nefna i dom oc sva xii. quido at bera með codanom. En godi a þess cost hvart sem *hann* vill at sökia bondann *vm* heima setona eða ella heimta þingfarar capv at honom hálfan

1) Tilföiet.

eyri. ef *hann* sendir engi man til at heyia þing fyrir sic. Ef bondin gengr or þingi godans fyrir þær sacir at *hann* var sótr *vm* heima setona oc varðar honom þat iii. marca secp oc a godinn þa söc at sökia. Ef þingheyiendr ero *vm* nótt af varþingi eða sva at þat standi fyrir gognom. þa varðar þeim þiorbavgs gard. oc quedia scal¹ *bva* ix. aþingi hvara sem *hann* vill. heimilis *bva* þess er sottr er. eþa hina er næstir *bva* þingvellinom. en hverr á at sökia þa söc er vill. Ef *maðr* er quaddr vat orða til þinga tvegia. þa scal *hann* fara til þess þings er *hann* er í. en *hann* scal retta vættit. þat er til hins þingsens scal. Ef *hann* er *bva* quidar quaddr til anars þings en til anars þings vattorðz. oc scal *hann* retta vættit oc fara til þess þings er *hann* er *bva* quidar quaddr. Ef *hann* er quaddr *bva* quidar til tvegia þinga. oc scal *hann* til þes þings fara er *hann* er fyr quaddr. Godin a þat at göra ef *hann* vill at ganga íþingbrecco a varþingi oc nefna ser vatta. íþat vætte. at *hann* scal beiða alla þingheyiendr er þar ero íþriþiungi með honom. at þeir scolo fara með honom til alþingis oc þeir scolo luta eða scripta anan veg með ser ella. en fara scal inn niundi hverr þing manna *hans* oc þingheyianda. Þing scal lavst segia at miðiom degi þan dag er menn hafa iiiii. nætr verit en eigi fyr nema (S. 46, b.) þingonavtar verþi allir a eitt sáttir enda se settar sacir þær allar eða demþar er þar voro búnar til þess þings. Þing scolo² standa sva öll sem nv ero sett varþing. EN ef menn vilia mvna varþingi oc scolo samþingis godar þat handsalaz oc segia til þriþiungs monnom sinom aleid. þess eigo þeir

1) Ordene quedia scal ere udentvöl med en yngre Haand med arabiske Chiffre numererede i omvendt Orden.

2) Slutningsbogstavet o er tilföiet ved at skrives over Linien.

oc cost ef þeir vilja at slita sva þingi at þeir föri tráv saman ef þo væri aðr slitin oc verþi þeir allir a þat sáttir þeir goðar er i þeim þingom ero. Enn þeir scolo biðia lofs at ilögretto oc segia vpp at lögbergi. oc scolo þeir nafn gefa þingino oc queþa aþing morken. **Ef menn verða secir a varþingi oc scal quedia ferans doms dag þann er sócnar þing er lavst goða þan er sa er iþingi með er secr er orðin. at eiga a¹ xiiii. náttu fresti at heimili þess er secr er orðin oc fara sva at ferans domi þeim sem þa at hann yrði secr í alþingis domi. **Ef menn verða secir avarþingi oc ero þeir menn alnir þar a milli er ferans domr er áttir at þeim oc til secþar þeirra er sagt at lögbergi oc varðar þat fiorbavgs gard. en þeirre söc scal stefna heiman oc quedia til xii. quidar goða þan er sa er iþingi með er sottr er. En þeim einom mounom varðar eldi þeirra manna er sekir verða a varþingi er fregna. **Of liug gögn þav oll er borin verða a varþingi eða a heraðs dómom-heima i heraðe. þegnscapar lagning eða quid burði eða vetti² þat varðar fiorbavgs gard. Pat ero stefno sacir oc scal quedia til xii. quidar goða þan er sa er i þingi með er sottr er.******

60.³

^a **Ef maðr verðr secr at sátt. En þa verðr maðr secr at satt er hann handsalar sect sina eða sva handsalar hann at hin scal gera sect hans ef hann vill. þat er mælt at eigi gorir ein maðr sect manz nema a se**

a) = A. M., c. 40.

1) Tilføiel.

2) Først skrevet vettis, men derefter er s underprikket.

3) Afskriveren har i Capitlets første Linie ladet en Plads staae aaben til Overskriften, men senere glemt at tilføie denne.

quedit asectina þa er hann handsalar secpina oc scili þeir þa fyrir þegar. Ef hann hefir sva handsalat at hann scyli gera secp hans ef hann vill. þa má hann eigi vm gera secp hans anan veg en nefna til xi. menn en hann se siálfr in tólpti. En ef a var quedit a sect hans. þa er secpen var handsolod. oc mego þeir (s. 47, a.) eigi gera aðra secp hans þa. en til var scilit fyrir vöttom. En bera scal vätte þat aðr sätten se uppsogð sva at sáttar menn heyre. er at var nefnt þa er hann handsalade secpena. Ef anar maðr handsalade sect hans en hann siálfr. þa scal vätte þat láta bera þar aðr sattin se vp sogð er hann hafðe honom ihond sectar handsalit sellt. Þeir scolo eida aðr vina. oc sva vina eida oc vätte bera at sættar menn heyre. Ef maðr handsalar manne sátt slíka sem hann vill gerva hafa. Vsque infinem. oc aþat at halda¹. Ef maðr handsalar manne aqueðna secp sina scyrt þa þarf eigi at døma.² segia scal þa til at lögbergi. Eigi vm gorir sect manz ella nema a se quedit asectina þa er hann handsalar sáttena. en hann vm gorir eigi ella secpina nema hann geri með xii. man. en þat vätte scal lata bera aðr anar³ maðr handsale secp hans. þeir scolo sva⁴ eida vina oc vätte bera at sattar menn heyri. Þær ero logsecpir .iii. a lande voro ef maðr er gor scogar maðr oferiande eða fiorbavgs maðr. en su en þriþia at avka sva fiorbavgs secp at hann scyli eigi eiga fört vt hingat. Ef menn verða ii. aðilia at eini söc oc vill anar bva til varþings en anar til alþingis oc a sa at raða er til alþingis vill bva. En ef hin hefir

1) Dette Sted læses fuldstændig i det følgende, Skindb., S. 51, a, (jefr. A. M., Kaupab., c. 75).

2) Punctum er tilføiel.

3) I den arnamagn. Udgave læses annars.

4) Tilføiel.

bvít til varþings sokena þa a hin cost hvart sem hann vill hafa til alþingis oc¹ lata lyrit coma fyrir sökenan eða stefna ella dominom til rofs. Ef fiorbavgs sacir ero .ii. ahendi manne einom. oc ieinom domi oc scal þa döma hann scogar man ef ein er apili at bádom. Ef þær sacir ero ii. ahendi manne fiorbavgs söc oc scog gangs söc i einom domi. þa scal döma eptir scog gangs söcini. oc a sa ferans domi upp at hallda. EN ef scog gangs sacir ero .ii. ahendi einom manne². oc hafa .ii. menn þær sacir með at fara oc scolo þeir luta með ser hvar þeirra scal ferans domi up hallda en hvartuegi þeirra scal föra gogn sin til ferans doms oc lata þat bera hve mælt er fyrir secp hans. En þeir (S: 47, b.) eigo þáþir iafnt secpær fe. oc sva at sökia vm biorg hans. EN ef ii. menn hafa sacir a hendi einom manne oc scolo þeir luta með ser hvar þeirra scal vp halda ferans domi.³ Nv huerigi van lycþir er hann atte secr vm at verða við baða. þa scolo þeir sva scripta með ser sem þeir havi báþir gervan scogar man. EN ef við anan þeirra verðr muna vant þa er sem⁴ hann hafe ein secpán hann en scripta scolo þeir secpær fe at⁵ öllu avðro með ser sem adr. Hvertz vant er meire bota eða mini a secp hans þa⁶ at hann se scogar maðr oferlande enda comi scog gangs söc a hendr honom þa scal sökia hann sem sycnan man oc sökia hann⁷ fullri

1) Gising for at.

2) De to sidste Ord ere skrevne i den omvendte Orden manne einom, men dette er derefter rettet ved Henvisningstegn.

3) Punctum er tilføjet.

4) Tilføjet. Med en nyere Haand findes her skrevet over Linien: sem sa, hvorhos hann er oversireget.

5) Over dette Ord er med en yngre Haand skrevet oc, hvilken Læsemaade er optaget i den arnam. Udgave.

6) I den arnam. Udgave, uden tvivl ved en Trykfeil, þo.

7) Herefter har Afskriveren først skrevet sem, men derefter igjen oversveget dette Ord.

secp. Ef maðr verðr fiorbavgs maðr oc eigo menn honom eigi farar at bana. enda a eigi secp hans at avkaz nema hann göre þær sacir at hann verþe scogar maðr vm at vera. Hvertz sem maðr verðr secr at satt eða avarþingi oc standa sacir ahendi honom anat tuggia fiorbavgs soc eða scog gangs söc. oc scal sa maðr er þær sacir a at sökia stefna hinom er secpán hefir hann oc lata honom varða¹ fiorbavgs gard þat er hann secpí hann bréc secp. oc hann villdi hans mal i því eyða. oc hann mundi eigi sökia hann ef eigi stöði sv soc² a hendi honom. oc scal hann quedia til heimilis bva ix. þess er sottr er at bera um þat hvart hann mundi sökia hann til sectar þeirri söc eða eigi oc hann villdi því eyða þa söc er hann fer með. Ef þat ber quidr at hann villdi því hans söc eyða. oc varðar þeim þat fiorbavgs gard er secpán hefir hann. oc heitir þat þa brek secp. enda adomrin þa at rofna.

61. leiðar mal

^a Uer scolem leiðir eiga oc scolo godar þeir eiga leið saman er þing eigo saman. oc scal þar leið þeirra vera sem þingstöð þeirra er. nema þeir fae lof til anars. Leið scal eigi vera sidar en drottins dag þan er lavgar dagin adr lifa viii. vicor sumars enda scal eigi leið vera fyr en xiiii. nætr ero fra alþingi. EN leið scal engi³ vera scemr en dagstundar leið. oc eigi lengr en ii.^a náttu leið. EN

a) = A. M., c. 41.

1) Tilføjet.

2) Først skrevet secp, men e er derefter underprikket og rettet til o, hvorimod Afskriveren har glemt at underprikke Slutningsbogsstæret þ.

3) I den arnamagnæanske Udgave læses eigi.

leið *scal sva hælga iamt sem þing.* enda *eycz* (s. 48, a.) *rettr manz þar a leið helgæðri sem a þingi.* Þar *scal ny mæli oll up segia aleið oc miseris tal.* oc imbrodaga halld. *oc langafösto i gang oc sva ef hlavp ár er eða ef við sumar er lagt.* oc sva ef menn *scolo fyr coma a alþingi en x. vicor ero af sumri.* EN sa *goði scal þat tina er þinghælgi á.* nema þeir hafa því *scipt anan veg með ser.* Þing menn allir eigo at gera *ser búðir þar er þeir ero iþingi ef þeir vilia.* þeir eigo hross sin þar at hafa meðan þeir ero *aleið eða aþingi eða búþir gera ser.* Ef þeir eigo búþir er farnir ero or þingi þaðan þa *scolo þeir eigi optar þar gera búðir.* En þeir eigo bot sama *vm þær búþir ef þeir vilia.* EN ef þeir¹ gera þar búþir þa ero búþirnar utlagar við þan er landit a undir hvarth sem þar a þing maðr eða ánar. EN hann secz agerðini. Ef búþir manna falla *anatveggia a alþingi eða a varþingi.* oc falla til iarþar oc licia niðri sva iii. *sumor þa a hverr² at gera ser þar búþir er vill.*

62. ferans domr

^a Þat er mælt at hurr þeirra manna er *secr er orðin þa scal eiga ferans dom eptir.* enda *scal quæðia ferans doms at þinglavsnom goða þan er sa er i þingi með er secr er orðinn.* oc eiga .xiiii. *nóttom eptir vapna tac at heimili þess er secr er orðin.* i orvarscótz hælgi þar er hvarthi se acr ne engi. EN ef hann veit eigi heimile ens sekia manz. þa *scal hann eiga ferans domin*

a) = A. M., c. 42.

1) Herefter skrevet v, men dette Bogstav derefter underprikket.

2) Rettelse for hværra.

at heimili goða þess er sa er iþingi með er hin secþi. Enda a sva at fara þa ef hann veit eigi þing vist hans sem þa at hann viti eigi heimili hans. at hann *scal quæðia til dóms upsogo vátta iii. nóttom fyrir ferans domen eða meira meli ef hin verðr idomi secr.* En ellegar þat vátte er var nefnt þa er hin var isátt secr gör. oc *scal lata bera váttes vátte þat er at því var nefnt er hinn handsalaðe sect sina.* Þeir menn er fe eigo at þeim manne er secr er orðin. þeir *scolo quodo vatta sina hafa til en þeir bva er eigi hafa vatta til iiiii. nottom fyrr eða meira mele.* (s. 48, b.) Sa a bva at *quæðia til er secþi hin iii. nottom fyr eða meira mele at scilia vm þat hvat þar er secþar fiár.¹* ero þeir bvar iafn scyldir at scilia *vm allra þeirra mál er fe hafa átt at þeim er secr er orðin oc eigi hafa vatta til.* Ef omagar coma til *ferans domsens oc scal beiða xii. quíðar at bera vm þat hvart þeir voro hans omagar eða eigi ens sekia manz.* þat a hans omaga at bera er hann á arf eptir at taca eða þeir aðrir er bvar hafa þat borit at hann hafa þa omaga með fe tecna sva at þat hafa iafn mæli verit. EN ef þeir ero fleire iafn scyldir omaganom. oc eigo þeir bvar at *scipta með þeim. scal at þeim lut for døma sem hans verðr or omaganom² þeim.* Barn þat er eigi scylyt at föra til *ferans doms er maðr verðr secr vm faderne.* EN ef þeir menn föra eigi omaga til *ferans doms er scyldir ero til at föra þa rada þeir ser ahond omagana en eigi erfingiom sinom.* Ef maðr leynir secþar feno. oc *vardar honom þat fiorbavgs gard.* oc *scal stefna heiman þeirri söc.* oc *quæðia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er.* hvart hann hafa því fe leynt eða eigi

1) Punctum er tilfölet.

2) Herefter skrevet oc eigo, men disse Ord derefter overstregede.

er hin hefír vm stefnt. Scal þar sin eyri hveriom dōma ef sva vīnz fe til. EN dōma scal rett or feno ef rettar sōc er. en þa fola giōlld ef þiof sōc er. Ef fe vīnz betr til þa scal dōma goða þeim er dom nefndi ku eða uxa iiii. vetra gamlan. Ef avrar vīnaz eigi til. þa scal scerþa iafnt alla avra. Ef sa maðr átte cono er secr er orðin. oc scal sva dōma vm fe hennar sem at scullda domi. Jafnt scal þangat öll fe mal til bva sem til scullda doms oc sva vm landz virðingar oc vm ved mala ef menn eigo oc at öllom fe malom fara sem at scullda domi.¹ þeim er menn otto adr fe at hōnom. adr hann yrði secr. oc scal eigi heimanfylgio² hennar scerþa. oc eigi mundin ef hann átte þa sialfr avra til mundar. EN ef hann atte eigi sialfr fe til mundar. þa scal scerþa mund iafnt sem aþra avra. (s. 49, a.) Ef þav hava sva gert sculldir at begia þeirra rað hafi at verit. þa scal at þeim lut hvart þeirra giallda þær sculldir sem þav hoðo nytiar af því fe. Ef þat fe er þar nokot er menn hafa ved mælt. oc scal sa þeirra hafa ved mala sin er hann hefír at lōgom at farit. EN ef ii. menn hava en sama lut ved mæltan. oc scal sa maðr hafa þan grip er fyr hefír vedmæltan nema sa fare at olōgom at. EN ef hin hefír at lōgom at farit er sidan vedmælti. þa scal hann hafa þat fe en hin eigi er at ologom fór at. En þa er at lōgom³ at farit er synt er váttom ved mále enda er þo rétt ef þeim er sva kunt þat fe er ved mælt er at þeir hafa sét. en lysa scal vedmala

1) Punctum er tilfoiet.

2) Gising; i Haandskriftet: oc scal eigi honom fylgio dōma, men disse 3 sidste Ord, der nu hāve en Farve, som om de vare skrevne med bruntigt Blæk, synes at være bleve udmaculerede af selve Afskriveren, der uden tvivl er bleven opmærksom paa sin Feillæsning af det ham foreliggende Haandskrift, sefr. iøvrigt med Hensyn til vor Læsemaade Capitlet om skuldadōmr, Skindb., S. 157, a.

3) Efter lōgom er skrevet or, men dette Ord derefter igjen underprikket.

fyrir hvom v. þess manz hvvm er fe sitt let ved mæla. Ef adrir avrar ero scerþir. oc scal hann eigi hafa meira fe en hann átti at honom fyrir ondverþo. þoat hann hafe meira vedmælt. Þeir menn allir scolo eida vīna er þar scolo lōgscil mæla iafnt sem at þinga domi. En þeir eigo at dōma þeim manne varðveizlo siar þess til alþingis ens næsta. er secþi. En þeir eigo helming at dōma¹ aðilia en hælming siordvngs monnom. Þeir eigo at dōma för omogom þeim er þar coma til ferans doms. er sa átte er secr er orðin vm þat þing sem ferans domrinn er átt. Nv ero þar þing .ii. a einom þingvelli. oc scolo þeir þa fara vm þav þing bæði. Ef fe vīnz bætr en nv var talit. þa scal þat fe dōma halft þingonavtom þeim sem ferans domrin er i átt oc omagarner eigo at fara ef ero. en hált þeim er secþi. Þeim scal dōma varðveizlo siar þess er secþi. er þingonavtar scolo hafa. En hann scal hafa fe þat til leiðar þeirrar er hann heyr ef þeir ero samþinga er hann hefír heimt þa oc scripta þar við þá. EN því er hann hefír þa eigi heimt at viðtocom eða at handsölom. þa scal hann scripta við þa a varþingi. EN ef (s. 49, b.) sa er utan þings maðr er secþi. þa scal hann scripta á alþingi eno næsta. Scripta scal því öllo at ferans domenom. er þar ma oc selia i hond þeim goða er ferans domen nefnde. Þat fe er þingo navtar hlióta þat scal til þes hafa at stadfesta omaga með ef ero meðan þat vīnz til. EN ef fe er meira þa scal hafa til þurpta þeim omogom ödrom er þar eigo at fara i því þingi. Ef hann a eigi ferans domin sva sem mælt er ilogom oc vardar honom þat siorbavys gard. oc a sa maðr þa sōc at sōkia er til omaga varðveizlo þeirrar stendr er þar scylldi

1) Ved Afskriverens Uagtsomhed dōma þeim manne, men de to sidste Ord ers derefter overstregede.

for dæma ella. EN ef sa maðr atte eigi omaga er secr er orðin oc a sa maðr sækna er feit atte at honom. EN ef hann átte engar sculdír þa abuer þa söc er vill oc scal stefna þeirri söc heiman oc quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. EN menn scolo sva coma til domsens at nefndr se fyrir miðian dag oc scal sva gogn öll. oc sva þeir menn allir er þar eigo fe at heimta. oc sva þeir menn allir er omaga eigo þangat til at föra með þa omaga. Ef menn verða eigi sva viðr varir at þeir megi til ferans domsens comaz með omaga. hann scal lysa et næsta sumar til framferslo þess omaga at logbergi ahendr þeim þingonavtom er sa godi er i þingi er nefna let ferans doms oc quedia til xii. quidar hvart þat voro¹ hans omagar eða eigi þess manz er secr varð. EN heimilis bva sina .v. at bera vm þat hvart hann matte til ferans doms comaz fyrir navðsyniom eða eigi². EN omagar scolo fara.

63. vm spellvirki.

^a Þar er maðr er demþr fiorbavys maðr vm spellvirki. at hinom er sótte scolo gialldaz scaða botr at ferans domi sliocar sem bvar v. virða við bók. Nu gialdaz honom eigi scaða botr sem mælt er at ferans domi. þa verðr hann iafn secr þegar er ferans domi er lokit sem hann verði demþr scogar maðr i alþingis domi o ell oc oferiandi.

a) = A. M., c. 43.

1) I Haandskriftet v.
2) Tilføiet.

64. Vm goda.

^a Ef godi kemr eigi¹ til varþings ondverz. þa verðr hann um þat utlagr oc er hann or god orde sino. oc eigo þeir menn soc þa er sacir hafa þangat hafðar. til þings þess. Nu vilia þeir eigi þa eigo samþingis godar hins (S. 50, a.) sa þeirra er helldr vill sótt hafa. oc a þingi er ef eigi ero bapir. Nu vilia þeir eigi þa eigo inan þings menn fyrst en þa hvert er vill. Ef sv söc kömr upp er heimanquod fylgir þa scal þviat eins til varþings bva ef quaddir ero bvar vico fyrir þing eða meira mele oc sva stefnt. Ef maðr sækir után þings man a varþingi vm þat at hann hafi borit liug quid. þa scal quedia goda þan er hann er sialfr i þingi með. Ef maðr geriz illvirki sa at hann spillir fe manna sva at hann gorir iþvi kugilldis scaða eða meira oc vardar þat scog gang. scal quedia til ix. bva aþingi þaðan fra vm þan stað er illvirkit var gert. EN þat er illvirki er maðr vill spilla fe manna fyrir önnkost oc fyrir illgirnissacir. Þa söc scal lysa at lögbergi vm illvirki oc sækia² et sama sumar.

65. vm vtlegðir.

^b Ef utlegðir fara einar saman. þa scal dema gialld þess fiar þar a þingstöðini sem þingonavtar verða a sáttir xiiii. nóttom eptir socnar þing. utlegðir halfar allar oc

a) = A. M., c. 44.

b) = A. M., c. 45.

1) Ordene kemr eigi ere skrevne io Gange men overstregede paa det sidste Sted.

2) Rettelse for søka.

sva seþar fe þav er á varþingom verða dæmþ þa eigo þingonavtar hælming en hælming sa er sökir.

66.

^a Ef maðr handsalar seþ sina heima iheraðe. eða verðr hann at sátt secr gør. þa¹ scal quedia ferans doms a alþingi eno næsta eptir þat er hann var² secr gør. Hann scal spyria at logbergi ef³ hann veit eigi adr at heimilis fangi hans oc sva at þing festi. Nu gengr engi við heimilis fangi hans en godi gengr við þingfesti hans. þa scal at þes goda eiga ferans dom oc beiða hann þa at eiga domin. Nu er við hvarogi gengit. þa scal hann at þess goda eiga er hann er iþingi með sialfr. oc beiða hann þa at nefna domen.

67. ef eigi komr fe fram.

^b Ef þat fe komr eigi fram at ferans domi er þar scal gialdaz þa verðr hann secr o öll oc oferiande. Nu gelldz þar fior bavgr oc alaðs festr. þa scal dæma sva seþar fe hans sem scogar manz. Þat scal oc dæma or seþar fe hans ef sva vinz ku eða oxa. iiii. vetra goda þeim er domin nefndi oc scal þa sva fara fior bavgr. en þat er mörc sem anat seþar fe. (s. 50, b.) en ellegar eignaz godinn þa morc eina. Rett er at giallda more þa at ferans domi. enda er rett at maðr handsale at gialda a xiiii. natta fresti at heimile goda oc scal þar log

a) = A. M., c. 45, S. 131¹². Vi begynde her et nyt Capitel, da Sætningens Begyndelsesbogstav er som de sædeanlige Capitelinitialer.

b) = A. M., c. 46.

1) I den arnamagn. Udg. sa, hvilket ikke har Medhold i Skindbogen.

2) Skrevet varð, men ð er derefter af Afskriveren underprikket.

3) † er tilføjet over Linien.

eindagi a þei fe. scal giallda igripom ef maðr vill. oc scal taca til sin lögmetanda hvar. Pa er ferans domr er átrr at fior bavys manne þa scal segia til heimila hans. hann scal eiga iii. heimile.¹ þeirra scal eigi lengra a mille vera en fara megi anan veg vm dag.² hann scal heilagr at þeim heimilom oc í orscotz hælgi a alla vega fra. Hann er oc heilagr a þeirre goto oc í orscotz hælgi við þa göto ef hann fer eigi optar en vm sin a manaði. Nu fara menn amoti honom. þa scal hann fara af gavtone sva at þeir take eigi spiotz oddom til hans. han verðr eigi heilagr ef eigi var sagt til heimila hans at ferans domi. oc eigi verðr hann heilagr ef eigi gelldz fe þat er þar scylldi gialldaz.

68.

^a Grid menn eigo at quedia igegn hestz oc matar oc allrar reido þeirrar er hann scal hafa a þingi. Slict scolo oc bændr allir þeir er o avðgare ero en þingfarar cappe eigo at gegna. Pes scolo þeir oc queþia³ at hestr comi til heimilis hans. Hestr scal coma til heimilis þess er quaddr er sa er vel se þingfær. Pa eigo þeir i gegn at quedia ef þeir ero i þat vätte nefndir er þeir visso eigi von þingfarar sinar. þa er þeir voro nefndir.⁴ af þeim sökum. eða þeir ætti eigi or at segiaz. quedia scal igegn sem fyrst má sva at sa heyri er quaddr er eða at heimile hans. Jafn rétt er at queþia hvarn er vill þan er queðr eða þan er honom selde quodena. Par at eins scal

a) = A. M., c. 47.

1 og 2) Punctum, er tilføjet.

3) Rettelse for queþa.

4) Punctum er tilføjet.

quedia xii. *quidar* er arf toco maðr er erlendis þes omaga er ahendr er lyst. Ef þeim manne er lyst ahendr er her alandi er scal *quedia* v. *heimilis* þva þess er ahond er lyst. hvart hann se arftoco maðr hans eða eigi eða hann se hans erfða omagi.

69. *beiða ferans doms.*

^a Eptir doma scal beiða ferans doms goda at lögbergi. oc segia goda ef hann er eigi hiá eða þar er hann heyri. (s. 51, a.) þa scal¹ segia til at lögbergi at hann hefir beiddan godann at nefna ferans dom. oc segia hvar vera scal. Sa maðr er ferans doms vill beiða hann scal nefna ser vatta. Þpat vætte. at ec qued þic N. N. eða beiði at nefna ferans dom eptir N. N. a xiiii. natta fresti oc² biðia han coma sua at nefndr se fyrir miðian dag. Þar scal xii. menn nefna i þan dom oc scal ryðia sem³ xii. quid. Sa maðr er ferans doms beidde scal nefna ser vatta. i þat vætte. at ec vin eið at þoc log eið oc seg þat guði. at ec mun sva föra mál öll fram her at ferans domi a⁴ hond N. N. sem ec veit rettlaz oc sanazt oc hellzt at lögom. J dom scal hera doms upsögo vætte eða sáttar vætte þat er fyrir sech hans var mælt oc fyrir hvat hann varð secr oc hvar hann varð⁵ secr. þa scolo menn luta með ser hue þar scolo sacir fram föra.

a) = A. M., c. 48.

1) *Delle Ord*, ligesom ogsaa *Punctum* efter heyti, ere tilføiede; jøfr. ovenfor c. 48.

2) *Gisning* for at.

3) *Tilføiet*.

4) *Rettelse* for at.

5) *Saaledes*.

70. *vm scogar menn*

^a Ef menn feria¹ þan man ut hingat er sama sumar varð secr scoggangs maðr. oc vardar þat scog gang. ef þeir visso eigi at hann var secr oc varþar þeim þa eigi. nema þeir hafe hann iii. nætr siþan er þeir spurþo. oc vardar þa scog gang. Nv feria menn ut hingat þan man² er fyr varð secr scogar maðr anat sumar. þa scolo þeir gera anattuégia at drepa hann eða at föra hann þeim er hann sechþi a þeim hálfom manaðe er þeir spyria at hann varð secr. Nv vilia þeir³ hvarki þeirra þa vardar þeim scog gang.

71. *vm handsol*

^b Ef maðr handsalar manne sátt slíca sem hann vill gerva⁴ hafa oc scilia þeir þat mál eigi gør en sva. Þa ma hann eigi gera sech hans ne eina oc a enga a hann at queda gripe hans ef þat var eigi scilit. til ihandsale þeirra. Fe sátt scal hann gera slíca er hann vill. oc queda á avra hue marga hann scal giallda eða hue stora eða hue margir avrar scolo i gripum eða hue margir fríðir. Ef maðr görir a anan veg þa sátt er sva er fyrir mælt en nv er tint. hvart sem hann görir sech hans eða þat at hann scyli laud (s. 51, b.) sitt giallda eða godorð eða quedr hann a gripe hans noekora oc

a) = A. M., c. 49.

b) = A. M., c. 50 = (*det arnam. Haandskr.*) *Kaupab.*, c. 75; jøf. ovenf. c. 60, S. 109.

1) *Rettelse* for fera.

2) I *Haandskriftet*: No feria menn þa menn ut hingat þan man.

3) *Tilføiet*.

4) *Afskriveren synes først at have villet skrive gerva.*

scal þat enugi hallda. þat a allt isattar gerð at hafa er þeir scildo fyrir váttom til.¹ ef hann vill oc a þat allt at hallda.

72. vm stefnor.

“Ef manne er stefnt fyrir fardaga at logheimile sino. vm þat lögheimile scal quedia bua þott vm alþingi se quatt. oc þa menn er þa bua næstir þeim stad er vm er quatt. Ef sa bui her quid en annan dag viko kemr til varþings. þa verðr þat at sacar spelli.

73. vm scogar manz biorg.

^b Þat sagði ulfhedin lög ef maðr vill sokia vm scogar manz biorg eða fiorbavgs manz er farning er mælt. ef þeir leita eigi við brott sór sem mælt er ilögom. heiman scal stefna manne vm biorg þeirra til alþingis oc til liordungs doms.² telia fiorbavgs gard varda. Söc scal fram segia sva scapada sem stefnt var. oc bera stefno vætte. þat vætte scal næst er nefnt var at ferans domi. er domr dæmþi hann scogangs man ferianda oc sva vandhæfan sem fiorbavgs man. oc eiga³ eigi utquæmt ef sva var mælt. Ef maðr sekir vm fiorbavgs manz biorg þa scal fylgia stefno vætte söc en þvi næst þat vætte er at vættino var nefnt i ferans domi. hver seþ hans var dæmþ. i domi þeim er hann varð fiorbavgs maðr. þat scal et þridia vætte er sagt var til seþar hans at lögbergi vel lævst oc brec lævst slicrar sem hann var dæmþ eða

a) = A. M., c. 51.

b) = A. M., c. 52.

1 og 2) Punctum er tilföiet.

3) Tilföiet.

slicrar sem sáttar maðr gerþi a hond honom. þa¹ scal þat vætte bera er at þvi var nefnt at ferans domr var attr eptir hann. Vlfhedin sagði þat lög at ferans domr scyli² dæma afall seþar þeirrar sem honom var dæmþ eða gör. Tolptar quidar³ scal quedia goda þan er sa er i þingi er sottr er. hvart sa maðr hafðe verit samvistom við scogar man eða eigi oc i þvi biorg veitta. Sva morg vætte scal bera sem þeir voro at nefndir.

74. vm quido

“Sva scal meta sem af se borin quidr. ef sa duelr er quadde vnz sol kemr aþingvöll. Ef menn leifa nokot orð i quidvm eða i vettom þat er mále sciptir. oc er þa sem haldit se quidnom eða vettom.

75.

(S. 52, a.) ^b Ef maðr fer með fe söc handselda oc andaz hann i þingfor eða a þingi. þa scal aþile taca til sacar sinar oc sokia et sama sumar. Nv er hann eigi aþingi þa scal hann sokia et næsta sumar. eptir. Ef hin hefir fram sagða sökena aðr hann fell fra oc scal þat aðile oc taca þar til er hin hvarf fra oc sva at öllo fara sem aðr fyrir þat utan at hann scal segia fram sökena. Ef hin hefir dæma látet feet aðr hann fell fra. þa scal hans erfingi stefna vm dom rof. Ef aðile fe⁴ sacar afe töko.

a) = A. M., c. 53.

b) = A. M., c. 53, S. 138²⁰. Vi antage, at der her bor begyndes et nyt Capitel, da Initialen, der skulde begynde Linien, er udeglemt.

1) Rettelse for þat.

2) Først skrevet scylldi.

3) Tilföiet.

4) Med en yngre Tilføining over Linien forandret til frum.

sliet *scal fara vm scog gangs sacir* at sa *scal sokia vm scogar manz biargir* er seþi man *eða hans erfingi* ef hin er fra fallin. EN aðile frumsacarinar *eða hans erfingi* a fetoköna er hin teer fe til sycno honom. Sa *maðr scal rétr vera* at sitia i fimtar domi þott hann hafe *sacir jfiorðungs domi*. Ef alþingis domr *dömír* rangt þa *scal stefna domenom til rofs oc sokia* i v.^{tar} dom et sama sumar. EN ef sa er *eigi þar þa scal sokia anat* sumar.

76. *vm abyrgd hross.*

^a Þar er menn selia hros sin til gözlo a alþingi at lögmale. *scal sa er við hefír* tekit at engo neyta nema þvi er hann rekr til gözlo hross *eða fra til þingvallar* oc at cappa gætzlo oc ríða *eigi* meir en þat stande *eigi fyrir* holldom. Hann *scal syna* at þinglavsnom eiganda hros sitt kuict *eða* dátt. Enda abyrgiz sa *eigi* er við tóe ef *eigi* verðr af hans handvömmom davtt. Ef hann *synir* *eigi* at þinglavsnom. hvarki kuict ne dátt. þa *scal* eigande lysa söc at þinglavsnom til giallda *vm hrosset ahond þeim* er við tóe til socnar anat sumar.

77.

^b Gode a at handsala fyrir þriþiungs man sin omaga *eða fulgor* *eða hueregi handsöl* er þarf oc sva sem hann má minzto við koma fyrir þa söc er hann hygr sana vera. EN hann a heimting til þeirra avra er hann handsalar at hinom EN eindagi verðr a þvi fe a varþingi þvi er godi sa heyr .ii. dag vico ipingbrecco oc

a) = A. M., c. 54.

b) = A. M., c. 55.

scal þar stefna vm. oc quedia til heimilis bva v. þess er sottr er. hvart hann handsala- (S. 52, b.) de fe fyrir hann *eða eigi sva* at hann matte minzto við coma oc fyrir þa söc er hann hugði hann sanan at vera. EN þvi at eins verðr eindagi a þvi fe ef sagt er þeim er¹ feet er at aleið þeirre er sa heyr er feet á. EN ef sa verðr þa *eigi* var við þa *scal* hann vita at sumar málom et siðarsta. EN af fer eindagi ef hann spyr *eigi* þa *eða* fyr oc verðr þa rétt at lysa at þinglavsnom. oc til sócnar anat sumar. Enda hyg ec at rett se at stefna þar til doms at avarþingi ef sa spyr er sottr er handsolen enda se þeir samþinga. Aprir menn eigo at bioða goda fyrst at hann handsale fyrir þriþiungs man sin. Ef hann vill *eigi* oc eigo aðrir menn at handsala ef vilia. oc a slica sócn huerr maðr til sins fiár sem godin á.

Þar er maðr teer sócn *eða vörn fyrir* anan þa verðr þo fullt þott þeir nefne *eigi* menn til saca ef þeir vito *eigi* þa.

Miðvico dag scolo ferans domar vera eptir varþing hvert þeirra er miðvico dag var þingit lavst. ferans domr *scal* sitia til nons ef menn vito van at omagar se okomnir til *eða* gögn.

Allz huergi *scal* söc coma undir en þriþia man. nema maðr verðe siucr *eða* sar i þingför *eða* a alþingi. þar á maðr at selia handselda söc oc huergi ellegar. Ef maðr teer söc af manne. oc vill hann *eigi* sokia oc vill onyta sva fyrir hinom. oc varðar honom fiorbavys gard við aðilia. Ef sa maðr andaz er söc hefír sellda *eða*² til búna þa er hann er aþile. oc þa huerr mal þat undir hans erfingia. EN er hann hefír at engo mal

1) Ordene þeim er ere tilföede.

2) Dette Ord er udeglemt i den arnam. Udg.

hofðat þa er hann andaz. þa er sem¹ hann hafe at engo aðile mals orðit.

Réttir ero þeir menn a² þingi at quedia ef þeir ero þar staddir ef heiman ero réttir i quod fyrir oförs manz bú þott hin se heill er heima sitr. EN engi maðr ma þan quíð af hendi leysa fyrir anan er hann er heiman quaddr nema sáþir fyrir son eða sonr fyrir favðor. Þa menn scal quedia fyrir þess manz hv er or lögsci- (s. 53, a.) lom hefir sagz. er rétt er at quedia fyrir oförs manz bú. Vanda scal bva i þinga quod oc seþar sacir at fiar eign slict sem i heiman quod. Rett er at stefna söcom öllom er eigi fylgir heiman quod til alþingis allz til þess er liðr fimta dag vico þa er vii. vicor ero af sumre. EN eigi er rett at stefna lengr nema siðar geriz sacir.

Maðr a at quedia bva nonhælgan dag til nat máls ef hann hefir ardegis upp hafða quodna enda fae hann eigi lokit fyrir non. ef hann quedr hvern at avðrom.

³Ef menn bua saman oc tecr anar þeirra við scogar manne. en anar vill eigi. þa scal sa er eigi vill nefna⁴ vatta at þvi at hann vill eigi. oc þat er at osátt hans oc segia til .v. hvom sinom siþan þa vardar honom eigi við lög samvista við scoy gangz man. ef hann veitir honom i engo aðro biorg. Slict er mælt vm hiú at öllom EN vm xii. manadr stendr þeirra mál en iii. nætr ovisa elde. hvarz þær ero allar saman eða ser huer.

Föðor sin eða broðor eða son scal engi maðr istefno vætte hafa ef hann er sialfr málsens aðile. scalat aðilia

1) Tilføiet.

2) Rettelse for at.

3) I Slutningen af Lintien er der en Plads bestemt til en Overskrift.

4) I Skindbogen: vnefna.

i stefno vætte hafa handselldrar sacar ne son hans ne föðor eða broðor.¹ omætt er vætte þeirra. erat þat sacar spell ef aðrir vattar ero .ii. eða fleire enda bere þeir vætte fram. Fedgar ii. eða bröðr ero sem ein maðr se ihuerio mæle eða vitne þeirra er ein maðr nefnir þá at. Réttir ero þeir i þeim vættom öllom er ii. menn nefna þa at.

Hrudningar allar vm bua eða domendr scolo við sacar aðilia eða varnar aðilia vera EN eigi við þan er soc sökir eða ver ef hann er eigi aðile.

Ef anar maðr sökir retta fars söc EN aðile er. af þvi at hann þickiz aðile vera. EN aðile gefr af þvi eigi gavm at at² hann hygr anan aðilia vera en sec. Oc scal þa aþile eignaz þriá (s. 53, b.) luti sáttar enn hin fiordungin er sótti. Nv þarf hann at legia fe til sócnar eða gefa til liðs oc scal þar af sátt til taca. en þeir scripta avðro með sér. Nu veit sa er sökir at hann er eigi aðile þa á hin heimting til allrar sáttar slicrar sem ger var.

Eigi vardar monnom við lög þott hingat til landz flyti scoy gangz menn ef þeir vito eigi seþ þeirra fyr EN þeir ero lengr saman EN .iii. nætr þadan fra er þeir ero land fastir³ orðnir. Ef maðr veit eigi seþ manz oc bergz hann honom af þvi at hinn er siucr eða sár eða vanheill fyrir elle eða veiti hann honom af þvi at hann gerir þat til salo bótar ser oc secz hann eigi af þvi ovisa elde þott langt se. Eigi scal af lande feria hann.

A þeim bæ scal mann queþia sem hann byr þa er viii. vicor ero af sumre. oc scal hann fyrir þat hv vera þingheyandi þav missere nema hann fae anar rettan⁴

1) Punctum er tilføiet.

2) Tilføiet.

3) Herefter skrevet saman, men dette Ord er derefter overstregel.

4) Rettelse for fectan.

fyrir sec oc scal hann quæðia fyrir buet ef hann helldr heilso sva at hann er quæðiande. oc sliet þott hann se af lande abrott. En sa scal þing heyiande rettr fyrir hann er við bue hefir tekitt. oc sa heimilis maðr hans er hann segir aleið þar er upp er sagt eða v. hvom sinom siðar at lögscilom scal up þallda fyrir hann. Rettr er einvirki iquod ef hann á fe sva at sculda hiona hans¹ huert hlioti ii. kugillde. Ef lið er gort i mót þeim monnom er bva scolo quæðia oc nae þeir eigi fyrir ofriki anara at quæðia. þa er rétt at stefna söc þeirre er quoden com til þar sem þeir coma framarst þess er þeir mego fram coma stefnoni. oc lysa stefno ef þeir heyra eigi á er á mót standa. oc quæðia ix. bva a þingi oc scal sem engi bue se quaddr ef eigi naer alla heiman at quæðia. Ef maðr vill fara af lande abrot. þa scal hann selia socn oc vorn ef hann vill oc sva varðveizlo fiar sins þess er hann a her eptir. þav² handsol scolo standa iii. vetr. en siþan eigo erfingiar at varðveita.

78. vm heimilis föng

(s. 54, a.)^a Fardaga scolo ver eiga .iiii. a landi her. fyrstr er þeirra en .v. dagr viko sa er vi. vicor ero af sumri. þann dag a maðr cost at færa heimili sitt ar degis. Anar er fústo dagr. iii. er þvattdagr.³ iiii. er drottins dagr. Þan dag segia lög man at apne af griðe því er hann hefir

a) = A. M., c. 58 = (det arnam. Haandskr.) Kaupab., c. 53-55. Begyndelsesbogstavet er omtrent af samme Størrelse, som de sædvanlige Balkintituler.

1) Ordene hiona hans ere skrevne over Linien, muaskee med en yngre Haandskrift, men bör ialfald ei savnes.

2) Herefter skrevet scolo standa, men disse Ord ere derefter overstregede.

3) Punctum er tilføiet.

aðr haft. Ef maðr hefir eigi ser grið þan drottins dag at apne eða ardegis þan dag er næstr er oc vardar þat utlegð. Ef maðr a kono oc scal hann fengit hafa henne grið oc sagt henne til en v.^{ta} dag vico þan er vii. vicor ero af sumri et siðarsta. Ef þa er henne ofengin staðr sva at hon viti oc er rétt þa at hon tace ser grið þar er hon vill. oc scal hon þan stað hafa þa .xii. manodr. Ef maðr hefir eigi stað þeim monnom er hann scal fyrir hycia en efsta fardag oc vardar þat utlegð. vm huern þeirra oc a sa söc er sökia vill. Maðr scal coma til griðs sva sem hann er sattr á við boandan anattvegia at fardogom eða at miðio sumre. Karl maðr xvi. vetra gamall scal¹ raða sialfr heimilis fangi sino eða ellre. Mær .xx. eða ellre scal oc siálf raða heimilis fangi sino. þess a maðr cost at coma til griðs at miðio sumre oc iðna anat þangat til ef hann vill. Ef hann viðr bu verc. oc scal hann eigi taca meira karp en halfa mörc vi. alna avra til miðsumars. en fra miðio sumre scal hann vina böanda allt til vetrar sliet er hann vill fyrir smala for utan. Hann scal ganga afiall vm sin oc slátra oc fara heiman farar með husbönda. oc slæða vm vár oc beta túngarð.² þat scal hann vina til mat lafna. Þat er oc vitis lafst at grið menn taci .ii.^a avra til allra heilagra messo fra vetr nottom at cavpe. Omaga menn þeir er eigi hafa fe til at færa omaga sina fram scolo meira taca ef þeir vilia. Ef maðr gætir navta oc scal öln cavpa gezlo á ku eða oxa iiii. vetra gamlan. en .ii. navt við kv (s. 54, b.) ef yngri ero.³ vi. alnom a xxx. gamla savde en a xl. lamba eyri. brytion fyrir x. menn vi. alnar vaðmals.⁴ þat

1) Tilføiet.

2, 3 og 4) Punctum er tilføiet.

er log eyrir.¹ eða þangat se virt til ellegar. þess a hann oc cost at gefa honom vm fram. Nu verðr honom stefnt vm þat. oc verðr eigi gíof ef þat ber at þat voro undír mál. Nu cavpir maðr dyra en mælt er oc bergsc hann² ef þat ber quíðr at hann naðe honom eigi ellegar. enda gíalde hann eigi meira en logcavp. Nv vill hann ollo hallda oc a hin heimting til allz þa. þrim morcom verðr maðr secr ef hann ferr eigi til vistar sínar. þar scal stefna til alþingis eða til varþings eða til ens þripia þings. Sva vm verca cavp ef hann hafðe reítt honom. Sa verðr oc secr .iii. more-om er við honom tecr ef hann yeit at hann hafðe vist tekit i avðrom stað við þan boanda er hin hafðe vist tekit. Tekin er vist þegar er bvar bera at þeir voro asáttir. Nu bregðr hann male við fleire menn oc eigo íafna söc allír við þan er bregðr. Sliça sócn eigo gríð menn við bændr ef þeir bregða við þá. Þa er maðr abröt heitin ef honom er eigi deilldr matr at málom þott eitt mál se haldit fyrir honom. Ef maðr metz dyra en nu var talet aðr oc sva ef hann selse dyrra a leigo. þat varðar hvarom- tvegia iii. marca secp. Ef boande cavpir dyra en nv er talit oc varðar honom þat iii. marca secp. Smíðar þeir er hvs gera or avstronom víðe eða bruar vm ar þær eða votn er net næmír fiscar ganga í. eða gera buðir a alþingi. þeir eigo cost at taca daga cavp vm engi verk. þeir scolo tekit hafa þo ser log gríð afar dögom. þott þeir hirði eigi þat. Anartvegi þeirra boandans scal sagt hafa til hvvm at sa maðr hefir þar gríð þott hann se af lande faren eða sliça lute iðne hann sem nv voro talþir oc verðr hann þa með þeim boandanom vistfastr. oc þar

1) Punctum er tilföiet.

2) Først skrevet besc þat, men derefter rettet saaledes.

íþingi með þeim cōða sem bondin er sa er hann hefir log gríð með. Ef maðr tecr gríð (S. 55, a.) með manne. oc verðr þar log gríð hans meþan hann er af lande heþan. Ef hann lætzc eða kōmr aptr et sama sumar oc er rett at hann tace ser anat gríð ef hann vill. enda er rett at stefna honom at því heimili eða at festar holum ellegar. Ef at festar holum er stefnt oc scal eigi quíðo at því heimili¹ ryðia oc eigi at því heimile er hann toc síðar. nema þeir have sagt aþingi eða aleið eða buum at hann hefir þar logheimile. Ef maðr tekr gríð með manne sa er ífisci fer oc varðveitir þat ecki oc vituz þeir þat við mala munda þan eða sva þott hann iðne anat nokot. oc varðar iii. marca secp hvarom þeirra. Ef maðr veit eigi logheimile manz eða hvar honom er lög gríð hand-salat enda væri hann or oðrom fiordungi abrott eða veit hann eigi festar hæla þott samfiordungs se oc er honom rett at stefna þar er hann visse lögheimile hans síðarst.

79.

^a Ef maðr kōmr a land or för oc er rett at stefna honom at scipe meþan hann hefir buðir þar at scipi. oc scal hann tekit hafa ser gríð a hálfom manaðe. þeim er hann kōmr fra scipe ef hann vill íþeim fiordungi verit hafa. Ef hann vill ser fa heimile i avðrom fiordungi. oc scal hann fengit hafa ser gríð ahálfom manaðe þeim er hann kōmr íþan fiordung. Ef maðr a ser kono oc verðr hann eigi asáttir við honda þan er konan er i vist með aðr at þav se þar bæðe oc a hann cost at taca þeim vist

a) = A. M., c. 56, S. 150²¹ = Kaupa-b., c. 56, 57. Vi begynde her et nyt Capitel, da Begyndelsesbogstavet er som de sædvanlige Capitelinitaler.

1) Tilföiet i Oereensstemmelse med A. M., Kaupab., c. 55.

i öðrom stað bæþi *ser* oc kono *sinni*. oc varþar henne ecke við lög brott fören en virða *scal* verc hennar oc fulgor.

Ef *maðr* *fiscar* til miðsumars oc fer þa i grid, oc verðr hann þar þingfastr ef hann hefir lög grid oc er þat rétt at stefna honom at því heimile. en meðan hann er i fisci *scalonom* oc er rett at stefna þar vm þat er hann gorir þar eða hann hefir aðr gert. Ef *maðr* *fiskar* vm *anir* oc gengr i grid at vetri oc er rett at stefna honom at því heimile vm þær sakir allar er hann gorir (s. 53, b.) síþan er hann kömr a gridit. Stefna *scal* honom at fisci *scáлом* vm þær *sacir* allar er hann gorir aðr hann comi a gridit. En þingfesti hans verðr þar er sa *maðr* er iþingi er land þat á er hann *fiscpe* af.

80. vm heimilis föng presta.

^a Prestar *scolo* hava *ser* logheimile at viii. vicom sumars eða fyr oc segia til heimilis sins. En ef prestr segir eigi til heimilis sins¹ oc er rett at stefna honom at þess böanda er *maðr* vill þeirra manna er hann hevir lögtipir haft at kirkio boandans. Ef prestr kömr a land sidar en at tuimanaðe oc *scal* hann fengit hafa *ser* heimile a hálfom manaðe þeim er hann kömr fra *scipe* ef hann vill *samsfiordungs* vera en ellegar aþeim hálfom manaðe er hann kömr i þan fiordung er hann vill verit hafa. Ef *maðr* *tecr* ii. *missera* vist oc er hann aþvi gripi .ii. vicor fyrir alþingi oc vm þing oc .ii. vicor eptir oc þott hann fare a brott af vistine oc er þar log-

a) = A. M., c. 57 = *Kaupab.*, c. 58-62.

1) Ordene En ef — heimilis sins ere, som nödvendige, tilføiede i Overeensstemmelse med A. M., *Kaupab.*, c. 58, jefr. *orenf.* c. 6, S. 20.

heimile hans oc þingfesti at þess boanda er hann var þær vicor vi. oc er rett þar at stefna honom. Ef *maðr* fer með daga kavp oc er rett at stefna honom þar er hann er halfan manað vm *anir* eða lengr. En ef hann er huergi hálfan manað i einom stað vm *anir*. oc er rétt at stefna honom þar er hann var .iii. nætr eða lengr vm *anir*.¹ ef hann var hvergi *sva*. oc er rett at stefna þar er hann vissi nát stað hans sidarst. J öllom stöðom þeim er *maðr* veit eigi lögheimili manz enda a hann eigi cost at coma logspurningo við hann. þa er rett at stefna þar er *maðr* vissi log heimili þess manz sidarst.² hann *scal* *quedia* heimilis bva sina .v. hvart hann vissi þar lögheimile hans sidarst eða eigi eða hvart hann átte cost at spyria hann logspurningana eða eigi. Þuiat eins er manne scyllt at spyria man heimilis faugs til stefno staðar ef hann finnr þan man *sva* at mále at hann kenir hann oc hann hefir vatta til a því mele er hann spurþi söcna. oc hann vill stefna honom. Ef *maðr* vill eigi fara til grids/þess er hann toc eða hann fer a brott af vist sini foratta lavst oc varðar honom þat (s. 56, a.) iii. *marca* secp oc a bonden at sino heimile at stefna þar vm cavp ef hann hefir reitt. Ef boande bregðr við grid man oc varðar honom iii. *marca* secp. Ef sa *maðr* deyr er grip hevir handsalat manne fyrir fardaga. oc ef erfingi býr þar því bvi eno sama oc er föst þa grip taca þess manz. Cost a hann at bregða því ef hann vill. Ef hann byr þar oc varðar iii. *marca* secp hvarom þeirra sem bregðr við anan. Ef boandinn deyr a eni vii. vico oc a erfingin cost hvarz hann vill at bva þar eða at bregða því ef hann vill oc fa sličan stað oc maldaga þeim grip

1 og 2) Punctum er tilföiet.

monnom er aðr voro tecnir sem þeir átto ser mæltan. Ef erfingi vill hvarki þeirra gera oc vardar honom .iii. marca sech við hvern þeirra. Ef bonden deyr þa er vii. vicor ero af sumre eða sidar oc scal erfingin þa bva. Ef grip maðr ligr af vercom sinom. oc scal boandenn hafa hann hálfan manað ef hann þarf eigi gözlo. ef hann þarf gözlo. oc hevîr eigi vitfiring þa er rétt at færa hann þeim manne er fram förslo hans á. Ef hann hefîr vitfir- ing oc scal þa færa bõnda þeim er scyllztr er þeirra boanda er eigi þarf at avka hîv til at gæta hans. þa þarf eigi at avca hîu til at gæta hans ef hann hefîr hiona lið til at gæta hans ef hann getr af þeim. Ef bonde a eigi framförslo hans at logom oc ása til at fara at gæta hans er arf hans a at taca ef bõnde kan þess þavrf. Ef maðr ger eigi til fara oc er hann secr þa iii. morcom en sa scal ina fulgor boandanom er fram förslo á ens oða manz slicar sem bvar meta enda a hann við at taca enom óða manne at fardögom. Ef grið maðr ligr af vercom oc a bõnden cost lengr er hin hefîr legit hálfan manað hvart hann vill færa hann þeim manne er fram- förslo hans á eða vill hann hafa hann til fardaga oc heimta fulgo.¹ Sa er fram förslo á. oc a hann cost at hafa hann helldr heim (s. 56, b.) til sin en siuka man ef hann vill helldr þat en fela abrott. Hvarz maðr ligr af vercom langa stund eða scamma. oc scolo bvar virða fulgo eða verc þav er hann van eða hin er o unin ero. at því scal virða sem maldagar voro með þeim. Ef sa maðr andaz a griði er verc scylldi vîna oc scolo bvar meta hvart meira se vert verc þaðan fra er hann lagðiz

¹) Her tilføier den arnamagn. Skindbog følgende (Kaupa-b., c. 62): Nu liggr maðr oc elgi fra vercom þa scal bondi annaz hann til fardaga oc heimta fulgo.

eða fúlgan.¹ Ef sa maðr andaz er folgin var ini oc scolo bvar telia til hvers hann hafðe neytt eða hvers oneytt i vistine. eða hvi hann var þa verre at hafa er hann var siucr en þa er hann toc ser vistina. Ef grip maðr ligr vm engi verc .iii. daga hvart sem hann ligr samfast sva eða eigi oc scalat boandanom tígla þat. en ef hann ligr lengr þa á bonden cost at láta virða alla leigona saman. Ef grið maðr quángaz oc á isinom stað hvart þeirra heima. oc scal i þeim stað hvart þeirra vera sem þav eigo heimile ef þav ero i vercom föst. Ef þav ero eigi i vercom föst oc scolo þav vera a hans vist at tveim lutom en at þriþiungi ahennar vist. Ef maðr mælir við grið man anan fullrétte eða görîr hálfrétti oc scal hann fara af vistine oc hafa ecce vetr vistar. Of sacar þær allar ef hann hafðe aðr gervar aðr hann fære af griðeno oc sva vm þa söc er hann for ibrott fyrir. oc er þar rétt at stefna þeim söcom at því heimile. oc verðr hann þar þingfastr vm þær sacîr. Hann scal fengit hafa ser lög grið a enom næsta hálfom manaðe er hann for brott oc verþr þar rétt at stefna vm þær sacîr er hann görîr siþan at því heimile oc verðr hann þar þingfastr vm þær sacîr. Ef quangaðr maðr fer af vist vm sacîr oc ef konan fer ibrott. oc vardar henne ecke brott foren. oc a han heimting til hennar vetr vistar. sva oc ef konan fer vm sacîr abrott en bõnde hennar fylgir henne oc er þa heimting til hans vetr vistar. Ef bõnden (s. 57, a.) lætr þan a brott fara er van lute er. oc a hann heimting til vetr vistar. oc scalat hann gialda fyrir þat at þav verc se vanunin er hann scylde vîna. Ef grið maðr görîr full rétte við bóanda. oc a grið maðr abrott at fara oc hafa

¹) Punctum er tilføiet.

ecce vetr vistar. *oc* a þo boanden sócn við hann. Ef grið maðr mælir half rétte við boandan *oc* scal grið maðr abrott fara. Nv fer hann eigi *oc* verðr þá at fullrétte þat mal. *oc* varðar honom þat *fiorbavgs* gard. Þetta eitt er hálfretti í orðom er nv var talet *sva* at sokia ma vm. Þat er en vm fullrette þav er grið maðr gorir *eða* mælir við hvanda *eða* við hvsfreyio. *oc* ef eigi ger hann abrott fara *oc* eýcz rétrr þeirra hálf. Ef boandi hæitr grið man sin af vist for atta lavst *oc* varðar boanda þat iii. *marca* secþ *oc* a grið maðr heimting til vistar við bóandann ef hann beiðir vistarinar við vatta bóndan. *oc* lætr hann honom eigi þa uppi. Ef vigsacir göraz með monnom lyrit næmar *oc* scal frænde vegandans abrott fara *oc* hafa vetr vistar sinar slict sem bvar virða. Þat ero lyrit næmar sacir er eyris bót kœmr til *eða* meire i bavga tale. þat er við þriðia brøðra *oc* nanare menn.

81.

^a Maðr sa er bv gorir vm vár scal segia sic iþing þar er hann vill. Þat er bv er maðr hefir málnytán smala. þo scal hann segia sic i þing þótt hann hafe eigi mal nyto ef hann er landeigande. Ef hann erat landeigande *oc* hefirat málnyto *oc* verðr hann þar i þingi er sa boande er¹ er hann felr sec ini vm. Ef hann er ifisci scáлом *oc* verðr hann þar iþingi er sa maðr er. er land þat á er hann býr á. Maðr scal segia sic iþing a alþingi *eða* a varþingi ef hann vill. við þan goda er hann

a) = A. M., c. 58 (hvor Overskriften: Um þingfesti, ikke ander Medhold i Skindbogen) = Kaupa-b., c. 63, 64.

1) Tilføiet.

vill. hann a cost at selia avðrom manne þat mal at lata segia sic i þing a alþingi *eða* a varþingi. hann scal mælt hafa við godann at hann vill i þing þar fara adr vm varit. ef hann lætr sic segia (S. 57; b.) a alþingi. Ef hann hevir eigi sic i þing sagðan *oc* verþr hann spurðr hvar hann er iþingi *oc* scal hann nefna til þan goda er hann vill i þingi með vera *oc* verðr hann þar þingfastr ef godi vill. Ef maðr hevir eigi sec i þing sagðan a varþingi *oc* scal hann sagt hafa a alþingi adr til doma se gengit. Maðr scal segiaz iþing með goda þeim er hann vill. scolo þeir nefna ser vatta þafir hann *oc* godinn. At þvi vætte. at hann segz þar iþing *oc* hiu hans *oc* bu. *oc* fe. en hinn tecr við. Ef anar maðr fer með godorð en sa er á *oc* hefir goden iátt honom þing uist. en sa vill eigi við honom taca er með godorðit fer *oc* scal hann þar þo i þing segiaz¹ *oc* verðr hann þar þingfastr. Ef maðr segir man i þing með avðrom goda en hann bavð vm. *oc* verðr hann þar þing fastr er hann er sagðr ef hann vill. En ef hann vill eigi þar hafa þingvist. *oc* scal hann þar segia bvvum þegar er hann fregn at hann vill hitzi iþingi vera er hann bað sic i þing segia. Sa maðr er hann sagði i anat þing en han villde verit hafa verðr utlagr iii. morcom við huern þeirra þrigia godana ii. enda þan er sagði iþing. Ecki varðar goda at hann gange við þingfesti hans þeim er hann var i þing sagðr. hinom varðar *oc* eigi at hann gangi eigi við. Ef godi þigr grið með þriþiungs manne sinom *oc* verðr hann þar iþingi með ser. Ef godi þigr með anars manz þriþiungs manne. *oc* scal hann segia vm varit a varþingi i þeim stad er menn mæla malom sinom. *sva* at

1) Tilføiet i Overensstemmelse med A. M., Kaupa-b., c. 63.

meire hlutr heyre þingheyianda, at hann abú með þeim manne þott hann gegni eigi tillögom oc verðr hann þar i þingi með ser. Ef hann legr ecci¹ í oc verðr hann þar i þingi er hann hevir vist. Ef godi hevir vist með þeim² boanda er eigi er með honom iþingi oc verðr hann utlagr vm þat iii. morcom oc or godorðe sino ef hann fer sialfr með oc asá söc er vill. Ef maðr gerir hv eftir alþingi oc er rétt at hann segiz iþing aleið helgaðre. Ef maðr kavpir hv manz grið maðr³ oc verðr hann þar þingfastr sem buet var aðr oc þar heimile hans vm þær sacir er siþan geraz. Ef menn⁴ (S. 58, a.) legia gør hv saman oc verðr þar hvar þeirra iþingi sem aðr var nema þeir vile eina þing vist hava. baþir. oc scal þa segia or þingi anat hv. Ef maðr fer mina bve i meira. þa scal hann lata segia sic or þingi þar er hann var aðr. oc segia sic i þing þar sem sa er iþingi er hann abv við oc fyrir hæða doma. Ef maðr a hv .ii. i einom fiordungi oc scal hann þaðan gegna logscilom fra eno meira bueno. oc ef bæde ero iafn micil. þa scal hann segia til a varþingi fra⁵ hváro hann vill gegna lögscilom. Ef maðr mælir eeci vm. þa scal hann gegna fra hvaro tvegia. Ef menn legia hv saman þeir er isinom fiordungi er hvar aðr. oc scolo þeir segia hvvm til hverir hvars grip menn ero. Ef þeir segia eeci til oc verða þeir huars grið menn sem þeir hafa hannsalat. Ef þeir hafa eigi handsalat. oc er rett at sökia hiú þeirra i hvart þing sem vill. þeirra er hændrnir ero í. Ef maðr a hv i .ii. fiordungom oc scal ifiordungi

1) Her tilføier det arnam. Haandskrift (Kaupa-b. c. 63): orð.

2) Herefter skrevet manne, men dette Ord er derefter overstreget.

3) Gising for man, sefr. A. M., Kaupa-b., c. 63.

4) Ordene Ef menn ere skrevne to Gange, nemlig nederst paa S. 57 og øverst paa S. 58.

5) Udeglemt i den arnamagn Udg. (Þingsk.-b., c. 58).

hvarom segia bvit iþing. oc scal þar lögheimile hvara hiónana sem þav ero til bús tekin. Ef hiú fara a midil bva oc scal boandin sagt hafa vm varit hver hiú ero at hvaro hvéno heimilis föst. Ef ecki er til sagt oc er rétt at stefna i hvart þing sem vill. oc sva honom sem hium hans. Ef boande tecr þa cono er bv á. oc a hann cost at kiosa at eigin orðe sina þingfesti oc heimilis fang þangat er hon abv eða hennar heimili oc þingfesti til bus sins oc þeirra manna er þav eigo varða orð oc verc firir. Ef maðr kys ecki vm oc verðr þar hvars þeirra þingfesti sem aðr. Ef grið maðr tecr kono þá er hv á. oc a hann cost at kiósa heimilis fang sítt oc þingfesti til hennar bús. Ef grið maðr tecr þa cono er grið þigr. oc er þar hvart þeirra iþingi er aðr var enda a hann cost at brullavpeno at kiosa hennar þingvist þangat er hann er aðr iþingi. En ef bonde tecr hv lavsa cono oc feriz hennar þingfeste þa til hans bús. Ef sa maðr andaz er býr oc er rett at cona sv er (S. 58, b.) hann atte kióse þingfesti sina fyrir .v. hvom þangat með lograðanda sinom ef hon vill a xiiii, nottom þaðan fra er bonde hennar andadiz oc sva þeirra manna er hon a varþa orð oc verc fyrir. Ef quangaðr maðr scilz við cono sína oc segia log þingfesti hennar abrott með lograðanda sinom. Nv ero þeir fleire en ein. oc á hon cost at kiósa með þeim er hon vill.

82.

^b Ef maðr fer vaflonar förvm halfan manað. eða lengr inan fiordungs oc vardar þat utlegð. oc sva ef

a) = A. M., c. 59, (heor Overskriften: Vm göngomenn ikke har Medhold i Skindbogen) = Kaupa-b., c. 65, 66.

hann fer allz manað *oc* or fiordungi enscis orendis nema hlifa bué *sino* eða gríðe. Ef *maðr* fer *oc* þigr olmošo gíafír hálfan manað eða lengr eða hefír gistingar þar er *hann* getr *oc* er sa göngo *maðr*. Ef *maðr* göriz hús-gangs *maðr* heill *oc* sva hraúst at han mætte fa *ser* .ii. missera vist ef *hann* villdi vina sem *hann* mætti *oc* varðar þat *scog gang* *oc* er rétt at stefna þar er *hann* vissi natt stað hans síðarst. *oc* *quedia* til .ix. bva a þingi fra stefno stöðom. Ef *maðr* vill fora þingfesti sina *oc* *scal* *hann* þo sitia *vm* scap þing .iii. kyr varþing *oc* alþingi *oc* leið.

83.

^a Ef *maðr* vill segiaz or þingi. *oc* er rett at *hann* segiz or avarþingi¹ ef *hann* fer i þess *goda* þing. er samþingis gode er við hin. sva *oc* ef *hann* fer við þan *goda* iþing er þing á ieno sama þingmarke. Rett er at *hann* segize or þriþiungi *goda* a alþingi at háðom domum at lögbergi ef *godi* heyrir. Ef *godi* heyrir *eigi* *oc* *scal* *hann* segia honom til enda er rétt at *hann* segize brott með vatta fyrir honom siálfom. en in sama dag *scal* *hann* segia sic iþing við *anan* *goda*. Ef *maðr* segr² þa menn or þingi manz er honom hafa *eigi* *vm* boðit *oc* verðr þat rétt ef þeir vilia þat. ef þeir vilia *eigi* *oc* *scolo* þeir segia *bvom* .v. sinom at þeir vilia i sama stað hafa þingfestina. en hinom varðar utlegð við huern þeirra. Ef *maðr* fer bvi *sino*³ or fiord-

a) = A. M., c. 60 = Kaupa-b., c. 66-68.

1) Bogstaverne avar ere skreene over Linien.

2) Saaledes.

3) Da Slutningsbogstavel o er mindre tydeligt, har den arnam. Udg. læst sva.

ungi *oc* i *anan*. *oc* segia log man þa abrott nema ihruta firði þótt *hann* fare þar (s. 59, a.) *vm* fiord þveran. *Oc* ma *hann* hafa þa ena sömo þingfesti. þviat eino er rett at hafa þingfesti i avðrom fiordungi helldr en *maðr* býr. Ef *goda* er þat lofat þeim at logbergi at taca þriþiungs man vtan fiordungs. Ef *godi* vill segia þing man sin abrott or þingi við sic. *oc* *scal* *hann* segia honom xiiii. nóttom fyrir varþing eða meira meli. enda er rett at *hann* segi honom avarþingi.

84. ef gode ferr brott af landi.

^a Nu vill *godi* fara abrott af lande. *oc* er rett at *hann* segi *vm* varþing huerr með godorð hans *scal* fara. Ef *hann* fer manað or fiordungi þan eptir pasca *oc* *scal* *hann* segia asamquamo aðr huerr með godorð hans *scal* fara meðan. Ef þeir eigo .ii. godorð saman *oc* *scal* hin same með fara iii. þing varþing alþingi *oc* leið. þa *scolo* þeir scripta a leið háðre. Þa er leið háid er upp er sagt. Nu er *oc* rett at menn seliz a þingi god orð at háðom dómom. Nu vill sa *eigi* selia með för godorðz er með fer. þa *scal* hin stefna honom til scila *vm* *oc* telia *hann* af sinom lut godorðzens *oc* utlagan iii. morcom. En siþan *scolo* þeir reyna dom *vm*. Sinom þriþiungs manne *scal* með för godorzens selia en *eigi* *anars*. Ef *godi* þigr gríð með *anars* *goda* þriþiungs manne *oc* *scal* *hann* *eigi* við taca aþr *hann* er abrott þaðan. Nu vill hvargi *godinn* með godorð fara. þa *scal* sa er með fer biöða hinom með för godorzens. Sa er af sinom luta godorzens *oc* vtlagr .iii. morcom ef *hann* ger *eigi* þa við

a) = A. M., c. 61.

taca en sa *scal* þa með fara iii. þing. Þriðjungs menn eigo goð orð avallt þar er *goði* verðr utlagr oc or goð-orðeno.¹ Þeir *scolo* luta með *ser*. Ef maðr hefðr keypt goðorð eða var honom gefit oc *scal* þat at erfðom fara. Nu verþr *goði* *secr.* oc eigo þriðjungs menn þa goðorðit. en virða *scal* þat at ferans domi. Ef *goði* verðr vanheill. oc er rett at hann seli þa með for goðorzens. Nv andaz hann oc er þar eptir sonr xii. *vetra* gamall (s. 59, b.) oc er rett at hann fare með ef menn lofa þat. Nu *tecr* *cona* þar arf oc *scal* hon selia þar goðorð nokorom þeim manne er i þeim þriðjungi er. Nv andaz *goði* fyrir einmanað þa *scolo* þeir luta oc hafa fund at hver með *scal* fara goðorðit scera *crossa* oc láta fara a alla vega. Nu andaz hann eptir einmanað þa *scolo* þeir *coma* nótt fyr til varþings en aðrir menn. oc luta hverr með *scal* fara. Nv andaz hann nær alþingi eða andaz hann iþingför oc *scal* sa með fara er *scyllztr* er a alþingi. Nv er þar engi til þa *scolo* þeir raða er þing átto við hann huerr með *scal* fara. oc hafa raðit fyrir dom. Ef *sacar* ero til varþings þa *vardar* *goða* *fiorbavgs* *gard* ef hann kemr eigi til þings öndverz oc sva þott þar gørizc.

85. *vm* hvat buar ero *scylldir* at bera.

^a Eigi ero buar *scylldir* at bera *vm* huetvetna. *vm* engi mal eigo þeir at scilia þav er erlendis hava gerz eða firir avstan mitt haf þott her se sótt. Eigi eigo buar en at bera *vm* þat hvat log ero alandi her. Ef buar ero *quaddir* *vm* þat er nv var talit oc þeir atto eigi *vm*

a) = A. M., c. 62.

1) *Punctum* er tilföiet.

at scilia þa *scolo* þeir ganga til doms oc nefna *ser* vatta. at þvi at þeir lata þat standa fyrir *quidburð* sinom at þeir ero *vm* þat mal *quaddir* er þeir¹ eigo eigi *vm* at scilia. oc sva ef þar ero ix. buar *quaddir* er v. buar atto at vera. Eða² sva v. buar þar er .ix. ætti eða eigi .xii. *quidr*³ at scilia þat mal er buar ero *vm* *quaddir*. þa *scolo* buar ganga til doms oc nefna *ser* vatta. at þvi at þeir láta þat standa fyrir *quidburði* sinom. at þeir ero ix. *quaddir* til þess er .v. eigo at scilia. eða þar v. er ix. ætti at vera. eða ero þeir *vm* þat mal *quaddir* er xii. *quidr* kemr til. Ef *goði* er *quaddr* xii. *quidar* *vm* þat er hann á eigi at scilia. þa *scal* hann ganga til doms oc nefna *ser* vatta. at þvi at hann er *um* þat mal *quaddr* *goða* *quidar* er bua *quidr* eða vattorð átti at scilia. Hvervetna þess er manne verðr sva mioc mistekit til gagna sem nv var tint. þa *vardar* ecki þótt gögnom se haldit enda er onytt málit hvart sem þat er sócn eða vörn.

1) Ordene ero *vm* þat — þeir ere udeglemti i den arnamagn. *Udgave*.

2) I den arnam. *Udgave*, aabenbart ved en Trykfeil, þa.

3) Udeglemt i A. M.

her hefr vpp víg sloða¹.

86.

(s. 60, a.) **P**at er mælt þar er menn finaz aförnom vegi. oc hleypr maðr til manz logmæto frumhlavpe oc vardar þat fiorbavgs gard. En þessi ero v. lög mæt frum lavp. ef maðr högr til manz eða legr eða scytr eða verpr eða drepr. En þat er hlavp er maðr reipir fram oc ber þat quidr at hann vilde a man lata coma enda se hann sva nær at á mætti coma fyrir þeim söcom ef eigi væri stodvat agange. eða hann mætti hæva eða sva huigi er hann scytr eða verpr at hann mundi coma mega því til hans sva at á mætti coma fyrir þeim söcom ef ecci stodvaðe eða hann vm hefðe. ^b Þa er hlavp stodvat a gange ef menn taca við eða kóm avapn eða a völl² eða a vápir þa er fram var reitt. ^c Þat er et vi. lögmætt lavp³ ef maðr fellir man oc vardar þat scog gang. en þa er fall ef maðr styðr niðr kné eða hendi eða allra hellzt ef hann fellr meir. Pat er et .vii. ef maðr ryscír man

a) = A. M., Vigslopi, c. 1.

b) = A. M., c. 2.

c) = A. M., c. 3.

1) Overskriften staaer nederst paa S. 59, b.

2) Skrevet a völl eða avapn, men derefter er Ordenen ved Heneisningstegn forandret.

3) Først skrevet frum lavp, men Bogstaverne frum ere derefter under-prikkede.

oc vardar þat scog gang. Pat er et .viii. ef maðr rænir man handráne. þat vardar scog gang. Pat er et ix.^{da} ef maðr kyrkir man. þat vardar scog gang. ^a Sa maðr hleypr til ohælgí ser er frumlavpe logmæto hleypr. til manz oc sva þeim monnom öllom er þat visso með honom a þeim vetvangi nema hin hefðe aðr til ohælgí ser verkat. þat er mælt. ef maðr hleypr or avðrom flocki igegn til þess manz er eigi vissi með hinom oc er þa frumhlavp ibaða flocka. ^b Pat er oc mælt. ef maðr særir man at þat vardar scog gang. ^c þat er mælt. ef maðr¹ hleypr logmæto frumhlavpe til manz a þeim vet vangi er a uniz verc verða með monnom oc vardar þat scog gang. Pat er ef menn verða ihvarntuegia flocc sárir eða vegnir oc verðe allz sárir iii. eða fleire a þeim vetvangi oc a þa i þan flocc frum hlavp at bera er fyr var or hlavpit. ^d Ef maðr vegr man. oc vardar þat scog gang. Sa maðr er o ell til doms er vegr man eða veitir manne. holundar sár eða heilundar eða mergundar. þat er heilund er ravf verðr ahaüse hvarz var havs högvín eða risnaðr.² hol und er ef (s. 60, b.) blóð ma falla ahol or sáre. Merg und er ef bein er isundr til mergiar. þat er mergr er íþot brotit se. ^e Hvar þess er menn fara með þan hug at a monnom vilia vina. oc vardar þat scog gang. ef fram kóm. enda verþa þeir ohelgír við öllom avercom er fyre coma afor með þan hug til þess

a) = A. M., c. 5, S. 109.

b) = A. M., c. 6.

c) = A. M., c. 5.

d) = A. M., c. 7.

e) = A. M., c. 8.

1) Herefter først skrevet særir, men dette Ord er derefter onerstreget.

2) Punctum er tilføiet.

fundar er aunn *verc verða með monnom*. þótt *adrir* hlavpe fyrir. ^a *Pat er mælt*. er *maðr* stendr fyrir þeim manne eða veitir lið er man hefir vegin eða særðan. aþeim vetvangi oc varðar þat scog gang. enda verðr sa oheilagr fyrir a vercom þeirra manna allra er hinom vilia veita lið. a þeim vetvangi nema hann vilde scilia þa réttom scilnade oc verðe hinom at þvi lið oc varðar honom su veizla ecki. En þa scilr hann þa rétt ef hann fær þan quíð at hann mundi sva þo scilia þá þot sa in sárce hefði slic averc veitt hinom. sem þa hafðe hann tekin a ser fyrir honom.

^b Ef menn forða fiorvi frum hlavps manz¹. [þess er a verk lét fylgia sva at þeir veri hann oddi eða ecio oc varðar þat fior bavgs garð ef² eigi er á vett vangi. Nu leypr a verka maðr icinstigi. oc standa menn fyrir honom þar. þa eigo þeir er eptir sokia at beida hina fra gongo eða³ framsavlo at honom. Þa varþar sva fyrir stada sem nu var tint. ef nokor maðr sokir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eða anars manz. en þeygi verþa þeir ohelgir fyrir a verkum er fyrir standa ef eigi er a vetvangi. Vm þav a verk varðar fyrir stada fyrir utan vetvang. er lyst verða annat tvegia adr eða siþan sva at biargir varða. Vm þa firir stöðo alla er eigi er avét vangi. oc ero þat allt stefno sakir. oc scal quedia til ix. bva aþingi þadan fra er söc gerþiz].

a) = A. M., c. 9.

b) = Suppleret efter A. M., c. 9, S. 13²⁰ (= c. 73).

1) Forandring for manna, for at bringe Stedet til at passe til det optagne Sted af det arnamagn. Haandskrift.

2) A. M., uidentligt ved Trykfeil, er.

3) A. M. oc, hvilket ikke stemmer med Haandskriftet.

^a *Pat er ef maðr drepr man sva at bein brotna. oc metz þat sem en meire sár.*¹ hvigi er *maðr* drepr man oc varðar þat scog gang. þat er drep ef *maðr* lyst anan með oxar hamri oc sva huerngi víg vól er *maðr* hefir. þat er drep þótt *maðr* legi til eða casti ef a kömr. Slic er þótt klæði verði a millom eða brynja eða hiálmr ef á² hann mundi coma ef eigi yði þat fyrir. Drep er þótt maðr spyrni fæti a avðrom eða huáte hnefa. Drep er þott *maðr* reide þan vigvol fra manne er hann veit at þa mvni hlavpa at honom siálfst er hann lætr lavst. Sva oc ef *maðr* fellir aman þat er hann fecc hayc af. ^b Þott eigi verðe fleire menn sárir eða vegnir eða lostnir sva at blátt se eða raftt eptir. en .ii. oc or sinom flocki hvar. oc ero huarir tuegio ölr³ til doms ef þeir bregðaz frum hlavpom við hvegi er vm hlavp bersc. ^c *Pat er mælt*. at *maðr* a sin at hefna ef hann vill sa er á verþr unit til þess alþingis er hann er scylldr at sokia of averkin oc sva þeir menn allir er vigs eigo. at hefna. En þeir eigo vigs at hefna er vigsacar ero aðilia. (s. 61, a.) Sa *maðr* fellr o heilagr fyrir honom er a honom van oc sva firir þeim monnom öllom er honom fylgia. enda er rétt at adrir menn hefne hans ef vilia. til iafnlengðar anars dögaz. ^d Þessi averk metaz sem in meire sár. Ef *maðr* scer tungo or hofde manne eða stingr avgo or höfde manz

a) = A. M., c. 10.

b) = A. M., c. 9, S. 13¹⁵.

c) = A. M., c. 13.

d) = A. M., c. 7, S. 11²².

1) Punctum er tilfoiet.

2) Efter a er først skrevet kumr, men dette Ord derefter overstreget.

3) Rettelse for o ölr, i Overensstemmelse med det tilsvarende Sted i det arnam. Haandskr., jfr. A. M., c. 12, S. 17.

eda brytr ten or höfðe manz. eda scer¹ af manne nef eda eyro.² en þa er scorit er nemr briósc eda bein. eda gellðir man eda hœgr klam hœg vm þio þuer. ^a Pat er mælt. at maðr er o elli til doms af vöðva sáre eino saman ef hann er með vatta ini staðen. ^b Þo er rett at sokia vm frumhlávp manz. þott hann nefne heldr vatta at frumhlavpeno en lyse. Eigi er sócn til þess ef þat fer eitt saman nema menn göre anatívegia. ^c Pat er mælt. ef maðr lygz sare á. eda særir sic sialfr eþa ræðr anan man til. at sára sic hvatki er honom gengr til þess oc varðar þat fiorbavgs garð. Enda er hann eigi þa helldr elli til doms en aðr. en sa maðr a söc þa er hann kenir sare. eda sa er vill. þeirra manna er ígegn honom váro.

^d Þott maðr se lostin mille herþa. [eda a nasir. sva at blöð rióti or mune eda navsum. oc er þat eigi sár. ef eigi blöpir þar sem a kom].

^e Þa særir maðr anan ef þar blöpir er a com. hvatke er maðr görir þess at maðr³ fær af þvi sár. þa scal lysa sár a hond honom en ben ef at vigi göriz. ^f Pat er vet vangr er maðr ma sciota oro a alla vega or þeim stað er et fyrsta frumhlavp varð hvartz þat var vti eda ini. Sa scal vetvangr vera þoat þeir fare víðara. til þess er þeir ero scilþir. en þa ero þeir scilþir ef þeir ero aðrirtvegio lengra abrott farnir en orðrag or þeim stað er þeir hliopuz síðarst til.

a) = A. M., c. 13, S. 1817.

b) Jvfr. A. M., c. 2, S. 812.

c) = A. M., c. 13, S. 1819.

d) Suppletet efter A. M., c. 6, S. 116.

e) = A. M., c. 13, S. 1813, Jvfr. c. 6.

f) = A. M., c. 14.

1) Herefter har Afskriveren skrevet har, men igjen overstreget dette Ord.

2) Herefter skrevet sva at, men disse Ord derefter igjen overstregede.

3) Først skrevet manne.

^a Maðr a þess cöst ef hann er drepin at sokia vm hlavp til fiorbavgs garðs þoat hann söki eigi vm drepit. En ef hin vænize þvi at hann hafe drepin hann. oc verðrat honom þat at sacar vörn enda varðar honom þat fiorbavgs garð oc scal sokia sem anat ill mæli. ^b Þriu ero drepr¹ oc varða elli scog gang oc scal sokia oll við xii. quid. þat er eitt er sva lítt kœmr a at eigi verðr asynt eptir. þess dreps scal hefna a enom sama (s. 61, b.) vetvangi oc eigi lengr en sva. Pat er drep anat er averc heitir. ef maðr lystr mann sva at blátt eda rávtt verðr eptir eda þrútnar horund manz eptir. eda stœckr hölld vndan. eda hrytr blöð or muni eda navsom eda undan navglom. þess dreps a maðr at hefna íafn lengi sem sára oc sva þeir menn er honom fylgia til. Sliet er þótt hnefa hög sé eda spyrint². ef asynt verðr. ^c Pat er oc averca drep ef heyrn eda syn meidiz af. sva oc ef maðr verðr lostin i avnguit fyrir bringspolom eda aböll. þott eigi verðe asynt oc sva er a vallt. er maðr er lostin isuima. þar er costr at lysa ser hvárt frumhlavp oc drep. oc verða ii. sacir. oc scal a queda hver averc þav hafa fylgt drepino er nv voro³ tind. Pat er drep hit þridia er bein brotna oc verþr sa o elli til doms er drepit hefir⁴ oc a sa eigi þingreidt Sva scal sokia sem vm sár hin meire ef lyst verðr oc scal a queda ef maðr lysir þav drep er bein brot hafa fylgt. ^d Rétt er at lysa sár oc

a) = A. M., c. 13, S. 196.

b) = A. M., c. 11.

c) = A. M., c. 12.

d) = A. M., c. 16, S. 242¹.

1) Saaledes.

2) Herefter skrevet verðr, men dette Ord derefter igjen overstreget.

3) Tilføiel.

4) Begyndelsesbogstavet h er skrevet ovenfor Linien.

frum hlavp *vm* nott *sem vm* dag *oc* *sva* ahælgom tíþom *oc* á langa fosto. *oc* lysa fyrir v. *bv*vm. ^a At engo *scal* *bva* vanda til lysingar nema at leiðar lengð *oc* at því at þeim se *eigi* a *verc* kend ne laga lestir. ^b Þar er menn *scolo* lysa frum hlavp *eða* *averc*. þa er rétt at lysa þaðan fra er atburðr gerðiz þan in sama dag *oc* þa not eptir. *oc*¹ þa .ii. daga þaðan fra *oc* tvær nætr. þa er lyst fyrir ena þriðio sol *sem* at *quedr*² i vpsogo ef þat er rett scilit er þar *quedr* at.

^c Ef *eigi* verðr lyst frumhlavp þat er sar fylgðe. [*oc* verða þeir þa elir til doms er *averc* hafa veitt *oc* eiga þingreit].

87.³

^a Laga losto þessa alla er her ero talþir *vm* vig *oc* *vm* sár *oc* drep *oc* *vm* frum hlavp oll *scal* lysa fyrir v. *bv*om þeim er allir se rettir at leiðar lengð i .ix. *bva* *quid* fra vetvangi. *oc* *scal* lyst fyrir þriðio sol þaðan fra er þeir scildumz. ^c Þat er mælt. *vm* frumhlavp þav oll *vm* handrán *oc* (s. 62, a.) felling *oc* rýsing *oc* kyrking. þav er *eigi* scylt at lysa ef þav fara einsaman *oc* gerize

a) Hertil Andes neppe noget ganske tilsvarende i A. M.; jvf. c. 10, S. 2410.

b) = A. M., c. 21, S. 3827.

c) Suppleret efter A. M., c. 16, S. 251.

d) = A. M., c. 16.

e) = A. M., c. 4.

1) I Skindbogen: in sama dag *oc* þa not eptir. *oc* þa nott eptir *oc* *oc*.

2) I Haandskriftet: *quedr* er, det sidste Ord ovenfor Linien. Maaskee burde der læses *quedit* er. I A. M. læses *quedr*.

3) I Capitlets første Linie er en Plads bestemt til Overskrift; men Afskriveren har senere glemt at tilføje saavel denne som ogsaa Capitlets Begyndelsesbogstav.

ecki fleira af a þeim vetvangi en heiman *scal* *quedia* til vetvangs *bva* ix. EN ef fleira geriz af þa *scal* lysa *sem* onor frumhlavp *oc* metz þa til o hælgi. Lysa *scal* maðr frumhlavp öll onor ef hann vill *sœia* *vm*. ^a Þat er rett at maðr lysi frumhlavp ef hann vill ahond öllom þeim monnom er i anscota flocki voro þeim er til er hlavpit. ef hann þickiz *eigi* vist vita hver hlióp. Ef maðr er eino sáre sár *oc* *scal* einom manne þat sár ahendr lysa. EN ef hann er tueim sarom sar *oc* er rett at hann lyse þa .ii. monnom a hönd enda er rétt at hann lysi iii. monnom a hendr ef hann er iii. sárom sár. EN *eigi* fleirom monnom þott hann se fleirom sárom sár EN .iii. *sva* at þingfarar stoðvc. Rétt er at maðr sele ihond öðrom manne ef hann villat lysa sár sit *eða* sör ef fleire ero EN eitt. Þat er mælt ef sar maðr er *eigi* at fær at lysa enda lysi sá rangt er til er fengin *oc* ahin cost at lysa í anat sin *oc* *scal*¹ hann *sva* at lysingo þeirre fara² at hann *scal* up hefia for sína a þeim hálfom manaðe er hann er fær *oc* *scal* lyst hafa fyrir þriðio sol. þaðan fra er hann kemr til at lysa. enda er slict et sama ef hann hefir engi man til fengit fyrir ondverðo at lysa. ^b Þat er mælt. ef maðr er omale *oc* *scal* sa maðr lysa er adile væri vigsacarinar ef hin væri vegin ef sa er þar. *oc* *scal* hann nefna vatta at því aðr at hin ma *eigi* mæla *eða* *sva* ef hann mælir *eigi* af viti. EN ef sa er *eigi* þar *oc* er rett at lyse sa er vill.³ Þat er mælt. ef honom

a) = A. M., c. 16, S. 255.

b) = A. M., c. 11.

1) Rettelse for *sva*; jvfr. A. M

2) De to sidste Ord ere skrevne i den omvendte Orden, men dette er derefter rettet ved Henviisningstegn.

3) Herefter er skrevet: Et sa er *eigi* þar, men disse Ord derefter igjen overstregede.

batnar, oc a hann cost hvarz hann vill at hafa þa' lysingina, eða lysa sialfr ianat sin oc fara sva at lysingo sem adr var tint, ef hann selde lysing. ^a Pat er mælt, ef maðr verðr vegin oc se þar sacar adili, þa scal hann lysa vigi oc hafa lyst fyrir .iii. sól, hann a cost at lysa ahönd i, manne ef hann vill enda er rétt (s. 62, b.) at lysa iafn mörgom monnom ahendr þeim er at voro sem beniar voro a enom davða, hann a at nefna vatta at beniom oc syna þeim beniar,¹ eigi eigo þeir þat at bera hve margar voro, scal sva vanda benia vatta at rettir være i hva quid at tengdom við sacar adilia. En ef eigi verða vattar nefndir at beniom, oc eigo hvarnir þa at scilia hvarvegja huerir sanir ero at beniom, eða hue margar beniar ero. ^b Pat er mælt, þar er þav averc finaz a davdom manne ef metaz mætte sem in meire sár oc scal þar ben lysa. Pat er mælt, ef adili verðr eigi hia staddr oc er rétt at adrir menn nefne vatta at beniom oc lysi. Pat er mælt, at adile a cost at hafa þat er adrir men hafa vatta nefnda at beniom eða lyst ef hann vill, enda er costr at hann hefe up för sina a enom næsta hálfom manade þadan fra er hann spyr, hann a cost at lysa avdrom monnom ahond ef hann vill, oc sva nefna adra menn til benia, hann scal lyst hafa oc nefnt vatta at beniom ef ografit er lic fyrir þriþio sól, þadan fra er hann kömr til at lysa. En² hva quidr a at scilia hue margar beniar ero ef grafit er lik adr enda er rétt at hann nyte þat af því öllo er adrir menn hafa til buet

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

1) Punctum er tilföiet.

2) Gising for Ef.

er hann vill, allt eða sumt.¹ Pat er, ef rett lyst er eno meira sáre ahond manne oc geriz þat at vígi sidar þott eigi verðe vigino lyst a hond þeim enom sama manne þa er iofn socn til vm biorg hans sem adr. ^a Pat er mælt, ef maðr lysir et meira sár þars et mina er, oc verþr þo rett lyst et mina sáret, en þat sciptir vm elþi sem sáret reyniz. Pat er, ef maðr lysir et mina sár þars et meira er oc scal sva sokia vm biorgina sem et mina hafe verit, en iafn micit metz at öllo anars sem adr. ^b Pat er mælt, þar er menn vinaz á at manfundom þeim er boendr verða við staddir, ix, eða fleire oc er rétt at lysa firir (s. 63, a.) þeim ix, hvom öllom saman ef þeim ero eigi a verc kend þot þeir verþe eigi vetvangs bvar enda er rett at lysa firir þeim vetvangs hvom v, er næstir bva vetvanginom, þott þeir se við nema þeim se averc kend. Pat er mælt, ef menn finaz á fiöllum eða a fiordom þa scal lyst fyrir þriðio sol þadan fra er þeir coma af. Sva scal at lysingo fara sem nv var tint, hvar þess er lögsegiendr eða lög siaendr ganga fra a hvarntvegja veg. En þat ero lög segiendr eða lögsiaendr karlar þeir er fyrir eide kvno at hygja xii, vetra gamlir eða ellre. Pat er mælt, þar er menn ganga anan veg ein fra vígi þa scal vegandi lysa vígi sam dægris ahond ser, nema hann se afialle eða firðe þa scal hann samdægris er hann kömr af. Hann scal ganga til böiar þess er næstr er þeirra er hann hygi ohætt fiorve sino af þeim söcom oc segia lögfostom manne eihom eþa fleirom oc queda a þessa lund at. Fundr occar var scal hann queda oc

a) = A. M., c. 16, s. 2:10.

b) = A. M., c. 20.

1) Punctum er tilföiet.

nefna hin *oc* segia hvar var. Ec lysi sár þav mer ahond. *oc* þan a verka allan er a honom er unín.¹ ec lysi sár ef at sárom geriz. EN vig ef at² vigi geriz. Hann scal hylia hræ ef hann gengr fra manne davðom. sva at hvarke æte fuglar ne dýr. hann scal segia hvar þat er. Pat er mælt. ef hann hylr eigi sva hræ at þat vardar fiorbavgs gard *oc* er þat stefno soc. *oc* scal quedia ix. bva aþingi. þa er næstir ero hrævm. Pat er mælt. ef hin sare maðr gengr siþan or drag eða lengra *oc* segir sialfr fra fundi þeirra ödrom monnom *oc* era hin þa scylldr at lya. Nu ma EN sare eigi fina logfasta menn sva at hann mæli við þótt hann gangi ör drag eða lengra. þa scal sá er sár hefír veitt honom lya samdegris er hann spyk davða hins fyrir hvom þeim v. er þa verða honom næstir er hann fregn davða hins. Pat er mælt ef hann lysir anan veg EN NV er talt *oc* metz þa sem mord. at þvi (s. 63, b.) at hin fellr þa eigi oheilagr hvatki er hann hefír aðr til saca gert enda eigo eigi varnir at metaz.

88. vm mord

^a Pat er mælt. ef maðr myrþir man *oc* vardar þat scoy gang. EN þa er mord ef maðr leynir eða hylr hræ eða gengr eigi i gegn. ^b Pat er mælt. ef³ maðr verdr lostin sva at eigi verdr lyst eða er hann samvistom við þan er hann lavst. *oc* deilir við hann svefn *oc* mat eða

a) = A. M., c. 49.

b) = A. M., c. 20, S. 3313.

1) Punctum er tilföiet.

2) Synes først at være blevet skrevet af.

3) f er skrevet ovenfor Linien.

verc. sva at hann veri fær abrott. *oc* a hann þa eigi at taca rett or fe hins. þat ero viii. avrar ens fimtategar lögavra EN iofn er lög socn til. at avðro sem aðr nema sa maðr se er eigi a sialfr forrad saca sina. hvatki er til þess gengr. ^a Pat er mælt. ef maðr lysir sialfr sár sin *oc* verþr þat at vígi siðar *oc* a sacar aðile at lya þo vigi ef hann vill *oc* nefna vatta at beniom. *oc* lya ödrom monnom ahendr ef hann vill. EN aðr se lýst. ^b Ef maðr eltir hross undir manne sva at hann fellr ofan. slict er *oc* ef hann elliðr klyfia hross eða fælir smala eða huerngi veg er hann fer þess at er hin fellr ofan af þvi *oc* vardar fiorbavgs gard ef hann kömr standandi niðr *oc* scal stefna heiman *oc* quedia ix. bva a þingi. Ef maðr lystir hross undir manne *oc* vardar þat fiorbavgs gard ef quidr þer þat at han villde manin drepa þott hann haldiz abaci. *oc* scal quedia bva heiman *oc* metz sem¹ frumhlavp. Ef hross þav færa man af haci er ANAR maðr ferr með hvartz þav ero undir klyfiom eða eigi eða fellr hann fyrir þótt hann standi aðr eða gangi *oc* vardar þat fiorbavgs gard þeim er með hross ferr. EN scoy gang ef honom bløpir eða lemse hann *oc* scal quedia ix. bva a þingi. EN ef maðr fær bana af þa scal quedia bva heiman. ^c Ef maðr fælir hross at manne eða naýt eða avnor kyquinde til þess at hann verþi undir fótom eða stangaðr eða drepin *oc* vardar fiorbavgs gard ef maðr fellr eða verdr blátt eða raýt

a) = A. M., c. 19, S. 3022.

b) = A. M., c. 69.

c) = A. M., c. 75, S. 11818.

1) Tilföiet; jfr. A. M.: metz sem onnor frumhlavp.

eptir eða blöfir oc scal quedia vetvangs bva ix. heiman. ^a Ef maðr visar at manne olmom hunde eða alebirne oc vardar fiorbavgs garð ef ecki verðr mein at. en scoy gang vardar ef asynt verðr eða fellr hann oc scal fra vetvangi bva quedia en þaðan (s. 64, a.) er dýri var visat ef eigi verðr mein at. Nv fær maðr hin meire sár af eða bana eða orkumbl af dyrom hvergi er ero hvarz hross eða návt hundr eða biorn. þa vardar þeim slict er til meins styrðe sem hann sjalfr hefðe a vnit. oc sva scal at öllu sökia enda verþr hann o heilagr oc o ell til doms þegar er lyst er. ^b Þat er mælt ef manne er sva banat at eigi er asynt a honom oc er eigi ben a honom. verðe hann eltr avatn eða fyrir biorg eða kyrctr ihel eða barðr. eða hueriumgi davða er þeir deyða hann þess er hann fær af þeirra völdom bana. enda verðe honom eigi asynt. þa a eigi fleirom monnom ahendr lysa en .iii. þvi vigi sva at þingfarar stöðve þott fleire hafe at verit. ^c Þat er mælt. at sa maðr er lysir frumhlavp ahond manne eða sár eða drep eða víg. hann scal nefna ser vatta ii. eða fleire i þat vætte. at ec lyse lög mæt frumhlavp ahond n. n. oc nefna þan er hann hliop til. oc sva þan er hann lysir fyrir. oc ec lyse löglysing. oc a hann cost þess ef hann vill at hafa íeini lysing hvartuegia frumhlavp oc þan averca er af því frumhlavpi geriz oc queda ahverr averki¹ fylgt hefðr hvarz verit hefðr drep eða sár oc scal þa eina sökena or gera ef hann vill lysingina þa nytá. enda er costr at lysa ser hvárt frumhlavp oc þan averka

a) = A. M., c. 75, S. 1183.

b) = A. M., c. 20, S. 341.

c) = A. M., c. 21.

1) Tilføiet; jofr. A. M.: hver averk fylgt hafa.

er því frumhlavpe geriz oc scolo þa ii. sacirnar. Sa maðr er lysir sár eða drep. scal nefna vatta ii. eða fleire at hann lysir sár eða drep löglysing. oc queda á hver avere ero hvarz er heilvnd eða holund. eða merg und. eða þa er hann særðe hann því sáre er at ben gerðiz þa er hann fecc¹ bana. hann scal nefna hvarntuegia þan er a var unit oc sva þan er hann lysir fyrir. oc lysa löglysing. Rett er oc at hann lyse fyrir öllom bvvum saman þeim er hann nair fundenom i einom stað oc hann vill fyrir hafa lyst. enda er rétt at hann lyse fyrir ser hueriom.

89. vm mala til bunað.

^a Um sacir þær allar er her ero talðar vm sár oc vm vig oc þá laga lösto alla er a þeim vetvangi goraz er a unin vere verþa með monnom bæðe í (s. 64, b.) raðom oc til för oc at vist oc fyrir stöðo. þar scal quedia til vetvangs bva ix. heiman. Huar þess er maðr drepr man oc er þat stefno söc oc scal quedia til xii. quidar þan goða er sa er íþingi með er sottr er oc quedia aþingi nema alt være a einom vetvangi drep oc sár. þa scolo vetvangs bvar scilia hvartuegia. Ef maðr hefðr drep drep a enom sama vetvangi oc bregðaz þeir frumhlavpe við oc eigo vetvangs bvar .ix. at scilia hvar fyre hliop. enn xii. quidir eigo at scilia vm drepin. Ef maðr hefðr drep drep a öðrom vetvangi oc eigo xii. quidir at scilia vm drepin en hann scal quedia heimilis bva sina .v. til biarg quidar ser hvart fyra var drepit. Þar er maðr

a) = A. M., c. 22.

1) Tilføiet.

hefnir vigi dreps *eda* sárom a oðrom vetvangi. þa *scolo* vetvangs *bvar* scilia *vm* vigit *eda* *vm* sáren en .xii. *quidr* *vm* drep. Þat er *mælt*. at vegande *scal* *quedia* ser biarg *quidar* *bva* v. or þeim ix. vetvangs *bvum* er *ahann* báro vigit *eda* sáren *hvert*¹ *fyr* var at *hann* fecc drep *eda* *hann* van a enom vegna *eda* enom sára. Nio vetvangs *bva* *scal* *quedia* *vm* *averc* öll þav er her ero tind. Þat er *mælt*. at þa *scal* *quedia* *bva* er réttir ero at tengdom við þa alla er *averc* ero kend oc við sacar *adilia*. ^a Bvar ero *iquoð* rangir þeir er ero næsta brøðra sacar *adilia* *eda* nanare *eda* sva hinom er söc er *ahendi*. Ná mágur iii. ero oc rangir ef *maðr* a *moðor* manz *eda* *dottor* *eda* systor. Guðzifiar iii. sa er *helldr* manne *vndir* prim *sígnig* *eda* *vndir* vatn *eda* *vndir* *byscops* hond. enda *scolo* sva *hvarir* at *socom* réttir sem at frændsemi. ^b þar er *vegnar* sacar ero. [oc *scal* við þan man ein at sökum ryðia er kosinn er til veganda at lögom. en eigi við fleiri menn þott at vigi hafe verit. Sa *maðr* er rangr i quidom er kosin er til veganda iafnan síðan við sakar *adilia* oc frændr hans. oc mágur hans iii. sva nánir *hvarir*-*tvecio* sem *aðr* var tínt. En sva *scal* at *herom*² fara við þa menn. at telia *scal* frændsemi með þeim er quaddr er oc veganda. oc með *adilia* oc enom vegna. oc *scal* legia þat undir þegn scap síðan at su er frændsemis tala savn

a) = A. M., c. 24.

b) *Suppleret* efter A. M., l. c., S. 414 og (fra Maðr *scal*) S. 401^b. I *Skindbogen*: þar er *vegnar* sacar ero. (her følger en *Character*, der kunde læses *an* = *anar* — a og *n* *slyngede* sammen — men *udentvivel blot* er en *vilkaarlig Betegnelse*). *scal* eigi ryðia o. s. v. Det har forekommet os naturligt at antage, at disse Ord kun ere *Begyndelsen* og *Slutningen* af et *Sted*, hvis *Supplering* uden *Trang* frembyder sig i de anførte *Steder* i A. M.

1) *Rettelse* for *hvar*.

2) I den *arnam*. *Udgave* læses: at (hvörom) (ruþningi) fara.

oc rétt er þa er talit. með hvarom tuegiom. En þær sakir ero með þeim er quaddr er oc *adilia* oc *scal* nefna þa háða. Maðr *scal* *quid* ryðia vð síalfan sec at frændsemi oc at mægðum]. *scal* eigi ryðia at guðsifiom við sic síalfan. Buar ero *iquoð* réttir þott þeir hafe a vetvangi verit ef þeim ero eigi lestir kendir aþeim vetvangi. Ef *maðr* býr söc *ahond* manne firir þvi at *hann* vill *hann* or quidom raða. en eigi af þvi at *hann* hyci *hann* at söc sanan. (s. 65, a.) oc *vardar* þat *fiorbavgs* *garð* oc a sa *maðr* soc þa er með fer með frumsökena þa er sia goriz af. Þat er stefno söc oc *scal* *quedia* til heimilis *bva* ix. aþingi þes er sótt er.

^a Þat er *mælt*. at þa *scal* *bva* *quedia* er fe eigo sva at þeir eigo¹ at giallda þingfarar *capv*. En þeir eigo at gialda þingfarar *capv* er sculda hiona hvert hefir *havfot* kú sculda lávsa *eda* ku gilde *eda* net *eda* *scip* oc búsboluti alla þa er þat bu ma eigi² þermlaz. Sculda hiu hans ero þeir menn allir er *hann* *afram* at færa oc þeir *verc* menn er þar þurfo fyrir at vîna. ^b Einvirke er réttir *iquoð* ef *ham* a sva fe at sculda hiona hvert hliote .ii. kv gillde. Sa er eigi einvirke er *hann* tekr man at fardögom til ii. *missera* *vistar*. oc hefir *vm* aþingi karlman xii. *vetra* gamlan *eda* ellta sva *hravstan* at se *matlavne* *eda* *betr*. Of *quapir* þær allar er *queþia* *scal* fyrir fardaga oc er *hann* þvi at eins einvirke ef *hann* hefir haft et fyra *sumar* svein þan. er þa se með *honom* .xii. *vetra* gamall *eda* ellre.

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26.

1) Ordene sva at þeir eigo ere skreone to Gange.

2) Tilføiet.

Ef .ii. menn¹ bva i eino húse oc er rétt at quedia þa baða ef þarf. EN þAN ER NÆR ER EF EIGI ÞARF BAÐA. NV EF ÞEIR Hafa ein smala man bápír oc eigi fleire menn þa er einvirke hvartvegi þeirra. EN EF ANAR EIN SÖPÍR HAN þa er sa réttir iquidom. Ef ii. menn eigo bv saman. oc er ANAR landeigande EN ANAR leigo maðr. þa scal quedia landeiganda. Ef ii. landeigendr eigo bv. saman. eða .ii. leigo menn. þeir er réttir ero i quod. hann scal þAN quedia er meira a i bve. EN EF ÞEIR EIGO IAFN micit ibue. þa scal quedia þAN er hann vill af hvaromtvegiom. þot þeir hafe engi huscarl. Ef ii. menn eigo bv saman þeir er gialda eigo þingfarar cap oc hafe eigi huscarl oc se ANAR þeirra iquod réttir. þa scal hin gegna costnade þeim öllom er til þarf at þeim luta (s. 63, b.) sem hann a i bue. ef hann er mat lavne eða betr. ÞAN MAN scal eigi queþia er eigi er þingfær. Sa maðr er þingfær er hann má riða fullom dagleidom oc taca hross sitt a áe fangi hept oc feta leið ein saman þar er honom er kunt. Þat er. at þa er eigi rétt at quedia hann ef hann hefir þat velende er eigi þickir þess bata at ván a því mele at hann megi þingfær verða. " Fyr bu oförs manz er rétt at quedia þessa menn flora. ef þeir ero heimilis fastir með honom. Ein er sonr manz.² ii. stiup sonr. iii. námágr sa er adottor hans. en EN .iiii. lögfostre sa er boanden hefir foddan. því at eins ero þeir réttir ef þeir ero sva til³ alldrs comnir oc sva hygiande bornir at þeir se réttir þing heyiendr fyrir þeim socom enda scolo þeir hvarirtvegio

a) = A. M., c. 27.

1) Skrevet menn .ii., men Ordenen derefter forandret ved Henvisningsstegn.

2) Punctum er tilføjet.

3) Tilføjet.

véttir at tengdom oc at socom boandin oc sa þeirra er þeir quedia. Þat er lögfostr er maðr tecc við manne .viii. vetra gömlom eða yngra oc sode til þes er hann er xvi. vetra gamall. Þeir menn ero oc réttir enir sömo at queþia fyrir kono bv sem fyrir oförs manz. enda er réttir boande hennar EN v.¹ ef hann er þar heimilis fastr með henne. Þat er mælt. þar er býr ofær maðr eða kona vm þat þeirra er hefir griþ man vm alþingi er quoden tecc til. þAN er til ii. missera var tekin. oc se hann mat lavne eða betr. en þa comi ut nockor þeirra manna er þingheyiande er fyrir bu þess þeirra er quedin þarf oc er rétt at quedia þAN ef hann komr fyr út en quoden se up hafid. enda. se hann þar heimilis fastr. Ef maðr ifar vm hvart maðr se réttir iquidom eða eigi. þa scal hann nefna ser vatta ii. eða fleiré iþat vætte. at ec spyr þic oc nefna hann hvart þv ser réttir þingheyiande eða eigi. eða hvart hann eigi at gegna logscilom fyrir bv sitt. eða fyrir oförs manz bv eða kono bv. ef þess þarf helldr at spyria. spyria¹ logspurning. Honom er þa oc rétt at scipa quodeni sem hin svarar. EN sa verdr utlagr iii. morcom hvártz er at hann lýgr eða suarar engo oc (s. 66, a.) a sa þa söcena at sökia er hann spurði.² ef sa vill eigi sökia. þa abuin sa söcena er quaddr er istað hans. EN ef hann vill eigi þa scal sa sökia er sott vill hafa hvana. oc scal quedia til v. heimilis bva a þingi þes er sottr er. Huar þess er menn quedia bva heiman oc sitia fedgar fyrir oc þott ANAR EIN eigi ibue þa er rétt at quedia hvarn er vill þa er réttir ero bápír. oc quedia EN ellzta sona hans ef þeir ero fleire EN ein.

1) Gissning for spyrning.

2) Punctum er tilføjet.

rétt er þótt sa leyse quíðin af hende er til þings komr. þoat hin hafe quaddr verit er heima sitr. en þan scal sekia vm heima setona er quaddr var. ef hvargi þeirra fer en við þan þeirra er sócnen er aser komr hvalke er at bilar sípan. Þat er mælt. at quod scal up hafia vm morginen oc quedia huern at ávdrom til þess er quaddir ero allir. scal hann a einom degi quedia alla ef því ma orka. Maðr a at quedia bva nio. Þar er menn bregðaz frumhlavpom við. oc scolo þeir ena sömo bva quedia er sidan hafia upp quodena enda eigo þeir hrudningar. Ef menn bregðaz við bva quod. oc fara at sinom enda huárir at oc hittaz þeir þa ero hvarir tvegio scyldir at segia hveria þeir quoddo oc sva þat hveria þeir ætla en at queþia. Þat er mælt at þeir eigo eina bva allir at quedia enda eigo þeir hvarirtvegio ruðningar vm þa bva er þeir quoddo er sidan quoddo. Ef þeir hittaz oc verða þeir eigi a sáttir hveriom bvnóm scal við avka þeim er hvarigir hafa adr quadda. oc eigo þeir sirir quod at raða er fyre hófo vpp quodna. oc eigo þeir at raða er fleire hófo bva quadda. þa er þeir fundvz. EN ef þeir hafa iaþn marga bva quadda enda scilir þa a hvarir fyre tóco til. oc eigo þeir ix. vetvangs þvar at scilia er rettastir verða vm frumsökena iquidnom hvarir fyre hófo up quodna. oc verða þeirra mál ónyt er quidn ber ivanhag. Ef þeir hittaz þa er sva mioc hafa þeir hvarirtvegio framat quodine at fleire verða quaddir allz vm þan vetvang en ix. ef þeir quedia hvarir eptir avðrom sem mælt er. þa scolo hinir (s. 68, b.) er sidr átto fyrir quodini at raða þa er þeir funduzc fara til huss at þeirra bvana er þeir hafa einir quadda oc nefna ser vatta. at þeir nema af þeim quod þa. af því at þeir ero fleire heiman quaddir en ix. vm þan vetvang. oc mæla sva at logfastir menn heyre.

oc fara sva með því male sem með quodeni. Ef þeir gera eigi nema¹ quopena af bvnóm þa verða onýt mal þeirra öll þav er þeir hafa vm quatt. enda vardar bunom ecki heima setan ef quidn ber þeim vanhag at þeir hese sidan quodna vpp. enda þo at hinir nemi quodna af sinom buum er eigi veri scyldir til nema villde. þa verða þó malin hina ónyt er quidn ber vanhag lengr er þeir gerþo eigi nema quodna af sinom² buum. fyrir iii. sol þaðan fra er þeir voro quaddir. Ef þeir verða asattir hvarir quodna eigo at taca af bvnóm. þa eigo þeir at raða af hueriom þeir scolo taca quodna eða hueria hinir scolo queþia. Þar er þeir verða a sáttir hvarir quodna scolo taca af bunom oc verðr þeim eigi at sacar spelli þott þeir quedi fleire bva fyrst en ix. ef þeir geta þo numna af þeim quodna er vm fram ero fyrir iii. sol. ^a Söciendr verða vllagir iii. morcom ef þeir leyna quodine. eða liuga til ef þeir ero spurþir. enda verða onýt mal þeirra öll þav er þeir hafa vm quatt. Bvum vardar fiorbavgs card ef þeir segia eigi hvart þeir ero quaddir eða eigi oc sva ef þeir liuga til. en þeir er sidan queþia ef þeir vito eigi hveria hinir quoddo. oc er þeim rett at quedia þa er þeir hyggia rettasta. Ef maðr duelr quod sina eða hrapar meir til þess dags er hann veit at aprir menn vilia þan dag bva quedia fyrir þess sacir at hann vill gleþia i því sacar þeirra en hann spillir sök þeirre er hann queþr vm. oc vardar honom þat fiorbavgs card. þat er stefno soc oc scal quedia til ix. heimilis bva a þingi þes er sottr er.

a) = A. M., c. 28, S. 529.

1) Først skrevet nēna, men derefter er n underprikket.

2) Gising, i Overensstemmelse med A. M., for hinom.

^a *Pat er mælt.* þars maðr vill *quedia bva* vm sár.

^b Ef maðr *queþr bva* heiman vm fardaga. [eða fyr. oc scal hann þa bva *quedia* er um alþingi hafa buit a þeim böium er hann *quedr* ef þeir lifa oc ero samlendir. Hann scal þa a þeim böium *queþia*. þoat þeir se a brott farnir oc scal lysa quod firir þrimr].

^c Ef lið er gert amot þeim monnom.

90.

(S. 67, a.)^d Sex ero konor þær er maðr avigt vm. Ein er kona manz.¹ ii. dóttir manz. iii. modir manz.² iiiii. er systir.³ v. er fostra su er maðr hefir fœdda.⁴ vi. er fostra su er man hefir fœddan. *Pat er mælt.* ef maðr kemr at þar er anar maðr brytr kono þa til svefnis er hann a vigt vm. þar a þeim vetvangi oc hafe hann fellda hana oc látet afallaz oc a hann þa vigt vm þar a þeim vetvangi eða sva ef hann fiðr hann i sama sæing konone sva at þav huile bæde saman af því at hann villde misrædo við hana drygia. oc a maðr þar vigt vm ihvaromtvegia stað þott misræpan hafe eigi tekiz. Þar er maðr vegr vm þa cono eða viðr a manne er eigi hefir tekiz misrædan oc var til stýrt þar eigo einir vetvangs bvar at scilia hvar-vegia vm vigit eða vm þav a verc sem ero oc sva vm

a) Dette Sted har neppe noget fuldkomment tilsvarende i A. M., hvorefter det kunde suppleres (jvfr. A. M., c. 23, der begynder med Ordene: Ef maðr vill bva *quedia* oc scal hann nefna ser vatta o. s. v.)

b) Suppleret efter A. M., c. 84, S. 126²⁰; jvfr. iøvrigt c. 81.

c) Det her antydede Sted, hvortil noget tilsvarende ikke synes at findes i det arnamagn. Haandskr., er uden tvivl det samme, som læses fuldstændig i det foregaaende, c. 77, S. 128⁸.

d) = A. M., c. 31.

1-4) Punctum er tilføjet.

þat er hann vill til ohælge enom vegna lata fœra. En þar er misrædan tócz. oc eigo vigs vetvangs bvar at scilia vm vig eða vm a verc. þav er ero en aðrir vetvangs bvar vm leg orð. þeir er þar ero næstir nema alt hafe a einom vetvange verit oc scolo þa enir sömo bvar scilia hvarvegia vm helgi manz oc ohelgi. *Pat er mælt.* at þar er maðr vegr man vm þa cono er maðr a vigt vm en anar maðr er leg orðz sacarenar aðile oc vill sa eigi sœkia söcna þa er rett at sa því til socina¹ er vigit hefir vegit oc sœke þat mál eða sele avdrom manne sva sem² hann se rétrr aðili at. Þeir menn er veria socna scolo fyrir þa menn er at vigi hafa verit með veganda eða fyr hann sialfan. Þa scolo þeir *quedia* til biarg quida allra v. vetvangs bva þa³ er næstir voro vetvangi ipan söcna quidiz er aber vigit eða sáren vm þat sem þeir vilia honom til ohelge lata fœra eða til varna hafa. Ef maðr hefir vegit man vm kono er hann avigt vm. oc scal hann stefna enom davða manne oc mæla sva. Nefne ec ipat vetti. at ec stefni honom vm þat sem hann ræðr a at queþa.⁴ tel ec sect fe hans allt. tel ec hann ohelgan hafa fal- (S. 67, b.) lit oc eiga eigi kirkio lægt af hann vill sva at queþa. oc queþa á hvar hann stefnir til þings. hann a oc at stefna honom til scogar ef hann vill þat. oc telia oheilög sár hans ef hann er lifs.

1) Ordene þa er rett — socina ere tilføiede i Overensstemmelse med A. M.

2) Ordene sva sem ere tilføiede efter A. M.

3) I Skindbogen: *quedia* biarg quidar alla vetvangs bva o. s. v., hvilkken Læsemaade, der upatrioteligst maa ansees corrumperet, vi have rettet i Overensstemmelse med A. M.

4) Punctum er tilføiet.

91.

^a Þat er mælt.¹ ef yngri maðr veqr man en xii. vetra gamall oc verþr hann² eigi lögsecr vm vígit en frændr hans scolo hann gialda niðgiolldom. Ef yngri maðr viðr a manne en xii. vetra gamall þa á maðr at föra hann ór hofðe³ ser sem þa mundi hann ef hann være fostri hans eða faðir. oc scal hann eigi orkumbl at honom gera. En ef en vaxne maðr veitir honom orkumbl verðr hin vngi maðr eigi oheilagr.

92. Vm vaða verk

^b Þat er mælt. at engi scolo verða vaða verc. Eigi sécz sa maðr er avapne heldr. ef hann heldr kyro þo at anar hræpe avapn hans oc sceíniz. hvar þess er þat ber quidr at hann vilde eigi at hin sceindiz á. Hvarge⁴ er maðr hefir comit vapne síno þa secz hann eigi þot anar maðr sceíniz á. oc hafe hann eigi sialfr ahaldit ef þat ber quidr at hann vilde eigi scada hans af⁵ oc⁶ hann hafðe þar comit. vapneno er hann vette engom manne scada af. En þa biarg quido alla scal taca or þeim sócnar quid er hann er við sótr. oc taca v. bva or. **Ef maðr**

a) = A. M., c. 32.

b) = A. M., c. 34.

1) Ved Feilskrift i Skindbogen m̄ (=maðr), men r er derefter overstreget.

2) Tilføiet.

3) Læsemaaden haupi i A. M. er udentvielt enTrykfeil for havfðl, der, overensstemmende med vort Haandskrift, læses i den arnam. Skindbog.

4) Imellem g og e i dette Ord staaer en Figur over Linien, der ligner s.

5) Herefter skrevet: oc hann hafðe hann eigi sialfr a haldit ef þat ber quidr at han vilde eigi scada hans af, men disse Ord ere derefter igjen overstregede.

6) Tilføiet.

festir vapn sitt þar er sialft fellr ofan. oc fae maðr scada af oc abyrgiz sa er up feste. ^a Hvar þess er maðr gengr¹ til fangs at vilia sinom eða leics oc se hann eigi lengr at en hann vill. þa scal hann sialfr sic abyrgiaz ef hin vill honom eigi mein gera nema hann fae orkumbl eða bana oc metz þa sem engi leicr se.

93. vm ora verk.

^b Þat er mælt. ef or maðr viðr a manne oc scal þat þviat eins ora verc meta ef hann hefir unit adr a sialfom ser þav averc er hætt voro við bana eða orkumblom oc verþr þo þviat eins óra verc ef bvar vilia sva borit hafa. Þat er mælt. þar er ora verc berse oc er sa maðr o ell² til doms en hann verðr þa iafn secr vm a verc sem o or maðr at öðro. (s. 93, a.) en þar eigo menn at sættaz á fyrir lof fram.

94. aðilþír

^c Sonr manz er aðile vig sacar xvi. vetra gamall. eða ellre frials borenn oc arfgengr sva hygin at hann kune fyrir³ raða. Ef eigi er sonr til eða er øre en sva þa a faþir þar næst. þa á bróþir samfedre þar næst. Þa abroþir sammøðri þar næst. Ef brøðr ero fleire samfedra

a) Til dette Sted, der udentvielt er Kilden til den norske nyere Landslov IV, 13, og Jónsb. Mannl. 13, jeſr. Chr. V. L. 6—11—6, synes intet tilsvarende at findes i det arnam. Haandskrift.

b) = A. M., c. 33.

c) = A. M., c. 35.

1) Skrevet ovenfor Linien.

2) Istedetfor o ell læses i det arnam Haandskrift sll.

3) Det arnam. Haandskrift tilføier erfð.

oc eigo þeir allir iöfnom höndom þat er þeir á taka. Ef sumir vilja sökia en sumir sættaz á oc asa at ráða er sökia vill til fullra laga. Þat er mælt at rett er at þeir því allir mal til oc þarf engi þeirra avðrom at selia. En ef þeir vilja allir til fullra laga sökia. oc a vm ens ellzta söc at döma þeirra er til fullra laga vilja sökia. En ef in ellre broþir selr söcna öðrom manne en in öre fer sialfr með¹ oc a vm þess söc þa at döma er sialfr fer með. þot maðr hafe handselda söc af iafn nánom manne tecna sem sa anar aðilin er sættaz vill á. oc scal vm hans söc þa döma ef hann vill heldr til fullra laga sökia en aðiliarnir þeir er sialfr fara með. Þesir menn ero til aðilpar talþir. Eptir broþr er sonr lavngetin aðile. þa broþir lavngetin samfedre. þa broðir lavngetinn sammöðri. Ef eigi ero þesir menn til. þa a söcina en nánasti niðr frialsborena oc atfgengra oc samlendra. Ef fleire menn ero iafn nánir þa scal sa ráða er sökia vill. til laga. eigi ræðr alldr með iafn nánom monnom nema broðrom. Vig söc oc sva botr hverfa sva ikne runa sem erfð þott .i. maðr se or avðrom en fleire or öðrom knerune. Rett er at sonr söke vigsöc xii. vetra gamall oc öre en xvi. vetra. ef aðili lofar. en eigi þarf hann at taca þa söc af avðrom.

^a Eekia asialf eða mæx xx.

^b Ef sacar aðile vill eigi sökia retta fars söc. þa er in ungi maðr a. en xvi. vetra gamall. þa scal honom

a) Det her antydede Sted (= A. M., c. 66) læses fuldstændig lige nedenfor, S. 170.

b) = A. M., Festa-þ. c. 55, I, S. 381²⁴.

1) Ordene sialfr með ere først blevne skrevne i omvendt Orden, hvilket derefter er blevet rettet ved Henvisningstegn.

rét enom unga manne er hann er xvi. vetra (s. 68, b.) eða ellre at taca up söc oc scal hann sva til bua sem þa hafi hann ny spurða ef hann veit at hin hefir afglapat soc fyrir honom. Rett er at hann seli þá söc ef hann vill avðrom. ^a Ef maðr er eigi fulltíði enda gøriz söc sv er hann er aðili at ef hann eigi alldr til. þa asa karl maðr soc er nanastr er fulltíði. Ef sa hefir huarke söcna sóttane sellda ne til búna en v.^{ta} dag vico er fyrstr er isumre þa er en ungi maðr er orðin xvi. vetra gamall. þa a en ungi maðr soc sina at sökia oc at sættaz á. ^b Ef utlendr maðr nóron verðr vegin.

^c Ef víg geraz a alþingi.

^d Ef unit er a yngra manne en xvi. vetra gömlom. þa er sa maðr aðile er vig sacar væri ef en ungi maðr væri vegin. Rett er at en ungi maðr söki sialfr söc þa ef aðili lofar oc þarf hann eigi at taca söc af avðrom manne. ^e Ef sa maðr verðr vegin er eigi er comin i ætt at logom þótt hann se kendr nokorom manne at syne. þa eigo moðor frændr vigsocna oc sva botr enda fer sva erfð. ^f Ef unit er aþeim manne. er fulltíði er at aldri¹ er sva er o hygin. at hann a eigi forað fiar sins. oc a sa söc er rétt er mælande máls hans. Sua scal fara vm þær sacir allar er við hann ero gervar sem nv var tint vm

a) = A. M., c. 70, S. 112²².

b) Det her antydede Sted er uden tvivl det samme, som læses fuldstændigt lige nedenfor, S. 170⁴.

c) Om dette Sted muligén har sit tilsvarende nedenfor S. 178¹ (= A. M., c. 52, S. 92²¹, hvor Redactionen er mere udførlig) jøfr. S. 170⁹, maa læses uafgjort.

d) = A. M., c. 70.

e) = A. M., c. 71.

f) = A. M., c. 70, S. 112⁷.

1) Skrevet þeim manne er sva er o hygin. er fulltíði er at aldri, men Ordenen af disse Ord er derefter forandret ved Henvisningstegn.

averkin.¹ ^a **Eckia** asialf oc mærl tuitög eða ellre at raða fyrir söcom sinom ef hlavpit er til þeirra eða veit sör en mini hvart sem þær vilja selia eða sæltaz á.² Taca eigi mina en lögrétt. ^b Ef utlendr maðr noröN eða or noregs konungs veldi her quangaðr alandi verðr vegin. þa eigo þeir menn vig söc eptir hann er ætti eptir konona ef hon væri vegin.

^c Þriðia brøðra eða nanare menn.

^d Ef maðr verðr³ vegin eða omale.

95.

^c Ef kona manz verðr vegin su er hann a born með til arfs alen oc verðr boanden kononar (s. 69, a.) vigsacar þeirrar aðile. Ef kona su a sono til arfs alna oc se þeir fulltíðe oc verþa þeir vig sacar þeirrar aðilia iafut sem boande kononar enda eigo þeir hálfar botr huárir við aðra. Ef eigi er sonr oc lifir fadir kononar eða broþir samfedre. oc verðr anar þeirra þa vigsacar þeirrar aðilin at helminge. við boanda kononar. Ef þessir menn ero eigi til þa a boandin kononar socna. en ef anar maðr þeirra lifir er sva scylldr er kononi at til arfs væri taledr ilögom oc asa botr halfar við boanda kononar. Eigi a maðr at vega at kono þeirre er kuict barn hefir iquide

a) = A. M., c. 66.

b) Hertil findes intet tilsvarende i A. M.

c) Til det her antydede Sted kan neppe med Sikkerhed noget tilsvarende paa-vises; jvfr. maaskee nedenfor S. 173²⁸ (A. M., c. 37, S. 76.)

d) Dette Sted er udentvødt det samme som læses nedenfor S. 178¹ (A. M., c. 52, S. 92).

e) = A. M., c. 35, S. 68¹⁸.

¹ og ²) Punctum er tilføjet.

³) Skrevet to Gunge, men overstreget paa det sidste Sted.

þoat hon hafi ser til ohælgj unit eða hon se sek oc fellr hon þa eigi cheilög. Ef kona su er með barne quiko er vegin er. þa ero tuær vig sacarnar oc scal su söc vm barns vigit sva fara sem aðrar vig sacar. ^a Botr allar vm vigsacar eigo arftoco menn hvart sem þeir ero karlar eða konor huergi er söc söcír eða huergi sem aðile er. oc er sa rétr seliande er rétr er sökiande. ^b Mopir aþridiung af vigs bótom eptir born sin scirborin við brøðr samfedra ens vegna. oc sva ahon þriþiung rétta fars vm døtr sínar við brøðr samfedra. ^c Ef anar maðr sökir rétta fars söc en aðile af því at hann þiccz aðile vera. en aðile gefr því engi gavn at. at hann hycr anan aðilia vera en¹ sic. oc scal þa aðili eignaz þriá lute sattar en hin fiordung er sótte. nv þarf hann at legia fe til sócnar eða til liðs oc scal þar af satt til taca en þeir scipta avðro með ser. Nv veit sa er söcír at hann er eigi aðile. þa ahin heimting til allrar sáttar slicrar sem gør var.

96.²

^d Þat er mælt at hvar þess er logsculdar maðr er arftoco maðr ens vegna oc scalat hann með söc fara. en hann a sva micit fe af bótom sem hann er sculldfastr. Ef lögsculdar maðr verðr vegin (s. 69, b.) þa eigo frøndr söc þa. þeir scolo biða þeim manne er fe hafðe átt at honom iafn micit fe sem hann væri sculd fastr. En ef

a) Hertil findes intet tilsvarende i A. M.; jvfr. A. M., c. 54.

b) = A. M., c. 54, S. 94¹³; jvfr. Festa-þ., c. 20, S. 333¹³.

c) Til dette Sted (= ovenfor c. 77, S. 127¹⁰) findes intet tilsvarende i A. M.

d) = A. M., c. 36.

¹) Synes først at være blevet skrevet at.

²) I Enden af de to første Linier er en Plads bestemt til Overskrift.

þeir bióða eigi. þa a söcna sa¹ er feet atte at enom vegna. Þat er ef leysingr verðr vegin. þa söc a sonr hans frials borin. en ellegar frialsgiafin. EN ef frialsgiafin vegr leysingia sin. oc er leysingrin son lavs. þa a goðe soc þa. sa er in vegne er iþingi með. EN ef sa er allr ein oc eigo þa samþingis goðar hans. EN ef þa scilr á oc scolo þeir þa luta með ser. Ef leysingr leysingsens verðr vegin oc aþar en ødre leysingr sökena.

97. vm utlendra manna vig.

^a Ef utlendir menn verða vegin her a lande danscir. eða sönscir eða norønir. þa eigo frændr hans söc ef þeir ero her alande vm þav iii. konunga vellde er or tunga er. EN vigsacar vm vig utlendra manna af öllom londom öðrom en af þeim tungom. er ec talda nu. þa á her engi maðr at söcía þa söc af frændsemis söcom nema faðir eða sonr. eða broþir. oc þo þviat eins þeir. ef þeir hafa her við kanatz adr. Ef maðr verðr vegin at scipe er engi afrænda her a landi oc a felage hans söc. Sa er felagi at logom er en okerscare þeirra legr allt sitt fe til lags. EN ef eigi er felagi til eða vegr felagin at honom. þa a mavtonavtr hans söc þa sa er optaz a mat við hann. Nu ero mötonavtar fleire þeir er iafn opt atto mat við hann. þa scolo þeir luta söc en hafa iafnt allir betr. EN² ef eigi ero mavtonavtar³ til þa eigo styre menn söc. oc a sa þeirra er mest a i scipi. EN ef þeir

a) = A. M., c. 37.

1) Tilfölet.

2) Først skrevet ef.

3) Rettelse for mavtar.

eigo iafn micit iscipi þa scolo þeir luta með ser hven með söc scal fara. en iafnt eigo þeir allir betr. Ef styri maþr vegr man enda a hann hvarki felaga ne mötonavtr. oc eigo þeir söc er scip eigo með honom. iafnt eigo þeir allar betr. sa a söc er mest a iscipi. scolo þeir luta með ser ef þeir eigo iafn micit iscipi. Ef styre maðr verðr vegin sa er ein er imoto neyti. eþa se (s. 70, a.) ein styri maðr oc vegi sa at honom. þa a goði sa söcna er sa maðr er i þingi með er land þat á er þeir bva á. Ef hann verðr vegin þa er hann fer fra scipi til vistar oc scal et sama vm soc þa sem at hann væri at scipi vegin. Ef hann verðr vegin þa er hann er ivist með bóanda. þa aboandin sokina. EN ef boandin vegr hann. þa a goði sa er hann er i þingi með. EN ef sa er allr ein þa eigo samþingis goðar hans sökena. Ef hann er ivist með kono oc verðr hann þar vegin. Nv ef sa er nockor i vist með henne er þingheyiande se rétr fyrir by hennar oc asa socena¹ þá. en hon betrnar. EN ef sa er engi þar til eða vegr sa hann. þa a goði sa er hon er iþingi með. Sua scal oc soc fara sem hann væri ivistini vegin til þess er hann kemr til scips alfare. En þa scal at scipi fara sva sem talit var et fyra sumar. Ef utlendr maðr býr frænd lavs oc verðr hann vegin. oc a goði sa söc er hann er i þingi með. EN ef goði sa vegr hann. þa eigo samþingis goðar hans nema hin vegne eigi hörn frialsboren oc huerfr söc þa undir þan karl man er nánastr er börnonom fulltíðra manna oc þeirra er fyrir kan raða. Sva scal fara vm vigsacir utlendra manna sem her er tint. nema her se alande or varre tungo frændr ena vegno manna. þat ero þriðia brøðrar

1) De sidste tre Bogstaver af dette Ord ere skrevne over Linien.

æða nanare menn. Þeir eigo vígsacir at sækia her oc bœtr at taca. ef þeir coma sidar vt oc eigo þo allar bœtr vígsacar vaxta lavsar ut at ganga.

98.

^a Of vig öll þav er nv hafi ec talið oc sva vm en meire sör *scolo menn eigi sættaz á fyrir alþingis lof. fiorbavgs gard vardar* ef menn sættaz a þav mal er eigi a at sættaz á. fyrir lof fram. Frændr inir nánösto eigo fyrst at sækia þar er menn sættaz a vig soc fyrir lof fram. en ef þeir vilia eigi þa á (s. 70, b.) sa er sækia vill til fullra laga. Þat er stefno söc oc scal *quedia bva ix. a þingi.*

^b *Fiorbavgs gard vardar* biorg þeirra manna. [ef rétt lyst er a hönd vig æða sar in meire æða hernað hafa drygðan æða brenda menn ine. sva at hinir havfðo bana af æða orkumbl. æða hvatki sem þeir hafa þess gert at monnom er þeir verða scyldir til at lavgum. at giallda hin aptr niðgiöldum. þat ero allt stefno sakir oc scal *quedia* til xii.^{tar} quidar goða þann er sa er i þingi með er sottr er.]

^c *Eigi vardar* biorg þess manz lengr.

^d *Eigi vardar* elde þeirra manna. [er a ohelgum monnum hafa unit. oc sva þoat þeir fare a þing helgð.]

99.

^e Þat er mælt. at þeir menn eigo eigi þingreitt er sár æða ben ero ahönd rett lýst. en ef þeir fara a þing

hælgat oc vardar *fiorbavgs gard oc verða* ónytar sacar allar. oc sva varnir þær er hann er apili at a þvi þingi. Sva oc þær sacir allar oc varnir er sa maðr hefir til býnar. a þvi þingi. þoat handselldat se ef hann fer með. En ef þeir menn fara a alþingi oc scal þeirre söc stefna at lögbergi. En ef þeir fara a onor þing hælgut. oc scal þeirre söc stefna heiman oc *quedia til heimilis bva ix.* a þingi þes er soltr er. hvart hann hafe comit a hælgat þing sidan er sör æða ben voro lyst ahönd honom. nema soken se til þess þings búen. þa scal stefna þar til doms ef vill. sva scal oc *quedia* vm alþingis reid. En *fiorbavgs gard vardar* þeim monnom öllom er rida af þvi með honom at þeir vilia efla hann til þingreidat. Ef þeir menn fara aþing er eigi eigo þingreitt æða ero þeir ahælgodo þingi oc verða þeir þa ohelgir fyrir a vercom. oc sva þeir menn allir ef af þvi ero i þeirra flocki þar. at þeim vilia lið veita. Þar er maðr hittir man þan a hælgodo þingi er eigi ætti þingsfert. oc er costr at hann nefne vatta at þvi at han hefir hittan hann ahælgodo þingi oc scal hann sækia við þat vatt orðit. Ef quidr þen a man þingreidna oc á hann at *quedia* ser biarg quidar v. *heimilis bva* sina hvart hin maðr lyste a hond honom sár æða ben af þvi at hann villde glepia þingföör hans. en eigi af þvi at hann hygði hann at söc sanan. oc ef hann getr þan quid. at hinom hefir þat til gengit oc versc hann þa málino. þvi vm þing forna. ^a Sacar þessar allar er her ero talþar vm *averc scoló* coma i þan fiordungs dom sem *averc* hafa verit ifiordungi. En ef menn beriaz at fiordunga (s. 71, a.) moti oc *scoló*¹ þær coma i þan fiordungs dom sem *bvar* ero fleire or fiordungi quaddir.

^a) = A. M., c. 42.

¹) Tilföier.

a) = A. M., c. 38.

b) Suppleret efter A. M., c. 40.

c) Hertil synes intet tilsvarende med Bestemthed at kunne paarises.

d) Suppleret efter A. M., c. 40. S. 80¹⁴.

e) = A. M., c. 39.

100.

^a A varþingom hælgoðom eða aleiðom scolo menn lysa sör i þingbrecko. eða i þeim stað er menn ero vanir at hafa upsogo. A engi sör eigo menn at sættaz þav er þar verða fyrir lof fram. Ef þeir menn lavpa þar ibúþir in er a monnom hafa unit oc vardar fiorbavgs garð þeim monnom er fyrir þeim standa ef eigi er a vetvangi. EN ef a vetvangi er þa vardar scog gang. En ef þeir¹ menn standa fyrir þeim er buð eigo þar. oc verðr buden oheilog þeirra manna við brote ef þeir ero beiddir með vatta fra gongo adr. EN þa scal bva quedia er næstir bva vetvangi þeirra manna er eigi se averc kend.

101.²

^b Þat er mælt þar er menn vinaz á a alþingi. oc scal þar quedia bva³ quidar ipær búþir iii. er næstar ero þeirra er iii. menn se réttir or huerre at tengðum-eigi scal quedia isutara buþir. ne suerþ scriþa búþir. EN þa menn scal fyrst quedia er⁴ buðir eigo ef þeir ero réttir i quod. oc scal þa fyrst quedia er mest eigo ibuð ef eigi þarf alla.⁵ þa scal boendr adra quedia ef eigendr ero eigi réttir eða sva ef fleiri⁶ þarf. EN ef eigi

a) = A. M., c. 43.

b) = A. M., c. 45.

1) *Abbrevieret ved en Streg over den øverste Deel af þ (ellers = þ a t).*

2) *I Capitlets første Linie er en Plads ledig for en Overskrift.*

3) *Skrevet b. (sædvanlig = bva), men derefter er dette blevet underprikket og bva skrevet ovenover, maaskee dog med en yngre Haandskrift.*

4) *Herefter skrevet mest eigo l, men disse Ord derefter overstregede.*

5) *Punctum er tilføjet.*

6) *De to første Bogstaver ere skreene over Linien.*

viðr ella þa scal quedia grið menn. ^a Vm averc oll oc vm frumhlavp oc vm röð. oc þa laga lösto alla er menn gera a¹ alþingi a þeim vetvangi er menn fa þar sör oc scal þar buða quidr vm scilia. en frumhlavp oc averc þav er verða með monnom a alþingi scal at logbergi lysa. Pa er menn verða quaddir buða quidar a alþingi oc hafe eigi af hendi leystan. oc ero þeir scyldir et næsta sumar eptir at fara til alþingis. iafnt sem þeir se heiman quaddir. Ef maðr deyr or þeim sárom er hann fecc þar. oc er costr at lysa fyrir bvom v. þeim er næstir bva þar er hann andaz.

^b Ef maðr drepr man eða særir a þingom. [eða aleiðum helgaðum. oc vardar þat scog gang enda eykz þar réttir manz hálf. Nu vill maðr hefna sin en hin er a honom hevur unit er lavpin i búð in oc standa menn þar fyrir honom. þa scolo þeir er eptir sökia beiða þess at þeir megi ganga in i buðina. Nu vilia hinir þat eigi oc standa fyrir oc vardar þat fiör bavgs garð ef eigi er a vétvangi. en scog gang ella enda er búðin oheilog nema þeir villdi sva scilia þa at sa hafðe lavpit er þa er vanlute. Þa scal bva quedia er þar bva næstir þingino ef eigi ero þeim averk kend. Nu drepaz menn eða særjaz eða vegaz a alþingi. oc eykz þa hálf réttir þeirra manna er a er unit enda vardar eigi at menn stande þar fyrir monnom].

^c Nv verða þa averc með monnom a alþingi er ny mæli ero upsögð. oc er eigi þa scyllt at föra doma ut oc scal bva þa quedia til vm þat mál er næstir bva þing (s. 71, b.) velli þeirra er réttir se at sculdleicom. oc at

a) = A. M., c. 46.

b) *Suppleret efter A. M., c. 52, S. 92³.*

c) = A. M., c. 52, S. 93².

1) *Tilføjet.*

hreyrom. ^a **Ef** *maðr* verðr vegin *eða* verðr hann omale *eða* ovite af a *vercom* a alþingi. *oc* er sa sochnar aðile er a þingi er scyllzír karl manna.

102.

^b **Ef** *maðr* verðr secr *vm* vig þat er hann vegr a alþingi þa er sa *maðr* gilldr iii. morcom lögavra. **Sa** *maðr* er oc ANAR sva gilldr er hann brenir menn ine. En inn þride þræll sa er vegr at drottne sinom *eða* at drottningo *eða* born þeirra *eða* fostr. iii. er morð vargr. **EN** *adrir* scogar menn allir þa ero gilldir viii. avrom. ^c **Þar** er menn verða secir *vm* vig þa scal sökiande kiosa man til veganda at domi *eða* at sött fyrir sattar mounom. þan er hann vill þeirra manna er at vige voro. oc scal hann ipes átt telia til sac bóta oc sva a hann við þan man hrudningar. **EN** ef hann gør eigi kiosa. oc of telrat hann til sac bóta þa ne til hrudninga.

103.

^a **Þat** er mælt. at *maðr* scal stefna *vm* morð oc *quedia* til xii. quidar goða þan er sa er ipingi með er sótr er. Costr er at *quedia* heimilis bva ix. heiman. þess manz er sottr er oc lysa söcena aþingi því er hann quaddi bva til. Sa er in iii. costr at hrævm fundnom at *quedia* bva fra hrøum oc lysa söc a þingi. ^c **Sacar** þessar allar er her ero talþar þær scal lysa aþingi en

a) = A. M., c. 52, S. 9221.

b) = A. M., c. 47.

c) = A. M., c. 48.

d) = A. M., c. 49, S. 8717.

e) = A. M., c. 62.

quedia bva heiman enda er rétt at lysa þær sacir allar er heiman ero quaddir bvar *vm*. enda er rett at stefna hvar þess er rétt er at lysa.

104.¹

^a **Sacar** þessar allar er adilin hefir spurt þa er iii. vicor ero af sumri *eða* fyr oc scal hann stefnt hafa miðvico dag þan et sidarsta er vi. vicor ero af sumre en næsta dag eptir. **EN** bvar scolo quaddir vera lavgar dagin þan eptir á eni vii.^o vico. ^b **EN** ef hann spyr sidar söcena adilen *eða* gerezc honom sidar en sva oc fyrir far dag in efsta. þa er rétt at stefna alt til þess er vii. vicor ero af sumre et sidarsta. **EN** bvar scolo quaddir vera er viii. vicor ero af sumre. **EN** þar er gagn quod (S. 72, a.) komr til oc hafe *adrir* quatt fyrir fardaga **EN** *adrir* vili *quedia* eptir far daga. oc scolo þeir ena sömo bva þo *quedia*. **EN** ef bvar hafa fört heimile sitt a því mele oc scolo þeir þar *quedia* þa sem þa átto þeir heimili er en fyre var quodin. **EN** sa er eptir fardaga hefr upp bva quod scal *quedia* bva þa er næstir scolo bva þav missere þeim stad er hann quodr *vm*. **Ef** maðr spyr söc þa er hann er aðili at drottins dag ifardögom *eða* sidar. oc a hann cost at bva soc þa eigi til sócnar a því sumre. Enda er costr at sökia a eno næsta alþingi. oc ef sv soc er. er heiman scal *quedia* býa til oc scal hann stefnt hafa ef hann hygr en v.^{ta} dag vico et sidarsta er viii. vicor ero af sumre oc sva quadda bva. anat tuegia scal alla bva *quedia* þa er bvet hafa fyrir en v.^{ta} dag ifardögom *eða* eptir fardaga. **Sacar** þær allar er sidar

a) = A. M., c. 63.

b) = A. M., c. 64.

¹) I Slutningen af første Linie staaer en Ilads aaben som til Ovrerskrift.

coma vpp en viii. vicor ero af sumre þa er sva mælt ef *eigi* er heiman quod til oc sva þær allar er sva sidarla coma upp þótt heiman quod comi til. at hann mætti *eigi* fa quadda bva þa er viii. vicor ero af sumre. þa scal þeim söcom stefna sva nær alþingi sem hann vill. ef hann vill þo a eno næsta al þingi sökia. EN ef heiman quod kome¹ til saca ef fyr hefde upp comit. oc scal hann quedia til þa bva ix. aþingi er næstir bva þa þeim stað er hann átti vm at quedia ef hann quadda heiman til enar sömo sacar.

nymæli. ^a Ef aðili spyr sva sidarla vig söc.

^b Ef aðile er utan fiordungs. oc er honom rétt at hafa þan til buning at lysa aþingi oc quedia bva heiman oc quedia vetvangs bva ix. aþingi. Ef sva nær er alþingi at utanfiordungs monnom þickir *eigi* ráðrúm til at coma at bva mal til sócnar a því sumre hvatki er at þrýtr. oc er rétt at hann lýse at þinglavsnom til soenar anat sumar ef hann vill. enda scal hann quedia bva hvert sem hann vill heiman eða a þingi.

105.

^c Ef menn hlavpaz til eða særar eða verða men (s. 12, b.) vegnir iþingför oc er rétt at lysa fyrir ix. bvom ef þeir ero þar sva til eða fleire þeim er hann hygr' at *eigi* mone laga lestir kendir aþeim vetvangi. enda er rétt

a) Det er ikke usandsynligt, at det her antydede Sted har sit tilsvarende nedenfor c. 107 (= A. M., c. 65).

b) = A. M., c. 64, S. 104⁴.

c) = A. M., c. 44.

1) Først skrevet kömt, men derefter i underprikket og a skrevet ovenover.

at lýsa fyrir .v. vetvangs bvom þeim er réttir se at leiþar lengð allir i ix. bva quid. EN sa er in þridi costr at þingi helgodo at lysa at logbergi ef sva ner er alþingi at hann getr þar lyst fyrir iii.^o sól. Þeirre söc scal stefna heiman at heimili þess er sottr er eða ella þar er hann heyri a sialfr oc quedia til ix. vetvangs bva aþingi enda er rétt at maðr stefni þar fyr en hann lysi frumhlavp eða averc. Rétt er at lysa þa söc a þingi oc sökia et sama sumar. oc quedia vetvangs bva aþingi ef ráðrúm er at því fyr en domar fare ut. Ef lyst ero averc ahönd manne at lög bergi þav er iþingforini gerþuz oc þo at hann se þa aþingi. oc a hann *eigi* alengr þingvært. oc scal hann samdögrið fara af þingi er lyst er ahönd honom.

106.

^a Of sacar þær allar er upp coma vm alþingi sva at soenar aþile verðr þa et fyrsta viss. oc er rett at stefna heiman þeim söcom. hvar þess er maðr getr gagna til quatt fyr en domar fare ut.

107.

^b Þat er mælt. ef enom vegna manne ero sacir ahönd búnar til ohælge enda fregn sacar aðile vígit aþingi eða sva sidarla at honom er *eigi* a því sumre scyllt at bva mál til soenar nema hann vile. oc er rétt at hann lyse þa þegar til soenar oc söke et sama sumar. Ef hinir hafa vetvangs bva quadda heiman vm þan vetvangin er hin

a) = A. M., c. 64, S. 104²¹

b) = A. M., c. 65.

fecc bana sár. Þa scal hann þa bva quedia a þingi¹ ena sömo er hinir hafa heiman quadda. Nu bva þeir sidan til oc quedia þeir bva til ohælge hinom vegna a þingi oc vm þan vetvang er hann fecc bana sár. þa scolo þeir quedia nott fyr en domar fare ut til socnar eða meira méle. En sa er vm vig sökír scal quedia ena sömo bva sem hin hefír aðr quadda. oc a sá hruðningar er sidar quedr. (s. 73, a.) Nv ef eigi verða allir einir þeir er hinir quoddo oc vetvangs bvar hins manz er bana fecc². oc scal sa er vm vigit sökír quedia a þingi þa vetvangs bva er hann higr rettazta vera. Ef vegandin hefír til ohelgi ser vercat a oðrom vetvangi við þan er vegin er. oc se sócnar aþilén aþingi. en se til ohelgi enom vegna bvit. vm þan vetvängen er hann fecc bana sár eða averc þar scal sócnar aþile vigsacarinar lysa til socnar ahönd veganda bæde vigit oc þan lagalöstin er hann hafðe aðr til ohelgi ser gervan við en vegna oc scal hann quedia bva þá til aþingi vm þan vetvang er vegandin hefír til o hælgi ser vercat. við en vegna. Ef eigi er sócnar aðilin aþingi en málin se búin ahond enom vegna til ohælginar. Nu ef fröendr hans ero aþingi næsta brøþra eða nánare oc scal sa þeirra sokia er vill vigsoc þá sva sem sa se rétrr aðile. En ef þeir bregðaz vm þa á sá er scyllztr er. En ef engi er þeirra aþingi er sva scylldr se eða vilia þeir eigi sokia. þa a goðe sa með för er sócnar aðilin er i þingi með. hvarz maðr er vegin eða sár sva at hann er eigi at för sialfr at bva mál til enda vm fær engi anan til. Þa eigo frændr slícan cost á þvi öllu vm sökena sem sacar aðilin ef hann væri aþingi enda er slíct mælt til handa goðanom. Þat er mælt. at

1) Skrevet aþingi, men de to første Bogstaver ere underprikkede.

2) Skindbogen tilføier: aþingi, hvilke Ord vi have udeladt som udentrikt hidrørende fra en Afskriverfeil, jefr. A. M., samt oenfor c. 101.

hvergi er sökír þeirra manna er nv ero talþír her ef gögn beraz ihag enom vegna. Þa, á at doma hann sycnan þeirra saca er ahond honom voro¹ bunar. En vegandanu sekian fullre secp. Ef eigi er vigsacar aðile a þingi ne engi þeirra er nv ero talþír enda se malin buen til ohælgi ahond enom vegna. en vigsökin se eigi til buen. þa asa er vill at quedia enom vegna biarg quida² allra þeirra er þarf. ³ scal hann sva bva quedia til sem aðr var tint. at sa scyldi quedia er malen biöce til sócnar þar a þingi. Nv hvalke er þess ber ihag enom vegna er vegande (s. 73, b.) ætte secr vm at verða. ef at lögom væri malen heiman buen. ahond vegandanom. þa a at doma en vegna sycnan þeirra saca oc sva fe hans. Jafnt scal oc þar fara er maðr verðr vegin aþingi sem aðr var tint er socnar aðilin er eigi a þingi. enn malin se búin til ohælgi enom vegna.

108. vm aliotz rað.

* Fjorbavgs gard vardar ef maðr biðr man anan fara til averka með ser. eða raðe hann aliotz raðvm vm man. Slíct vardar oc hueriom er heitr. Þat er stefno söc oc scal quedia til ix. bva heiman fra heimle þess er sottr er. Ef þeir coma isát fyrir mennu oc scal þa quedia bva heiman fra sátene. En þa er sát er mennu biða af þvi at þeir hycia þar til averca við menn eða þaðan til at⁴ fara. En ef þeir hittaz a þott þeir hafe hlavpit fyre er setit er fyrir. oc falla hinir ohælgir er

a) = A. M., c. 85.

1) Først skrevet ero, men derefter rettet saaledes.

2) Skrevet: biargquida. en vigsöken, men de sidste Ord overstregede.

3) Punctum er tilføiet.

4) Skrevet over Linien.

fyrir hafa setit. Þat er. at manne varðar fiorbavgs gard aliótz ráð öll þott eigi comi fram. EN scog gang ef fram kemr.

^a Ef maðr ræðr drep ráðom vm man. [eða sar ráðum. eða aliótz ráðum huerigo þeirra sem hann ræðr oc scal um þav sokia sem fram coma. þoat hann reðe þar drep eða sár er ben kemr fram. Ef maðr hefnir drepri frum lavps. þa scolo vetvangs þvar scilia vm frumlavp. EN xii. quidr vm drep. Þav ero ráð sva at maðr sva ræðr vm annan. ef hann mælir þat fyrir monnom nokot at hin se þa bana at nær en heilendi at fir. ef þat quæmi fram er hann mælte].

^b Þat ero aliótz ráð ef maðr gilldrar til þess at vapn scyli falla a man eða fliuga at honom eða anar vaðe nockor. sva oc ef maðr visar manne aforoð eða þar er olm kyevende ero fyrir. Of þær sacir allar scal þva quedia heiman þaðan fra er sa fecc scaða. EN ef honom varð eigi mein at oc var þo til stýrt. þa scal quedia heimilis þva þess er sótt er. Þat sagðe guðmúndr lög at vettvangs þva ix. scal quedia vm aliótz ráð þav er a vétvangi ero raðen oc þar coma fram enn heimilis þva ix. vm aliótz ráð þav öll er eigi coma fram. oc scal quedia ix. heimilis þva til þess er reð aliótz ráð.

109. vm brenor.

^c Þat er mælt. ef maðr biðr man fara með ser at brena men ine eða fe manna oc varðar þat fiorbavgs

a) Suppleret efter A. M., c. 75, S. 1173.

b) = A. M., c. 75, S. 11714.

c) = A. M., c. 86.

gard. oc sva hveriom er heitr oc scal quedia heimilis þva ix. heiman hvers þeirra. Ef þeir coma aför oc¹ taca elld oc scal þa quedia þaðan þva er þeir toco elldin. En með elde tecnom til breno þa falla þeir ohelgir oc varðar scog gang. EN ef þeir brena menn ine eða fe manna oc varðar scog gang. oc scal þva quedia heiman fra brennostaðnom² . . . . .
. . . . .
. . . . .

^a [109 a].

[Þat er mælt ef scógar manna vig verþa at sva scal fara sem nu mvn her talit. Þar er menn taka scogar man oc scolo þeir eigi lengra með han fara en avdrag þaðan fra er þeir eigo at vega at honom. Þeir scolo hræ hylia. þar er hvartki se akr ne eng oc eigi þar er vavtn þav se er til böia falle oc lengra fra garde manz EN ordrag. Ef þeir hylia eigi hræ scógar manz oc varðar þeim þat iii. marca secð. EN ef þeir vega þar at scógarmanne er fra er scilt. oc varðar þat iii. marca secð. oc a domr at døma þat at þeir færi scogar mannin abrott a xiiii. nóttom enom næstum. oc asa maðr save þa er land á. En þviat eino sekiaz þeir at með favr scogar manz

a) Da Texten efter Lacunen begynder inde i Materien om Skoemands Drab, optage vi her Begyndelsen af denne Materie efter det arnam. Haandskrift. A. M., c. 109, 110, samt Begyndelsen af c. 111. De to førstnævnte Cap. betegne vi, efter næstforeg. Cap., med 109 a, og 109 b. Intet af disse har i Skindbogen nogen Overskrift.

1) Først har Afskriveren skrevet med, men derefter overstregt dette Ord og skrevet oc ovenover.

2) Her indtræder den i Fortællingen omtalte større Lacune. Ordene fra brennostaðnom ere tilføiede ifølge Gissning, overensstemmende med A. M.

þoat þeir fare lengra með hann en ordrag. ef þeir kasa hann i anars manz lande en þeir tóco hann. EN ef þeir vilia færa scogar man til handa þeim er secþi hann. oc er þeim þat rétt. oc scolo þeir bundin færa. oc bioþa lið sitt at fylgia þangat til sem hann vill at honom vega. Ef sa er secðe lætr undan ganga scogar maninn. oc varðar honom þat scog gang. oc eigo þeir menn söc þá er honom færdö mannin enda er hann af biorgum öllom við aðra menn vm scogar manin. Ef sa maðr er secþi sendir scogar mann a hendr avðrom monnom eða bergr hann honom i nokoro. þa er hann af biorg allri við alla menn aðra enda varðar honom scog gang oc a hverr er vill at sökia hann vm þat. at hann hafe borgit scogar manne þeim er hann secðe siálfr visvitande oc lata varða scog gang oc telia hann af biorgum öllom scogar manzens. oc telia ser sakirnar. Engi maðr sekz a því þoat mat gefi scogar manne þa er menn færa hann hinom er secði. Þar er menn vega scogar man oc a sa giolld at taca er fyrstr com vápnom a hann. EN ef þeir elta hann a vápn eða a foroð. oc eiga þeir þa allir iofnom havndum giolldin. enda sva ef þeir færa hinum er secðe. oc scolo þeir luta huerr þeirra heimta scal].

[109b].

[Ef scogar menn hlavpa i avðna hús eða i sel ubygd oc eigo menn þa at briota hvs þav ef vilia til þeirra eða brena ef þeir mega eigi sökia þá anan veg. Giallda scolo þeir hus hinom er átti sva sem bvar v. virða við bók. Ef scogar menn lavpa i hus þav fyrir monnom er syknir menn ero ine firir. þa eiga þeir er eptir sökia at beiða hina sykno menn ut gongo. EN ef þeir vilia eigi ut ganga oc varðar þeim þat scog gang ef scógar monnom verðr biorg

at. Poat maðr brioti hus til scogar manna oc verðr hus oheilagt oc sva syknir menn ef fyrir scogar monnom standa. en giallda scal þeim avvisla bötr sem bvar v. virða er hus átte ef þeir ganga eigi ut. Eigi scal brena þav hus til scogar manna er eigi ero avðna hus. Ef scogar menn hafa iafnmikit lið eða meira sem hinir er ini ero með þeim oc na þeir eigi ut göngo fyrir scógar mönnum oc varðar þeim þa eigi við lavg ini vistin ef þeir fá þan biarg quid. at þeir mætti eigi ganga eða þerði þeir eigi. Ef þrælar eða logsculdar menn vega scogar man þa eiga þeir menn giolldin at taca. er fe eigo at þeim monnom er vago scogar man].

110.¹

[Lysa scal maðr samðogris ef hann vegr scogar man oc segia til þess logfostum manne. EN ef hann segir eigi samðogris til. þa ma hann eigi heimta giolld scogar manzens. En þvíat eins scal þat morð vera scogar manz drepit ef quidr ber þat at hann villdi leyna því].

² (s. 74, a.) Rett er at] vega scógar menn til sycno scogar monnom þeim er sættaz ætti á sacar þær er þeir yrði secir vm aðrar en þiof sacir. Ef sycn maðr vegr scogar man til sycno oðrom scogar manne. Þa verðr sa scogar maðrin feriande þegar er ein scogar maðr er til sycno honom vegin. Nv vegr hann anan scogar man en til sycno honom þa verdr hin fiorbavgs maðr. EN ef hann vegr in .iii. þa verðr hin alsycn. Slíct munar oc sycna scogar manz þótt hann vegi siálfr apru scogar menn til sycno ser siálfom. Hvert sem vegr sycn

¹) *Overskrift i den arnam. Skindb.* : At lysa scogar manz vígi.

²) *Her begynder Texten efter Lacunen (jfr. A. M., c. 111, S. 159¹²). Ordene Rett er at ere tilføiede ifølge Gising.*

maðr til sycno *scogar manne* eða veðr hann sialfr til sycno *ser*. Nv sa þeirra sem veðr oc scal segia þat at hann vill sycno þess manz eða sina hafa fyrir *scogar manz* giolld oc segia v. *hvom* þa er þeir lya vigino. Hann scal slicca sycno segia vpp a valt sem þa er til vegit. *Pat er mælt*, at fleire menn mego vega til sycno einom *scogar manne* ef vilia, scal hverr þeirra lya fyrir v. *hvom* at þeir vilia þeim manne til sycno vega. Enda er hann *scogar maðr feriande* er .i. er vegin. en *fiorbavys maðr* ef ii. ero veginir. en alsycn er iii. ero veginir. En við þa menn eina er hann sycn er spurt hafa þa sycno hans er til er vegit aðr lyst er at lögbergi enda scal segia et næsta sumar eptir til huerrar sycno honom er vegit¹. Þar er þræll verdr *scogar maðr*² vm víg drottins sins eða drottningar. þeir er taca hann scolo fœra hann inan fiordungs til handa þeim manne er secte *scogar man* þan en sa scal hœgva af *scogar maninom* hendr oc fœtr oc láta lifa meþan vill. Ef sa er secþi vill eigi hœgva af *scogar manenom* hendr oc fœtr oc varðar honom *fiorbavys gard*. en þa sœc eigo þeir við hann er honom fœrðo. ef þeir vilia eigi. þa á sa soc er sœkia vill til laga. Ef menn drepa *scogar man* þan til heliar inan fiordungs oc vilia eigi fœra þeim er secþi ef þeir máttu hann sœkia anan veg en vápnom oc varðar þeim *fiorbavys gard*. En þa soc asá er secþi *scogar manninn*. Vtan fiordvngs menn eigo cost hvartz þeir vilia at meida *scogar manen* þessa lund sem sa er secþi eða fœra honom hann ellegar.³

1) Herefter tilføiet aðr lyst er at lögbergi, men disse Ord ere derefter overstregede.

2) Rettelse for man, en Feil, der uidentriol er grundet i at Afskriveren istedfor verdr næstforan først synes at have skrevet vegr.

3) Punctum er tilføiet.

(s. 74, b.) þeir ero scylldir at pina hann til sagna oc hafa v. *bva* til ena næsto. þeim varðar *fiorbavys gard* er pina hann ef þeir segia eigi satt fra orðom hans eða leynd þeim. Sva et sama scal fara vm sculldar menn þa er at lögom ero isculd tecnir oc er sagt til at lögbergi. Jöfn er sócn við þa sem inan fiordungs menn. oc ef þeir gera eigi þeirra anat tvegia oc scal quedia ix. *bva* til a þingi. Eigi er manne scyllt at drepa *scogar man* þotf hann hitte hann at mále ef hann tecr hann eigi oc rædr honom eigi biarg ráð nema hann hafe sectan. Sa maðr er vegit hefir *scogar man* scal lya soc iþingbrecko eða at lögbergi til *scogar manz* giallda mörc lög avra ahönd goda þeim er hann er iþingi með oc samþingis godom hans. oc öllom þing monnom þeirra.¹ lya til gialda oc til ut gongo. hann scal fa þa menn ii. er þat legi undir þegn scap sin at þeir voro kenendr at þeim *scogar manne*. oc sa maðr var þar vegin sem hin² segir. Ef hann hefir eigi sanaðar menn. þa scal hann quedia heimilis *bva* sina v. hvart sa væri þar vegin eða eigi. Domr a at døma mörc log avra ahönd þeim godonom oc iasfn micit or þeirre mörc ahönd hueriom þeirra iii. oc þing monnom þeirra. oc scal døma eindaga a þvi fe fyrir buðar durom hvers þeirra godana þa er eina nótt hafa menn verit a þingi. En³ godi sa er hann a eigi buð scal giallda fyrir buðar dúrom samþingis goda sins. En godi scal heimta at þing monnom sinom oc scolo þeir lata fylgia þingfarar cappi. Ef maðr veðr *scogar man* þeirra nockorn .iii.⁴ er dyre ero oc scal hann lya soc

1) Punctum er tilføiet.

2) Herefter skrevet var, men dette Ord derefter underprikket.

3) Først skrevet Ef.

4) I det arnam. Haandskrift læses iiii., der ogsaa stemmer med c. 102 ovenfor (= A. M., c. 47).

þa at lögbergi ahond goðom öllom alande her oc þing mounnom þeirra. til scogar manz giallda iii. marca log-avra. lysa til þess fiordungs doms er hann er or fiordungi siálfr en demaz afe þat at gialda anat sumar dag þan imitt þing iböanda kirkio garðe. sva scal gogn öll til föra sem til anara scogar manz gialda.

111.¹

^a Hy vig ero þessi ef maðr vegr þræl eða ambött fyrir manne oc vardar fiorbavgs garð. en sva scal sökia sem anat vig. fyrir þat utan. at (S. 75, a.) a þingi scal quedia bva. þott fleire menn se at vigi hans en .i. Drotten ens vegna scal kiosa ein man þeirra til veganda er at voro þan er hann vill. Sökiande a or fe hans ef hann verðr secr vm vigit giold þrælsens slic sem bvar hans v. sökiandans meta þrælin við bók at dome. Þar er sa maðr vegr þræl manz er þingheyiande er retrr fyrir bu þess manz er þrælin átte at sculldleicom oc secz hann eigi á en gialda a hann þrælin. þræll verðr o heilagr ef hann mælir við man full rétti eða görir hálfrette. Ef drottin þrælsins verðr við staddr er þrællin er vegin oc verðr oheilagr sa er þrælin vegr fyrir drottnenom oc fyrir þeim monnom er þingheyiendr mego vera fyrir bv hans a þeim vetvangi nema þrællin hafe ser gert til o hælgi. A þeim vetvangi eigo menn at hefna þrælsens er hann er felldr en eigi lengr en sva. Ef þræll hleypr undir vápn manna fyrir drottin sin oc vardar² scog

a) = A. M., c. 108.

1) I Capitlets første Linie er en Plads ledig for Overskrift.

2) Herefter skreuet honom eigi, men disse Ord derefter igjen overstregede.

gang þa vig hans. ef hann fær bana af. Ef drottin vegr þræl sin oc vardar honom eigi þat við lög nema hann vegi hann a loghælgom tidom eða vm langa fosto þa vardar fiorbavgs garð oc scal quedia ix. bva til aþingi oc á goði sa soc er veganden er iþingi með. Ef hann vill eigi þa a sa er sökia vill. Ecki vardar honom vig þrælsins nærgi er hann vegr hann. ef hann vegr hann um þær sacir er frials maðr felli oheilagr fyrir slicar sacir. Ef maðr drepr þræl manz ovænis hög oc aþar drottin vi. avra. en þrællin iii. avra. Nu ef hann ber þrælin lama barningo eða særir hann þa scal hann giallda verð þrælsens þeim er átte slict sem bvar meta við bók enda giallda vanhagin sem bvar virða ef þrællin¹ verðr at o maga af þeim bardaga. Ef þrælar manna liostaz oc scal sa gialda vi. avra² er lystr. drottninom. en iii. þrælinom. Ef hann a cost til þess enn ecki ella. Ef þrælar manna vegaz. oc a sa er þan þræl á er vegit helir. hvarz hann vill at lata sökia þan (S. 75, b.) þrælin eða gialda en vegna þrælin ella sem bvar meta við bók. Ef þrælarnir beriaz lama barning. þa scolo eigendr fe nyta bápír in heila þræl. oc bápír fram föra en lamþa. Rett á þræll meira vm ein lut en frials maðr. þræll a vígt vm kono sina þott hon se ambött. en eigi afrials maðr vígt vm ambött þott hon se hans kona.

112. vm man frelsi.

^a Sa maðr er frelse gefr manne at hann scal born hans fram föra. iafnt er þat sem vm arf. Þat er vm

a) = A. M., Festa-þ., c. 43.

1) Rettelse for þrælin.

2) Tilsiuing, i Orerensstemmelse med A. M., for gialda þrælin.

þræla at sa maðr scal þa fram fœra er se a at þeim. Eigi verðr hann fyr frials en hann hefir goldit hælminginn verðz sins eða meira. þa er manne frelse gefit at fullo er hann er ilög leiddr. Hann scal i lög leida code sa er hann er iþingi með. Hann scal taca cross ihönd ser. oc nefna vatta. Þat vætte. at hann vinnr eið at crossi lög eið. oc segi ec þat gvde. at hann mvn hallda lögom sem sa maðr er vel heldr. oc hann vill þa vera ilögom með odrom monnom. þeim se goþ gramt er þvi nitir nema se sino bote. Eigi þarf sa maðr þan eið at vina er honom var ungom frelsi gefit. Hálfan rétt scal hann taca er hann kœmr a iarls iorð. en þa allan oc fullan er hann kœmr a konungs iorð. Pening scal hann gefa goda þeim er hann leipir ilög. þat scal hin tiunde lutr eyris. þeim þræli scal hann frelsi gefa er hann hevîr fulla verð avra fyrir fundit. Nv gefr hann þeim frelse er hann hevîr eigi fullo verðe keyptan. oc ræðr hann ser þan omaga a hönd enn eigi frændom sinom Rétt er at maðr cápe til carnar þar ser ambût xii. avrom fyrir lof fram. Ef þræli er gefit frelse oc er hann eigi leiddr ilög eþa ibrecco þa scal hann hvarke taka frials manz rétt ne þræls. eða heitir hann þa gref leysingr. ^a Ef se viðr afe þa scal þar avalt halfan scaða bota sva sem bvar v. virða.

a) = A. M., Vígl., c. 79, S. 123¹⁸.

bavga tal.

113.

(S. 76, a.) ^a Fíorir ero lavgbavgar¹. Ein er þrimerkingr. ~~Aur~~ tuitog avre. Þrîði tuimerkingr. Fíorðe tolf eyringr. Hofuð bavge fylgia vi. avrar bavþac. oc þveite viii. ens fimtatigar. Tuitog aura fylgia half morc bavþac oc þveite ii. ens fiórða tegar. Tuimerkingi fylgia iii. avrar bavþac. oc þveite .xxiii. Tolf eyringi fylgia ii. aurar² bavþac oc þveite xvi. At enom mesta bavgæ ero iii. menn hæðe bavgbætendr oc bavghygiendr faðir. oc sonr. oc bróþir. At xx. avra ero iii. menn hæðe bavgbætendr oc bavghygiendr fôðor faðir. oc sonar sonr. moþor faðir. oc dottor sonr. At tuimerkingi ero en iii. menn hæðe bavgbætendr³ oc bavghygiendr. fôþor bróþir oc bróþor sonr. moþor bróþir. oc systor sonr. Tolf eyring scolo taca brœðrunga. oc systkina sônir. oc systrunga. oc sva giallda. þar ero bavgar farnir. Þeir menn er enom vegna manne ero firnare en brœðrunga eða systkina sônir eða systrunga scolo taca morc af iafn nanom frændom veg-

a) = A. M., Vígl., c. 114 (findes ikke i det arnam. Haandskrift).

1) Punctum er tilføiet.

2) Ordene ii. aurar eré skrevene to Gange, men overstregede igjen paa det sidste Sted.

3) Over Bogstavet æ i Midten af dette Ord er, uidentrielt med en yngre Haand, skrevet ö eller o.

andans. Næsta bróðrar vegandans *scolo* bota næsta bróðrom¹ ens vegna örtog ens vi. eyris. *Þeir menn er ero manne* firnare veganda en næsta bróðra *scolo* gialda halfan fiórða eyre. *iafn* nánom frændom ens vegna. ANARA bróðra ens vegna *scolo* taca örtog ens iii.^a eyris af ANARA bróðrom veganda. *Þeir menn er ero manne* firnare veganda en *sva*. *scolo* bota hálfom avðrom eyre *iafn* nánom frændom ens vegna. Þriðia bróðra ens vegna *scolo* taca i. eyri af þriðia bróðrom veganda. þar fellr sac tala. EN þær ero allar lyrit næmar sacir er eyris bót kömr til *éða* meire. Ef o hægir menn ero vegnir *oc vm* telrat þar til sac bóta. Nu hafa (s. 76, b.) fleire menn at vigi verit en einn. þa *scal* sokiande kiosa mann til veganda at domi *éða* at sött fyrir sættar monnom. þan er hann vill þeirra manna er at vigi voro *oc scal* hann ipess átt telia tit sac bota. EN ef hann ger *eigi* kiosa man til *oc vm* telrat þá til sac bóta. Ef vig sacar aðile sættiz a vig fyrir alþingis lof fram. þa a hann ceci at hafa at niðgiolldom við aðra frændr. þviat eins *scal* vigsacar aðili bavg taca ef hann a *eigi* vigs botr at taca. *oc svá* ef hann tær *eigi* fe til meire syeno vegandanom en sa se *fiorbavgs* maðr þa á hann at hafa bavgbót. Aþilin ræðr sic af bavg bótom. ef hann færir vigsöcena miðr til laga *éða* til mini sáttar en þa mundi hann. ef hann scyldi feet hafa *oc berr* þat quidr. **Ef** yngri maðr veqr man en .xii. vetra gamall enda verðe engi ANAR maðr saðr at raðom. þa á aðilin ein öll niðgioldin. Ef vig² verðr olost *éða* ranglost *oc* er þo íofn heimting til sac bóta *oc svá* þot vig sokin verðe onýt ef engar metaz ohælgis varnir. Nu verðr vegande

1) Herefter skrevet vega, men igjen overstreget.

2) Skrevet to Gange.

secr *éða* drepin *oc* er þo slíc heimting þa til niðgialda sem aðr. **Bavgar** allir *scolo* uppi vera huegi margir er bötendr ero *éða* huegi er margir viðtakendr ero. *oc scal* engi maðr meiom bavgom bota en taca. Enn mesta bavg *scal* taca faðir. *oc sonr. oc broþir* ens vegna manz *oc taca* af föðor *oc sone. oc broþor* veganda. *oc scal* more taca hvar þeirra or bavginom *oc ii.* avra þacs *oc þveite* .xvi. enda *scal svá* huerr hinna gialda. ef þeir ero allir til huarirtuegio. Nu er ein sonr ens vegna manz en bróþr margir. *oc scoló* bróðr þo eina more taca. *oc i. sonir* þott þeir se margir. en broþir .i. enda *scolo* veganda frændr *svá* scipta gialdeno með ser þótt *eigi* se *iafn* margir bróðr sem sonir. Ef bæde lifir samfedri broþir *oc* ANAR sammøpri broðir ens vegna þa *scal* sammøðri broþir taca or morkine .ii. (S. 78, a.) lute en samfedre² iii. enda *scal* hann ein hafa þak *oc þveite*. faðir *scal* taca ii.^a lute bavgs ef *eigi* er sonr til. *oc sonr* .ii. lute ef *eigi* er faðir til. Nu lifir i. scap þiggiande at hofuð bavge hvergi þeirra er er *oc scal* hann fullan bavg taca með þake *oc þveitum*. Nu lifir hvárki ens vegna manz faðir ne sonr *oc* lifa þo bróðr bæde samfedra *oc sammøðra*. sumir. þa *scolo* sammøðra bróðr taca ii. lute bavgs en samfedra bróðr iii. lute enda *scolo* þeir hafa þac *oc þveiten* öll. Nu lifir faðir *éða* sonr *oc* sa ein broþir er sammøðri er. þa *scal* hann taca af bavginom fullan broþor luta *svá* sem hann se samfedri ef ANAR ein er þeirra til. En ef bæde er til faðir *oc sonr oc* sa³ .i. broðir er sammøðri er. þa *scal* broðir taca af bavgenom hálfom vegnom peningi miðr en halfan .vi. eyri *oc einn*

1) Burde efter rigtig Paginering være S. 77, a. o. s. frd.

2) Rettelse for sammødre.

3) I Skindbogen: o c a sa.

eyri þacs oc þveite viii. Nu er engi scappigiande til at havfuð bauge nema broðir sammþri. þa scal hann taca bavgin fullan oc þac. en¹ engi þveiten. EN ef eigi ero scapbetendr til havfuð bavg. þa scolo vidtakendr allir iafnt missa af iofno² fe. sva a valt sem þeir ero til talþir. ANAR bavg er tuitög avre EN þAN bavg scal taca fodor fapir. oc sonar sonr. modor fadir. oc dottor sonr ens vegna. oc taca af iii. monnom þeim er iafn nanir ero veganda. þAN bavg scal v. deila með þeim oc scal fodor fadir oc sonar sonr hafa iii. lute bavg oc þoken oc þveiten öll. EN modor fadir oc dottor sonr ii. lute. Nu ef ANAR ein er til fodor fadir eða sonar sonr. EN hinir þapir. oc sva þótt ANAR ein se þeirra til modor fadir eða dottor sonr EN þesir þapir þa scal þo sva bavgom til scripta sem aðr var um tint enda heita þat bavgilde er þeir menn taca er karlsift ero comnir. EN þat heita nef gilde er þeir menn taca er kuensift ero comnir. þótt allmargir se sonar synir eða dóttor synir oc takat þeir þa meira lut bavgens enn aðr. oc sva þar er aðrir bavgþigiendr ero þa scal iafnt hverfa i alla kneruna. (s. 78, b.) þott i. madr se or ödrom kne runi EN or ödrom all margir ef þeir ero hvarirtvegio or nefgilde eða hvarir tuegio or bavgilde. Nu ero engir scappigiendr at .xx. avra nema fodor fadir. eða sonar sonr oc scal hann fullan bavg taca. með þake oc þveitom. EN ef engir ero til nema modor fadir eða dottor sonr þa scolo þeir þo taca fullan bavg³ oc þacþan EN engi þveite. Tui merking ens vegna fodor broðir oc broþor sonr. modor broðir oc systor sonr scolo taca af þeim monnom

1) Den arnamagn. Udgave tilføier eigi.

2) Skrevet i ofnom.

3) Udeglemt i A. M.

iiii. er iafn nanir ero veganda oc scal modor broðir oc systor sonr hafa ii. lute bavg. enn fodor broðir oc broðor sonr iii. lute. enda scolo þeir hafa þac oc þveite. NV ef fodor broðir eða broðor sonr er¹ til bavg einn. þa scal hann þo bavg taca fullan með þake oc þveitom. EN ef modor broðir eða systor sonr er ein til bavg. þa scal hann þo fullan bavg taca oc þactan enn þveite engi. At þvi hofe scal þeim bavg scripta inefgilde sem xx.¹⁰⁸ avra. Tólf eyring scolo taca brøðrunga oc systkina sonir. oc systrunga ens vegna. oc taca af þeim monnom öllum er iafn nanir ero veganda². þAN bavg scal EN v. deila með þeim oc scolo brøðrunga taca iii. lute bavg oc þac oc þveite. EN systrunga oc systkina synir ii. lute bavg.³ þott ein se brøðrungr EN all margir systrunga. eða systkina synir þa scal hann þo taca allan brøðrunga lut. Nu er systrungr ein EN all margir brøðrunga oc scal hann hafa allan systrunga lut. Jafn micit scolo systkina synir taca af þvi nefgilde sem systrunga⁴. EN ef engi er til nema brøðrungr i. oc scal hann þo taca bavg fullan með þake oc þveitom. Nu er engi þeirra til nema systrungr i. þa scal hann þo taca bavg fullan oc þac með oc þveiten engi. NV ero engir scappigiendr til at þrimerkingi EN scapbetendr se til. þa scal fodor fadir oc sonar sonr. modor fadir oc dottor sonr taca hufuð bavg scerðan hálfri mörc oc scal þeim bavg sva scripta inefgilde sem xx.¹⁰⁸ avra. SIN bavg scolo þeir taca með þake oc þveitom. en aldregi (s. 79, a.) scal skerþom bauge þac fylgia. ne þveite. NV ero engir til nanare bavg-

1) Tilføiet.

2) I Skindbogen iafn nanir ero vega oc ta, de sidste 4 Bogstaver igjen overstregede.

3) Punctum er tilføiet.

4) Rettelse for systrunga.

þiciendr en *fodor broðir* oc *broðor sonr* oc *systor sonr* þa *scolo þeir* *taca* iii. *bavga*¹. *Sin bavg scolo þeir* *taca með þveitom fullan* oc þacþan. en *höfuð bavg skerþan mörc* en xx.¹⁰⁵ *avra scerðan hálfre mörc.* þa *ero allir bavgar tuimerkingar.* þviat *eins scolo þeir sva* *taca ef nockorir* *ero scapbötendr at hveriom bavge.* enda *scolo þeir iafnt* *taca þott nefgildingar einir* *se til. tokonar, eða sva til* *gialzens.* EN *ef engir lifa ibavggillde* *ens vegna nema* *brøðrunga eða systrunga eða systkina synir* en *scap-* *bötendr se til öllom stödom* þa *scolo þeir* *taca* iiii. *bavga.* *Sin bavg scolo þeir* *taca* *fullan* oc þac *með oc þveite.* *þeir scolo* oc *taca hofuð bavg* *scerðan hálf.* þa *verðr þar* *enn meste bavgr at minzta bavge.* *þeir scolo* en *taca* xii. *avra* at *fodor fodor bavge* xii. *avra.* at *broþor sonar* *bavge.* Þa *er* xx.¹⁰⁵ *avre scerþr mörc.* en *tuimerkingr* *hálfre mörc.* Engom *bavge scal* þac ne *þveite* fylgia *nema* *brøðrunga bavge.* þa *bavga* *alla scal* v. *deila* oc *scolo* iii. *lutir huerfa undir brøðrunga* en ii. *lutir inefgillde.* Nu *er systrungr*² *i. til* en *engir brøðrunga* oc *scal* *hann* þo *taca* *alla bavga.* Ef *engir lifa bavgpiciendr* *nema fadir eða sonr eða broðir.* en *allir* *se til* *veganda* *frændr þeir* *er bavgom scolo* *böta.* En þa *er sem allir* *se til* *ef nokorir* *ero scap bötendr at* *hveriom bavge* oc *scal* þa *fadir* oc *sonr* oc *broðir* *taca* *alla bavga* *fulla* *hvert sem þeir* *ero allir til eða* *ein þeirra.* *þeir scolo* *sva* *scripta oðrom bavgom með ser* *sem sinom bavge.* oc *scal* *hofuð bavge* .i. þac oc³ *þveite* fylgia. Nu *er brøð-* *ungr ein til* en *engvir systrunga* ne *systkina synir* þa *scal* *hann* þo *taca* *alla bavga* *sem aðr.* Nu *lifa engir*

1) Rettelse for bavg.

2) Afskriveren har først skrevet brøðrungr.

3) Gising for ne.

menn *ibavgildi* *ens davþa* *nema fodor fadir eða sonar* *sonr.* *modor fadir eða dottor sonr.* En *allir lifa* *i* *bavgilde* *veganda.* þa *scolo þeir* *hvert sem þeir* *ero* *allir* *til* *eða* .i. *taca* *alla bavga* *fulla* *nema höfuð bavg* .i. *hann* *scal* *fella* *halfri mörc.* engom *bavge scal* þac ne *þveite* fylgia *nema* xx.¹⁰⁵ *avra.* Nu *lifa engir ibavg* (s. 79, b.) *gillde* *ens vegna* *nema fodor broþir eða broðor sonr.* *modor broðir eða systor sonr.* En *bötendr* *ero* *til* *i* *öllum stödom.* þa *scolo þeir* *taca* *alla bavga.* *hvert sem þeir* *ero* *allir til eða* *sumir.* *hofuð bavg scolo þeir* *taca* *skerþan mörc* en xx. *avra* *hafa* *halfri mörc.* *Sin bavg* *scolo þeir* *fullan* *taca* oc *sva* *brøðrunga bavg.* Engom *bavge scal* þac ne *þveite* fylgia *nema* *tui merkingi.* EN *ef* *engir* *ero* *nánare bavgpiciendr til* en *brøðrunga.* þa *scal* *fara* *sem* *fyr* *var* *vm* *tínt.* Nu *ero* *viðtakendr til* *at* *hofuð-* *bavge* *oc* *at* *tuimerkingi* en *engir* *at* xx.¹⁰⁵ *avra.* þa *scal* *hann* *hverfa* *með* *mesta bavge* *ef* *bötendr* *ero* *til.* EN *ef* *sa bavgr* *er* *nockor* *er* *hvarke* *se til* *scapbötendr* ne *scap-* *piciendr* *oc* *fellr* *sa bavgr* þa *niðr.* Frændr *veganda* *ero* *bavgs* *scapbötendr.* *oc* *sva* *at* *hveriom bavge* *sem þeir* *ero* *til* *talþir.* Bavg *gilldis* *menn* *veganda scolo þeim* *mun* *meira* *lut* *reiða* *bavgs* *hvers* *heldr* en *nef* *gildis* *menn.* *sem þeir* *taca* *meira* .lut. *er* *bavgr* *gilldis* *menn* *ero* *ens* *davða* *heldr* *enn* *nef* *gildis* *menn.* Oc *sva scolo þeir* *þvi* *gialde* *öllo* *scripta* *með ser* *er* *frændr* *ero* *veganda* *hvert sem þeir* *ero* *til* *bavgs* *hvers* *fleire* *eða* *færi.* *oc* *slicom* *lut* *halda* *up* *at* *öllum* *reizlom.* þott *nef* *gildingar* *einir* *se* *scapbötendr* *ens* *vegna.* Frændr *scolo* *scripta* *við-* *tökoni* *með ser* *i* *öllum* *stödom.* Nu *ero* *engir* *scapbötendr* *til* *hofuð* *bavgs* en *við* *takendr* *ero* *til.* þa *scal* *vegande* *böta* *hofuð bavge* *fullom* *með* *þake* oc *þveitom.* *ef* *hann* *er* *sýcn* *oc* *samlendr.* *enda* *scalat* *hann* *fleirom* *bavgom* *böta.*

EN ef hann er *eigi til*, þa *scolo þeir* bota *bavgom* ii. er *talþir* ero til xx.¹⁰³ avra *sinom* *bavge* fullom oc *hofuðbavge* *scerðom*¹ *hálfri* *mörc*. Nv ero *engir* *nánare* *bötendr* en *fodor* *broðir* oc *broþor* *sonr*. *modor* *broðir* oc *systor* *sonr*. þa *scolo þeir* bota *bavgom* iii. *Sinom* *bavge* fullom oc ii. *mörcom* at *þrimerkingi* oc ii. *mörcom* at xx.¹⁰⁵ avra. (s. 80, a.) ef *viðtakendr* ero til. Ef *engir* ero *nanare* *bavgbötendr* en *brøðrungr* þa *scolo þeir* bota *bavgom* iiiii. ef *viðtakendr* ero til oc xii. avrom at *hveriom* *bavgi*. Engom *bavge* *scal* þac fylgia ne *þveite* nema *brøðrungr* *bavge*. Nu lifa *engir* *ibavg* gillde nema *fadir* oc *sonr* oc *broðir*. þa *scolo þeir* bota *bavgom* öllom fullom ef *viðtakendr* ero til oc *scal* *höfuð* *bavg* ein þekia. EN ef *engir* ero *bötendr* til nema *fodor* *fadir* oc *sonar* *sonr*. *modor* *fadir* oc *dottor* *sonr*. þa *scolo þeir* bota *bavgom* iiiii. *hofuð* *bavge* *scal* bota *scerðom* *hálfri* *morc* enn iii. fullom oc þekia xx.¹⁰⁵ avra ein ef *viðtakendr* ero til allra. Nv ero *engir* *bötendr* til nema *föðor* *broðir* oc *broþor* *sonr*. *modor* *broðir* oc *systor* *sonr* en allir lifa i *bavg* gillde ens *vegna*. þa *scolo þeir* bota *bavgom* .iiii. *þeir* *scolo* bota ii. *mörcom* at *hofuð* *bavge* oc ii. *mörcom* at xx. aura en fullom *sinom* *bavge*. oc þekia þan ein. en xii. avra at *mixzta* *bavge*. Nu lifa *bötendr* at *mesta* *bavge* oc *minzta*. en *viðtakendr* ero *eigi til* iöllum *stöðom*. þa *scal* *fadir* oc *sonr* oc *broðir* bota *bavgom* iii. fullom.² *höfuð* *bavge* einom *scal* þac oc *þveite* fylgia. Nu er *engi* *þeirra* til nema *broðir* *sammøðre*. oc *scal* *hann* þa *iafnt* allre *bót* *uphalda* nema *þueitom*. Su er oc *kona* ein er bæðe *scal* *bavge* bota oc *bavg* *taca* ef *hon* er *einberne* en su *kona*

1) *Gisning for Skindbogens*: er *talþir* ero til xx.¹⁰³ avra oc *sinom* *bavge* *scerðom*.

2) *Punctum er tilföiet*.

heitir *bavgrygr*. EN *hon* er *dottir* ens *davða* enda se *eigi* *scappigiande* til *höfuð* *bavgs* en *bötendr* *life* þa *scal* *hon* *taca* *þrimerking* sem *sonr*. ef *hon* toc *eigi* full *sætte* at *vigs* *bótom* til þess er *hon* er *gipt*. enda *scolo* *fræendr* a *lengr* *taca*. Nu er *hon* *dóttir*. *veganda* en *engi* er *scap* *bötande* til *höfuð* *bavgs* en *viðtakendr* se til. þa *scal* *hon* bota *þrimerkingi* sem *sonr* til þess er *hon* *kömr* *ivers* (s. 80, b.) *huilo* en þa *kastar* *hon* *giolldom* i *kne* *frændom*. *Þeir* *menn* ero oc .v. er *sac* *avkar* *heita*.¹ i. er *sonr* þy *borin* *eða* *lavngetin*.² ii. er *stiup* *sonr*. enda ná *magar* .iii. Ef *maðr* a *modor* ens *vegna* *eða* *dóttor* *eða* *systor*. *þeir* *scolo* *taca* allir saman xii. avra oc v. *penninga* *vegna* oc *taca* *sva* *hvert* sem er ein *þeirra* *eða* allir. oc *iafn* *mikin* *lut* *huerr* *þeirra* við *anan* oc *taca* af *þeim* *monnom* v. er *iafn* *tengþir* ero *veganda* oc *iafn* *miclo* *scolo* *þeir* þa bota þott i. *þeirra* se til *gialldzens* sem allir. EN ef *þeir* ero *engir* til *adrir* *tuegio* þa *fellr* su *sac* *bót* *niðr*. EN ef *þeir* *menn* ero *engir* til *sac* *bóta* er *manne* se *firnare* en *brøðrungr* *enom* *vegna*. þa *scolo* *næsta* *brøðrungr*³ *taca* *þeirra* *lut* oc *þriþiungi* *mina* enn *hinir*. en *sin* *lut* allan. Nu *hvargi* þess *eptir* *bavga* er *engvir* ero til at *taca* *sac* *bót*. þa *scolo* *enir* *scyldri* a *vallt* *þeir* er *næstir* ero *hinom* *taca* fullan *þeirra* *lut*. EN ef *þeir* ero *eigi til*. þa *scolo* *enir* *firnare* oc *taca* *hina* *lut* *þriþiunge* *scerðan* at *sins* *föðor* *bótom* ef *bötendr* ero til. Ef *scapbötendr* *nokorir* ero⁴ *eigi til* *eptir* *bavga*. þa *scolo* *enir* *scyldri* bota allri *bót*. Nv ero *engir* *enir* *scyldri*. þa *scolo* *enir* *firnari* *reiða* *þeirra* *botr* er *eigi* *voro* til *þriþiunge* *scerþan* at

1 og 2) *Punctum er tilföiet*.

3) *Afskriveren synes først at have skrevet brøðrar, men derefter forandret dette saaledes*.

4) *Tilföiet*.

sins fæðor bótom. En niðr fellr su bót er hvergi ero til.¹ iafnt scolo bœtr allar huerfa i alla kneruna þær er eptir bavgæ ero. Ef leysingr er vegin þa scolo .xii. avrar at mesta bavgæ en ii. avrar at bavg þake. EN at avðrom bavgæ x. avrar oc iii. örtogar at bavgþake. EN at iii.^a bavgæ morc oc eyrir at bavgþake. EN at minzta bavgæ vi. avrar en ii. örtogar at bavgþake. Þræl bavgar scolo þar vera er þrælur ero scap þigiendr. Nv scal ina minzta bavgæ segia er þræll scal þræli beta. þar ero þveite .xxiii. at hofuð bavgæ. en vii. þveite at bavgþake. EN at fæðor fæðor bavgæ (s. 81, a.) xx. þveite oc iii.² at bavg þake. At fæðor broðor bavgæ xv. þveite oc iii. at bavgþake. At broðrunga bavgæ scolo xii. þveite oc ii. at bavgþake. Þar scolo oc vera at sacbótum eptir bavgæ viii. þveite. oc þriþiungur ens v.^a þveites. oc halft iii.^a þveite. oc þriþiungur ens iii.^a þveites oc hálf anat þveite. Eitt þveite scolo taca þriþia broðra oc sva gialda enda verþr su sac bót minzt. þar at eins scolo þrælur beta er þeir hafa orkost til er beta scolo. Þeir menn ero en iii. er nair ero kallþir þott lifi. Ef maðr er hengðr eða kyrþr eða settr i grof. eða i scer. eða heþr afialle. eða iðeðar mále. Þar heitir gálg nár. oc graf nár. oc sker nár oc fiáll nár. Þa menn alla scal iafnt aptr giallda niðgiolldom sem þeir se vegrir þott þeir lifi. Sua er mælt at þat sumar scal niðgialda heimting up hefia er vigsökin er sett eða sótt eða hana scyldi sekia. oc er þa rétt at³ lysa þegar til sócnar ahendr þeim monnom öllum er spurt hafa vigit. Sekiande scal at domi telia frændsemi með þeim er sottr er oc veganda oc með ser oc enom vegna.

1) Punctum er tilfötet.

2) Sandsynligviis corrumperet, ligesom maaskee ogsaa nogle af de øvrige Tal.

3) Herefter skrevet søksa hana, men dette igjen overstreget.

Sipan scal hann nefna vatta. at því vatte. scal hann queda at ec leg þat undir þegnscap min at su er frændsemis tala sön oc rétt með oss hvaromtuegiom. er nv er talit. en þær sacir með oer. N. N. Hann scal oc hafa sanaðar menn ii.^a þa er þat legi undir þegnscap sin at þeir hygi þa frændsemis tolo rétta. en fer vm þav mál at aðro sem vm ONOR se vite. Rett er oc at stefna heiman til sac bóta. EN ef sa telr anan iafn scyldan eða scyldra er sottr er. þa scal hann telia þa frændsemi fyrir sökianda oc vina eið at. enda scal þa doma slict a hond hveriom þeirra sem lög ber til. enda scolo trygðir (s. 81, b.) coma huervetna at mote sac bótum. eigi verðr ella heimting til þeirra. Ef lyrit namar sacar ero með monnom obettar. þa scal frænde veganda huergi deila samvisto við ens vegna frænda. nema því at eins ef hann hefir þar vist aðr eða gisting sva tekir at hann vissi eigi hins i þat sin þangat ván. EN ef sa gerir eigi sva þa á hin cost at veria honom lyrite samvistona. EN ef hann fer eigi abrott þa vardar honom fiorbavgs garð oc scal þeirre sóc stefna heiman oc queda til heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er at bera vm þat hvart hann hafe hafða samvisto við hin sipan er lyrite var varet eða eigi oc scal þo¹ sana frændsemi sem aðr var tint. Ef maðr ryfr trygðir þar er bett er sac bótum þa eycz þar rettr hvers manz hálf. við þan þeirra er betto. enda scal a þav mál engi sættaz fyrir lof fram. Ef menn ero eigi fulltiða eða af landi farnir þeir er bötr eigo at taca. þa scolo þeir heimta sit at þeim er þeirra lut tóco. EN ef þa var scerðom bótum bett oc scolo veganda frændr þat giallda er afurðe. Nu voro veganda frændr eigi fulltiða eða voro

1) A. M., udentvirl ved en Trykfeil, þa.

þeir erlendis þa er þavgom var hölt þa scolo þeir gialda þat er til þeirra com. þa er þeir ero full tíða. eða coma ut oc scipta sva til sem nv var tint. Þat er silfr sac gilldt i þavgom oc sva i þavcom oc þveitum. er eigi se verra heldr en var logsilfr et forna þat er x. penningar gera eyri oc meire se silfrs litr á en messingar oc þole scoe oc se iafnt utan sem inan. Enda er rett at giallda þat i lög avrom öllom.

114. Griða mál.

^a Allir vito atburði um missætti þeirra N. N. oc N. N. en nu ero vinir þeirra við comir oc vilja þa sætta. Nu selr N. N. N. N. grip til sattar stefno þeirrar er þeir hafa a quepit firir (S. 82, a.) sic oc sin erfingia oc alla þa menn er hann agridom fyrir at selia¹. en N. N. tecr grid af N. N. ser til handa oc sinom erfingiom oc öllom þeim monnom er hann þarf grid til handa at taca. En nu er guð sialfr þeirra fyrstr er baztr er oc allir hægir menn oc allr heilagr domr. Pave at rome oc patriarche², konvngvgr vár oc byscopar orir oc bóklærdir menn allir. oc allt cristit folc. Ec nefni³ xii. menn igrið þessi a millum þeirra N. N. oc N. N. er nu standa tueim megin at málom oc scal nefna þa xii. menn.

⁴ Siþan scal sa maðr er fyrir gripom mælir nefna vatta ii.^a eþa fleire at þvi vætte. at þessi grip er nv ero

a) = A. M., Vígsl. c. 112.

1) Den arnam. Skindb. læser hald a.

2) Rettelse for patriarche.

3) Skrevet nefni.

4) I Enden af Linien er her en Plads til Overskrift.

nefnd scolo vera full oc favst allra manna a mille þeirra er her coma i mannsfnoð þena. oc meðan menn ero her lengst amanfundi þessom. oc huerr maðr kömr heim til sins heima. oc þott optar verðe fundir lagdir til mala þeirra. þa scolo þo grip halda til þess er sva er málom þeirra lokit sem þav mego bezt lucaz. Nu heldr iorð gridom upp en himinn varðar fyrir ofan. en hafit ravða fyrir vtan er ligr vm lönd öll þav er ver hofom tíðende af. En a mille þessa ende marca er nu hefi ec her talt fyrir monnom. þrifiz sa maðr huergi er þessi grid rýfr er ec hefi her nefnd. oc bindi hann ser sua höfga byrd at hann comiz aldregi undan. en þat er guð drottens gremi oc grid bítz nafn. En þeir menn allir hafe guðs miscun er¹ gridom halda vel oc allra heilagra arnaðar orð til allrar þurptar sinar við almatkan guð. se guð holtr þeim er heldr gridom. en gramr þeim er grid rýfr holtr þeim er helldr. hafit heilir grid sellzc.

(S. 82, b.) Þat ero forn lög a lande óro ef maðr verðr secr vm griða rof at þeir menn xii. er igrið ero nefndir eigo at taca rett ór fe hans viii. aura ens fimtategar. En þat ero log inoregi oc alla dansca tungo ef maðr þymir eigi gridom at sa maðr er utlagr fyrir endi langan noreg fram. oc fer bæði londom sinom oc lavsa fe. oc scal aldregi iland coma siþan.

115. trygða mal.

^a Sacar voro a mille þeirra N. N. oc N. N. en nu ero þær settar oc fe þettar sem metendr máto oc teliendr tolðo

a) = A. M., c. 113, S. 169²⁴.

1) Rettelse for oc, i Overensstemmelse med A. M.

oc domr dempi. oc þigiendr þágo oc þaðan báro með fe fullu, oc fram komnom eyre þeim i hond sellt¹ er hafa scyllde. Þit scolot vera menn sattir ðc samværir at öldri oc at átte. þingi oc þiðstefno at kirkna sócn oc ikonungs húse. oc huervetna þess er manna fundir verða þa scolot þit sva samsattir sem aldregi hefiz þetta yckar a medal. Þit scolot deila kníf oc kiotstycke. oc alla lute yckar imille sem frændr en eigi sem² fiandr. Ef sacar geraz siþan amille þeirra anat en þat er vel er. Þat scal fe beta en eigi flein rióða. En sa yckar er gengr a gervar sattir eða vegr aveittar trygðir. þa scal hann sva viða vargr rækr oc rekin sem menn vidazt varga reka. cristnir menn kirkior sokia. heiðnir menn hof blóta. elldr upp brenr. iorð grær. mögr moðor callar. oc moþir mög föðir. alldir ellda kynda. scip scriðr. scildir blicia. sol scin snæ legr. fiðr scriðr fura vex. valr flygr várlangan dag. stendr honom byr bein vndir báða vængi. himin huerfr heimr er bygðr. vindr þytr. vötn til sævar falla. karlar korne sá. hann scal firaz kirkior oc cristna menn. Guðs hus oc guma. heim huern nema hælvide. Nu haldit þit háþir abóc einni (s. ss. a.) enda ligr nu fe aboc er N. N. betir fyrir sic oc sin erfingia alin oc o borin³. getin oc ogetin⁴. nefndan oc onefndan. N. N. tecr trygðir en N. N. veitir ævintrygðir þar æ scolo halldaz meðan molld er oc menn lifa. Nu ero þeir N. N. oc N. N. sattir oc sammala hvar sem þeir hittaz alande eþa lege. scipi eða ascide. ihafe eða a hestz bake arar miðla eþa avstscoto. þopto eða

1) Først skrevet selde, men derefter forandret saaledes.

2) Skrevet over Linien, muligens med en yngre Haand.

3) Afskriveren har først skrevet alin, men derefter underprikket al og skrevet bór ovenover.

4) Rettelse for getin.

þilio ef þarfar gervaz. iafn sáttr hvar við annan sem faþir við son. eða sonr við foðor isamförum öllom. Nu legia þeir hendr sinar saman. N. N. oc N. N. halldit væl trygðir at vilia cristz oc allra manna þeirra er nu heyrðo trygða mal. hafe sa hylle guðs er helldr trygðir. en sa reiðe er ryfr rettar trygðir. en hylle sa er helldr. hafit hæilir sæz. en ver sém váttar er við erom staddir.

lög sögo manz þátr.

116.

“**S**va er EN¹ mælt at sa maðr scal vera nockor auallt a lande óro er scyldr se til þess at segia log monnom. oc heitir sa lögsogo maðr. EN ef lögsogo manz missir við. þa scal or þeim fiordungi taca man til at segia þing scop upp et næsta sumar er hann hafði sidarst heimili í. Menn scolo þa taca ser lögsogo man oc sysla þat fosto dag huerr vera scal aðr sacir se lystar. Þat er oc væl ef allir menn verða sattir a ein man. EN ef logréttu maðr nokor stendr við því. er flestir vilia oc scal þa luta ihuern fiordung log saga scal huerfa. EN² þeir fiordungs menn er þa hefir lutr ihag borit scolo taca lögsogo man þan sem þeir verða sattir á. hvart sem sa er or þeirra fiordungi eða or avðrom fiordunge nokorvm þeirra manna er þeir mego þat geta at. Nu verþa fiordungs menn eigi asattir. oc scal þa afl raða með þeim. (s. 83, b.) EN ef þeir ero iafn margir er lögrétto seto eigo er sin logsogo man vilia huarir. þa scolo þeir raða er byscop sa fellr³ ifullting með er iþeim fiordungi er. Nu ero lögrétto menn nökorir þeir er nita því er aðrir vilia.

a) = A. M., Lögsögomannz þatir (fndes ikke i den arnam, Skindb.).

1) Dette Ord er udeladt i A. M.

2) Først skrevet Ef.

3) Afskriveren har først skrevet er, men derefter forandret dette saaledes.

fáe engi man siálfir til lögsögo. oc eigo enskis þeirra ord at metaz. Lögsögo man a ilögrétto at taca þa er menn hafa raðit huerr vera scal. oc scal ein maðr scilia fyrir. EN aðrir giallda samquæði a. oc scal iii. sumor samfast EN same hafa¹ nema menn vili eigi breytt hafa. Or þeirre lögrétto er lögsogo maðr er tekin. scolo menn ganga til lögbergs oc scal hann ganga til lögbergs. oc setiaz irum sitt. oc scipa logberg þeim monnom sem hann vill. enn menn scolo þa mæla malom sinom. Þat er oc mælt at lögsögo maðr er scylldr til þess at segia up lög þátto alla a þrimr sumrom hueriom. EN þingscop huert sumar. Lögsogo maðr a up at segia sycno leyfi oll at lögbergi sva at meire lutr manna se þar ef því vn nair oc misseris tal. oc sva þat ef menn scolo coma fyr til alþingis EN x. vicor ero af sumre. oc tina imbro daga halld. oc fösto iganga. oc scal hann þetta allt mæla at þinglávsnom. Þat er oc at logsogo maðr scal sva gerla þátto alla up segia at engi vite eina miclogi ger. EN ef honom vinz eigi fropleicr til þess. þa scal hann eiga stefno við .v. lögmenn en næsto dægr aðr eða fleire þa er hann ma hellzt geta af aðr-hann segi huern þatt upp. oc verðr huerr maðr utlagr iii. morcom er olofat gengr a mal þeirra. oc a lögsogo maðr soc þa. Lögsogo maðr scal hafa huert sumar ii. hundred alna vaðmala af lögrétto siám fyrir² starf sitt. Hann a oc utlegþir allar hálfar þær er a alþingi ero demþar her. oc scal dema ein (s. 84, a.) daga aþeim öllom anat sumar her iboanda kirkio garðe midvico dag imitt þing. Vtlagr er hver maðr iii. morcom er fæ lætr dema ef hann segir eigi lögsogo manne til oc sva huérir doms upsogo

1) Rettelse for hafe.

2) Skrevet to Gange.

váttar hafa verit. Þat er oc þa er logsögo *maðr* hefir haft iii. *sumor* logsögo. oc *scal* hann þa segia upp þing-scop et iiii.* *sumar* fōsto dag in fyra i þingi. þa er hann oc lavs fra logsögo ef hann vill. Nu vill hann hafa lög-sögo lengr ef aðrir una honom. þa *scal* en meire lutr lögrétto manna ráða. Þat er oc at lögsögo *maðr* er ut lagr iii. *morcom* ef hann kemr eigi til alþingis fosto dag in fyra aðr menn gangi til lögbergs at navðsynia lavso. enda eigo menn þa at taca anan logsögo man ef vilia.

logretto þátr.

117.

^a Lavgretto *scolo* ver oc eiga oc hafa her huert *sumar* a alþingi. oc *scal* hon sitia i þeim stað a valt sem lengi hefir verit. Þar *scolo* pallar iii. vera vmb huerfis lögréttona sva vidir at rumlega megi sitia ahueriom þeirra fernar tylptir manna. þat ero xii. menn or fiordunge hueriom er lögretto seto eigo. oc logsögo *maðr* vm fram sva at þar *scolo* ráða logom oc lófom. þeir *scolo* allir sitia a mið palli oc þar eigo *byscopar* varir rum. Þeir menn .xii. eigo logrétto seto or norðlendinga fiordungi er fara með godorð þav .xii. er þar voro þa höfð er þeir átto þing siogor. en godar iii. i huerio þingi. En i öllom. fiordunge hueriom er fara með godorð tull oc forn þav er þa voro þriú i várþingi hverio. er þing voro iii. ifiordungi hveriom. þeirra þrigia. enda *scolo* þeir allir hafa með ser man ein or þingi hverio eno forna. sva at þo eigniz xii. menn lögrétto seto or fiordungi hueriom. En forn godorð norðlendinga öll ero fiordungi scerþ (s. 84, b.) at alþingis nefno. við full godorð onor öll a lande her. Þat er oc vm þa menn alla er sva eigo lögretto seto sem nv var tint. at þeirra hver a at scipa tueim monnom

a) = A. M., Lögrétto þátr (Andes ikke i den arnam. Skindb.).

ilogretto til *vm* rada með *ser* öðrom fyrir *ser* EN öðrom abac *ser*. oc *sinom þing monnom*. þa verða pallar scipaðir til fullz oc fernar tylptir manna ahveriom palle. engir menn scolo sitia fyrir inæn palla þa er logretta er rudd nema þeir er mal eiguz við en sitia avalt þess amille¹. oc a lögsogo maðr at scipa rum þat. ut fra pöllum a alþyða at sitia. Þeim einom monnom er rett at standa upp at lögrétto þa er þar scal kōra log eða lof. er *vm* mal manna scolo mæla. oc þeim öðrom er yztir ero þeirra er þar ero comnir. utlagr er huerr iii. morcom er eigi gerir sva. oc a sa soc er vill. EN ef menn troðaz sva mioc at lögretto fyrir öndcost eða gera þar hrang þat eða hareýsti at fyrir því af glapaz mal manna oc vardar þat fiorbavgs gard sem öll þings af glopon. Ef þeir menn coma til lögretto er þar eigo setor EN aðrir hafa setz irum þeirra. þa scolo þeir beiða ser ruma. oc er hinom vitis lavst ef þeir ganga þa ibrott. EN ef þeir hira við þa er rums er beitt. oc vardar þat iii. marca utlegð. Þa scal eigande beiða seto sínar með vatta. oc vardar þat fiorbavgs gard ef þa er varnat. Þat ero alt stefno sacir. oc scal quedia ix. heimilis bva þess er sottr er til fiorbavgs saca EN .v. til utlegðar. Þat er oc at lögretta scal ut fara drottins daga báða íþingi. oc þing lavsna dag oc a vallt þess i mille er logsogo maðr vill. eða meire lutr manna. oc i huert sin er menn vilia ryðia logrétto. Þar scolo menn rétta lög sín oc gera ny mæli ef vilia. Þar scal beiða monnom sycno leyfa allra. oc satta leyfa þeirra allra er einca lofs scal at beiða. oc margra lofa anara. sva sem tint er ilogom. Þat scal allt metaz sva ilogrétto sem lofat se (s. 85. a.) er engi maðr

1) I Skindbogen: amille.

neitir sa er logrétto seto á.¹ enda vere engi lyrite fyrir utan lögrétto. Huerr maðr þeirra er lögrétto seto á. scal gera anattuegia um leyfe huert at iata eða níta. utlagr er hann ella iii. morcom. Ef menn biðia lofa ilogrétto sva at þeir menn ero o gorla þar comnir eða abrott gengnir er lögrétto seto eigo en þo ero fernar tylptir manna eða fleire. þá má logsogo maðr scipa því liðe irum þeirra manna er setor eigo til fullz oc utlagaz huerr er syniar þess. Nv verðr mið pallr alsipaðr. Þa scal logsogo maðr nefna ser vatta. J þat vätte. scal hann queþa at þesir sitia allir i lög rétto at mino rade oc rettir til þess at fylla lög oc lof. nefne ec þetta vätte at lögom hueim er niota þarf. Enda scolo þa verða lof öll iafn föst þar sem goðar sæti sialfir. oc fyrir þeim einom scolo hinir up risa er aðr sáto. Þat er oc at þat scolo lög vera alandē her sem áscrám standa. EN ef scrár scilir á oc scal þat hafa er stendr a scröm þeim er byscopar eigo. Nu scilir EN þeirra scrár á. þa scal sv hafa sitt mal er lengra segir þeim orðom er male scipta með monnom. EN ef þær segia iafn langt oc þo sitt hvar. þa scal su hafa sit mal er iscalaholtti² er. Þat scal alt hafa er finz a scrö þeirre er haflide let gera nema þocat se siþan. en þat eitt af anara lög manna fyrir sögn er eigi mæli því igegn. oc hafa þat alt er hitzug leifir eða glögra er. Nu þræta menn *vm* lögmál. oc má þa ryðia logrétto til. ef eigi scera scrár ór. EN sva scal at því fara at beiða með vatta goda alla at lögbergi oc lögsogo man at þeir gange ilogrétto oc isetor sínar at greiða logmál þetta sva sem heþan fra scal vera.³ beiðe ec logbeiðing. scal sa queda

1) Herefter skreves: scal göra anattuegia *vm* leyfe huert, men disse Ord era dernæst igjen overstregede.

2) Rettelse for iscala.

3) Punctum er tilføiet.

er reyna vill. Ef nokorir þeir menn er setor eigo gera eigi ganga irum (S. 85, b.) sín er þeir uito at lögrétto skal ryðia. oc varðar þat fiorbavgs gard sem önor þings af glöpon. enda er rétt at telia godan þa huern utlagan iii. morcom oc or godorðe sino. þat varðar oc allt slict et sama þeim monnom öllom er logretto seto eigo at gegna at lögrétto þeirre sem þa scylda lög til. Alengr er godar coma isetor sinar þa skal huerr þeirra scipa manne apall fyrir sic en avðrom manne a en yzta pall. a bac ser til vm rada. Siþan scolo þeir menn er þar eiguz mal við tina logmal þat er þa scilr á. oc segia til þess hvat ideilir með þeim. þa eigo menn siþan at meta mál þeirra. til þess er þeir hafa raðin hug sin vm þat mal. oc spyria siþan alla lögrétto menn þa er a miðpalle sitia. at scyra¹ þat hvat huerr þeirra vill lög vm þat mál. siþan skal huerr godi segia hvat lögin mun calla. oc með huárom huerfa at því mále. oc skal að raða. EN ef þeir ero iafn margir lögrétto menn huarirtuegio er sitt kalla lög huarir vera. þa scolo þeir hafa sitt mal er lögsogo maðr er ilide með. EN ef aðrir ero fleire. þa scolo þeir ráða. oc scolo hvarirtuegio vina vefangs eið at sino male. oc fela undir eið sin. at þeir hygja þat vera lög vm þat mal sem þeir fylgia at. oc queþa a af hui þat se lög. Nu er nockor logretto maðr sva siúcr eða sár at sá má eigi ute vera. þa scolo þeir hvarir tuegio sækia orð hans til búðar oc segia hvat i deilir með þeim. en hann skal eið vina slican sem aðrir. oc queþa á þat með huárom hann vill huerfa.

1) Skrevet: mál þeirra. oc spyria siþan alla lögrétto menn þa er a miðpalle sitia. til þess er þeir hafa raðin hug sin vm þat mal. at scyra o. s. v., men derefter er Ordenen forandret ved et a. b. c. over Ordene þess, oc og at.

EN ef þa er logretto maðr nockor omale eða ovite eða andaðr er þessa mals þarf. oc skal sa maðr istað hans er dom nefno átte up at taca ef hans væri þa við mist. Nu lusa lögrétto menn hug sin. oc verþa þeir xii. eða fleire er lið hafa mina. þa scolo þeir er fære ero saman vinna eida at sino (s. 86, a.) male. Þa verða hinir er lið hafa meira oc scylldir at vina eida at sino male. sva at þeir svære manne fleire eða ii. et fæsta. ef lögsogo maðr er í ene mine sueit. EN ef þeir metaz eida við i eno meira liðe. oc scolo þeir luta með ser nema þeir vile allir sveria. Nu verða þeir færi saman en xii. er lið hafa mina. þa ero þeir þegar af sino mále oc ero engir menn or eno meira liðe þa scylldir at vina eida at mote eidom þeirra er fære ero saman en xii. Ef þeir ero nöckorir lögrétto menn er með huarunge látaz vera¹ muno. eða varna þeir anara scila um þav mál. oc varðar þat allt slict sem áðr var tint. oc a sa þeirra sacir þær er þar eiguz mál við er helldr vill sækia til fullra laga. EN ef hvargi vill sækia. þa a söc þa hvar er vill. enda skal lögsogo maðr scipa rum þeirra manna er þar gera² lögscil fyrir sec. oc taca man or varþingi því er glöpin kömr ef þat ma enda varðar þa hveriom fiorbavgs gard er syniar þess. EN ef lögsogo maðr kan þar eigi men fyrir ipa sueit. þa skal hann beida samþingis goda þess er scila varnar at þeir fae honom man i stað sva at þa megi því fylla lögrétto. oc varðar þa slict þeim er þess syniar sem hinom er glöp gerþe. Nu vill engi samþingis godanna scil gera. þa skal beida manna ianat þing oc í et .iii.^a ef eigi fæze aðr. enda eigo þa iafn micit þeirra orð at

1) Afskriveren har skrevet va, med Udeladelse af Abbreviaturen.

2) Herefter først skrevet telag, men dette Ord derefter igjen overstreget.

standaz sem anara logretto manna. Þat er oc at einhver¹ maðr scal tína við vatta log mál þat er afl fæsc til. en² allir scolo samquæði gialda á. síþan scal up segia at logbergi. Þat er oc scyllt þeim monnom öllum er lögrétto seto eigo at fylla up sögo avallt. er logsogo maðr vill lög up segia. hvart sem þat er at logbergi eða ilögrétto oc þott i (s. 86, b.) kirkio se. ef veðr er osuást ute. EN ef nökkorir logretto menn hafa eigi tóm til þess. þa scolo þeir menn ii. heyra a upsogo fyrir hvern þeirra er til þess ero tecnir af þeim at sitia apöllum ilög réttu. Nu er at huaruge gavmr gefin. þa mego ecki standaz þeirra logrétto manna orð er sva scipa asama sumre. Þar er um þat lög mal er þrætt er þa var up sagt. enda varðar iii. marca utlegð. oc eigo aðrir lögrétto menn söc þá oc scal stefna at logbergi. oc quæðia til heimilis hva v. þess er sottr er. EN lög sogo maðr a at scipa lögberg oc utlagaz þeir iii. morcom er at olofe hans sitia þar. Nu biöða menn þav oscil logsogo manne. at láta hann eigi ná seto sini. eþa þa menn er hann hefir ein nefnda til þess at sitia at lögbergi með ser oc varðar þat þiorbavgs garð oc scal þat sokia sem aðra þings afglöpon. Þess er lögsögo maðr scylldr at segia ollom þeim er hann spyria her³ lögmál bæþi her oc heima. EN erat hann frammar scyldr⁴ sacraþa við menn. Hann scal oc up segia þingscöp hvert sumar. oc aðra þátto alla. sva at þeir verðe upp sagþir a iii. sumrom

1) Gising for hven.

2) Først skrevet oc, men derefter en skrevet ovenover.

3) Udeladt i A. M.

4) A. M. tilføier at, hvilket bag i Bogen er rettet til til. Ingen af disse Læsemauder har inidlertid Hjemmel i Skindbogen.

hueriom. ef meire lutr manna vill hlýtt hafa. Fosto dag in fyra i þingi scal þingscöp avallt up segia ef menn hafa tom til at hlyða. Þat varðar alt iii. marca utlegð logsogo manne ef hann leysir eigi af hende þav scil öll er hann er scyldr til at navðsynia lavso. oc a sa maðr þa utlegð halfa er sökir en hálfu domendr. EN ef lögsogo maðr gerir þav ofiöt nokor er meire lutr manna vill kalla þings af glöpon. oc varðar honom þat þiorbavgs garð. Þat er oc. at apvi eino varþingi a hann ütlegþir er hann heyr siálfr.

Arfa þattr.¹

118.

(S. 37, a.) ^a **S**onr a arf at taca at föðor sín oc modor frials borin oc arfgengr. Nu er *eigi* sonr til þa scal taca dottir. Nu er *eigi* dóttir. þa scal taca faðir. þa broðir samfedri. þa móðir. Nu er *eigi* hon til. þa scal taca systir samfedra. Nu er *eigi* hon til þa scal broðir sammøðri. Nu er *eigi* hann til. þa scal taca systir sammøðra.² † Nu

† ^b Eptir systor sammøðra oc scirgetna. [scal sonr lavngetin taca arf eptir favðor sín. Þvi næst dottir lavngetin. Eptir dottor lavngetna. scal arf taca broðir samfeðri lavngetinn. þa broðir sammøðri lavngetinn. Síðarst systir sammøðra. Þessir iiii. scolo fram föra systkin sín ef þeir hafa fe til. oc scal sva fara omegð sem arfr. Nu ero systkin þeirra erfþar omagar þeirra. oc scal háþum þar iafn sparir avrar iafnan. Broðir samfedri lavngetinn. oc anar sammøðri lavngetinn ero aðiliar víg saka eptir

a) = A. M., Arfa-þattr, c. 1.

b) Suppleret efter A. M., c. 18.

1) Överskriften saavel som Begyndelsesbogstavet er tilføiet.

2) Her er i Texten gjort Henvisning til en Tilsats, skrevet paa den øverste Deel af Margen. Da Indrykkelsen af samme i Texten vilde forstyrre Sammenhængen, have vi valgt at afstrykke den noteris.

er *eigi* hon til þa scal taca sonr lavngetin. Nu er *eigi* hann til þa scal taca dóttir lavngeten. Nu er *eigi* hon til þa scal taca broðir samfedri laungetin. Nu er *eigi* hann til. þa scal taca systir samfedra. Nu er¹ *eigi* hon til. þa scal taca broðir sammøðra. Nv er *eigi* hann til. þa scal taca systir sammøðra lavngetin. Þaðan fra ero scirgetnir menn til arfs. Þa ero næstir arfe föðor faðir oc modor faðir. sonar sonr oc dóttor sonr. þeim næstir eigo at taca fopor mopir oc modor mopir. sonar dottir oc dóttor dóttir. Þa er föðor broðir oc modor broðir broðor sonr oc systor sonr. Síðarst taca fopor systir oc modor systir. broðor dottir oc systor dottir. ^a Nu ero *eigi* þeir menn til. [þa scolo taca iöfnum höndum brøðr-ungar oc systrungrar. nema ein maðr se or modor átt eða

systkin sín. oc þeir eigo festar systra sína oc sva leg-orðz sacir vm þær sva snemma sem ero til arf löko. Systir samfeðra lavngetin oc önor sammøðra eigo sva rétta far at taca eptir systkin sín. sem arf. enda ero sva bændr þeirra oc eigo sva festar ef þess þarf. Eptir finnare menn ero scirgetnir menn til arfs oc omegðar ef *eigi* taka systkin. Þa ero nestir arfe föðor faðir oc modor faðir. Sonar sonr oc dottor sonr. Síðarst taka arf. favðor systir oc modor systir. Broður dottir oc systor dottir. Þaðan fra er iafnan inn nanasti niðr.] til arf toko.

^b Sonr lavngetin a vig söc. Vsque. eptir omaga.

a) Suppleret efter A. M., c. 1, S. 17111.

b) Dette Sted har neppe noget tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. Slutningsordene erindre om A. M., Omaga-b., c. 29, S. 288-289.

1) Tilføiet.

foðor átt. enn fleiri menn or anari hálfu. þa tecr hann] at hælmingi við þa. Þaðan fra er avallt en nanasti niðr til arf tekio. Nv ero fleire menn iafn nánir þeir er taca eigo. þa scal iafnt scripta iknéruna alla. en þat er kneruðr at telia fra systkinom. Ef iafn naenn er karl maðr oc kona. oc scal karl maðr a valt þar taca. Ef konor ero nanastar oc er þar oc deildar arfr með þeim.

^a Þeir ero menn xiiii. er talþir. [heita til arfs ilögom er fyrst ero tindir. af því at þar ræðr eigi frændsemi. þeirra er fyrst sonr scírborin. en efst systir samœðra lavngetin].

nym. ^b Ef synir ero til arfs almír. þa á. [faþir oc moþir eigi at gera dottor sina heiman meira fe fyrir rað sonana. en komi iafn mikit fe a hlut hvers þeirra. ef þa væri erfðini script].

^c Ef anat tuegia fellr fra faðir. [eða moþir enda se dottir þeirra í umegð oc scal hon at slicum lut huerfa a hendr brœðrom sinum at varðveizlo sem þeir taca avra til. eptir þat þeirra sem andat er].

^d Pat er oc þar er moðir¹ gefr syne sinom. [eða sa maðr er hon verðr erfingi eptir til fostrs eða læringar eða farar eða quanar mundar. eða gelldr giöllð fyrir hann. oc allt þat er hon legr fyrir hann i fe munum eða sa maðr er hon tekr feet eptir. at hon scal taca þat fe eptir hann barn lavsan. iafn mikit sem hon gaf a vaxta lavst. oc sva hennar born ef hon er anduð scolo taca fyr enn faðerin].

(s. 87, b.) ^e Ef sa maðr tecr arf. [eptir man er menn

a) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 1721.

b) Suppleret efter A. M., c. 2.

c) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 17213.

d) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 17219.

e) Suppleret efter A. M., c. 7, S. 1913.

1) Gising i Overensstemmelse med A. M. for maðr.

ætla réttan erfingia. enda verþi kyn anars tveggia þeirra anat sidar. þa scal hann giallda erfingium er þat reyniz fe þat allt leigo lavst er hann toc. Sua scal oc hvar þess er aðrir taca fyrst arf en erfingi réttir fyrir því at] kyn var villt.

^a Ef menn hafa fe gefit sonom sinom til farar eða til quanar mundar oc sva ef hann hefir øxt hinom fe fyr en hann væri .xvi. vetra gamall. þa scolo hinir aðrir taca slict af odeilldom arfe sem þat var þa er hann var xvi. vetra gamall. þa scal hver þeirra þat taca af féno er þeim tömiz arfrin. Nu hefir þeim fleirom øxt verit feit eða gefit en sumom meira en sumom. oc scolo þeir sva scripta sem þeim væri iafn micit öllom gefit feit eða øxt. þeir scolo avaxta lavsan þan mismun heimta sem þeirra var því gør lengr er þeim tömiz arfrin. Nu hefir meire munr gør verit þeirra en í arfinom megi iafna lut þeirra. þa eigo þeir hýmting sina avra iafn margra sem i því missir við þa er aðr höfðo af féno haft. Pat er oc þar er systr¹ taca arf at foðor sin eða moðor oc voro sumar gervar heiman aðr en sumar eigi. þa scolo hinar aðrar taca iafn micit fe af o deilldo sem hinar höfðo aðr haft a vaxta lavst enda scal slict með þeim fara sem aðr var tint með brœðrom huerge² veg er oc hefir þeirra mismuni gør verit því. Moðir á at taca af fe slict eptir dottor sina barn lavsa sem hon hafðe hana heiman gerva. oc sva mundin a vaxta lavsan þan er þar com til oc sva hennar born. helldr en faðiren. Nv huergi maðr er gefr til heiman fylgionar. þa scal sá

a) = A. M., c. 2, S. 1734.

1) Afskriveren har først skrevet tyvir, udentviet paa Grund af Feiltesning af det ham foreliggende Haandskrift.

2) Bogstavet n i dette Ord er skrevet over Linien.

taca gióf þa eptir hana barn lavsa oc sva viðgiöllidn, ef hann lysir at festa málom eða at eigin orðe. Ef móþír gefr fe til farar søni sínom eða til quannar mundar, þá ahon at taca þat fe eptir hann barn lavsan iam micit sem hon gaf a vaxta lavst. oc sva (s. 88, a.) hennar born helldr en faðirin. ^a Eigi ero allir menn arfgengir þott frials bornir se. Sa maðr er eigi arfgengr er modir hans er eigi munde keypt morc eða meira fe eða eigi brullavp til gert eða eigi fostnoð. Pa er kona munde keypt er morc vi.alna avra er goldin at munde eða handsolod. eða meira fe ella. ^b Pa er brull lavp gert at lögom. [ef lögraðande fastnar kono, enda se .vi. menn at brullavpi et fæsta oc gangi brudgumi iliose] isama sæing cono. ^c Barn þat er moþír er munde keypt, er þa arfgengt er lifanda komr ilios. oc matr komr imun. ^d Sa maðr er oc eigi arfgengr er eigi veit hvart tryio savðull¹ scal fram horfa a hrosse eða apr. eða hvart hann scal horfa. EN ef hann er hygnare þa scal honom arf deila. EN ef hann kan eigi til fullz eyris raða, þa scal ix nanasti niðr² hafa varðveizlo fiar hans sem omaga eyris. þeir eigo at stefna honom þa er hann er xvi. vetra gamall til scila oc til ravnar vm þat at hann kuni eigi fe sino at raða til fullz eyris oc telia hann af ráðonom fiar sins allz, oc telia ser ráðin fiarens ef quidr ber hann sanan at því. þar scal quedia til ix. heimilis bva a þingi þess er sottr er, hvart hann kune raða fe sino til fullz eyris eða eigi enda a at døma

a) = A. M., c. 3.

b) Suppleret efter A. M., l. c. S. 17511.

c) = A. M., c. 18, S. 22319.

d) = A. M., c. 3, S. 17515.

1) Rettelse for savðul.

2) Herefter skrevet ræða, men dette derpaa igjen overstreget.

at því sem quidrin ber alengr. Nu ber þat quidr at hann kune eigi raða fe sino til fullz eyris þa scal døma þeim manne fiarvarðveizlo hans er stefna let. EN sa scal virþa fe þat sem omaga eyri oc sva hafa at öllo. EN ef honom batnar hygiande þa scal hann stefna þeim er feit hefir at varðveita þa er hann er .xx. til giallda oc til utgongo vm féit oc scal hann quedia heimilis bva sina .ix. til aþingi hvart hann kan raða til fullz¹ eyris fe sino eða eigi. ^a Ef þat ber quidr ihag honom. [at hann kune raða fe sino til fullz eyris. þa scal hann en quedia heimilis bva ix, a þingi þes er hann sökir at bera um þat við hue miclum avrum sa toc þeim er hann atte. Scal siþan døma honom fiarvarðveizlo þes er hin toc við avaxta lavst, ef quidr ber þat at hann kuni þa raða til fullz eyris.] enn eigi ella. (s. 88, b.) Nu scal døma honom fiarvarðveizlo sina² ef quidrin berr ihag honom þa. en eigi ella. en eigi a hann til call optar. ^b Ef sa maðr quangaz fyrir rað scap arfa sins þa a þat barn eigi arf at taca, enda a barn þat at hverfa .i. modor ætt, at framförslo til þess er þat er xvi. vetra gamalt. EN hinom vardar fiorbavgs gard, er konona fastnade honom ef raðen takaz. oc ása söcena er fiar varðveizlona á þess ens heimsca manz. en eigi er söcn til nema raðen takiz. enda er eigi mundrin heimill sa er hann handsalar en heimsce maðr. þat er stefno söc oc scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. ^c Ef sa maðr andaz er barn á nym.

a) Suppleret efter A. M., l. c., S. 17619.

b) = A. M., c. 4.

c) Suppleret efter A. M., l. c., S. 17717.

1) Rettelse for full.

2) Først skrevet fiarvarðveizlona, men derefter er si tilsat over Linien foran de to sidste Bogstaver.

i vanom. [þa er barn eigi arfgengt nema lifanda komi i lios oc matr komiz niðr]. Sa *maðr er eigi arfgengr er þræll getr barn með frialse kono. Þat barn er oc eigi arfgengt er quict er orðit iquibe modorine adr henne se frelsi gefit oc er þo þat barn frials borit. enda scal þeim manne gefa frelsi ianat sin. sa maðr heitir hrisungr. EN ef kononi er gefit frelsi adr barnit er kyct orðit iquide henne. oc þarf eigi at gefa þeim manne frelse. Ef kona gefr frelsi þræle sinom til þess at hon vill ganga með honom oc eiga hann. þa er þat barn oc eigi arfgengt er þav geta.¹ sa heitir hornungr. Þat barn er oc eigi arfgengt er kona su getr er sec er orðin scogar maðr. þo at hon geti með sinom boanda osekiom oc heitir sa besingr. Þat barn er oc eigi arfgengt er² sa maðr getr er secr er orðin scogar maðr. þoat hann geti við sini kono siálfs.³ sa maðr heitir vargdropi. Ef maðr quangaz⁴ er attröpr er eða ellre fyrir rað scaparfa síns. hann a eigi mund at giallda meira en xii. ávra. EN barn þat er þav geta scal eigi hans arf taca (s. 89, a.) EN þat scal taca anan allan. Sa maðr er eigi arfgengr er iverðgangi er alin. Ef maðr scilze við kono sina oc er talit einlát ahendr honom oc lofar byscop honom eigi at quangaz. ef hann ræðr raðe sino i anat sin oc vardar honom þat fiorbavgs gard. oc verða horn eigi arfgeng ef hann a með þeirre kono. Ef kona scilir við boanda sin sva at einlát er talit ahendr henne ef hon giptiz avðrom manne sva at eigi lofar byscop oc vardar henne þat fiorbavgs gard. oc ero born þav eigi arfgeng er hon a við þeim manne. sacar þær á at*

1) Punctum er tilföiet.

2) Hereftur skrevet ko, men igjen underprikket.

3) Punctum er tilföiet.

4) Skrevet quangadr, men over de sidste Bogstaver er derefter, skjönt muligén med en yngre Haand, skrevet z, hvorhos ð er underprikket.

søkia huer er vill.¹ stefna scal heiman oc quedia til ix. hva a þingi. ^a Þar at eins er sa maðr arf gengr er averðgangi er alin oc á at taca erfþir oc þav gøde er þvi eigo at fylgia ef faþir hans eða modir gengo eigi fyrir omenzco sacir oc þo eigi fyr enn hann hefir haft vist vi. misseri. ^b Sa maðr er með husom fer landz ofringi með öllo. er hann hvarki til ungr ne til gamall at vina. eða fara þeir at sialfræðe sino þott þeir se gamlir oc scolo þeir eigi arf taca meþan þeir fara sva. oc ero þeir rétt lavsír. ^c Nv huerngi² hlut er maðr vill þessa til þess föra at telia man eigi arfgengian. þa scal stefna honom til scila oc til ravnar. oc quedia ix. heimilis hva til aþingi þess er sótt er³ vm þat sem hann vill hellzt til föra. Sva fremmi akarl maðr arf at taca er hann er xvi. vetra gamall. EN kona su er gefin er hvarz hon er xvi. vetra eða yngri oc á hon arf at taca þegar undir hana ber. oc sva fiarvardveizlo anara manna. Ef hon er eckia yngri en xvi. vetra gömol oc a hon arf at taca oc sva fiarvardveizlo anara manna. ef undir hana ber ef logradandi hefir fyrir raðit. ^d Þat er at fogsculldar maðr sa er ilogsculd er tekin er arfi ens friða (s. 89, b.) en eigi ens ofriða. Nu er hann or sculldine oc er hann þa hvarstuecia arfi. ^e Ef karl maðrin er yngri en xvi. vetra gamall þa er arfrin tømiz oc a hann at taca þan arf

a) = A. M., c. 20.

b) = A. M., c. 8, S. 1927.

c) = A. M., c. 4, S. 179¹².

d) = A. M., c. 17, S. 221³.

e) = A. M., c. 4, S. 179²⁷.

1) Punctum er tilföiet.

2) I Skindbogen: hu⁷gt.

3) Tilföiet.

þa er hann er .xvi. vetra gamall oc sva varðveizlo. þa a hann oc at raða fyrir vista fare sino. EN eigi anara manna fiár aðr hann er tuitögr. Ef hann vex up til erfðarinar. EN ef hann var þat vár .xvi. vetra eða ellri er erfðin tömdiz. þa a hann þa varðveizlo anara manna fiar þegar er undir hann ber. Mær a at taca arf er hon er xvi. vetra göinol oc sva vöxto a sino fe EN eigi varðveizlo hvarki sins fiár ne anars. oc eigi raða fyrir vista fare sino aðr hon er tuitog. Sa maðr er hann quangaz i anars konvngs velde EN inoregs konvngs oc a kono her. þa a þat barn eigi arf at taca er hann getr þar¹. Ef maðr a konor ii. her a lande eþa iórom logom þat vardar fiorbavgs gard enda ero born þeirra eigi arfgeng ef hann elr við þeirre kono er hann tóe sidar. EN þa ahann konor .ii. er hann gengr at eiga oc gærir bruceavp til eða geldr mund við enda a hann aðra² kono aðr. Þat er stefno söc scal quedia til heimilis bva ix. aþingi. nym. þess er sottr er. oc asa söc er vill. ^a Ef scogar menn eþa fiorbavgs menn. [fara utan heðan oc quangaz erlendis þa ero born þeirra öll arfgeng her þav er þeir geta þar. ef þeir quangaz þar at landz lögum. réttum. Sua er oc et sama ef quangapir menn fara utan heðan oc taca þeir aþrar konor i noregs konvngs veldi at landz lögum. þa eigo þav born er þar alaz at taca arf ut hingat]. Ef þeim manne tömiz erfð er erlendis er þa a sa maðr at taca þat fé er in nanasti niðr er her inom dävða. scal hann lata virða fe þat v. land eigendr iafnt sem omaga

a) Suppleret efter A. M., l. c. S. 18114.

1) Rettelse for þat.

2) Afskriveren har først skrevet aðr, men derefter er tilføjet a over Linien.

eyre. oc sva at öllo hafa sem omaga eyri. EN ef sa maðr kómur ut er feet a at taca þa a hann at taca instöðan avaxta lavsan. EN ef sa andaz er erlendis er þa eigo hans erfingiar þat fe at taca ef hann andaz sidar. Ef þeir verða eigi (s. 90, a.) asáttir hvar þeirra sidar andaðiz. þa a þat xii. quidr at scilia. goda þess er sa er i þingi með er sök. ^a Ef sa maðr kómur ut or för. [er fe þat nym. a at heimta er annar maðr hefir tekit til vaxta her oc vill sa eigi lavst lata. þa a hinn at stefna til ut göngo vm feit þa er hann heyrir eða at heimili hans oc láta varða utlegð oc sökia við ix. bva quid]. oc queþia aþingi.

119.

^b Maðr a at taca arf eptir leysing sin. oc eptir leysingio sina nema þav hafe alet ser anattuegia son eða dóttor. þa asonr at taca ef þav ero scirgetin. Pa ef eigi er sonr til þa a¹ at taca dóttir. EN ef þav deya barn lafs þa á þat fe EN aþr at huerfa undir frialsgiafan. EN ef born leysingsens andaz barn lavs. þa á þat fe EN aþr at huerfa undir frialsgiafan. iafn micit fe sem þav leysingrix átto þa er þav ondoðuz. EN ef feet er meira þa eigo frændr leysings² barnana þat at taca. EN ef undir barna bornin comr arfr leysingsens. þa á þat fe iafnt at hverfa i ætt þeirra leysingsens. EN ef fleire men gefa frelse manne. þa scal þvilican lut huer þeirra við anan taca or arfe hans sem þav gáfo frelse til. Leysingr á at taca

a) Suppletet efter A. M., l. c., S. 18317.

b) = A. M., c. 5.

1) Tilføjet.

2) Først skrevet leysingsens, men de 3 sidste Bogstaver derefter underprikkede.

arf eptir leysing sin. iafnt sem frials borin maðr. enda sva leysingia. EN ef deyr barn lafs leysingr leysingsens þa scal þat fe aptr huerfa undir frialsgiafan. þan er frelse gaf enom fyra. Þat fe aleysingrin at taca epter born sin ef hann gefr sone sinom til farar eða til quánar mundar. oc sva a hann þat fe at taca er hann gerir dottor sina heiman oc sva þat er við er golldit a vaxta lavst. Ef þav¹ deya barn lafs.² oc a sva leysingian at taca iafnt sem leysingin.

120.

^a Ef sa maðr andaz er engi a frænda her a lande. oc (s. 90, b.) andaz at scipe. þa scal fe lage hans taca þat fe eptir hann. Ef hann a eigi felaga³ þa scal taca motonavtr hans. EN ef motonavtar hans ero fleire en ein. þa scal sa taca er optaz hefir átt mat við hann. EN ef hann hefðiz mioc. þa scolo þeir allir iafnt taca. EN ef hann er ein ser imotoneyte. þa scal taca styre maðr. Nu ero styre menn fleire en ein. þa eigo þeir sva at taca sem þeir eigo iscipi til. Ef styre maðr er ein i möto neyte oc a ein scip. þa á goðe sa at taca er boande sa er ipingi með er land þat á er þeir eigo þupir á. EN ef hann tegr ser vist oc andaz hann á gotone er hann fer fra scipe. þa scal þat fe sua fara sem hann andiz at scipe er hann hafðe átt. EN ef hann kómrv ivistena. oc andaz hann þar. þa a felage hans þat fe at taca nema þeir hafe til þess gert felagit at aðrir menn scyldo eigi

a) = A. M., c. 6.

1) Gising for þa, overensstemmende med A. M.

2) Punctum er tilføjet.

3) Herefter skrevet en eigi, men disse Ord dernæst igjen overstregede.

taca arf eptir þa. oc er þa sem þeir hafe ecki vm mælt. EN ef eigi er felage þá á at taca bóandin. EN ef hann er ivist með kono er hann andaz þá a hon at taca iafnt sem boanden. EN ef hann andaz er hann fer til scips. þa á þat fe sva at fara sem hann væri eigi þaðan faren. EN ef þeir sitia búþ seto oc andaz maðr sva at hann a eigi felaga ser. þa a goði sa at taca þat fe er boandin er ipingi með sa er land þat á er þeir búá á. EN ef maðr byr her oc andaz hann sva at hann a engi erfingia her alande þa a goði sa at taca þat fe er hann var í þingi með. EN ef sa maðr andaz her er her a engi frænda alande. oc scal iafnt arfr fara sem vig söc ef hann væri vegin. Nu andaz hann at boanda oc scal hann virða lata fe þa er vii. vicor ero af sumre oc a hann avöxto til þess (s. 91, a.) er erfingi comr eptir. Nu calla frændr hins til oc er eigi scyllt at selia þeim. Nu andaz enscir menn her eða þeir er en ero o kunare hingat. oc er eigi scyllt at selia þeim. nema her hafe verit fyr sonr eða faþir eða broþir. þeirra. oc kanadiz þeir þa við. Allt fe þat er aðrir menn taca en erfingiar þa scal þat fe láta sva virða iafnt sem omaga eyre. ^a Enda a sa maðr avalt arf at. Vsque ef a þat fyr. ^b Ef her andaz utlendr maðr. [af danskri tungo þa scal fe hans biða her erfingia leigo lavst].

121. vm gongo manz erfð.

^c Ef göngo maðr verðr davðr ine at manz þa a sa maðr þat fe at taca er in hefir hann. bæde þat fe er

a) Dette Sted har neppe noget tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. Begyndelsesordene minde om A. M., l. c., S. 188^d.

b) Suppleret efter A. M. c. 17, S. 221¹⁵.

c) = A. M., c. 8.

hann hevir a ser. oc sva þat er hann spyr til at hann hafe átt. EN ef erfingi gongo manzens callar til fiarens ihendr þeim manne er hefir. Ef þat ber quidr heimilis bva v. þess er sotr er¹. at honom væri su vist uppi látin er honom væri vært at vera oc ginge hann þo heiman at sialfræði sino oc at ovilia hins. oc a þa erfingianom at döma feet. þat er hann atte í ödrom stödom en eigi ella. EN ef omage andaz ute alande manz. eða gongo madr. þa á sa madr þat fe at taca ef hann hefir a ser er land á² en erfingiar þat er i odrom stödom er. Par er madr veitir manne fyrir guðs sacir oc se hann eigi til comin at færa hann fram oc andaz omagin. oc ryðsc sva til at omagin átte fe eptir oc a sa þat at taca er hafde hann en eigi erfingiar.

122. vm fiar varðveizlor.

⁶ *Fadir scal hafa varðveizlo fiar barns sins oc sva vöxto. Ef eigi er fadir lifs þa scal broþir samfedre. en ef eigi er broþir samfedri. Pa scal taca modir. Nu ero þeir menn sva iii. er eigi vm byðr undan fiarvarðveizlona ne voxtona. sva scal til fiar varðveizlo taca sem til arfs. Ef þeim manne tæmiz erfð er yngri er en xvi. vetra gamall. þa scolo þeir menn varðveita fe þat er arf atto at (s. 91, b.) taca at þan en unga man. þeirra manna er*

a) = A. M., c. 18, S. 224²⁵.

b) = A. M., c. 9.

1) Istedelfor Ordene: þess er sotr er, læser det arnam. Haandskrift: hans er sokir.

2) Herefter skrevet sa madr, men disse Ord igjen overstregede.

fiar varðveizlo eigo¹ bæde sins fiar oc anara manna ef undir þa ber. Sva scal fiarvarðveizlo scipta i kneruna sem arfe. sa scal omaga varðveita er feet varðveitir. Þeir menn scolo lata virþa fe þat við búc er varðveizlona eigo v.¹⁶ dag þan er vii. vicor ero af sumre at heimile ens davða oc virða til lögeyrís. EN ef sa er heilagr þa scal virþa en næsta dag eptir rum hælga. scal quedia bva v. landeigendr vico fyr eða meira mele. þa er rettir se at tengdom i quipom. ^a Ef bvar coma eigi sumir. [at virða omaga eyri. þeir er quaddir ero. oc er rett þeim er quaddi þa at quedia aðra bva istaðinn þeirra. ef þeir ero þo nokkorir þar comnir bvarnir er quaddir voro. oc réttir at tengþum. oc verþr þa þo iafn rett þeirra virðing allra saman. Sa madr er hins unga manz fe a at varðveita. scal nefna ser vátta ii. eða fleire. at því hue til micils fiar bvar hafa virt. Buar scolo vina eið alengr er þeir hafa virt feit. at því at þeir hafe sva virt sem þeim þotti rettast. EN siþan scal nefna vatta at því. at hann tecr við fe því er hin ungi madr a. oc bvar hafa þa virt. til þess at hafa þa avöxto af. oc abyrgiaz at eigi þurfe² instædor nema omagar comi] a ens unga manz fe. Pat er oc rétt at lata þar virða sem þat fe er. er mest er saman. þeir scolo þar húa vm queþia er feet scal virða. EN ef bvar coma

a) Suppleret efter A. M., l. c., S. 193¹⁵ og, fra Sa madr, S. 195³. Da vi efter Sammenhængen ansee det utvølsomt, at navnlig Begyndelsen har sit tilsvarende i det førstiterede Sted, have vi ikke taget i Betænkning i Begyndelsesordene imellem coma og sumir at tilføie Ordet eigi efter A. M., for at bringe Stedet til at passe til det optagne Stykke.

1) Afskriveren har først skrevet eigo at taca, men derefter igjen overstreget ikke blot de to sidste Ord, men ogsaa Ordet eigo, hvilket vi imidlertid, som nærendigt, have bibeholdt.

2) Naar dette Ord i den arnam. Udg. bag i Bindet er blevet rettet til þurþi, har saadant ikke Hjemmel i Skindbogen.

eigi til þeir er quaddir ero. eða¹ villia þeir eigi virða. þa vardar þeim iii. marca utlegð oc a domr at døma ahendr þeim virðingina xiiii. nottom eptir vapna tac. Þeir scolo fe þat allt lata virþa er en ungi maðr tecr at erfðine nema lönd eða godorð ef til er. Nu scolo þeir menn er feet lata uirþa syna buum þat fe alt er igripom er. ex telia aðra avra nema buum se þat fe sva kunt at þeir vili þo virða. oc verðr þo virþingin þeirra rétt. ^a Ef lavn getin born eigo rétta far vm modor. Vsque er vm getnoð þess gelldz. ^b Ef maðr varðveitir land manz. [þess er hann a fiar varðveizlo. hann scal at husum gera sva at eigi falli ofan. Nu ero þa verri hvs er hann selr af hende ser en þa er hann toc við oc a hann eigi þat at böta. Ef þav ero betri en þa er hann tóe við. oc seal eigi honom þat böta. Nu hefir hann ny hus gøR þav er eigi voro aðr. oc scal hann þav ofan briota oc hafa abrott við. ef hinn vill eigi kavpa. EN ef þar er scógr oc scal hann havgva þar við til husa oc böta bus buluto oc brena kol til ledengingar. Nu gorir hann þar bus buluto nyia] oc a omagin þa. ^c Ef sa sitr utan fiordungs er feet á at varðveita. oc scal hann varðveita feet oc föra huergi þaðan fe þat or þeim fiordungi er feet er aðr mest³ saman. Nu er feet ífleirom fiorþungom en einom. þa scal

a) Dette Sted har neppe noget fuldkomment tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. Fra Stedet A. M., Festa-þ., c. 56, der begynder med de samme Ord, og med hvilket det uden tvivl har Indhold tilfælles, adskiller det sig navnlig ved de aføigende Slutningsord.

b) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 220¹².

c) = A. M., c. 9, S. 195¹⁴.

1) Tilføiet i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

2) Tilføiet.

3) Skrevet mest aðr, men Ordenen derefter forandret ved Henvisningstegn.

hann þangat föra alt feét sem aðr er mestr lutr. nema lönd se. i oðrom fiordungi. en í avðrom lavsa avrar. þa scal þangat föra er land er. Nu ero lönd fleire en (s. 92, a.) eit oc scolo þeir þar virða er þat land er¹ er dýrst er. Ef hualr kómR a land ens unga manz eða viðr þar scal hual lata virða oc lecia við instöda ens unga manz oc sva viðar verð þat er af því gengr. er þarf þar at hafa til husa a löndom þess ens unga manz oc scolo þeir bvar v. virða er næstir bua recanom landeigendr. Ef sa maðr ferir fe þat fiordunga i mille er varðveita á feet anan veg en nv er talit oc vardar þat fiorbavys gard. Þat er stefno söc oc scal quedia heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er. Ef erfð² ber undir en unga man. þa scal þat fe lata virða oc fylgia instöðanom. Ef oscyldri menn taca við varðveizlo fiarens en aðr talþa ec. Oc er þa costr at biöða undan þeim manne³. varðveizlona ef vill. Sa maðr a þat at gera er hálfö meira fe á en omagin. en ef hann a eigi hálfö meira fe. þa scal hann fa til með ser hvarz er hann ma heldr ein man eða ii. þa er þeir eigi allir hálfö meira fé en omagin. Sa á þo at hafa feet er aðr hafðe ef hann vill. ef hann a iafu micit fe sem omagin. Eigi scal biöða undan manne aðr undir man kömr feit oc hann hefir haft xii. manöðr at giolldom eða at handsolom. við þan cost scal hvartuegi þeirra hafa feet ef at logom er undan böðit. at þeir scolo biöða at leggja log leigo a feet. eða leiga lög leigo feet. oc landz leigo. Enda scal eigi meta fúlgo við omagan. Nu ero omagar aðrir aféno. þa scolo þeir neyta vaxtanna.

1) Tilføiet.

2) Rettelse for erf.

3) Skrevet þeim manne undan, men Ordenen derefter forandret ved Henvisningstegn.

nema vextirnir se minni.¹ þa *scal* neyta af *instöðanom* til þess. ^a Ef *fapír* eða *moþir* kömr afe ens unga manz. *oc* *scal* þeim ollom iafn spart vera. EN ef *firnare menn* coma a fe *hans* *oc* þo þeir er *hann* á arf eptir at *taca*. *oc* *scal* *hann* eiga *ser* framförslo um fram til þess er *hann* er xvi. *vetra*. EN aðr aðrir (s. 92, b.) omagar *vm* kome afe ens unga manz. þa *scal* *hann* eiga *ser* *iiii*.^a *missera* *biorg* *alengr* er *hann* er xvi. *vetra* *oc* *sva* þeim² omögöm ollom er aðr ero afe *hans* *comnir*. Sa *maðr* er feet vill undan *biöða* þeim *manne* er *varðveitir*. *hann* *scal* *stefna* *honom* heim vico fyrir *sumar* *oc* *segia* at *hann* *mvn* *coma* þá at *biöða* feet undan *honom* at *sumar* *mölom*. EN *hann* *scal* *kiösa* þar þegar. Nu kömr *hann* þar at *sumar* *malom*. *oc* *scal* *hann* *nefna* *ser* *vatta*. at þvi. at *hann* *byðr* fe ens unga manz undan *honom* *logbode*. enda *scal* *hann* undan *hanom*³ hafa *boðit* fyrir *midian* dag. Ef sa er *eigi* heima enda var *honom* heim *stefnt*. eða *suarar* *hann* *engo* um. *oc* er þa sem *hann* *kiöse* undan *ser* feet. Ef *hann* *kýs* undan *ser* feet. þa *scal* *hann* *mæla* ens unga manz male. EN ef *hann* *kýs* at hafa fe *oc* *scal* sa er undan *honom* *bavð* féet. *mæla* ens unga manz mále þa. EN þa er *korit*. er *hansalat*⁴ er. þeir *scolo* allir *handsalaz* sa er þa *scal* feet hafa *oc* þeir er *honom* fylgia at þeim þeirra er *eigi* *scal* hafa féet. þeir

a) = A. M., c. 10.

1) Ordene þa *scolo* — minni ere tilföiede efter den *arnam*. *Skindbog*, som sandsynligvis udeglemt ved *Afskriverens* *Uagtsonhed*.

2) Herefter skrevet monnom öllum, men disse Ord derpaa igjen overstregede.

3) Afskriveren synes først at have villet abbreviere dette Ord paa den sædvanlige Maade, ved et ho med Streger over den øverste Leel af h, samt over o.

4) Først skrevet hansalet.

scolo *oc* þat *handsala* at EN ungi *maðr* *scal* hafa *lög*-*vöxt* afe þvi *oc* þeir *muno* *eigi* meta *fulgo* við *hann*. Ef *hann* vill *siþan* *biöða* undan *honom* feet. þa *scal* *hann* fara til heimilis þess manz eða *lina* *hann* *siálfan* at male þan er feet *varðveitir* vico fyrir þing eða *meira* *mele*. *oc* *segia* at *hann* *mvn* *biöða* undan *honom* feet *avarþingi*. þvi er sa heyr er feet *varðveitir*. *hann* *scal* þar *biöða* undan *honom* *þingi* *oc* *mæla* þar *þingbrecco* ef *hann* *siðr* *hann* *eigi* *sialfan* at male. *hann* *scal* *sva* fara þvi male öllu þar sem aðr var tínt. Slican cost eigo *oc* *utan*-*fiorðungs* *menn* ef þeir vilia *biöða* undan *manne* feet. Enda eigo þeir cost at *biöða* undan feet a *alþingi* ef þeir vilia. *oc* hafa undan *boðit* *miðvico* dag (s. 93, a.) *imitt* þing. EN *hvarz* er undan *manne* *boðit* féet *avarþingi* eða a *alþingi*. þa *scal* *hann* *reiða* af *hendi* *ser* feet et næsta vár eptir þat er *hann* *kýs* undan *ser* feet aðr *oc* *giallda* með *leigom* þa. EN ef at *sumar* *máalom* er undan *honom* *boðet* feet. þa *scal* *hann* et sama vár af *hende* *leysa*¹. *oc* *reiða* at *gialdögom* ef þeir eigo þa saman. EN ef þeir eigo *eigi* *gialldaga* saman.² þa *scal* *hann* *gialda* *in* v.³ dag vico þa er vii. *vico* ero af *sumre*. at *heimile* *sino*. hafa a *hann* xx. *avra* *oleigis*. Nu fylgir *scógr* *lande* ens unga manz. *oc* *scal*³ *hin* *högva* til *husa* við *oc* *böta* *bus* *boluti* *oc* *brena* *col* til *ledengingar*. Nu *görir* *hann* *bus* *bolute* *nyia* *oc* *ahin* ungi *maðr* þa. Þat er *mælt* ef fe *verðr* *ovirt* eþa *rang*⁴ *virt* þa a⁵ en ungi *maðr* *vöxt* a fe

1) Rettelse for lya.

2) Ordene En ef — saman ere tilföiede efter den *arnam*. *Skindb.*, som nødvendig.

3) Tilføiet.

4) Skrevet to Gange.

5) Tilføiet.

sino. *Eigi a maðr at selia arfvon ef sa segir osátt sína á. er næstr stendr til nema iafn mele beriz.*

123. *vm arf vön.*

Þar er maðr cavpir arfvön at avðrom. þa a þat at hallda huervetna þess er þeir cavpa saman vel lavst ef þeir eigo við at sciptaz eða þeirra erfingiar. Nu andaz sa er arfin selde oc standa aðrir menn til arfsens en þeir cavpit áttoz við eða þeirra erfingiar þa scal arfr sá sva fara sem ecke væri um mælt. EN arf cavpit a apr' huerfa með voxtom undir þann er reitt hefir eða hans erfingia ef en andaðe átte nockot fe til eða hans erfingiar. oc a þat fe at heimta et sama sumar er arfvonen sciptiz. EN ef hann átte ecki fe eptir eða hans erfingi oc misir sa þa allz er við hann keypte.

124.

^a Ef þeim manne tæmiz erfð er erlendis er. þa á sa maðr at taca þat fe er scyllztr er enom dävða her alande. EN þat scal hann sva lata virða (s. 93, b.) iafnt sem omaga eyre. oc sva at öllo hafa þat fe sem omaga eyre. Hann a¹ avoxto afeno enda ábyrgiz hann. EN ef sa maðr kœmr ut er feet átte at taca þa scal hann instöðan ein hafa. EN ef hinom verþa lestir. er erlendis andaz.² þa á hans erfingi at stefna þeim manne er fe er undir oc lata sana dävða hans. Þat er ef ecki spyrsc til manz oc scal sva vera sem hann life til þess er dävðen er

a) = A. M., c. 4, S. 181²³ (jvfr. ovenfor c. 418, S. 226²⁴).

1) Tilfoiet.

2) Ordene EN ef hinom — andaz ere upatviðleligt corrumperede. I den arnum. Skindb, læses: EN ef sa maðr andaz er erlendis er.

sanaðr. Nu a þess þeirra erfinge feet at taca er lengr lifðe. EN þat a at scilia xii. quidr goda þess er hin er iþingi með. er sökir hvar þeirra fyre varþ dävðr. ^a Ef sa maðr spyr er erlendis er. [at erfð hefir borit undir hann ut her. oc scal hann innstöðan ein hafa þa er hann kœmr til. ef rétt virt var féit oc rétt tekit. Nu verþa þeir eigi asáttir erfingiar þess manz er erlendis var oc sa maðr er feit er undir hvart sa er andaðr er erlendis var eða eigi eða sva hvart fyr var at erfðin tæmdiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc scolo þa erfingiar þess er erlendis andaþiz stefna þeim manne um er feit er undir til giallda oc til útgöngo. Þeir scolo lata sana dävða þess manz at domi er erlendis er. enn gode sa scal bera xii. quip er hann er iþingi er sótt er. um þat hvart fyr var at erfðin tæmdiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc eigo þess þeirra erfingiar at taca feit er síðar] andaðiz.

125.

^b Ef maðr andaz erlendis þa asa maðr at taca þat fe er scyllztr er þar enom dävða þeirra manna er ut fœrt eigi. Hann scal lata virða fe þat til brenz silfrs allt en ef nokot er ovirt þa er sva sem allt se ovirt. ef erfingi er þar þa þarf hann eigi at lata virða ef hann a allan arfen. hann scolo virða islenzcir menn .v. EN ef eigi nair þeim þa er þo rétt at husfastir menn se til þar .ii. EN þeir scolo virða við bœc fe þat. EN ef þeir gera eigi. þa scal hann beiða þa at vina eiðin enda verðr þa þo rétt virþing þeirra ef ber .xii. quidr at þeir virðe sva sem þa munde þeir ef þeir virðe við bœc enda beiðde hann

a) Suppletet efter A. M., l. c., S. 184³.

b) = A. M., c. 13.

þa at lögom. EN hann skal eigi sína meira af fe því en nym. cavpa leg oc lícsöng oc blæio oc kisto. ^a Pat er ef maðr tecr danar fe avstr. [þa a hann at gefa múto til fiar tókunar ef hann nair eigi ella. oc gefa] sem hann ma minzta. ^b Hann skal alt feet láta virða þat er hann nair. hann skal vega lata gull oc brent silfr oc þat fe allt er at vettom scal cavpa. EN huerseis kyns vara er su er er menn cavpa álnom. þa scolo þeir menn mæla er rettar álnar hafa oc sua (s. 94, a.) uega þat er scal oc sia at þat se rétt vegit. Hann er scylldr at syna þeim fe þat allt er hann nair. Hann scal þar lata virða fe þat allt¹ er mest er saman þa er hann tecr. Hann skal huergi færa þat fe² á brott or þeim garðe adr allt er virt. Hann skal vitne nefna at því alengr er lokit er fe virþingone at hann tecr við fe því er hann let þar virða oc legr sína abyrgð á. Nu nair hann eigi þar öllu feno sen. at lata virða. þa scal hann þar lata fe þat virða sem hann tecr. oc fara sva at virðingo sem adr var tint. Ef fe er a scipe eða at scipe þa scal hann fe þat lata virða at brygio spordom. oc fara sva at virþingo þar sem anars staðar. Ef feet er íbúlca þa er hin andaz. oc erat hann scylldr at abyrgiaz þat fe. hann scal oc eigi hafa voxtona ef hann lætr eigi virða feet. EN þa er þo rétt virðing þeirra ef þeim er þat fe iafn kunt er íbulcanom er sem þeir sæi. Ef hann ascip á hlune þa³ er hann andaz. oc erat hin scylldr at abyrgiaz adr fram er dregit scip lengð. Eigi scal meira cavpa i scipe adr

a) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 221¹¹.

b) = A. M., c. 13, S. 208¹.

1) Ordene er hann nair – allt ere tilföiede efter den arnam, Skindbog, som uidentvibl udeladte ved Uagtsonhed.

2) Skrevet over Linien.

3) Rettelse for þ a t.

virt er feit EN costr er at selia. Hann skal kiosa með vitne hvart hann vill abyrgiaz feit eða vill hann eigi. EN þvíat eins a hann vöxto afeno. ef hann abyrgiz enda scal hann þa gialda hálfu færi avra brenda her EN hann tóke. EN ef hann kýs hvarki vm þa scal hann abyrgiaz feet oc hafa ecki af voxtonom. ^a Pat er oc at sa ein maðr skal arf taca [ut her af danskri tungo eptir sín frænda er hann er rettr arftoko maðr ens andaða enda ligr] féet ser her aldregi.

^b Ef vár lande andaz avstr þa scal feet taca næsta brødre eða nanare EN feet ligr ser iola nott ena þriþio. ^c Sycnir menn oc þeir menn er landværi eigo ut her. scolo taca dánar fe til ut hafnar EN eigi adrír. ^d Ef maðr er¹ lengr abrott heþan EN iii. vetr. þa scolo þeir menn (s. 94, b.) varðveita feet hans er taca ætte ef hann være andaðr þot hann hefde adr lengri maldaga á gerva. ^e Ef maðr andaz asaxlande eða sunar. at þat fe scal eigi lata virða adr þat komr til dan marcar. EN ef þar er hætt fe hans eða fiorve. þa scal í noregi. Ef maðr andaz a englande eða i eyiom vestr eða idyflini. at þat fe scal eigi virða adr hann komr þar er ohætt se fe hans oc fiorve. Nv komr hann inoreg með feet oc er ANAR maðr þar scyldri. þa scal hann lata ut ganga feet at lögom. hann scal hafa avoxten allan þan er orden er þangat til

a) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 220⁸.

b) = A. M., c. 17, S. 221¹⁸ (Regelen i A. M. er tildeels forskjellig og hidrørende fra en yngre Periode, jfr. A. M., c. 13, S. 208²⁴).

c) = A. M., c. 13, S. 209³.

d) = A. M., c. 17, S. 221⁷.

e) = A. M., c. 13, S. 210⁶.

1) Efter maðr har Afskriveren først skrevet eigi, men derefter overstregel dette Ord og skrevet er ovenover.

hvarge er hann tóć. Ef maðr ferr ut af danmorc eða af avðrom löndom en or noregi með danar fe oc treystiz hann eigi at lata virða feet þa scal hann heimta til scipveria. þa er hann vill þegar þeir ero ihaf comnir. oc segia þeim hve micit fe þat er oc nefna vitne at þvi at hann tecr fe þat til abyrgþar oc eignaz hann þa voxto afeno slica sem hann löki i noregi at lögom ef hann fær þan quid at hann munde virða lata fe þat ef hann quæmi til noregs oc visse hann þat at hann mundi ná ut at hafa fyrir noregs manna socom. ^a Ef menn gera felag með ser her a lande oc fara abrott oc andaz anar oc scalat hann scilia felagit adr hann hittir erfingian. hann scal neyta af feno öllo saman sem mælt var. Eigi scal maðr avstr selia arfvon sína ne þan arf er honom hefir her tømz er hann hefir eigi siálfr til comit. en halldaz eigo þar onor capv öll sem her. vm þav fe öll er hann á her eptir oc sea þav er ut hingat coma. ^b Ef maðr tecr fe a grøn lande. [oc scal hann lata virða feet iafnt sem avstr oc fara utan a þvi scipi er fyrst fer. Slík sócn er þar til en sama ef hann gerr eigi utan fara sem þa at avstr tekit se feet] oc sva vorn. Ef þeir gera felag með ser erlendis þa scal hann cost eiga at scilia felagit ef hann vill oc láta virða feet oc hafa slica costo a sem hann væri frænde ens davða. enn lavst scal hann lata þegar er nanare maðr kömr til. ^c Nu an- (s. 95, a.) dazc anat tuegia hiona erlendis. þa scal þat þeirra hafa fe ut er eptir lifir oc láta fyrir engom manne lavst nema fyrir erfingia. Nu andaz þav bæde avstr oc coma til þeir mem af hvaratuegio hendi er rétt comnir ero til ut hafnar fiarens.

a) = A. M., c. 14.

b) Suppletet efter A. M., l. c., S. 211²².

c) = A. M., c. 15.

þa scolo þeir sva scipta með ser sem hvart þeirra hafde att fe við anat. ef þeir vito þat. Ef þeir vito eigi huern lut hvart þeirra hefir att ife við anat. þa scolo kono frændr hafa þriþiung en hinir ii.^a lute. Nu coma fleire menn iafn nanir til. þa scal scipta með þeim at iafnaðe. ikneruna alla. þeim er lög vana til þar. Nu hvar þess er maðr náir sa eigi út at hafa feet er til er comin af þeim er ut hefir enda vine hann lög til avstr. þa a hann heimting her at þeim er ut hafde til sva micils fiár sem hann væri til comin ef hann hefde ut haft. enda væri at logom tekit avstr feet. EN erfingiar eigo þan lvta sem þeir ero til comnir at heimta at þeim er ut hafde feet. Hann scal fara út et næsta sumar en þa er hann kömr ut ef hann vill utan fara et sama sumar. þa scal hann orð gera erfingiom oc giallda þeim þa þegar er þeir coma til oc giallda hálfu fære avra brenda her en hann toc avstr. ef hann hefir sva at virðingo látit fara oc at fiártekio sem nu var talit. EN ef eigi er sva at farit þa er sva sem ovirt sé. Hann scal þa giallda more sex alna avra fyrir eyre huern her ef hann vill. Fe þat scal giallda her ut ibrendo sílfri eþa ilereptom nyiom eða ivaxe eða ivoro islenzcri eða ibú fé oc giallda at þvi lage allt sem þar gengr er af hende scal reiða. Nu fer hann eigi tueivegis þa scal gialda et næsta var þvi er hann kömr ut at heimle sino at¹ gialda en v.^a dag vico. þa er vii. vicor ero af sumre. Nu leysir² (s. 95, b.) hann eigi fe þat af hende ser sem mælt er. þa á erfingi cost at stefna vm. vm sva micit fe sem hann rædr a at queþa

1) Maaskee bör her læses oc som i den arnam. Skindbog.

2) Rettelse for leysir.

oc hann getr gogn til at hin hafe teket. oc *quedia* til xii. *quidar* hue micit fe hann toc. þan *goda* er sa er iþingi með er *sottr* er. Þes a hann oc cost at stefna anare stefno vm voxto sva micla sem hann getr gögn til. at á þat fe hefðe gengit ut hingat oc er ret at *quedia* til hvartz hann vill heimilis bva hins ix. eða xii. *quidar* hue miclir vextir se a því fe.

126. sa er svarar vm danar fe.

HIN a at föra þær varnir fram at lata bera vätte þav idom er hann nefnde at er hann toc fe þat avstr til abyrgdar oc sva þav öll er hann nefnde at virðingo fiarens östr¹ þav er hann hefir til enda *scolo* þat allt her verða vätte er avstr ero vitne nefnd. EN allt þat er honom scortir i vm vættin. þa scal sa *quedia* til xii. *quidar* *goda* þan er sa er iþingi með er *sottr* er. oc fylla sva sócn sina ef hann vill at voxtonom comaz. ENDA a sva sa er svarar at *quedia* xii. *quidar* til allz þess er hann vill oc hann hefir eigi vitne til. Nu scal domr at því döma alengr sem þeir fa gogn til. Þat er mælt. vm þa menn er rétt comnir væri til ut hafnar fiarens enda hafe hann til callat avstr at logom. þa scal sa sva fara at heimtingo fiarens ut her at sökia við en somo gogn sem adr var tint. nema þar er hann hefir hofð vitne við til callit avstr oc scal hann þav oll láta fram bera her. Nu hefir hann eigi vitne til. þa scal hann *quedia* til xii. *quidar* til þess allz er hann fyller sogn sina við. huerso

1) Det første Bogstav i dette Ord er underprikket og av skrevet ovenover, men som det synes, neppe med Afskriverens Haand.

hann hefir farit at til calli fiarens avstr oc scal hann þan *goda* til *quedia* er hann er sialfr iþingi með. til þess allz er hann hefir engi vitne til. EF maðr andaz ihafe eða at scipe sva at eigi komr virþingo at féno. (s. 96, a.) þa eigo þeir menn varðveizlo fiar þess er taca ætte fæ epter þan man er frænd lavs væri ut her oc andadiz at scipe. þeir eigo at gera ord erfingiom þegar þeir coma hingat til islands oc selia þeim þat fe þegar er þeir coma¹ til. Nu coma þeir eigi til adr þeir fare abrott. þa *scolo* þeir leggja up fe þat oc selia þeim manne landeiganda er næstr býr þeirre höfn er þeir báro flestir fot sin af scipe. ENDA *scolo* þeir sva fara með því fe ef maðr andaz at scipe þa er þeir *scolo* heþan fara sem adr var tint. eða sva ef þeir bua ilandfestom við island eþa þær eyiar her er bygðar ero þa. eða siþan a² því sumri. Ef þeir fara anan veg með því fe en nu er talit. þa vardar fiorbavgs gard. ENDA vardar oc fiorbavgs gard þeim monnom ollom sem samscipa feno fara utan uisir vitendr. EN ef sumir vilia scil gera á. EN sumir eigi þa vardar þeim er oscil gera á. EN þat ero stefno sacir oc scal *quedia* til heimilis bva ix. aþingi vm þan stað sem socen gerðiz. EF maðr leysir danar fe af hende ser at logom. þa scal hann segia til allra avra þeirra er hann tóç. EF maðr leynir fe því nockoro. þa a sa orde at raða vm er feet á at taca. EF maðr reipir af hende dánar fe þeim er taca á oc letz or vera lavs oc verða þeir a þat sätter. nu spyr hin er feet atte at taca siðar at hann hefir leýnt sumo feno. oc verðr honom þat ecki at vörn. þot þeir

1) Ordene hingat — coma ere tilföiede efter A. M., som sandsynligvis udeladte ved Uagtsomhed.

2) Rettelse for af.

hafa asætz. Ef maðr fer abrott með feno því er hann toc avstr. þa á sa cost er taca á at segia lögleigo a fe þat. EN ef hann vill eigi þat þa scal hann cost eiga at sokia vm instøðan. oc vm vöxtona sva micla sem xii. quidr ber. EN ef hin a fe ut her. oc scal þa sokia ipat feet. þess a hann oc cost at stefna vm brott höfn siarens oc lata varda (s. 96, b.) fiorbavgs garð. oc sokia við .xii. quid. Enda a sva at fara at ferans domi sem hann yrðe vm alþingis sáttar hald secr. Ef hann fer eigi ut et næsta sumar með feno. þa a erfingi cost at sokia hann til fiorbavgs garðs enda a hann cost at segia lögleigor a feit ef hann vill þat helldr. EN ef sa maðr a fe ut her er með arfinom ferr.¹ þa á erfingin cost at stefna vm ef hann vill oc quedia til xii. quidar til þess hue micit fe hann tóç. Hann scal stefna þeim manne vm er fe hans hefir ut her oc stefna ipat feet er² hin á er erlendis er. oc quedia til ix. heimilis bva til þess hue micit fe hann hefir hins er erlendis er. Ef maðr vill veria fyrir hann þa scal hann quedia xii. quidar hvart hann yrðe sähafe til anara landa a því sumre er hann villde ut hingat. oc sva ef hann naðe eigi ut fyrir ofrikis monnom eða mätte hann eigi ascip comaz hvatke er til þess gengr. ^a Ef scip huerfr oc se ecki til spurt aprimr sumrom. enda se spurt af þeim londom öllom er or tunga er á oc sva af því lande er þeir foro af. þa scal et fiorda sumar brigða feet. Hann scal til fá ora landa .v. er þat leggi undir

a) = A. M., c. 16.

1) Ordene þa a erfingi — með arfinom ferr ere tilföiede efter den urnam. Skindb., som sandsynligvis udeladte ved Uagtisomhed.

2) Rettelse for en.

þegnscap sin. at ecki se spurt til þeirra a iii. sumrom þeim enom næstom eptir. oc hygja þeir þa davða vera oc þeir bera þat. þa adomr at døma undan hinom feet. Enda scal þa sva meta sem þeir se andaþir. oc eigi fyr nema rekölld se kend af scipi þeirra. Nu spyrse ecki til manz. oc scal sva vera sem hann se lifande meðan hann er eigi andaðr sagðr. oc sva scal oc vera sem hann life til þess er davðe hans er sanaðr. ^a Þar er menn sana erlendis davða. þa scal sva vanda menn til sem at sana erlendis vig. ^b Þat er ef maðr fær manne fe avstr at cavpe. [eða at láne oc mælir hann fe fyrir. oc scal her xii. quid til hafa hve mikit fe þat var ef eigi ero vitnis menn til. Stefna scal at festar hælum. enda er rétt at heimili eða þar er hann hittir hann at male. Enda er costr at stefna þeim til utgongo er fe hans hefir her oc hafa þar til ix. bva quid. hvart hin hefir iafn mikit fe hins er avstr er sem hann kallar til. EN xii. quidr scal scilia] hvat hann secc hinom siár avstr. ^c Þótt þeir menn life er davðe er sanaðr þar er þeir atburðir verða sem nu er talið¹ at þeim monnom vardar ecke við lög er þeirra manna davða hafa sanat. EN sva scal vm siár varðveizlo þeirra fara alengr er davðe þeirra er sanaðr sem þeir se andaþir. ^d Þar er men verða (s. 97, a.) davþir fyrir scriðum eða vatn davþir eða vapu davðir. eða huerngi davða er þeir hliota allir sva at engi maðr kómr abrott oc sia menn eigi misfarar þeirra sva at

a) = A. M., c. 17.

b) Suppleret efter A. M., l. c., S. 219²².

c) = A. M., c. 16, S. 218¹⁵.

d) = A. M., c. 18, S. 223²².

1) Først skrevet taliðr, men det sidste Bogstav derefter underprikket.

deili vite á. Par *scal* meta *sva sem þeir* hafa allir sen dái. *fyrir* því at *engi scal* arf taca eptir anan. Ef nockor kemz a brot oc *scal þat* standaz er sa sagði huerr þeirra lengst lifðe. ^a *Maðr scal* sialfr raða *fyrir* fe sino meþan hann ræðr til fullz eyris. ^b *Attæðr maðr* eða ellre *scal* hvarke selia land ne goðorð undan erfingiom nema hann megi eigi eiga *fyrir* sculld. ^c *Þat* er at engi *maðr* a at selia land undan erfingiom sinom þa er hann er attæðr eða ellre. oc *sva* ef hann licr ihælsótt nema erfingiar lofe. En þo *scal maðr* sialfræde *fyrir* fe sino meþan hann vill ef hann ræðr til fullz eyris.

127. vm gíafar

Maðr a at tiunda fe sitt vm sinn hinzi meiri tiund¹ til salo bóta *ser* ef hann vill. *Eigi* a hann optar at tiunda ene meire tiund fe sítt en vm sin *fyrir* rað scaparfa sins. Nu ber fe undir þan man síðar eða vex honom fe. þa á hann at tiunda *sva sem hann* gøre ena meire tiund vm sin af ollom avrom sinom þeim er hann á. Ef *maðr* görir *eigi* ena meire tiund af fe sino þa á hann at gefa sölo gíafir iafn miela avra sem hann hafa² tiundat feet eni meire tiund.³ En *þat* ero salo gíafir er *maðr* gefr þeim

a) Jvfr. Stedet lige nedenfor L. 9 (= A. M., c. 11, S. 2021).

b) = A. M., c. 18, S. 2249.

c) = A. M., c. 11, S. 20121.

1) Ordene vm sinn — tiund ere skrevne over Linien, uist om med Afskriverens eller en anden, dog omtrent samtidig Haand, men bør ialfald ei saanes.

2) Først skrevet hafðe, men ð derefter underpricket.

3) Punctum er tilføjet.

monnom er eigi eigo þingfarar cavpe at gegna oc þurfe fe sitt allt. eða *verc* sín til omaga biargar at hafa. Hann á at gefa vingíafir at lifanda *ser* ef hann vill. *Þat* er. at erfingi acosti .ij. ef honom þiccir hann til arfscota raða at stefna til *fiorbavgs gards* eþa telia hann af radonom fiarens ella. oc telia *ser* raden oc *quedia* ix. bva til aþingi. hvart hann hafa arf (s. 97, b.) scot i þeim radom radet eða eigi. er hann hafðe vm stefnt. Þeim *varðar* oc *fiorbavgs gard* öllom er við taca. Ef þeir hafa allir saman um radit enda beriz a hin arf scotit enda á at døma rof gíafana. honom a at døma *varðveizlo* fiar þess allz er han átte oc *sva* omaga þa er hin átte fram at færa. Engi *maðr* a at ripta gíof sina. Nu heitr hann lavnom *fyrir* gíofna. þa ahin heimting til þeirra avra iafn micilla sem bvar raða at bera heiten. Ef leysingr ræðr arfscót undan frialsgíafa sinom. þa a hann at brigða honom frelse. oc telia *ser* fe þat allt er hann á ef hann vill. eþa hans erfingiar ella. Lavngetin *maðr* *scal* *sva* arf taca at born sin oc leysingia sem scírgetin *maðr*. Ef *maðr* gefr avðrom manne xii. avra síar eða meira þeim er hann a hvárke at lavna lip ne gíafar enda verðe eigi hálf lavnoð gíofin. þa a hann heimting til ef hann andaz.

Maðr a at gefa barne sino lavngetno ef han vill xii. avra *fyrir* rað scaparfa sins en eigi meira fe nema erfingiar lofe. *Eigi* *scal* *maðr* meira þeim syne sinom gefa en .xii. avra er eigi er scírgetin. oc þviat eins *sva* ef eigi kömr mina a anara lut. nema erfingiar lofe.

^a Engi ero arfsöl fost at lögom. nema v. bvar vine nym. eíða at. at *þat* þicki iafn mæli oc er sem o mælt se elligar.

a) = A. M., c. 19, S. 2258.

En þott eidar se unír at þa *scal* þeygi hallda ef *maðr* hefír hvarki lagt fyrir man fe ne fiolscyldi a xii. manodom hinom næstom eptír cavp þeirra. Ef menn seliaz arfsale þa *scal* anartuegi þeirra er saman cavpa vina eið at því fyrir *þvom* v. at sa er cavp male þeirra sem þeir segia oc engi ero avnor undír mál ne lav- (s. 98, a.) sa kór a mælt en ellegar verðr eigi fast cavp þeirra. Of þat *scolo* buar bera. ^a Ef menn seliaz arfsale oc a þat at hallda er iafn mæle bersc en þviat eins ella ef erfingiar segia satt sina á. En ef erfingianom þickir eigi iafn mæle oc á hann at stefna um oc *quedia* bva v. til a þingi hvart þat se iafn mæle eða eigi. Nu bera þeir eigi iafn mæle. oc verðr þa rof mals ef v. avra munn er eþa¹ meire. Ef hins erfingiom þyccir of litit feet tekít. oc ræðrat hann oðrom monnom ahendr þan omaga en siálfom ser. nema iafn mæli beriz. eða erfingiar hafe sött sina a sagða ella. Huarvetna þess er arfsolor rofna. þa asa maðr er við omogom tekr heimingi fiár þess allz er omagin hefír eigi neytt. Þat *scolo* heimilis hvar v. vm scilia hvers hann hefír neytt² af því fe eða hvat eptír er. Engi maðr a at seliaz arfsale fra omogom þeim er hann a isculld at ganga fyrir. ne fra þeim er³ afe hans ero comnir aðr. ne fra þeim er hann á arf at taca eptír. *fiorbavgs garð* vardar ef maðr selsc fra þeim omogom sva at þeir ero stadfesto lavsir. Nv gengr fe af því er hann hefír arfsale sellz eða

a = A. M., c. 12.

1) Herefter skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

2) Ordene: Þat scoló — neytt ere tilfoiede efter den arnamagn. Skindbog, som uidentvial udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

3) Herefter skrevet hann, men dette Ord dernæst underprikket.

tecr hann erfða fe siþan. oc eigo þar omagar a því fe at vera ef ahendr honom coma. ^a Nu þiccir þeim of micít til fundit er arf a at taca eptír hin oc *scal* hann cost eiga at riufa þan maldaga fyrir næsta alþingi.¹ eigi *scal* þat mal lengr standa. ^b Sua *scal* maðr taca danar fe agrøn lande sem inoregi. ^c Þat er vm þav fiárlog öll er arfscot er í. þa er erfingi scylldr at segia osat á ef hann vill riufa et sidarsta a eno þriðia alþingi þaðan fra er hann veit. Nu verðr anar erfingi at oc *scal* sa sagt hafa fyrir v. heimilis *þvom* sinom osatt á hálfom manade enom næsta (s. 98, b.) eða eno næsta alþingi þaðan fra er hann veit at hann er erfingi. Ef maðr a land eða anan grip þan er anar maðr a at selia ef sa vill. oc *scal* hann sagt hafa ósáttir á með vatta oðromtuegia þeim er við hafa keypz a xii. manodom enom næstom eða at logbergi et næsta sumar sva at lögsögo maðr heyre.² ellegar er ecci rof til um kavpit.

^d Ef kona elr born með oheimilom³ manne oc leynir hou frændr. enda gelldz þo fe vm at hon a eigi varðveizlo þess fiár þott born hennar til arfs alin eigi at taca. ^e enda ahon eigi arf at taca sidar.

a) = A. M., c. 22, S. 227¹⁴.

b) Jvfr. ovenf. S. 240¹⁷ (= A. M., c. 14, S. 211²²).

c) = A. M., c. 21.

d) = A. M., c. 19, S. 225¹⁵.

e) Istedetfor denne Regel indeholder den arnam. Skindb. i c. 23 en yngre Lov, hvorved nærværende Bestemmelse er ophævet.

¹ og ²) Punctum er tilføiet.

³) Abbrevieret paa den sædvanlige Maade ved et oheillo, med Streger over ei (eller snarest alene over e) samt over Slutningsbogstavet o, og naar det derfor i A. M., l. c. Note 3 angives, at Læsemaaden i vort Haandskrift er oheilum, grunder dette sig paa en Feiltagelse.

a Ef maðr fær líflát eilendis sa er fe a ut her oc verðe menn eigi asáttir hvart hin er andaðr. eða eigi. Þa eigo erfingiar cost at láta sana dāvða hans. Þeir scolo leida fram at dome v. ora landa. scolo þeir menn .ii. ipvi liðe er ipess konungs velde være þa er hin dó. eþa síþan sem sa var. Allir þeir menn v. scolo at tengþom réttir. Sva scolo þeir at queþa at ver leggiom þat vndir þegn scap várn. at ver hygiom þan man dāvðan.

---

a) = A. M., c. 7, S. 19014.

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Samfund.

Anden Del.

Text II.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1852.

G R Á G Á S.

omaga baler

128.

(s. 99, a.) ^a **S**va er mælt at sina omaga ahver maðr fram at föra alande her. Moðor sina amaðr fyrst fram at föra.¹ EN ef hann orcar betr þa scal hann föra fram föðor sin. Nu má han betr. þa scal hann born sin² fram föra. Nv ma hann betr þa scal hann systkin sin föra fram. Nv ma hann betr þa scal hann föra fram þa menn er hann a arf at taca eptir. oc þa menn er hann hefir arftake tecna. Nu ma hann betr þa scal föra fram leysing sin þan er hann gaf frelsi. EN ef nockor þeirra manna gengr at hans ráðe er nu var taliðr enda eigi hann fe til at föra hann fram þa verðr hann utlagr vm þat ef þeir ganga. fra þessom monnom öllom scal maðr eigi seliaz arfsale. oc fra engom þeim er afe hans ero comnir. Ef hann hevir eigi fe til þa scal hann ganga isculld fyrir moðor sina. Nv þarf faðir hans heldr framförslo þa scal ganga isculld fyrir hann. Ef hann hefir gengit isculld fyrir föðor sin. enda³ þurfe moþir

---

a) A. M., Omaga-balkr, c. 1.

1) Punctum er tilföiet.

2) Þaa det Sted, hvor Ordene born sin staae, har Afskriveren som det synes først skrevet systkin sin, men derefter udmaculeret dette og skrevet hine Ord istedet.

3) Først skrevet endi, men derefter i underprikket og a skrevet ovenover.

hans fram ferslo síðan þa a faðir hans at huerfa til frænda sína at framferslone en hann skal ganga i sculld fyrir modor sína. Ef hann hefir eigi fe til at færa þav fram. þa skal hann fara þangat er en nanaste niðr er þeim þeirra manna er fe a til at færa þav fram. þa skal hann biðða þeim manne at ganga isculld fyrir þav þar. scalat hann meire sculd eiga en hann være verðr ef hann væri þræll. Ef hann er isculd tekin aðr oc þicke þeim manne betra at hafa hann en eigi isculdine er hefir fram at færa anat tuegia fodor hans eða modor þa skal hann fara at biðða fyrir hann iafn micit fe sem hann er scyldfastr oc skal hann þa or leysazc (s. 99, h.) þaðan or sculldine. en hann ganga hinnveg isculldena fyrir fodor sin eða modor sína. Ef hann vill eigi ganga i sculldena. þa a hin þo at sculldfesta hann at hvaro. En ef hann vill firazc hann eða flæia þa skal hann fara til heimilis hans. oc beida hann til farar. en ef hann vill eigi til fara. þa skal hann legia lögsculld á hann at hvaro ef hann vill lysa skal hann fyrir heimilis þvom sinom .v. Hann skal lysa at lögbergi at hann hefir lögsculld laget a hann. enda a hann cost alengr at veria lyriti ine höfn hans oc sva at þicia vere at honom. Nv ero firnare omagar en þeir er hann a arf at taca eptir. oc skal hann þo fram færa afe síno ef hann a til. En þa a hann fe til ef¹ hann a ii. missera fulgo ser oc omogom sinom oc þeim er hann tecr við. oc skal² fulla fulgo ætla ollom. þegar er nockot scortir á at han viðr ser. Mædr a cost hvart sem hann vill at ganga isculld fyrir born sin

1) Ordene þa a — ef ere tilføiede i Henhold til Læsemaaden i det arnam. Haandskrift, som uidentiel udeladte ved Uagtsomhed.

2) Istedet herfor har Afskriveren først skrevet sva, men derefter underprikket dette Ord og skrevet scal istedet ovenover.

eða selia þav isculld ella. Sit barn skal hver mædr fram færa alande her. a Fædir skal fram færa barn sit at¹ tveim lutom en moðir at þriþiungi. en ef þav hafa felag sitt gert. þa scolo þav at slicom luta hvart þeirra færa omaga fram sem þav eigo fe til. Ef² hiu sciliaz oc hafa þav eigi bæde fe til at halda sino scote upp þa skal at þeim luta hvart þeirra fram færa omagana sem þav hafa fe til. En ef anat tuegia³ þeirra orcar at færa born sin fram oc scalat⁴ þeim meðan abrott scipta ahendr avðrom monnom. Enda a at þeim luta hvart þeirra fram at færa sem þav hafa hand megin til ef hvarke þeirra hefir fe til. Ef hiu .ii. scipta bornom sinom með ser. þa skal sva scipta at hon hafe þat barn þav misseri (s. 100, a.) er spendreccr er þott þav vile scipta anan veg síðar. Ef faðirin andaz fyr þa skal modiren þav born hafa en erfingiar hans scolo ina⁵ henne fulgornar. Ef modirin andaz fyr en fædirin oc er þar fe eptir. þa á hann þav born at hafa meðan þav ero a omaga alldre. En erfingiar hennar eigo fulgor at ina honom. Ef þav ero þrotu bæde þa skal scipta bornom i áttir at tueim lutom iföðor ætt en at þriþiunge imodor ætt. Ef anat þeirra abetr en sialfom ser. þa scolo bvar virða hue miclo þat þeirra orke betr oc skal þat legia til þar sem bornin ero. en at þeim⁶ luta er þav orca eigi þa scolo ii. lutir huerfa ifodor ætt en at þriþiunge imodor ætt. Rétt er at scipta omogom

a) = A. M., c. 3, S. 239⁹.

1) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

2) Skrevet Efe, men det sidste Bogstav derpaa underprikket.

3) Først skrevet ANAR tuegi, men derefter rettet saaledes.

4) Skrevet scal at, men Stavelserne derefter forbundne ved en Streg fra den nederste Deel af l til a.

5) Først skrevet UNA, men derefter forandret ved at udradere den forreste Deel af u.

6) Rettelse for þ e s.

fra þeim stað er þeir verða þotraða enda er þeim rétt at scipta at heimile sino. **Ef** omagar verða þotraða fyrir fardaga þa skal þeim scipta. þegar er þeir verða þotraða. **Rétt** er at scipta omögom at fardögom ef þess er von at þav þriote þav missere oc fe með ef er. ef tuegia missera fulga er eptir eða mina þeim omögom er þar ero. Þeim skal til biöða öllom er hlut eigo iomögom a var þingi ef þeir ero sams heraðs oc coma til er .vii. vicor ero af sumre. **EN** ef sidar skal scipta þa skal biöða þeim til vii. nöttom fyrer. **EN** hva skal quedia iii. nottom fyrir sciptit ofvallt. oc quedia fra heimile þvi er þeir lata scipta omogonom. ^a Þeir scolo scipta omogonom við bók bvarnir v. **EN** ef omagin er ein. þa scolo þeir scipta sva at þeir hafe allir er til ero comnir þan omaga atueim misserom **EN** eigi storum **EN** sva. (s. 100, b.) Ef hvar coma eigi til sciptissens oc ero þo quaddir. þa verða þeir utlagir iii. morcom. Nu coma hvar iii. oc grip menn .ii. þa verðr þo rett scipting þeirra. Sa¹ er quadda sciptisens skal² beiða hva at scipta omogom við bók. Nu ef þeir vilia eigi þa ero þeir utlagir. enda a domr at dema ahendr þeim sciptit³ .xiiii. nottom eptir vapna tac. **Faderen** skal scipta lata omögom. oc föra með eið a hendr hinom er hlotit hefir. **EN** ef eigi sciptir faderen. þa asa maðr at scipta er lut a í omögom. eða sa er vill ella. oc scipta til hlut falla. ^b Ef iafnnánir menn ero barn omaganom fleire. þa skal hann quedia

a) = A. M., c. 4.

b) = A. M., c. 5.

1) Skrevet S^a (den sædranlige Abbreviatur for Sva).

2) Herefter skrevet þo, men dette Ord derpaa underprikket.

3) Tilføiet i Overensstemmelse med den arnam, Skindbog.

heimilis hva sina .v. til at scipta með þeim. Enda scolo hvar luta með þeim huerr þeirra skal fyrst hafa eða þar næst eða efstr. **Hann** a at föra þeim manne er fyrst hlavt omagan oc segia honom hue lengi hann skal hafa eða hueriom hann skal föra. **Eigi** skal föra honom optar með eið **EN** sama omaga **EN** vm sin. oc föra at þeim lut er honom var deilldr. **Hann** skal ser af hende föra með vatta oc sva hverr þeirra öðrom. er hafa þan omaga. **EN** ef þeir vilia eigi við taca oc vardar þeim utlegð, en hin skal heim hafa omagan oc heimta fulgor tuenar at þeim. **Omagin** skal i þeirre átt vera til þess er hann er xvi. vetra gamall. sem hann var ideilldr. Ef misdavðe verðr¹ omagana. þa a þess nyt þat at vera er omagin var deilldr. **Þat** er mælt. at maðr a at föra manne omaga þa er hann er xvi. vetra þeim er nanastr er hvergi er aðr hafðe.² þa er hann af omaga alldri oc skal fara sem erfð³ önor. oc föra með eið at heimili hans oc segia til lögfostom monnom með huer scil þeir hafa fört.

129. vm eiðförslor

^a Sva er mælt at maðr a at föra omaga manne. með eið at heimile hans. oc fara iamt með sem meþ (s. 101, a.) stefno. Ef menn ero iselium oc er þar bu allt. þa er rett at föra þar omagan með eið. Ef hann hittir hann iverke ute. oc er rett at föra honom omagan með eið þar þa. **EN** ef eigi er omagin ein för til hvss. þa eigo þeir at

a) = A. M., c. 6.

1) Herefter skrevet omaga, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

2) Punctum er tilføiet.

3) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

Ef *eigi* er fe til *eda* var *hann eigi* erfðar omage. þa á sá *maðr* at taca við *omaganom* er fe *eda* före hafe (s. 102, a.) til oc scyllztr se. Ef *hin* er þrotin er fram förir *omagan*. þa a til sins scullingia huar þeirra at huerfa. þar calla *menn* omaga mót. *Eigi* scal *hinom* sama manne föra fleire omaga en ein a meðal þingia tuegia. með eið or einom kne rune. En ef fleire ero *omagarnir* or einom knerune en ein. þa scal föra þá ahendr þeim monnom¹ er firnare ero. En *hann* scal föra af hendi ser at dome oc heimta fulgor at þeim er fram a at föra *omagan*. Ef *maðr* förir fram *anars* manz omaga. oc vex *hinom* fe² er fram átte at föra þan omaga þa scal hann heimta fulgor at *honom* slicar sem *hann* hefir fyrir hann lagðar avaxta lavsar. Ef *omaganom* vex fe *eda* ber undir hann þa a hann at heimta fulgornar at *honom* slicar sem hann hefir lagðar fyrir hann³ avaxta lavsar. *Eigi* a hann þat fe ierfð *omagan*s at heimta ef hann villde *eigi* heimta at *honom* sialfom meðan hann lifde.

130. vm omaga lysing.

Sva er mælt at lysa scal aþingi til framförslo o *maganom* ahendr arftoco maninom oc a hann at *quedia* til bva *quidar* hvart hann se arftoco *maðr* omaga þess *eda eigi*. *eda* hvart hann se hans omagi *eda eigi*. oc *quedia heimilis* bva v. til alengr þes er ahendr er lystr. Þan omaga scal döma ahendr *honom*. nema hann fae ser biarg *quid*. Oc scal hann *quedia* ser biarg *quidar* heimilis bva *sina* v. hvart hann *eigi* fe *eda* före til at föra fram þan omaga. Nu ef þat berr *quidar* at hann a

1) Skrevet over Linien, muligens dog med en anden Haand end Afskriverens.

2) Tilføjet.

3) Ordene fyrir hann ere tilföiede.

eigi fe *eda* föri til at föra fram þann omaga¹ þa asa er lyst hefir *quedia heimilis* bva hans v. hvart hann orke at nokorom luta at föra fram *eda* engom. *Hann* scal at slicom luta fram föra *omagan* sem *quidar* ber hui hann orkar. Sa scal *quedia* *honom* biarg *quidar* er ahendr *honom* lyste ef *eigi* vilia adrir. Nu ef þar ber avðn þa scal lysa ahendr frændanom þeim er hann hygr at fe *eigi* til. *Hann* scal telia frændsemi með (s. 102, b.) *omaganom* oc þeim manne er hann lysir ahendr at dome oc sana með þegnscapar lagningo sinni at su er frænd semis tala sön oc rétt amidle þeirra er þa talþe hann. *Hann* scal hafa sanaðar *menn* ii. þeir scolo þat leggja undir þegnscap sin at sia er frændsemis tala rétt oc sön amidle þeirra sem þa talde hann. Þa scal *honom* döma þan omaga nema hann fae logvorn fyrir sec. En su er logvörn ef þat ber *quidar* at hann a² *eigi* fe til. en su er ünör ef hann fær scylldra man til. þan er fe *eda* fære hafe til. oc scal hann lysa þa þegar ahendr þeim manne. oc hafa *omagan* sialfr ef hann festir *eigi* hize framförslona. Þa scal *maðr* taca undir omaga lysing er adr er boren *quidar* með ene fyre söcine *eda* handsoloð er við taca fyrir þa soc. Ef sökiande veit *eigi* heimili þess er hann sökir vm omaga söc. enda scyli sökiande *queþia* bva til. þa scal hann *quedia* fra heimile omagan. Nu veit hann *eigi* þat. þa scal *quedia* fra heimile sino. Ef i sin dom er sottr hvar þeirra arftoco *maðren* oc sa er til handa horfir *omagin*. þa scal hann þat vætti³ bera fram at dome þeim er sa er sottr i er

1) Ordene Nu ef þat — omaga ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, som uidentriæl udeladde ved Afskriverens Unoiagtighed.

2) Tilføjet, som nødrendigt, i Overensstemmelse med det arnam. Haandskrift.

3) Tilføjet i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

siðar var ahendr lyst er nefnt var at þar er føreleyse bar arf töcomanzens. **Þ**ar er vanefne beraz þes manz er a hendr er lyst. enda vill hann¹ eigi föra meir til staðar. þa scal föra huerr til staðar er vill. Nu vill engi föra til staðar omagan. þa a at döma framförslo omaganom² sem hann hafðe aðr. Ef engi kömr vorn fram fyrir hann. þa a at döma ahendr honom. oc þan hrepp er hann er i. en þeir scolo hafa hrepps menn omagan þav missere. en at sumre eigo þeir at quæðia honom biarg quíðar.³ sva ef þat ber quíðr at vanefne mundo beraz et fyra sumarit. ef þa væri quatt biarg quíðar-⁴ (s. 103, a.) ens. oc a þa domr at döma ena somo framförslo omaganom sem hann hafðe aðr oc hverfr þa af hende honom. **E**f þeir menn ero samfiordungs er omagin er dömþr ahendr oc hinir er aðr hafa. þa scolo þeir föra omagan er aðr höfðo þangat til þess manz er ahendr er dömþr. **E**f maðr vill eigi⁵ taca við dömþom omaga samfiordungs oc vardar þat fiorbavgs garð oc er þegar rétt at stefna vm er reyniz för omagans. **R**ett er at maðr føre manne dömþan omaga inan fiordungs⁶ ef hann vill. oc vardar slict sem aðr var tínt ef eigi er við tekit oc avallt vardar fiorbavgs garð ef maðr lætr ganga dömþan omaga. **E**f omaginn

a) = A. M., c. 8.

1) Skrevet over Linien, dog maaskee med en yngre Haand.

2) Den arnam. Skindb., tilføier: slica.

3) Punctum er tilføiet.

4) Tilføiet.

5) Tilføiet, som nødvendigt, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

6) Den arnam. Skindbog læser: i annan fiordung, hvilket Sveinbjörnsson i Noten til A. M., l. c. anseer mindre rigtigt end Løsemaaden i vort Haandskrift, en Mening, hvis Rigtighed vi imidlertid finde tvivlsom. Det fortjener at bemærkes, at den samme Forskjel i Løsemaaden findes paa det Sted senere hen i Afsluttet, hvor Stedet atter forekommer i begge codices, nemlig A. M., 33, og nedenfor c. 143.

er utan fiordungs þa scal aqveda at dome huert hann scal sokia omagann en hann scal sokia þangat omagann oc hafa abrott förðan omagann er .vi.¹ vicor lifa sumars eða fyr. Nu vill hann eigi eptir toma sua. þa scal hin hafa omagann þav missere er aðr höfðo oc heimta fulgor tuenar at hinom. þeir scolo stefna vm fe þat et næsta sumar eptir miðvico dag imitt þing. oc stefna hvartz hann vill. iboanda kirkio garðe eða at logbergi oc telia vardar utlegð. hann scal quadda hafa heimilis bva sina v. til aðr hann stefne at virþa við boc huerrar fulgo omaginn þicki verðr þav missere. Nu scal fe þat döma anat sumar at gialda miðvico dag imitt þing i boanda kirkio garðe með alögom. oc með leigom. **Þ**es a hann cost at hafa omagann til þings ef hann vill oc föra² hann þangat til búðar er sa er ibup. er við omaganom a at taca. oc föra honom með vatta ef hann er a þingi. En ef hann er eigi þar. þa scal hann föra ahendr hreps monnom hans með vatta oc þangat til buþar er þeir ero. flestir i oc mæla sva at ec føre yðr af því at þer erot i einom hrepp allir. Nu eigo þeir heim at³ (s. 103, b.) hafa omaga. oc heimta costnað sin at þeim er omaginn er ihond⁴ dömþr. Nu hefir hann eigi til þings omagann þa scal hin coma eptir .xiii. nottom eptir vapna tac. En ef sa kömr þa eigi eptir er⁵ omaginn var dömþr ahönd þa scal hann nefna vatta at því en siþan stefna þar oc telia vardar fiorbavgs garð. **E**nge maðr a at hafa omaga sin til alþingis oc lata biðia matar þar. En ef hann hefir

1) Den arnam. Skindbog læser: viii.

2) Rettelse for för.

3) Skrevet to Gange, nemlig nederst paa S. 103, a og överst paa S. 103, b.

4) Saaledes.

5) Skrevet over Linien.

þa varðar *fiorbavgs gard*. Engi maðr skal lata sitia *omaga sin* eptir a alþingi er hann fer abrott. Nu ef hann lætr eptir sitia *omagann* þa varðar þat *fiorbavgs gard*. Ef anar maðr flytr eða ferir *omagann* manz til alþingis oc gengr hann þar oc biðr matar þa varðar honom *fiorbavgs gard*.

131. vm gongo menn

Engi maðr skal gefa mat gongo monnom her aþingi. Eigi scolo menn buþir sinar opnar lata standa¹ til þess vm mat mal. Nv coma gongo menn þar in vm mat mál at biðia matar. þa eigo þeir er buð eigo at fa menn til at færa þa ut. EN þótt þeir se all hart ut færiþir þa eigo þeir ecki a ser. ef ecki er örkumbl gört at þeim. EN ef menn gefa þeim mat þa varðar þeim *fiorbavgs gard*. Þeim varðar oc *fiorbavgs gard* er buðena á ef hann færi eigi menn til at færa þa ut. ● hælgar ero búþir gongo manna við brote þeirra er biðia matar a alþingi. Nv vilia menn veria búþir þeirra þa varðar þat hveriom þeirra *fiorbavgs gard*. Enda falla þeir ohælgir er fyrir standa ef aþeim er unit. Ef gongo menn hafa fe at fara með. þa á at taca af þeim gervalt ef menn vilia. Ef menn liá gongo monnom fiar sins eða selia þeim at leiga til þings upp. enda verðe feet tekit af þeim þa er engi heimting til þess fiár. Til þess eins fiár eigo menn heimting þótt af gongo monnom se tekit. er þeir hafa þiof stólit eða þess anars. er sva com iþeirra færi at þess rað fylgðe eigi er fyrir atte at raða².

1) Ordene opnar lata standa har Afskriveren først udeglemt, men derefter tilføjet dem over Linien.

2) Paa Grund af det nye Capitel der begynder paa næste Side, er paa denne Side (S. 103, b.) een Linie mindre end de øvrige.

132.

(s. 104, a.) ^a Ef maðr scytr niðr *omaga sinom* eða ferir ihrepp anan EN *omaginn* eigi at vera. þa varðar honom þat iii. marca secp. Ef maðr hleypr ihrepp anan fra omogom sinom þa varðar honom þat *fiorbavgs gard* nv. Hreps menn scolo eigi lata ganga *omagann*. þeir scolo föra honom þan *omaga*. Ef maðr hleypr or fiordunge fra *omaga sinom* eða ferir hann *omaga sin* i anan fiordung EN *omaginn* eigi at vera oc varðar honom þat *fiorbavgs gard* oc eigo hrepps menn sacir þær. Sva oc ef han hleypr af lande abrott fra *omaga sinom* oc varðar þat *fiorbavgs gard*. Ef manne verðr grunr at hann vill hlavpa af lande abrott fra *omaga sinom*. þa ahann cost at veria honom lyrite færna hvart er hann vill at logbergi eða at scipe. Hann skal veria styre monnom löglyrite at feria hann abrott fra omogom þeim er hann er til comin. oc sva hásetom. styre monnom varðar *fiorbavgs gard* farning ef þeir fregna lyritar vörzlo hans. EN hasetom varðar utlegð. Ef *omaginn* sitr strandsetri eptir er þeir fara ibrott. þa varðar farning hans iafnt sem lyrite se varet. Ef maðr tecr *omaga* oc felr fyrir þeim er abrott vilde hafa þa ræðr hann ser ahendr *omagan* meþan hann afe til oc hann spyr til hans lifanda. Ef maðr hefir folgit *omaga sin* ini her enda fare hann abrott af lande er á *omagann*. þa á sa at hafa *omagann* er við hefir tecit vi. miseri. ef hann heldr eigi vorð til er hin fer abrót. Hann skal fela *omaga sin* ini vi. miseri. þa fer hann at osekió ibrot.

a) = A. M., c. 9.

133.

^a Ef þeir eigo .ii. omaga saman oc ero þeir báðir ieinom fiordunge þa eigo þeir at fora omaga þan á mille sín. Ef þeir menn ero itueim fiordungom er omaga eigo saman. þa scolo þeir sva scripta at anar þeirra scal hafa .ii. missere eða lengr. Ef omagar ero fleire en ein enda se þeir menn eigi allir i einom fiordungi er fram eigo at fora omagana. (s. 104, b.) Nu scal sa þeirra er scil vill a gera *quedia heimilis bva sina v. til þingi* at scripta þeim omogom a mille þeirra. En þeir eigo at hluta síþan omagana amidle sin at logbergi. Ef omaginn er eigi sör amille heraða. þa scal hann *quedia heimilis bva sina v. til þingi*. at¹ virða þan omaga amille þeirra huers verðr þicke at taca þan omaga at alda ødle. en þat fe scal eindaga ahendr þeim at giallda² anat sumar iboanda kirkio garde midvico dag imitt þing. enn ða³ er omaginn eigi sör a mille heraða ef hann ma eigi fara fullom dagleidom. Ef þeim þickir feet of micit gert er⁴ utan fiordungs er. þa a hann cost at sokia omagan oc heimta feet at slícom máldaganom sóm adr var mælt. Ef omagi andaz bralla þa scal sa reida fe slíct sem⁵ .v. bvar hans virða ef hann þyckir vanhast hafa. Ef menn eigo saman omaga oc andaz hann oc scal vera allra þeirra nyt.

a) = A. M., c. 10.

1) Gising, i Overensstemmelse med det arnam. Haandskrift, for oc.

2) Ordene at giallda ere skreone to Gange.

3) I Skindbogen: eñða med en Adskillelsesstreg imellem n og ð. Maaskee har Afskriveren først tænkt at skrive endo.

4) Skrevet over Linien, maaskee med en yngre Haand.

5) I Skindbogen: se, med Udeladelse af Abbreviaturtegnet over e.

134. vm omegðir

^a Sin leysing scal huerr maðr fram föra nema hann eigi ser biorg eða borin scaparfa son, eða dóttor. þan er orke at föra hann fram. þess a hann cost ef leysingrin kómr ahendr honom at taca bornen¹ isculd hvar sem hann vill fleire eða fære ef til ero a þeim .xii. manodom er leysingin kómr ahendr honom. En at slícom luta scal hann fram föra leysingian sem hann gaf frelse til. ^b Ef .ii. menn eigo omaga saman oc vill anar fara af lande a brott. Nu sa þeirra er scil vill a gera þa scal hann *quedia heimilis bva sina v. at virða huers omaginn* þicki verðr at hafa at alda ødle her a lande. Sa þeirra scal kiosa er her a lande vill hafa omagann. Nv vilia þeir² báðir her alande hafa omagann þa eigo þeir at luta með ser hvar þeirra hafa scal. En þar scal eindaga feet a³ xiiii. náttu fresti þaðan fra er þeir lutodo at þess þeirra heimile er omaginn hláviz (s. 105, a.) til handa.

135. vm arftacs omaga.

^c Ef maðr tekr omaga arftace þa scal þat hvar þes halda er iafn mæle bersc. Nv þickir erfingiom hins er tekit hefir eigi iafn mæle. þa scal hann segia a osátt sina þegars hann fregn oc lysa at logbergi oc á at rofna malit. Ef maðr selr omaga af hendi ser⁴ með⁵ fe. enda verðr

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

c) = A. M., c. 14.

1) Rettelse for boren.

2) Den arnam. Skindbog tilføier eigi. en Løsemaade, der imidlertid udentrikt er urigtig.

3) Tilføiet.

4) Skrevet over Linien.

5) Herefter skrevet eid, men dette Ord derpaa igjen overstregel.

lystr ahendr honom sa omagi sidar. þa ma hann eigi þat hafa til varnar fyrir sec anan veg en sekia þan vm er feet hafde með tekit til framförslonar. eða þa er við eigo at taca ef sa er fra fallin. **Ef omagi** er seldr til þrotz oc redat¹ sa sinom erfingiom ahendr þan omaga þott hann take við.

136. vm erlendis manna omaga.

^a **Ef** sa madr er erlendis er erfingi er omagans þa² scal lysa ahendr honom til framförslonar oc quedia til xii. quidar þan goda er igegn gengr þingfestini eða þan ella er hann er íþingi með siálfr. oc quedia vm þat hvart hann se hans omage eða eigi. Nv ber þat at hans omage se. þa scal hann beida vm þat xii. quidar hvart hann munde hag eiga til at færa fram þan omaga eða eigi ef hann væri her alande. með þav avdøse er hann hefir til. EN ef þat ber quidr at hann munde hag eiga til at færa fram þan omaga ef hann være her með þav avdøse er hann hefir. þa a domr at döma ahendr þeim manne er næstr er ut her hinom er omaganu afram at færa. þoat sa eigi ecki við omaganu þeirra manna er se eða føre á til. Hann scal telia frænd semi a mille þess er erlendis er oc hins er omaginn horfir til handa. oc scolo þat iii. menn legia undir þegn scap sin at su er frændsemis tala sön amille þeirra. er þa hafa þeir talit. ^b **Ef** sa madr afe ut her er omagan afram at föra þa scal sa madr er omagan hefir. stefna þeim manne er

a) = A. M., c. 15.

b) = A. M., c. 16.

1) Sutedes.

2) Rettelse for þ a t.

fe þat hefir at (s. 105, b.) varðveita her a lande oc stefna vm þat feet er hin á er erlendis er. hann scal quedia heimilis bva v. til þes er sottr er aþingi. EN þeir scolo bera hvárt þar er þat fe undir honom eða eigi eða hue micit þat fe er þar. enda a domr at doma ahendr¹ hinom til fulgnana² sva micit sem til telsc. EN ef ecki er feet ut her þa scal hann heimta fulgornar at hinom lengr er hann kemr ut. með voxtom.

137. Ef leysingi verdr omagi.

^a **Ef** madr vill föra leysing til stadar þa scal hann lysa³ ahendr frialsgíafanom ef hann lifir. en ella ahendr þeim manne er nanastr lifir frials gíafanom arf gengra manna. Hann scal beida bva quidar at bera vm þat hvart hin gaf honom frelse eða eigi. **Ef** hann sökir arf toco man frials gíafans til framförslo omagans. þa scal scilia bva quidr hvart hann átte arf at taca at frialsgíafan eða eigi. EN ef han sökir firnara man þa scal telia frændsemi i mille frials gíafans oc þess er ahendr er fördr omaginn. Hann scal beida ser biarg quidar heimilis bva sina v. vm þat hvart hann hafe fe eða føre til at færa hann fram eða eigi oc kemz hann undan ef vanefne beraz. Sa er anar costr til at hann scal beida biarg quidar vm þat hvart hann gaf sinom mans

a) = A. M., c. 17.

1) Ordene a hendr findes ikke i den arnam. Skindbog, hvorved hinom kommer til at referere sig til en forskjellig Person.

2) I Skindbogen: fulgnana.

3) Ordene þa scal hann lysa ere tilføiede, som nödrendige, efter den arnam. Skindbog.

manne frelse eða gaf hann eigi. Nu ber þat quidr at hann gaf anars mans manne frelse en eigi sinom. þá a at dæma af hendi¹ honom en eigi ella. Þann a hann en iii.^a cost at beiða biarg quidar vm þat at bera hvart hann keypti hann til frelsis eða eigi. Nu ef þat ber quidr at hann keypti hann til frelsis oc gallt in meira luta verðzens. þa dæmiz hann af hendi honom oc ahendr þeim er verðavrana átte at taca fyrir hann af honom.

138. vm utlendra manna omaga.

^a Ef sa maðr verðr at omaga er engi afrænda (s. 106, a.) her alande². þa scal lysa ahendr þeim manne er hann vill oc ahendr fiordungs monnom. hann scal quedia til xii. quidar þan goda er sa er iþingi með er at var nefndr at bera vm þat hvart hin varð þar þrot rade i þeim fiordunge eða eigi. Nu berr quidr þat at hann varð þar þrotrade i þeim fiordunge. þá a at dæma ahendr þeim fiordungs monnom ollom. Ef maðr cavnir mans man til forvercs ser oc a han þan fram at föra ef at omaga verþr oc³ sua á sa i hans ælt at huerfa.

139. vm utflutning omaga.

^b Ef maðr færir þan omaga ut hingat er hann fær eigi ser mat tuav missere með þat heilende er þa hafde

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

1) Ordene af hendi ere satte ifølge Gisning, overensstemm. med den arnam. Skindbog, istedelfor ahendr.

2) Rettelse for alanda.

3) Herefter skrevet a, men dette dernæst underprikket.

hann er hann toc við honom. þa ræðr hann þan omaga ser a¹ hendr. oc scal lysa ahendr honom oc quedia til xii. quidar at bera vm þat hvart hann hefir fardan ut þan omaga þa a at dæma ahendr honom. Nu ero þeir fleire styre menn en ein þa scolo þeir sva² hafa þan omaga sem þeir áttu iscipi til nema þeir fae lögvorn fyrir sec. En þeir eigo at quedia heimilis bra sina .v. til at bera vm þat hvart þa scyllde lög til at hafa ut þan omaga³ eða eigi. eða yrði þeir ut at hafa þan omaga fyrir ofriki konungs eða anara rikis manna. eða⁴ sva ef hann hygde at hann ætte fe ut her omagen. Nu ef þeir fa þena biarg quid necquern er nv talda ec þa kómr eigi omagin þeim ahendr.

140.

^a Maðr scal hvarke selia af lande abrot fodor sin ne⁵ moðor oc eigi kono sina oc (s. 106, b.) eigi born sin. ne sitt kyn ecki. nema lestir þeir se at þeim at þav se verðe at verre. ef þav være mans menn fyrir okostom

a) = A. M., c. 21.

1) Skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet la eller tara, men dette Ord dernæst overstreget.

3) Ordene sem þeir áttu i scipi til — scyllde lög til at hafa ut þan omaga ere skrevne to Gange, uden paa det sidste Sted at være blevene overstregede.

4) Skrevet: fyrir ofriki konungs eða anara rikis manna. eða eigi eða yrði þeir ut at hafa þan omaga eða o. s. v., men Ordenen derefter forandret ved et b, a og c over Ordet ofriki, samt over det andet og fjerde eða, hvorhos Afskriveren for Tydeligheds Skyld har sat en Streg foran fyrir og efter manna.

5) Afskriveren har først skrevet e. = eða, men derefter tilføjet n over Linien.

sinom. *Eigi skal lavsto virþa við þav adr þav ero xvi. vetra. en ef maðr selr þa vardar fiorbavgs gard.*

141. vm barn fostr.

Ef maðr fœdir barn avðrom manne oc tecr til fostrs oc skal hann þat barn fœða til þess er þat er xvi. vetra gamallt. En er barne verða lestír adr þat er xvi. vetra gamallt. þa skal feet apr ganga oc telia iafut til huers vetrar instœðan. Ef maðr scytr heim barnino fra fostri. þa scolo þav avðese öll fylgia heim er hann hafde viðr tekit. Ef han hafde honom lið veitt oc tœc hann af þvi at fœða barn honom. Nu lætr hann barnit heim fara. þa scolo bvar þat virþa huers þat þyckir vert. Ef maðr tekr barnit abrott fra fostri sa er á. þa scolo eptír avð-ölin öll þav er þangat fylgðo nema bvar bere þat at barneno være eigi vært at fostrino þa skal allt racna feet þat er með var fundit. Ef anat tuegia þeirra andaz fœstri eða fostra þa a þat þeirra at hafa er eptír lifír barnet með þav avðese er þa ero eptír. Ef erfingiar lifa eptír þess manz er barnit tœc til fostrs þa eigo þeir at hafa með þeim avðesom êr þa ero eptír. ef vilia. Nu vilia þeir lata heim fara barnit. þa eigo þeir at telia hvat lavnat er eða hvat eigi. Ef hin vill taca abrott barnit er á. þa er þav ero öndod. þa eigo bvar þat at virþa hvat lavnat er eða hvat eigi. Ef barnit er vanheilt at fostrino. þa eigo þeir at fœra heim barnit oc eigo bvar at virþa hvart¹ neytt sé allz fiarens eða sums.

¹) Afskriveran har fœrat skrevet h^o = h v a t, men derefter tilføiel r ved Siden af a over Linien.

142. vm scogar manna born.

Scogar manna eða fiorbavgs manna börn oc omagar scolo fara vm fiordung inan þeir allir (s. 107. a.) er þeir atto arf eptír at taca vm þan fiordung huerr sem ferans domrin var i átrr. Barn skal huerfa ifodor átt huergi maðr er sátt handsalar. Ef faðir handsalar faðerne at barne þótt hann se o avðigr oc sva þav born öll er adr ero iquipe modor adr samgangr hiona er gœr til þess er þav ero xvi.¹ vetra gömol. ^b Maðr a at taka giolld vm kono þa er hann hefír fram fœrða² i esco ef leget er með hennu en frændr eigo sökena. sva skal hann heimta af sacar adilianom sem anat fe.

143.³

Þat sagde guðmundr lög at faþir barn omaga oc brœþr eða systir þær er hann a arf eptír at taca. þeir menn eigo at eta alla avra omagans sem hann siálfr. Ef firnare omagar ero a avrom hans þa scolo þeir menn abrot huerfa af avrom ef fe er eigi meira en fulgor til þes er hann er xvi. vetra gamall.

Þuiat eins er maðr scylldr at taca við avðrom omaga ef hann a ser iii.⁴ missera biorg oc sinom omogom. enda þeim er þa byðz honom. Fulla omaga skal alla

a) = A. M., c. 22.

b) = A. M., c. 23.

c) = A. M., c. 29, S. 2886.

d) *Jeft.* A. M., c. 27, S. 28414 (= A. M., c. 2).

¹) Rettelse for xv., der utvølsomt er feilagligt.

²) Bogstavet r i dette Ord er skrevet over Linien.

³) I Slutningen af første Linie er en Plads uabent til Oerakrift. I nærværende Capitel findes paa nogle Steder ved Begyndelsen af nye Passus større Mellemrum end sædvanligt, hvilket vi paa vedkommende Steder have søgt at betegne.

telia þott eigi se sva. ^a Nu eidfærir maðr omaga oc er rétt at föra at heimile ef lögfastir menn heyra eða heima menn þar eða honom sialfom ella.

^b Rett er at maðr føre manne dæmþa omaga inau-
fiordungs ef hann vill oc varðar slíct þar sem aðr var
tint ef eigi er við tekit oc avallt varðar fiorbavgs
card ef maðr lætr ganga dæmþan omaga. ^c Maðr er eigi
scyldr at föra fram lavngetin born þess manz er hann
hefir apr fram ferdan fodor¹ þeirra at helmingi eða at
meira lut enda ætte hann anara omage at vera ef þeir
hefde se til at föra hann fram. Ef maðr afe til at huerr
maðr a at föra frum fodor sin oc modor þott hann se
eigi til arfs alex. enda scal hann taca (s. 107, b.) arf
eptir þav² ef engi lifir þeirra manna er til arfs ero
talþir at logom. Jafn gorla scal virða se til omaga
biargar sem til tiundar. Allt scal til virða nema bus
alleifar oc huersdags gang vera oc slica natthiörg iclædn-
ade þeim monnom er hans omagar ero. ^d Þar er kono
er omaga söc a hond lyst oc scal boande quædia henne
biarg quidar ef hann er aþingi en sökiande scal segia
honom til þa er hann hevir lyst. EN ef bóande kono
er eigi aþingi þa er omaga söc er lyst ahönd henne oc
sva þar er carl maðr sa er eigi aþingi er ahendi er
söcin. Þa scal sökiande biöda göða þeim er sa er

a) Hertil findes neppe noget fuldkomment tilsvarende i den arnamagn. Skind-
bog: jefr. iøvrigt ovenfor c. 129 (= A. M., c. 6, 7).

b) = A. M., c. 33, = c. 8, S. 256^{ll} (ovenf. c. 130, S. 12).

c) = A. M., c. 34.

d) = A. M., c. 7, S. 255⁹.

1) Rettelse for fodor (muaskee opstaaet ved Feillæsning fra Afshriverens Side
for fardor).

2) Rettelse for þan.

þingi með er sótt er. at hann quædi hinom biarg quibar.
EN göði scal kiosa huart hann vill quædia eða eigi. sva
at sökiande gete quatt aðr domar fare ut til saca. Þar er
sökiande scal quædia þess quidar hvart hann a se eða
føre til at föra omaga fram. þa scal hann quatt hafa
aðr domr fare ut.¹ er þat þa sócnar quidr. EN ef aðr
menn quædia þess quidar þa scolo þeir at dome quædia
oc sva fremi er til varna er boðit aðr oc er þat varnar
quidr. EN ef þar ber avdn vm þan man er a hönd var
lyst aðr domr fare ut. þa scal lysa til framferslo omaga
meþan domar ero ute. enda þarf at segia til þess.
ahyrgiazc² scal þa huerr sic þo. EN þo scal sökiande
quibar quædia ef eigi vilia aðrir. ^a Ef sa maþr a barn
eptir ut her lavngetet er hann er nórcæn eða hialltlenzcr
eða orneyscr eða færeyscr. eða katnescr. eða or noregs
konungs velde. oc come barn þat iátt at handsolom eða
scirslom. þa scal rétt vera at föra þeim manne er or
sama fylke er oc hin er barn a. Oc scal föra (s. 108, a.)
honom hálfom manade fyr EN hann fare abrot or vist
með fot sin fra boanda þes er hann hefir með verit oc
biöda honom með x. avra vað mala. Nu vill hann eigi
við taca. þa scal hin föra honom i anat sin at scipe með
eio. oc sökia vm siþan ef þarf. þeim manne scal föra
er hann hefir vi. hundred alna eða meira se. Eigi er
hann þa scylldr at lata feet fylgia nema hann vili. ^b Eigi
er maðr scyldr at taca við þeim monnom er honom er
mæne firnare EN næsta brödre eða anara brödre nema

a) = A. M., c. 34, S. 299²⁰.

b) = A. M., c. 27, S. 285⁰ (Reglen i A. M. er tildeels forskjellig og yngre).

1) Punctum er tilføjet.

2) Det trediesidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

hann eigi *ser* vi. *missera* biorg oc *sinom* omögom oc *sva þeim* er þa býðz. Maðr a cost at beina x. vi. alna avrom til handa þeim omaga er honom er firnare¹ en anara brødre eða þriðia brødre eða taca við honom ella. Maðr er eigi scyldr at taca við þeim manne er honom er mane firnare en anara brødre oc eigi er hann scyldr at taca við þriðia brøpra sinom nema hann eigi sva avra at honom se siálfom viii. *missera* biorg oc *hans* scullda liðe oc sva þeim er þa er honom boðin. ^a Eigi ero menn scyldir at taca við eins manz bornom fleirom en tueim lavngetnom þeim er anara brødra ero nema gelldr se faðir barnana. Ef anat hiona hefir fe til þa scal þat föra anat fram nema anat vite eigi vel en þegar en er því batnar. ^b [þa scal þat hverfa til felaga sins oc til hiuscapar]. ^c Þar at eins scal omaga föra at hreps vist a hendr arf töco manne er hann bevir fe til at vino ser ena næsto xii. manaðr eða ma hann vina ser mat. oc þo þvíat eins ef hann asialfr varðveizlo fiar sins. ^d Ef maðr hleypr fra omogom sinom ihrefp anan or avðrom oc vardar þat fiorbavgs garð oc aland eigande soc þá eða hrepstiórar. en þa sa er vill ef þeir vilia eigi. (S. 108, b.) ^e Rett er at lysa

a) = A. M., c. 34, S. 300¹².

b) Afskriveren har her standset uden Eftersætning, hvortil Grunden udentrikt ligger i at han har fundet Slutningen af Stedet, saaledes som samme læres i den arnam. Skindb. og som den vel ogsaa har været i det ham foreliggende Haandskrift, mindre passende; i den arnam. Skindbog (c. 34, S. 300) er Eftersætningen nemlig: þa er sem aðr var mælt, hvilken Henvisning der er naturlig, da en udforlig Regel om denne Gjenstand indeholdes foran i Skindbogens c. 29, hvorimod en tilsvarende Bestemmelse ikke findes i vort Haandskrift. For Afrundingens Skyld have vi valgt at supplere Sætningen efter denne sidstnævnte Bestemmelse, A. M., c. 29.

c) = A. M., c. 27, S. 284⁴.

d) = A. M., c. 9, S. 262¹⁶ (= ovenfor c. 132).

e) = A. M., c. 28, S. 286¹⁸.

1) I Skindbogen: firnare.

omaga a hendr öllom fiordvngs monnom er frænda þan a engi her a lande er fe hafe til oc nefna ein boanda til þan er iþeirre þing sócn bve er omaginn varð þrotrade i. oc quedia goda þan xii. quidar er sa er iþingi með er ahendr var lyst. hvart hann eigi engi frænda þan her a lande er fe hafe til at föra omaga þan fram. ^a Ef tueir omagar ero lystir sen ahönd einom manne þa scal hann við þeim taca er honom er scyldre ef hann hefir eigi fe til at föra baða fram. Eigi scal fleire omaga en iii.^a lysa ahendr einom manne a einu þingi or einom kne-rune. Rett er at maðr söke omaga söc þótt hann hafe eigi comit til öndverz þings ef hann fær eigi anan man til. ^b Rett er hvartz er vill vm omaga fulgor þær huar scolo gera at þeir göre við eið heima eða aþingi at dome. En ef maðr vill sökia vm tuenar fulgor oc scal hann iii. mercer lata varða. ^c Þar maðr ferir fram þan omaga er hann er lögscyldr til oc hafe hann eigi gefit omaga þat fe er hann lagðe fyrir hann oc grøde omaginn fe siþan eða bere undir hann oc a hann siálfr eða erfingi hans sa er eigi er firnare en systrungr at heimta þat fe vaxta lavst ef sa var þa erfingi er hin dó. er fram hafðe fört. Nu föra hiu .ii. fram omaga oc eigo þess þeirra erfingiar at heimta þat fe¹ sem omagen var scyldr.² Sliet scal heimta et sama þat fe er gelldz vm vig þess er fram var förðr eða retta far ef undir þa menn ber fe loco er frændr ero þess er fram förðe oc iþan kne-run er sa átte frænd semi við. Ef arftoco maðr ma eigi fram föra

a) = A. M., c. 30, S. 291²⁴.

b) = A. M., c. 34, S. 300²⁰.

c) = A. M., c. 26.

1) Herefter skrevet vaxta lavst, men dette derpaa igjen overstreget.

2) Punctum er tilføiet.

omaga sin oc kómr sa af því ahendr firnara manne at lögom oc se omaginn arftoco manne systrungr eða nanare. Nv gróþír arftoco maðr fe eða ber undír hann oc a sa (s. 109, a.) er fram færðe omagann at heimta sitt fe vaxta lavst iafn micít sem hann lagðe fyrir hann oc erfingiar hans systrungar eða nanare. ^a Eigi scolo meir coma lavngetin börn en .ii. ahendr föðor frændom favðorens til fram færðe meðan þav ero ibarn omegð oc sva modor frændom hans. ^b Börn þeirra manna er fyrir omenzco söcom ganga með husom scolo eigi coma ahendr frændom meðan þav ero a hús gangi. EN ef þav hafa vist ii. missere eptír hús gang þa verðr rétt at færa börn þeirra a framfærðe. Nu hefir anat þeirra vist eptír husgang oc scal þat þeirra born hafa er með husom fer nema þat bere quidr at þat megi eigi vana ser mat oc clæði er fer. oc scal þa rétt at færa bornen ¹ til framfærðe. Nu huerfa þav ahusgang síþan oc er rétt at þa se þeim færð bornen af framfærðoni. Þat er omenzca ef maðr gengr með húsom fyrir neningar leysis sacir eða okosta anara þeirra er goþír menn vilia fyrir þeim söcom eigi hafa þav ².

a) = A. M., c. 34, S. 301³.

b) = A. M., c. 35.

1) I Skindbogen born en.

2) Herefter har Afskriveren skrevet et Par Linier, hvilke han imidlertid der-
 efter har udraderet, saaledes at der nu ikke med Sikkerhed kun læses undet
 end det første Bogstav, P (maaskee Pat er mælt).

Festa þattr. ¹

144.

(s. 109, b.) ^a Sonr xvi. vetra gamall eða ellre er fastnandi moþor sínar frials borin oc arf gengr oc sva hygin at hann kuni fyrir erfð at raða. EN ef eigi er sonr þa er dóttír su er gipt er. oc a þa bönde hennar at fastna mag kono sína. En þa er faþír fastnande dottor sínar. En þa scal broþír samfæðri fastna systor sína. EN ef eigi er broþír þa scal fastna moþír dóttor sína. þar at eins fastnar kona kono. Nu er eigi moþír þa á sa maðr er a systor hennar samfæðra. Þa á broþír sammøðri at fastna systor sína. Þa a sá maðr er a systor hennar sammøðra. En þa scal fastna in nanasti niðr karl manna arfgengra oc samlendra nema konor se þær nanare er boendr eigi. þa eigo bóendr þeirra. ^b Þar er eckia er fastnoð manne þa scal hennar rað fylgia nema faþír fastne þa scal hann raða. Ef fleire menn ero til raðana þa scal sa raða er ellztr er brøðrana. EN ef þa scilr á þa scal sa raða er hennar raðe fylgír. EN ef þeir vilia duelia rað fyrir henne oc synia þeir ii. monnom þeim er iafn ræðe þotte. þa scal hon raða við in þridia ef þat þickír oc iafn ræðe

a) = A. M., Festa-þattr, c. 1.

a) = A. M., c. 2.

1) Overskriften er tilføjet, i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

við rað frænda sins nokors, Eckia á fastnastz siálf manne þeim er hana atte fyr þott eigi se rað lograðanda til. ef meina lavst er með þeim nema þviat eins at þav væri scilit fyrir omaga sacir. Ef frændsemi komr up með þeim manne er kono hefir fastnað ser oc kononi sv er eigi er bygvande. þa scal sa þeirra fara er raðe vill rena ahálfom manaðenom næsta er hann verþr viss (s. 110, a.) til fundar við anan. oc telia frændsemi sem at domi oc sana sva at legia þat undir þegn scap sin iafnt sem at dome oc hafa menn .v. at sana með ser. EN ef frændsemi er þeim bygiande oc nanare EN at .vii.^a manne se hvart. þa scal af þess þeirra fe bera ilögrétto er þat vill eigi fyrir rádom lata standa. ^a EN þar er frændsemi er at vi.^{1a} manne oc .vii.^a scal bera x. avra ilögrétto. EN þar .c. álna er at sétta manne er hvartuegia. ^b EN ef frændsemi er at v.^{1a} manne oc vi.^{1a} vsque oc a huerr soc er vill. ^c Par er menn scolo gera tiund ena meire [af fe sino fyrir raða hags sakir. þa scal af þvi tiundar fe bera ilögretto c. alna. oc er þa sem v. avrar gialldiz af huerium fiordungi tiundar ipvi. Maðr scal oc giallda lög tiund huert ár af fe sino iafn vel þa sem aðr þott hann geri ena meire tiund. en þat vár er hefz gialld hinar meiri tiundar. scal niðr falla iafn mikit af hueriom fiordungi þeirrar tiundar sem maðr gelldr ifiordung lögtfundar. EN af þvi tiundar fe er þa verðr eptir scal byscop hafa fiordung sa er ifir fiordungi er. EN annan fiordung tiundar scal giallda til þingvallar. Siþan scal sa er giallda á raða firir þeim tueim fiordungum tiundar við ráþ byscops er þa ero eptir. EN ef maðr gerir eigi tiund ena meire. þa vardar þat fiordung garð oc scal

a) Jofr. A. M., c. 3 (Reglen i A. M. er yngre).

b) Dette Sted (Jofr. A. M., l. c., S. 308¹⁴) læses fuldstændig nedenfor c. 163.

c) Suppleret efter A. M., c. 55.

quedia til ix. bua a þingi. oc a sa] söc er vill. ^a Par er maðr a at gialda tiund. vsque. lamba gæror sex. ^b EN ef frænd semi er nanare EN at v. manne oc .vi. manne. þa vardar fiordung garð samforin nema þav geti biarg quip þan at hann visse eigi frændsemina þa er hann gecc at eiga kono þá oc se firnare frændsemi EN anara brøðra. þa er ecki fe viti at domi oc versc huan maleno. oc scal þa doma scilnað þeirra. ^c Eigi scolo oc vera siflar scyldre með þeim. ef hann hefir aðr kono átta eða hon boanda EN þriþia brøþra. Guðsiflar scolo eigi vera með þeim þær er hvarki þeirra hafe halldit avðro undir scirn. ne undir primsigning. né byscops hond. ne hvartki þeirra anars bornom oc hvarki þeirra scal scirt hafa anat. ne anars bornu. Slict er mælt um prest ef hann scirði konona eða horn þeirra. ^d EN ef sa maðr verðr siucr er kona er fostnod þa scal hann orð gera hálfom manade fyrir þeim manne er fastnat hefir konona at hann mun eigi til eiginorðz coma fyrir velendes söcom oc eigi þarf þa cono heim at færa þo at þat se mælt. oc segia hvat at söcom er. Þa scal eigi brullavp vera fyrir (s. 110, b.) EN at iafnlengð nema sa vili fyrir lata vera er kono scal taca oc scal hann þa orð gera hálfom manade fyrir eða meira méle oc scal hann þa sitt fe eitt til leggja. EN ef honom bætiz eigi a xii. manaðom enom næstom þa scolo lavsar vera festar nema þeir vili hvarirtvegio anat. ^e Ef maðr fastnar ser kono [þa scolo festar haldaz sva

a) Dette Sted har udentsvrt Indhold tilføelles med A. M., Kristenr., c. 49, S. 172¹¹, hvorefter det dog ikke, paa Grund af de noget afvigende Slutningsord, kan suppleres.

b) Jofr. A. M., c. 3, S. 309².

c) = A. M., c. 4.

d) = A. M., c. 5.

e) Suppleret efter A. M., c. 54, S. 378³.

lengi sem a var queþit. Enn at liðini þeirre stefno er a var queþit. ef sa orökiz við at gera brullavp til kono er ser fastnaði hana. þa segia lavg lavsar festar. oc er eigi honom su kona heimilli. en þa at hon væri honom eigi föstnod. Ef eigi er a quedit a brullavps stefno eða hue langar festar scolo vera. þa hallda þær .xii. manadr þadan fra er kona var fostnod] *oc eigi lengr.* ^a EN ef hon verðr siúc þa *scal* sa gera orð er fastnaða *hefir* konona at hon er siúc. En hin *scal* raða hvart *hann* vill ganga isama sæing kōnōni *eða eigi.* En ef þa tacaz raðin *eigi scal* hin raða er ine *scal* hafa brullavpit hvart tacaz *scolo fyrir* iafnlengð *eða eigi oc* gera orð hinom ahálfom manaði *fyr.* En ef *henne* bōtiz *eigi fyrir* iafnlengð þa ero oc lavsar festar nema *hann* vile lengr biða. EN ef *sacir* coma ahendr honom *eða henne* þær er *ham* er *eigi* öll. þa *scal þat* fyrir raðom standa. EN ef sectar *sacir*¹ þær coma ahendr honom er fe *hans* aseþ at döma ef *hann* verðr sanr at. *eða* þær er *hann*² a vígt *um* fyrir alþingi. þa a hin cost hvart *hann* vill hætta til hallzens. *eða eigi.* þa verðr rett halldit conone. ef *hann* verðr saðr at söc. EN ef *hon*³ verðr logen þa verðr *eigi* rétt halldit konone. Ef frændsemi finz þa *scal* sa er fastnaðe *eða* fastnandin göra⁴ til hins oc telia frændsemi oc legia undir þegnscap sin sem at domi. en siþan *scal* segia isundr festom. EN ef sa ifaz raða er ser *hefir* cono festa oc *vardar* *eigi* við lög. EN mund *scal* heimta sva sem mæltr

a) = A. M., c. 6.

1) Herefter skrevet coma, men dette Ord dernæst igjen udstreget.

2) Tilføiet.

3) Abbrevieret ved et h med Streg over den øverste Deel (ellers = hann.)

4) Den arnam. Skindb, tilføier mann.

var. oc með þeim maldogom sem mælt var at festom ef *hann* scylde af hende leysa. En *hann* a cost at stefna at heimile þess er sótr er *eða* þar er stefno staðr er rétr. *vm* allan mund saman enda er costr at stefna þar er brullavp var mælt oc *vm* allan mundin saman in næsta dag *rumhælgan* þvi er rað scylldo tacaz. (s. 111, a.) oc *scal* sokia við festa vatt orð en domr *scal* doma gialldaga sva sem vættip ber maldaga til. EN ef sa *maðr* ivaz raða er konona *hefir* fastnaða. þa *scal* hin fara þangat þan dag er brullavp var mælt oc beida kononar oc vistar ef *hann* nair eigi ella. EN þan dag er næstr er *rumheilagr* *scal* *hann* fara þangat oc veria lyrite ine höfn *hennar* *eða* luca hurð oc hiara *vm* hana oc er honom rétt at stefna *vm* heiman fylgiø¹ þa er þa scylde fram koma oc sva *vm* fe þat er hin scyllde til brullavps legia. Rétt er at² heimta heimanfylgio með slicom maldaga öllom sem adr var únt. *vm* mundin ef *hann* þyrpti at heimta. Rett er³ at stefna honom oc þar þan dag er næstr er *rumheilagr* a þeim bólstað er brullavpit scyllde vera *vm* þat er *hann* *hefir* konvne halldit. oc rétt er at stefna sva at *hann* heyre sialtr *eða* ella at heimile hans oc lata *fiorbavgs* *gard* *varda* oc sva *vardar* öllom þeim er a heyra oc samvistom ero við hana. Siþan at þan verr lyrite ine höfn kononar oc sva þeim er fregna er samvistom ero við hana. Þeim monnom ollom *vardar* *fiorbavgs* *gard* er fira *hann* festar kono *sinni* hvart sem þeir gera þat iraðom *eða* iodrōm lutom. *scal* quedia ix.

1) Saaledes.

2) Herefter har Afskriveren først skrevet stefna, men derefter igjen overstreget dette Ord.

3) Tilføiet.

bva til aðingi fra heimile þess er sottr er. Ef aðrir menn standa fyrir raðonom en fastnanden oc vardar þeim fiorbavgs gard við hvarntuegia þann er fastnandinn var oc¹ þan er ser fastnaðe oc er stefno staðr réttir við þa alla er standa fyrir raðonom i þeim stað² sem brullavp var ætlat. þar scal quedia ix. heimilis bva til aðingi. þess er sottr er. EN of samvistor cononar scal quedia xii. quidar þar til. Sa er sottr er scal quedia ser biarg quidar. v. heimilis bva sina at hann vissi eigi at hann væri isama huse cono þeirre sibau er lyrite var varet ine höfn heunar eða þess anars at hann visse eigi at lyrite var varet ini hofn hennar. EN ef (s. 111, b.) sa maðr fastnar cono er eigi er lögraðande þa vardar hinom ecci er lograðande er þo at han rene raðeno oc sua oðrom monnom. EN ef maðr gengr kono þa at eiga er eigi hefir log raðande fastnað. þa a lög raðandin at stefna honom oc lata varda fiorbavgs gard oc telia rett or fe hans. hinom vardar fiorbavgs gard við log raðanda er fastnaðe. Sa maðr er konona hefir tecna scal quedia eða beida ser biarg quidar at hann³ hygðe at sa væri lögraðande er honom fastnaðe. ^a Þviat eins bergr honom þat. [ef hann vissi eigi þan er lögraðandin var. Enda vardar fiorbavgs gard þa við hann þeim er fastnaðe. En scalat hann lög villr verða sva at honom] halde þat uppi.

a) Suppletet efter A. M., l. c., S. 315²⁶.

1) Ordene þann er fastnandinn var oc ere, som uidentvæl udeladte ved Af-skriverens Unøjagtighed, tilføiede efter den ærnem. Skindbog.

2) Omsat for Skindbogens: i þeim stað standa fyrir raðonom.

3) Tilføiet.

^a Eigi scal maðr festar taca af cono. vsque. þott hon væri ambátt. Ef þat ber quidr þa er hann varðr sökine. EN hann scal þo rettin giallda þeim er festar átte nema conan hafe sic sialf fastnat þa bergsc hann eigi við biarg quipen. oc scal þa sökia sem um legordz sacir aðrar. Ef sa verðr seer er konona hefir fastnat þa á hin rett or fe hans er konona hefir tecna. EN þoat hin söki¹ hann² eigi er lograðande er þa a þó sa réttin at heimta er konona hefir tecna. ^b Þa er kona fostnoð er hann hefir at vatta. at hin fastnar honom cono þa. N^o. logfostnon heillt rað oc heimillt. Þa er heimillt er sa fastnar er a festarnar. EN þa er heillt ef hon væri eigi verðe at vere þo at hon væri ambótt at hon hefðe uheilende slict eða aðrir okostir eða andmarcar þeir er hon væri eigi verðe at verre. EN ef þeir anmarcar reynaz at konone oc vardar fiorbavgs gard þeim manne er fastnaðe hinom konona viss vitande oc fyrir raðom a þat at standa ef hin vill er ser fastnaðe kono. Nu vill hin heimta mund þa scal sa stefna (s. 112, a.) er ser hafðe konona fastnat vm þat at hann hafe þa cono fastnat vis vitande. er þeir andmarcar se at er hon væri verðe at verre ef hon væri ambótt. Hann scal stefna til fiorbavgs gards oc quedia ix. bva hans til

a) Det her antydede Sted har Begyndelse og sandsynligvis Indhold tilføelles med A. M., l. c., S. 316⁶, hvorimod Slutningen er forskjellig, hvorfor vi ikke have kunnet supplere Stedet derefter (jvfr. mauskee Udtrykkene A. M., c. 7, S. 317⁶). Det vil bemærkes, at Sætningerne Þviat eins — uppi, og Eigi scal — ambátt afbryde Sammenhængen mellem det foregaaende og efterfølgende, hvilket ogsaa Afskriveren synes at have følt, idet han har sat Henviisningstegn over Þviat og Ef (þat ber quidr). Da det imidlertid ikke er klart, hvorlangt tilbage Stedet skal skydes, have vi ikke kunnet taget hin Antydning tilfølge.

b) = A. M., c. 7.

1) Skrevet sökia, men a derefter underprikket.

2) Først skrevet þat, men derefter rettet saaledes.

a þingi. Nu ber quidr ahinn oc secz hann þá. enda er eigi heimting til mundarens þoat af honom bere. Nu ber þat quidr at hann visse eigi annmarka akonone oc versc hann þa malino enn erat heimting til mundarens nema sökiande fae quid þan. v. heimilis hva cononar at eigi se þeir annmarkar a konone oc racnar þa mundrin.

145.

^a Ef sa maðr verðr vis er konu hefír fastnaða at su er með barne. oc scal hann gera orð þeim er konan er fostnoð oc segia honom. En hann scal raða vm sípan hvart hann vill eiga ganga konona eða eigi oc er hann vareðr sökine ef hann getr quid þan at hann visse eigi at konan var olétt. þa er hann fastnaðe. EN ef sípan er legit með konone er honom var fostnoð þa scal hann kiosa hvart hann vill eiga konona oc á hann þa legorðz sokena EN hin a rétt or féno. er konona hefír fastnaða. EN ef hann vill eigi samfór við konona þa ahin legorðz sökina er fastnaðe. enn hann a þa réttin oc sciptiz sva vm með þeim. ^b Ef legit er með kono. Vsque. bœtrnar oc.

. 146.

^c Leysingi scal fastna dóttor sína sva et sama sem frials borin maðr oc rétto at taca a henne. oc sva leysing et sama oc lavngetnir menn.

a) = A. M., c. 8.

b) *Det her antydede Sted* (= A. M., c. 33, S. 352⁶) læses fuldstændig nedenf. c. 158 (*Skindb.*, S. 118, b).

c) = A. M., c. 8, S. 349¹.

147.

^a Ef maðr gengr kono at eiga hann scal eio vina a varþingino næsta at hann veit eigi áttar mot með þeim þat er fe viti fylgi. þat er oc rétt at hann vine eio fyrir goða þeim er hann er (s. 112, b.) iþingi með. EN goðin scal segia með vatta iþingbrecco þa er meire lutr er þar þingheyianda. EN ef hann viðr eigi eioen þa vardar honom vi. marca secp. við þan er sökir oc asa sökina er vill. EN ef hann veit áttar mót með þeim oc scal hann þa segia til þess at hann vill þat fyrir eioe lata standa at bera fe i lögrétto oc queþa a¹ hue micit. EN ef hann ber eigi feet ilög retto et næsta sumar .x. avra þa vardar honom þat .vi. marca vite. ef manz er vant. en þa .c.alna ef ij. er. vant. oc vardar honom þa xii. merkr ef eigi cœmr fram oc asa þat fe hálf er sökir EN halft scal dœma at bera i lögrétto EN sa asœc er vill.² scal þo domr dœma ahendr honom at bera fe ilögretto sem adr. EN borit scal feet ilögretto drottins dag en fyra iþingi. EN fe þat er þeim scal dœma til handa er sœc sótte a at dœmaz at heimile þess er sottr er xiiii. nótton eptir vapna tak. þar er þeir ero samfiordungs. EN utanfiordungs manne ahond a at dœma miðvico dag i mitt þing iboanda kirkio garðe anat sumar. ^b iafn rétt er at stefna sem at lysa. enda er rett at lysa at lögbergi oc sœkia et sama sumar oc quedia heimilis hva v. aþingi þess er sottr er hvárt hann hafe fe borit ilögretto eða eigi. Þar er maðr sökir vm lögretto fe oc er rett at

a) = A. M., c. 9.

b) = A. M. c. 10, S. 231¹¹.

1) Tilføiet.

2) Punctum er tilføiet.

stefna söc þeirre heiman *oc* *scal* hann telia þa frænzsemi at domi. hefia upp at systkinom *oc* telia knerunom *oc* legia þat undir þegnscap sin at su er frændzsemis tala sön *oc* rétt með þessom manne *oc* þessare kono er hann á *oc* nefna þav bæde. Sva *scolo* *oc* sanaðar menn hans legia undir þegnscap sin at þeir hycia þa frændsemis tölo sana *oc* retta er hann talde.¹ *scolo* þeir allir .iii. hafa unix þegnscapar lagningar eið adr. Hin *scal* bei- (s. 113, a.) þa ser biarg quidar v. *heimilis* hva sina at hann visse eigi áttar mót með þeim. *oc* bergr honom eigi sa lengr en liðr et fyrsta alþingi.

148. vm samgang hiona

^a Ef þeir menn ganga saman er minna fe eigo en c. lögavra vi. alna avra fyrir utan hversdags klæðnað sin omaga lafsir þa vardar þeim fiorbavgs gard nema kona se eigi barnbær. *oc* *scal* eigi eiga ferans dom at þav. *oc* verðr eigi fe þeirra sech *oc* *scolo* þav fara abrott með omaga sina af lande *oc* coma eigi apr nema fe þeirra vaxe sva at þav eigi .c. eða meira eða kona se eigi barn bær. Þat vardar *oc* fiorbavgs gard þeim manne er kono þa fastnar nema hann eigi fe sva at hann² føre omaga þeirra fram þa er þav ala *oc* ræðr hann ser ahendr omaga þa en eigi frændom sinom. Pott hann sele öðrom manne ihond festarnar. eða lofar hann at anar maðr fastne. Pa er sem hann sialfr fastne. Ef hin er

a) = A. M., c. 12.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tiltöiet.

fastnaðe a eigi hag til at taca við omogom þa er sva mælt vm þan er ini hefir brullavp þat *oc* vardar þeim slict et sama sem hinom er fastnaðe. *oc* *scal* quedia til heimilis hva ix. aþingi þess er sottr er. Þeir menn eigo sócn til þessa saca er til omaga standa eða sa er vill. þar er oavðgir menn ganga saman þoat þeir segi osætt sina á. *oc* er þat sem þeir mæle ecki vm. nema þeir söki vm. þat er stefno söc *oc* *scal*¹ quedia til ix. hva aþingi þess er sótt er. ^a Men eigo eigi þa nótt at ganga saman er logheilagr dagr se eptir næstr eða lög fasta. Brudlavp *scal* eigi gera nær pascom fyrir en lokit se lavgar dag þann fyrir nio vicna fösto. *oc* *scal* eigi nær eptir en vica se liðin fra fyrsta pascha degi. Men *scolo* eigi brullavp gera fra lavgar degi þeim er næstr er gagn dögom fyrir *oc* allt unuz liðr ena hælgo viko. Brullavpe *scal* lokit vera lavgar dag (s. 113, b.) in næsta fyrir iola fosto. Enda *scal* eigi nær iolom en vika se liðin fra enom þrettanda degi. Þat varþar þeim monnom fiorbavgs gard er brullavp gera aþeim tíðom er nv ero fra numnar *oc* er þat stefno söc *oc* a sa at sökia er vill. *oc* *scal* quedia ix. heimilis hva til þess er sottr er.

149.²

^b Hiona scilnaðr *scal* huergi vera alande her nema þar er byscop lofar nema þviat eins at þav sciliz vm

a) = A. M., c. 13.

b) = A. M., c. 14.

1) Tiltöiet.

2) I Enden af Capitlets første Linie er en Plads bestemt til Overskrift.

omaga *sacir* *eda* þav *vinaz* a þan a *verca* er in meire sár metiz. Þar er hiu tuav ero *oc* a anat þeirra fe en anat ecki. Nu coma omagar ahendr þvi er fe lavst er *eda* comit hafa fyr *oc* eytt féno. þa a þat þeirra er fe á eptir at segia til *bvom* v. *heimilis* *bvom* sinom oc nefna *vatta*. at ec vil sciliaz við felaga min *fyrir* þær *sacir* at ec vil *eigi* omaga felaga mins. lata eyða fe mino. Þat þeirra er scilnað *gørir* *scal* nefna *vatta* at scilnaðe þeirra *sva* at hitt heyre. oc segia *bvom* til *siphan* ef þeir ero *eigi* þa við. *Sva* *scal* fara hvar þess er hiu sciliaz *vm* þessar *sacir* sem her ero taldar. þa *scal* byscop sa er yfir þeim fiordungi er raða hvart þav scolo raðom sinom raða *eda* *eigi*. Ef frændsemi su kómr upp með hium ii. at þav ætti at sciliaz¹ ef þav *væri* sótt *vm*. þa eigo þav at sciliaz at osecio *fyrir* lof byscops fram. Ef scilnaðr verðr *gør* með þeim af þeim söcom *eda* sífiar *coma* upp nanare með þeim en þriðia brøðra oc a þat þeirra scilnaðe at raða er fyr vill sæing scilia. Ef kona vill scilnað af þvi *gera* *oc* *vardar* ecki ini hafnir hennar þot lyrite se varit. Ef scilnaðr verðr *gør* með hium tueim af þeim söcom at þav hafa *eigi* se til at föra omaga sina fram. oc a þat at hallda hvart sem þav raða þat siálf *eda* sa maðr er omagar þeirra horfa til handa. Sa maðr *scal* *sva* at þvi fara at ganga iþingbrecko þa er hann hefir *vm* nott varit a þvi sócnar þingi er hann heyr sialfr *sva* at meire hlutr heyre þingheyianda (s. 114, a.) oc nefna *ser* *vatta*. at þvi at hann segir scilit með þeim *oc* nefna þav bæde af þvi at² hann vili *eigi* föra fram omaga þeirra oc mæla

1) Ordene sem her ero taldar þa *scal* byscop — ætti at sciliaz ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, som upaaivizlelig udelatte ved Afskriverens Skjædesløshed.

2) Ordene þvi at ere tilföiede, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

þat *sva* fremmi at ein hverr er comin afe hans þeirra omaga. EN ef þav ala bornu sipan oc er þar soen til sem um legorð anat. enda eigo frændr kononar sokena en ef þeir vilia *eigi* þa a sa er scilnað þeirra red. ^a Þat þeirra er scilnað vill. [gera *scal* bva lata quedia oc telia tölur með þeim iii. nottom fyr *eda* meira méli. Rumhelgan dag *scal* quedia oc *sva* scripta. Þav scolo eida vina at tölum at réttar ero talþar. Ef bvom þickir et oavðgara *eigi* hafa se til framførslo omögom. þa *scal* þat þeirra segia scilit er feet a] *oc* nefna *vatta* at. ^b Þat er þar er hiu verða *eigi* samhuga. [þa er byscopi rétt at lofa kononi fiar heimtingar sinar allar undan boanda sinom. þott hann geri *eigi* lögscilnað þeirra ef honom þickia forurtir til þess. *Sva* *scal* fe hennar heimta sem byscop mælir fyrir. hvart sem þat er et næsta vár *eda* sidar. Kona þarf *eigi* at lata stefna bönda sinom til byscops fundar um þetta mál. oc þviat eins ef hon vill lög scilnað gera lata. Nu er sótt til fiar þess oc hefir veriandin þat til varna at hann se rétt for ráðandi fiar hennar oc *eigi* se lög scilnaðr *gør* með þeim. þa *scal* sökiandi láta bera fram vétti þat er nefnt var at orðum byscops. þa er hann lofaðe fiar heimting. oc a þa at dömaz feet þannug *sva* mikit sem] gögn baro til. ^c Ef maðr scilz við kono sina. Vsque til arfs alin. ^d Ef maðr scilz við kono sina. vsque raðom sipan. ^e Ef frændzsemi su. [eda sífiar *coma* up með hium er þav eigo *eigi* saman at vera at lögum. enda vili þav *eigi* scilnað gera þa *scal* byscop sa er ifir fiordungi er. fa til iii. menn þa

a) Suppleret efter A. M., I. c. S. 327¹.

b) Suppleret efter A. M., c. 54.

c og d) Til disse Steder findes neppe noget tilsvarende, hvorefter de kunde suppleres. Maaskee kan jernføres A. M., Arfa-þ. c. 4, S. 178²⁶ og Festa-þ. c. 20.

e) Suppleret efter A. M., c. 54, S. 378¹⁹.

er þat legi undir þegnscap sín. at su er frændsemi eða sifjar með þeim. Enda scal þa byscop segia scilið með þeim oc verðr þat þa lögscilnaðr] a meðal þeirra.

150. vm hiona scilnað.

“ Þar er hion vilia sciliaz oc a þat þeirra er scilnað vill¹ gera at² biöða hino til byscops fundar eigi síðar en vii. vicor ero af sumre ef til þings scal fara til fundar hans. Maþr scal fa kono sinni reiðsciota þan er fær se hvart þeirra sem boðit hefir öðro til byscops fundar. EN ef byscop scer ecki ór vm scilnað þeirra. þa scal³ heimta fe hennar sem hann hafe lofat scilnat. Ef konan byðr avðrom manne vm. þa scolo vattar fara þeir er þat bere at hon hafe þeim manne sín mál seld. Nv scolo þav bera mal sin fyrir byscop þan er yfir þeim fiorþunge er. er þav ero or fosto dag in fyra iþingi. EN byscop scal segia þeim lavgar dagin eptir slict⁴ sem hann lofar. Bera scal láta vætte þav öll fyrir byscope er nefnd voro heima i heraðe. EN þat þeirra er hann lofar scilnað scal nefna ser vatta at lofe byscops oc nefna vatta i anat sín at scilnaðe þeirra at hann eða hon segir scilit með þeim. Scal þat þeirra er byscop lofar scilnað hafa sličan lut fiar við anat sem hitt hafe for ótta lavst (s. 114, b.) scilnað gervan. ^b Ef karl maðrin veldr

a) = A. M., c. 15.

b) = A. M., c. 17.

1) Tilføiet efter den arnam. Skindbog.

2) Gising for oc, overensstemmende med det arnam. Haandskrift.

3) Gising, i Overensstemmelse med det arnam. Haandskrift, for scolo. Muligt er det dog at Læsemaaden er rigtig, men at der da er blevet udeglemt frændr eller sligt, jvfr. nedenf. c. 158 S. 55 (= A. M., c. 16).

4) Skrevet slict, men det første c underprikket.

scilnaðenom þa á konan heimting mundar sins oc heiman fylgio oc er rétt at stefna vm fe þat in næsta dag rum hælgan eptir hægina ef gogn ero til aþingi en ellegar anat sumar. þo a hon fe at heimta ef hon vill þott hon se eigi comin til mundar. Sličan farar beina scal hann fa henne af þingi at öllu sem til þings huege er mál fara með þeim. EN ef hann gerir eigi sva þa vardar honom utlegð. Hon scal sva fara at fiarheimtingo þeirre at hon scal lata bera vætte þat idom næst stefno vætte er hon stefnde honom til byscope¹ fundar oc sva þat er byscop lofaðe henne scilnað at gera ef þess er costr. sva þat er at scilnaðe þeirra var nefnt. þa scal bera festa vætte oc sva felags vætte þeirra ef þat hevir verit hverso scilt var fyrir felage þeirra. EN ef eigi var felag þeirra gert. eða sva gert at þat atte rofna þa er scilnaðr þeirra var gör. oc scolo buar hennar v. bera quid vm þat hve micils fiar hon hefir neytt sipan er samgangr þeirra var. Ef erfðir hafa comit undir þav meþan samför þeirra var cc a þat þeirra iafn marga avra at taca af féno at af náme sem erfð tempiz. En bæde scolo þav vaxta hafa neytt nema anan veg hafe mælt verit ifelags lagningo þeirra. Þat þeirra er erfð temiz a cost at lata erfða fe eigi coma ifelag þeirra oc taca siálfst voxto af. Þat þeirra er scilnað vill rada við anat oc til byscops fundar vill stefna avðro heima iheraðe scal gera vart við hálfom manaðe fyr eða meira mele. þar er sokia megi byscops fund a xiiii. nóttom.² scal sva þvi male þa at öllu fara sem a aþingi. oc sva öll vætte þar fram bera sem aþingi. ellegar verðr eigi at rétto scilnaþr þeirra.

1) Saaledes.

2) Punctum er tilføiet.

151.¹

^a Ef maðr vill hlavpa af lande abrott með fe kono sínar. þa a hon cost at selia þat mal þeim manne er hon vill at bana farar honum (s. 115, a.) oc sva sokia hann ef þarf oc þa menn er abrott feria hann. ^b Ef maðr vill feria kono sina navðga af lande heðan þa a hon at segia scilit með þeim. ef hon vill kvarges þav ero stavdd þa er hon gorir þat at söno á hendr honom oc vardar honom bröt höfn hennar oc fiár hennar síþan sem þav hafe engar fiar reidor saman áttar. at engo er su kona honom heim- zille síþan er lögscilnaþr er gör en sv onor er hann hefir engar reidor við áttar. Hon þarf eigi vanda vatta til þess anan veg en nefna þa menn er vatt bærir sé at því at hon segir scilit með þeim sem karle oc kono scal. þeir scolo eigi segiaz or því vætte. en vm raða hag þeirra scal sva fara sem byscop lofar.

152.²

X Þar er samfarar hiona ero oc scal hann raða fyrir fe þeirra oc cavpom. Eigi er kono scyllt at eiga ibue nema hon vile. en ef hon á ibve með honom. þa a hon at raða hv ráðom fyrir inan stocc. ef hon vill oc smala nyt. Cona a at raða firir hálfis eyris cavpi eða mina vi. alna eyris a xii. manðom. Boande hennar a cavp hennar at ripta ef hon cavpir meira enn sva. En honom er heim- zillt þat er hon tecc við. en þeim vardar utlegð er við

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

c) = A. M., c. 21.

¹ og ²) I Enden af første Linie er en Plads uaben til Overskrift.

hana cavpir meira kavpe en mælt er. oc a sa eigi heim- ting til þess er hann selde henne. Ef kona scytr fe boanda sins abrott oc a hann heimting til þess allz enda a hann orðe at raða við hin er við tecc. Ef maþr sendir kono sina til þings at lúca sculldom fyrir sec eða fiar reidom þeirra. oc eigo handsol hennar þav at halda. enda sva þav ef hon fer til scipa með cavpom þeirra at raða hans en eigi fleire nema hann vile. Þat a oc at halda ef hon cavpir þat er scyldiga þarf til búss þeirra at hafa heima meþan hann er aþingi.

Kona a eigi at selia land hált bygðan bólstað eða meira an ráð lograðanda ne goðorð (s. 115, b.) ne haf scip ef hon á.

153. vm felag hiona

^a Hiv tvav eigo at gera felag sitt ef þav vilia ef með þeim er iafn mæle oc sva við erfingia þeirra. Festa mal eigo at halda með hium meþan festa váttar lifa oc eigi ero onor mal ager. En ef festa vattar lifa eigi þeir er þav muni. þa legia lög fe þeirra saman. ef hann atte mörc eða meira fe. þa er samgangr þeirra var oc mundr var golldin ef þav hafa bvet iii. vetr eða lengr. Ef þav oxla fe or øreigð. þa legia log fe þeirra saman. oc sva legia log fe hiona avallt saman at hann a .ii. lute en hon þriþiung.

154.

^b Kost a kona at beida talna boanda sin vm fiar far a mille þeirra meþan festa váttar lifa .ii. en davpir se

a) = A. M., c. 22.

b) = A. M., 23, S. 3363.

halfir eða meir, skal hon hafa quadda til þva þeirra .v. at telia tolur með þeim, ef þeir vattarnir gera þav eigi sátt afiár tölur eða hann lætr eigi scil uppi. **Eigi** a kona ibve með boanda sinom nema hon iati því. **Ef** giold coma ahendr öðro þeirra oc a þat með sino fe at bota sin misverca er gørt hefir, en ef þav legia fe sitt saman, þa a þat þeirra er eigi hafa gioldin ahendr comit eða boriz, hafa iafn marga avra at af námi leigo lavsa¹. En hvar scolo telia með þeim hue lengi fe hennar hefir a vaxtom verit undir honom, oc sva hvers hon hefir af neytt. Hon skal nefna vatta at því at þeir bera eða anat tuggia þeirra, enda a þat at halda með þeim síþan meðan þeir vattar lifa, nema þav vile anat mál a gera. Jafnan cost a hvart þeirra við anat at standa við því at lög legi fe þeirra saman. **Ef** anat þeirra afe en anat se fe lavst, oc se þat þeirra við þan mun meire vm syslo man vm hag þeirra oc legia þa lavg felag þeirra. **Slican** costnoð (s. 116, a.) skal hvart þeirra hafa fyrir omogom sinom sem fe a til, oc sva vm heiman gorphir döttra sina. Ef þav hafa eigi lagt fe sitt saman þa a hon at gegna þriþiungi fyrir omaga þeirra oc sva at gera döttr heiman en hann at tveim lutom. Ef þav eigo fe saman þa aslican lut hvart þeirra at taca ef erfðir barna þeirra ber undir þav, oc sva fe bötr þar er þav eigo at taca vm born sin sem fe á til.

1) Bestemmelsen Eigi a kona ibve með boanda sinom — af nami leigo lavsa afbryder Sammenhængen imellem det foregaaende og efterfølgende, hvilket ikke finder Sted i den arnam, Skindbog, hvor den anførte Bestemmelse begynder Capitlet og hvor der saaledes efter at afnami leigolavsa læses: Kost a kona at beiða talna o. s. v.

155. hvat sacnæmt er við kono

^a **Ef** maðr kysir kono alavn fyrir avðrom monnom oc at rade hennar oc vardar honom þat iii. marca seþ en sa a soc sem vm legorð.¹ En ef hon reidiz við þa á hon siálf sökena oc vardar þa siorbavys gard. **Ef** maðr kysir manz kono lavn coss þat vardar siorbavys gard þoat hon lofe oc sva þott hon bane oc skal quedia ix. bva a þingi til. **Ef** maðr biðr kono suefnis oc vardar þat siorbavys gard, þat ero stefno sacir oc skal quedia heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er. **Ef** maðr gengr til sæingar kono oc² drygia misrædo við hana oc vardar þat siorbavys gard. **Ef** maðr felldr ser til velar við kono oc vardar þat siorbavys gard. **Ef** maðr fellir ser kono eða fer isæing hia henne, til þess at hann vill coma legorðe fram við hana oc vardar þat scog gang oc skal stefna heiman oc quedia til ix. bva a þingi þess er sottr er. Kona a sacir þer allar ef hon vill reidaz við enda comi eigi fram legorðit ef hon vill sott hafa, en ella lögradande hennar, ef hon vill eigi siøkia³. ^b **Ef** konor geraz sva af siða at þær ganga ikarlfötom eða hverngi carla sið er þær hafa fyrir breytne sacir oc sva carlar þeir er kuena sið hafa huerne veg er þat er, þa vardar þat siorbavys gard, huarom sem þat gera, þat er stefno söc skal quedia til bva v. a þingi þess er sottr er, sa á söc þa er sökia vill. ^c **Ef**

a) = A. M., c. 24.

b) Hertil findes intet tilsvarende i den arnamagn. Skindbog.

c) = A. M., c. 24, S. 33816.

1) Punctum er tilføjet.

2) Maaskee burde her læses at, som i den arnam, Skindbog.

3) Saaledes.

maðr ligr með kono friálse oc heimilis fastri. oc varðar þat scog gang. þat er (s. 116, b.) stefno söc oc scal quedia heiman fra vetvangi ef maðr veit hann en ellegar fra heimile hans. enda er rétt at queþia fra hennar heima ef hann veit hvarki hina.

156.

^a Sacar aðile er fyrst boande kono ef til arfs er alin. Þa er faðir¹. Þa er sonr til arfs alin xvi. vetra gamall eða ellre. Þa er sa maðr er a dottor hennar. Þa er broþir samfeðre. Þa er moþir. Þa er broþir sammæðri. En þa er a vallt legorðz sacar aðile sa er réttir er fastnande. Ef legit er með lögsculdar kono þá asa söcina er feit a at henne en fiorbavgs gard varðar. Ef legit er með ambátt þa secz maðr iii. morcom vm þat oc scal quedia til v. heimilis bva aþingi þess er sóttir er. Ef maðr ligr með leysings kono² þa varðar fiorbavgs gard. nema barnino væri frelsi gefit eða sva ef hon a son frialsan þa varðar scoggang oc scal þa quedia bva heiman til .ix. enda ero slic mal vm lögsculdar konona ef hon asonin. ^b Ef legit er með gongo kono. þa varðar eigi við lög. ef maðr gengr igögn legorðeno en sokia a til faðernis. rettr varðar ef maðr dylr legorðit. þar scal quedia til v. bva aþingi. þviat eins varðar eigi við lög leg orðit ef konan hefir³ a þeim hálfom man-

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26.

1) I det arnam. Haandskrift og nedensf., Skindb. S. 179 b., hvor Stedet gjen-
tages, stilles Søn og Datters Mand i Ordenen foran Fader.

2) For leysings kono læser det arnam. Haandskrift leysingio.

3) Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindbog, for hefrat, der upaatsie-
lelig er urigtigt, jeft. ovenf. c. 82.

aðe með husom farit er barn var byriat á. Ef maðr getr við þeirre kono barn er með husom fer. þa scal hann taca við henne oc varðveita hana til þess er barn¹ er alit. oc hon er heil þeirrar sóttar. oc sva ef hann vill til scirslo hallda. Ef maðr gorir eigi sva þa varðar utlegð² oc scal quedia til v. heimilis bva aþingi þess er sottr er. Sa a söc þa er vill nema einhuerr varðveite konona. oc legi costnað sin fyrir. þa a sa maðr sökenu oc scal sokia til réttar þat mal oc til fúlgna tuedra oc scal quedia til v. heimilis bva aþingi þess manz er fe hefir lagt fyrir konona. eða barnit vm fúlgornar. ^a Ef maðr ligr með (s. 117, a.) gongo manz kono oc varðar slict þat sem vm aðrar manna conor. oc aboande kono söc ef hann fer i löghepp sinom. en þoat hann fare viðara ef hann er omage. oc a hann þa botrnar at taca vm konona sína þo at anar soka vm. Slict varðar frændsemis spell þar oc sífia spell. sem i avðrom stödom oc a sa þær sacir er sokia vill. ^b Ef legorðz söc er ahendi davþom manne. þa a at stefna þar er hann vissi lögheimili hans síðarst til faðernis oc til réttar ife hans oc quedia til v. bva aþingi. en ef höfðut er sökin aþr hann se andaðr oc secz þa fe allt. ^c Ef maðr þarf at sokia til faðernis lifanda manz eins saman þa scal hann stefna at heimile hans eða þar er hann heyrri sialfr til faðernis oc réttar oc scal quedia v. bva aþingi. oc rétt er at lysa aþingi oc

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

c) Jvfr. nedensf. c. 158, S. 53 (A. M. c. 35, S. 350¹⁴.)

1) Ordene er barn ere skrevne to Gange.

2) Istedetfor dette Ord læser den arnam. Skindbog: rettrinn.

søkia et sama sumar ef hann vill helldr. ^a Ef scogar maðr getr lávn¹ barn með kono oc er rétt at lysa at logbergi til fadernis ahond honom. oc scal quedia v. hva apingi þadan fra er hon segir fund þeirra. Ef hon segir eigi fund þeirra þa scal fra heimile hennar quedia hva. ^b En ef maðr ifar nockot secp hans. þa scal hann sökia sem sycnan man. ^c Hvartz maðr fylgir kono or fiordungi eða af landi þa vardar fiorbavgs gard þeim öllom er fylgia at sino ráde visir vitendr at osatt lögradanda. þa scal quedia hva fra stefno stadinom. Ef maðr fylgir cono oc beinir for hennar til scips. þeirrar kono er af landi vill fara sva at hann veit at eigi fylgir frænda rad eða for radanda. þa vardar fiorbavgs gard oc sva styri monnom er a brott feria hana oc sva þeim monnom er fylgio tacaz ahendr við hana en hásetom avdrom vardar .iii. merer. Nu hvertki er maðr fylgir kono til þess er hann firir hana ipvi² ráde logradanda oc vardar fiorbavgs gard. ^d Ef maðr ligr með kono erlendis oc getr barn við þar (s. 117, b.) oc vardar þat scog gang her. oc scal eigi taca til sócnar her adr iii. vetr ero fra liðnir nema ut komi nokot þeirra fyr fadir eða mopir eða barnit. þa er þegar rétt at taca til sócnar her oc scal sökia við goða quid. Sva oc ef með manz kono er legit erlendis oc vardar þat scog gang her. ^e oc eigo frændr kononar sökina her. en boandin botrnar. En ef

a) = A. M., c. 36, S. 352¹¹.

b) Denne Tilføining findes ikke i den arnam. Skindbog.

c) = A. M., c. 29.

d) = A. M., c. 30.

e) Jfr. nedensf. c. 158, S. 55 (A. M., c. 36, S. 332²²).

1) Skrevet paa Margen foran Linien.

2) Herefter skrevet frænda, men dette Ord dernæst igjen overstreget.

hann andaz erlendis oc a þa erfingi at taca botr ef boande hennar andaðiz avstr. ^a Ef sculdleikar ero með þeim monnom. þa er slíc sócn til vm frændsemis spell her þa sem her væri gort ef sótt er vm legordit. ^b J öllom stödom vardar fiorbavgs gard hvaromtvegia ef menn sættaz a þav möl er eigi á at sættaz á fyrir lof fram. vm frændsemis spell eða sifia spell. eða vm gvðsifiar þær er quido á at ryðia vm. eða vm manna conor. oc ahverr sacir þær er vill. frumsökina oc sva þa er þeir hafa sætz a mál. þat er eigi átti á at sættaz. þar scal ix. hva quedia til apingi. ^c þetta ero allt þrigia þinga mal oc sva vm avstmanna born. við kono. ^d Maðr scal eigi taca¹ mine sátt en rettin vm legordz söc: en ef han teer mina eða gorir mini sátt þa vardar vi. merer en hverr á at sökia er vill vm hvartvegia. frumsökina. oc þa er hann toc eða gerþi mini sótt.

157.

^e Conor þær allar er eigi a lofs at bidia til satta oc scolo eigi arf taca ef þær ligia ser nema þær væri neyddar til. ^f Ef maðr vill sökia vm leg orð þa scal hann stefna hinom vm þat at hann hafe legit með² kononi oc ipær

a) = A. M., c. 30, S. 343²⁴.

b) = A. M., c. 31.

c) = A. M., c. 32, S. 346¹².

d) = A. M., c. 33, S. 348⁴.

e) Dette Sted har intet tilsvarende i den arnam. Skindbog, hvorimod denne i Arfa-þ., c. 23 indeholder en nyere Lov, der ophæver nærværende Bestemmelse.

f) = A. M., c. 34.

1) Skrevet eigi taca eigi; det sidste eigi er udeladt som overflødig.

2) Tilføiet.

vændir komit at þav mundi barn ala ef þeim væri þat scapat. nefna þan er hann stefnir. oc sva konona oc fedr þeirra begia ef hann veit.¹ telia honom vardar scog gang. telia ser rétt or fe hans. Sva a hann því male at (s. 118, a.) fara þoat hann söki vm legorð eitt. sem þa at konan sé með barne. sva scal hann því male fara sem nv var talit. þoat hann lyse helldr en hann stefne. scal quedia ix. bva heiman fra vetvange. ^a Ef kona verþr davð af barnburþ oc a sa þa söc er legorðz söc á enda vardar scog gang, scal quedia ix. heimilis bva heiman þadan fra er konan andaz af barnburþ. ^b Maðr a cost at stefna sva vm legorð ef barn er alet at hann hafe legit með kononi oc nefna hana oc iþær vænþir comit at hann mætti vera þess barns fadir. er hon ól oc queþa á hue nær hon varð léttare oc nefna barnit. en ef sa verðr osanr at oc a hann þa cost at sökia anan anat sumar.

^c Nv ligr maðr með næsta brødro sinni. Vsque sa asoc er vill. ^d Ef kona er olett. Vsque. heimilis bva ix. kononar.

158. vm legorðz sacir.

^e Legorðz soc engi fyrniz aðr socnar aðili veit sv er barngetnaðr fylgir. Slict vardar huegi lengi er hann er leyndr sem þa se ny er hann spyR.

a) = A. M., c. 52, S. 375³.

b) = A. M., c. 34, S. 349³.

c) Det her antydede Sted har Begyndelse og uidentisiel ogsaa Indhold tilfælles med A. M., c. 33, men Slutningen er forskjellig.

d) Dette Sted (A. M., c. 33, S. 347¹⁰) læses fuldstændig nedenfor c. 161.

e) = A. M., c. 33.

1) Punctum er tilføiet.

^a Ef retta fars sacir. Vsque aðr var tint.

^b Þar er anar maðr sökir legorðz söc en sacar aðili oc teer hann mini sátt en hann mundi ef hann scyllde feet hafa vardar honom fiorbavgs gard oc scal quedia til ix. bva a þingi. sa a soc er fe a¹ at taca. Scalat maðr sökia fleire menn til fadernis ens sama barns eitt sumar en ein. Sökia a hann sva marga sen sem hann vill a einu sumre vm legorð vm ena sono kono. Ef maðr sökir man til fadernis barns. hann scal stefna honom vm þat at hann hafe legit með konone .Nº. oc i þær vænþir² comit at hann hafe getit þat barn .Nº. er su kona ól þá. ef þeim væri þat scapat. Queda á hue nér hon varð léttare þess barns. oc nefna barnit ef han (s. 118, b.) veit oc sva konona. oc sva þan er hann sökir til fadernis. Hann scal stefna at heimili hins eða þar er han hittir hin sialfan at male. til fadernis oc réttar. quedia v. heimilis bva a þingi þess er sottr er. Rétt er oc at lysa oc sökia et sama sumar. ^c Bett er at³ nym. hofða legorðz söc eigi fyr en barn er fött. þa er mal up vist er aðili hefir spurt sva at kona segir honom eða þa er barn er alit. Ef kona legz með manne. þa a aðile sacar at taca af henne ef hann vill viii. avra eunstimtatar⁴ ef hon a fe til. Nv ahon eigi fe til þa scal hann legia ahana sculd oc segia til at satt. eða at feráns domi.

a) Hertil kunne vi ikke paavise noget tilsvarende.

b) = A. M., c. 35, S. 350¹.

c) = A. M., c. 36, S. 351¹⁰.

1) Rettelse for at (i Skindb. se at at taca).

2) Afskriveren har først skrevet vænþir, men derefter underprikket a og skrevet w ovenover.

3) Herefter skrevet lysa, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

4) Bogstaverne ti i dette Ord ere skrevne over Linien.

^a **Eigi** fylgir lögsech. [lengr en til ens þriþia alþingis. Sökia skal til fadernis oc rettar ef lengr þarf]. ^b **Leg-**ordz sacir allar. ^c **Socn** er til unnz lidr. [et iii. ^a alþingi vm þær legordz sakir ero um manna konor eða frændsemis spell et meira. oc sva ef avst maðr getr barn við kono þaðan fra er aþili hefir spurt]. ^d **Eigi** skal lysa legordz soc. ^e **Ef** kona er olétt. ^f **Ef** legit er með kono. [fyr en hon se manne fostnoð oc komr þat sva fremmi upp er hon er manne gefin. þa ero frændr hennar aðiliar þeirrar sacar. en eigi böndi hennar. þeir eigo bœtrnar oc. **Legordz** sacir allar *scolo* sottar vera et næsta alþingi þær er kona er ordin léttare þvattdagin ifardogom eða fyr enda se aðile inan fiordungs oc hafe þa spurt sök þa. **Eigi** skal lysa legordz sacir ne vm scaldscap at þinglavsnom til sócnar anat sumar ahendr inan fiordungs monnom. **Ef** scogar maðr getr laún barn með kono oc er rett at lysa at logbergi til fadernis a hendr honom. skal *quedia* v. bva a þingi þaðan fra er hon segir fund þeirra verit hafa. **Ef** hon segir eigi fund þeirra þa skal fra heimile hennar bva *quedia*. **Börn** þav er menn verða secir vm faderne. þarf eigi föra til ferans doms. enda skal döma þeim for vm fiordung þan er ferans¹ domr er

a) Suppleret efter A. M., c. 35, S. 350¹¹.

b) Dette Sted læses fuldstændig lige nedenfor L. 11, hvilket Afskriveren selv har antydnet ved et a i Margen foran nærværende Sted og nedenfor, hvor Stedet læses fuldstændig. Jcfr. iøvrigt A. M., c. 52.

c) Suppleret efter A. M., c. 36, S. 351²⁴.

d) Dette Sted er udentvirl det samme som læses fuldstændig nedenf. L. 13 (= A. M., l. c., S. 351⁸).

e) Udentvirl den samme Bestemmelse, som læses fuldstændig nedenf. c. 161.

f) = A. M., c. 36, S. 352⁶ (jefr. ovenf. c. 145).

1) Skrevet ferans, idet Afskriveren først har villet abbreviere den første Stavelse.

i átrr. (s. 119, a.) **Ef** legit er með þess manz kono er erlendis er. þa eigo frændr kononar at sökia þa sök þeir er nanastir ero ut her en hann a at taca bœtr. EN ef hann andaz erlendis. oc a erfingi hans bœtr at taca. ^a **Ef** maðr huilir eigi isama sæing kono sinni. vi. missere fyrir oröctar sacir. oc eigo frændr fiar heimtingar hennar oc sva retta far hennar. enda a hon þa siálf fe sitt at varðveita. ^b **Ef** hiu ero scilit vi. miseri. [oc eigi fyrir hans oröcð. þa skal hann biöða henne til fenginr vistar sva at hon heyri. eða at lögheimili hennar sva at lögfastir menn heyre. Enda er rétt at biöða at lögbergi eða i þingbrecko. oc skal hann þat gera huert vár ella er hann af rétta fare um hana. Ecki stoðar heim boð við hana. ef byscop lofar henne at raða fyrir] vistafare sino. ^c **Of** frænsemis spell en meire oc sifia spell en meiri ef þeim socom verðr rett stefnt oc verðr maðr sanr at. þá eigo eigi varnir at metaz vm þav möl. **Of** manna konor eða nunor varðar slict sem vm frændsemis spell et meira eða sifia spell et meira. ^d **Ef** kona firiz boanda sin þa a hann cost at biöða henne heim oc veria sifan lyriti ini höfn hennar þar er hon er. eða þar er hann vissi siðarst natt stað hennar. enda varðar fiorbavgs gard samvista hennar þeim er vito. at lyriti er varit ini höfn hennar. Hann acost at veria at logbergi lyriti¹ ini höfn hennar. ^e **Fiorbavgs** gard varðar man villa öll. Pat er

a) = A. M., c. 16.

b) Suppleret efter A. M., c. 55, S. 381¹⁴.

c) = A. M., c. 31, S. 344²⁰ = c. 44.

d) = A. M., c. 36, S. 353.

e) = A. M., c. 37. Begyndelsesbogstavet er betydligt større end det sædvanlige.

1) Herefter skrevet er varit, men disse Ord igjen overstrøgede.

man villa ef *maðr kenir ser* anars manz barn. *eda hann kenir* oðrom manne sit barn visvitande. enda gera þeir allir man villo er því standa hvart sem þeir villa faðerne *eda* moderne. *eda* bæde. ^a Þar er *byscopar* vilia biðia lofs. *Vsque. oc frændsemis* spell et mina.

^b Þat er *mælt*. ef *maðr* getr barn við. [frænd kono siní *eda* síf kono sva at því fylgir frændsemis spell et mina *eda* sífia spell et minna. oc sva ef quangaðr *maðr* getr barn við anari kono. en eiginkono siní. *eda* getr *maðr* barn við þeirri kono er boandi hennar lifir þott hann eigi. eigi at taka retta far vm hana. enda fyr biði byscop sa er ífr fiordungi er *eda* umboðs *maðr* hans þeim samvistor oc hafa þav eigi þat er hann mælir vm. þa a byscop at þeim manne iii. merer vaðmala. oc er eindagi a fe því iboanda kirkio garði miðviko dag i mitt þing et næsta sumar eptir þat er eigi er haft þat er byscop havð. oc varðar iii. merer halld fiar þessa. oc scal sa söc sökia er byscop byðr um. Ein missare stendr þetta mal. sva at byscop eigi] fe a at taka.

^c Þat er et meira frændsemis spell. *Vsque ix. bva* aþingi.

^d Þar er eigi nair *handsolom*. *Vsque* sökiande oc veriandi.

^e Þar er *maðr* þarf. *Vsque* doms upsogo vætti er.

^f Þat er *mælt* ilögom. þar er f. *Vsque* en lögretto menn eigo suör.

a) Dette Sted er udentvirl det samme som læses nedenf. c. 162 (= A. M., c. 32).

b) Suppleret efter A. M., c. 53, S. 376¹⁶.

c) Udentvirl den samme Bestemmelse, som læses nedenf. c. 162 (= A. M., c. 32, S. 345¹⁴).

d, e og f) Til disse Steder kjende vi intet tilsvarende, hvorefter de kunde suppleres. Hvorledes Abbreviaturen t skal opløses, kunne vi ikke afgjøre (maaskee faðir).

159.

^a Ef *maðr* tekr kono navðga abrott oc vill eiga ganga *varðar* honom þat *scog gang* (s. 119, b.) oc sva þeim er honom fylgia at því raðe. Sliet *varðar* honom þot anar *maðr* nemi kono abrott honom til handa oc at hans raðe oc sva þeim er iforini voro. Ef menn calla til kononar ihendr honom *eda* þeim monnom er með honom fara oc na eigi þa ero þeir ohælgir við a verkom öllom við þa menn alla er til kononar calla.¹ *bva scal quedia ix. heiman þaðan fra* er konan var numin. Sa *maðr* er sökír þat mál acost heiman at stefna ollom þeim þar er konan átte heimile þa er hon var numin enda a hann cost þess ef hann vill at lysa at lögbergi ahendr þeim oc sökia et sama sumar. *Fiorbavgs garð varðar* þeim monnom ollom er samvistom ero við þa menn er iþeirri för voro er konan var nvmín visír vitendr. fra því er hon var numin abrott. oc til þess er sótt er vm. Þa menn er konona hafa numit *eda* þat hafa ráðit *eda* hafa hana ini. scal iþan fiordungs dom sökia er hvar ero fleire or quaddir or fiordungi. Þar er kona verðr numin abrott oc ahon eigi at selia fiar heimingar sínar ne sacar einigar aþr liðr þat alþingi er sott er vm nema hon come aptr til lograðanda sína oc se eigi sacar til búnar.

160.

^b Ef *maðr* nemr festar kono manz abrot þa *varðar* ollom þeim *scog gang* er lut eigo iþvi við lograðanda

a) = A. M., c. 38.

b) = A. M., c. 40.

1) Punctum er tilfölat.

hennar oc sva við festar man hennar. Scog gang varðar þeim manne eigin orð er þa cono gengr at eiga er numin er abrott þoat hann væri eigi ifor þeirre. ^a Of sacir þær allar er af kono namino geraz vm rað oc vm til farar vm nam. oc vm eigin orð. er rett at quedia bva fra heimili kononar. ^b Þviat eins scal stefna fra heimile hennar vm rað eða quedia bva ef sa er sóttir er kona gengr at eiga. enda hafe hann eigi iför verit. Ef rað ero kend oðrom monnom þeim er eigi foro til. oc scal (s. 120, a.) þeim stefna fra heimili sino eða þar er hann hittir þa at male. oc quedia bva aþingi¹.

161.

^c Ef kona su er olétt er hon a eigi böanda oc comi sacar aðile til at spyria hana huerr faþir se barns þess er hon fer með oc er hon scyllid at segia honom. En ef hon vill eigi segia þa er þeim manne rétt er sacar aðili er at heimta til bva v. þa er stað þeim ero næstir er þa er konan oc pína hana til sagna. Sva scal hann pina hana at hvarki verðe at orkumbl ne ilit. ^d Ef sa maðr leynir þvi með henne visvitande er barn þat á þa scal eigi sættaz á legorð þat við hann nema einka leyfis se at beðit. Jafnt varðar þat þar við hvart þeirra sem

a) = A. M., c. 41.

b) = A. M., c. 42.

c) = A. M., c. 33, S. 347¹⁰ (jefr. c. 48, S. 364³, og c. 52, S. 374⁴) jefr. ovenfor c. 157, 158.

d) = A. M., c. 48, S. 364⁴.

1) Afskriveren har herefter først villet fortsætte i samme Linie og skrevet et E, men derefter udmaculeret dette og derinod begyndt et nyt Capitel.

þav hafe gert frændsemis spell et meira eða sifia slit et meira. sva varðar þar manvilla sem anars staðar. oc scal stefna þeirri soc heiman oc¹ quedia til aþingi ix. heimilis bva þess er sottr er. ^a Ef hon segir huerr faþir er barns² þess. oc scal hann spyria hana huar fundr þeirra hafe verit. oc scal hann þa quedia heimilis bva ix. er næstir bva fundinom enda se þeir rettir iquidom. Ef hon segir eigi fund þeirra eða nair hann eigi at spyria hana. oc scal hann quedia heimilis bva ix. þess er sottr er. En ef hann veit eigi. oc scal hann þa quedia heimilis bva ix. kononar. ^b Ef legit er með kono enda eigi barn hennar bötr at taca eða sa maðr er hon afiár varðveizlo. oc scalat hon³ at heldr varðveita þat fe ne taca voxto af. Ef olett kona verðr sec. þa varða eigi biargir við hana. oc eigi verþr hon oheilog aðr hon rís upp af sæingo.

162.

^c Þar er byscopar vilia biðia lofs at sættaz vm frænd semis spell et meira eða vm manz kono leg orð. þa scolo þeir segia til hveria sycno þeir vilia at þeir hafe þa þegar (s. 120, b.) er þeir biðia lofsens. oc sva hvat þeim er ahende oc eigo menn sva at sættaz á sem þa fæz lof til. Þat er et meira frændsemis spell ef maðr ligr með næsta brøðro sini eða nanare kono. Ef hann a þa cono

a) = A. M., c. 34, S. 347¹⁹.

b) = A. M., c. 48, S. 364¹⁴.

c) = A. M., c. 32.

1) Skrevet to Gange.

2) Bogstavet r i dette Ord er skrevet over Linien.

3) Skrevet over Linien med en yngre Haand, men bür ialfald si sænes.

er næsta bröðra hans er eða nanare¹ þa bergsc hann ecci við þan biarg quid at hann hafe eigi vitat frændsemina. Þat er sifia spell et meira ef maðr ligr með þeirri kono oc sva þoat hann eigi hana er bröðrvngr hans hefir atta eða nanare eða getit barn við eða orðin saðr at leg-orðe. Slict er oc ef slic frænd semi er með kononom. þeim er hann hefir áttar eða getit born við eða orðit saðr at leg orðe. ef þær ero bröðrungr eða systrungr eða nanare. Sifia spell et meira eða frændsemis spell et meira vardar scog gang. oc scal su soc sott fyrir et þriþia þing ef eigi er adr. Fiorbavgs gard vardar sifia spell et minna oc frændsemis spell et minna.

163².

^a Ef frændsemi er með monnom bygiande oc nanare en at siavnda manne. þa scal af þes þeirra fe bera iii. mercr ilögretto er þat vill eigi fyrir raðom lata standa³. Ef frændsemi er þar at .vi.^{ta} manne oc at vii.^{da} þa scal bera .iii. mercr ilögretto. en þar mercr vi. er at vi.^{ta} manne er hvartvegga. EN ef frændsemi er at .v.^{ta} manne oc at .vi.^{ta} þa scolo þav þa þó raða raðom sinom ef þav villia. en þav scolo gera tiund af fe síno ena meire. enda scal bera vi. mercr af því tiundar feno ilögretto ef sva vinz til. EN þoat tiund se mine oc scal þo bera vi. mercr ilögretto oc scal gialda .c. alna vaðmala fyrir

a) = ovenf. c. 141, S. 30 (A. M., c. 2, S. 308⁴).

1) Først skrevet næsta brødre hans eða nanare hef, men derefter rettet saaledes og navnlig hef overstreget.

2) I Enden af Capitlets første Linie er Plads ledig til Overskrift.

3) I Skindbogen: vill eigi lata fyrir raðom lata standa. Det ene laða er som overfladigt udeladt.

þær .vi. mercr en byscop scal raða fyrir þeirre tiund er vm er fram. oc ef hann gorir eigi tiund ena meire. þa vardar fiorbavgs gard (s. 121, a.) oc scal¹ quedia til ix. hva þingi.² a huerr söc er vill.

164. vm hross reidir

^a Ef maðr hleypr a bak hrosse manz olofat þat vardar vi. avra afang. Nu ridr hann sva fram or stað oc vardar þat iii. marca utlegð. Þriar hros reipir ero þær er scog gang vardar. Eín er ef maðr ridr sva at .iii. böir ero a adra hönd oc ride hann vm þá. ÖNOR er ef maðr ridr vm fiöll þav er vatn föll deilir af a millom heraða. Þridia er ef maðr ridr fiordunga a meðal. þott en meire se reiden. oc er þo costr at stefna vm ena mine. Þar er maðr stefnir manne vm þa hross reid at hann hafe ridit hrosse hans vm iii.^a böe oc lætr vardar scog gang oc afang með. xii. quid scal til hafa þa er scog gang vardar. Nu ber quidr a hann þa a hann at beiða ser biarg quidar hvart hann hafe ridit vm þa iii.^a böe er allir lægi a adra hond sva nær at sia mætti³ reid hans heileyr maðr ilióse af öllom þeim ef at væri hugat enda⁴ bære eigi leiti fyrir ne hæþir sva at þat meinade. ^b Ef maðr lær manne hross eða hefir hann leigt oc vardar honom eigi með fören nema hann hafe lengr eða

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 32. Ligesom det vil bemærkes at en ny Materie her begynder, saaledes er Begyndelsesbogstavet større end de sædvanlige Capitelinitialer, skjøndt mindre end ved Begyndelsen af nye Afsnit.

b) = A. M., l. c., c. 33.

1) Tilføjet.

2) Punctum er tilføjet.

3) Først skrevet megí, men derefter rettet saaledes.

4) Rettelse f. ende.

viðara en honom væri lofat. **Ef maðr lær manne hross anars manz enda varðar honom sliet sem hann siálfir fare með.** enda á sa cost er hross á at sækia þan er lét er. En sa versc söc ef þat berr quidr at hann hygi þan eiga eða leigt hafa er honom léde. **Ef maðr leigir hross til þingreidar oc abyrgiz sa hrossit er með fer.** EN ef sárt verþr¹ þa scal standa xiiii. nætr er heim komr ef þa er heilt. oc scal ecki gialda fyrir þa. Ef þa er eigi heilt. þa scal virþa alt saman ef hinom hefir mein at verit at missa sva lengi. Ef hross verðr davtt iping för. (S. 121. b.) þa scal hann sva giallda sem þa var virt er hann leigde. Ef þa var eigi virt þa scolo² bvar v. meta þess er hross átte sva sem vert var aðr hin leigde enda scal þar standa leigan þa ihross verðeno. Eigande asocn við þan er lede eða aleigo selde oc secz sá á ef quidr ber at lengr se haft hrossit. EN hann lofade eða a leigo selde. hann acost at hofða soc við hvarn er hann vill. **Ef eigande sendir mann³ með hross silt eða með eyk sins orendis oc abyrgiz eigi sá er með fer.** ef hann fer sva með sem hin bavð oc sva sem þa mundi hann ef hann ætti. ^a **Ef hross komr ihaga manz þat er eigi eigo þeir menn er næstir bua honom eða þeirra huskarlar. oc er boanda heimilt at riða því hrossi isins bufiar gangi isino lande. oc sva þeim monnom er þingheyindr ero fyrir bu hans oc sva heima monnom hans þeim er hann lofar. Hann scal eigi hepta hross þat til navtar oc eigi riða spell-**

a) = A. M., l. c., c. 34.

1) Först som det synes skrevet er, men derefter forandret saaledes.

2) Herefter skrevet q. (udentriæl = quædia), men dette derpaa igjen underprikket.

3) I Skindb. m̄ (sædrantig = menn).

reidar. ne eínar. Boande scal segia at kirkio sócnom eða at samquamom at þat hross er þar comit er hann veit eigi huerr á. Ef þat hross hefir þar verit hálfan manað síþan er hann sagðe til. oc er rétt at hann heimti til .v. bva at virða hross þat við boc. enn alengr er þat er metit oc er rett at hann neyti þa oc abyrgiz sva sem hann eigi. Eigi scal hann neyta lengr en halfan manað hrossens nema virt se. Ef eigande komr til oc a hann cost at hafa hvarz hann vill hross eþa verð. sva scal¹ hross virt vera sem þa var vert er boandin sagðe til. **Hann scal abyrgz² hafa isini navt ef hin. kys hrossit er a oc scal boandin tigla honom ef þa er hross þat verra en þa er hann toc við.** ^a **Ef ii. menn eigo hross saman oc er heimilt huarom þeirra at neyta isina þurpt en huarumge er heimilt at léa avðrom. manne eða aleigo at selia nema (S. 122, a.) begia rað se til.** Ef anar þeirra selr at leiga oc varðar þeim þeirra utlegð enda secz hin a navtnevi ef hann vissi at þeir áttu bápír. Hvarz menn eigo saman hrós eða anan grip oc vill anar tuegi þeirra scipta. hann scal beiða hann með vátta sciptingar at scipta a vico fresti. hann scal quadda hafa heimilis bva v. til þess er gripin hefir at hallda. iii. nottom fyr at scipta með þeim oc meta við boc þann grip at heimili þess er gripin hefir at hallda. þeir scolo luta síþan oc scal sa þeirra hafa er hlytr. enda gialda verð hinom at heimili þess er gialda scal. ii. vicna fresti. Ef hann kömr eigi til at gialda oc se eigi handsalat þa varðar þat

a) = A. M., l. c., c. 35.

1) Tilføiet.

2) Först skrevet abyrgiaz, men de to næstsidste Bogstaver derefter underprikkede.

utlegð oc harða fang. ^a Pot þvar manz eigi hross þa a hann at ríða or engiom sinom eþa or heyi, hvarf sem er vetr eða sumar, sva scal hann með fara sem með sin hross. Ef fleire menn ríða hrosse manz eða ráða þeir fleire vm hross reidina eða huegi er þeir fara með því vm iii.^a böe eða þær reipir aðrar er scoy gang varðar. þa varðar þeim scoy gang ollom er saman ráða vm meðforna. Ef hross manz beisltamt rennr¹ eptir manne a næsta bö. oc scal hann beida menn taca hross þat oc secz hann eigi þa a þott reni til anars böiar, hinom varðar utlegð ef þeir varna.² sva et sama a öðrom bö. Ef a enom þridia bö biðr hann oc er honom eigi veitt þar, þa varþar þeim monnom fiorbavgs gard er þeim varna enda hafe hann beidit aðr itueim stodom, en utlegð ellegar oc a hann þær sacir. Hvárz maðr lætr hross rena eptir ser vm ii. böe, eða i. oc varðar honom .iii. marca utlegð. ef hann bað eigi menn hefta a næsta bö. EN ef hann lætr rena vm en þriþia bö oc varðar honom fiorbavgs gard. Mane er rétt ef hross renr eptir honom at setia (s. 122, b.) IN oc segia monnom. Ef þeir bva³ fleire saman oc vilia sumir scil á gera en sumir eigi oc varðar þeim við lög er oscil gera a.⁴ Ef maðr⁵ fer oc tecz hross manz oc se eigi avðrom monnom vm boðit vm varðveizlona sva at hann viti oc före hann þegar þeim manne er a enda fare hann sva með sem þa mundi hann

a) = A. M., I. c., c. 36.

1) Tilføiel, overensstemmende med den arnam. Skindb.

2) Punctum er tilføiel.

3) Den arnam. Skindb. læser fara.

4) Ordene en sumir eigi — gera a ere tilføiede efter den arnam. Skindb., som udentviøt udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

5) Skrevet maðr, idet Afskriveren udentviøt først har tænkt at skrive menn.

ef hann ætte oc varðar honom eigi við lög. Ef hann toc¹ af því hrossit oc förðe þeim er ætte, at² hann villde honom i því gagn gera. Ef maðr lætr hross anars manz rena eptir ser or heraðe oc yfir þær heidar er vatn foll deilir af tuegia vegna amillom heraða oc varðar þat fiorbavgs gard. Ef maðr lætr rena hross manz eptir ser fra böiom fiordunga a millom, oc varðar fiorbavgs gard. Ef hross kómr at manne a obyðdom oc varðar manne eigi eptir rásin ef hann heptir a næsta bö. þott þat reni fiordunga amillom, eða vm heidar þær er vatn deilir tuegia vegna af milli heraða. Ef maðr bindr tagl imun hrossi manz oc varðar þat fiorbavgs gard. Fiorbavgs gard varðar ef maðr scecr scello at hrosse manz ipingföer a aefongom sva at þav fælaz við en utlegð i öðrom stodom. ^a Ef maðr scecr togl or stodhesti manz varðar þat fiorbavgs gard. Ef maðr scecr tögl or þinghesti manz, eða þess manz heste er ibrudfor er, varðar fiorbavgs gard, þa er þinghesti er hann er iping foreni. Ef maðr scecr sva at bein nemr varðar fiorbavgs gard. Nu scecr hann³ sva at bein nemr varðar fiorbavgs gard. Nu scecr hann togl or öðrom hrossom oc verþr hann utlagr þa iii. morcom. Nv særir maðr hross manz oc verþr hann utlagr vm þat iii. avrom⁴ ef ecci verðr mein at. Nu særir hann sva at mein verþr at þa verþr hann utlagr um þat iii. morcom. Nv verðr v. avra scade at eða meire oc varðar þa fiorbavgs gard.

a) = A. M., I. c., c. 37.

1) Herefter skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen overstreget.

2) Gising, overensstemm. med den arnam. Skindb. for oc.

3) Skrevet over Linien.

4) Afskriveren synes først at have skrevet morcom.

165. vm abyrgðir.

^a Hverngi grip er maðr hefír at láne anars manz oc abyrgiz sa er með fer. Ef maðr lér manne scips oc hefír hann sva lengi sem honom er létt. oc eigi viðara. þa abyrgiz sa er með fer. Engom manne scal hann léa ne aleigo selia scipit enda er sva sem olof- (s. 123, a.) at se ef hann hefír lengr eða viðara en þeir voro a sáttir. Hann scal sva um scip bva sem þa var er hann tóe oc þar upp setia nema þeir væri a anat sáttir. Ef hann hefír sva litit lið at hann kómr eigi up scipino sva at ohætt sé. þa scal hann gera orð þeim er á oc segia deile á oc biöða til fór sina. Ef sa fer til sem má fyrst þa á byrgiz hin scipit til þess er eigande kómr til eða hann mætti til comaz ef hann villde. en eigi lengr en sva. Ef manne er létt scips oc scal hann hafa menn sva marga sem hann vill með ser ascipino enn farma [scal hann eigi feria a nema honom se þat lofat. Ef maðr dregr scip manz fram or stað olofat oc varðar utlegð. oc afang ef hann gengr á. Sliet et sama varðar manne ef hann fer a ena mini för þott anar dragi fram. Ef maðr hrindr ut scipi anars manz oc lætr reka abrott oc varðar fiorbavgs gard. scal quedia ix. bva til a þingi þess er sottr er. Ef maðr fellír scordo undan scipi manz eða tecr abrott oc varðar utlegð. oc abyrgiz sa scipit enda scal hann giallda avvisla bötr ef scade verðr at. EN ef v. avra scade verðr eða meire þa varðar fiorbavgs gard. Ef menn taca scip manz at görröþe sino oc fara a því

a) = A. M., Um scipa-meðferð, c. 1. Dette saavel som de følgende 4 Capitler findes ikke i den arnam. Skindb. og ere aftrykte i den arnam. Udg. som et eget Afsnit under ovennævnte Titel, Um scipa meðferð, der dog ikke har Hjemmel i Skindbogen. Begyndelsesbogstavet er større end det sædvanlige.

vm fiordo eða sva vm iii. bæe fyrir land fram at iii. heir ero a aðra hond oc varðar scoy gang. scal sva sokia sem vm hrossreid eua meire. Ef þeir fara scemra með scipit en vm .iiii.^a böe eða scemra en vm fiord þueran oc varðar þat utlegð. oc afang.¹ scal quedia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. Ef scip manz hefr vpp oc lystr a anars manz scip þa a byrgiz sa bæde er þat festi er up hóf. Sva scal fara et sama ef vide manz castar a scip anars. Ef maðr tecr arar eða þilior fra scipi manz eða anat reide þat er þar fylgir oc varðar utlegð. ef hann lætr aptr coma. Nv nytir hann ser þa varðar görtøke oc giallda tuinom giolldom. Of alt þat er maðr meipír (s. 123, b.) at scipi manz oc varðar utlegð oc averc oc böta avvisla. en fiorbavgs gard varðar ef v. avra scade verðr eða meire. Ef maðr dregr scip anars manz or nævste sino hann a sva at festa sem þa mundi hann ef hann ætte.

166. vm haf scip

^a Ef ii. menn eigo hafscip saman oc vill anar iför hva en anar vill eigi þa scal sa er iför vill bva scipit fara at fina þan er scip á með honom oc beida hann með vatta at coma til scips. xiiii. náttu fresti oc þes at hann láte² honom uppi virðing vm scipit þa sem bvar virða oc þat scipti sem þeir scipta.³ hann scal quadda

a) A. M., l. c., c. 2. Begyndelsesbogstavet er større end det sædvanlige.

1) Punctum er tilføiet.

2) Gising for iæti.

3) Punctum er tilføiet.

hafa v. bva landeigendr þa er næstír bva scipino vii. nóttom fyr en þeir scolo scipta. þa bva er rettír se i quídom oc at herum at þeir scyli meta oc virða við eíð scip þat með þeim oc alt þat reíðe scolo bvar þeir enír somo meta er þvi scipi fylgír bæde víðo oc vatn ker oc ackere oc sva alt er þeir eigo bapír saman. Buar scolo virþa scip þat til vóro eða til brenz silfrs. oc virða þan dag sem þeir voro quaddir. EN lengr er þeir hafa virt scipít bvarnír oc scal sa kiosa er fara vilde hvart hann vill hafa scip eða verð. Ef hann vill verðr helldr en scip þa scal hann sokia verðit til heimilis hins xiiii. natta fresti. oc ef hann kys scipít. þa scal hann giallda verþ hinom vii. natta fresti þar at scipino. Ef bvar ero¹ quaddir til at virða scip oc ero þeir scyldír til at fara en utlegð vardar þeim er eigi coma til oc scal dæma virðingina ahendr þeim xiiii. nóttom eptír vapna tac oc vardar þa fiorbavgs gard ef þeir coma þa eigi til. Ef bvar coma til iii. þott sumír comi eigi til. þa scal quedia grip menn til at virða með þeim sva at .v. se allz. Þat er mælt. vm þav scip er her ero vm vetrin eða vm þav er sva snemma coma ut at radrum verðr at sø- (s. 124, a.) kia et sama sumar bvana vm þat ef þeir varna logsciptiz. Ef styre maðr varnar sciptis vm scipít oc ger eigi handsala. þa scal sva sokia hann sem bvana, oc slict varþar honom sem þeim. Ef eigi er rad rum at at sokia et sama sumar. þa vardar þeim þegar fiorbavgs gard styri manne er hann er beiddr sciptis oc varnar hann oc sva búnom ef þeir ero quaddir oc coma þeir eigi. Ef maðr lætr eigi uppi² sciptit vm scipít þa scal sa³ þeirra er fara

1) Skrevet over Linien.

2) Tilføiet.

3) Tilføiet.

vill. fara sva at maleno sem þa at hin léti uppi sciptit. en alengr er bvar hafa virt scipít þa scal hann selia verð ihönd einom þeirra buana vii. natta fresti þaðan fra er þeir virðo oc verðr hans þa scipít. en hins verð. Ef styri menn vilia baðir fara oc scilr þa vm hald eða vilia þeir¹ eigi saman eiga scipít þott þeir vilí kyrír vera baðir oc scal fara at virðingo sem talit er adr. EN þeir scolo luta hvar scip scal hafa eða verðr. Ef maðr festír verð fyrir scip oc hefír eigi reítt þa scal hin halda abyrgio scipino til þess er dregit er scips lengð. Ef maðr lætr fram draga hafscip at osatt þes er á scipít með honom oc vardar þat fiorbavgs gard. Ef maðr fer abrott með oc vardar þat scog gang. Bæde vm fram dratt scips oc brott för þess scal quedia ix. bva a þingi. þa er næstír bva höfnine. Ef maðr tecr fleire menn til scips sins enn scip here vóro þeirra oc scolo þeir af ganga er síðarst coma til scips með fót sín oc minzt bva at scipino. Styre manne vardar utlegð við huern þeirra er fare hafa tekil oc af urðo at ganga. Men scolo af ganga til þess er scip er fört. EN þeir er af ganga scolo hafa leigor þær er þeir scyldo reíða. oc sva þat er þeir hafa reítt til hvþar gagna eða til strengiar. Pa er scip (s. 124, b.) at farlogom hlaðit er þat er fimdeíllt. þrir lutír ikafe en ii. fyrir ofan vatn. oc mæla i midio scipi. Ef menn coma eigi til scips þeir er fare hafa tekil þa vardar þeim utlegð við styre menn oc handsals slít. enda eigo styre menn heimting til leigna oc til allz þess er þeir vrðo² asáttír. Ef þeir eyða scipít sva at ofört se þa vardar fiorbavgs gard þeim ollom er sva ganga af at þvi ber avðnena. Ef menn ero quaddir til scips dráttar

1) Skrevet over Linien.

2) Først skrevet verða, men derefter rettet saaledes.

vii. nóttom fyrr eða meira mele. *oc* coma eigi til vardar þeim utlegð. Rett er at *queþia* a mana mótom *oc* *queþa* a ut merki. *oc* rétt þott heilact se. þeir *scolo* scyldir allir til at fara höndr þeir er þingfarar cavyi eigo at gegna. *oc* eigi ero einvirkjar.¹ þeir *scolo* fara með huscarla sina nema smala menn. Ef böandin dvelr hus carl sin fra. þa utlagaz hann en hin ellegar. Grid menn *scolo* sialfir fa ser hros ef þeir eigo til. ef þeir eigo eigi til hros. þa *scal* boande fa þeim hross. Eigi er boanda seylt at fa grid manne hross adr vii. vicor ero af sumre *oc* eigi sidar en iii. vicor lifa sumars.² Sua *scal* bva *quedía* at allir spyre eða gera þeim orð ella. þar er firþir ero fyrir eða sund. þa *scal* boandin fa þeim scip. enda ero þeir scyldir at fara þott styri menn fae þeim. En styri menn *scolo* feda þa í tvav mál. Styri menn eigo hrófe at scióta *oc* hlun til at fa *oc* festar *oc* vm bva at öllo við haseta fullting. Nu coma menn til scips drattar *oc* fira þeir sic utlegð ef þeir taca a festom þrysvor af öllo alle sva at styre menn ero til búnir. Ef scip gengr eigi upp þa abyrgiaz þeir scipit er at logom ero til quaddir *oc* eigi coma til.³ þar er stefno staðr iholnini við þa er fare hafa tekit *oc* eigi coma til. enda er rétt at lysa at logbergi þær sacir *oc* sökia (s. 125, a.) et sama sumar. þar *scal* *quedía* til heimilis bva v. a þingi þess er sottr er. Nema menn eyþi scip fyrir styri monnom þa *scal* *quedía* til hafnar bva ix. aþingi *oc* sva at virða scada þan ef scip lestiz af því at menn coma eigi til scips drattar sem quaddir ero. Þar *scolo* menn hallda til hafna er scipa upp sát hafa verit fyr ef comaz mego *oc* eigo þeir at

1, 2 og 3) Punctum er tilfóiet.

neyta¹ þar vatn *oc* haga bæde þeir². *oc* sva þeir menn er til cavya coma við þa. *scalat* en same maðr þar lengr vera til cavya við þá samfast en iii. nætr með hross sin. Allir menn *scolo* gialda hafnar toll nema noregs menn öln vaðmals eða ullar reyfi þat er vi. geri hespo eða lambs gæro. landeigande *scal* þat fe hafa. enda *scal* hann fa husrum til reidis þeirra. enda *scolo* styri menn reida⁷ uppsátz eyri landeiganda .ix. alnar fyrir scip. Hann *scal* bva vm scip sit torfe *oc* griote *oc* vina þav verc þar alandi hins þar er hvarki se acr ne engi. Hasetar eigo at veita lið styre manne *oc* bera voro hans ascip *oc* af. þeir *scolo* fylgia scipi hans til hlunz *oc* biða hans .xiiii. nætr at því. enda föra reidi til hirzlo með honom. Styre menn *scolo* bva sva scip sitt at öllo at væl se fört at reide öllo *oc* at vatne. eigi minn vatn en vi. menn se vm sálld. Styri menn eignaz buðar gagna leigo þegar er neytt er buðar gagna. en scips hálf þegar er þeir hafa segls neytt. en alla þegar er þeir coma til anars landz. sva at nes ganga af megin lande. ut vm scut stafn þeim eða i ackeris sát. Ef menn ero sva staddir ihafe at mcira lut manna þyckir rað at casta. þa *scal* því fyrst casta er ofarst er höfga voro. en iafnt *scal* allra scade verða þat er castat er. þot fair hafe átt. alla avra *scal* (s. 125, b.) iafnt scerða. Sa maðr er eigi vill reida scada bötr þeim er atti þat er castat var vardar utlegð. *oc* gialda tvav slíc sem til hans com igialdeno. Rett er at stefna þeim monnom þar er þeir bera fot sin af scipi enda er rétt at lysa at lögbergi at sökia et sama sumar. Huerr maðr *scal* húpír fa vm voro sina sva at iafn margir seckir se

1) Færst skrevet nyta, men derefter rettet saaledes.

2) Skrevet þeir.

undir iafn mikilli húð. Ef maðr högr scyli hög a haf scip manz. oc vardar fiorbavgs gard. oc sva hvatki er maðr meipir at scipino. eða at reidino. eða at vidom. nema v. avra scade se agok eða meire þa vardar scoy gang. þat er stefno söc oc scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Jafn scylt er bæde at draga scip upp¹ oc fram ef at logom er til quatt. J hofnine at scipi er stefno staðr við þa menn er eigi coma til scip dráttar. EN til saca þeirra scal quedia a þingi v. heimilis bva þess er sottr er. Eigi ero menn scyldir optar a einu sumri EN eitt sin at fara til scips dráttar ens sama scips.² slict et sama er mælt vm framsetning scips.

167. vm scipa cavp.

“ Þat er mælt ilögom órvm at menn scolo eigi kavpa dyra avströnan varning at seipom at far monnom en þeir menn rada at legia iii. er til ero tecnir ihuerio herads tac marki. Tac marc er fra langa nesi til lóns heidar. fra lóns heide³ til arnar stacs heidar. fra arnar stacs heidi til þiors ár ós. fra þiors ar óse til reykia nes. fra reykia nesi. til⁴ . . . . . Þeir scolo legia lag a miól oc a lerept oc við oc vax oc tíoro. EN þar scolo

a) = A. M., l. c., c. 3.

1) Skrevet over Linien dog udenrikt med en yngre Haand, men bør ialfald ei sænes.

2) Punctum er tilføiet.

3) I Skindbogen red Afskriverens Unøjagtighed: til lons heidar. fra lons heidar. fra lons heide.

4) Her findes en Lacune, svarende til omtrent 8 Bogstaver.

licia við xii. merer vadmala ef menn cavpa dyra EN lag er alagt. Þeir scolo lag hafa á lagt a enom næsta halfom manade er scip er landfast orðit. EN ef fyr er keypt (s. 126, a.) EN lag er alagt eða er dyra keypt. þa eigo þeir menn söc þa er fyrir cavpom scolo rada. scal sa stefna þeirri söc heima at sin sialfs. a þeim hálfom manade er hann hefir spurt kavpet oc sökia at hreppa domi. Hann scal quedia heimilis bva sina v. landeigendr iii. nottom fyrir domin. Domr scal vera .xiii. nottom sidar EN stefnan var.¹ EN sa scal verða var við vico fyrir domin er sottr er.² Þar scal xii. manna domr vera. slict vardar þat ef sa varningr fylgir kavpino er spilla þickir a nockora lund. Domr scal doma xii. merer at gialda sacar aðilia. EN hann a cost at minca fe giald þat ef hann vill oc taca .vi. merer EN eigi mina fe. Sacar aðili a cost at selia avðrom manne söc ef hann vill oc scal sa sva með fara sem sialfr sacar aðile. EN ef þeir vilia eigi sökia a þeim hálfom manade þa soc. þa á huerr er vill inan herads manna ipvi takmarke soc þa at sökia með eno sama atferle. EN ef fleire scip coma ieina höfn eða i eno sama tacmarke. þa scolo enir sömo forrads menn rada hui muna scal cavp við hueria scip quamo. hafa raðit a vico fresti þaðan fra er scip verða landföst. Eigi scal cavpa þa viko aðr lag er a lagt. Eigi er rangara at bva þav mal til þings eða til varþings ef þat vill helldr. Rett er at búa mál til þessa herads doma ahendr utan landz monnom vm vígsacir oc vm averca oc vm leg orðz sacir oc vm rán. scal mál höfða at heimle eins hvers manz þess er fyrir scipa cavpom scal rada a hálfom manade þeim er sacar aðili spurði mál. Scal quedia

¹ og ²) Punctum er tilføiet.

ix. domstaðar *bva* iii. *nottom* fyrir eða (s. 126, b.) meira mele en domren *scal vera*. EN .xii. *manna*¹ *domr scal* dæma vm söc þá xiiii. *nóttom* síðar en mál er höfðat. Þar *scal* dæma vm omaga oc vm fe oc slíc gögn öll fram föra sem at feráns domi. EN *eigi scal hann vera*. Þar *scal* sacar aðile taca við sátt ef þar kómr fram at domi.² *scal* ein hverr þeirra *manna* satt gera er fyrir scipa cávpom ráða oc *scal* vína at v.^{tar} doms eið at *hann mundi eigi* meira fe göra *ser til handa fyrir* slíca söc. EN *sacar veríande scal þaðan til bióða oc erat* sacar aðile sátt ella scyldr at taca nema sua se boðit.³

168.

^a Xiiii⁴ dagar ero þeir a xii. manaðom er *eigi scal* hafscip fram draga eða upp ef til hlunz er ráðit aðr. Of þan man er *hann kómr eigi til* at setia scip fram ef *hann er quaddr eða upp* ef þess þarf heldr oc verþr *hann secr vm þat* vi. morcom ef *eigi gengr scip fram*⁵ eða upp oc eigo styre menn söc oc er rett at stefna en næsta dag rumbælgan eptir sva at þeir menn heyre er þar⁶ hafa tekit far sva sem mælt er ilögom. EN ef þeir heyra *eigi oc scal* lýsa fyrir iii. búum þar.

a) = A. M., l. c., c. 4.

1) Dette Ord er noget utydeligt i Skindbogen.

2) Punctum er tilføjet.

3) Herefter har Afskriveren villet fortsætte og skrevet som det synes et E, men derefter udmaculeret dette.

4) Afskriveren har først skrevet Fimtan (hvilket stemmer med c. 14 ovenf.), men derefter rettet dette saaledes, dog uden at udstrøge Fimtan.

5) Herefter skrevet: of hann er quaddr, men disse Ord derefter igjen overstrøgede.

6) Gising f. þat.

169.

Öll *scolo* cávp halldaz með monnom váttlaús nema .iiii. Ef maðr cávpir land eða goðorð eða haf scip eða fastnar *ser kono. fiorbavgs garð varðar* ef maðr bregðr þeim málom en iii. *marca utlegð vm ünor* kávp hvervetna þess er *bvar bera* at keypt var eða vattar.

170.

^a Ef maðr síðr fe fyrir ofan iorð i sino lande oc *scal hann* segia til iii. *sumor a alþingi*. þa ef¹ *eigi verðr* eigande at et .iii.^a *sumar þa eignaz hann* feet. Ef maðr síðr fe i iorðo sine oc *scal hann* segia til vm sin a alþingi.² ef *eigi verðr* eigande at. oc eignaz han þa.³ þviat eins verðr at rétto eigande at⁴ ef sa verðr til er þat fe hefir fra verit stolit eða hans (s. 127, a.) erfingiar ella.

171. vm iarð fe.⁵

Ef maðr grefr fe sit i iorð til hirzlo gull eða silfr oc *varðar þat fiorbavgs garð*. Sa asöc þa er sökia vill. þar *scal quedia heimilis* hva ix. aþingi þess er sottr er.

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 6, S. 403¹².

1) Skrevet over Linten.

2 og 3) Punctum er tilføjet.

4) Ordene oc eignaz hann þa — eigandi at ere skreene to Gange, men overstrøgede paa det sidste Sted.

5) Ligesom de to foregaaende Capitlers Begyndelsesbogstaver ere noget mindre end sædvanligt, saaledes er dette i endnu høiere Grad Tilfældet ved nærværende Capitel, til hvilket sidste Grunden uden tvivl ligger i den store Plads som optages af Initialen, der begynder det paafølgende Afsnit.

land brigða þattr

172.

^a Þat er mælt þar er maðr vex upp til landz brigðar þa scal hann hafia upp er hann er xvi. vetra gamall. Nu a hann fleiri lönd at brigða en eitt. þa scal brigða land asumri til þess er oll ero brigð. nema hann vili fleire sen brigða. Nu hefr hann síðar upp eða lætr a milli verða. þa scal hann brigð hafa sumar þat eptir er hann er .xx. aðr. Onyt er brigð hans þa oc a hann ecki til mal síðan. Hann scal lysa at logbergi til brigðar vm land þat er hann vill brigða. oc queða alandit oc nefna þan man er hann brigðir landit.¹ hann scal lysa til sócnar anat sumar. oc til þess fiordungs doms er landit er i. Sua scal hann lysa at logbergi at lögsogo maðr heyri. en lögsogo maðr er scyldr at segia monnom lög til.² Sa er landit brigðir acost at spyria með vatta hvart hin keni ser land þat eða eigi oc hafi lyrito fyrir er hann vill brigða. Nv kenir sa eigi ser landit þa er þeim scyldt at segia hueriom hann hevir sellt. Nu hyr sa er landit brigðir at hin segi honom anat til en er. þa scal hann lysa þeim ahendr er hann hyr at lyrito

a) = A. M., Landabrigða-balkr, c. 1.

¹) Punctum er tilfœiet.

²) Den arnam. Skindb. læser: segia monnom til at lögbergi.

hafa vel laust fyrir landino. Ef maðr villir landz brigð fyrir manne oc varðar þat fiorbavgs gard. þat er stefno söc enda scal quedia ix. bva til aþingi. scyldr er hver þeirra manna er þat land hevir átt. at stefna sinom heimilldar manne til heimilldar til þess þings er hin brigðir landit. Þat er rétt at huerr þeirra stefne er spyr at hin hevir lyst til brigðar vm landit enda er rétt at maðr beiðe man heimilldar. Hann scal þat sumar er hann brigðir landit þa söc lysa lög (s. 127. b.) lysing er hann lysti et fyra sumar. til landz brigðar. oc lysa þar til doms. hann scal quedia ix. bva þa er lande þvi ero næstir er hann brigðir hvart faðir hans átte þat land a deyianda degi eða eigi eða sa maðr er hann toc arf eptir oc queða a manin oc nefna. Ef þat ber bva quipr at sá ætti landit a deyianda degi er hann toc arf eptir þa a honom at døma landit. nema hin geti logvöru fyrir sec. Sa scal quedia heimilis bva sina .v. hvárt sculdir gengo ilandit sva at instoðe mundi þuerra. ens unga manz. eða omagar væri a féno eða eigi oc berr þat quidr at sculdir gengi i landit. þa a hin quedia bva vm þat hvart þar com fullr eyrir ígegn eða eigi. Nv ber þat quidr at eigi com fullr eyrir fullom ígegn. þa scal sa quedia quidar vm þat hvart landit var sellt sem hann mætti dýrst eða eigi. Nv ber þat quidr at hann selde sem hann matte dýrst. þa helldr hann landeno. Nu scal sa er land brigðir quedia quidar hvart honom væri betra til fiar at¹ sellt væri sva sem er eða eigi. Nu ber þat quidr at honom se betra til fiar at sellt se en eigi. þa quepr hann þess quidar. hvart leigo bol væri til at selia fyr eða itök i anara manna löndom eða eigi sva at þo

¹) Gising for en.

mætti halldaz ávrar í aðalbólino. eða instøpi þótt þat væri oselt. Nu ber þat quíðr at til væri leigo lönd eða ítöc at selia fyr þa brigðiz landit en ellegar eigi. Leigo bol scal fyr selia ef fylgia eða sva ítöc i anara manna lönd en síþan aðalbólit ef sculldir ganga í. Pat er mælt. ef eigi var landit selt sem hann matti dýrst eða gengo þar eigi sculldir iland þa brigðiz landit oc scal þeim dæma er brigði. Ef fleire menn hafa átt landit oc hevir at sölom farit. þa scal huerr þeirra lata bera cavps vatta sina þa er þeir hafa heiman quadda at domi eða bva ef þeim villaz váttar. ^a Þeim varðar fiorbavgs garð er fyrst selde landit við þan er keypti at honom oc sva við in vnga man. (S. 128, a.) Ef sa keypti viss vitande þat land er hann visse brigða at van er fyrst keypti. þa verðr hin eigi secr við hann er honom selde fyrstr. en hann scal hafa avra sina iafn marga af þeim er fyrstr selde oc sva hverr þeirra af avðrom oc af sinom selianda hver. ^b Domr scal dæma hinom landit er brigðe at gialdögom enom næstom en sa scal bva sem leigo maðr er abýr til fardaga. Domr scal dæma en v.^{ta} dag þan er vii. vicor ero af sumri. aura þeim monnom öllom er átt hafa landit a því landino er brigðiz nema þeir eigi gialldaga saman þa scal þar dæma með þeim. ^c Þar at eins varðar fiorbavgs garð er maðr viðr eigi avðrom heimilan hálfan bolstað eða meira lut þan er bœlt se á. Ef land er mina en sva þa varðar iii. marca utlegð. Ef land er sva lítit at eigi ma domr sitia a oc þeir menn er til ero talþir. oc scal brigða at þinga domi þat oc stefna heiman

a) = A. M., I. c., S. 212³.

b) = A. M., I. c., S. 210¹.

c) = A. M., I. c., S. 212¹⁶.

oc quæðia til v. bva aþingi vm þa soc. ^a Ef land hevir at husom batnat oc ero iafn morg hvs sem þa er tömdiz enom unga manne oc scal hann eigi þat cavpa. En ef þar hava hus versnat oc ero iafn mörg sem þa er landit varð at erlð ens vnga manz oc scala honom bœta þat. Nu ero þar ger fleiri hvs upp oc hevir sa maðr or sinom vide ger er þar bió þa á in vngi maðr cost at cavpa viden þan er í er sem hvar virða við bœc. oc slica avra fyrir reida sem þeir mæla. En ef hann vill eigi cavpa þa a hin við sin at hava. Nu ero þar hvs fœri en þa er land tömdiz oc scal sa þat giallda er rena lét þeim er fyrst selde en sa scal gialda enom unga manne sem hvar virða. Ef þar er scog land oc scal sva neyta sem aðr var neytt. ellda þar vide er aðr var vide eldt oc hafa til husa oc cola at dengia liá við. oc bœta bus holuti. Ef þar er reki at landino oc scal hann sva neyta sem scogar. Ef scogar er meir (S. 128, b.) neytt en sva oc eigo hvar at virþa þat oc alt þat er spilltz hefir landit af hans raðom.

173.

^b Ef tömiz landz brigð þeim manne er erlendis er. þa scal hann uphefia er hann hevir vm vetr verit ut her et sidarsta enda er rétt at hann hefí upp þat sumar er hann kömr ut ef hann vill. Hann scal sva fara at allri landzbrigð sine sem sa maðr er her vex upp til landz brigðar nema hann scal eigi a meðal láta.

a) = A. M., I. c., S. 210¹⁵.

b) = A. M., I. c., S. 202²⁴.

174.¹

^a Ef maðr ræðr at selia land sit avðrom manne við verðe oc scolo þeir queða amerke með ser hvar tuegia *vm land* oc scóga oc engiar. oc reka oc veiðar oc afréttir ef ero oc a öll avðöfe er því lande eigo at fylgia. þat er þeim oc scylyt at geta allra avðöfa þeirra er aðrir menn eigo í þat land eða því eigo at fylgia er sellt er i anara manna löndom. hand sala scal landcavp. sva er sem okeypt se ella. ^b Þeir eigo at queða amerkia gongo með ser fyrir vetr nætr enar næsto oc scal þa til gengit. Nv queða þeir ekki a merkia gongo með ser i kavpino þa² scal queðia selianda sa er keypti xiiii. nottom fyrir eða meira méle. en seliande scal queðia þa menn er land eigo fyrir vtan vii. nottom fyr eða meira méli. merkia göngo. oc þa menn er þeir eigo scoga saman eða engiar eða fióro. Þeir scolo coma til merkia fyrir miðian dag þar sem cavpandiñ queðr á. þa er hann queðr merkia göngo seliandan. Þar er eigi scylyt at ganga til merkia er firðir ganga fyrir eða ár deila þar er netnæmír físcar ganga í. EN ef þar lígia eyrar³ fyrir oc scal queða a þat. Ef maðr a við anan man eyiar þær er mörc ero í oc scal syna þav sem a megin landi. Eigi er scylyt at ganga a merki⁴ þar er fioll þav ero⁵ er vatn föll deilaz amillom

a) = A. M., c. 2.

b) = A. M., c. 3.

1) I Capitulets første Linie er en Plads ledig til Overskrift.

2) Ordene queða þeir — þa ere tilfældige efter den arnam. Skindb. som udentvirl udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

3) Den arnam. Skindb. læser eyiar.

4) Ordene at ganga a merki ere tilfældige efter den arnam. Skindb.

5) Skrevet ero þav, men Ordenen derefter forandret ved Henvisningstegn.

heraða. Eigi er scylyt at ganga ór búfiár gangi afíall.¹ queða scal þar (s. 129, a.) amerki. Ef þar er snær aiordo. þa scolo þeir coma til vii. nottom síðar eða minna² mele. Rétt er³ oc at þeir handsalez merkia gongo síðar ef þeir verða allir a þat sáttir er þeir eigo merki saman. ^a Nv verða þeir eigi sáttir amerki oc eigo þeir lyritar vörn at veria til þeirra merkia er þeir lata rétt er þar eigo lönd við fyrir vtan. Ef þeir veria eigi lyriti þa er sem þeir segi sina sátt a þav merki er hin queðr a. Nu reðr sa þat er ny keypt hefír land at veria lyriti fyrri land oc a sa eigi at standa enda verðr hann utlagr *vm lyritar vörnina*. Enda a þar lyritr at coma a lyrit. oc eigo þeir at veria er aðr átto land við fyrir vtan. Ef lyriti er varit land oc a sa at kiosa hvar hann vill leysa vndan land er keypt hefír eða vill hann at sa leyse er selde honom. Nu kys hann þat at sa leyse vndan er sellt hevír. þa scal hann undan hafa leyst a xii. manodom enom næstom. EN ef hann leysir eigi sva undan þa vardar honom utlegð enda scal hann giallda hinom landit þat er lyriti er varit sva sem hvar v. virða við bók at domi. Sa maðr er leysir land undan lyrite hann scal stefna til brigðar *vm landit þeim manne er lyrite varðe a enom næsta manaðe er hin varðe lyrite*. EN sa er land er brigðt scal queðia heimildar man sin heimildar eða stefna honom ella til heimildar a enom næsta manaðe er honom er stefnt.⁴ scal hvern þeirra stefna sinom heim-

a) = A. M., c. 4.

1) Punctum er tilföiet.

2) Den arnam. Skindb. læser meira.

3) Tilföiet.

4) Punctum er tilföiet.

illdar manne eða quæðia a manaðar fresti sva lengi sem land fór at sölum. Nu hefir nockor þeirra eigi quatt eða stefnt a manaðar fresti þa spillir han söcom fyrir siálfom ser oc er onýt quop hans eða stefna. (S. 129, b.) Sva scal sa quæðia heimilldar er brigðir land oc þessi atferli hafa, sva scolo þeir allir. Land hvar .v. scolo scilia vm merki, en heimilis bvar v. þess er sottr er vm heimilldena.¹ scal bva alla quæðia a þingi. ^a Ef maðr ver lyrite land þat er v. avra er vert eða meira fiar oc veit hann at hann a eigi. þat land er hann kende ser þat vardar honom fiorbavgs garð oc er þat stefno söc, scal quæðia ix. bva til aþingi þess er sóttr er. ^b Ef sa maðr kys undir sic vndan lavsn landz er keypt hevir oc er sa eigi scylldr þa er selde at giallda honom þat land er lyriti er varit, nema þviat eins ef hann hevir frammar sellt honom en hann vine heimilt. Þess land er lyriti er varit eigo þeir at neyta sem þeir eigi til þess er undan er leyst, enda a sa cost at leysa undan þa er hann vill ef keypt hevir landit, oc scal sitt huerr hafa þar vm sipir.

175. ef maðr leynir landz merkiom

^c Ef maðr leynir merki eða villir merke eða forir landz merke eða scógar eða engia merki vardar þat fiorbavgs garð hvergi sem þat gorir oc er þat stefno

a) = A. M., I. c., S. 21913.

b) = A. M., I. c., S. 2211.

c) = A. M., I. c., S. 21920.

1) Punctum er tilföiet.

soc scal quæðia ix. bva til aþingi. Ef sa kemr til er sellt hevir land at syna þeim landz merki er keypt hafa, þa scal hann heimila honom landit til þeirra merkia sem hann quað á þa er hann selde honom oc rétt ero oc þav merki half. Ef þeir menn ero eigi þar comnir er þar eigo landz merke við fyrir vtan, enda væri þeir quaddir vii, nóttom fyrr til merkia gongonar, þa eignaz cavpandin land með merkiom þeim sem hin selde honom. ^a Ef cavpandin kömr eigi til sva sem hann hefir quatt til merkia gongonar eða hevir hann eigi at lögom quatt oc asa maðr cost þess er land aþar et næsta at veria land hans lyrite ef hann vill þriþiung utan garða þess lutar er til hans landz ligr. Eigi scal hann veria lyrite vm bolstað hins. Ef sa maðr alyrito er varit hevir enda (S. 130, a.) a sa gras navt alande þvi bæde engia oc baga.¹ eigi scal hann scog hava², enda secz hinn þar a sino, ef hann neytir þess³ landz er honom var lyrite varet. Ef þeir coma huaregir til merkiana eða er eigi til boðit at lögom, þa eigo þeir lyritar vörnena er þar átto aðr land við fyrir vtan, þeir scolo varit hafa landit lyrite a xii. manaðom enom næstom þaðan fra er þeim var scyld merkia ganga ef þeir vilia meira veria en sitt land. Ef sa maðr kemr til merkia er land keypti, en hin kemr eigi er selde, enda væri hann quaddr at lögom þa verðr hann utlagr við cavpandan enda a domr at dema aþendr honom merkia syningina en v.^{ta} dag vico þan er

a) = A. M., I. c., S. 2229.

1) Punctum er tilföiet.

2) Den arnam. Skindb. læser höggva.

3) Først skrevet sins, men derefter rettet saaledes.

manaðr lifir sumars. oc þætr scada þess allz er hann hevir af fengin. ^a Þar er manne er land varet lyrite þa scal hann þangat reka bú fe sitt allt i þat horn landz sins er fir er lyritar vornine. Nu hafa þeir fleire varit þa scal hann feit láta reca i midian haga sin vm apna enda scal fundit feet er sol kemr i avstr mítt. en þat heitir hirðis rismal. enda scal hann at lata menn sitia vm daga. Þott þar beitiz anara manna lönd oc er or rekit sem nu er talit. oc secz hann þa eigi abeitini við þá. Ef hann beitir meir en sva oc vardar honom utlegð við þa er sín lönd vorðo lyrite. Ef boandanom verðr stefnt vm haga beiten. þa á hann at queþia ser biarg quidar vm þat hvárt hann hefðe þan smala man eða eigi er or mundi rekit hafa fe hans or lande hins er sökír vm ef hann villde. Nu þen þat quidr at hann hevir þan smala man er or mundi rekit hafa feet ef hann villde. þa er su beít var er boandin ¹ er sótt vm. þa vardar smalamaninom (s. 130, b.) vtlegð en eigi boandanom.

176. vm engi dóm.

^b Ef maðr vill queþia man engi doms þa scal han fara til heimilis þess manz er hann er osátt við vm engit oc quedia þan þar engi doms oc legia á vii. natta stef oc queþa á engit oc a dóm staðen. ² hann scal

a) = A. M., c. 5.

b) = A. M., c. 17, S. 2694.

1) Ordene er boandin ere skreue to Gange.

2) Punctum er tilfoiet.

stefna hinom til brigðar oc til ut gongo oc telia ser engit. Hann scal rumhelgan dag queþia engi doms. hann scal .v. hva quedia .iii. nóttom fyrr eða meira mele at þeir comi til doms at bera quido þa er hann vill þa beidda hafa oc þeir ero scyllðir oc réttir vm at scilia. Þeir scolo coma til doms fyrir midian dag. sva at domr se þa nefndr. Hvar þeirra scal hava .xx. menn með ser oc taca þar domendr or. ¹ quid menn scolo at fornaðe. Hvar þeirra scal iii. menn nefna idom brigðande engis oc halldande. þar ahvar þeirra at biða avðrom til hruðningar vm domendr. enda scal dom hryðia sem xii. quid enn sa scal biða til hruðningar quidar er quadde. scal þan quid ² hryðia sem aðra hva quido. Boendr scal quedia fyr en grid menn ef til ero þa er næstir ero þar oc þa er at hærom se réttir. Rétt er þo at grid menn verðe .ii. iquidenom ef boendr verða or ruddir. ^a Hvar þeirra scal coma til nesta hvess engeno því er a göto þeirra er oc scal þær hvar þeirra telia xx. menn liðs sins. scolo þeir af þeim xx. taca domendr oc vatta oc öll gögn þav er þeir scolo hafa at þeim domi. ^b En ef þeim fylgia fleire menn en sva þa verða þeir utlagir við þan þeirra er sótt vill hafa. ^c Eida scolo þeir vina adr hann segi soc sina fram oc sva þeir allir er lög scil scolo bera at bók eða at crossi. Nu scal hann segia söc sina fram sva scapada sem hann (s. 131, a.) stefnde. þa scal bera stefno vætti. þa scal bera quid þan hvart sa maðr átte enge þat a deyianda degi eða eigi er hann tóç arf eptir.

a) = A. M., l. c., S. 2705.

b) = A. M., l. c., S. 2751.

c) = A. M., l. c., S. 27122.

1) Punctum er tilfoiet.

2) Gising, overensstemm. med den arnam. Skindb., for dom.

Ef maðr hevîr keypt engi þa scal hann bera cavps vætte sitt. þa err¹ þat eigi til. þa scal v. þva quidr scilia þat er vattar scylldo. Einîr þvar scolo alla quido scilia vm engia brigð. Ef fram ero færð sócnar gögn. þa scal sa fram færa varnar gögn er helldr engino. oc sva scal öll lög scil fram færa sem at þinga domi. EN siþan scal domr dæma þeim þeirra engi er helldr heimilld til. Nv kômnr anar þeirra sinni heimild til. en anar ma eigi. þa scal þeim dæma engis höfnena er heimilld kômnr til. en þa scal at þinga domi reyna eigin orð engissens. Ef þeir verða eigi asáttir hvern dom þeir scolo dæma. þa scal afl raða með þeim.² þeir eigo at vefengia er þeir ero .iii. hvarîr sem ero. oc fara sva at vefangi sem at fiordvngs domi. þeir scolo þar vera vnz þeir hafa lokit dome sinom. Þar scal engi domr vera er engi er vaxit. enn þar at eins scal engi domr vera er menn ero asáttir hver sem land a undîr. Ef þeir vefengia oc scal þat reyna i fiordungs domi þeim sem engi domr var i átt. Ef þat er vefengt í engi domenom. þa scal sa hava er adr hafðe til þess er reynt er at þinga dome.

177.

^a Ef menn eigo land saman oc vill maðr orca landz deilldar a anan hann scal fara til heimilis þess manz er hann vill scilia land at eign við. en v.^a dag vico þa er vica er til sumars. Hann scal nefna ser vatta at han stefnîr honom heim at hann scyli heima vera (s. 131, b.)

a) = A. M., c. 14.

1) Skrevet c7r.

2) Punctum er tilføiet.

a vii. natta fresti oc hann mvn þar coma þa at quedia hann landz deilldar eða i tölo ef eigi sia þvar landz deilld. Nv kômnr hann þangat þa scal hann nefna ser vatta at þvi at ec queð þic lögscriptis vm landit oc nefna hann eða itölo ef þvar siá eigi logscripti með ocr in v.^{1a} dag þan er .iiii. vicor ero af sumre oc garðlags ef hann vill. þat láta fylgia. Hann scal queda aból staðin hvar hann scal fyrst til coma. þeir scolo þar coma hvarirtvegio fyrir midian dag. Sa scal quedia þva v. þa er þvi landi ero næstîr er deila scal. Landeigendr scal quedia sa er scripta vill láta landeno .vii. nóttom fyr eða meira mele. þa er réttîr se i quidom vm¹ þa menn alla er lut eigo ilande þvi er scripta scal. Hann scal fara til heimilis þvans es hann vill quedia at scripta landeno. hann scal nefna ser vatta. Nefni ec i þat vætte. at ec queþ þic landscriptis at scripta með ocr logscripte oc scripta þar husom oc engiom með navta² þina .iiii. coma þar fyrir midian dag.³ queþ ec þic lög quop. Þa er maðr er quaddr land⁴ scriptis oc ger hann eigi handsala oc verðr hann⁵ utlagr vm þat iii. morcom. enda a domr at dæma a hendr honom þa er hann er sóttîr vm .xiii. nóttom eptîr vapna tac. oc scal þar dæma ahendr honom fe vítet oc láta uppi land scriptit. EN ef þvar coma eigi til oc vardar þeim utlegð oc scal dæma ahendr þeim at scripta landeno .xiii. nottom eptîr vapna tac. EN ef þeir coma eigi sva at scripta sem dæmt er þa vardar þeim fiorbavys gard. EN ef dæmt er ahendr honom þa scal quedia þva til iii.

1) Maaskee burde der læses við.

2) Gisning for vatta.

3) Punctum er tilføiet.

4) Først skrevet lög, men derefter rettet saaledes.

5) Herefter skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

nóttom fyrr en ef hann kemr þá eigi til þá varðar honom fiorbavgs gard. enda scolo þeir¹ þó scipta. Ef² þetta ero stef- (s. 132, a.) no sacar oc scal quæðia heimilis bva v. til þess er sótt er.

178³.

Hvar þes er menn scolo lande scipta eða omögom eða huige er menn scolo logscipte eða virðingar hafa⁴. þá scolo menn logeida vina at boc eða at crossi. Sua scolo þeir land deila með þeim monnom öllom er þar eigo lut ilandeno. at sins megi hver nióta oc scal ser hueriom deila.⁵ scal engi þeirra reca sitt fé yfir anars land heiman.⁶ scal þar löndom igeign scipta. en eigi scal þar husom scipta igeign lande. en ef þar er sumt land verra en sumt oc scal þat vera því víðara at iam góð se bæde.

179.

Uatn scal falla þar til bolstaða allra. enda scal allr saman fara huers þeirra landz lute⁷. þeir eigo at scipta husom buarnir at iafnaðe með þeim. þeir eigo þuerkyrfa hus ef þeir vilia en eigi scal þar hus deila at endlongo. Ef þar verðr hus i anars lande. oc scal þá hus þar vera meðan sa vill er a en hann scal or sino lande færa til alt at beta vm. en ef hann vill or stað færa þá scal hann isitt land færa.

1) Tilföiet.

2) A. M. udel. Ef og læser senere bva ix. — til fiorbavgs saca en v. til utlegðar.

3) I Capitlets første Linie er en Plads aaben til Overskrift.

4) Tilföiet, i Henhold til Læsemaaden i den arnam. Skindbog.

5 og 6) Punctum er tilföiet.

7) Skrevet lute landz, men Ordene derefter forandret ved Henvisningstegn.

180.

MEN eigo at briota iorð til taðna eða til akra þótt þeir eigi fleire saman en .i. Þeir eigo iafn góðri iorðo at avka sina töðo er síðar avca. Þar er bvar sia eigi¹ logscipti at lande oc scolo þeir scipta husom þó oc engiom oc töðo oc acr londom ef ero. en telia kyfse ihaga. Þeir scolo sva telia ihaga at þeir hygi at eigi myni fe at nytra at færa se í. enda er þó scipat til fullz. Þar scal telia þrevetrt² navt við kv eða ellre. En tuevetr navt .ii. við kv eða yngri.³ eigi scal kalfa telia. Hross þrevetrt við .ii. kyr eða ellra. Tuevetrt hross eða (s. 132, b.) yngra við ku. scalat fyl telia. Lumb .xx. við kú. Gamli savþir x. en geitr .v. Eigi scal⁴ svin iland telia ne haga⁵. ^a Ef maðr hevîr til þess keypt í landi at hann villde því til sins landz lata scipta er næst være þá scal luta þar. Ef hann hevîr eigi til þess keypt oc scal hann þan lut hava er næstr er hans lande. ^b Ef þá er snær a iorðo er menn scolo lande scipta eða i telia eþa garðlag rétta. oc er rett at þeir bíði til þess er vi.⁶ vicor ero af sumri nema þeim se land sva kunt sem þeir se allt.

181.

^c Ef maðr vill beida garð lags anan þá scal hann hefja vpp heimstefno sem þá er han beidir land sciptis oc

a) = A. M., I. c., S. 256²³.

b) = A. M., I. c., S. 258¹⁹.

c) = A. M., c. 15.

1) Skrevet over Linien.

2) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

3) Punctum er tilföiet.

4) Tilföiet.

5) Den arnam. Skindbog læser hafa.

6) Den arnam. Skindbog læser v.

sva *quedia bva* til at deila garð lag sva með þeim at þeir vini lagðan aprimr sumrom. amedal ana. Þeir *scolo* sva hafa hið hvar þeirra asino lande at meðal lage. *eigz* *scolo* þeir af selia ne onor lönd við hafa *fyrir* þær sacir. Þeir *scolo* lög garð gerða. EN lög garðr er .v. feta þiockr við iorð niðri EN .iii. ofan taca í öxl manne af þrepa. þeim er gildar alnar oc faðma hevir. Bvar *scolo* retta merki þeirra. iafna þar nesiom. oc þótt munr verði nesia. oc eigo bvar at scipta ef þat er mina vert EN .v. avra. hvargi ma scyllda anan til garð lags þar er *eigi* tecc hiá torf eða griót oc bera verðr til með eyk eða reida. Þeir *scolo* báþir hefia up ieinom stað oc gerða til sins enda hvar. garðin nema þeir verða a anat sáttir. Sa acost at legia lengra garðin ef hann vill er quaddi. Ef sa ger *eigi* legia garðin er quaddr var garð lagsens. þa *scal* sa legia er quadde sin lut. enda *varðar* honom *eigi* beitin þótt fe hans scioltiz *fyrir* garðz en- (S. 133, a.) da. Hinom *varðar* utlegð er *eigi* vill gerþa. enda secz hann abeitine enda *scal* domr dæma garð lagit a hendr honom enda a hann at beta av visla bœtr hinom er gerþir ef hans fe gerir. Ef hann gerir mina garð EN mælt er í lögom eða syniar hann með öllo oc se hann til quaddr at lögom oc *varðar* honom iafnt bæde. Ef þar verðr tungarðr í garð lage EN þat er tungarðr er töðo völlr gengr vt at garðe þar a sa cost er völl á at gerþa ein ef hann vill. oc taca þa utan garðz garð virkit. Ef hann vill at þeir gerþi baðir oc ahann cost at beta ein ef hann vill oc taca vtan garðz garðzbœtrnar. EN ef hann vill *eigi* ein beta garðin eða gerþa þar er tungarðr hans er. þa *scal* þan hvar þeirra beta er gerðe oc taca þar efne garð bóta er þeir tóco garðvirke. EN ef þar verða hög scógar *fyrir* þa *scal* *fyrir* nes þar gerþa. EN ef þar ero rif

hris oc *scal* gerða igeonom þav. EN þat ero rif hris ef menn rifa. EN þat er hög scogr er menn högva. Ef þar verða engiar manna *fyrir* garðe oc *scal* gerþa et gegnsta þar enda beta þeim engiar sínar sva sem bvar virða við bók. at þeir hafi anat engi iafngott oc iafn micit oc iafn högt. Ef þar er garðr er vm þioð bravt þvera. þa *scal* hlið vera agarði alnar oc faðms micit oc hava¹ grind *fyrir* sva at menn lúci vpp af hrosse oc apr er vill. Þess a hann cost at sora garðz hlið á ör scot eða scemra sva at se af þioð bröt oc se þat iafn gott at rida. Ef þar er gert vm þioð bravt þvera sva at *eigi* er hlið á gardenom. þat *varðar* utlegð^a enda er garðrin oheilagr oc á at briota hlið a þeim garðe þott heilact sé ef maðr fer igeonom. EN ef apr er gert hliðit. oc a huerr at sokia þa süc er vill. (S. 133, b.) ef *eigi* er hlið agarðe. ^b Amidil ana *scal* lög garð gerða. EN vár avn er til þess er manadr er af sumre. EN garð öN sipan .ii. manadr. þa er hey önn aðra .ii. manadr.² EN þá er log garðz öN EN efsta manað sumars.

182.³

^c Ef maðr hevir lönd fleire vndir bu sitt. EN eitt. oc vill hann fara þar isel yfir anars manz land. oc a hann þar at fara tysvar með fe sitt a sumri til sels. oc fra. þviat eins optar ef misgongor verða fiar. oc a hann

^a) = *ovensf. c. 9, S. 26* (A. M., Krist. R., c. 17).

^b) = A. M., c. 15, S. 261¹⁴.

^c) = A. M., c. 19.

¹) Den arnam. Skindbog læser hiarra.

²) Ordene þa er — manadr ere lifoede efter den arnam. Skindbog.

³) I Enden af første Linie er en Plads aaben til Overskrift.

þa at reka heim smala sín. Hann a fornar götor at fara ef þær ero til. EN ef hann fer vm engi manz þa scal hann itogi hafa et laúsa hros. Ef þær ero keldor agoto hans oc a hann at gera brvár i anars manz lande oc vina þav a verc þar. EN ef hann fer yfir engi manz oc hlytr maðr af því scada. þat varðar honom utlegð. enda scal hann beta hinom scada sua sem bvar hans virða við bók.

183.

^a Þat er mælt. at engi maðr scal legia bolstað sín ileg. Ef hann getr eigi leigo við þa scal hann fara til hus þeirra manna. er þar bva næstir landi því er þar er obygt oc nefna ser vatta oc biða þeim at leiga landit þa er vii. vicor ero af sumre et sidarsta sva sem bvar meta. Ef þeir leiga landit oc scolo þeir þar etia heyiom þeim er þar fáz a því landi enda scolo þeir hallda husom sem aleigo landi. oc scolo þeir at öllo hallda landeno sem leigo lande. Ef þeir leiga eigi þa a hann at veria þeim lyrite landit oc fara með lyrite þeim sem með stefno. Þat er oc rétt at hann vere þeim lyrite at lögbergi. Eigi sekiaz þeir a beit aðr þeir fregna lyritin. ^b Ef maðr rekr fe sitt i anars manz land eða lætr reka sva at hann vili anars eigin beita oc verþi af því v. avra scáde. eða meire oc varðar honom fiorbavgs gard. en ef mini scade verðr en sva. þa varðar utlegð. oc beta avvisla sem bvar meta.

a) = A. M., c. 20.

b) = A. M., c. 9.

184.

(s. 134, a.) ^a Ef menn bua tueim megom ár oc vill anar þeirra gera brv yfir þa scal sa biða hinom at gera brvna. Nv vill sa eigi gera. þa scal sa gera oc vellta bádom megin arenar til. Nv verðr hinom mein at götom þeim er til geraz. þa scal sa er brvna gerði beta hinom þat sva sem bvar v. virða við bók þess er scadan fecc af. Nu vill sa maðr gera brvna er hvarungi megin a land við. oc scal hann biða þeim at gera en þeir scolo taca til a xii. manadom enom næstom ef þeir vilia gert hafa. EN ella scal hann gera oc velta bádom megin ár til. Sa er brv gerir scal mæla fyrir sem hann vill. at hui hafa scal bruna oc segia til ilögrétto hueria hælgi hon hevir oc hvat varða scal ef af er brugðit. Scal oc beta þeim er lavnd eigo við sem bvar virða ef honom verðr mein af götom þeim er af geraz. hvargi á at bana avðrom þeim er land eigo við ána at hafa scip á. Nv vill anar maðr hafa scip á áne. þa er þat þviat eins rétt ef á er avalt meþan á er þið oc meta eigi leigo. EN ef mein verðr at götom þeim er af göraz þa scal sva beta sem aðr var tint.

185.

^b Ef maðr viðr alande anars olofat oc sceðr þar iord olofat eða slær. þat varðar iii. marca utlegð. EN ef hann hevir abrott eða neytir þa a hinn at raða orde vm. Ef maðr lætr reca fe sitt i anars manz land eða sva at hann vill at þangat gangi. þa varðar fiorbavgs gard.

a) = A. M., c. 16.

b) Hertil findes intet fuldkomment tilsvarende i den arnam. Skindbog, jfr. A. M., c. 9, S. 2294.

^a Nv verða misgongor fiár oc varðar sva fremmi við lög haga beit er land er lyriti varit oc farit sua með sem með stefno. ef hin heyrir eigi sialfr. Lyritar vörn en sama scal hallda xii. manadr fyrir haga beit. Rett er at veria lyrite haga beit at lögbergi eða ávár þingi ef þeir ero samþinga oc varðar sva fremmi (s. 134, b.) við lög er sa spyr er lyriti er varit. Ef maþr stefnir lög-hælgan dag eða ver land lyrite. þa varðar iii. marca utlegð. enda verðr onýt stefna eþa lyritar vörn hans.

186. vm sino brenor

^b Nv vill maðr brena sino ísino landi þa scal hann biðia lofs þa er næstir bva oc lavnd eigo við fyrir utan oc bota þeim þo ef af geriz. EN ef eldr renr ihvs þeirra manna er eigi hafa lofat eða lönd eða brena fyrir þeim scógar þa varðar fiorbavgs garð. ^c Huerr maðr a iarðar avoxt isino landi allan. þat a maðr heimilt at éta i anars landi ber oc söl. en vtlegð varðar iii. marca ef hann hevur abrott olofat. Nu tegr hann hvanir oc varðar þat iii. marca utlegð. en ef iii. alna ero verðar þa á eigande at rada orðe vm. ^d Ef maðr rifr hrís ilandi manz oc varðar iii. marca utlegð. föra má til þyðar ef vert er .iii. alna ef hann nytir ser eþa til gortekis.

187.

^e Ef maðr a engi ianars manz landi oc scal varða við engi þvi en v.^{ta} dag þan er vi. vicor ero af sumri ár

a) Jvfr. nedanf. c. 198 A. M., c. 6.

b) = A. M., c. 22.

c) = A. M., c. 47, S. 347²⁰.

d) = A. M., c. 35, S. 295¹⁶.

e) = A. M., c. 23.

vm morginín. EN sa maðr er engi á ianars lande hann scal þat fyrst láta yrkia. Ef hann yrkir eigi sva engit sem mælt er oc vili hann ort hafa þa varðar honom vtlegð. oc er oheilact bæde heyt oc sva engit. Nv á hann ifleire manna löndom engi þa scal hann sit sumar slá hvert þeirra fyrst. oc slá suá fremmi heima er þav¹ ero öll slegin. ^a Hann á at gera stiflor í engi þvi ef hann vill oc grafa engi sitt til. oc veita sva vatn a engit. Hann scal a sino engi hefia up veitona enda scal þaðan falla í en forna farveg.² eigi scal hann anara manna lönd meida i veito sini. Ef fe anara manna fær scada iforym þeim er hann grefr oc a hann at giallda þat. Eigi a maðr at gera veitor i landi (s. 135, a.) sino sva at spilli lande eða engi þess manz er fyrir neðan býr. en ef þeim verðr v. avra scade af þvi eða meire þa varðar honom fiorbavgs garð er veitona gerði. en ef mine verðr scaden en sva þa varðar honom vtlegð oc giallda avvisla.

188. vm garð lag

^b Maðr a at gera lög garð vm engi sitt ef hann vill hvar þess er eigi ligia beitv teigir manna í v. avra verðir eða meira. hann scal i sino engi marke. velta torfe til garðs. hann scal láta þar hlið a garðe. Rett er at hann byrgi aptr garðin ef hann vill þa er .vi. vicor ero af sumri en hann scal hirt hafa hey sitt. or garðenom oc upp lokit garðin er .iiii. vicor lifa sumars þa a sa beitena er land a undir enda er þa o heilact engit oc

a) = A. M., c. 24.

b) = A. M., c. 25.

1) Ordene er þav ere skreone to Gange.

2) Punctum er tilföiet.

heyit ef þa er ohirt enda á sa upp at lúca hliðom er beit á. Ef hann slær eigi svo engit þat er hann á ianars lande eða gerþír hann eigi lög garð vm þa er engit oheilact við þes manz fe er beit á alande. þvi er engi þat er a.

189¹.

^a Maðr á gera log garð vm hey sitt i anars lande oc grafa i sino engi marki torf til. Ef garðr sa fellr þa scal gera sa orð er beiting á vm staccgardin þeim manne er hey á igardenom oc varða við fe sino við hey hans en sa scal til fara þegar er hann fregn. EN ef hann fer eigi svo til þa er heyit oheilact við þess manz fe er beit a vm gardin. EN ef snæ legr at gardinom. oc scal hann gera orð hinom er garð þann á eða moca siálfr vm ella. Nu ger sa eigi til fara er hey á þa er hann fregn snæ vm garden oc er þa heyit oheilact sem þa er garðr var fallin.

190².

^b Hver maðr a engis voxto isino engi marki. Nu vex þar enge (s. 135, b.) vidara oc a sá þat engi er land a undír. Ef viðr vex í engi manz þar er anar a land undír oc er rétt at sa rísi³ upp þan við er engit á oc

a) = A. M., c. 26.

b) = A. M., c. 31.

1 og 2) I Enden af Capitlets første Linie er en Plads quben til Overskrift.

3) I den arnam, Skindbog rifl.

scal sa hafa viðin er land a undír.¹ EN ef þat geriz havscógr oc scal sa hafa scóg er land á undír. oc fa hinom engi þat er hvom þeim .v. syniz hinom iafn gott at hafa er næstir bva engi þvi er viðrin vox í. Ef engi þat spilliz af eg vere er maðr á i anars manz lande oc alandeigande at fa honom iafn gott engi ef hann vill egverit nyta. Ef engit onytiz þa scal sa hafa engit er land á. scal hann fa hinom þat engi er hvom syniz at honom se² iafn gott at hafa sem hitt var aðr egverit gerðiz i.

191. vm vatn veitor.

^a Men eigo vötnom þeim at veita er upp spretta ilandi manz i sino lande huerr. EN ef þat ero brvnr manna þa scal fella i EN forna farveg huerr af sino lande. EN ef þo geriz at meini þeim er aðr var þat brunlöcr³ oc scal eigi þa veita. ^b Ef menn veita merke vötn a engi sín oc þiccír þeim mein at er hálf a vatnit. þa scolo bvar v. scripta vatneno með þeim. Ef vatn er svo lítit at þeim hlyþír eigi at scripta. þa scal sina vico hvar þeirra hafa. MEN eigo hrossom sinom at æia ianara manna lande vm sumar þar er mötiz slátta oc sina. eigi scal isláttom æia. ^c Men eigo at gera lög garða vm hey

a) = A. M., c. 32.

b) = A. M., c. 33.

c) = A. M., c. 28.

1) I Skindbogen: þan við er engit á oc scal sa hafa viðin þan er engi a oc scal sa hafa viðin er land a undír. Ordene: oc scal sa — engit a, der staae i Strid med det følgende og hvilke Afskriveren udentviø blot har glemt at udstrege, have vi udeladt, hvorved Læsemaaden bliver overensstemmende med den arnam. Skindbog.

2) I Skindbogen: s̄6.

3) Saaledes ogsaa i den arnam. Skindbog; i den arnam. Udgave feilagt. brunnløis.

sin iörscotz hælgi við anars manz merki i *sino landi*. ef þeir vilja hey sin hælga. en ef *eigi er log garðr vm þav hey er sva ner ero anars landi at i orscotz hælgi ero við*. þa ero heyin oheilög við þess manz fe er sva nær býr. ^a Ef fe þess manz trøðz at heyi igarðe þeim er *eigi er loggarðr vm*. en lög garðr scylde vera. þa á sá þat fe (s. 136, a.) at gialda sem bvar v. virða er garð á oc lög-staccgarð scyllde halda. ^b Ef menn eigo sambeit oc ero hey slegin a því lande. þeim monnom er scylt at¹ hafa log garða vm hey sin er þav hey eigo. ^c Hver maðr a groðr af lande *sino*. en ef þar briota merki vötn suard-fast land af lande manz. oc a sa hólmsin er aðr átte. en *eigi scal hann veria* lyrite þat land. enda scal hann nyta ser þat land sva sem hann vill. hann scal fella vatn ef hann vill aprt i en forna farveg. *Eigi scal hin reca fe sitt iþat land en eigi varþar honom þótt mis göngor verðe fiar*. Ef engi² er i því lande oc scal hann sva við varna sem ihans lande se enda scal eigande sva yrkia sem i anars lande se. Ef engi vex i vatz farvegnom enom forna oc ahálfst hvar þeirra þat er land eigo við.

192. vm mala land

^a Ef maðr selr land sit manne oc vill hann lecia alög mala eða lög veðr oc eigo þeir at hannelsaz þan mala sem þeir ero asáttir eða veð. þan mala scal lysa at lög

a) = A. M., c. 29.

b) = A. M., c. 30, S. 28715.

c) = A. M., c. 33, S. 2917.

d) = A. M., c. 12.

1) Skrevet over Linien.

2) Først skrevet eg (Forkortelse for eigi), men derefter i tilføjet over Linien.

bergi eða þat veð sem þeir handsoloðuz hit næsta alþingi eptir cavp þeirra. ^a Ef þeir mæla sva at *eigi scyli scylt at lysa malann eða* veðit oc a þat *eigi at halda*. enda er þa hvarke alandeno veð ne male. Þa er lög male er lýstr eða lögveð fyrir hvom fyrst. enn siþan at lög bergi. þan mála þarf eigi optar at lysa meðan þeir vattar lifa oc hann man vattana oc þeir lifa þapir er þan mála áttoz við. Ef vattar deya eða villaz þeim lysingar vattar er malan á. eða deyr sa er málin var við gør. þa scal lysa et þriðia hvert sumar at lögbergi þan mala. en ef eigi er sva lystr málin þa er malin af. Ef sa deyr er malan átte. þa scolo erlingiar ens davða scripta þeim mala með ser. Ef þeir ero (s. 136, b.) fleire en ein. oc scal sa lysa et þriðia hvert sumar. at lögbergi er malan á eða veð ef þat er. ^c Rett er at selia avðrom manne ihond at lysa veð eða mala. Rétt er at selia landz mala eða veð oc sva at gefa eða suage anara gripa. Hvervetna þess er maðr alögmala eða lög veð i eigin anars manz hvart sem er land eða anat fe annarr² en sa er lögmalan gerþi á eða lögveð fyrst. þa scal sa láta lysa et þriðia hvert sumar enn þann mála á at lögbergi at lysa a eno næsta alþingi oc segia þeim er land á. eða þan grip er malin er á. eða veð oc segia með vatta. Þu scalt mer bioda land þat scal hann queda. eða anat eigin ef þar var veð eða male. á. oc a ec þan mala nu eða veð ef þat er. ^b Þar er lögveð er. oc scal maðr taca tva avra fyrir ein ilande sva sem bvar meta við boc landit in .v.^a dag

a) = A. M., I. c., S. 23615.

b) = A. M., I. c., S. 234²².

1) Tilføjet i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

vico þan er vii. vicor .ero af sumri.¹ et sama sumar er hann misti gíaldagans. þa eignaz hann ilandeno halfo meira fe enn hann átte at honom.² bvar scolo quaddir iii. nottom fyrir eða meira meli. Sua scal þar er gripir aðrir ero veð mæltir at maðr scal ii. avra taca fyrir ein nema hann veð mæli ser verra grip en því gegni. Oc er þegar gripin for veði er fe gelldz eigi þan dag er til var mæltr. Slíct er log veð þat þót þeir hafe markat verð alandino. ^a Sa er biöðá scal malan scal coma sumar dag in fyrsta með viðbiöðanda imiðian dag eða fyr. hann scal nefna vatta oc biöðá þeim manne er a³ mala a landeno lögbode at cavpa sva sem hin byðr við. þa scal við biöðandin segia hverio verðe hann vill cavpa. Nv scal mala maðrin kiosa ef hann vill vndir sec oc er þa cavp þeirra. Nv kys hann undan ser oc er þa af male hans nema (s. 137, a.) þviat eins. at hann cavpi oðyra þeim mun en þeir buðo honom við at hann gøre honom hags mune .v. avra fiár eða meira fiár í cavpeno. ^b Nu kys hann undir sec landit. þa er þeir verða at brekeno sanir oc vardar þeim fiorbavgs carð oc er þat stefno söc scal quedia heimilis bva ix. til aþingi þeirra er sottir ero oc scal hann sótt hafa aþridia þingi þadan fra er söcen gerðiz.⁴ ef brek sanaz oc scolo bvar v. þeir er næstir ero landeigendr at virða landit við bóc. en sa er mala átte scal giallda slicá avra sem þeir virðo landit. Ef gollit er landz verðit oc a cavpandin heimt-

a) = A. M., I. c., S. 240²⁰.

b) = A. M., c. 13.

¹ og ²) Punctum er tilfoiet.

³) Tilfoiet.

⁴) Punctum er tilfoiet.

ing til sva mikils fiar at selianda sem bvar virða oðyra en hann keypti. Nu ef hann kys vndan ser landit oc se bréc boðe boðit. þa vardar þeim slíct sem aðr var talit. oc scal sva at allri söcn fara sem aðan talða æc. Sa er mála átte scal stefna til rofs cavpeno þeirra oc scal up rofna ef bréc berse oc scal hann brignt hafa a eno næsta alpíngi þadan fra er honom var landit boðit. ^a Nu hevir landeigandin eigi biöðanda til sumar dag en fyrsta oc hevir hann þo er .iii. vicor ero af sumre eða fyr a því mele. þa scal hann heim hafa stefnt honom vico fyrir boðit. eða meira méle. oc segia honom hvat við er boðit. ^b En cavpandinn scal taca við lande oc scal giallda verð anat sumar með leigom. en v.^a dag þan er .vii. vicor ero af sumri nema þeir eigi fyr gialldaga saman. Nv hevir hann siðar biöðanda til. en sva oc hevir hann þo til a vardingi þa scal hann þo en somo atferle hafa vm boð sitt sem aðr var tint. eigi scal hann siðar segia en vico fyrir þing. Ef¹ (s. 137, b.) cavp þeirra verðr fast oc scal sa a lande bva þav missere er land átte sem aleigo lande. oc sva abyrgiaz við cavpanda hvegi sem hann stafar fyrir sem hann hve sialfr á. oc aseliandenn allar landz nytiar a þeim misserom. oc abyrgiz hann við spellom við cavpanda sem bvar virða. EN verðit scal gialda anat sumar a því eno sama lande leigo lavst. en .v. dag þan er vii. vicor ero af sumre. nema þeir verðe a anat sáttir.

a) Jvfr. nedef. c. 193, S. 10221 (A. M., I. c., S. 243²²).

b) Jvfr. A. M., I. c., S. 243⁶.

¹) Gising, i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog, for En.

'193.

^a Ef sa maðr ferr af lande abrott eða or fiordungi þeim er hann a malan í. þa skal hann fara til fundar við þan man er þat land á. oc segia honom með vatta hveriom hann skal bióða landit oc scal sa maðr sam-fiordungs vera við mála landit. er hin scal bióða landit er á. Ef maðr deyr er land þat átte er male var á. oc þarf eigi þat land at bióða er erfingiar ens davða leysaz at. eða sua kona ef hann hefðe átta. ^b Huervetna þess er eigi ero landz malar lýstir eða veð sva sem nv er tálit. þa ero ranglystir enda er þa sem olýstir sé. oc er af landeno þa veð eða mále hverge sem á var. Ef maðr vill mála land selia. hann scal fara til fundar við þan man. er mála á a lande því en fyra lut ein manaðar oc segia honom at landit er falt. Rett er oc at hann comi síðarr þott hann comi¹ vico fyrir sumar et síðarsta oc nefna ser vatta. Þat vætti. scal hann queða at stefne þer heim oc bið ec þic heima vera sumar dag in fyrsta.² mvn ec þa coma oc bióða þer landz mala oc hafa til bióðanda þan er cavpa vill oc scal hann queða a hvat hin byðr við er cavpa vill. ^c Ef hann hefir eigi til bióðanda. oc scal þo mæla enom somom málom við þan er málán á nema þat at hann scal segia³ hinom at hann hefir eigi til bióðanda. oc búsz þv sva við at ec mvn her coma til heimilis þins sumar dag en fyrsta ef

a) = A. M., c. 12, S. 2386.

b) = A. M., l. c., S. 23918.

c) = A. M., c. 13, S. 24322.

1) Ordene Rett er — comi ere tilfötede, som uidentivt udeladte ved Unoiaigtighed, efter den arnam. Skindbog.

2) Punctum er tilföiet.

3) Først skrevet bióða, men derefter rettet saaledes.

æc fæ¹ (s. 138, a.) cavpanda at landeno. Ef hann fær til bióðanda .vii. nottom fyrir sumar til landsens². þa scal hann fara oc segia þeim er malan á. oc queða á hvat við er boðit. þa scal hin ráða vm vikona. Ef hann fær fyr til bióðanda en iii. nottom fyrir sumar oc scal hann fara þo til fundar við þan er malan á oc segia honom með vatta hvat við er boðit við landino. oc er hin scylldr at kíósa sumars dag enn fyrsta. ef³ landeigandin hevır sagt honom .iii. nottom fyrir sumar. Ef hann fær síðan til bióðanda oc er honom rétt at bióða hinom landit þa er hann finr hann sialfan at mále. en hin scal kiosa iii. nottom síðar. Rett er honom at stefna hinom heim .vii. nottom fyrir boðit. ef hann fær til bióðanda síðar en sumars dag en fyrsta til landzens oc scal hin kíósa iii. nottom síðar hvart hann vill hafa landit eða eigi. ^a Ef sa kys undir sec landit er malann átte á oc kys hann sumars dagenn fyrsta. þa scal hann gialda verðit en v.^{1a} dag þan er .vii. vicor ero af sumri á lande því er þar var mála land. nema þeir eigi fyr saman gialdaga þa scal þar gialda. Ef hann kys síðar landit undir sic en sumars dagenn fyrsta. þa scal verðit gialda anat sumar eptir enn v.^a dag þan er .vii. vicor ero af sumri. oc gialda aþeim bólstað er malin var á nema þeir eigi fyr saman gialldaga. þa scal þar giallda feet. ^b Sa er scylldr at vera heima sumars dag enn fyrsta ef honom er sva heimstefnt. til boð mála kørs sem nv er talet. ef hann er þa eigi

a) = A. M., l. c., S. 24714.

b) = A. M., c. 12, S. 24010.

1) Tilföiet.

2) Rettelse for landens.

3) Rettelse for en.

heima navðsynia lavst., enda hafe hann *eigi* þan man til kers fyrir sic er handsol se eigande við. þa er landit mala lavst. ^a Rétt er at *maðr* sele avðrom manne ihönd at biöða landz (s. 138, b.) mala. Ef sa tortrygvir boðet er malan á. þa *scal* sá láta bera *vætte* þat er boðmalin var ihönd selldr at biöða malan landzens. ^b Sa *scal* lög avra biöða við mala lande ef *verð*¹ byðr við. ella er *sva* sem obøðet se. mala landit. þeim er malan átte. Þan mala *scal* hverr *maðr* lýsa a lande anars sem hann a. en sa *scal* þan biöða sem hin lyste oc hann átte. þar er aquepnir avrar ero mæltir a lande oc er *eigi* scyllt at hafa til biöðanda. en *sva* *scal* biöða þat land sem mala land oc *sva* at boðe fara oc at öllo anars sem hann biöði log mala land.

194. vm beite teigo.

Ef sa *maðr* a beite teigo i anars landi er hann a mala land eða *sva* ef i mála landeno ero beito teigir. þa teigo *scal* *maðr* selia ef hann vill ef þeir ero v. avra verpir eða minna² fiar. ^c hann *scal* quepia v. bva til virþingar. oc giallda a enom næstom gialdögom verðit. EN þat heitir oværa teigr. Ef sa vill cavpa þan teig er land á undir oc er sa scylldr er a. Sva oc ef sa vill selia er a þan teig. oc er sa scylldr at cavpa er land á

a) = A. M., c. 13, S. 245¹¹.b) = A. M., l. c., S. 245⁸.

c) Jøfr. A. M., c. 8.

1) Skrevet verðr, men Slutningsbogstavet underprikket.

2) Gissning, overensstemmende med den arnam. Skindbog, l. c., og c. 8, for meira.

undir. ^a Maðr a at taca fe fyrir mála land ef hann vill oc *eigi* lengr en .iij. vetr samfast. Ef þeim er grvnr at þvi er á mála a landeno at sellt se landit. þar a hann costi .ii.^a Þat er rétt at hann stefne hinom vm land sölo er selld¹ oc calle honom varða utlegð oc vi. aura handsalslit. þess a hann cost at stefna til rofs cavpeno. Hann *scal* nefna vatta. Þat *vætte*. *scal* hann queda at ec stefne þer oc nefna hann vm þat at þu hæfir² ceypit mála land mitt oc quepa a landit. oc stefne ec til rofs kavpe þvi. oc tel ec mer landit oc queda a þat. Eigi er scyllt at sökia vm landcavpit nema hann vile.³ þar er *maðr* cavpir mala land anars viss vitande *scal* (s. 139, a.) hin stefna til rofs cavpeno oc láta varða iii. marca sect. Nv cavpir *maðr* mala land oc *eigi* viss vitande. þa *verðr* hin utlagr iii. morcom er honom selde við hvarn þeirra þan er keypti. oc við þan er malan átte oc handsalslit við hvarntvegia.

195. vm mala land.

^b Ef barn omagar eigo mála a lande. þar *scal* fiarvarðveizlo manne þeirra⁴ biöða þat land inan fiordungs oc fara *sva* at boðe sem adr er talit. Ef hann kys undir sec land oc *scal* hann hafa landit þa er hin unge *maðr* vill eigi. Ef sa kys *eigi* undir sic landit er varðveizlo *maðr* er fiar barnana þa á hin at selia landit oc legia a slican

a) = A. M., c. 13, S. 246¹⁰.b) = A. M., c. 12, S. 238¹⁹.

1) Ordene vm land sölo er selld e ere skreone to Gange, men overstregede paa det sidste Sted.

2) Først skrevet væfir, men derefter rettet saaledes.

3) Punctum er tilføiet.

4) Skrevet i Margen foran Linien.

mála sem aðr var. **F**iarvarðveizlo maðr barnana scal lýsa landz mala eða veð ef þav eigo.¹ er þviat eins scytl at bióða hinom landit er á malan ef lyst er. En eigi scal hin sva selia landit at eigi se mále ens unga manz á. EN hin ungi maðr scal lýsa mala sin eða veð er hann er xvi. vetra gamall.

196. vm mala land.

Ef sa er af lande farin abrot er mála á a lande. oc scal sa kiosa at þeim coste undir sec er malen er boden at hann scal sina avra reida fyrir ef sa vill eigi hafa landit er hann kömr ut er malan átte. enda scal sa hafa landit ef hann vill er malan átte. en þa scal hann gegna þvi við þan er landz leigor voro mine en verðs þaðan fra er hann keypti. Ef hin kys hvarki vm eða eigi at hafa þa scal selia landit með þeim mala er aðr var á.

197. vm akr² land

^a Ef menn eigo akr land saman oc scal sa þeirra er scipta vill láta fara til heimilis anars oc queþia hann acr landa sciptis oc sva taðs vii. nóttom fyrir scipti oc fara sva³ at öllo vm acr landa deilid sem þa er menn scipta (S. 139, b.) husom eða engiom.

198. vm hey reka.

^b Þar er sær eða votn eða veðr recr hey manna saman fleire en eins þar scal sa er hey á ianars heyi

a) = A. M., c. 14, S. 260⁹.

b) = A. M., c. 18.

1) Punctum er tilfölet.

2) I Skindb. arkr.

3) Skrevet to Gange, uden at være overstreget paa det sidste Sted.

oc í anars lande fara til heimilis þess manz er land á undir heyi þvi oc queþia hann heys deilidar rum hælgan dag iii. nöttom fyrir scipte eða meira mele. ef hann fiðr hin siálfan at mále en vico ella eða meira méle ef hann fiðr eigi hin siálfan. Hann scal þa bva quedia er næstir ero heyino þvi er hann quadde sciptis vm þeirra manna er eigi eigo hlut¹ í heyi þvi. oc quedia v. bva iii. nóttom fyrir sciptit vm þat hvern lut hann á iheyi þvi oc coma þar fyrir midian dag.² þa bva scal hryðia sem engi sciptis bva. Ef varnar heyscriptissens oc vardar þat utlegð. EN ef hann nýtir ser oc er þat gørtöke. Nu ef hin krefr eigi sciptis fyr en hann hevir heim fært heyit. oc a hann þat af heygjöldom sem bvar meta at hey var vert. þa er hann krakade upp. Þeir menn eigo þera hey sin ipess lande er þav voro rekin en eigi a brott at vega eða færa fyr en scipt er. Ef sa ma eigi vega hey þat heim til sin er á. þa scal hann lög garð gera vm heyit ipess lande er hann þerde oc vina þan averka a lande hans þar er hvarke se acr ne enge. Ef hey rekr á engi manz oc fær hann scada af þvi er engit á. Þa scal hin beta er hey á sem bvar v. virða þeir er næstir ero engi þvi. Ef hey recr ihaga manz oc asá gera lög garð vm er hey á. oc sva at þera. ^a Eigi vardar haga beft nema lyrite sé varit. oc farit sva með sem með stefno ef hin heyrir eigi siálfr á lyritar vörn. oc á at hallda xii. manaðr fyrir haga. **B**ett er at veria lyrite haga á várþinge þeim monnom er þeir ero samþinga. en (S. 140, a.) sva fremmi vardar þeim er þeir vito lyritin ef varit er,

a) Jofr. A. M., c. 6; jofr. ovenf. c. 185.

1) Rettelse for er hlut eigo.

2) Punctum er tilfölet.

Sa *scal* aqueþa hveriom hann ver land lyrite oc *scal* rum hælgað dag þat mæla sem stefna. Ef maðr stefnir lög helgan dag eða ver hann land sitt lyrite þa er sa utlagr. oc er onyt stefna hans eða lyretr hvart sem var.

199. vm scoga scripti.

^a Ef menn eigo scoga saman ii. eða fleire. oc þyccir þeim manne er þar a scóg við annan of micil navin a scóge. Nv vill sa orka deilðar a scogen er miðr neytir. þa *scal* hann fara til fundar oc til heimilís þess manz er hann vill scoge scripta við eða hitte hin at male síalfan .xiiii. nóttom fyr oc nefna vatta. at því vætte. at hann stefnir honom heim oc nefna hann a vico freste til scógar scriptis oc hafa heim stefnt þa er iii. vicor ero af sumre. eða fyr oc quedia hann scogar scriptis vii. nottom fyrr. Hann *scal* nefna vatta. nefni ec íþat vætte. at ec queþ þic N.^o deilðar vm scög þan er vit eigom saman oc queþa ascógin at coma þar vii. náttu fresti fyrir midian dag.¹ queþ ec þic lögscriptis. Hann *scal* handsala honom til quamona ef hann vill láta uppi scogar scripti. Ef hann lætr eigi uppi scógar scripti. vardar honom utlegð. EN ef sa quedr eigi sva scógar scriptis sem nv er tint. þa *scal* biða til hávstz oc *scal* eigi fyr þa scripta scóginom en eptir hælge þa er iii. vicor lifa sumars aðr. Sa er scripta vill láta *scal* quedia bva til v. landeigendr þa er scogi bva næstir iii. nóttom fyr oc nefna vatta. Nefni ec íþat vætti² at ec queþ þic

a) = A. M., c. 35.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet.

.N.^o. at fara til scógar scriptis at scripta með okr N.^o. at coma þar fyrir midian dag oc scripta scogi með ocr.¹ queþ ec þic lög quod. Bvar scolo scripta scógi sva at þeir scolo riodr deila þeim (S. 140, b.) er meir hevir neytt scógar. Ef eigi er riöðrom hægvin scógrin oc er valedr oc scolo þeir þo sva scripta þa at hin hafe þeim mvn vidara er miðr neytte at þeim þycki iafn lutr þeirra. Ef hvom syniz at hin hafe meir neytt en sins lutar scogar. oc verðr hann secr vm iii. morcom enda *scal* hann gialda tuenom giöldom. sem bvar þeir virða .v. er næstir bva scóge. ^a Men eigo² eigi at hógva iscóge þeim er ii. eigo saman eða fleire nema þeir lofe allir. Ef menn hógva þan scóg at eins manz lofe oc verþr sa sótt vm er hægvit hevir. hann a at beiða ser biarg quidar at bera vm þat hvart hann hygðe at hin ein ætte³ scógin er honom lofaðe eða eigi. Nu ber þat quidr at hann hygðe at hin ætte ein þa við honom þorf til varnar. en sa verðr secr iii. morcom er lofaðe scógar hocit. við þa er eigo með honom iscógenom. oc *scal* hann gialda tuenom giöldom hveriom þeirra slict sem til kemr. ^b Ef maðr fer vm scog anars manz með sleþa eða klybbera. eða við⁴ bönd eða vagn eða vagar oc bilar reiðe hans. hann a at hógva til þess sem hann þarf at beta. oc lata eptir licia hrá. Hann *scal* segia til a enom næsta bæ þar er

a) = A. M., c. 34, S. 292¹⁴.

b) = A. M., c. 35, S. 295³.

1) Punctum er tilföiet.

2) Først skrevet ego, men i derefter tilföiet over Linien.

3) Istedesfor de første Bogstaver i dette Ord synes Afskriveren først at have skrevet ef, men derefter forandret dette.

4) Først abbrevieret ved et v, ligesom Præpositionen við, men ð derefter tilföiet ved Siden af i.

aleið hans sé hvat hann hevir högvit. hann skal handsala þeim manne er scogin á verþ sliet sem hvar virða oc hafa goldit a xiiii. nóttom enom næstom. ella verðr eigi heimillt viðar höcet. **Ef maðr** hęgr trę eða ii. iscoge anars oc fęrir eigi abrott þa vardar utlegð. oc vi. avra averke oc scolo scogar hvar bera quido vm þat. **Ef maðr** fęrir abrott þar á sa er scóg á cost at fęra til gertökis oc til iii. marca sectar oc til gialda tuedra oc hafa til heimilis hva v. þess er sottr er. **Ef maðr** hęgr trę iscoge anars eitt eða ii. oc hylr stofn oc hefır abrot trę ór scógi. þar a sa tvá coste er scóg á. þan anan er aðr var talit en (s. 141, a.) en anan þan at fęra til þyðar þeim er stofn hulðe. oc hafa xii. quid til goda þess. er sa er iþingi með er sottr er. **Ef hann** hęgr .iii. trę iscoge anars eða fleire oc fęrir abrott or scoghe. þar a sa ena savmo coste er scóg á sem þa er stofn være hulðr. **Ef maðr** hęgr scyle hög avide eða scefr sva at spell se at. þat vardar utlegð. oc avere vi. avra. En ef hann viðr v. avra scada at þvi eða meira eða hęgr hann merke biore. þa vardar honom fiorbavgs gard við huern þeirra er þar a mark í biore þa. **Ef maðr** fęrir scógar marc eða engia eða afretta. eða landz merke. þat vardar honom fiorbavgs gard við huern þeirra er þar a marc til oc skal quedia ix. heimilis hva a þingi þess er sottr er. **Ef maðr** ascógh í anars lande oc a hann at neyta scógar þess sva sem ihans lande væri sialfs at hęva. Hann skal eigi hross hafa vm nætr þar. hann skal gera col þar oc hafa abrott fęrd fyrir vetr nætr enar næsto. oc hylia þar grafar sva at eigi ligi fe í. **Ef hann** hylr eigi grafarnar þa verþr hann utlagr iii. morcom. hann skal giallda fe þat er þar fær scada af grofom þeim sva sem hvar v. virða þess er sottr er. **Ef maðr** vill ser

nyta lim þat þa skal hann bera þat saman i cösto oc sva favsca eða stofna oc hafa brót fört a xii. manadom enom næstom. **Ef maðr** vill ser nyta stofna. þa skal hann um hafa rött fyrir vetr nætr enar næsto. **Ef eigi** er rött vm stofna fyrir vetr nætr enar næsto. eða er eigi saman borit lim eða favscar. oc a sa þan við þa er land á undir. þott icösto se borin viðrin oc vardar þeim utlegð er cösto á ef eigi er abrot fört a xii. manadom enom næstom oc a sa við sin er saman har heart sem er hrár viðr eða anar. **Sa maðr** á at beita iscoghe anars er land¹ a undir scogi þeim meþan fe hans bitr meir gras en við. **Ef sa maðr** sitr sva nær scógh þeim er hann á þa a hann beita fe sino scógh- (s. 141, b.) en ef meir bitr scógh en sino. **Þar er maðr** beitir scogh anars meir en sino þat vardar utlegð þeim er þat gęrir oc bęta avvisla sem hvar v. virða. **Ef hann** recr fe sitt eða lætr reca iscóg anars oc verþr af þvi .v. avra scade eða meire þat vardar fiorbavgs gard oc a sa söc er scogh á. **Ef maðr** beitir þa iscoge þeim er hann a í anars lande er fe bitr sino meir en scógh þat vardar honom utlegð oc a sa þa² söc er land a undir. **Ef sa maðr** recr fe sit iscogh manz eða lætr reca er hvarke a scoghenn eða land undir. þa verðr hann utlagr við hvarn þeirra. en ef .v. avra scade verðr ascoge eða meire sa er fe hans gęrir. þa vardar honom fiorbavgs gard við þan er scog á. **Huerr maðr** a vöxt viðar i scogar marke sino meþan hann a fornau við þar. **Ef þeim manne** er grunr at þvi er land á undir. viðe anars at hin neyte miðr viðarens en þa munde hann ef hann ætte siálfr landit. þa á land-

1) Først skrevet lande, men det sidste Bogstav dernæst udmaculeret.

2) Skrevet þa sa, men Ordenen derefter forandret ved Henvisningstegn.

eigandin at stefna honom til scila oc telia hann af vextin-
om af því at hann neytir miðr scogarens en þa mundi
hann ef hann sei eigi til vaxtarens oc stefna at heimile
þess er sottr er. oc quedia scogar bva vm þa söc. Ef
þat berr quidr at hin neytti miðr scógar en þa munde
hann ef hann sei eigi til¹ vaxtar. þa er hann af vextin-
om. oc asa vext er land á en sa a en forna við sin er
aðr átte. Ef menn høgva scóg þan allan upp er ii. menn
eigo saman eða fleire. oc scolo þeir scipta merki biorkom
með ser oc høgva þær efst.

200. vm misgongor fiar.

^a Ef misgongor verða fiar oc beitir maðr acr anars
eða enge oc varðar þat utlegð þeim er beitir oc beta
avvisla. ^b Ef sa ræðr, at reca sva apr fe anars sialfs.
at hann recr i akr eða engi eða sva at hann villde
at í akr eða engi gengi. þa varðar þat utlegð vm þat
oc beta avvisla. Ef v. avra sca- (s. 142, a.) ðe verðr
af fiar rétte þeim eða meire þa varðar fiorbavgs gard
oc a sa þa söc er acr eða enge átte eða andvirke ef
þar var til rekit. Ef anar maðr rekr feet i akr eða
engi eða i andvirke manz vis vitande at rade sino oc þess
er feet á oc verþa þeir bapir utlagir oc varðar þeim
báðom iafn micit hvart sem scade verðr meire eða mine.
Ef maðr recr bu fe manz anars eða lætr reca sva at
mals misir. eða hann villde máls lata missa. þat varðar
fiorbavgs gard en þa misir bu fe máls er þat komr
vm aptan heim er vm morgen scylde. eða þat vm morgin

a) = A. M., c. 9, S. 229¹¹.

b) = A. M., c. 10.

1) Tilföiet.

er vm aptan scylde. Ef maðr setr in bu fe anars eða
recr sva hart eða særir sva at nyt bregðr við oc varðar
þat fiorbavgs gard oc asa sacir þær er bu fiar nyt a.
Ef sa maðr verðr sottr vm þat at hann hafe rekit bv fe
anars sva at máls misse. hann a at quedia ser biarg
quidar vm þat hvart hin munde fina bu fe sitt ef hann
villde sva at eigi misti máls. Ef þat ber quipr at hin
mundi fina eða fina láta ef hann villde bu fe sitt sva at
eigi miste máls. þa versc hann sökine.

201. ef menn eigo afrétt saman

^a Þar er menn eigo afretto saman .ii. eða fleire þeir
scolo reca fe sitt i afrétt er .viii. vicor ero af sumri oc
reka i afrétt midian. oc hafa or rekit afréttene er .iiii. vicor
lifa¹ sumars. Ef aðrir menn reca fe sitt i afrétt en eigi.
oc hafe eigi lof til allra þeirra er afrétt eigo. þat varðar
utlegð við alla þa er olofat hafa. Eigi scolo menn slá
i afrett en þat varðar utlegð. enda er oheilact heyit. en
ef hann ferir abrott þa eigo þeir orðe vm at rada er
afrétt eigo. ^b Eigi eigo menn lofa i afrett nema í tala sé.
þa a huerr at fylla i tölo sina. Ef fe manna verðr epter
í (s. 142, b.) afrétt oc er þat vite lavst. þeim er eigo.
Eigi eigo menn gera sel i afrétt. þeir menn eigo hriota
sel er þar eigo afrétt. En sa er utlagr er sel gerde eða
gera let við alla þa er afrétt eigo. oc sini utlegð við
huerru þeirra. Engi maðr scal beita afrétt þær vicor ii.
er a midle ero þess er vi. vicor ero af sumre. oc .viii.

a) = A. M., c. 36.

b) = A. M., l. c., S. 301²³.

1) Tilföiet.

vicor ero af sumre. þeir menn er næstir bva afrétt eigo at beita afrett a valt bý fe síno nema fra því er vi. vicor ero af sumre oc til anars dags vico þess er iiii. vicor lifa sumars þuatdagin adr. Ef menn beita afrétt þær vicor .ii. er hann a sycn at ligia oc vardar þat utlegð við hvern þeirra er afrétt þan á. Þat vardar utlegð ef menn beita af rétt or seliom við hvern¹ þeirra manna er þan afrétt á. ^a Ef þar er eigi talit fé í afrétt eða sva þott ise talit oc se afréttir versnaðr sva mioc at fe mundi þa verða feitara ef færa væri í afrétt. Nu vill maðr lata telia² í afrétt. hann scal fara íþingbrecco avarþingi því er hann er sialfr þing maðr í. oc nefna ser vatta. Þpat vätte at ec queþ þa menn alla at fara til afréttar þess er ver eigom saman. oc queþa á afrettin oc nefna nockora menn oc coma þar fyrir midian dag oc queþa á hvar coma scal at finaz xiiii. náttu fresti oc queþ ec þa menn alla i tölo er eigo afrétt þan oc mvn ec þa hafa quadda bva til at telia fe í afrétt þan. v. bva scal hann quæðia at telia i afrétt þa er næstir bva afrétt. oc þeim stad er þeir scolo finaz landeigendr .vii. nóttom fyr eða meira méle þa bva er ecki eigo í afrétt oc réttir sé at heyrrom við hann oc scal hann eigi queþia feðr eða brøðr ne sono þeirra manna er með honom eigo afrétt þan. Sa er quæðia vill bva itölo. hann scal nefna ser vatta.³ nefne ec íþat vätte. at ec queþ þic .n°. at fara til (s. 143, a.) at telia fe iafrétt várn .vii. náttu fresti oc coma þar fyrir midian dag oc quæða a hvar hann scal til coma.

a) = A. M., c. 41.

1) Ordene við hvern ere tilfoiede efter den arnam. Skindbog.

2) Tilføiet.

3) Punctum er tilføiet.

Rumhælgan dag scal bva quæðia oc sva i telia. Eio scolo þeir adr vina. Til allra eida þeirra er menn vina eigi a þingi oc scal sa fá béc til eða cross er quæðr þeirra mala er eida scal vm vina. En þeir scolo sva itelia at þar verðe eigi fe at feitara at því er þeir hycia at færa se í afrétt þeim enda hygi þeir at scipaðr se til fullz. Talit scal i afrétt adr viii. vicor se af sumre.

202. vm itolo

Sina itölo scal huerr þeirra fylla hvart sem hann vill sino fe eða anars. Sa þeirra er fleira fe hevur i afrett en sina itölo verðr utlagr við alla hina adra er afrétt eigo. Kugilldom scal i telia sem ibúland. Eigi scal svín hafa i afrétt oheillog ero þav. Ef menn ero eigi asáttir a afrétt. þar scal sa fara íþingbrecco er scil vill¹ gera a afrétt þan dag er fyrstr er rumheilagr íþvi þingi er hann er þing maðr oc nefna ser vatta. Nefne ec íþat vätte. at ec queþ þa menn alla oc beidic er ser telia hlut i afrett þeim oc eiga lataz at luta með ser hver dome scal uphallda við mic oc hafa lutat sva at þeir kuni segia mer a leið oc quæða a afrettin. Ef þeir vilia skil a gera þa scolo þeir fara til leidarinar oc luta þar ef² eigi er adr lutat. oc scal sa handsala er hlavt. En ef sumir bioda luton en sumir coma eigi til. oc ero þeir vardir söc er til coma oc scil bioda en hinir allir utlagir. er oscil gera a við þan er beidde. Ef þeir gera eigi scil á huerr dome scal hallda upp við hann sva at hann vite aleid þeirre er sa gode heyr er hann er íþingi við. hann a kio- (s. 143, b.) sa þa hver domi scal upp hallda

1) Herefter skrevet a, men dette dernæst udprykket.

2) Skrevet et.

við hann þeirra manna er í afrétt þeim á oc segia íþing-brecco eða þar er menn segia nymæli nema sa se þar. þa skal segia honom siálfom. hann skal með vatta segia oc sva kiosa. Sa er doms vill quædia skal fara til heimilis þess manz er hann kys at eiga dom við. oc nefna ser vatta. Nefni æc íþat vætte. at ec queþ þic .nº. afréttar doms at eiga við mic oc coma til xiiii. natta fresti oc quæda a domstadin oc coma þar fyrir midian dag. queþ ec þic lög quod. Hann skal sva scilia iquod sine at þeir eigi dom anan dag vico þan er lavgar dag hin næsta adr lifa iiii. vicor sumars ef sa er rumheilagr. En ef sa er heilagr þa skal en næsta dag eptir rumhælgan. Rumhælgan dag skal doms queþia en ef sa dagr er heilagr er xiiii. nóttom er fyrir dómín. þa skal hann queþia in næsta rumhælgan fyrir. Þa skal hann doms queþia er rumheilagr dagr se þa er hann legr domstefno oc sva hin næsti eptir. Ef þeir menn verða sivkr eða sárir er þar scylldo domi hallda upp oc eigo þeir at selia avdrom manne ihönd domnefnona. oc sva þav mal öll er þeir scylldo fram færa at domi þeim. Oc skal bera vætte þav i dom er hin siúke selde avdrom manne mál sin. En við þan skal dom ryðia er quaddr var. Ef sa ger eigi nefna dom er quaddr var at hælmingi. Þa skal sa nefna allan er quadde oc er þat þa iafn rélt sem þeir nefnde baðir. Enda er þa engi ruðning til domsens. Ef þeir coma baðir til doms er nefna scylldo. oc skal vi. menn hvar þeirra nefna i dómín. Ef sa kómr eigi til er quaddr var (S. 144. a.) þa skal sa nefna xii. menn er quadde. Hvar þeirra a ruðning ena meiri¹ við anan vm dom er dome hallda upp skal enskis þeirra fader ne sonr ne broþir

1) Ordene ena meiri ere først udeglemte, men derefter tilføiede i Morgen.

idomi¹ er þar eigo lut iafrett þeirre. Sa skal quædia v. bva er doms quadde vii. nóttom fyrr eða meira mele þa er næstir ero afrétt. Þeir menn allir er þar eigo afrétt þann scolo quædia heimildar vatta sina vii. nottom fyr eða meira meli til doms þess er þeir eigo. en ef eigi ero vátar til þa scolo þeir queþia bva þa at domi istað vatta er sa quaddi til doms er doms quaddi. at bera vm þat huern lut huerr þeirra a í. þeir ii. eigo ruðningar er domi hallda upp. Menn þeir scolo eida vina allir er lög scil scolo fram færa at domi þeim. skal þat huerr þeirra fela undir eid sin. at ec mvn þat telia mer i afrétt þena sem ec hyg at ec eiga. siþan skal quidr bera hvar hver þeirra a sva i sem þeir telia eða mina. Vátar oc quid menn oc domendr scolo sva eida vina sem at þinga dome. Pat skal domr dæma hueriom þeirra sem gögn baro til. Bva þa er þangat voro quaddir skal quædia at telia fe í afrétt ef eigi var adr talit. af² þeim monnom er eigi færa gögn sin fram at dome. þeim skal ecci dæma. ^a Ef þeir menn ero iomegð eða farnir af lande abrott er afrétt þan eigo er domr var á. oc var mál þeirra eigi til buet. þeir scolo heimta sitt at þinga dome oc stefna vm þeim monnom ollom er þan afrétt eigo. ^b Frum gögn öll scolo fram boren i dom þan adr sol se undir. En þeir scolo dæma þa nótt nema þeir vile allir vm dagin eptir.³ lokit skal fyrir midian dag dome þeirra anan dag.

a) = A. M., I. c., S. 324²⁰.

b) = A. M., I. c., S. 322¹⁷.

1) Ordene i domi ere tilføiede efter den arnam. Skindbog.

2) Den arnam. Skindbog udelader af.

3) Punctum er tilføiet.

203. Ef fe gengr at meine monnom

^a Þat er mælt ef fe gengr iengiar manna eþa í andvirke þat er hann hevír i afrett rekit. *eigi* utlagaz (s. 144, b.) *hann vm þat*. Ef fe manna gengr or afrétt oc íland þess manz er næstr býr afrétt. Sa á coste iii.^a þan einn at reka fé iafrétt miðian. þan anaz at hafa i *sino* lande. en þan hin iii.^a at reka heim til þess er feit á. Ef hann rekr feet i anars manz land oc utlagaz hann við þan. *Þat er mælt* of þan er þa er rekit feit iland eþa *sva þott þat* gange sialkrafa oc a¹ sa slica coste ena somo sem sa er næstr býr afrétt. oc *sva huerr þeirra manna* er fe þat komr iland. Þan eigo þeir oc cost at láta ganga fe þat þangat er vill er gengr or afrétt. Ef *maðr* rekr geld fe anars *sva* at v. avra scaðe verðe á eþa meire oc er þat spellvirke et meira oc *vardar þat fiorbavgs gard* oc á sa² þa sōc er fe á við þan er rak feet eða reka lét.

204. fra suelli qui.

^b Ef sa *maðr* vill gera suellte qui er næstr býr afrétt oc á hann þat. *hann scal* segia til þess íþing brecco avarþingi þvi er hann er siálfr í. at hann *mvn* gera suelli qui ilande *sino*. til afrettar fra bolstað sinom. eþa *sva* ef hann hevír gerva. *hann scal* nefna vatta at til sögone oc neyta ef hann er³ sótr vm þat at feet

a) = A. M., c. 42, S. 3271.

b) = A. M., c. 43.

1) Tilføiet.

2) Først skrevet þa, men derefter rettet saaledes.

3) Ordene hann er ere skrevne to Gange, uden at være overstregede paa det første Sted.

svalt þar. *Hann scal* *sva* gera suelli qui at *eigi* drucne fe þeirra manna er þar eigo ne troþiz oc láta blið á oc grind fyrir eða hurð *sva* at upp vm luke eða apr. *Hann* a lavgar dag in at setia gelld fe þat er ór afrétt gengr fyrir non. Ef fe þat treyðz ísuelli qui þeirre isavre eða íþrong eða drucnar eða fellr gardr á. þa abyrgiz sá er in lét setia.¹ ef v. avra scaðe verðr á oc *vardar þat fiorbavgs gard*. þoat suelli eða stangiz i qui þeirre sua at deyi oc abyrgiz sa *eigi þat* er in lét. *Menn* eigo at lata ut fe sítt or qui þeirre þott heilact sé. *eigi scolo þeir draga* ut ef heilact er. *Annattueggia scolo þeir* lata ut alt feet or quíne eða ine alt ef draga þarf. (s. 145, a.) Þar er *menn* lata fé or suelli qui oc er þeim scylt at reka fe þat i afrétt miðian eða lengra. Ef þeir lata ut fe þat oc reka *eigi* *sva* þa utlagaz þeir a beitene þeirre er þeir beita land hins. þo at *maðr* reke fe sítt i afrétt miðian en *hann* late anara manna fe ganga vm land hins þat er með hans fe var ine þa er hann lét sítt fe út. þa utlagaz hann við þan er quína á. Rett er at *maðr* gøre hvart er *maðr* vill lata ut alt féet oc reka í afrétt miðian eða sítt eitt. oc byrgia hitt er ine er. en utlagaz hann vm alt ef af þvi beitiz land hins at hann lave upp quína. En ef *maðr* brýtr suelli qui *vardar þat utlegð* oc vi. avra averke. enda bota avvisla. Ef .v. avra scaðe verðr at þvi eþa meire þa *vardar fiorbavgs gard*. ^a *Eigi scal* hross setia isuelli qui.

a) Denne Tilføining findes ikke i den arnamagn. Skindbog

1) Punctum er tilføiet.

205. vm garð lag.

^a Ef sa¹ maðr vill beiða garþlags² er næst a land afrétt. en³ þat er afrétr er .ii. menn eigo saman eða fleire. Hann skal fara íþingbrecco ávarþingi því er hann er sialfr þing maðr í sva at þar se meire lutr þingheyianda oc nefna vatta rumhælgan dag. Þþat vætte at ec queþ oc beiðe þa menn alla garðlags er afrétt þan eigo oc queþa á afrétten at legia lög garð amille landz mins oc afréttar þeirra. coma fyrir midian dag xiiii. natta fresti oc queþa ahvar þeir scolo sínaz.⁴ mvn ec þa hafa quadda bva til þa er næstir ero því sem garð lag scal vera. oc nefna vatta oc quedia at deila garð amille sin oc þeirra manna er afrétt þann eigo. Buar scolo quaddir vii. nóttom fyrr eða meira meli. Þeir scolo hálfan garð legia er afrett eigo. en sá hálfan er quadda. scolo þeir sva langan legia sem hann vill oc sva scolo þeir hvarir þan bota scm þeir lavgðo.

206. vm garð lag

Ef þeir vilia beiða garð lags er afrett eigo (S. 145, b.) þan man er land á næst. þa scolo þeir fara til heimilis hans oc quedia hann garð lags oc fara⁵ sva at sem á millom bólstaða scylde gerþa lavg garð. Sva scal gerða

a) = A. M., c. 44. Dette og det følgende Capitel fattes i den arnam. Skindbog, dog udenrettel som det synes kun fornedelet Afskriverens Forglemmelse.

1) Skrevet over Linien.

2) Skrevet med en klodset yngre Haand, da Afskriveren vel har bestemt en en Plads for dette Ord, men glemt at skrive det.

3) Rettelse for er.

4) Punctum er tilføjet.

5) Tilføjet ifølge Gising.

þan garð sem bvar sia at hann má orka á iii. sumrom er bólstað á. en afréttar menn halfan við hann. Ef bvom syniz at lengra þurfi garðin en sa¹ orke hálfom er quaddr var. þa scolo afrettar menn gerða þan lut er hann orkar eigi a iii. sumrom. þar scal lög hlið agarde oc sva vm buet ef þar er þioð leið at garde. Men eigo þat at vina við löggarð þan at fá ser elldibranda. oc reka heim smala sin. Eigi scolo þeir sva reka aðra syslo at þat dueli garð lagit. Huarir sem oscil gera öðrom vm garð þan. þa scal sva fara sócn sem þar er menn ero garð lags quaddir amilli bólstaða. Men ero scylldir at lúca lög hlið aptr alög garde ef sva er vm buit sem ilögom er mælt. Ef sa lýcr eigi aptr hlið er eptr fer igögnom þa verðr hann utlagr vm þat. oc a sa þat fe er hlið scylde halda á garde. Hvargi er hlið er brotit agarde vardar þat utlegð. oc vi. avrar at bota avvisla. Þar er lög garðr er gør a meðal afrettar oc bols þess er næst er af rétt. þar scal eigi vera suelti qui a þeim bolstað. Ef maðr recr fe manz or afrett oc kómr eigi aptr þa verðr hann utlagr vm þat við hin oc abyrgiz hann feet.

207. vm suín.

^a Eigi scal suín hafa í afrétt b oheilög ero þav i anara manna lande við averka en þess er á nema tún suín se þat er hringr eða knappr eða við se i rana. Ef maðr drepr svín anars ilande sino oc banar hann scal

a) = ovenfor c. 202, S. 115¹² (A. M., c. 41, S. 315¹⁷).

b) = A. M., c. 11.

1) Ordene við hann — en sa, der udgjøre en Linie i Skindbogen, ere meget utydelige og have Udseende af at være enten med Flid udmaculerede eller maaskee skrevne med mindre varigt Blæk end det øvrige.

hlyia þar hræ sva at þar falle *eigi* á dýr ne fuglar oc gera orð þeim er svín á. Ef hann veit *eigi* hverr suin á. en þa skal hann segia *þvom* sinom til eþa a samquamo (s. 146, a.) ine næsto. Ef hann gerir *eigi* orð þeim er svín á eða sva siðla at þav spillaz þaðan fra er hann visse hver átte. þa verðr hann utlagr við þan er átte oc giallda giolldom einom. Ef hann drepr suin til þess at hann nytir ser þar a sa orðe at raða er suin á. en ef suin spillaz þviat hann sagðe *eigi* til sem mælt var. oc verðr at v. avra scade eða meire oc varðar þat *fiorbavys* garð. Ef *maðr*¹ drepr suin manz i anars lande enn sino. þa er sem hann drepi i þess lande er suin á.

208. Vm veiðar.²

^a Hver *maðr* a at veiða fugla oc fisca í *sino* lande.³ Ef *maðr* teer einkynta fugla. þa skal gera orð þeim er þa fugla á. oc varðveita sva at *eigi* spilliz. Ef hann nytir ser þar a sa orðe at raða er fogla á. ^b Ef *maðr* vill veiða fugla avötnom þeim er þeir eigo fleire saman. hann skal fyrir sino lande róa fyrst. en þott þeir fare oc tace hann þa við anat land eða á anars manz lande þa er honom heimil veiðrin. *Eigi* a hann at elta fogla or anars manz veiðe stöð. Ef *maðr* fer iveiðe stöð anars manz olofat oc a sa orðe at raða er veiðe stodna á. Ef merke ar ero oc eigo⁴ þeir baðir at veiða í at odeildo oc draga vá at hvaro lande er þeir vilia. *scolo* þeir *eigi*

a) = A. M., c. 47.

b) = A. M., c. 49, S. 3491.

1) Skrevet over Linien.

2) Dette Capitels Initial er større end det sædvanlige.

3) Punctum er tilføjet.

4) Bogstavet i i dette Ord er skrevet over Linien.

veita avðrom monnom at veiða í áne. Nv ef anar þeirra þickiz vera vanlute við anan. þa skal sa beiða deilðar þan er á ána við hann at coma til a .vii. natta fresti oc quedia bva v. iii. nóttom fyrir þat er deila skal ána. eða meira mele. Þa bva skal quedia er næstir ero áne. þeir *scolo* scipta vikom eða smærom. eigo þeir at raða er lengrom vilia scipta. þót hvar comi *eigi* fleire til en iii. oc er þo rett deild þeirra. Su deild skal halda með þeim þat sumar. en þa eigo þeir at veita monnom veiðena ef þeir vilia at sinom (s. 146, b.) hlut hvar. *Eigi* skal *maðr* leggja net vm þvera á oc bana fisc för. oc *eigi* gera ker í ne teinor. oc *eigi* gerþa sva at *eigi* se hlið á nema hann eigi alla ána. Net skal legia strandlage. Garðr eða net er oheilact ef vm þvera á er lagt eða gert oc varðar þat utlegð. ef¹ sva er gert við hvarn þeirra er veiðina a fyrir ofan. ^a Nu ero quislar fleire oc scalat hann bana fisc för ine eine quisl. nema þar se mini fisc for en i anari oc *eigi* hann ein quislina fyrir ofan.

209. Vm reka.

^b Hverr *maðr* a reka fyrir lande sino viðar oc sela oc huala oc fisca nema þar se sölom selt fra lande eða gefit eða goldit oc þat hverr þar sem heimillt er. Ef viðr kómr afiro manz hann skal marca þan viðar marke sino. rétt er at *maðr* vaðe til ef tré er sva micít at hann kómr *eigi* or fløðar male. Ef tré þat kómr a anars

a) = A. M., c. 50, S. 3517.

b) = A. M., c. 52.

1) Afskriveren har først skrevet Et (med stort E), men derefter forandret dette saaledes.

manz fíoro oc asa tré sítt er marc á. en sa scal orð gera er þa er treit a land rekit þeim er á þa er hann ma. Ef við rekr í gegnom merki osa upp a land. oc a sa þan við er land a fyrir ofan. ^a Ef birki við recr ut at merki osom oc a sa þan við er land a fyrir ofan rekan. **E**f við recr at ám ofan oc festir i eyrom eþa recr a land upp. þa á sa þan við er land a eða eyrar nema ein maðr eigi scóg fyrir ofan. ^b Ef nyia ósa brytr út igognom fíoror manna oc rekr við upp igögnom þan ós a land. oc ása þan við er fíoro á fyrir utan. ^c Ef maðr tecr tré eða tvav af fíoro manz scemre enn .iii. alna bæde saman vardar þat iii. marca seþ. oc gialda tuenom gioldom. EN ef maðr tecr .iii. alna tré eða lengra eða sva þott scemre se. oc se iii.^a alna öll saman. þa ása orde at ráða er við á. ^a Þar er tré ero hulþ i iorðo ofar en nv gangi floð til. oc a sa þav (S. 147, a.) tre er land a fyrir ofan. EN ef tré ero ífløþar male þot se sande orpin eða i griote se föst oc a sa þav tre er fíoro á fyrir ofan.

210. hve fara scal vm reka fíoror.

^e Ef menn róa fyrir land fram oc briota arar eða þilior eða meiða þeir farcost sin. oc eigo þeir at taca við af fíoro manz oc beta farcost sin oc legia eptir hráe oc segia til at bygd þeirre er næst er. þeirra er þeir coma til hus. Þeir scolo giallda hinom við sin. er þeir finaz sva sem bvar þeir virða er fíoro ero næstir. eða handsala.

a) = A. M., I. c., S. 355¹¹.

b) = A. M., I. c., S. 354⁸.

c) = A. M., I. c., S. 355²⁰.

d) = A. M., I. c., S. 354¹⁹.

e) = A. M., I. c., S. 356⁹.

Ef þeir segia eigi til viðar tükonar at næsta huse er þeir coma til. þa sekiaz þeir atokone eða láta þeir eigi þeim verð uppi er viðin átte at giolldom eða at handsödom.

211. vm viðar flutning.

Maðr a at flytia við þan er hann fíor a flote fyrir utan þat er fisc ser af borðe oflattan fyrir annars manz lande. þat scal þorscr vera sa scal sva micill vera at hann se¹ alnar i eyxarþærom flattr. Sa fiscr heitir gilldingr. A þvi borðe scal sia þan fisc er til landz veit þaðan or fíoro er fyrvir utarst. **T**aca a maðr við þar at flytia við land ef eigi er ván at festi nema sva nær se fíoro manz at sia mundi fisc af borðe ef eigi bære land fyrir or þeirre fíoro er festa ma reca á. Sva a allar flutningar at taca oc sva hual. ^a Ef maðr flytr við a anars fíoro hann scal eigi lengr ligia þar en .iii. nætr ef þat er reka fiara. En ef þar ligr lengr þa verðr sa utlagr. Cost a hann at færa up a land or fíoroni oc hafa abrott fert a xii. manaðom.

212. vm veiþar a siá

Men eigo allir at veiða fyrir utan netlög at osekió (S. 147, b.) en þar ero netlavg utarst er sel net stendr grun .xx. mösqua diupt at fíoro. oc comi þa flár up.

213. Vm hualflutning

^b Ef hual recr afíoro manz oc a hann at festa þan hual þott drottins dagr se sva at honom þycki ohætt at

a) = A. M., c. 53.

b) = A. M., c. 55.

1) Tilföiet.

ut slíte. hvart sem hann hefir heldr til festar fornar eða þær er hann scer af hval til. Rétt er at hann festi þeim festom er hann rístr af hvalnom oc bera þar festar um stocka eða steina. hann scal scera þan hval. Ef fiósir slítr ut fyrir honom oc recr a anars fioro. oc a sa þan hval er fióro á ef lengra er fra fioro marki en ördrag en ellegar eigi. Ef hualen slítr ut með festom oc rekr a¹ anars manz fióro. oc a sa þan hval er á þeirre fioro átte er festar voro fyr ibornar. Ef sumr er festar stúfr á lande oc ber þat quidr at sva var festr hvalrin at haldaz mundi islíco vedri sem þa var er þeir höfðo festan. Nv ber þat quidr at eigi munde halda þa er sem hvalrin se ofestr. oc a sa ecki iþa er festi þan hval.

214. Vm hval reka.

^a Ef hval rekr afioro þa er leigo lande fylgir því er leigo maðr byr á. hann a at festa hval þan oc senda man þan er fare fullom dagleidom til fundar við þan man er fioro á fyr en hann gange á at scera hval þan. Hann a at scera þa hvalin þegar er hann hevir sendan manin oc þeir menn er vilia með honom oc scera til fiordungs sva at þeir hafe in fiórða lut er scera til þess er sa kemr til er hval á. þa a sa at raða er hval á fyrir þeim er o scoren er. Þeir menn abyrgiaz þan hval allan er scórin er. er scáro við þan er á. EN ef (s. 148, a.) þan slítr ut er o² scorin er oc abyrgiaz þeir eigi þan ef þat ber quidr at þeir festi sva er scáro sem þa munde þeir ef þeir ætte þan hval. EN ella abyrgiaz þeir ef eigi ber

a) = A. M., c. 56, S. 363¹⁵.

1) Tilfóiet.

2) Først udeglemt, men derefter skrevet over Linien.

þat. ^a Ef þar recr hval afioro er anar maðr a land fyrir ofan en anar fióro oc ahver at scera þan hval þeirra munna er sa maðr lofar er land a fyrir ofan nema sa hafe vm boðit ödrom manne er fiórna á oc scal sa þa fyrir raða. Sa er land a fyrir ofan¹ scal sva orð gera þeim er fioro á oc sva at öllo fara sem þa er leigo maðr byr fyrir ofan þess manz fioro. er landit a þat er hann byr á.

215. vm reka hval.

^b Ef hval rekr aland manz oc a hann allan. en ef scot er í þa á sa halfan hvalin er scot a í ef hann kemr til at scera. en sva scal leita scotzens sem hann ætte scot í hval a anars fioro en ef hann veit huer á oc scal hann göra orð þeim ef sa er sva nær at comaz má tui-vegis þangat þan dag er þa er. ^c EN scothual scolo v. bvar virða pundara vegin. en landeigande scal scera scot manz lut til hælmingar ef sa kemr eigi til er scavt. EN ef hann kemr til er sumr er scorin oc a hann at raða enom oscorna avalt en hin er scar scal hafa fiordung þess er hann scar. EN ef þa scilr a scotit oc scolo ii. menn sana þat með þegnscapar lagningo sini með honom. oc hans scot se er til telr. ^d EN ef eigi finz ihualnom scótit en finz ifiosonom oc scal þa virða með þeim hvvm er þar ero næstir er finz scotit. ^e Ef hval slítr ut þan

a) = A. M., c. 57.

b) = A. M., c. 59.

c) Jøfr. A. M., c. 60.

d) = A. M., c. 61.

e) = A. M., c. 62, S. 372²⁵.

1) Herefter skrevet nea (nema), men dette derpaa igjen overstreget.

er menn hafa scorit oc finz scot í hvarge sem a¹ land recr þa a scot *maðr* heimting sins lutar at ollom þeim monnom er fioro átto þa er hvalren kömr á huegi er (s. 148, b.) marga stæde sem kömr oc sva þoat menn scere a flóte *eða* ascere.² a sa er scot a at varðveita *scal* virða lata hvalin oc vega með pundara. sva at þeir allir se er fiorna átto þar. er sa hualr com. *eða* af scipi scáro. Ef þeir spyria fyr at³ scot var i en þeir hafe selldan hvárt sem þeir scáro þan hual fyrstir *eða* síðarstir. Þeir hvar scolo virða er þar ero næstir er hualrin com aland. b Þeir menn allir er af þessom hual hofðo lut oc þeir vite at scot var í scolo hafa verð sva micit sem scot maninom byriar huerr af sinom lut til aldingis. c Nu hafa þeir eigi sva micit verþet oc verðr þat gerteki oc scolo þeir gialda tvinom giolldom þat er ascortir averðit oc er þat stefno söc oc *scal* *quedia heimilis bva* v. aþingi þess er sottr er. d Cost a sa er scot á at lata varða scog gang þinom er leynir scotino oc *scal* *quedia heimilis bva* hans ix. aþingi. Slícan cost a hann við þan er hualin nýtir ser oc veit at scoteno er leynt. enda a sa cost er scot á at lata varða gerteki hinom er leynir scoteno oc secz hann iii. morcom. enda gialda tvinom giolldom hualin allan scot manz lutin. Þeir menn er eigo ihualnom oc vito eigi at scotino er leynt scolo biöða þegar er þeir verða varir við at iarn hevir verit ihualnom scot

a) Hertil findes intet tilsvarende i den arnam. Skindbog.

b) Jøfr. nedenf. S. 1296 (A. M., c. 64, S. 375¹⁶).

c) Jøfr. A. M., c. 64 in fine og c. 65.

d) = A. M., c. 65, S. 378³.

1) Skrevet over Linien.

2) Punctum er tilføjet.

3) Først skrevet en, men derefter at skrevet ovenover, uden at det første er udstreget.

maninom slícan lut hver hvals verðzens sem þeir hafe til fiordungar scorit. en ef þeir fresta til þess er hann byr sacir ahendr þeim oc scolo þeir gialda verð slíct sem scot maþrin hefðe scorit sialfr. þegar. Ef hann þarf at sokia þa vm oc *scal* hann *quedia heimilis bva* þeirra .v. a Ef hvalr verðr selldr sa er scot var ifundit oc *scal* sa hafa verðit til aþingis er sellt¹ (s. 149, a.) hevir sva micit sem scot manz lutr verðr or hval þeim ef til fiordungs var scorin. en ef eigi er til þings haft. þa a scot-maðrin heimting huals verðz allz þess er ogolldit er oc ma hann stefna hvart sem hann vill at lögbergi *eða* iboanda kirkio garðe oc lata varða iii. marca seþ oc giallda tuenom giolldom alt þat er ogolldit er. b Ef hualr er virðr oc comi eigi fram verðit þa a scot maðr at stefna hvart sem hann vill iboanda kirkio garðe *eða* at lögbergi til utgongo fiarens oc láta varða iii. marca seþ. Sa er stefno staðr rétr þar er menn reiða eigi af hende huals verðit sem mælt er in .v. dag vico i mitt þing. c EN ef hvalrin kömr aleigo land oc *scal* land hven senda man þegar fullom dag leiðom til hans er land a eþa hvalrettin. EN scera til fiordungar unz sa kömr til er á oc þeir menn er at raðe hans scera. en þeir abyrgiaz in scorna við vt flote. en scipta *scal* sva fremmi er sa kömr til er á. d EN ef fleire menn eigo rekan oc coma eigi allir til þa *scal* sva selia anars lut sem sin. EN ef allir coma til oc scilr þa a eigin orð. oc *scal* engi til

a) = A. M., c. 64, S. 375¹⁶.

b) = A. M., l. c., S. 375⁷.

c) Jøfr. ovenf. c. 214 (A. M., c. 56, S. 371¹⁴).

d) = A. M., c. 58.

1) Ordene er sellt ere skreone to Gange i Skindbogen, nederst paa S. 148 b. og øverst paa S. 149 a.

til meira calla EN á EN ef nockor hevír meira EN á oc varðar þat gertøke. EN ef þa scilr ascipit eþa come eigi allir til þeir er eigo oc scolo þa v. þvar enir næsto scipta við bók öllu því er fe er í. ^a EN ef fleire scot ero ihualnom oc eignaz ör því eino scote er at bana hevír orðit oc sýnt er at lögbergi með hinom somom morkom atre eða a iárne hvártz á ein maðr eþa fleire scotit. ^b EN þott scot finizc a (s. 149, b.) sande¹ eða i iðrom a eno sama marke eða i örscotz hælgi a anare fiore oc eigo bvarnir þo hualin at virða oc scal quedia þa til .iii. nottom fyrir virðingina. EN ef bein finaz eða tálcn a eno sama marke eða i örscotz hælgi a anare fiore þa scolo þav fara sem hvalren. ^c EN maðr scal huals verðit vi. alna avra hafa til alþingis oc segia þar til scotzens oc verðzens, at lögbergi enn sa scal ganga til buðar oc segia morc sin er scot á. EN ef hin tortrygvir hann oc scal hann hafa sanadar menn sem heima eða heimilis bva sina .v. EN ef engi maðr verðr til þa scal hafa heim feet en segia .iii. sumor til.

216. vm hval flutning.

^a Ef maðr fiðr hual a flote utar en sia megi fisc aborðe gillding þaðan af lande er festa ma, hann scal flytia þan hval þangat sem hann vill. en ef menn coma til þa er hann eigi scyldr at taca við þeim ef hann ma

a) = A. M., c. 60, S. 370²¹.

b) = A. M., c. 61, S. 371¹⁴.

c) Jofr. A. M., c. 63.

d) = A. M., c. 67.

1) Skrevet a asande.

þo flytia. EN ef þeir bera þo festar í oc eignaz þeir eigi at helldr hvalin ef bvar bera at hin mætti aþr flytia með þat lið er hann hafðe. ^a Ef landeigande er at flutningone oc a hann cost at flytia til sins landz. en ef þangat er lengra þa abyrgiz hann við sina laxs menn. þan hval aland eigande þriþiung en .ii.^a lute þeim er flytia. EN ef fleire ero landeigendr at flytia hualin þa scal til þess þeirra landz flytia er næst a land þeirra er rétt comnir ero til. Ef anar maðr a land en anar maðr eigi fiorona eþa reka oc eignaz sa eigi hvalin flot funden nema hann hafe keypt með öllom goða. ^b Land eigande a ellegar háscerðing oc hniso oc (s. 150, a.) sela oc fisca oc fogla oc þara.¹ ^c scothvals þriðjüng aland eigande EN anan flytiendr EN hin þriðia sa er scavt. EN scot manz lut scal landeigande varðveita sem þa at reka hualr være. ^d Ef grið menn manz fina hvalin oc a hann vere þeirra allt. þa eignaz hann hvalin. EN ef hann átte fisce þeirra at eins. oc eignaz hann eigi meira en þat er bvar virða at fiscen dvelpiz meþan enda hlvt af scipi sino oc abyrgiaz² þeir þo scipit sem adr. ^e EN ef hval rekr sva³ mioc fyrir stravmi eða veðri at hann ræþr scipino EN eigi scipit honom oc scal þa sem þeir hafe ofunden.

a) = A. M., c. 68, S. 381²⁰.

b) Jofr. A. M. c. 54.

c) = A. M., c. 68.

d) = A. M., c. 69.

e) = A. M., l. c., S. 384²².

1) Punctum er tilföiet.

2) Det næstsidste Bogstav i dette Ord er tilföiet ved at skrives over Linien.

3) Skrevet to Gange, uden at være udstreget paa det ene Sted.

217. vm finanda spik

^a Men eigo finanda spik af tuitögom hval odeildom eða meira enn þat ero xxx. vetta. Þar skal finanda spik vera er menn flytia hval eða bera festar í þott þeir megi eigi einir flytia. Þeir menn eigo finanda¹ spik er fyrstir sína þott aðrir menn bera festar í meðan þeir fara at liðe ser. Ef menn flytia hval fra lande eins manz þaðan eða flere en eins er síá ma fisc á borðe. þa verðr þat gertøke². ^b Ef hval rekr fra lande manz oc ero festar stúfar í sva ramlegir at quipr ber at hin hugðe halda mundo er feste þa eignaz hann hvalin þot come i anan stað en þangat skal sækia með scipe eða hrossom oc neyta þar enscis nema vatz. En þo fíósir reke ut oc a sa þær er reka á. ^c Jfiordom eða sundom þar er maðr flytr hval þaðan er sía má fra fleirom löndom fisc af borðe oc eigo þeir allir iafnt þot ein flyti a sit land. Ef menn reka hvala a land oc eignaz þeir .ii. luti en landeigandæ³ þriðjung. Ef hvalar verða (s. 150, b.) i vökom utar en fisc ser a borðe þa a hver slíct er nyta ma ser af. Nu coma menn til oc bera vápn ahuala þa oc festa við isbrún sva at eigi myn sœcqua þa eigo þeir er veida. En ef þeir níta fulltingi anara manna oc abyrgiaz þeir hvalen við hina er þeir nítto ef þat berr quidr at þeir mundo bíarga hvalnom ef þeir væri allir at. Sva micin hlut abyrgiaz

a) = A. M., 1 c., S. 38314.

b) Jvfr. ovenfor c. 213, S. 1267 (A. M., c. 55, S. 3619).

c) = A. M., c. 70.

1) Rettelse for sína.

2) Skrevet gertøke.

3) Afskriveren synes først ved en Feiltagelse at have skrevet landeiganda, men derefter forandret Slutningsbogstavet til æ.

þeir sem hinom byriar at mantale or þeim hval er tapaðiz ef þat ber quidr at þeir mundo öllom bíarga ef þeir væri allir at. Nu þoat menn sciote þingbornom scotom ahuala i vöcom oc eigo þeir engo helldr en aðrir menn þoat davðan reke a land. þa eigo þeir scot lut. Nu gengr vöken alt til landz su er menn særa hvala i fyrir utan þat er netlög ero. oc rena hvalarnir aland þa a sva at fara sem menn reke þa með scipom upp. hver a veide sína fyrir utan net lög. ^a Ef hualr komr amerki þat er scilir fioror manna. oc a¹ hálfan hvar þeirra ef sumr ligr a miðio markeno hvart sem meire er. ^b Ef hualr er isæ inetlögom oc asá er land a en ef utar er oc má síá þo fisc á borðe oc a sá enn þo davðan hval er land á.

218. vm vag rek.

^c Þar er líkom kastar aland oc fe. oc ása er næstr byr at² fœra lík or fløðar male oc gera orð þeim manne er land á þar. oc asa at varðveita feet oc fœra lík með hinom ef sa hevir eigi lið til ein saman. Landeigande skal taca af fe þvi til legcavps oc lícsongs cavps. oc syna hinom hvat hann teer af oc sva þat er eptir er.³ skal hann syna heimilís hvom sinom .v. oc lata virða þat er van er at spilliz oc selia þat ef hann vill. Þat fe heitir vagrek (s. 151, a.) er með líkom castar a land. oc menn ætla alla þa menn fariz hafa er þat fe áttio

a) = A. M., c. 58, S. 36616.

b) Jvfr. A. M., c. 52, S. 3577.

c) = A. M., c. 71.

1) Skrevet over Linien.

2) Rettelse for oc.

3) Punctum er tilføjet.

þott engom casti líkom a land með fe þvi. Land-
eigandin scal¹ sva varðveita fe þat sem þá munde
hann ef hann ætte en eigi a hann abyrgiaz feet. Ef
erfingiar coma til þeirra manna er þat fe hafa átt, oc
scolo þeir hafa til kenendr .ii.^a þa er iheyrom se réttir
er þat visso at fe þat baro ascip. þeir scolo eida vana
at þvi oc legia þat undir þegn scap sin at þeir menn
háro fe þat ascip eða sa maðr ef ein var. Þar er erf-
ingiar coma til fiár þess. oc ahuerr þeirra at stefna hin-
om vm er feet hevir með höndom vm sva mikit sem
þeir raða a at queþa. stefna til giallda.¹ þeir scolo til
alþingis allir stefna oc quedia til xii. quidar goda þan
er þeir ero iþingi með er feet heimta vm þat hve micit
fe sa maðr bar a scip þat er hann átte er sa telr til arfs.
Sva scal huerr þeirra fara þvi male er til þess fiar telia.
Godin a at bera slict sem hann hygr réttaz oc scal sva
micit fe dōma ahendr honom sem quidrin ber nema
varnir come fyrir nokorar. hann scal queþia ser biarg
quidar sa er sóttir er heimilis bva sina .v. við hue miclo
þvi fe hann tōc. Nv eigo þeir þat at bera. Ef hann
hefir réitt af hende ser nokot feet adr at þeim lōgom sem
nv ero tind. þa scal hann þeim mun mina reida. Ef
hann hevir anan veg réitt eða sellt af hende ser nockot
feet adr en her er tind. þa eigo erfingiarnir heimting til
þess. Sua scolo þeir menn heimta fe sitt³ sem nv er
talit er a þvi scipi hafa átt feet. þot þeir fylgi eigi sialfir.
Nv ber bva quidr mina feet en xii. quidr bære adr þa
scal alla avra iafnt scerða. Ef (s. 151, b.) svmir verða

1) Herefter skrevet hafa, men dette Ord dernæst overstreget.

2) Punctum er tilføiet.

3) I Stedet for fe sitt, har Afskriveren først skrevet feet, men derefter rettet dette sualedes.

sidar varir við þeir er til þess fiar telia oc scolo þeir
lysa ahendr hinom öllom er feet hafa tekit oc eigo þeir
slict scipti hafa af feno sem hinir hava tekit. Ef meire
lutr vagreksens hevir a varðveizlo landeigandans vërit heldr
en hann hafe af hondom réitt at lōgom þa a hann at
varðveita þat iii. vetr oc segia siþan at lōgbergi. enda
scal hann láta virða feet heimilis bva sina .v. við bōc
eða cross oc neyta leignana. EN ef menn coma til siþan
oc heimta feet þa scal ut ganga in stōðan.

219. leiglendinga þátr.¹

^a Ef maðr leigir land at leigo male rétto oc at lōg
male oc scal hann coma til er .vi. vicor ero af sumre ef
hann vill.² er honom heimill þa hage oc sva fot sin in
at bera.³ scolo þeir miðlaz hús rum við. EN ef eigi viðr
þeim háþom. þa asá fyrst heimil fiar hús iii. nætr⁴ er adr
bió alandeno enn hvartuegi ini hvs. Puiat eins a sa er þa
scal a bua a landino hafa smala sin ini til þuatdagsens
ef hin lofar eða þarf eigi alt hus rumit. En siþan a sa
fyrir lande at raða oc husom er leigt hevir. en þegar er
.vi. vicor ero at sumre þa ahin eigi er adr bio þar at
beita engiar hans. Hafa a hann hross þar til drottins
dagsens ihaga. ^b Sva a sa er land leigir hiú at taca at
hann fae ortar vel engiar.⁵ ^c ef hann selr landit aleigo

a) = A. M., c. 45.

b) = A. M., l. c., S. 33:10.

c) = A. M., l. c., S. 33:17.

1) Dette Capitels Initial er noget større end det sædvanlige.

2 og 3) Punctum er tilføiet.

4) Ordene iii. nætr ere tilføiede efter den arnam. Skindbog.

5) Punctum er tilføiet.

med *ser* oc *varðar* þeim *fiorbavys* *garð* við *landeig-*
andan þeim er at *honom* leigðe. oc *hinom* er selde. oc
 arne oc *ellde* fór a *land* *hans* at *oleyfe* *hans*. *Sua* oc
 ef sa fer af *landeno* er at *landz* *drottnenom* leigðe oc
eyfir *landit* oc *varðar* *honom* þat *fiorbavys* *garð*. ^a Nv
 ef sa kemr *eigi* til *landz* er leigt *hevir* þa er vii.¹ *vicor*
 ero af *sumre*. (s. 152, a.) þa *verðr* *hann* *utlagr*. oc *hand-*
sals slit. EN *landz* *drotten* *scal* þa *selia* á *leigo* *land* *sitt*
 þeim er *hann* *vill* eða *sialfr* láta *yrkia* ella. ^b EN *hin* er
land *leigir* *agras* *navt* *alla* a *landeno* oc *sva* *vina* *allt* a þvi
 sem *hann* *vill* þar er *hvarke* se *akr* ne *engi*. Þat er
hann þarf at *bot* *sama* *vm* *hvs* eða *garða* eða *bva* *vm*
andvirke *sitt*. EN ef *hann* *yrkir* *eigi* *landit* sem þarf oc
licia *engiar* o *slegnar* *varðar* *honom* þat *utlegð*. oc
hansals slit. enda *beta* *avvisla* *bótom* ef *scade* *verðr* at. Ef
hann *spillir* *landeno* *sva* at .v. *avra* *scade* *verðe* at eða²
meire. *varðar* þat *fiorbavys* *garð*. ^c Nv³ kemr *hann* *eigi*
 til *landzens* er vii. *vicor* ero af *sumre* þa a *landz* *drotten*
cost at láta *licia* *landit* *leigo* *lavst* oc *sokia* *hin* til *fior-*
bavys *garðs*. ef *hann* *vill* þat *helldr* EN *hafa* *leigona*.
 Slikan *cost* *aleigo* *maðrin* við *hann* ef *hann* *selr* *landit*
undan *honom* við *verðe* eða *aleigo* oc *sokia* *hann* til *fior-*
bavys *garðs*. ^d Sa er *land* *leigir* *scal* *halda* *husom*
abyrgio við *handvommom* *sinom*. EN *landz* *drottin* á at fá
honom við ef *hann* *krefr* at *styðia* *hús* *sva* at *ohætt* se

a) = A. M., I. c., S. 334³.

b) = A. M., I. c., S. 335⁵.

c) *Hertil findes intet ganske tilsvarende i den arnam. Skindbog; jøfr. A. M., S. 334¹⁰.*

d) = A. M., I. c., S. 335²⁰.

1) *Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindb., for vi.*

2) *Tilføiet.*

3) *Skrevet: Nv̄.*

se *hans*. *Leigo* *maðr* *scal* *sva* með *ellde* *fara*¹ eða *fara*
 láta sem *hann* *eigi* *sialfr* *húsin*. Ef *hann* fer *ogæti-*
legar með EN *sva* oc *brena* *hvs* upp en þa *varðar* *hon-*
om *fiorbavys* *garð* *nema* *quidr* *bere* at *hann* *villde* *brena*
hvsin þa *varðar* *scog* *gang*.

220. réttir leiglendingis.

Ef *menn* *beita* *engiar* *leiglendingis* oc þo at þeir *beite*
haga *hans* þa a *hann* at *sokia* *vm* þat eða² *selia*³ *söc*
öðrom *manne* ef *hann* *vill*. EN ef *hann* *vill* *hvarke*
þeirra þa a *landeiganden* *sökana*. ^a *Hann* a *torf* at *scera*
ilandeno er leigt *hevir* sem *hann* þarf til *ellde* *branda*
ser þar *hiá* er *adr* er *scorit*.⁴ *fella* *saman* *torf* *grafar*. EN
 ef *torf* *mór* er *eigi* *ilande* þvi er *hann* *hevir* leigt
 (s. 152, b.) oc a *hann* þa *viðe* at *ellde* ef *adr* *var* *viðe* *ellit*
 et *næsta*. en *hvorotvegja* ef *sva* *hevir* *adr* *verit*. *sva* a
hann *elldingone* at *scipa* sem *adr* *hevir* *verit* et *næsta*
misere *nema* þeir *hafa* *anan* *veg* *scilit* með *ser*. Ef *scogr*
fylgir *leigo* *lande* oc a sa er *býr* *högva* *ser* *sloða* *hris*
 þar *enda* *sas* *girde* oc *smære*.⁵ *hann* *scal* *hafa* oc *lédengingar*
col or *scóge* þeim.⁶ *sva* *scal* *hann* *neyta* *ellde* *branda*
 þar sem þa *munde* *hann* ef *hann* *scylde* þar *lengr* *bva*.
^b Ef þar *hevir* *fogl* *veidr* *verit* eða *fisc* *veidr* *fylct* þvi
lande. oc a *hann* *veide* þa ef þat er *eigi* *fra* *numet*.

a) = A. M., I. c., S. 338⁶.

b) = A. M., I. c., S. 337⁷.

1) *Tilføiet.*

2) *Først skrevet at, men a derefter udprykket og t forandret til e (= eða).*

3) *Skrevet to Gange, uden at være udstregt på det ene Sted.*

4, 5 og 6) *Punctum er tilføiet.*

^a Nu vill hann abrott¹ fara af lande því at avðro váre oc ganga honom af elde brandar oc alandz drotten þá. Ef maðr býr a því leigo lande er reke fylgir oc a hann at taca alnar kesse af fioro þar. en ef hann vill bota bus bolute sína. oc a hann hafa við til þess. hvart sem hann vill or scógi ef fylgir eða af fioro oc lata eptir ligia hræ. En ef hann vill gera ser nyia bolute. hann á at gera oc lata þar eptir er hann fer abrott oc vanda sva við til sem þa munde hann ef hann ætte scógh eða fioro sialfr. ^b Ef við rekr a fioro þar oc aleigo maðrin at draga or flødar male. enda er honom rett at marka viðin ef hann vill marke þess er a fióróna. Hann a þar at feria farma aland hins. Ef hvalr rekr a fioro þa oc a hann at hafa blass af hvalnom sliect sem ein eykr ma draga ef hvalr er .xx. ^c Ef hann a ker ine þar oc scal hann ut hafa fært þat oc sva anát gagn sitt þvattdæg et sidarsta ifardögom nema hin lofe honom lengr at (s. 152, c.²) hafa. Eigi scal hann briota hus³ til at færa ker sin ut nema⁴ hann bote iafnvæl aptr sem aðr var en ellegar scal hann istöfom ut færa. Ef han hevur eigi abrot fært bu fersci sitt er .vii. vicor ero af sumre þa vardar honom utlegð. nema hin lofe honom. Ef hann á hey eptir þar alandeno⁵ ihusom eða hey⁶ gordom. oc scal hann abrott hafa fært fyrir mitt sumar nema

a) = A. M., l. c., S. 338²⁴.

b) = A. M., l. c., S. 337¹¹.

c) = A. M., l. c., S. 339¹².

1) Rettelse for Nu vill hann eigi abrott o. s. v.

2) Ved en Feil i Pagineringen ere 2 Sider efter hinanden i Skindbogen betegned med S. 152; den sidste Side betegne vi derfor med S. 152, c og S. 152, d.

3) Herefter skrevet sin, men dette Ord derpaa udprikket.

4) Istedetfor dette Ord har Afskriveren først skrevet ef.

5) Herefter skrevet þar, men dette Ord derefter udprikket.

6) Skrevet over Linien.

þeim vixiz þaðom garðrin. en hann á at bua vm hey sitt oc vina alandeno til þess þar er hvarki se akr ne engi. Nu vill hann fe sit reka þangat til heysens. oc scolo v. hvar ætla til heysens en eigi til haga sva at þeir ætla rett oc scolo þeir eida vina aðr at bók eða crosse. EN hann scal cavpa gæzlo a x. kýr eða ku gillde vi. alnom vaðmals þess er hæft se til klæða. en landeigande scal fa husrum oc gæzlo enda abyrgiaz við mægre oc van gæzlo. Ef hann vill eigi við taca þa má hin abrott föra hey sitt ef hann vill til fiar sins hafa en ef hann vill selia þa scal land eigande fyrst eiga cost at cavpa. ^a Allt þat er til laga af brigða geriz iþesso mále¹ scal stefna socom þeim öllom heiman oc quedia hva þingi til ix. heimilis hva þess er sottr er vm fiorbavgs sacir allar. en v. hva þar er fe vite ligr við.

a) = A. M., c. 46, S. 345¹¹.

1) Istedetfor iþesso mále læser den arnam. Skindb.: i landabrigðis þætti.

vm fiar leigor.

221.

^a **M**adr scal eigi selia fe sitt dyra aleigo en x. avrar se leigdir eyri til iafn lengdar hvatki fe sem er. Ef hann selr dyra oc a hann eigi til meira heimting en slicra avra sem hann selde. oc lögleiga með. en honom vardar iii. marca sect hvarz er at hann selr dyra fe sitt at leiga eða metr dyra en at lögom.¹ sa a söc þa er hann (s. 152, d.) selr feet dyra eða metr við ef sa vill. ^b Sva scal madr fe eindaga at queda a dag þan er fe scal gialldaz oc a stað þan er feet scal gialdaz.² væl er ef fyr gelldz.³ þo verðr eindage a at sva se at quedit at gialldaz scyle a sculda þingi er menn hava vm nott verit ef astað er quedit. Nu kómr hann til eindagans⁴. þa scal hann nefna vatta at hann er comin til eindaga þess er mæltr var með þeim oc er buin at taca við fe þvi er þar er giald mælt á. oc engi madr gelldr honom fe þat. Nv scal hann nefna vatta i anat sin. at hann stefnir honom vm sva marga avra sva stóra sem mæltir voro her at gialda með ocr. stefna til gialda oc til ut

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 1. (Overskriften Kaupa-balkr finder ikke Hjemmel i Skindbøgerne; den arnam. Skindb. anvender her ingen Overskrift!).

b) = A. M., c. 2.

¹, ² og ³) Punctum er tilfölet.

⁴) Først skrevet eigandans, men derefter rettet saaledes.

göngo oc vm halfa fimto mörc alaga oc queþa a þingit hvert hann stefnir oc stefna¹ lögstefno. ^a Ef mæltir ero logavrar með monnom oc ero lögavrar kýr oc ær. þat er oc lög eyrir vi. alnir vaðmáls eða varar felldir sva at þeir þicki iafnir sem .vi. alnir vaðmáls. Brent silfr er en. oc er eyrir at mörc lög avra. Enda lögsilfr þat er meire litr se silfrs á en messingar oc þole scor oc se iafnt utan oc inan. Melracka scin vi. þat er en lög eyrir. Ef madr mæltir sva at þu scalt gialda mer vaðmál oc scil ec fra anat fe alt þa komrat hann avðro við. Ef madr mæltir sva at þu scalt gialda mer vaðmál oc scilrat hann fra aðra avra. þa nitir hann eigi lögavrom ef þat ber quidr at hin hevir eigi vaðmal til at gialda oc hann matte eigi a þvi mele fá. Ef þeir coma til bápír er mala eiguz við oc verða þeir eigi a sáttir þa scal hvartuegi nefna til lög sianda af sine hende at sia fe þat er þar scal gialdazc. (s. 153, a.) oc scolo þeir sia þat fe hvart þat se gilldt eða eigi. hveregir avrar sem ero. Ef þeir verða eigi asáttir þa scal sa þeirra hafa sitt mal er eið vill vina. Ef þeir vilia vina eiðin bápír þa scolo þeir luta. Ef logsiaendr ero osáttir á vm þat hvart þat se lög silfr eða eigi þa scal hvar hina stefna lögsianda anars vm þat at hann hafe þat callat lögsilfr er eigi er oc láta varða iii. marca utlegð. En alengr er sacar coma idom oc verðr sa fe secr er domendom þickir rangara mælt hafa. scal bera fram silfr oc láta síá.— Þeir scolo lögsiaendr vera er réttir se at tengdom iquidom við hvartuegia þeirra. Nv ero lög siaendr osáttir á vm met orð

a) = A. M., c. 3.

¹) Skrevet stefna.

oc vill anar luta en anar eigi. þa skal eið vina sa er lut fallit byðr ef hann vill oc meta oc skal hans met orð þa standa.¹ verðr þat sem hin mæle ecke er eigi vill luta. ^a Ef maðr sendir anan man til eindaga at gjalda fe fyrir sec. oc erat hin scylldr við at taca. nema hann vitæ at sa maðr er heimilis fastr oc hann eigi sva fe at þat se iafn micit sem hitt er hann gelldr. ef hann viðr eigi heimillt. Ef sa kœmr til er gjalda skal oc lætr fe uppi. en hinn sendi menn til viðtokonar. Nv nefnir gialldandin vatta. at hann lætr þat standa fyrir gjaldi at engi er viðtoko maðr þar retrr. þa skal viðtöco maðren vatta sina láta vina eiða. oc bera vætti þat at hann scylde við fe því taca oc þeim malom mæla sem hinom byriade aðilianom. Nv hefir hann eigi vattorð til þa ef quidr ber at hin mundi eigi gjalda þoat vattorðit væri til borit. oc er þa iöfn (s. 153, b.) heimting til fiarens sem hin hefðe til viðtokonar comit fyrir öndorðo sialfr er feet atte at taca. ^b Ef eindage verðr a loghælgom dögom eða vm langa fosto. þa skal viðtoco maðrin nefna vatta. at því at hann er buen við fe at taca iþeim stað sem gjald var mælt. oc hann ser engi þar þan man er því gjalde halde upp sva sem mælt var. Nefna skal hann vatta i anat sin at því. at hann lætr þat standa fyrir stefno þa at log heilog tíð¹ er þa. eða langa fasta. þa á hann at stefna en næsta rumbælgan dag i enom sama stað sem gjald var mælt. Þar er maðr kœmr til eindaga oc hann nefnir vatta at því at hann er bvin við fe því at taca er þar

a) = A. M., c. 4.

b) = A. M., c. 5.

1) Punctum er tilföiet.

2) Skrevet i (ellers = til).

var gjald mælt oc þar er eigi sa maðr er gjald reiðe af hendi eða sva láte þat upi sem mælt var. þa er rélt at hann stefni þar hin næsta dag rumbælgan eða þar er hann hittir hann at mále sialfan. eða at heimili hans at þriþia coste. þoat þat se sidar oc fylgia þo alogin öll slíc sem a eindogodo fe oðro því er at eindaga er vm stefnt. Þes a hann oc cost at segia log leigor a feet at eindaganom. meþan stendr undir honom. enda segia slíct at lög bergi et næsta sumar eptir. þa hlyþir¹ honom þat meþan hann man vattana. Ef eyct hælgan dag er eindagen. oc a maðr cost at stefna fyrir eyct ef hann vill. en við skal hann taca þott við aptan gialldiz ef allr dagr var til stefno. Ef þeir coma þafir til eindaga oc a sa cost er gjalda skal at biða hinom til heimilis þess er hann átte vm vetrin. hann skal handsala at eindaganom at gjalda a xiiii. natta fresti kyr eða ær ahond ser.² sva þat ef hann vill giallda ilande. ii. avra fyrir ein. því landi ær bœllt se á hálfan bolstað eða meira. sva oc ef hann vill i mane giallda .ii.^a (s. 154, a.) aura fyrir einn³ oc a hann lavns⁴ a maneno en næsto misere ef hann hevir upp alet. Eigi skal maðr heim biða i anan fiordung til gialldz. Erat manne⁵ scylt at taca bú fe fyr en vi. vicor ero af sumre. enda er eigi scylt við at taca sidar en viii. vicor ero af sumre. Sa er feet reipir skal quatt hafa heimilis bva v. vico fyr eða meira mele. at þeir comi til at miðiom degi oc meta fe þat með þeim við boc. Þeir scolo þeim mvn odyra virða fe þat en a sculda móte gecc. sem þeim

1) Istedetfor Bogstavet y i dette Ord har Afskriveren først skrevet u.

2) Punctum er tilföiet.

3) Tilföiet, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

4) Rettelse for lavns.

5) Først skrevet m (= maðr).

þykkir verra¹ þa við at taca. Ef hin komr *eigi* til er við féno *scal* taca² ne gerir anan man. þa agialdandin coste iii. þan ein at reka fe til handa hinom er við átte at taka. en af *scal* hann segia abyrgð sina alengr er metit er. ef hann lætr sva með fara sem hans abyrgð se á. Sa er anar kostur at lata ganga ilande *sino*. Sa er hin þride costr at reca iafrett þan er hann á. Ef hin kemr til oc tegr við kyc fe. oc *scal* hann bregða af marke asavðom þan dag er hann hevur abrott. EN af navta marke *scal* hann brugðit hava a xiiii. nóttom enom næstom. Ef viðtoko maðr kemr *eigi* til. þa er eindagin er oc ero .xiiii. nær fra gengnar. þa eignaz sa bu feet er giallda átte. þat er hann gallt ef *eigi*³ er af marke brugðit EN næsta dag. enn hin á ongva heimting til fiar er goldit var. ^a Ef sa kemr til eindaga er gialda a⁴ fe EN *eigi* hin er við *scal* taca. þa *scal* hann biðða með vatta feet oc nefna til lögmetanda af sini hende. Nu gelldr hann þar silfr þa *scal* hann heim hafa þat. EN hin á *eigi* til meira heimting EN til instöða ef bréclavst (s 154, b.) er uppi látet. Kost agialdandin af at segia abyrgð sina oc lata þar ligia fe allt eptir fyrir silfr utan. enda a hann cost at hava allt feet heim oc hafa leigo lavst feet þav misserin. EN ef hann gallt savðe oc kemr hin *eigi* til at bregða af markeno. þa eignaz gialdanden savðena EN næsta dag eptir. NV stefnir hann vm feet sa er á. þa *scal* hann neyta vatorðz þess er hann havð feet at giallda. þa *scal* sökianðen *quedja heimilis* bva hans .v. hvart hann havð

a) = A M., c. 6.

1) Skrevet va.

2) Herefter skrevet ef hin komr *eigi* til, men disse Ord derfter udstregede.

3) Skrevet over Linien.

4) Tilføjet.

af því at hann villde giallda eða *eigi*. Nu ef fe er¹ þar handsalat oc *eigi* eindagat. þa *scal* sa er feet a at avðrom stefna honom heim at hann se heima .vii. natta fresti er hann kemr til at heimta feet þat er hann á at hinom oc *queþa* a hue micit er. feet. Þeir *scolo* hafa logsiaendr til með ser ef met fe er. EN ef *eigi* er met fe. þa *scal* gialdanden hafa quatt til bva iii. nóttom fyrir eða meira mele. at meta þat fe. EN ef sa vill *eigi* giallda oc *scal* hann sva stefna vm innstöðo sem vm eindagat fe oc sva vm alög sem eindagat fe fyrir utan harða fang. þat eitt fellr niðr. Nu selr maðr fe at leiga vátlavst. þa ef hin vill *eigi* gialda. þa kemz hann *eigi* til leignana. nema sagðar se lögleigor a. Cost asa er hand salat er at stefna hinom heim er gialda *scal*. biðia hann heima vera .iii.^a natta freste oc mvn ec þá coma at taca við fe eða stefna vm sva micit fe sem er oc lata varða .iii. marca utlegð. oc vi. avra harða fang. stefna til gialda oc til utgongo. Ef maðr a fe at manne oc er fe handsalat. nv gelldr hann af sumt. oc er rett at hin kíose er féét a hvart hann vill stefna vm allt feet. (s. 155, a.) oc lata hin² neyta gagnana til hvat af er golldit. enda er hitt³ rétt at stefna vm þat er o golldit er. Þat vardar iii. marca utlegð ef maðr stefnir vm fe þar er allt er golldit oc er við hin heimting er fe er at.⁴ Þa er maðr á fe at manne oc queda þeir a dag oc a stað nær giallda *scal* eða hvar giallda *scal* fe þot þeir hand salez *eigi*. eða þott þeir taciz ihendr oc se þeir sáttir at þar scylde lög eindage. þa *scal* hann sva sökia sem þar se eindagat feet. nema

1) Tilføjet.

2) Herefter har Afskriveren begyndt med et e, men derefter udprikket dette.

3) Rettelse, overensstemmende med den arnam. Skindbog, for hin.

4) Den arnam. Skindbog læser: feit a.

þat at niðr fellr handsalslit.¹ *scal hann quædia heimilis bva v. til aþingi þess er sottr er.* Ef maðr selr manne í hönd at taca við fe sino þar er hann a eindagat at manne. enda tæc sa við. oc vill hann *eigi* giallda hinom feet er á. ne lata hann ná feno. þa a hann cost at sækia hvárt hann vill hin er feet var undír. eða þan er hansölom tóç fyrir feet. oc versc sa maleno er feet var undír ef sa getr þan quíð at hann galt þeim manne feet er hin hafðe til sendan. Sa er feet átte *scal* stefna þeim vm feet er hann bavð vm. oc taca gialdit. oc lata *varða* iii. *marca* utlegð. *scal hann quædia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er.* Ef sa maðr heimtír fe anars manz er honom er *eigi* vm bodit oc hann a *eigi* at heimta. þat *varðar* honom *fiorbavgs garð* við þan er hann heimtír fe at. *scal quædia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er.* Nu ef hann gellðr feet þa *scal* hann stefna til giallda oc til utgongo vm feet. Ef maðr selr manne fe af trvnaðe at lánæ eða til hirzlo oc dylr hin oc quezc við engo tekit hafa. þa *scal* sa er feet á sækia til þyðar ef hann vill enda a hann cost at stefna til gørtækis vm feet. oc til gialda (s. 155, b.) tuedra oc lata *varða* iii. *marca* secp. Ef maðr hirþír fe manz oc huerfr feet or hirzlo hans. Nu áttó þeir fe þar baþír saman iþeirri hirzlo. þa hellðr hvar sino fe abyrgio.² ef or eine hirzlo hverfr hvartuegia feet. Nu huerfr þess fe eitt er sellde at hirða. hann acost at heimta feet at honom ef hann vill þeim er hirðe oc asa at gialda honom enda a sa sækia vm feet er hirðe. enda a hann cost at sækia þan er hann vill vm oc raða sialfr orde. Ef maðr afe

1) Punctum er tilfóiet.

2) Herefter skrevet en, men dette Ord dernast udpricket.

aleigom oc fellr hann fra. Nu ef hann a sono eptír eða lífír faðir hans þa of þat fe er eindagat er oc eigo þeir íafnt at stefna vm at eindaganom sem þeim se handsalat. ANAR costr er sá er þeir eigo hvarz ero sönir eða aðrir erfingiar at sækia vm handsalat erfðar fe. við ix. *bva* quíð a þingi oc lata *varða* iii. *marca* utlegð haldet. Ef fleire menn telia til arfs oc ero osattír a hverr taca á. þa ahin at halda til doms oc *varðar* þa *eigi* vtlegð. Ef sa fellr fra er fe a at giallda þar er sönir ero eptír til arfs. Þa er rétt at maðr stefne enom ellzta brøðrana vm alt feet saman. ef fe er engo scipt oc *scal* sækia við ix. *bva* quíð. ef brøðr hafa scipt arfe eða sva þott aðrir erfingiar take arfin en sönir oc *scal* vm sva miken lut hveriom stefna sem þeir toco arf til. Þar er sa maðr fellr fra er fe er eindagat at. þa *scal* at lögheimile stefna erfingia hans vm þat fe. EN ef hann legr lögleigor á oc kəmzc hann *eigi* meir til at hellðr enn til instöðans. Þat sagðe markús lavg.

222. vm fiar dæmingar

^a Fe a at dæma sva micít sem gogn báro til. xiiii. nóttom (s. 156, a.) eptír vapna tac iþeim stað sem eindagi var oc sva marga avra sem gogn báro til. Nu er *eigi* eindagat fé. þa *scal* dæma giald at lögheimile þess er gialda á i orscotz hælge við garð þa er hvarke acr ne engi þangat fra garðe er sa a heimile er fe *scal* taca. EN ef menn vito *eigi* þat. þa *scal* dæma giald at heimile þess er söc sótte. Nv er or sinom fiordunge hvar þeirra. þa *scal* dæma gialdit miðvico dag imitt þing anat sumar eptír

a) = A. M., c. 7.

iboanda kirkio garðe. Oc *sva* *scal* fara þótt eindagat fe se ef or *sínom* fiordvngi er hvar þeirra er mál attoz við. Ef *maðr* metr fe sitt dyra aleigo eða selr en alögleigo. þa er rétt at lysa sök þa iþingbrecco avarþingi ef þeir ero samþinga. oc sokia þar idom fram. Þar er *menn* verða fe *sekir* þa *scal* dōma gialld fiarens at heimzle þeirra er fe *sekir* verða ef þeir ero samfiordungs oc hin er feet *scal* taca. Ef þeir ero or *tueim* fiordungom. þa *scal* gialdet dōma a alþingi iboanda kirkio garðe. Slica ávra *scal* dōma sem *mæltir* voro a instōðanom. Vtlegðir halfar *scal* dōma at gialda anat sumar imitt þing. iboanda kirkio garðe en halfar heima þar er instōðen var dōmþr. oc þar alög öll. vtlegðir oc öll alög *scal* dōma logavra.

223. scullda domr.

^a Ef sa *maðr* andaz er öreigi er. oc er engi *maðr* scylldr at gialda sculdir hans. þa var hann öreigi ef hann átte eigi more eptir eða meira fe. Nu var þar meira fe¹ oc voro þo sculldir meire en fe. oc er erfingi scylldr at biþa til sculda doms eptir hann. ef hann hafde átt eptir mörc eða meira fe. Nu ef hann byðr (s. 156, b.) eigi til sculda doms at lögom eða gelldr hann nocorom manne af fēno aðr hann biðe til sculda domsens. þa *scal* hann giallda sculdinrar meþan hans avrar vinaz til. eigi a hann isculd at ganga fyrir. Sa *maðr* er til sculda doms vill biðða. hann *scal* ganga i þingbrecco avárðingi þvi er hin er or andapr. þa er .ii. nætr ero af þingi. oc nefna ser vatta *sva* at heyre meire lutr manna þingheyianda.² hann *scal* *sva*

a) = A. M., c. 8.

1) Ordene Nu var — fe ere tilföede efter den arnam. Skindbog.

2) Punctum er tilföiet.

mæla. Þat vatti. *scal* hann queþa at sculda domr *scal* vera ii.^a vicna fresti at heimzli þvi er hann er andaðr fra oc ec byð þangat þeim monnom öllom er fe látaz at honom hafa átt oc coma þar *sva* at domr se fyrir midian dag nefndr. Sa er til scullda doms bavð. *scal* quedia bva v. iii. nottom fyrr eða meira mele. þa er næstir bua þvi er domren *scal* vera. þeirra er rettir se iquidom at tengdom. ^a Peir menn er þar þickiaz fiár ván eiga scolo þangat coma með vatta sina. Nu ero eigi vattar eþa naer hann þeim eigi. þa scolo þeir hvar v. scilia er hin hevir þangat quadda er domenom helldr upp. eþa þeir er þeir vilia til hafa quadda vm domstaden. iii. nottom fyrir domen eða meira mele. Sa er til doms bavð *scal* biðða þeim með vatta at nefna halfan domen. en þeir eigo at hluta huerr dome *scal* up halda við hann hvárz þeir ero aðrir ofúsir eða keppaz þeir vm. Nv vilia þeir eigi þa *scal* hann nefna allan dominn. En siþan *scal* biðða til ruðningar vm þá domendr. hvarir sem nefndo. Dom þan *scal* ryðia *sva* at þar *scal* engi þeirra manna sitia i dome er þar eigo fiár ván at heimta. oc enscis þeirra faþir ne sonr ne broþir. ne namágar .iii. Þa scolo menn (s. 157, a.) luta hue sacir scolo fram segia idom þan oc fora fram siþan hverr vatte sin eþa quido. Sa er til doms bavð *scal* þangat hafa fe þat allt er hin hevir átt. Nu atte hann fe undir avdrom monnom oc scolo halldaz maldagar þeir allir er a þvi fe voro. Ef þeir menn eigo þangat fiar vón er eigi eigo sialfir vardveizlor fiar sins fyrir øsco sacir þa ero þeir menn scylldir til farar þangat er fe þeirra eigo at vardveita enda abyrgiaz þeir við þa ena vngo menn. þat er til þeirra

a) = A. M., c. 9.

kömr. ef þeir gera eigi coma til eða fara eigi gögn til þav er þarf.¹ oc sva ef vngir menn ero erfingiar þess ens andaða þa er sa maðr scyldr at biöða til sculda doms er fiárvardveizlor a² ef þeir fe ætte. Ef menn leyna fe þvi nockoro er hann hafðe átt þar oc vardar fiórbavys gard. er þat stefno söc scal quedia heimilis bva ix. apingi þess er sottr er. Þar scal hverr hafa sina avra ef sva má. Nv atte hin lönd eptir eða godorð oc scolo bvar þat virða landeigendr v. þeir er næstir bva³ aðalholeno virða öll lönd oc scal sa hava þa boanda til quadda er domenom helldr upp vico fyrir dominn eða meira mele. Sa maðr scal þar i lande taca er mest fe átte at hinom. Nv átte hann cono oc scal hon hafa bæðe mund oc heiman fylgio ef hann átte fe til mundarens fyrir vian sculdir oc er þav gengo saman. Nu hafe hann eigi átt þa munden sculdlausan oc hafe hann þo átt mörc eða meira fé. Pat er af sculldom gecc þa scal þa avra iafnt scerða sem aðra. Nu hefir hann eigi atta mörc þess fiar er af sculldom gecc⁴ er þav gengo saman. þa scal hon engi hafa mundin en hafa a hon þo heiman fylgiona sem adr. Nv havíðo þav fe sitt saman (s. 157, b.) lagit. þa scal hon gegna sculldom öllom at þeim luta sem hon atte ife við hann. EN ef hon átte ibue við hann oc var eigi fe þeirra saman laget þa scal hon gegna at sinom luta þeim avrom öllom er til bus þeirra voro keyptir oc öllo þvi

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet efter den arnam. Skindbog.

3) Herefter skrevet landeno, men dette Ord derpaa igjen udstreget. Den arnamagn. Skindbog læser: næstir bva landino. Nu ero lönd fleiri þa scolo þeir er næstir bva aðalholino, o. s. v.

4) Ordene: þa scal þa avra — af sculldom gecc ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, ligesom vi af det næstforegaaende, der i vort Haandskrift lyder: Pat er ef af sculldom gecc, have udeladt ef.

er til hennar þurptar var keypt en engom þeim er til hans þurpta eins var keypt. Ef maðr átte ved mælt ife hans oc scal hann¹ hafa þat ef hann hevir at lögom ved mælt oc lyst at lögom. Nv hafa þeir .ii. menn ved mæltan ein grip. oc hafir at lögom². þa scal sa hafa er fyr ved mælte. en ef eigi hafa hafir at lögom ved mælt. þa scal sa hafa er at lögom hefir vedmælt. Nu hevir hvargi at lögom vedmælt þa scal hvargi hafa. þott hann hafe betra grip ved mæltan enn hans sculd gegne. oc scal hann eigi hafa huegi er mælt var. meira en sculd hans var fyrir ondordo. Rett er at þeir v. bvar virde gripen er þangat ero til quaddir þan er hin hafðe ved mæltan oc scal hann þa scióta igegn slico sem þeir virða gripen dyra en hans sculld var fyrir öndverðo oc scal hann þa hafa gripen. Jafat scolo allir missa sina avra þeir er þar áttó ef eigi vinz til sculda þeir er eigi hafa ved mælt. oc scal þar alla avra iafnt scerþa. Nv þeir menn allir er þar calla til fiar scolo vina eida iafnt sem at þinga domi. oc sva þeir menn allir er þar scolo lögscil mæla. en siþan lata bera vätte oc þav gögn er þeir hafa. Sacar scolo fram comnar allar adr sol se undir. siþan scal dæma vm nottena. eða vm morgonin eptir. lokit scal dome at midiom degi anan dagin. Enga heimting a sa til sins fiar ef eigi vill til (s. 158, a.) sculdar doms coma ef hann spurde oc hann matte til coma. Nu matte hann eigi til comaz sculda domsens eða spurði hann eigi at domr scylde vera. þa scal hann lysa söc at logberge ahond þeim monnom öllom er þar toco fe til gialda oc til utgongo slics fiar sem a hans lut munde coma ef

1) Skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet ved mælt oc lyst at lögom, men disse Ord derpaa igjen udstregede.

hann være þar. oc lysa til þess fiordvngs doms sem domren var i átt. oc a honom at dæma sina ávra sva at þeir misse allir iafnt.

224. vm fiár leigor

* Ef maðr leigir bu fe at manne at leigo mala réttom. þa scal hann þvatt dag þan ifardögum scyldr at leysa af hendi ser þeim er næstir ero eptir. þa er hann leigde. Ef hin komr eigi sva eptir oc a hann cost at segia af abyrgð sina en næsta dag hægini eptir ef þa er heillt feet oc ohætt. Ef hann heldr a feno. þa er hin komr eptir er a oc náir hann eigi enda ser hann oc er þa rán. oc varðar scog gang. Nv naer hann eigi at síá oc er þá sem hann take fra honom. ^b Nv nytir hann ser nyt fiár þess fyrir þat ofan. oc varðar honom þa scog gang. oc sva hveriom þeirra er fiar nytiar þeirrar neytir visvitande. Nv lætr hann feet þa uppe at lögom. þa scal hann taca við fe sino því er hann selde honom at leiga ef þat fe er þa iafn gott sem mælt var at hann scyldde honom af hende ina. En ef þat fe er þa verra þa scal sa er af hende leysir hafa quadda til heimilis bva sína v. oc scolo þeir virða þan mun oc scal hann þar gialda honom þan mun. Nv er honom verra fé uppi látet en hann ætte mælt. þá a han cost hvarz hann vill at hafa fe þat abrott¹. er honom er bodet oc heimta þat er eptir er eða hafa ecki abrott oc stef-

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26, S. 426².

1) Herefter skrevet: oc stefna til gialda, men disse Ord dernæst igjen udstregede.

(s. 158, b.) na til gialda oc ut gongo um alt saman feet.¹ En ef hann tecr eigi við þa er honom er bodit feet. þa secz hin eigi anyt fiar þess. er aðr hevir haft feet. Ef þat fe er davtt er hann hafðe á leigo sellt. þa scal hann gialda honom bu fe anat slíct fyrir ef hann hevir til. scal bu fiar eyrir leysa hverr anan oc sva vara ef hann hevir eigi bv fe til. hann scal eigi lamblavsar ær gialda nema hann hafe sva leigðar. ^a Ef andmarcar þeir verða a bú féno er honom syniz sva at þat se eigi avetr fõranda eða mune þat eigi igiold ganga þott þat komiz fram. þa á hann cost af at lata fe þat oc gialda honom anat fyrir iafn gott. ^b Nv lætr hann af fe þat eða lógar a nõkorn veg er eigi ero þeir andmarkar at. þa er þat gortøke oc forir til meira máls oc varðar scog gang. Enda a hann heimting til fiar þess hvar sem niðr komr er hin hevir selt eða gefit. Ef sa komr eigi eptir leigo feno er a sva snemma sem mælt er. enda segi hin eigi sína abyrgð af er hafðe en næsta dag hægine. þa secz hann eigi á nyt fiar þess til ens v.^{ta} dags þess er vii. vicor ero af sumre. ef hann byr isama stað enda comi hin eigi til er á. en hvergi scal hann abrot fara með. Rett er þeim manne er þar býr í sama stað at lata miolca fe þat oc lata varðveita nyt fiar þess til þess er sa komr eptir er á. enda á hann cost at reka fe þat til handa þeim er á oc fara sva með sem með sitt fé. enda abyrgiz hann eigi þa feet ef hann fer sva með. ^c Hvar þess er maðr þigr nyt af anars manz fé en þess er á. o lofat visvitande þa a hin

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

c) = A. M., c. 29.

1) Punctum er tilføiet.

cost at lata *varða scog gang* eða gör (s. 159. a.) tæke ef þat vill hældr. Ef hann vill til ens meira máls féra oc *scal hann stefna oc láta varða scog gang* oc *quedia* til xii. *quidar goda þan er sa er iþingi með er sótt er*. hvart hann hafe þegna nyt af fe því er hann hevir stefnt vm. Nv ber .xii. *quidr a hann þa scal hann beiða ser* biarg *quidar heimilis bva sina* v. til þess sem hann þickiz hellzt efne hafa hvárz er at hann hevir *eigi* vitat eða hevir sa lofat honom er á. Nv hvarn þeirra sem ber ihag honom oc secz hann *eigi* þá enda *scal hann slict queþia ser* biargquþar þott til gertokes se ført. *Eigi* tær boandanom sa biarg *quidr* at hann hafe *eigi* vitat ef fiár nytiz hefir þar verit hofð halfan manað eða lengr. samfast. ^a Ef maðr felr fe ine at avðrom oc asa maldage at halda með þeim sem þeir verða asáttir. Nv felr hann fe ine at fúlgo mála réttom. hann *scal* ala fe þat sva at o hátt sé fyrir holda sacir oc gæta sva sem sins fiár. oc sva sem þá munde hann ef hann ætte þat fé. hann abyrgiz við þeim andmorcom oc avvirdom öllom er þat fe fær af því scada er hann gætir þess anan veg en sins fiar þess kyns. þegar er hann nytir nyt af fúlgo féno. þa abyrgiz hann at öllu þat fe hvárz þat er fyr eða sidar. enda *scal hann sva* af hende leysa þat fe sem leigo fe. Nv hvaðke er fe því verðr at vaglata. þa *scal hann sva* fe því at biarga oc sva af láta oc sva varðveita at öllu sem þa munde hann ef hann ætte.

225. vm einkunir

^b Hver maðr *scal* eina einkun eiga a fe sino. bæde navtom oc savðom. Maðr *scal* einkynt hafa fe sit þa er

a) = A. M., c. 30.

b) = A. M., c. 11, jfr. ved denne Materie A. M. Landabrigða-þ., c. 37 ff.

viii. *vicor* ero af sumre. þat er hann náir. Ef hann görir *eigi* sva oc *varðar utlegð*. Ef fe o einkynt (s. 159. b.) komr i anars manz land en þess er á anat en dilcar sipan er viii. *vicor* ero af sumre eða sidar. þa á sa er a lande því byr at einkyna fe þat sine einkun oc eignaz hann þá. ef hann synir hvom v. feet adr. ^a Ef maðr einkynir lamb anars manz i stecc. oc *varðar þat eigi* við lög ef *quidr* ber at hann hygð eiga. Hann *scal* biöða hinom gott lamb fyrir o einkynt ef hann hevir þat til þegar er hann verðr var við. oc a hin cost at kíösa hvárt hann vill hafa þat eða hitt er hann atte adr. Ef hann byðr *eigi* lambit oc *varðar honom* vtlegð. við þan er atte. Ef maðr einkynir fé manz sine einkun oc vill ser eigna anars fe oc leynir þioflavnom þa asá orðe at raða er fe á. Ef maðr einkynir fe manz oc legr anars manz einkun á en þess er á. oc *varðar honom fiorbavgs gard* við hvarntuegia þan er átte feet oc hin er einkunena á. Nv markar maðr fe anars manz olofat þess marke er feet á oc *varðar þat* utlegð. Navt oc savðe oc svin *scal* maðr marka a eyrom en fogla *scal* marka a fitiom. oc ero þav ein lög mörc a því fe. ^b Hver maðr er scyldr at safna vm land sitt eða vm þat ból er hann býr á. fe því öllu er hann ma fina oc hann a at varðveita. oc láta reca til lögrétta þeirra sem heraðs menn ero asáttir at vera *scal*. utlegð *varðar þeim* er *eigi* görir sva. oc a sa süc þá er vill þeirra manna er þar eigo lögrétt við hann enda abyrgiz hann feet þat er hann safnar *eigi* sva. við þa er eigo. Maðr *scal* sitt fe eitt a brott reka fra rétt. þvíat eins anars manz fe ef sa hevir vm hofit er á. Nv recr hann anars manz fe fra rétt at

a) = A. M., c. 12.

b) = A. M., c. 13.

olose þess er á. oc utlagaz hann við þan er a vm þat. enda abyrgiz hann fe þat. (s. 160, a.) til þess er hin ma¹ heimta er á. ^a Sa maðr eignaz dilc er ána á þa er leiþír. Nu villaz dilcar irétt oc scilt menn a eigin orð þa scolo þeir beida sciptis þa menn er til telia enda scal þa huerr þeirra sýna þa sina savðe er þess være at vön at þa dilca mundi leiða. ^bvom v. þeim er næstír bva rettene þeirra manna er þar se þá. oc scolo þeir scipta dilconom þeim öllom með þeim er eigi kenaz ær við. Nu verða eptír dilcar þeir er eigi kenaz ær við. enda se sciptissens til beitt at ene efsto réttene. þa á boanden sa er rettene varðveitír at sýna buvm. oc legia sina einkun á. oc eignaz hann þa. Nu ganga þeir þaðan abrott þa a huerr at einkyna er vill isino lande. ein log ero vm dilc savðe oc navta oc geita. ^b Ef maðr a hruta oc scal hann in hafa látna fyrir vetr nætr. eða fyrir gört sva at eigi fae ær við þót blösma gange. þa alla er hann ma heimta geta. En ef hann gerir eigi sva þa vardar honom utlegð. ef eigi geriz mein at oc a sa söc er vill. Ef hrvtin gerir scada þa scal hann bota av visla bótom sem bvar þess meta er scadin var gør enda a hann þa sökna. En ef hrvtin gerir manne v. avra scada. eða meira þa vardar fiorbavgs gard þeim er hrut á. Ef hrvt manz gengr i anars manz savðom eptír vetr nætr. oc se eigi fyrir gört þá a hann at gellda hrvt þan ef hann vill oc fara sva at sem hann gelde sin hrut. sva scal fara vm hafra et sama. Ef hrútr deyr af gelldingo þa scal hann gera

a) = A. M., c. 14.

b) = A. M., c. 15.

1) Afskrivaren har skrevet navn et, men derefter skrevet ma orenorer, uden at overstrege det første.

til oc varðveita til handa þeim er á ef hann fiðr. ^a Fe þat er þar verða eigi eigendr at. sa maðr er rettene (s. 160, b.) varðveitír. scal quedia til bva v. landeigendr þa er næstír bva rettene þeirra manna er þangat eigi savðom til at safna. at scipta savðom þeim með ser til varðveizlo. er þar verðr eigi eigande at. þeir bvar vi. er savðæ þa varðveita scolo segia til at kirkio sócnom eða at manna fundom hve margir savþir þar ero þeir eptír er eigi er eigande at eða sva með hverio marke ero. ef hann veit. Nu coma þeir er eigo þat fe. oc scal þat hafa abrott hverr er á at osekiu oc sýna þeim er land varðveitír þat er savðrin var í þa er hann tóç. ^b Hvar sem maðr hittír fe anars manz ilande þvi er hann a at varðveita. oc scal hann sagt hafa monnom til a xiiii. nóttom enom næstom er hann veit. Ef hann¹ hesír feet til þess er manaðr er af vetri eða lengr þa scal² hin láta honom uppi fulgo slica sem bvar meta at vert er. Ef hann hevír sva abrott feet sa er a. at hann lætr eigi fulgo uppi þa verðr hann utlagr vm þat iii. morcom við þan er feet hafðe at varðveita oc a þo at dæmaz fúlgan. Ef sa verðr var við er feet hesír at varðveita at hin vill abrott taca er a oc vardar honom eigi þott hann late eigi a brott hafa ef honom er eigi fulga láten uppi. ^c Nu kemr sa eigi til er a at miðiom vetri. þa a sa at heimta til heimilis bva sina v. þa er næstír bva er varðveitír feet. oc virða við bót. enda scal hann sýna þeim einkun aféno. oc sva færa til marcs sins enda eignaz þa feet

a) = A. M., c. 16.

b) = A. M., c. 17.

c) = A. M., c. 18.

1 og 2) Tilføjet.

alengr. þeir scolo sva virða fe þat sem þa var vert er þangat com.¹ hann scal þat fe giallda sem þeir virða et næsta vár er hann veit huerr á. oc hin heimtír. Ef hann heldr fe því fyrir hinom er a oc vardar honom utlegð. Nv bregðr hann eigi af einkun eða lætr eigi virða feet sa er (s. 161, a.) varðveitír. þa ma sa hafa abrott er a þegar hann kómr eptír oc lata hinom uppe fulgo slica sem þvar meta. ^a Sa maðr er feet hevír varðveitt vm vetrin hvart er hann hevír af einkun brvgðit eða eigi þa scal hann segia til einkunar fiar þess er hann hefír varðveitt vm vetrin íþingbrecco a socnar þingi því er hann heyr sialfr oc vísa þeim monnom til heimilis sins. oc taca þar hvart er þeir eigo heldr sitt fe at hafa. eða verðit. þa er vii.² vicor ero af sumre. Nu kómr eigi eigande til enda hevír hann eigi virða latet feet þa ahann at hafa nytiar af því fe sem hann eigi. enda abyrgiz hann eigi. scalat hann lóga fe því a engi veg.³ hann scal til segia iii. vór íþingbrecco sva at meire lutr⁴ þingheyianda heyre. Nu verðr eigi eigande at því fe aþrimr sumrom. þa scal hann segia til at lög bergi et þriþia sumar. enda eignaz hann þa ef engi gengr við. ^b Ef menn taca einkun at erfð. þa scolo þeir sva scipta sem anare erfð. Nv vill sa maðr gera bú er engva á einkun adr. þa scal hann segia til íþingbrecco a þingi því er han heyr siálfr hveria einkun hann vill hafa oc spyria at þar ef menn vite nockorn mann þan er þa einkun eigi.

a) = A. M., c. 19.

b) = A. M., c. 20.

1) Punctum er tilfölet.

2) Den arnam. Skindbog læser viii.; jefr. iøvrigt ovenf. S. 155 (A. M., c. 11).

3) Punctum er tilfölet.

4) Rettelse for lut.

Nu lataz menn eigi þan man vita sams heraðs honom er þa einkun eigi. þa á hann at hafa einkun þá at osekió. Huerr maðr þeirra er hann ferír bv sítt i þan hrepp er hann bio eigi adr. hann scal segia til þeirrar einkunar er hann á a samquamo þeirri er næst verþr¹ íþeim hrepp er hann hevír bvít iført. Ef nokor maðr er sa i því heraðe er þá einkun á oc scal sa bregða af er scemr hevír verit bve sino i því heraðe. hvar þess er savða gang (s. 161, b.) þeirra ber saman. Hvar þess er þeir verða varír við þat at² hvartuegia ber saman savða gang þeirra oc einkun. þa scal sa þeirra er fyr fregn gera orð til fundar við anan oc segia deili a. Nv hevír anar þeirra erfða marc. en anar cavpa mark. eða at gíof tekit enda hafe þeir íafn lengi báþir verit bvi sino íheraðeno þa scal sa afbregða er eigi hevír erfða marc. J öllom stödom þeim er þeir hafa anat tuegia báþir érfða marc eða hvárgi. þa scal sa þeirra afbregða er færa savð fe á. EN ef þeir eigo báþir íafn marga þa scolo þeir luta með ser. Ef þeir verða sva fremmi varír við at einkunena ber saman með þeim ef fe þeirra er afíall rekit þar er þeir eigo samgengt. þa scolo þeir telia fe þat er þeir léto reka í afrétt oc vina eið at því at sva mart er feet sem þa hafa þeir talit. oc þess kyns fe. oc sva gamalt sem hann á. Nv scal hvar þeirra vm havstet syna heimilis þvom sinom v. þat fe er þeir heimta. Nv scal at íafnaðe scipta með þeim vm heimtingar sva at þvom þeim .v. syniz íafnt hafa heimt er næst bva rétt þeirra er þeir heimta mestan luta fiarens. Ef anartuegi þeirra kómr kenendom til sins fiar scal sa hafa fe þat at afname.

1) Istedensfor dette Ord synes Afskr. først at have villet skrive er eller sligt.

2) Skrevet to Gange.

oc eiga þeim mín minna oc færia¹ fiar ván i afrétt sem² hann getr kenendr til. ^a Þeir scolo kenendr vera er réttir se at tengdom iquidom. Sa maðr er kenendr vill færa til fiar sins. hann scal vana eidd at því at hann átte fe þat er³ i afrétt fór oc hevir eigi síþan lógat. EN kenendr scolo vana eidda at því at hann átte fe þat er i afrétt fór. oc leggja þat undir þegnscap sín. (s. 162, a.) Nv heimtir ANAR þeirra betr eða fleira fe enn⁴ van eigi oc legr lafn á. þá asa orðe at raða vm er einkvn a við hann. Nv heimtir ANAR þeirra betr en ANAR. þa scal hin beiða hann lavgsciptis.⁵ ef sa lætr eigi hinom uppi lög scipti vm feet. þa varðar honom þat utlegð oc stefna til gialda vm feet iafn mart sem hann hevir oheimt þat sumar oc a honom þat at dema oc iafn gamalt fe. Heimilis bvar hans scolo scilia þat hve marga savde hann atte eða hve gamla. ^b Ef sa maðr bregðr bue sino er einkun á. oc á hann at liá einkvnar þeirrar þeim manne er hann vill. oc a hann þo at hafa þegar er hann vill. sina einkun. Nv bregðr hann búe enda lér hann engom⁶ manne einkunar oc verðe hann ör savde oc a hann eigi þa ein kun helldr en aðrir menn. ^c Engi maðr a at hafa alstyfinga nema lofat se ilögretto. en ef hann hefir þa varðar honom fiorbavgs gard. Ef maðr tekr þat fe at erfdom

a) = A. M., c. 21.

b) = A. M., c. 22.

c) = A. M., c. 23.

1) Saaledes (for færa).

2) Rettelse for se.

3) Skrevet over Linien, maaskee med en yngre Haand.

4) Herefter skrevet ANAR, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

5) Punctum er lifdiel.

6) Først skrevet avðrom, men derefter rettet saaledes, muligens med en yngre Haand.

alstyfinga oc er honom vite lavst at eiga þat fe meðan þat lifir en eigi scal hann sva einkyna ne eitt. Maðr scal eigi alstyfinga giallda manne. enda scal eigi taca nema þegar lóge af. eða sá eigi þat marc aðr hann tekr. Nu scal til saca þeirra allra er her geratz ipesso mále quedia ix. heimilis bva a þingi þess er sottr er. þa er fiorbavgs gard varðar. EN bva v. þar er fe vite ligr við. Enda allt þat anan veg er gert ipesso male enn her var mælt. þa ligr við iii. marca fe vite nema talit se meire sect til.

226. vm hross neyzlor

^a Ef maðr felr¹ hross ine at manne. at fulgo mála réttom oc abyrgiz² hin þat iafnt sem fulgo fe anat. Ef menn neyta hross þess oc á sá at sökia vm navtnena er á. enda verðr iafn secr sa er varð- (s. 162, b.) veitir vm navtnena sem aðrir menn nema hann scyllde at öllo abyrgiaz. þa a hann at neyta sem sina hrossa. oc spilla eigi oc a sa at sökia vm hross navtnena er abyrgiz. eigi a sa at neyta sialfr er a. ne lofa avðrom monnom.

a) = A. M., c. 31.

1) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet h a n n men udmaculeret.

Rann socna þátr

227.

Pat scal huerr maðr hafa alande osso er a. nema gefit vili hafa eða golldit. Ef maðr tekr þat er anar maðr á olofat oc a maðr at fora þat til görtokes ef penningis er vert eða meira. Sva scal stefna sa er a gripen vm görtöke oc til giallda tuedra slicra sem bvar meta oc láta varða iii. marca seþ oc quedia til heimilis bva v. þingi þess er sottr er. Ef maðr tecr fe fra manne þat er vert er háls eyris eða meira fiár. oc leynir sa eigi er tecit hevir. oc vardar þat scoy gang. oc scal stefna vm tókona vm þat at hann vile ser fe nyta¹ enn eigi vm þiof scap. Ef maðr tecr fe fra manne háls² eyres vert eða meira oc leynir þiof laðnom. þa er costr at föra til þiofscapar oc stefna oc telia hann sekian scogar man ef quipr ber han sanan at söc. oc quedia til xii. quidar. Nv berr quidr af honom oc er eigi sócn til þa at sökia vm illmælit. ef hann quað sva at istefnone. Enda stefne hann af því at hann hugde hann sanan at en eigi fyrir háðungar sacir. Ef maðr stefnir manne ifa lavst vm þat at hann hafe þri stolet ef quidr ber

a) = A. M., Vigs1. c. 115. Dette afsnit findes ikke i den urnam. Skindbog.

1) Skrevet neyta, men a udprikket.

2) Rettelse for half.

hann osanan at. oc er þa sócn til illmælisens. Hann a cost at nefna ser vatta þa þegar ef hann heyrir oc stefna vm illmælit. oc telia varða fiorbavgs gard. oc sekia við váttord. Enda a hann cost at nefna vatta at framsögoni oc stefna um illmælit at lög bergi siþan er quipr bar af honom oc se- (s. 163, a.) kia et sama sumar. Þess er oc costr at stefna siðar vm ill mælit oc sökia við xii. quip. Enda nytr hann eigi biargquidar ef hann stefnde ifa lavst. Ef maðr stefnir þeim manne vm þiofscap er adr hefir kudr oc sadr orden at þiofscap oc vardar þat eigi við lög þot þa verðe hann esadr at. ef hann stefnde af því at hann hugde hann sanan at. oc hann¹ visse hann eigi osanan at. Þiof söc scal sótt a eno .iii.² þingi þaðan fra er hann spyr sócnar adilen. alldregi fyrniz leynd þiof söc. Sva scal sökia at öllo vm fiartokona þar er maðr lætr scoy gang varða sem þiof söc fyrir utan atquæþi. Görtökis söc fyrniz eigi. Cost a maðr at höfða söc við hvarn er vill þan er gripen hevir at halda eða hin er hann hygr at stolit hafe. Jafn micit vardar manne ef hann þigr eða capvir vis vitande þiof stolit. sem hinom er stal. Sa er þiofs navtr. oc sva þeim er red þiof radom. þa scal sökia við en söino gögn sem þiofin. Ef maðr selr manne eða gefr þat er hann veit at þiof stolit er. oc villir hann heimild at. þoat hann visse eigi þa er honom var heimildr. oc vardar scoy gang við hvarntvegia þann er hefir gripin selldan oc sva þan er átte. scal sökia við xii. quid. Hvar þess er maðr hefir heimilld til þess gripar er teken er fra manne eða stolen. oc hugde hann ser heimilan mundo verða þótt hann fregne siðar anat. oc er honom rett at hallda þeim

1) Skrevet over Linien.

grip til doms. Þar er maðr þermlaz sins gripar oc þickiz hann vita at maðr hevîr grip þan at hallda. sa er keyptan hevîr eða þegin eða at lâne oc naer (s. 163, b.) hann eigi at siá. Sa er gripen á scal beiða með vátta at hin syne honom gripin eða sele¹ fram.² Ef hin selr eigi fram þa er costr at fela a byrgð ahende honom til doms. oc stefna honom til brigðar oc til ut gougo oc lata varða iii. marca utlegð. ef hin synîr eigi gripenn. lengr er beiðt er. Ef maðr kenîr grip ihondom manne oc quez sa eiga at gîof eða at cavpe. eða at varð veizlo. Ef hin tecr abrott oc vardar þat scoy gang.

228. vm rán.

^a Þat er hanndrán ef sa tecr or hende honom eða af honom. Ef maðr helldr eigi á oc quez hann þo eiga. en hin tecr þan grip abrott. oc er þat ravða rán. vardar þat scoy gang. At hværetuegio alferþ þeirre þa secz maðr þar a sino eagine. ef hann tecr af þeim manne er heimild hefîr til. Þa hefîr maðr heimild til. ef sa maðr heimîlar honom er foráð á avra sinna oc hann hygr at sa mætti honom heimîlat vina þan grip en eigi ellegar. Ravða rán scal sva sokia at queþia scal til heimîlis bva ix. aþingi þess er sottr er. Ef maðr fiðr grip sin vti eða ine oc tecr hann a brott. oc scal hann segia lög fostom monnom til ef þeir ero hia þar a þeim bæ. Enn ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leið sina oc segia a næsta bæ. oc mæla sva. Ef nokor kenîr ser þena grip

a) = A. M., c. 116.

1) De to sidste Bogstaver i dette Ord ere skrevne over Linien.

2) Punctum er tilføiet.

comi sa þingat til min oc queþa a hvar hann a heima oc feli mer abyrgð á hendi til doms. þviat eins scal hann sva með fara ef hann átte þa er fra honom villtiz. Ef maðr vill brigþa grip þan þa scal hann coma til aenom næsta manade oc fela¹ honom abyrgð ahendi til doms. Hvarz áto þyfe er meire eða mini þa er maðr stelr þvi er átt er. eða blodugri² bráð. þa er costr at stefna til scógar.

229. vm rannsocnîr.

(s. 164, a.) ^a Hvert er maðr misser fiar sins .ii. avra eða meira við ein man a xii. manaðom. Þar er costr at stefna vm stuld þan til þræl doms ef hann hevîr þióf lavnom leynt. sva sem þræll være fadîr hans en ambatt moþîr. oc felle hann a navðigr aiorð.³ telia ser fe hans allt. þar scal quedia til heimîlis bva ix. aþingi þess er sottr er. hvart hann hafe þvi fe stólit. a þeim xii. manaðom oc nefna hann. oc þióf lavnom leynt. eða hafe hann eigi. Ef quidr ber hann sanan at þvi. þa a at døma hann þræl fastan afótom oc hinom fe hans. Sa scal oc hafa omaga þrælsens ef ero er hann soki til þrældoms. Sa acost at legia lög sculld á omaga þrælsens. honom scal frelse gefa ef hann þickîr þess verðr vera oc scal hann ifrials giafa æt at framferslo. oc at arftöko.

a) = A. M., c. 117.

1) Rettelse for fella.

2) Rettelse for blgðugri.

3) Punctum er tilføiet.

230. rannsöcna þátr.

^a Sa maðr er misser fiar sins, hann á at ransaca ef hann vill. Hann scal biðia menn til ransöcna með ser inan hús oc af næstom beiom til þess er hann hevir xxx. manna. Ef men vilia eigi fara með honom oc varðar þeim iii. marca utlegð. Hann scal eigi fleire menn hafa en xxx. hann scal þar upp hefia ransöcn er hann vill. Ef hann vill fleire bolstade ransaca en ein oc scal hann eigi yfir hefia ransöcn vm þa bolstade er þeim ero næstir er hann hóf upp ransöcn. þeir lax menn scolo ganga at garðe þar er þeir vilia ransaca. þeir scolo iii. einir i garð ganga oc til hvss. hann scal sialfr en þride. eða sa maðr er hann fær til at mæla malom sinom. Hann scal beida böanda þan er þar byr með vatta at hann oc þeir er fyrir ero festi (s. 164, b.) þeim oc handsale grid at lögom til ransöcna. Hann scal oc eigi hafa fleire menn fyrir en .xxx. han scal¹ oc handsala² þeim grid oc hvarir avdrom. Ef boande varnar grida oc varðar þat scog gang. Nv lætr hann grid uppe oc handsalar. þa scal hvar þeirra nefna þar vi. menn or anars flocke þa er hann vill i þav grid. þa ero xii. menn igrídom af þeim vi. tegom manna. en allir þeir vi. tegir manna undir gridom. Boanden er eigi scyldr at láta grid uppi ef þeir ero fleire saman en xxx. Ef menn ganga ilið þeirra obedit oc varðar hveriom þeirra iii. marca utlegð oc asa söc er ransaca vill. Ef hin hefir fleire menn fyrir en xxx. oc varðar honom þat scog

a) = A. M., c. 118.

1) Tilföiet.

2) Skrevet eghandsala, da Afskriveren først har villet skrive eigi, og senere har glemt at strege det ud.

gang. oc er þa varnat grida. Nv festa þeir grid með ser oc scolo þeir allir þa til dura ganga er aðr voro utan garðz. þeir scolo þa beida boandan með vatta at hann láte þeim ransöcn uppi. Honom varðar scog gang ef hann varnar ransöcna. Þeir scolo beida hann þess at ut gangi menn þeir allir er ine ero þar aðr nema sa maðr ein er líós bere fyrir þeim oc luke lásom upp. Þegar er anau veg er beidt ransöcna en nv er talit. þa er hann eigi scyldr uppi at láta. Ef onor atferð er af boandans hendi en su er her er nv talet at þeir eigo hann at beida. oc er þa varnat ransöcna. Ef ransöcn er uppi láten. þa scolo þrir¹ menn in ganga af þeim er ran saca vilia oc ein or hina liðe. sa scal bera lios fyrir oc lúka lásom upp. Þeir scolo iii. menn in ganga. Men scolo láta ransacaz aðr gange in at eigi bere þeir fola ahendr² monnom. enda sva þeir er út ganga. Ef þeir vilia eigi láta hafa lucla at lúka lásom upp. oc verða lóc þeirra oheilog við brote. Þeir scolo enir somo (s. 165, a.) ransaca iöllum stüdom uti oc ine. Þeir scolo eigi avvisla gera iransöcn þan er hinom se mein at. ne fiárscaðe er fyrir búa. Ef þeir bera ofr alle eða fara at ologom at ran söcn anan veg en nú er talit oc varðar scog gang ef þeir fina eigi þar ine enda verðe boandin osaðr at en ellegar varðar ecke. En þott þeir fini inne þar fóla. oc scalat drepa þa menn ne at þeim gera ecke nema þeim verðe handnumit. Sva scal at söcn fara vm þan þiofscap sem þar er eigi er ran sacat. Ef þeir bera in fola a hendr monnom er ransaca scolo eða lata bera aðra menn. þa varðar þeim scog gang enda varðar þeim þa þat allt er þeir fara at ransöcn slíct sem aðr.

1) Gising for þeir.

2) Herefter skrævet þeim, men dette Ord dernæst udstreget.

Nu *scal vm sacir þær allar er af ran sócn geraz stefna heiman oc quedia heimilis bva v. til aðingi þes er sottr er.*

231. *vm gripa tak at misfanga.*

^a Ef *maðr* tekr grip manz at *hibylum oc* vill han calla *ser* misfanga. þan *scal hann* þan grip hafa aptr borin avico fresti *eda fyr oc* selia iðönd þeim manne er þar byr næst því er hin mistóc gripen ef hin er *eigi* þar er á. Nv vill sa *eigi* við taca þa *scal hann* heim hafa með *ser* oc segia til sins heimilis oc abyrgiaz. enda hafa til þings¹ et næsta sumar oc segia til at lögbergi. Sva *scal* sökia sem *vm* aðrar fiartekior. Ef *maðr* fek *eigi* sva með sem nv er tint eða sva ef *eigi* er misfangi þott sva se callat. Þar a misfanga at bera er *maðr* tekr þess kyns grip abrott sem *hann* lætr eptir ivapnom. en hross þess kyns sem *hann* átte oc sva lítt. enda sva *vm* aðra gripe sem nu er tint. hvart er kyk fe *eda* aprir gripir. þa *scal hann* þess kyns grip abrott hafa. sem *hann* átte oc með þeim lit. oc er þo þvíat einv² (s. 163, b.) misfangi ef bvar vilia sva borit hafa. Oc ef sa *maðr* er þan grip átte tekr oc hins grip at misfanga oc *scal* sva með fara et sama sem hinom var adr til handa talit. oc er þar hvaromtuegia misfangi. Ef *maðr* tekr grip anars manz a alþingi *eda* afüllom uppi *eda* at obygdóm at misfanga. oc siðr *hann* *eigi* adr *hann* kómr iherað. þa *scal* segia til bvvum þeim .iii. er þar ero næstir agöto hans þegar er

a) = A. M., c. 119.

1) En nyere Haand har tilføiet al foran dette Ord (= alþings), og saaledes er ogsaa Læsemaaden i A. M.

2) Først skrevet eens, men Slutningsbogstavet derefter forandret til v.

hann siðr at *hann* hevîr misteket oc secz *hann* þá *eigi* a með för þess gripar. en *hann* *scal* abyrgiaz oc hafa til alþingis anat sumar ef *hann* mistóc þar. Hin secz oc *eigi* a með för hans gripar ef sa hafðe i ombon þan abrott hafðan. ef sa ferr sva með sem hinom var til handa tint. Maðr *scal* fert hafa hinom er á ahálfom manaðe þeim er *hann* veit misfangan ef þeir ero sams fiordvngs *eda* sva ef *hann* má comaz ahálfom manaðe fyrir leiþar lengð þott *eigi* se samsfiordungs.

232. *vm reízlör*

^a Þat er lögpundare er viii. fiordungar ero ivétt en .xx. merkr *scolo*¹ ifiordung vera. Ef *maðr* apundara meira *eda* mina en mælt er oc vardar þat iii. marca secp. Nv reipir *hann* rangar véttir *eda* mælir rangar alnar. sva at munar *vm* öln i xx. álnom. þa vardar þat fiorbavgs gard. Sa asoc þá er sins hevîr i því mist. En ef *hann* vill *eigi* sökia þa á sa er vill. Nio bva *scal* til þess quedia aðingi. stefno soc er þat.

233. *vm verpla kast oc tafl*

^b Þat er mælt ilögom várom at menn *scolo* *eigi* casta verplom til fiár *ser* en ef casta oc vardar fiorbavgs gard. Men *scolo* oc *eigi* tella sva at þeir legi fe við. oc enga þa lute er manne þickir betra at hafa en on at vera. En þeim er fe legr við tafl *eda* aðra lute þa er vardar fiorbavgs gard. enda erat heimting til fiar

a) = A. M., c. 120, samt (efter den arnam. Skindbog) A. M., Kaupa-b., c. 83.

b) = A. M., c. 121.

1) Skrevet over Linien.

þess. En eigi (s. 166, a.) *scal* kasta. Sa asöc þa er vill, i nau fiordungs manna. oc er rett at lysa a varþingi ef þeir ero sam þinga enda er sa aþingi er sóltr er. oc *quedia* þar til heimilis bva v. þess er sottr er. oc *scolo* i nau fiordungs menn lýsa fyrir drottíns dagen. ef þeir hycia. En þa ahver er vill eptir hælgena ef sa er aþingi er sottr er. EN ef hann er eigi aþingi oc er rett at lysa at þinglaðsnom oc til sócnar anat sumar. oc bana for ef vill. En ef .ii. sokia ein man vm þan lut oc a sa at rada er sokia vill til laga.

vm hreppa scil.

234.

^a **L**oghreppar *scolo* vera alande her. EN þat er löghreppr er xx. boendr ero i eða fleire. þviat eins *scolo* vera fære ef lögrétto menn hafa lofat. Þeir boendr *scolo* eiga at gegna þingfarar cavpe er til hreppatals ero talþir. þoat maðr scipte hreppom sinom ifiordunga eða iþriðionga eða sva sem þeir vilia scipt hava til mat giafa eða til tiundar sciptis oc er rétt at þeir verðe þar fære ilut hreppsens en xx. Sva *scolo* hreppar séttir at huerr bóande *scal* sitia et næsta avðrom *scolo* sva hreppar allir settir sem nu ero. Landeigendr .v. *scolo* vera tecnir til sócnar i hrepp¹ hveriom at sokia þa menn alla er oscil gera ihreppenom oc sva at scipta tiundom manna² oc matgiofom. eða sia eiða at monnom. Rett er at þeir menn se eigi landeigendr er sócnar menn ero ihrepp ef hrepps menn ero allir a þat sáttir. Ef maðr sitr at hreppa móte oc kómr hann ianan hrepp með bú sitt. þa a hann cost at kiosa sic ianan hrepp með hv sitt ef hinir ero þo

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 39. (Denne Materie udgjør nemlig i den arnam. Skindbog en Deel af Afsnittet Kaupa-balkr, eller Um fiarlcigur.)

1) Rettelsete, overensstemmende med den arnam. Skindbog, for hveer.

2) Skrevet over Linien.

xx. eptír. *eda* fleire enda lofe hinir er fyrir sitia. Þeir menn ero til þess scyldir er til socnar hafa hlotiz. *eda* sva ero til tecnir at allir hreps menn ero a þat sáttir at (S. 166, b.) scipta matgiofom oc tiundom oc manna elde isinom hrepp hverir socnar menn. Þeir scolo sva scipta manna elde at þar verðe iafn mikil gisting ahundraðe hverio sculd lavso þeirra manna er þar bua ihrepp. Hreps menn ero scyldir at ala þa menn er sócnar menn scipta a hendr þeim til eldes. Þeim monnom scolo þeir scipta ahendr þeim er þeir verða þar þrot rada ihrepp oc þeim er sva coma ahendr þeim er þeir visso eigi þá von til er þeir bygðo lond sin *eda* toco ser hiú. Sini landz bygð scal huerr maðr biarga hvart sem hann a isinom hrepp *eda* iavðrom til fardaga þeirra er hann hevir þeim bygt. þa scal hann lata neyta sins fiar fyrst en ef þeim vidr eigi sitt fe þörf. þa scal sa legia sitt fe fyrir þa er þeim bygðe. *eda* föra þa menn til fram förslo ella. iii. marca secp vardar ef maðr bergr eigi sini landz bygð. "Þat er vm fiordungs omaga oc vm þa menn er hrepps menn ero scyldir at ala. at þeir scolo þa ala iafn væl sem hiu sin oc fa þeim klæde þa menn scal eigi af lande selia ne isculd taca. Ef erfingiar omagana ero itueim hreppom þa scolo þeir scipta þeim omógom oc föra þa amillom hreppa til framförsla sina. eigi scolo þeir lata ganga þa með húsom. Ef maðr lætr ganga sin omaga ihrepp *eda* scýtr niðr *eda* förir ihrepp anan en vera eigi. *eda* hleypz fra oc vardar iii. marca secp. oc scal honom föra en lata eigi ganga með húsom. Ef omagi er þar förðr ihrepp at ológom ahendr manne

a) = A. M., c 40.

eda er þar scotet ihrepp. þa scal sa maðr er omaginn er förðr scera cross ef hann þickiz hrepps fundar þarfe oc bera þar til næsta hús oc nefna þar hrepps fund at sin .vii. náttu fresti *eda* meira meli oc quepa huert hin scal bera cross. sidan scal hverr þeirra láta bera fra ser sva sem sa mælti¹ er scar oc láta fara sem dagr deiliz. (S. 167, a.) Ef menn duelia cross forna *eda* coma þeir eigi til hrepps fundarens. þa vardar þat hveriom þeirra iii. marca secp. en þa duelia þeir cross forna ef þeir föra eigi þegar af hende ser er þeir vito at cross com navðsynia lavst. EN þa coma menn eigi² til hrepps fundar ef eigi coma fyrir miðian dag þan er a er quedit. Allir bændr scolo bera hrepps fundar boð þeir er ihrepp ero saman. þo at þeir se sumir oavðgare en þeir eigi þingsfarar cavpe at gegna. enda ero þeir oc iafn scyldir allir at coma til hrepps fundarens. Menn ero iafn scyldir þa at coma til hrepps fundar ef menn vito þótt eigi fylgi cross bodeno ahendr þeim. Socnar menn eigo iafnt at scipta þeim monnom ahendr er heima sitia man elde sem hinom er þar ero. Eigi scolo þeir bæde sen ala þa menn er þar eigo at fara ihrepp karl man oc kono barn bæra.³ scalat sva scipta man elde ahendr þeim at þav se bæde sen þar. Menn eigo eigi at ala göngo menn vtan hrepps. en ef ala oc vardar þat iii. marca secp. Þat vardar oc iii. marca secp. ef þeir ala eigi þa menn sem hiu sin er socnar menn hafa scipt ahendr þeim. *eda* gefa eigi sva matgiasar sem scipt var. Hvervetna þess er maðr gerir sva illa vid

1) Rettelse for mælt.

2) Tilføiet, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

3) Punctum er tilføiet.

þan man er hann scylde fram föra at honom se ovært við. hvart er hann hevır hann með ser eþa felr hann ini. þa á huerr maðr cost er vill at taca þan man af þeirre vist er honom er ovært við. oc fá honom vist betri oc heimta fulgor tuenar at hinom slícar sem hvar v. virþa við bók heimilis hvar þess er heimta¹ afúlgona. Þar ero tuenır aðiliar þeirrar sacar við boanda ef hann gefr eigi matgióf þeim manne er honom var scipt at gefa. þar er aðili sócnar maðr ihrepp. enda er sa aðili er þigia scyldi. (s. 167, b.) Socnar menn ero iafn scyldır at ala menn ihrep oc gefa matgiafar. sem aðrir menn. enda ero socnar menn sekır iii. morcom ef þeir sokia eigi þa menn ihrepp er eigi gefa matgiafir. eða ala eigi þa menn er sócnar menn hafa scipt ahendr þeim at rétto eða sokia eigi hrepps fundi eða bera eigi hrepps fundar bod. eða ala utan hrepps menn. ^a Ef maðr vill anan sokia at hreppa domi. þar scal sócnare fara oc marka dom stad i örvar scótz hælge utan garz þess manz er hann vill sokia oc marka til sins heimilis þar er hvarke se acr ne engi. hann scal þat gera rumhælgan dag. Hann scal fara til hús þess manz er hann vill sokia. oc nefna vatta. iþat vætte. at ec leg dom stefno við þic oc nefna hann. vii. natta fresti at vit scolom dom eiga. coma þar sva at domr se nefndr fyrir miðian dag oc queþa a domstaden. En siþan stefna honom vm þat sem hann vill hann sokia vm oc til þess doms er hann hevır lagðan oc telia honom varða iii. marca secp. Socnaren scal

a) = A. M., c. 41.

1) Rettelse for heita.

quedia heimilis hva v. þess er sottr er vm þat sem hann hevır stefnt vm oc quedia .iii. nóttom fyrir dominn eða meira mele oc quedia rumhælgan dag oc sva stefna. Hvar þeirra scal hafa inan hrepps menn til doms oc scal hvar þeirra hafa x. menn oc taca þar or domendr oc vatta.¹ quid menn scolo at fornade. Þria menn scal hvar þeirra nefna idom. Nv vill verianden eigi nefna domen. þa scal sokianden nefna allan domin. oc er þat iain rétt sem þeir hefde baðır nefndan domen. Domr scal vera rumhælgan dag. domr scal eigi vera vm langa fösto ne vm löghælgar típir. Eigi scal domr vera þar vicor vi. ii. fyrir alþingi oc þingvicor .ii. oc .ii. vicor epter alþingi enar næsto. Þa er domr er nefndr at hvar þeirra scal biöda til hruðningar avðrom at ryðia dom þan oc scal sua ryðia dom (s. 168, a.) þan² sem quid. Sa scal biöda til hruðningar vm quidin er quadde oc biöda þeim er vm er quatt. Fullr er quidr þótt grid menn se .ii. í ef buar ero or ruddır.³ þeir scolo eida vinna⁴ þar sem at þinga domi. Ef þeir hafa fleire menn til doms en x. hvar þeirra þa verþr sa þeirra utlagr iii. morcom er til þess biðr menn enda er utlagr hverr þeirra er varnar til farar eða nockors þess er þarf til at hafa inan hrepps manna. Ef vtan hrepps menn coma til doms oc scolo þeir eigi vera ilogscilum. en ef þeir mæla lögscil þa er þat sem þeir mæle ecke. Ef þat ber quidr a man at hann hafe alet utan hrepps menn. þa a hin beida

1) Herefter skrevet oc, men dette Ord derpaa udprykket.

2) Herefter skrevet: oc skal sva ryðia, hvilke Ord, der indeholde en tjentagelse af det foregaaende, vi have udeladt.

3) Punctum er tilføiet.

4) Tilføiet.

ser biargquidar at lera *vm þat* hvart han hugde at hin væri heimilis fastr eða eigi. Nu ber *þat* quidr at hann hygde at *hann* ætte heimili. þa versc hann sökine. Þeir domendr scolo sit mál hafa er fleire ero saman þar. En ef þeir ero iafn margir, þa scal afall dōma. ^a Þeir menn er at scipom eigo búpir, þeir scolo eigi ala utan hrepps menn. ne konor þær er barn bærar ero. þo at þær se inan hrepps menn. þa menn scolo menn eigi ala er gongo menn ero. *sva* scal fara at sócn allri við scipa menn sem við hoendr nema *þat* at sa er sōkia vill scipa menn *vm* man elde scal legia dom stefno heima at síu enda scal hann sōkianden hafa *sva* marga menn sem hann vill til doms, en verianden x. menn. oc a scipa maðr slica vorn fyrir sec sem boanden. þeir scolo þan dag luka dome sinom. er þeir coma til. Domr a at dōma gialld ahendr scipa monnom xiiii. nóttom eptir dominn þar sem domr var átr. Gialld scal dōma ahendr boandanom þors dag þan er vii. vicor ero af sumri. þar idomstadnom viti gialld. enn mat giald (s. 168, b.) xiiii. nottom eptir dominn. ef *vm þat* er sótt. Ef þeir eigo giald haga saman oc scal þar gialda vitet. ^b Vite scal gialda i lög avrom enda er rétt at gialda igripom. en gripir scolo vera eigi verre en tuegia avra se verþir in odyrste,¹ *þat* fe scal ofund lavst vera. Lögmetendr scolo þeir² hafa til fiar metz þess sa er taca scal oc giallda. þeir scolo meta til fullra avra. þar

a) = A. M., c. 42.

b) = A. M., c. 43.

1) Punctum er tilföiet.

2) Istedetfor dette Ord synes Afskriveren først at have skrevet scolo eller lignende, men derefter forandret dette saaledes.

er domr dōmer giald. þa scal dōma fyrir miðian dag enda scolo þeir *sva* til coma. sa er taca scal oc gialda. Ef glepia dom þa vardar fiorbavgs gard þeim manne er *þat* görir.¹ þeirre sōc scal stefna heiman oc quedia heimilis bva ix. til aþingi þess er sottr er. ^a Heraðs sōcn scal upp vera höfd a xiiii. nóttom þeim enom næstom er socnar aðile veit sōkena. Ef vite verðr *sva* nær þingi at eigi mätte sōkia at heraðs dome. þa scal socnar maðr ihrepp stefna heiman þeirre sōc oc quedia heimilis bva v. til aþingi þess er sottr er. Ef sócnar menn vilia eigi sōkia at hreppa dome. þa a hver at sōkia er vill þær sacir inan hreps manna oc stefna til þings. Þar er sócnar menn vilia eigi sōkia þær sacir er þeir ero til tecnir oc vardar þeim *þat* iii. marca secþ oc eigo hrepps menn þær sacir. Stefna scal heiman þeim söcom oc quedia² heimilis bva v. til aþingi þess er sottr er. eþa sa er vill ef þeir vilia eigi sótt hafa. Ef anar maðr sōkir þa sōc en socnar maðr er til er tekin oc stefnir til þings oc bregðr sōkene við þan er sōkia scylde. Sócnaren acost þo at sōkia ef hann vill ef getr þan quip at han visse eigi *sva* at hann mætti domn hafa áttan xiiii. nóttom fyrir alþingi. at hin hefde görva sōkena þa er hin hevir stefnt *vm*. enda ber *þat* quidr at hann mundi þo sōkia *vm*. (s. 169, a.) þot hin hefde eigi stefnt.³ Rett er at sócnar menn scipte hreps monnom með ser hveria hverr þeirra scal sōkia þeirra manna er oscil göra ihrep

a) = A. M. c. 44.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet.

3) Punctum er tilföiet.

oc *scal* þa hverr þeirra sækia er scipt er til handa. Hvervetna þess er feviti ero dæmð af hreppa male at þinga dome þat *scal* dæma a xiiii. *nottom* eptir vapna tac iörvar scótz hælge utan garðz þar er hvarke se akr ne engi þangat fra garðe er sa aheimile er sótte.

235. vm hreppa mal

^a Hver maðr *scal* þar eiga lög hrepp sem hann hefir afram ferslo verit nema hann se at lögom af comin eða þar ellegar sem næsta brøðræ hans er vist fastr eða nanare maðr. En þat er rétt at ala þa menn er fara til loghrepps sins. nátt verðar elde. þviat eins at dagverðe ef lög heilact er. En þa er þeir coma ilöghrepp sin þa ero þeir boendr er þingfarar cavpe eigo at gegna allir scyldir at ala¹ þa menn slico elde sem hreps menn verða asáttir. nema þeir føre þa a framførslor. EN ef þeir verða veðr fastir eða meina þeim votn eða firþir þa er rett at ala þa menn meðan maðr vill. eno sama elþeno. Ef þeir menn ero framførslo laúsir er engi eigo næsta brøðra vist fastan eða nanara man. þa ero landz menn allir scyldir at ala þa menn slico elde sem hinom var mælt adan. Eigi *scal* gongo monnom veita hus rum þeim er eigi er elde mælt. oc engar veizlor nema til seva eða til fata. ^b EN afbrigð öll þessa máls hvártz menn ero van alnir eða of alnir. þa vardar *fiorbavgs gard*. eigo hrepsocnar menn þær sacar. Nv þickir bysc-

a) = A. M., c. 45.

b) = A. M., c. 46.

1) Rettelse for alla.

ope eigi gavmr at gefin þa er rétt (s. 169, b.) at hann fae man til sócnar. EN þar er hrepps menn gera eigi sækia. þa er utan hreps monnom rétt at taca til sócna sva sem vm aðrar hrepp soenir. EN *fiorbavgs gard* vardar þeim monnom er til sócnar ero tecnir ef þeir sækia eigi. EN v. *bva scal quedia* til *fiorbavgs* saca allra þeirra aþingi. Pat er rétt at stefna heiman at logheimile manz þar er hann heyre sialfr til alþingis eða til várþings. þess er sa er í er sottr er. Rett er at lysa at þinglavsnom til sócnar anat sumar. Ef menn stefna þeim söcom igögn er þat ber quidr at eigi mundi ellegar sóttar vera þa eigo þær eigi at metaz. Þar er menn ero sóttir vm man elde. þa er þat lögvorn ef þeir geta þan quip at þeir hugðo at þeir ætte at ala þa menn. Pat er en lögvörn ef¹ maðr byðr gorð *byscops* á oc hand-salar þat. þa *scal* þvi eigi nita. Pat er en lögvörn ef menn taca gongo menn oc hyða fullri hyðingo. Verðr þo rétt at aðrir² boendr hverfi at at hyða ein man. metaz þær varnir vm þær sacir allar er þeir hofðo aðr gervar aðr barsmiden være. Byscopar eigo at þoka þesso male ef þeir vilia oc hafa uppi ilögrétto. þeim monnom er rett lög vorn siá er til sócnar ero tecnir ef þeir geta þan quid at þeir visso eigi at þær sacar voro gervar er þeir voro sottir vm at þeir hofðo eigi til tekit. Þeir gongo menn ero til hyðingar talþir her³ er eigi ero elde mælt.

1) Herefter skrevet af þeir geta þan quid, men disse Ord dernæst igen ud-stregede.

2) Istedet herfor læser den arnam. Skindb. iii.

3) Istedetfor dette Ord synes Afskriveren først at have skrevet er, men rettet dette saaledes.

236. *vm fiár gíafír*

^a Þott maðr gefe manne fe eða heimile asculdar stöðom þa kemscat hann til heimtingar vm þat fe nema hin sele honom sacar oc fiar heimtingar ahönd sér hvarom þeirra. En ef þeir iata at gialda honom at raðe hins er fe átte þa á hann alt mál (s. 170, a.) við þa en ecke við^t hin. er fe atte fyrir önd verðo.

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 4069.

¹) Dette Ord er udeladt i den arnam. Skindbog, hvorved Meningen maaskee bliver en anden.

237. *vm fullrettis orð*

^a Fíorbavgs garð¹ varðar ef maðr mælir við man fullrettis orð. hvart er hann mælir við hann aheyranda eða af heyranda enda a hann rétt or fe hans viii. avra ens fimtategar ef hann verðr secr vm. En þat er full rétte ef maðr mælir þat við man er eigi ma ráða til goðs. hálfrette er þat. er ræðr til hvárstvegja. goðs oc illz. Þat ahvergi at standa amillom manna nema grið maðr mæle við boanda. eða þræll við frialsan man. Þeir scolo sva sokia vm orð þat sem fullrette se mælt. Pat á grið maðr til varnar fyrir sec at fara or griðe sino oc hafa ecke vistar sínar þa fellr sv söc niðr við hann. Sua scal vera orð huert sem mælt er.² scal ecke at scáldscapar male raða. Ef maðr heyrir á oc scal hann nefna vatta at ordeno. ef menn segiaz or vátte þvi þa varðar

a) Ved de her følgende Capitler indtil Tiendeafsnittet, der ere af meget afværlende Indhold, har Samleren vel neppe tænkt sig Balk-Inddelingen bibeholdt, hvorimod disse Capitler vistnok rettest bør antages at være blevene tilovers ved Ordningen af Balkerne, noget, der iøvrigt maaskee ogsaa er Tilfældet med ialfald det næstforegaaende Stykke Um hreppaskil. Nærværende første Materie, om Æresfornærmelser (c. 237 og 238), er i den arnam. Skindbog optaget i Vígslóði, c. 104, ff.

¹) Ovenover Ordet Fíorbavgs garð har Afskriveren skrevet s. g (scog gang), hvilket maaskee er et Spor af en ældre strengere Bestemmelse, men iøvrigt ikke stemmer med det følgende, eller med Løsemaaden i den arnam. Skindb.

²) Punctum er tilføjet.

þeim iii. *marca* utlegð. enda ero þeir þa iafn scyllðir at bera vætte sem ádr. Ef þeir ero ii. saman oc se eigi costr at nefna vatta at. þá *scal hann* hefna orðe orðz. Nu ef han segir fra oc hóliz þa *vardar fiorbavgs gard.* oc er þa bac mæle.¹ *scal hann* sokia við xii. quid. Ef hin þriþi *maðr* heyrir oc er costr þa at sokia við xii. quid.² Ef *maðr* mælir við man a alþingi oc eycz þa þar retrr manz hálf. Ef *maðr* mælir við man af heyranda oc er costr at sokia til ens þriþia alþingis. þaðan fra er hann fregn. oc sokia hvárt er hann vill við xii. quid eða við heyren orð v. *manna landeiganda þeirra er réttir* se í quidom hvárz mælt var³ fyrir öllum saman eða ser hveriom þeirra. oc *scolo* þeir at domi legia þat vndir þegn scap sin at þeir heyrðo þat mal ór (s. 170, b.) hans mune. ^a Ef *maðr* bregðr manne brigzlom eða mælir honom aliót þott hann segi satt oc *vardar fiorbavgs gard.* *scal* sokia við vátt orð ef hann heyrir á en ella við v. *manna* heyrin orð eða xii. quid. Ef *maðr* gefr manne nafn anat en hann eigi ádr. oc *vardar fiorbavgs gard* ef hann vill reidaz við.⁴ *sva* oc þeim er reipir til höðungar manne oc *vardar fiorbavgs gard.* *scal* við xii. quid sokia. Ef *maðr* mælir við man háðung eða gerir ýki *vm* oc *vardar fiorbavgs gard.* *scal* sokia við xii. quid. Ef *maðr* gerir manne níð oc *vardar fiorbavgs*

a) = A. M., Vigsf., c. 105.

1) Punctum er tilföiet.

2) Ordene Ef hin þriþi — xii. quid ere hlevne skudte ind imellem de to følgende Sætninger (foran: Ef maðr mælir við mann af heyranda), men dette derefter rettet ved et b, a, c over Begyndelsesordene af de 3 omhandlede Sætninger.

3) Tilföiet.

4) Punctum er tilföiet.

gard. EN þat ero níð ef *maðr* scer manne tré níð eða rístr eða reisir manne níðstöng *scal* sokia við xii. quid.

238. vm scaldscap.

^a Hvarke a *maðr* at yrkia *vm* man löst ne löf. Scalat *maðr* reidaz við fiordungi víso nema last mæle se í. Ef *maðr* yrkir ii. orð EN ANAR ONOR .ii. ef þeir ráða þapir *vm* oc *vardar scog gang* ef löstr er í eða haðung. Ef *maðr* yrkir þa víso *vm* man er eigi er háþung í. oc *vardar fiorbavgs gard.* þot eigi se háþung í. *Scog gang vardar* ef *maðr* yrkir *vm* man hálf víso þa er löstr er í eða háþung eða lof þat er hann yrkir til haðungar. Ef hann quedr þat eða kenir ödrom manne oc er þat avnor söc oc *vardar scog gang.* *sva* *vardar* oc hveriom er nemr. ^b Þott iii. menn yrke hælming oc *vardar scog gang* hveriom þeirra oc *scal* sokia sem *vm* anan scaldscap. ^c Su reiping *vardar* oc *scog gang* er til haðungar metz. Stefno söc er *vm* scaldscap oc sócn til ens þriðia þings þaðan fra er hann fregn en hva *scal* quedia til ix. alþingi enda er costr at sokia við .xii. quip. Slict *vardar* með for sem verken enda *vardar* ecke hvárt fyr sökir oc *scal* við en somo gögn sokia. *Scog gang vardar* þót *maðr* yrke *vm* davðan man cristen eða queþe þat er *vm* davðan man er ort til lýta. (s. 171, a.) eða til haðungar.¹ fer *sva* soc sv sem víg söc. Ef *maðr* heyrir²

a) = A. M., l. c., c. 106.

b) = A. M., l. c., c. 107, S. 152^b.

c) = A. M., l. c., c. 106, S. 148¹⁴.

1) Punctum er tilföiet.

2) Den arnam. Skindbog læser: hefir.

iscaldscap orð þat er maðr a vígt vm. at hann se ragr eða stroðen. hefnir hann víge eða averkom oc scal hann vm ill mæle sokia. Ef maðr queðr níð vm man at logbergi oc varðar scog gang enda fellr sa oheilagr fyrir honom til þess alþingis er næst er eptir oc scal hann quedia vetvangs bva vm þat hvart hann hafðe queþit þat níð eða eigi honom til haðvngar. Ef maðr yrkir haðung vm konvng dana eða suia eða norðmanna oc varðar scog gang oc eigo hus carlar þeirra sacarnar. ef þeir vilia eigi. oc a sa söc er vill. Ef maðr yrkir mansöng vm cono oc varðar scog gang. kona asöc ef hon er xx. eða ellre. ef hon vill eigi sokia láta. oc a lavg raðande hennar sökena. Ef maðr queþr scald scap til haðungar manne þott vm anan se ort eða snýr maðr ahond honom nockoro orðe í. oc varðar þat scog gang. scal sokia sem anan scaldscap. ^a Par er maðr vill stefna vm scaldscap oc scal hann queda fyrir váttom sinom sva at heyri log fastir menn ef þeir ero hia oc sva fyrir þeim er í tune ero fyrir hælming viso eða lengra i þeim stað oc nefna siþan vatta oc stefna. Pa er sa maðr kómr at domi er sökir vm scaldscap scal hann nefna vatta at því at hann byðr goða þeim er hann hevir quaddan xii. quidar. eða buum ef hann hevir þa til quadda at heyra þan scaldscap er hann hevir stefnt vm. en sidan scal hann queþa þan scaldscap i dom fram. Par er maðr stefnir einom manne tueim söcom anare vm scaldscap. enn anare vm með för ienom sama stað vm enn sama scaldscap. þa er costr at queþa eino sini scaldscap þan er hann stefnde vm. þott tuær være (S. 171, b.) stefnornar. Enda er rett at queþa eino sine idom fram þott .ii. se

a) = A. M., I. c., c. 107.

sacar ef hann stefnde sva vm. Ef maðr lysir at lögbergi soc ahond manne vm scaldscap oc scal hann queþa fyr en hann lyse vm. enda er hann eigi scyldr at queþa et eþra sumaret at lögbergi nema hann vili. Þott eitt orð se ort vm man oc fare þo hælmingr saman eða lengra. þa er costr at sokia vm. oc láta varða scog gang. ^a Ef maðr yrkir víðátto scaldscap oc a maðr cost at dragaz vndir sa er vill oc stefna vm. þoat quidr bere at hann hafe eigi ort vm þan er sökir vm. en þat bere at hann hafe ort oc secz hann þo vm víðátto scaldscap. Pat er víð átto scaldscapr ef maðr yrkir vm engi man einkom oc fer þat þo vm herað inan oc varðar scog gang.

239. ef maðr fiðr grip anars manz

^b Ef maðr fiðr grip manz eða anat fe oc veit hann ihvers lande hann hevir fundit þa scal hann þeim manne færa til varðveizlo er a lande byr. En sa scal varðveita oc halda upp a manna mótom oc a várþingi oc a alþingi. Nv ger sa eigi up halda er til varðveizlo er sellt þa á sa söc er fe á. Nv ger sa eigi vp halda er fiðr. þá a söcna er landa. Nu fiðr maðr i lande sino eða i iordo. þa scal hann segia buvm sinom til enda á þingi. Nv gróf sa maðr niðr er átti land. eða sa er bio a lande. oc a sa þa er niðr gróf ef fyrir vetr nær finz. Nv finz a alþingi þa scal selia þeim til varðveizlo er þar býr. Sa eignaz þar er fiðr ef¹ eigi verðr eigande

a) = A. M., I. c., c. 106, S. 15014.

b) Dette Cap., der er aftrykt i A. M., Landab.-b., c. 51, har intet egentligt tilsvarende i den arnam. Skindb.; jefr. ovenf. c. 170, A. M., Kaupa-b., c. 6. S. 403¹².

1) Tilføjet.

at. Nu síðr maðr a heidom uppi þa *scal hann* selia þeim manne at varðveita er næstr byr göto. *hann scal* uphalda þa. En sa eignaz er land á næst fialleno. Ef fe (s. 172, a.) finz a varðingi eða aleið. *oc scal þar vp* halda oc selia þeim manne at varðveita er næstr byr þar. Sa á er land á ef eigi kanaz anar við. Nv eigo þingo návtar þar land. þa a sa er síðr. Nv fan vtan þings maðr. þa eigo þingonávtar. Nu finz ialmenning þa er menn ero ialmenning þa *scal* sa uphalda er fan. Eignaz *hann* ef eigi verðr eigande at.

240. vm almenningar her alandi¹

^a Almeningar ero alande her. þat ero almeningar er fiordungs menn eigo saman. þar eigo menn at fiscia oc fygla coma þangat er manaðr lifer vetrar. oc vera þar vii. manþr. Þa *scal* ligia v. manaðr sva at sa ein *scal* þangat beita er næstr byr þar. Eigo menn við at hogva þar oc telgia oc færa til scips eða buða. oc er þa heilagr viðrin. Nu coma menn þangat avðro scipe oc fa eigi farm þá sino scipe. en hinir hafa þa meir en farm sino scipe. þa er rett at þeir take farm sino scipe. Nv kemr þar hualr meþan ero ialmenning oc er sva vm hann mælt sem vm víðen. Nv kemr hualr þar meþan þeir ero eigi ialmenning. þa *scal* scera crossa oc láta fara alla vega abrott. verðr sa utlagr .iii. morcom er eigi lætr fara crossin ef fært er. Þar *scal* scera huerr sem vill. oc hava a brott. Nv coma menn þangat sva at þeir hafa scorit meira en þa megi þeir þegar ibrott hafa

a) = A. M., Landabr.-þ., c. 72.

1) Dette Capitels Begyndelsesbogstav er større end det sædvanlige.

oc eigo þeir at taca þat er hinir fara eigi með. Hvart er menn coma eptir scipom eða hrossom þa *scal* sva hver abrott hafa sem má.

241. vm hundz bit

^a Hundar eigo eigi hælgi aser. Ef maðr a hund ólman. þa *scal* hann bundin vera sva at *hann* tacæ eigi til manna þar er þeir (s. 172, b.) færa leiðar sínar. Ef hundr er bundin firir hvre manz eða búð eða stío. til vardar. þa abyrgiz sa sec er iband honom gengr. oc sva þott fe gange iband honom oc abyrgiz eigi sa er hund á. Eigi *scal* hundr lengra bundin vera en .ii. álna se a meðal stavrs oc hælsis. Ef hundr er bundin isete. þa *scal* hann eigi taca fram astocce at bíta menn er ganga agólfe. Nu er hann bundin í gáng. þa *scal* hann eigi taca til manz er maðr gengr til gangs eða sétz a tré. eða tegr ser borð före. Ef maðr bindr hund¹ ovarlegar en nv er mælt. eða er lafs oc bítr man sva at blóð comr ut. oc vardar honom .iii. marca secp. Ef hundr bitr ibriósc eða ibein. eða i sinar. eða sva at örkvmbi verða at eða ilit. eða sva ef læcingar þarf við. þa vardar fiorbavgs gard þeim er hundin á. Scog gang vardar ef hin meire sár metaz. En þat ero stefno sacir oc *scal* quedia heimilis bva aþingi. Ef hundr bitr man sva at hann fær bana af þa vardar scog gang oc *scal* sva sokia sem víg söc. Ef² hundr bítr smala manz eða elltir aforað. oc *scal* sa er hund á biða þeim

a) = A. M., Vígsl, c. 76.

1) Rettelse for hundr.

2) Rettelse for E N.

er átte sliet fe sem fariz hevir af hundzens söcom. enn ef hin vill hafa fe sitt. þa skal biöða honom avvisla betr. EN ef hann byör eigi þessa coste. þa skal hin stefna¹ honom vm þat til utlegðar oc til gialda tveþra. Sa er hund leysir eða fer með at hann vill ser láta fylgia þa abyrgiz sa þo at anar maör eigi. Ef hundr kóm ifor með manne oc hiör hann mat gefa honom eða syslir vm hann er þeir coma til húss. þa abyrgiz hann hund þótt anar eigi. EN eigi ef hann sciptir ser ecki af.

242. vm griþunga

^a Ef maör a gridung þrevetran eða ellra oc säre hann menn eða castar hann sva mane (s. 173, a.) at honom verör illt vip. eða særir hann fe manna eða castar svá at illt verör af þa varðar fiörbavgs garð. Gridungr er o heilagr við averkom þegar hann viðr a monnom ef hann er þrevetr eða ellre. Ef hann banar manne þa varðar sliet sem hundr bane manne. oc a at sættaz a þær sacar fyrir lof fram. Sliet et sama varðar oc ef hann viðr þat a manne er en meire sár metaz. HVER maör abyrgiz sic við horns gange oc hófs.

243.

^b Ef maör a ale biörn huitan þa skal hann sva fara með honom sem með hund oc sva scaða gialda ef hann görir. Ef maör særir alebiörn manz huitan saclavsan. þa varðar honom utlegð. oc gialda avvisla. Ef v. avra scaðe

a) = A. M., I. c., c. 78.

b) = A. M., I. c., c. 77.

1) Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindb., for þa hin stefno.

verör at eða meire þa varðar fiörbavgs garð. Biörn verþr o heilagr við averkom ef hann görir scaða monnom. Ef maör heör hund eða biörn til haðvngar manne. þa er sa helldr a er varðveitir oc varðar þat fiörbavgs garð. Þat varðar oc monnom fiörbavgs garð ef seria viðbiörn ut hingat. þeim varðar er á oc styre monnom. EN hásetom iii. marca utlegð. oc skal quedia bva aþingi. ix. til fiörbavgs saca allra. en v. til utlegðar. Ef viðbiörn verör lavs út her oc görir hann scaða monnom eða fe manna. oc abyrgiz sa biörn at öllo er uthafðe sva sem anan alebiörn. Sliet varðar ef hingat er farör vargr eða refr.

244. vm settir manna.

^a Ef maör handsalar avðrom manne sátt slica sem hann vill gert hafa. Vsque. oc aþat alt at halda. Nv handsalar maör seþ sina eða satt eða fe á queþit fyrir sec eða anan man sva at þat ber navþa handsal oc a þat engo at halda. En þat er navða handsal¹. er maör hand salar sva at ellegar er hætt fiörvi hans eða fe eða hann ygðe ser aliót eða fiár ran. En hvar þess er quiör ber at navða handsal hafe verit. sva sem (s. 173, b.) nu var tínt oc a þat aldriþi at halda. enda varðar fiörbavgs garð þeim monnom öllom er þess handsals beiddo. þat er stefno söc oc skal quedia til ix. bva aþingi fra þeim stað er navða handsöl vrðo. Nv luca menn sva malom

a) = A. M., Kaupa-b., c. 75. Det i Begyndelsen antydede Stykke læses fuld-stændig ovenfor c. 71, jefr. c. 60 (A. M., Pingskapa-þ., c. 50 og c. 40).

1) I Skindbogen: En navða handa handsal, hvilket vi have rettet saaledes, overensstemmende med den arnam. Skindb. der læser: En þat ero navða handsöl.

sinom at þeir nefna aðra menn til gerþa a meðal sin oc scolo haldaz í því öll a quæþe ef hinir iáta igongo imalit. EN ef gerðar menn verða eigi á sáttir oc scal afl raða. Nv ero ii. menn igerð oc verða eigi asáttir. þa scolo þeir luta oc scal¹ sa gera er hlavt. Nv gerir sa eigi við eið er hlavt eða hlutan bavð þa er sem ogört se. EN ef hvargi vill luta enda vill sitt hvar oc görir hvartuegi þa er hvárskes gorð neyt þott eiðr fylge. nv segir sa maðr sátt up er gerð átte oc viðr siðar eið at oc scal eiðr unIN fyr en gialdhage comi. Þat er oc gerðar monnom rétt ef þeir verða eigi á sáttir hvat gera scal. at þeir take man þan til gerþar er þeir verða asáttir. enda iáte sa gerþene sva at þeir heyre bápír. oc ero þeir þa fra lavsír ef hins gerð scal þa standaz enda vardar þa hon- om einom ef gerðin glepz þar er sva er at ort. En ef þeir menn glepia gerðena er sva ero til tecnir sem nv var tint. oc iátto igongo þa vardar þeim fiorbavgs gard oc scal stefna heiman vm mals afglöpon oc quedia til heimilis hva ix. aþingi þess er sottr er. ^a Ef menn afglapa gerð allir þeir er til voro tecnir eða deyia allir fyr en sátt se ger. þa scal sa maðr er þat mál átte eða hans erfingi beiða þan man með vatta er satt handsalade at hann tace man til sáttar gerðar af sine hendi a vii. natta fresti at heimile sino. en ec mun fa anan til scal hann queda. beide ec lögbeidingo. Ef sin man tekr hvar þeirra til gerþar. þa scolo gerðar menn leita or lavsnar at lögom nema þeir verðe sáttir a. Nv (s. 174. a.) vill handsals maðr eigi fa man til gerðar. þa scal sa ein

a) = A. M., l. c., c. 76.

1) Skrevet over Lintien.

gera er heimtande fecc til. ^a Ef gerþar menn verða allir omala eða allir vitlavser. þa scal en et sama at fara sem aðr var tint. EN ef gagn nefna er með monnom oc andiz anar gerðar maðr eða verðr omále eða villavís. þa scal sa taca man istaðen er hins missir. Ef gerðar maðr verðr sivcr eða sár oc má eigi coma til þess staðar er gerð var mælt at nefndom degi þa scal en et sama fara sem gerþar maðr¹ deyi. At slíco móte scal alt fara sem nv var tint með gerðar monnom þott þeir se fleire en .ii. ^b Ef sá maðr deyr er gerð handsalade fyr en gort se. þa scal gera ahond erfingia. eða fiarvarðveizlo manne hans ef hann er eigi fulltiðe. ^c EN ef sa maðr andaz er gerð var handsölod þa scal gera til handa erfingionom eða fiarvarðveizlo² manne hans ella. ^d Ef ein maðr scal gera sátt enda verðr hann siucr eða sak eða meina hon- om völn eða vedr eða menn sva at hann comiz eigi til þess staðar er satt scal gera. þa scal hann þar segia³ satt upp sem hann komr framarst. Nu hygr maðr ser hætt við aliót eða bana sa er sætt scal vpsegia ef hann leysir þar sva af höndom ser sem hann var til settr þa scal hann segia sátt upp þar er hann treystiz. þott þat se siðar. Enda scal sva fara þot fleire menn scylde⁴ gera sætt. ef þeim er eigi ohætt. ^e Nv ef maðr er sva nefndr til sættar gerðar ef hann iátir eigi igongo imalit

a) = A. M., l. c., c. 77.

b) = A. M., l. c., c. 78.

c) = A. M., l. c., c. 79.

d) = A. M., l. c., c. 80.

e) = A. M., l. c., c. 81.

1) Skrevet maðr.

2) Rettelse for fiarveizlo.

3) I Skindbogen: scal hann segia þar segia.

4) Skrevet over Lintien.

þa varðar honom eigi við lög þott hann gere eigi sættena enda er engi heimting til málsens. En slíc heimting til sáttarenar ef hann gerir gerðena sem hann hefðe iátt igongo imalit.

245. fra silfr gang

(s. 174, b.) ^a J þan tíð er cristni com ut hingat til islandz gecc her¹ silfr iallar stórsculdír. bleict silfr oc scyllde halda scor. oc vera meire lute silfrs oc sva slegit at lx.² penninga gerþe eyre vegin oc var þa allt eitt talit oc vegit. Þat var iafn micit fe callat .c. silfrs. sem iiiii. hundred oc xx. alna³ vaðmala. oc varð⁴ þa at halfri mörc vaðmala eyrír.

246. vm fiárlag mana

^b Þat er fiárlag at alþingis male at .vi. alnír vaðmáls gilldz nytt oc onotit scolo vera i eyre⁵. varar felldr fyrir ii. avra sa er fiogora⁶ þv mal alna er langr. en ii. breiðr xiii. rocvar vm þveran fell. Nv ero felldr betri þat er virðingar fæ. Melracka bellgír vi. fyrir eyre. Lamba gæror vi. fyrir eyre. Gelldinga klippingar vi. fyrir eyri. Katbælgír af fressom gomlom .ii. fyrir eyre.

a) = A. M., Kaupa-b., c. 84. Dette Capitel findes ikke i den arnam. Skindbog.

b) = A. M., Kaupa-b., c. 85. Ogsaa dette Capitel findes i den arnam. Skindb.

1) Rettelse for hann.

2) Istedentfor l har Afskriveren som det synes først begyndt at skrive noget andet, maaskee x, men derefter forandret det saaledes.

3) Skrevet over Linien.

4) Skrevet v⁷d; muligén er tøbrigt et r i Slutningen udeglemt og der burde da læses verðt.

5) Ordene scolo vera i eyre ere skrevne to Gange.

6) Rettelse for fiogora.

Af sumrungom iii. fyrir eyre. Morendz vaðmáls v. alnír fyrir eyre. Eyrir gullz þess er stendz ellding fyrir lx. Morc brendz silfrs fyrir .lx. Jarnketill nýr oc oelldr oc vegi hálfá vett oc lici í viii. sciólor fyrir xv. avra. Stælltr le eggelningr oc vegi xviii. avra heill oc stálsorfen. þeir scolo iii. fyrir .ii.^a avra. Vett blastr iarns fyrir .v. avra. Vett fello iarns fyrir vi. avra. Þat er kalla máls sciola er tré er sett ilögg oc tegr avðrom megin aþröm xii. þumlunga meðal manne i nagls rótom. Þetta er en fiár lag. At kýr þrevetr eða ellre .x. vetra eða yngri kalbær oc miolk hyrnd oc lasta¹ lavs. eigi verre en meðal navt herað ræk at fardögom oc mólke kalfs mála sv er giald geng. Þriu navt vetr (s. 175, a.) gavmol við ku. ii. tvevetr við kú. Kyr gelld miolk oc quiga ii. vetr kálb bær leigo vere en kýr. Öxi. iiiii. vetra gamall fyrir ku. gelldr eða graðr. Gelld kýr oc öxi þrevetr iii. lutír kugildis. Öxi .v. vetra gamall. þriþiungr anars kú gilldis. Öxi .vi. vetra gamall fyrir .ii. lute anars kugildis. Öxi. vii. vetra gamall fyrir .ii. kýr. oc sva þott ellre se. Arðr öxi gamall a vár þat er met fe. Vi. ær við kú. ii. tuévetrar oc iiiii. gamlar. oc ale lömb sin oc orotnar loðnar oc lembðar. Ær viii. alsgelldar iii. vetrar oc ellre við kú. Viii. gelldingar við kv. ii. vetrir. Viii. lambgymbrrar oc ale lömb sin. vi. geldingar iii. vetrir við kv. iiiii.^a vetra geldingr oc anar .ii. vetr. fyrir ær .ii. Rutr .ii. vetr a gildir. xii. vetr gamlir savþír við kv. Allt þetta fe gillt oc i ullo. Rutr .iii. vetr oc ellri oc forosto gelldingr þat er met fe. Geitr vi. með kiðom oc sva faret sem ám. enn viii. gelldar við kv. þrævetrar eða ellre. viii. havðnor við kv. oc ale kið sin. Viii. ii. vetrir hafrrar við kv. oc iiiii. kiarn hafrrar. oc iiiii. algeldír en vi.

1) Skrevet to Gange.

þrevetrir við kv. hálfir hvárs alsgelldir oc kiringar. iiii.^a vetrar gamall hafr oc anar ii. vetr fyrir geitr .ii. Tvevetr hafr við geit. Ef hafrar ero ellre en nu ero talþir oc er þat met fe. ii. vetrgamlir geitsavðir við geit. hálfir höðnor eða alsgelldingar en hálfir kiarn hafrar. eða graþ hafrar. Hross ero oc lavgð. Hestr .iiii. vetrar gamall eða ellre. oc x. vetrar oc yngri heill oc lasta lavs við kv. Mer iiii. vetrar oc ellre oc x. vetrar oc yngri gelld heill oc lasta lavs. fiordungi verri en¹ kыр. Hestr iii. vetr iafn við mere. (S. 175, b.) Mer iii. vetr ii. lutir kugilldis. Tuav hross tvé vetr. hestr oc mer við kv. Þriu vetr gomol hross við kv. oc er eitt hestr. Ef maðr gelldr mer hross vetr gamalt fyrir þriþiung ku gildis. þa scal fylgia eyrir. Þetta scolo vera meðal hross oc eigi verre. Stod hestr oc se verðe betri fyrir sacir vigs. oc gelldr hestr oc se verðe betri fyrir reidar sacir. oc fyl mer istóðe þat er met fe. Súr ii. vetr eða ellre oc ix. grisir með við kv. Breitt lerept iii. alnir fyrir ii.^a avra. Ensæt lerept tui elnt ii. alnir fyrir eyri. Tuær merkr vax fyrir eyre. Scrud klæðe ný scoren eða oscoren. Hafnar vaðmál ny oc onoten. Hafnar felldir nyir. Katta scin oc lamba scin ny. Flat smide nýtt oc voro smide. Teint iarn. Eirkatlar nyir. þat er allt met fe. Allt met fe þat er gialda scal scolo þeir taca til er giolld eiguz við sin man hvar logmetanda oc lögsianda. En ef þeir verða eigi asáttir. þa scolo þeir luta oc meta við eið sa er hlytr. Þriar véttir gamalla savða ullar við kú. Þriar vettir miol vægs matar við kv. Vetr gamalla savða ullar eða avlldungs húð oc bota eyre hvárt. ii.^{er} kыр húþir við

¹ Skrevet verre en en.

ölldungs húþ. Rett er oc ef snöggvar ær ero gollðnar. at láta fylgia vett ullar xx. ám.

247. fra rétt noregs konungs ajslandi;

“Sa er rétt konungs or noregi a islande at sialf stefnt scal socom hans vera. oc at logom þar landz manna sökia. Lög oc rett scolo hans menn þar hafa. slícan sem landz menn. Arf scal taca a islande frænde eða felagi. En ef þeir ero eigi til. þa scal biða þaðan erfingia.

248. vm rett jslendinga inoregi;

(s. 176, a.) ¹Jslendingar eigo at hava havldz rétt i noregi. Arf eigo at taca i noregi af islandi næsta brøðra. slíct konor sem karlar eða nánare menn. Eiðr iii.^a manna scal sana frændseme þa er menn vilia þess beida. En ef eigi er her arftöko maðr. þa scal halda her fe þat sa maðr² vetr iii.^a er hann var ihusom með nema fyr comi næsta brøðre eða nanare maðr. Jslendingar scolo engi toll giallda i noregi nema land avra. eða varð monnom i cavpangom³. Karl men friálsir þeir er fullan rétt eigo scolo gialda landavra vi. felde. oc vi. alnir vaðmals. eða hálfá morc silfrs. Þa er comit til þess gialdz er menn coma i ackeris sát eða iland festar. Jslendingar eigo i noregi at nióta vatz oc viðar. En þar at eins eigo þeir

a) Dette og det følgende Capitel, der fattes i den arnam. Skindbog, ere vel snarere at betragte som Overeenskomster end som Love, ligesom ialfald c. 248 aabenbart er affattet i Norge. De ere i den arnam. Udgave aftrykte (som særskilte Afsnit) i 2. Bind, S. 407 ff.

¹) Begyndelsesbogstavet er omtrent som ved Begyndelsen af nye Afsnit.

²) Först skrevet boande, men derefter Ordet maðr skrevet ovenover, uden at det første er udstreget.

³) Skrevet cavþ.

at hægva við þan allan er þeir vilja er konungs more er. Þa ero islendingar scyldir utfarar með konungi er her er viss í noregi oc almenningr er úte. Þa scal eptir sitia hin þride hver enn .ii. fara. Noreg ero islendingar scyldir at veria¹ með konungi en eigi til lengri her ferða. Eigi scal taca þat fe af islendingom inorege er tæmiz ianars konungs velle. Vt för eigo islendingar til islandz nema viss se herr i noregi. En islendingar eigo at fara af sino lande til hvers landz er þeir vilja. En ef islendingar gialda land avra i eyiom eða a hialtlande þa ero þeir eigi scyldir at giallda aðra land avra i noregi, nema þeir fare ut amille. Karl maðr hverr a utan at fara heill oc hraystr er land avra ma gialda. En bu ferla eigo utan at fara þeir er omogom sinom mego vorð vm veita. (s. 176, b.) oc utgerþir þær gera. Oc kona hver sv er fylgír boanda sinom, eða fedr eða sone eða bróðor ef hon a .iii. mercr fiár. Ef utlendr maðr andaz her þa scal hús boande taca af vi. avra talþa til þurptar honom. En siþan scal hann láta husfasta men .iiii. þa er næstir ero a tvær hendr virða fe þat. Ef næstabrødre eða nanare maðr kemr til þa scal hann æsta tacs at biarceyiar rétte til mótz. Tacs æstingar váttar ero eigi scyldir at vina eiþa. ef husboande gengr igegn tacs æstingo a móte. Frændsemi scal sa maðr telia er fe heimtír með ser oc enom davða oc vina eið at. oc sva at þvi at² hann tekr þat fe til uthafnar oc vill erfingiom föra a næsta sumre ef hann ma. Sananar menn hans .ii. scolo eida vina at sv er frændsemis tala savn oc ero þeir eigi scyldir at telia frænsemi, oc eigi at fela fleira undir eið. þa eigo býiar menn at legia dom á. oc veita vápna tac at. siþan scal hus boande reida

1) Skrevet v 7 a.

2) Istedetfor de to følgende Ord synes Afskriveren først at have skrevet þvi at.

fe af hendi oc legia eið á at þat fe er¹ allt af hendi goldit er hinn davde átte. Ef maðr tynir sva fe sino at hann á eigi hag at giallda alla land avra þa er hann eigi scyldr at giallda. Ef þeir menn verða séhafa i noreg er vart hafa til græn landz eða fara í landa leitan. eða slítr þa út fra islandi þa er þeir vilde föra scip sin mille hafna. þa ero þeir eigi scyldir at giallda land avra. Þan rett oc þav lög gaf olafr hin hælgi konungr islendingom. er her er merkþr. Gitzor. byscop oc Teitr filius eius. Marcus. Hrein. Einar. Biorn. Guðmundr. Daðe. Holmstein. Þeir svoro þess. at Jsleifr byscop oc menn með honom suorðo til þess rettar sem (s. 177, a.) her er mercþr. At þan rétt gaf olafr en hælgi islendingom eða betra.

249. vm avst manna arf her alandi.

^a Ef avst maðr deyr út her sa er her a engi frænda. þa afelage hans at taca arf. Ef þeir gerðo þat felag at sa lagde alt sitt fe til er o avðgare var þat er hann hafde iþeirre för. Ef eigi er sa til. þa á motonavtr sa er optaz atte mat við hann. scipta scolo þeir með ser ef þeir átto allir iafn opt. Ef engi er þeirra til þa ascips drotten. ef þeir ero fleire til. þa scolo þeir scipta með ser sva sem þeir átto iscipe. Ef en andaðe atte ein scip oc engi felaga ne mavto navt. þa á goðe sa er sa maðr er iþingi með er land þat á er þeir verða landfastir. Ef avst maðr andaz ivist. þa á boande sa er honom veitte vist ef eigi er felagi til. En þott hann andiz afor aðr hann

a) = ovenf. c. 120, = A. M., Arfa-þ., c. 6.

1) Tilføiet.

kœmr til scips. þa *scal* iafnt sem hann andiz ivist. Ef sa átte by enn frænd lavse. þa á gode sa er hann var iþingi með. Ef hann er hvergi iþingi. þa a gode sá er sa er iþingi með er land á þar er hin bio eða sat hudseto. Ef sa maðr rædr eða gerir fiorlavst enom utlenda er nu er aðr til erfðar taledr. þa *scal* sá arf taca oc bœtr er næstr er til taldr eptir. Ef avst maðr andaz iför þeirre er hann fer til vistar. oc er þat sem hann andez at scipe. Ef gode sa er til arftöko er taldr vegr en utlenda þa eigo arf oc bœtr samþingis godar hans. Ef síðar coma ut erfingiar. þeir er se af danscri tungo. þa eigo þeir at taca arf oc bœtr ef þær ero vaxta lavsar. Alt fe þat er eigi taca erfingiar¹. hvart sem ero vigsaca bœtr eða arfr þa *scal* virþa láta sem omaga eyre. ^a oc eignaz þeir þa (s. 177, b.) voxtona. EN ef eigi er rett at virðingo farit. þa verða at racna leigornar; Ef maðr andaz her sa er arftoco maðr hans er erlendis. þa asa maðr fe at taca er enom andaða er nánastr. EN sa *scal* virða láta feet iafnt sem ungs manz fé oc ahann varðveizlo oc voxto á. meþan hin er erlendis. Ef sa kœmr ut. þa *scal* hann heimta instöda at enom næstom gialldogom. engom manne a hann at selia arfen meþan hann er erlendis. Ef sa andaz er erlendis er oc verða menn eigi a sattir hvar fyr andadiz þa *scal* *quedia* xii. *quidar* goda þan er sa var iþingi með er her andadiz. EN ef engi godi gengr við því. þa *scal* þan *quedia* er sa er iþingi með er sökir. Sva *scal* at því fara at erfingiar þess er avstr andadiz *scolo* stefna þeim er feet hafa til gialda oc til utgongo. en sana láta at dome davða þess er erlendis var. Nu ber þat *quidr*

a) = A. M., l. c., S. 1898.

1) Rettelse for erfingiar.

at sa dó fyr er her var. þa racnar vndan þeim er aðr höfðo. EN ellegar geta þeir halldit.

250. vm fiar heimtor.

^a Ef maðr a fe at manne oc varnar hann honom fiarens þa er rett at lysa söc ahönd honom at þinglavsnom til sócnar anat sumar oc láta honom varða halld fiarens .iii. *marca* utlegð. Sa er socna lysti *scal* segia þeim er söken er ahende með vatta fyr en vi. *vicor* ero af sumre ef hann er samfiordungs at hann hevir söcna lýsta ahönd honom. Ef hann ma eigi honom segia siálfom þa *scal* hann segia til iþingbrecco avarþingi eða aleid þeirre er sökianden heyr siálfr. Ef hann segir eigi sva til enda verðr hann eigi var við aðr vi.¹ *vicor* ero² af sumri. at honom er soken ahond búen þa verðr onyt söken. Þar er maðr hevir söc ahond manne lýsta (s. 178. a.) et fyra sumar. þa *scal* hann þar þa *bva* til *quedia* er þa hafa *heimilis* bvar hans verit er söc var höfðot ahönd honom enda bue þeir þar þa næstir því heimileno er socen var sótt. Vm allar sacar þær er sva ero til búnar *scal* *bva* þa hafa er þa bva næst er söken er sótt því heimile er hin átte þa er söken var höfðot ahönd honom. Ef manne verðr grunn at því at sa maðr vile abrott hlaþpa af lande er hann hevir at þing lavsnom söc ahond búet. þa a hann at bana honom för at lögberge oc veria lyrite styre monnom öllom oc sva hásetom at feria hann abrott af lande. EN þeim monnom öllom er spyria lyrit þan. þa varðar

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 404².

1) Rettelse, overensstemmende med Sammenhængen samt Læsemaaden i den arnam. Skindbog, for liii.

2) Tilføiet.

styri monnom *fiorbavgs gard*. en hasetom iii. *marca* utlegð. ef þeir feria hann abrott. Sliet *vardar* þeim þott þeirre sök se heiman stefnt eða se hon at scipe til búen. Ef þar er lyrite varit brott hofnen at festar hælom.¹ *scal* þeim stefna *vm* samfarar allar oc *quedia* v. *bva* a þingi til iii. *marca* saca en ix. til *fiorbavgs* saca. Huerge a *maðr* at lysa sacar *vm* fe ne stefna fyr en hann hevur heimt at *manne*. oc *honom* er varnat.

Ef *maðr* a at *manne* fe eindagat oc vill sa hlavpa abrótt af lande. þa er rétt at bana *honom* för þótt þat se fyrir eindagann. en þviat eins verðr soken við hann eða við þa menn er hann feria abrott. ef feet kemr eigi fram at ein daga.

251. socnir vm fiár heimtor.

^a Vátta sina a *maðr* at *queþia* heiman hvárz hann vill² hafa þa vátta til socnar eða til varnar. Hann *scal* *quedia* en meira lut þeirra vatta er hann nefnde þa at þeim orðom er hann vill maldaga *vm* reyna.³ *scal* hann *queþia* at lög heimile þess er hann telr i þat vátte oc nefna hin oc *queþa* a hvert vátte þat er. Þar er *honom* oc rétt at *queþia* er hann fiðr hin sialfan at mále er hann vill quaddan hafa. (s. 178, b.) *scal* hann quatt hafa vatta sina heiman en .v.^{ta} dag vico er .viii. vicor ero af sumre. Ef boande sa er quaddr vettis er þingfarar cappe a at gegna oc *scal* hann eigi *quedia* igegn hvarke hestz ne matar. Ef *maðr* er þess vettis

a) = A. M., Vigs1. c. 29.

1) Punctum er tilföiet.

2) Ordene hann vill ere skreue to Gange.

3) Punctum er tilföiet.

quaddr er hann veit aðr ván til at þingfor mundi af geraz þa er hann var inefndr. oc *scal* hann eigi igegn *quedia* þess er hann þarf til þingfarar at hafa. Ef sa boande er quaddr er eigi a¹ þingfarar cappe at gegna eða grið *maðr* oc er þeim rétt at *queþia* igegn ef þeir vilia. Sa *scal* nefna vatta er *quedia* vill igegn. At þvi vátte. *scal* hann *queþa* at ec *queþ* þic hestz oc savðols at coma til lög heimilis mins fyr en ec riða heiman oc nefna hann. oc *queþa* a dag nær hann mun heiman riða. Matar a hann oc at *queþia* hann oc tialldz oc buðar rums oc þeirrar reiþo sem hann þarf aþingi at hafa. Hann á at biða *honom* fylgio sina oc þing menn þa er hann hlýtr. er þeir coma til þings. Sa *maðr* er scylldr er vettis quadda at láta coma hest til handa þeim *manne* er quaddr var þan er hann megi fara fullom dagleiðom. Ef hann lætr eigi hest þan hingat coma sem quatt var. oc er rétt þeim *manne* þa heima at sitia er vettis var quaddr. ^a Quatt *scal* vatt orða allra. xiiii. nóttom fyrir alþingi nema *maðr* láte nefnaz ipat vátte er hann veit þingfarar af vón oc *scal* *queþia* þess vettis hvegi nær þingi er þat er.

252. vm vatta quöð

^b Ef *maðr* *quedr* sva vettis anan man. at sa heyrir eigi á er quaddr er. oc er *honom* rétt at fara til lögheimilis þess manz er hann quadda vettis. oc *queþia* hann þar þeirrar reiðo allar² er hann ætti at *quedia* at

a) = A. M., 1. c., c. 30.

b) = A. M., 1 c., c. 29, S. 5511.

1) Ordene eigi a ere tilföiede i Överensstemmelse med den arnam. Skindbog.

2) Saaledes for allrar.

lög heimile sino ef *hann* heyrðe a quod hins. ^a Ef sa *maðr* verðr síucr er quaddr er vættis (s. 179. a.) *scal hann* gera orð þeim er *hann* hevîr quaddan vættis. *oc* bioda honom at rétta vätte við þa menn aðra er þat vätte voro nefndîr með honom. *scal hann* bioda at lög heimile sino. Sa *maðr* *scal fara* er vættis quaddi oc fîna þa menn er ivätte voro með hinom síuca. *oc* queþia þa til farar at retta vätte við hin siuka man.¹ Eið *scal* hin siuke *maðr* vîna oc queþa a huert vætti *hann* mundi bera. oc *scolo .ii. menn* taca við ens siuka manz vätte eins. Rett er at .iii. menn tace við .ii.^a manna vette. ef .ii. ero siukîr. Þeir menn er við vätte taka *scolo* styðia með frumvattom a þingi oc queda á huert vätte hin siuke bar. Ef sa *maðr* er quaddr vættis er af lande vill fara oc er *hann* comin afliótande furo. Þa er *hann* comin afliótande furo er *hann* hefîr fôt sin ascipe oc þeir scipveriar hafa meira luta vöro sínar² aborit. *scal hann* sva leysa vätte af hende ser sem hin siuke *maðr* átte af hendi at leysa. þat vätte er *hann* var quaddr. Ef van heill *maðr* lætr ivätte nefnaz. *oc* *scal* þat *eigi* standa fyrir þingfôr hans. nema *hann* hafe þa meire sótt er *hann* *scal* heiman rîða en þa er *hann* var ivätte nefndr. ^b Ef *maðr* er þess vættis quaddr er *hann* hygð *eigi* ivera oc *scal* *hann* þo rîða til þings oc beraz at dome or vetteno³. ^c Ef *maðr* *quedr* man þess vættis er sa hygð er quadda at hin væri *eigi* í. oc vill *hann* þat göra til

a) = A. M., I. c., c. 30, S. 587.

b) = A. M., I. c., c. 29, S. 577, = *orenf.* c. 32, S. 57-58.

c) = A. M., I. c., c. 29, S. 562².

1) Punctum er tilfölet.

2) Skreret orer Línien.

3) Rettelse for vettetteno.

ogagns hinom. þat vardar *fiorbavgs* garð þeim er quatt hevîr. sôc þeirre *scal* stefna heiman oc *quedia* til aþingi ix. heimilis bva þess er sótt er.

253. vm festar mal

^a Sonr xvi. *vetra* gamall eða ellre er fastnande modor sínar arfgengr. EN ef *eigi* er sonr þa er dóttîr su er gipt er. oc a þa boande *hennar* at fastna mág cono sina. EN þa er fadîr fastnande dottor sínar. EN þa *scal* broþîr sam- (s. 179, b.) feðri fastna systor sína. EN ef *eigi* er broþîr þa *scal* modîr fastna dóttor sína. EN þa *scal* EN nánaste niðr fastna karlmanna. nema konor se nanare þær er boendr eiga. þa eigo böendr þeirra.

254. hverr sakar aþili i legorz sök

^b Sacar aðile er ^{i.)} ¹ boande kono ef er. Þa er ^{ii.)} sonr til arfs alen. xvi². *vetra* gamall. Þa er sa er ^{iii.)} dottor *hennar* á til arfs alna. Þa er ^{iiii.)} fadîr. Þa er ^{v.)} broðîr samfedre. Þa er ^{vi.)} modîr. Þa er ^{vii.)} systor. Þa er ^{viii.)} broþîr sammødri. Hin scylldaste *maðr* *scal* sokia leg orðz sôc sem vigsôc; ^c Rett er at gellða gongo menn oc vardar *eigi* við lög þoat þeir fae örkuembl af eða bana.

^d Ef kona klæðiz karl klædom eþa scer ser scavr³

a) = *orenf.* c. 144 = A. M. Festa-þ., c. 1.

b) = *orenf.* c. 156 = A. M., Festa-þ., c. 25.

c) = A. M., Omaga-b., c. 35, S. 301²⁵.

d) Hertil findes intet tilsvarende i den arnam. Skindbog. Dette Stykke findes aftrykt ved A. M., Festa-þ., c. 24, S. 336. Not. 4.

1) Disse Tal ere i Skindbogen satte orenorer Ordene.

2) Rettelse for xv.

3) Herefter skreret fyrir, men dette Ord derpaa igjen udstregel.

epa fer með vápn fyrir breytni sacir. þat varðar fiorbavgs carð. þat er stefno söc oc scal queþia til bva v. aþingi. sa a söc er vill. Sliet er mælt vm karla af þeir klæðaz kuena klæðnade.

^a Eigi sciptir sculldom til handa kono sva at adrír menn eigi við¹ hana heimting meþan boande hennar lifir. nema hon hafe ein við sic sculldir átt en heimillt verðr honom allt fe þeirra at hafa til scullda gilldris.

^a) = A. M., Omaga-b., c. 35, S. 302.

¹) Istedetfor det første Bogstav i dette Ord har Afshriveren først skrevet et h.

vm tiundar gialld

255.

^a Þat er mælt ilogom her at menn scolo tiunda fe sitt allir a lande her lögtiund. Þat er lög tíund at sa maðr scal gefa .vi. álna eyre atueim misserom. ef hann á tiotegø fiar vi. álna avra. Sa maðr er hann á x. vi. álna avra fyrir vtan fot sin hvers dags buning sculd lavst. sa scal gefa áln vaðmáls eða ullar reyfe þat er .vi. gøri hespo eða lamb gæro. en sa er xx. avra á. sa scal gefa tuær alnir. En sa er a .xl. sa scal .iiii. alnir. en sa er a hálf hundrad sa scal .iiii. alnir. Sa er attatego á sa scal v. alnir. Sa er a x. tigo sa scal vi. alnir. Þat fe þarf eigi til tiundar at telia er adr er til guðs þacka laget. hværz þat er til kirkna laget eða til brúa eða til sælo scipa hvarz þat fe er ilöndom eða ilavsom avrom. Prestar þurfo oc eigi at tiunda þat fe er þeir eigo ibócom oc ímessø klædom oc þat allt er þeir hafa til guðs þionosto. tiunda scolo þeir anat fe. Bús alleifar þarf maðr eigi at tíunda vm vár ef maðr helldr bve sino. Ef hann bregðr því eða selr hann or því þat scal hann

^a) Dette Afsnit indeholder vel i det Væsentlige de Bestemmelser om Tienden, der bleve givne ved Biskop Gissur 1096 (Gissurar statúta). Det findes aftrykt i Thorkelins Udgave af den ældre Kristenret, c. 36 ff., som en Deel af Kristenretten (kristinna laga þáttir), samt (efter nærværende Haandskr.) i første Bind af J. Sigurdssons og O. Stephensens Islandske Lovsamling.

tiunda. Ef *maðr* a goðorð *oc þarf eigi þat* til tiundar at telia, velde er *þat enn eigi fe*. Boendr allir *scolo* tiund gera þeir er þing farar caþpe eigo at gegna af fe sino sculd lavso. *eigi scal omogom fe ætla*. þoat *hann eigi* minn fe ef *hann* a x. avra sculdlausa *oc scal hann* þa tiund af gera hvárz *hann* er boande eða grid *maðr*. nema *hann eigi* þa omaga er *hann* scyle a *vercom* sínom fram færa. Rett er at þurfa *menn þeir* allir þiggi tiund er *eigi scolo* gialda. (S. 180. b.) Jafnt *scolo* conor giallda tiund sem karlar. ^a Samquamor *scolo* *menn* eiga *vm* havst ihrepp hveriom. *eigi* fyr en .iiii. vicor lifa sumars *oc* *scripta* tivndom. *Script scal* tiundom drottins dag en fyrsta i vetri. v. *menn scal* til taca ihrep hueriom at *scripta* tíundom *oc* matgiofom *oc* sia eida at *mounom* þa er bazt þickia til fallnir hvárz þeir ero boendr eða grid *menn*. *oc* sekia *menn vm* laga af brigð. Scylldr er huerr *maðr* til þeirrar samquamo at fara. er *hann* at iund at gera eða fá man fyrir sic þan er lög scilom halde up fyrir *hann* *oc* handsöl se at þigiande. Ef *hann* komr *eigi* sialfr fyrir midian dag *oc* engi af hans hendi þa verþr *hann vm þat* utlagr .iii. morcom *oc* *scal hann* þá tiund giallda sem *script* verðr a hond *honom*. Þar *scal* telia fe manna hue micit fe hvern á. *scal* virða lönd *oc* lavsa avra *oc* *scal þat* fe virða er at lög far dögom var sculld lavst. Sialfr *scal* hvern virða fe sitt. *oc* telia. enn þa er *hann* hevir talit fe sitt *oc* virt. þa *scal hann* taca bók ihond ser eþa cross *oc* nefna vatta. at þvi vatte. *scal hann* queþa. at ec vin eid at bók lög eid *oc* segi ec þat gude at ec á sva fe sem ec hesi nv talit. eða minn. EN ef *hann* vill *eigi* vina eid þa er *hann* er beiddr þa verðr

a) — Kristent., c. 37.

hann vm þat secr .xii. morcom. þa er *hann* beiddr er *hann* er bedex. Hans tala *scal* standa afeno siálfs *oc* *scal hann* af þvi gera tiund. nema *hann* sueri fiorþungi minn en se. Ef *hann* suerr fiorðungi minn en sé. þa verðr *hann* secr *vm þat* .xii. morcom *oc* *scal hann* sva micla tiund gialda sem samquamo menn¹ telia *oc* *scripta* ahönd *honom* eid lavst. Þar er *maðr* hevir eid swardan. *oc* *scal hann* sva tiund af (S. 181. a.) geia sem *hann* hevir til svaret nema fe hans þuere eða vaxe x. tigom. Ef fe² hans þuer x. tegom þadan fra er *hann* hevir til svarit *oc* er *honom* rétt at fara til samquamo *oc* telia fe sitt *oc* vina eid at *oc* gera þar tiund af er *hann* suer til. Nv vex fe hans x. tegom eða meira þa er *honom* rett at fara til samquamo *oc* segia til þess *oc* gera þar tiund af. Nv hygja hrepps *menn* at meira hafe vaxit fe hans en *hann* segi eða *hann* vile ecke fra segia þoat fe hans hafe vaxit .x. tigom eða meira þa eigo samquamo *menn* at gera *honom* orð. at *hann* comi til samquamo *oc* vine eid at fe sino. ianat sin. Ef *hann* vill *eigi* vina eidin i anat sin þar er samquamo *menn* vilia. Þa verðr *hann* secr *vm þat* .xii. morcom. *oc* er þat eid fall *oc* *scal hann* sva micla tiund gialda sem samquamo *menn* telia *oc* þeim gialda sem þeir raða a at queda. Þar er manne verðr eidfali *oc* eigo hrepps *menn* söc þa hvern þeirra fyrst er vill. Söc þeirre *scal* stefna at lög heimile þess er sótt er *oc* telia *hann* sekian *vm* .xii. morcom *oc* queda til heimilis þva hans v. aþingi. Ef quidr ber a *hann* eidfali *oc* *scal* domr doma vi. mercr þeim er sótte. en aðrar .vi. *scolo* fylgia anare tiund.

1) Tilföiet; istedelfor h i det følgende Ord synes Afskrivaren først at have villet skrive þ.

2) Tilsöiet.

256. *vm þurfa manna tiund*

^a Hrepps menn þeir er ero til *tecnir scolo scripta* hvers manz tiund ifiora staðe nema mine se en eyris tiund. enda er þo² rétt at hon hverfe i ein stað. Fiorðung ein tiundar scal gefa þurfa monnom inan hreps² þeim er til omaga biargar þurfo at hafa. aþeim misserom. oc scripta með þeim. gefa þeim meire er meire er þavrf. Eigi atiund or hrepp at gefa nema samquamo menn verðe a þat sáttir. oc þicke vtan hreps monnom meire þorf. Þat fe er ge- (s. 181, b.) fa scal þurfa monnom. þat scal vera ivaðmölom eða i varar felldom eða i ullo eða igærom eða i mat eða ikvic fe öllo nema i hrossom. Þat scal golldit vera oc fram comit þeim monnom er við scolo taca fyrir marteins messo. Ef³ þa er eigi fram comet oc verðr þat tiundar halld. oc verþr sa secr vm þat vi. morcom er giallda scal. þurfa maðr sa er til handa er script. hann er aðile at söc þeirre bæde sökiande oc seliande. Sa er anar aðile er til sócnar er tekin ihreppen- enom oc tiund skipte⁴ til handa honom. Söc þeirre scal stefna at lögheimile þess er sótt er. oc *quedia til hva* v. aþingi. þa er næstir hva stefno stödom. Þeim manne er rétt at stefna heima at sín er tiund scripti til handa þurfa manne .v.^{1a} dag vico er .iiii. vicor ero af sumre ef eigi er aðr fram comit. Rétt er at hann tace þan dag við vað málom til handa þurfa manne ef hin vill þa hafa

a) = Kristenr., c. 38.

1) Maaskee feilskrevet for þa.

2) Istedelfor Ordene in an hreps er först blevet skrevet noget andet, der har oplaget større Plads, men derefter er blevet udraderet.

3) Herefter skrevet sa eigi, men disse Ord dernæst igjen udstregede.

4) Istedelfor dette Ord synes först at være blevet skrevet scal.

golldit. Era hann þa scylldr at taca við i avðro fe nema hann vile. Ef eigi komr þan dag fram. oc scal sa maðr er til sócnar er tekin ganga ut í tún at sin eða sa maðr er hann selr söc oc nefna vatta at því at hann er bvin at taca við tiund þeirre er hin scylde giallda oc nefna hann oc quepa á hve micit feet er. oc hann sér engi þan er giallde halde vpp fyrir hann. hann scal nefna vatta i anat sín. At því vættele. scal hann quepa at stefne honom oc nefna hann. vm þat at hann heldr tiund fyrir honom. oc nefna þurfa manin. oc tel ec hann sekian vm þat vi. morcom. oc giallda fiorþungen tuenom giolldom sva sem bvar virða. þan luta er o golldin er. ef sunr er goldin. stefne ec til giallda oc til utgongo vm fe þat oc quepa á hvar hann stefnir til þings. oc stefna logstefno. (s. 182, a.) hann scal *quedia* til hva v. aþingi. þaðan fra er hann stefnde.

257. *vm byscops tiund*

^a Anan fiorðung tiundar scal hafa byscop. en¹ þat fe scal vera ivaðmálom eða ivarar feldom eða ilamba gærom eða igulle eða ibrendo silfre. Par er byscop fer um fiorðung þa scal hann segia til at kirkio sócnom ihrepp hveriom hvern við þeim fiorðunge scal taca tiundar er hann scal hafa. Par er mæltr eindage afe því er menn scolo byscope gialda. en v.^{1a} dag viko er .iiii. vicor ero af sumre at lögheimile þess manz er byscop havð vm. Rétt er þótt fyr se goldit. Ef þa komr eigi fram. þa scal sa er sökiande er rétrr ganga út itún at sín oc nefna

a) = Kristenr., c. 39; jöfr. ovenfor c. 5.

1) Abbrevieret: s. = sed.

vatta at því at hann er buen við fe því at taca er hin scyllde gialda oc nefna hann. oc queþa á hve micít feet er. oc hann ser eigi þan man er gialld ine af hendi. Honom er þar rétt at stefna sva vm þena fiordung. tiundar sem um hin er fyr var um tint. Pat er honom oc rétt at stefna sidar vm þat fe at lögheimle þess er gialda scal. þess a hann oc cost at segia byscopi til oc lata hann heimta sva sem hann vill.

258. vm kirkna tiund

^a Nv ero eptir .ii. fiordungar þat er hálf tíund hvers manz. þat scal leggja til kirkna oc til presta reiðo sva til huerrar kirkio sem byscop scipar tiundom til oc reiða þeim manne ihönd er kirkio þa varðveitir. er tiundene er til scipt. Hann scal cavpa at preste tíþir sva sem hann ma við comaz. oc fá þa lute aðra til kirkio þurptar er hafa þarf sem fe þat vinz til. Sva scolo menn gialda tiund af öllom boiom iheraðe til kircna. sem byscop hefir boðit. hveregir sem á bólstödom hva. Böande sa er a kirkio bæ (s. 182. b.) þeim býr er tiundeni er til scipt¹. hann er rétt heimtande oc sökiande oc seliande þeirrar sacar ef hann vill. EN ef hann vill eigi. þa er rétt aðile þeirrar sacar lærðr maðr sa er kirkione þionar sá er til kirkio þurptar vill feet hafa. Fiorþung tiundar þan er til presta reiðo scal legia. hann scal gialda ivaðmálom. eða ivarar felldom. eða ilamba gærom eða igulle. eða i brendo silfri. EN þan lut tiundar er til kirkio þurptar scal legia. þan scal giallda ivaxe. eða iviðe. eða ireykelse.

a) = Kristenr., c. 40.

¹) Rettelse for scip.

eða itíoro¹ eða ilereptom nyiom þeim er hæf se til kirkio hunaðar sva sem getr at cavpa með vaðmálom í því heraðe. Rétt er þótt vaðmál ein se golliden. Pat fe scal goldit et sidarsta en .v.^{ta} dag vico er .iiii. vicor ero af sumre. EN ef eigi kemr þa fram. þa scal sá er heimtande er stefna þan dag itvne a kirkio bæ þeim er tiund á til at hverfa oc sökia sva sem vm aðra tiund. Hann scal stefna sivi stefno vm hvárn fiordungin oc láta varða² vi. merer ihvámom tuecia stað halldit. Costr er oc at stefna eini stefno vm bápa fiordunga oc fylgia þa ein alog þvíat ein er aðile at háþom. ^a Rett er at stefna heiman til várþinga vm tiundar mál ef þeir ero samþinga oc sökia þar idom ef hin er þar er sótt er³. Pa er rétt vm byscops fiordung at sökia þott sa se eigi þar er sótt er. Ef lyst er a þingi. þa scal quedia til heimilis hva v. þess er sótt er.

259. vm tiundir

^b Ef maðr hevir omaga eyre at varðveita þan er hann hefir voxto af. oc scal hann þan luta vaxtarens tiunda er undir hann ber. sem þat fe er hann átte (s. 183. a.) aðr. Jslenzcir menn allir scolo tiunda fe sitt. EN vm utlenda menn ef þeir coma ut hingat oc erat þeim scyllt at tiunda her fe sitt. aðr þeir hafa her verit iii. vetr samfast. nema þeir gere hv fyr. EN þat vár scolo þeir gera tiund er þeir gera hv oc þav missere eptir. EN ef órir landar fara hepan oc eigo fe eptir. oc scal maðr

a) = Kristenr., c. 41.

b) = Kristeur., c. 42.

¹) Rettelse for tíor.

² og ³) Tilføjet.

giallda tiund af er at varðveita hefir feet. en *vm þat* fe er *hann* hevir abrott með *ser oc* erat *hann* scylldr at giallda her tiund af þvi þott *hann* se allengi abrott. EN ef *hann* kemr ut hengat þa *scal hann* giallda her tiund af þvi fe er *hann* hevir ut með *ser* en næsta vetr eptir er *hann* hevir ut comit aþr *vm* sumaret þott *hann* se i gerðom avstr. Ef *maðr* kemr ut hengat oc hevir vaxit fe *hans* eða þorit eða *hann* hevir eigi eida fyr at unit. oc er *hann* scylldr at vina eio at fe *sino* ef *menu* vilia beida *hann*. Ef hiu eigo fe saman oc *scal* karl *maðr* vina eio fyrir fe þeirra begia. Ef karl *maðr* oc kona eigo fe saman þott þav se eigi hiona oc *scal* karl *maðr* vina þar eio. Ef karlar eigo fe saman oc er rétt þott anar vine þar eio. Ef þeir metáz við oc vill hvárge vina oc er söc við hvarn tuegia. Sa *scal* eio vina fyrir fe hvert er lögraþande er fiarens. Ef vöxto ber undir man af þess manz fé er erlendis er oc *scal* *hann* þat fe *sva* tiunda sem vöxt ber undir *hann* af omaga eyre. Þar *scal* *maðr* tiund giallda i þeim hrepp sem *hann* alögheimile þav misseri hvargi er fe er. Rett er at sættaz atiundar mál meðan eigi er stefnt *vm*. þo er rétt at sættaz á þott stefnt se *vm* oc *scal* eigi meira niþr falla alagana en hælmingrin. Ef *maðr* tecr mine (s. 183, b.) sát en iii. merer oc varðar honom .iii. marca seþ oc asa soc er vill. Ef tiund gelldz eigi heima iheraðe enda er eigi stefnt *vm*. þa er rétt at lysa et næsta sumar eptir a alþingi at lögbergi. Jnnan hrepps *menu* eigo at lysa fösto dag oc þvatt dag *vm* tiundar mál oc þeir menn er af þeim taca. ef hrepps menn hafa eigi lýst fyrir hælgena. þa er rett eptir helgina hveriom at lysa er vill til þes er domar fara ut. Sa er lysa vill *vm* tiund *hann* *scal* ganga til lögbergs oc nefna *ser* vatta. At þvi vätte. *scal* *hann*

queþa at lyse söc a hendr honom. oc nefna *hann*¹ *vm* þat at *hann* hafe halldit þeim fiordunge tiundar oc queþa a hverr sa er. tel ec *hann* sekian *vm* þat vi. morcom oc gialda þan luta er ogolldin er tuenom giolldom sem bvar virða oc queda á hvar *hann* lysir til doms. lyse ec loglysingo. Par er *maðr* lysir *vm* tiundar mál. þar *scal* *hann* queþia til bva v. aþingi. þess er sottr er. EN þar er *maðr* stefnir heiman *vm* tiundar mál. þar *scal* *hann* queda til v. bva aþingi. þa er næstir ero stefno staðnom. Engi er hrvðning² til *vm* þa bva nema at leiðar lengð. Eigi *scal* spell meta atiundar málom ef rett er hoðot söken. Ef *maðr* tecr gagn söc upp í gegn tiundar mále. oc a eigi at meta þa söc nema hon se fiorbavgs söc eða meire.³ meta *scal* ef tiundar söc er. Puiat eins er rett at lysa aþingi oc sekia et sama sumar *vm* tiundar mál ef sa er aþingi er sottr er. Po er rétt at sekia *vm* byscops fiordung þott sa se eigi aþingi er sottr er⁴. Eigi *scal* tiundar söc fyrnaz helldr en avnor fe söc eða fiarheimting.⁵ ef *hann* gelldr eigi en fyrsto missere þa er *hann* átte at gialda þa *scal* stefna at lög heimile þess er sottr er eþa lysa aþingi. ^a Par er *maðr* stefnir heima at sín (s. 184, a.) þa .iiii. vicor ero af sumre. *vm* tiundar mál. oc a domr at døma at giallda i þeim stað enom sama xiiii. nottom eptir vapna tac. instoðan oc vi. merer alaga oc *scal* þeim døma .iii. merer er secir. en adrar .iii. scolo fylgia þeim fiordungi tiundar sem *vm* er stefnt. EN ef

a) = Kristenr., c. 43.

1) I Skindb. oc N^o.

2) Rettlese for hrvðning.

3) Punctum er tilfoiet.

4) Tilfoiet.

5) Punctum er tilfoiet.

stefnt er at lög heimile þess er sótt er. oc scal þar þa dæma at giallda instæða oc alög .xiiii. nottom epter vapna tac¹. EN ef lýst² er áþingi vm tíundar mál. oc a dæmr at dæma instæða oc álög at lög heimile þess er sótt er .xiiii. nottom eptir vapna tac. EN vm fe vite öll þav er her fylgia oc utlegðir. þar scal dæma vi. alna avra.;

Of alla tíund þa er mine er sciptingar tíund. at hon scal hverfa með þurfa³ tíund a hávst nema byscopar einkom vile til kirkna leggja láta.

260. vm tíunda mál⁴

Byscop scal raða til hveðrar kirkio scal leggja tíund af hveriom bæ^a oc scal þat halldaz meðan en same byscop ræðr fyrir. Þat scal rétt ef byscop leyfir at þar se kirkia ger er eigi er aðr at hann leggi til þeirrar kirkio tíund af þeim bæ þótt hann⁵ ligi til anarar kirkio aðr. Heimilt abyscop at taca tíund fyrir⁶ kirkiom. þótt hann hafe til lagðar ef þær ero verr varðveittar en mælt er. Nv hevðr byscop ecki vm rétt oc látr vera sem aðr var oc er honom rétt þar er han vill at scripta á anan veg oc scripta eigi optar en vm sin. ^b Huerr maðr scal eða vana at fe sino oc er scylldr til þess þa er hann er .xvi. vetra gamall. Enda scolo allir eð vana ahveriom iii. vetrom. Grid menn scolo eð vana fyrir

a) Jöfr. Kristenr., c. 9, S. 44 Not. 5.

b) = Kristenr., c. 37, S. 144^b.

1) Skrevet over Linten.

2) Ordene af lyst ere skrevne to Gange.

3) Maaskee er manna udeglemt.

4) Dette Capitels Begyndelsesbogstav er mindre end det sædvanlige.

5) Maaskee burde Abbreviaturen (h med Streg over) opløses til hon.

6) Saaledes efter Abbreviaturen.

boanda eða síalf eldis menn. Fyrir þeim boanda er rétt at þeir vine eð er þeim monnom þeckðr (s. 184, b.) þat fullt er til ero tecnðr at sia eða at monnom ihrepp hveriom. Ero boendr scyldir at segia til tíundar þeirra asamquamo. Þar scal maðr giallda vár tíund sem scipt er a havst tíund hans. en ef þat er hvergi þa scal þar giallda sem hann er marteins messo vistfastr.

261. vm barn scírn

^a Ef faðir scírn barn sitt síuct oc scalat hann scilia sæng fyrir þa söc við kono sina. Sucin vii. vetra gamall scal scíra barn ef eigi er roscin¹ til. þviat eins scal yngri svein scíra ef hann can pater noster. oc Credo. Scíra scal cona ef eigi er carl maðr til. oc varðar henne slict sem körlom ef hon kan eigi. Eigi scal barn optar scíra þot scorte orð eða atferle ef aðr er scírt inafne fodor oc sonar oc anda heilags. enda hafe nacquat vátt orðit. Ef prestr fer eigi sva at scírn at byscope þickðr rétt oc varðar þat fiorbavys gard. oc á byscop söc. Tólf vetra gomlom cörlom oc konom er scyllt at kúna barn scírn oc þav orð oc at ferle er þar fylgia. EN ef þav kuno eigi fyrir orætar sacir eða verðr eigi rétt at farit þa er þarf. þa varðar fiorbavys gard. oc a byscop at raða fyrir söc.

262. vm lík song

^b Ef finz af like cristins manz at syngva scal lík söng allan yfir ef ser merki á hvart verit hevðr carl maðr

a) = Kristenr., c. 3, S. 121⁹, jöfr. ovenf. c. 1.

b) = Kristenr., c. 46.

1) Først skrevet roscnare, men derefter rettet saaledes.

eda kona. Sva scal scipa et sama ef menn vita vist af hvers liki er þat er fundit er þott eigi se merki á hvart verit hafe karl eda kona nema noccot hafe þes verit um hag hans at fyrir þær sacir scyli eigi syngia licsöng yfir like hans.

263. vm vapna burþ i kirkio.

^a Maðr scal eigi bera vapn i kirkio ne ibon hus þat er lofat er tíðir at at veita. oc eigi scal setia við kirkio brióst ne við kirkio vegi. En þav ero vápn til þess talet ox oc sverþ oc spiót oc (s. 185, a.) suidor oc bryntroll. Ef maðr bregðr af þesso male þa vardar fiorbavgs gard. Sacar þeirrar aðile er sa maðr er byscop byðr vm. eda prestur sa er tíðir veitir at kirkio eða boande sa er þar byr. Soc þa scal sækia við vatorð ef því kemr við en ellegar við .xii. quid. EN maðr er varðr söc þeirre ef hann getr þan quid at hann bære þess örendis vapn til kirkio at smiða at henne nockot þess er hon þurpti. Þat er oc til varnar mælt ef maðr byðr gerð byscope a þesso male. oc þav handsol með er honom þicke tøk. þa scal því eigi nita. EN sa asöc þessa er vill ef engi vill þeirra er nu voro taldir.

264. vm scirslor.

^b Byscopar scolo cost eiga at gera scirslor optar en vm sín vm faderne manz ef þeim þickir þess þurfa oc scal sv scirsla rétt er siðar er gor.

a) = Kristenr., c. 46.

b) = Kristenr., c. 47, s. 1686.

265.

^a Ef menn vilia hafa tíðir lög hælga daga oc taca þeir þar prest þing. þeir scolo xii. morcom cavpa á mill-om alþinga .ii. þat scal hált vara vera eða til voro virt oc vi. alna avrar. EN halft þeir avrar er þar ganga i því þingi. Þat fe scal giallda þa er vi. vicor ero af sumre en v.^a dag vico at heimile prestz. Prestr verðr utlagr .iii. morcom ef hann metz dyra en sva oc asa söc þa er við hann keypte. Nu vill sa eigi oc a huerr er vill. Lög cavp eigo prestar at heimta at þingonavtom eptir því sem þeir syngia til nema þeir sættiz a anat sin amille oc a þat at halldaz sem þeir sættaz a. ^b Eindage er atíða cavpe presta en v.^a dag vico þa er vii. vicor ero af sumre við alla þingo navta oc licr við half .v.^{ta} mörc vi. alna avra ef haldit er. oc er at heimile prestz stefno staðr vm tíða cavp hans við alla þingonavta.

266. vm staðar abud¹

^c Ef maðr byr a kirkio bóle. þa scal hann þar halda (s. 185, b.) husom oc gürðom sva at land spilliz eigi. EN ef land spilliz i abud hans þa scal þat beta kirkio slico sem bvar v. virða við boc. Ef maðr betir kirkio land þa scal hann guðs þavcc fyrir þat hava. eigi má hann fe btr fyrir þat heimta.

a) Jcfr. ovenf. c. 6, s. 2027 (= Kristenr., c. 15, s. 70).

b) = Kristenr., c. 49.

c) = Kristenr., c. 48, s. 17019.

1) Dette og de to følgende Capillers Begyndelsesbogstaver ere ikke større end sædvanligt midt i Texten.

267. *vm licagröpt*¹

^a *Pat* er mælt at þa eina menn skal at kirkio grafa er byscop lofar sa er yfir þeim fiordungi er. Ef maðr ferir þess manz lic til kirkio er byscop hevir banat oc vardar þat fiorbavgs gard þeim er ferðe. sa a soc þa er vardveizlo kirkionar á oc scal queðia til aþingi ix. heimilis bva þess er sottr er. þeim vardar oc fiorbavgs gard er við tecr oc sva presti ef hann syngr licsöng yfir.

268. *kirkio maldagar*²

^b Þar er menn legia fe til kirkna at byscopa raðe oc at erfingia sátt þa a þat iafnt fast at halda sem ilogretto se lofat oc ero slíc viðr lög ef fra er brvgðit oc slíc heimting til. Þat er byscopum lofat þar er þeir vilia gera máldaga ilönd manna at þeir scolo eigi lysa lata at lögbergi nema þeir vili³. En iþingbrecco scolo þeir lata til segia a var þingi þvi er þeir heyia oc hafa vatta við et nesta varet eptir. ^c *Pat* er mælt at af ero tecnir utroðrar oc oll veidr fisca oc fogla *vm* lög hælgar tíðir. Of xv. daga ena hæsto þa scolo menn festa andvirke sitt. við ofviðri eða vatna gange eða elde oc vina þat allt sem aðr var mælt. *fiorbavgs gard vardar* nv ef fleira er unit.

a) = Kristendr., l. c., S. 170¹⁴.

b) = Kristendr., c. 47. *Den første Passus findes ogsaa i A. M., Arfa-þ., c. 18, S. 223¹⁵.*

c) = Kristendr., c. 49, S. 172¹⁰.

1) *Skindbogen har her ikke ny Linie; Øverskriften er abbrevieret v̄ licag.*

2) *Skrevet kirkio m.*

3) *Skrevet over Linien.*

Tillæg.

I.

A. M., 315 fol. Litr. D.

(Et Skindblad i 4to eller lille fol. af høi Ælde, indeholdende en Deel af Landbrigða-pátr, uidentvið Levninger af en fuldstændig Codex af Grágás; Redactionen forskjellig fra saavel cod. reg. som cod. arnam; imellem 2. og 3. Side har været et Mellemrum af 2 eller 4 Blade).

land brigþar þotr.

^a *Pat* es melt ef vngom manne tómesk land |
 (1ste Side.) .....giöf ok selr starvarþveizlo maþr. ....
 ..... | .....Ef maþr vex vpp til lands brigþar
 .....es hann es | .....vetra gamall. Nv a hann
 fleire ..... en eit þa seal hann | brigþa land
 a sumre .....ero brigþ .....fleire.....
 brigþa | .....hefa þa upp brigþ .....
 ..... | .....hann brigþ hafa avll þav es
 hann hygr sumar þat .....aþr | tvitagr ef hann es her
 alande alen oc up tóðdr. ^b Ef sa maþr es erlendis es | lands brigþ
 tómesk ut her ok kómr. ....brigþena
 | .....of vetr veret ut her et siparsta .....
 .....at h..... | ...sumar es hann kómr ut ef.....

a) = ovenf. c. 172, A. M., Landabrigða-þ., c. 1.

b) = ovenf. c. 173. I den arnam. Skindbog er Ordenen den samme som her.

..... Hann skal sva | fara at alre lanzbrigþ....
 .....nema þat | at hann
 skal eigi lata a mipli verþa. ^a Sa maþr es land..... scal
 ganga til logb... | ...ok nefna vatta .ii. eþa fleire. nefne
 ..... | .....brigþar of land
 þat es hann kenner..... | ok...
 .....epter frænda m.....
 ..... | No. lysek log lysingo til soknar aNat .....
 .....hliope..... | log berge oc til þes fiorpungs doms es
 land.....log | sogo maþr heyre. En
 logsogo maþr es skyldr at..... | ...
 .....^b ma hins lyri(?).....k etti..... | til
 þess ilogretto þa es logsogo maþr es þar.....
 cost at..... | of land oc queþa a huar þat es .....
 ..... | .....gena. En log
 sogo maþr scal.....þar at..... | Ef verianden
 es þar þa..... | .....
 ...matto .....
 ..... | .....allr. Pes a brigþanden
 oc cost at spyria | .....huart.....kenne ser.....eþa e.....
 ..... | .....eignar lyrit fyr.....
 ..... | .....seylt at segia
 hueriom..... selt..... | .....
 ..... | .....
 ..... | .....
 ..... | .....sen(?) þat
 varðar SCOG gang.....
 (2den Side.) es hann hygr at eignar lyrit hafe vellavst fyr

a) = A. M., I, c., jofr. ovenf. c. 172, S. 7610.

b) Det følgende indtil Pes a brigþanden synes intel tilsvarende at have i de andre Skindböger.

lande. Skyldr es hverr | þeirra manna es þat land hær
 att at stefna sinom heimildar mane til | heimildar oc til þes
 þings es hann brigþer landet. þat es ok rett at huer |
 þeirra stefne es spyr at hinn hever lyst til brigþar of
 landet. enda es rett | at maþr queþe man¹ heimildar.
 Brigþanden skal oc lysa þat sumar es hann brigþer |
 landet þa sok es hann lyste et fyrra sumar. lysa þar þa
 til doms. | Sipan skal hann queþia ix. bva aþingi þa es
 nest ero lande þui at bera of þat huart hans | faþer ette
 þat land adeyianda dege sinum eþa eigi. eþa sa maþr es
 hann tok arf efter. | ok nefna þan ok sua landet. En ef þat
 berr quiþr at sa ette þa landet es hann | tok arf efter.
 þa a² at dema honom land nema hinn gete logvorn fyr
 sik | es varþveitte te ens unga mans. Sa maþr skal queþia
 ser biargquiþar .v. bva | ör þeim soknar quiþ þa es næster
 bua landeno at bera of þat huart skulder | gengo i land
 þat eþa eigi eþa voro omagar a feno sua at insteþan |
 mynde þuerra eþa eigi. Ef þat berr i hag honom. þa
 skal brigþanden queþia v. bva | ena somo.....
 hvart þar com fullr eyrer fullum igeþn eþa eigi. | Nu berr þat quiþr
 at.....ena somo bva at
 | bera of þat hvart land vas selt sem dyrst matte koma
 eþa eigi. | Ef þat berr quiþr at hin selde sem hann matte dyrst þa
 heldr hann landeno | nema hinn þreyte meir. Þa skal
 brigþanden queþia of þat quiþar huart | honom vere betra
 til fiar at selt vere sua sem es eþa oselt. Nu | ber þat
 quiþr at honom vere betra. til fiar at selt være. þa skal
 hann queþia | þes anars huart leigo bol vere til at selia
 eþa itok i anara | manna lond sua at þo mætte avrar haldasc

1) Skrevet ^{aN} og saaledes andre Steder.

2) Skrevet over Linien.

i aðal boleno eða instu- | þa þo þat vere oselt. Nu berr þat quípr at til voro leigo bol eða itök i avnor | lond sua at þorfi yni ef þav væri fyr seld. ok brigþesk þa landet. en eigi | ellegar. Ef land vas eigi selt sem dyrst matte eða gengo eigi skvldir i land | sem nu vas tint. eða voro til leigo bol eða itok i lond at selia til skvl | da eða omaga. þa brigþesk landet. ok scal dæma þeim es brigðe. Ef flei | re hafa at landet en ein ok hefer at solom faret. þa scal hver | þeirra lata bera kaups vatta sina þa es þeir¹ hafa heiman..... | at dome eða bua ef..... vattar. Þeim varþar forbavgs garþ es | fyrst seld..... | man. Ef maþr keypte.... and....viss...brigþ.....(3die Side.) ^a eins rett ef hann vill þar lata a valt vesa meðan öen es þíþ oc meta eigi le- | igo. Sua es þar of gotor sem aþr vas umb tint. En ef hann gerer ananveg þa | es hann vtlagr .iii. morcom. ^b Ef maþr varþveiter brv eða scip þat es fe es til laget. oc es hann | vtlagr ef hann iner eigi maldaga oc a þa soc hverr es fars misser. Sa maþr a oc þa | söc es fe lagþe til eða hans erfingi. oc verþr hann utlagr .iii. morcom oc gialda tvav | slic sem ferioþvar .v. meta þa syslo en hann ende eigi. enda a domr at dæma a | hond honom scips varþveizlona. oc varþar þa fiör bavgs garþ ef hann öröcesc. Eigi scal scip þat | onytasc sva af fyrningo at eigi se anat til fenget aþr. ef sa² scylðe scipeno | halda es feet varþveiter. Nu brotnar scip þat i votnom eða i veprom. þa scal hann | taca anat scip sem hann ma fyrst. Ef sa ræþr fyr scipe

a) = ovenf., c. 184, S. 931^b = A. M., Landabr.-þ., c. 16, S. 267^b.

b) Dette findes alene i den arnam. Skindbog, l. c., ikke i det kongl. Bibliotheks Haandskrift.

1) Tilføjet.

2) Først skrevet hann, men dette udprykket og sa skrevet ovenover.

es hann fecc til far | ningar þa abyrgesc sa eigi es farþr vas. þot scip lestesc ef hann vilðe vel. Sy- | niat es þa fars. ef leigo es metet ef væita scylðe. oc a ferio maþrenn at beta | þeim es fara scylðe sem bvar v. virþa ef hann fær auvisla af. enda a hann heimting til lei- | go þot ræidd se. Sa a byrgesc scip es hever sem anat lán. Nu es brvar hald | melt a hond manne oc scilet eigi gorr. þa scal hann at gera svat halðe fyr fyrnosko. | en gera sem fyrst. ef öen brytr. oc scal sökia sem aþr vas tint ef hann örökesc. Pat | ero alt stefno sacir oc scal queþia heimiles bva ix. til fiör bavgs saca en .v. til vtlegþa.

of slotto ok beit¹

^a Pat es oc ef maþr viþr a | lande mans oc sceþr iorþo þa verþr hann utlagr .iii. morcom. Nu sler maþr oc varþar þat slíct. | En ef hann ferer abravt oc ma þa færa til þyþar eða til gortokes. ^b Sa maþr a a voxt | allan a lande sino es a þat. en aþrer menn eigo þar at eta sem vinnu her oc söf. þeir verþa | aller vtlagir .iii. morcom es til þess taca at a braut vilia hava ölofat. Sa maþr verþr | oc vtlagr .iii. morcom es hann teer hvanner. oc .vi. aura a verc. Færa ma til þyþar. | ef .iii. alna scape es at gor. ^c Eigi scal maþr æia i enge mans. Nu væit hann enge marc | eigi. þa scal hann eigi þar æia es stacgarþr es i hia. oc sva þar es eigi es sina i. | ^d Eigi verþr

a) = ovenf. c. 185. Den arnam. Skindbog har intet fuldkomment tilsvarende jeffr. A. M., l. c., c. 9.

b) = ovenf. c. 186, S. 94¹⁵ = A. M., c. 47, S. 347²⁰.

c) = A. M., Landabr.-þ., c. 11, S. 233⁹. Det kongel. Bibliotheks Haandskrift har intet tilsvarende.

d) = A. M., l. c., S. 233⁷.

1) Denne Overskrift er skrevet ude paa Margen.

maþr utlagr þot þat fe kome i ængiar es yr af rætt gengr. ^a Biþia *scal maþr* | lofs þa menn es næstir bva. ef hann vill sino brena. oc verþr hann utlagr .iii. morcom ef eldr | renr i þeira lond. oc bota scaþa. en *fiorbavgs garþ varþar* ef hann brenner scog eþa hvs. þat varþar oc | *fiorbavgs garþ* ef hann baþ *eigi* lofs at ef eldren renr i annara *manna lond*. en scoggang | ef þeim verþr kugildes scape at. þat ero alt stefno sacar. oc *scal queþia heimiles bva ix*. a þingi | þess es *sottr* es til *fior bavgs saca* en .v. til vtlegþa.

of selfarar ok beiter.

^b | Ef maþr hevîr lond fleire en .i. vndîr bu sitt. oc vill hann fara þar i sel yver | anars mans .....fara með fe sitt .ii.^{ar} a sumre til sels. en | þviat eins offtar ef þar verþa misgongor ñar. þa a hann at reca heim smala sin. | (4de Side.) Hann a fornar gotor¹ at fara ef þær ero til. En ef hann fer of enge mans þa *scal hann* i toge | hava et lavsa hross. Ef þar ero keldor a goto hans oc a hann at gera þar brvar | yver oc vina þav a verc a annars mans lande..... | ...af þvi scaþa þa varþar honom þat vtlegþ ..... | virþa viþ bôc. ^c Enge *maþr* *scal* bolstaþ sin....ileg... | uip þa *scal hann* fara til huss þeira *manna* es.....þvi es þa es o | bygt. oc nefna ser vatta oc biþa þeim at leiga.....vii. vicor | ero af

a) = *oenf. c. 186* = A. M., I. c., c. 22.

b) = *oenf. c. 182* = A. M., I. c., c. 19.

c) = *oenf. c. 183* = A. M., I. c., c. 20.

1) Skrevet over Linien.

sumre et siparsta sva sem bvar .v. meta.....
...oc *scolo* | þeir þar ætia heyiom þeim es þar fasc i þvi lande oc halda þar husum sva sem a lei- | go lande oc *scolo* þeir sva at ollo halda landet sem leigo land. En....leiga *eigi* þa a hann | at veria þeim lyrite landet oc fara sva með lyrite þeim .....meþ stefno. þat | es oc rett at hann vere þeim lyrite at lögberge en *eigi* sekiasc þeir abeitene | aþr þeir fræгна lyriten. ^a Ef *maþr* recr fe sitt i anars mans land eþa letr reca | sva at hann¹ vilðe anars æigin beita. oc verþr af þvi v. avra scape eþa meire oc | varþar þat *fior bavgs garþ*. En ef mine verþr scape at en sva þa varþar vtlegþ oc bota auvisla | sua sem bvar meta. ^b En ef þar verþa misgongor fiar oc beitesc akr anars mans eþa æn- | ge. oc verþe þo .v. avra scape eþa meire. oc varþar þat vtlegþ oc bota auvisla sem bvar | virþa. ænda varþar sua þót minne se scaþen. En ef sa *maþr* es fyr beit verþr | rækr sva afftr fe hins sialfs at komr i acr eþa i enge eþa hann vile at i akr | genge feet eþa i ænge. eþa i andvirki. þa.....þat vtlegþ ok..... | v. avra scape verþr at eþa meire þa varþar *fior bavgs garþ* oc a sa þa soc es.....Ef | anar *maþr* gorer þat viss vitanðe at raþe þess es feet a oc verþa þeir baþir vtlagir | oc iafnt varþar þeim boþom hvart sem scape varþ at meire eþa mine. Ef *maþr* recr | hvfe anars mans eþa lætr reca svat mals misser..... mis | sa. oc varþar þat *fior bavgs gard*. En þa misser bv fe mals es.....heim..... | of morgon scylde eþa þat

a) = *oenf. l. c.*, A. M., I. c., c. 9.

b) = *oenf. c. 200*, A. M., I. c., c. 9, S. 229¹¹, c. 10.

1 og 2) Skrevet over Linien.

kœmr of morgon..... es scyldo of.....Et | *maþr*
 setr inn bv fe *mans eþa* rekr sva hart eþa.....*bregþr*
 ..... | oc *warþar þat fior bavys garþ* oc a sa *maþr*
 sakar þer es bv..... of | *þat* at *hann* hafe
 reket bv fe *anars sva*.....*miss*e.....
*beip*a | ser *biarg quiþar* of *þat* hvart.....
 ..... | *eigi* miste *mals*. En ef *þat*.....
 ..... | .....*hann* (?)
 sökine (?).....

of enge.

| ^a *Et* *maþr* a enge i *anars mans lande*. oc *scal hann*
varþa viþ enge þvi en *fimta dag*.....
 .....

a) = *oþenf.* c. 187, A. M., I. c., c. 23.

II.

A. M. 315 fol. Litr. B.

(Et Skindblad i 4to. Brudstykke, indeholdende Bestemmelser af forskellige Afsnit af Grágás og navnlig som det synes hidrørende fra de yngre Perioder; af disse findes ingen i det kongl. Bibliotheks Skindbog, med Undtagelse af den første Bestemmelse, hvoraf dog kun Begyndelsen og Enden findes der).

I.

..... (1ste Side.) ^a til arfs talit. Bröðr *laúngetnir* eigo at fastna *systr sínar*. oc *bvandi lavngetinnar kono á* at fastna *systr hennar*. eigo þeir allir *legorðz sakar* um þær enar sömo konor *sva sem festar*. æn *sva greínist þat síðan* a miðil *fiögurra systkina*. *hvert þeirra afyrst æða þui næst festar æða sakar sem tint er með arfbornum systkinum*. ^b Þessi systkin *fiögur* æn *laúngetnu scolo fram föra systkin sin* ef þav hafa fe til þótt *aðrir se erfingiar*. Nv *verða bröðr æða systr erfðar ómagar laúngetinna systkina* oc *scolo þat þá handmegins omagar vera*. *laungetins broður æða lavngetinnar systur*. hvart sem *firir þeirri omegð sitr*.

II.

^c *Sua* er mælt ef *maðr* *scal heimta fé* at erfingia þess *manz* er *hann átti fé* at a *deyianda degi hins* at *hann scal sökia við .ix. búa quið*.

a) *Jesr.* A. M., Arfa-b., c. 18 = *oþenf.* c. 118, *Not.* b.

b) *Jesr.* A. M., Omaga-b., c. 29, S. 28816.

c) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 40219.

III.

^a Þat er mælt um konor þær er o arfgengiar uóro af þeim rifium at þær höfðu leynt barngetnaði sinum. æða logit til fadernis barna sinna uisar uitendr. æða hefði þær legit með næsta bröðra¹ sinom æða nanara. æða systrungum tveimr æða nanörum monnum at siálf ræði síno. at þær scolo nú allar arfgengiar uera *sva* sem þat væri ó ordit.

IV.

^b Þurfa menn scolo eignaz þá tiund alla er eigi er scipti tiund. nema *byscup* uili leggja til kirkna. *byscupi* er rett at leggja til kirkna allan þurfa *manna* lut þar er *hann* vill þat. Ef *hann* leggr þeirra lut til kirkna. þa verðr kirkiu drottinn iafnt² aðili at þeim fiordungi tiundar *oc* *sva* *prestr* sem þeirro at hinum .ii. aðrum fiordungum er þeim ero til handa mæltir. *oc* verðr einn þá eindagi á þeim .iii. fiordungum. Við scalo kirkio drottinn taka þurfa *manna* fiordungi þótt *hann* sé goldinn íslíko sem scilt er til handa þurfa *manni*. Ef þat komr til handa þurfa *manninom* *oc* se goldit *oc* framkomit fyrir marteins messo. Nú er eigi *sva* gjald boðit at þá megi lukaz. *oc* erat kirkiu drottinn þa scyldr (2den Side) at taka þar aðra aura heldr æn í þann fiordung ero mæltir er prestfiordungr heitir. þar scalo *maðr* giallda tíund alla er *hann* er íuist um haustit þa er scipt er tiundum. Ef

a) = A. M., Arfa-þ, c. 23.

b) Jofr. ovenf, c. 259 (Kristenr., c. 43, S. 162).

1) Rettelse for brøðra.

2) Skrevet to Gange.

engi er þar samquáma átt í þeim hrepp at þui. þa scalo *hann* giallda þar er *hann* er uistfastr marteins messo. Scalo sa *maðr* iafnan gialda tíund af féno er lögráðandi er fiarins.

V. um lögleigor.

^a Þat er mælt ef *maðr* a fé at *manni* *oc* vill sá eigi giallda honom. at lögleigur scolo leggiaz afe þat suá lengi sem *hann* heldr fé þui. þótt eigi se leigor sagðar afé þvi at lögbergi æða at eindaga¹. Ef *quidr* berr þat at sa *maðr* myndi gialda ef heímt væri at honom *oc* legðz þa eigi lögleiga a féet enda a *hann* kost at biöða innstöðona af höndom þegar er *hann* vill.

VI.

^b Þat er mælt at alla menn scalo þá föra a framförslor er eigi mego uinna sér mat *oc* klæði. hvárt er menn ero scyldir at föra þa fram á fe sino æða hand magni. En um þá menn er þá framförslo hafa hvarega. þa scolo fara í hrepp þann er arflöko *maðr* omagans er í. ef *hann* er næsta bröðri o magans æða nánari. Ef sá *maðr* er engi uistfastr er *sva* náinn sé ómaganom arfgengra *manna* þa scolo þeir menn eiga för *vm* alt land. Svá scolo menn scyldir at ala innan hrepps *menn* sem mælt er í hreppa malom. fyrir þat utan at nú varðar fiurbavgs garð ef þeir ero eigi alnir. æða er þeim hnect á annan ueg æn hreps *menn* eigo mælt. Vtan hreps göngo menn scolo menn

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 4034.

b) = A. M., Omaga-b. c. 30, S. 292⁷⁵.

1) Bogstaverne da i dette Ord ere skrevne over Linien.

önga ala *oc* eigi gefa þeim mat hvárki meira ne minna. Gefa skal til klæða *oc* til seva ef vill, nema þa eina er menn ætli at til síns hrepps fari, æða för *eigi* *vm* alt land. þa skal ala hváratveggio í eitt mál *oc* gefa *eigi* dögurð ef rumheilact er, ráða skal *hann* sialfr þá er heilagt er. Nema þeir menn sé er *eigi* ero til lögfösto scyldir, þá skal *maðr* ala ef *hann* vill ítvað mál. þótt rum heilact sé. Ef *maðr* elr utan hreps göngoman æða gefr þeim mat annan veg æn nú er tínt *oc* *varðar* þat alt *fiorbavgs* garð.

.....

III.

A. M., 315 fol. Litr. C.

(Afskaarne Stykker af en gammel Skindbog i fol. Det første Stykke, der kun er beskrevet paa den ene Side, udgjør omtrent den halve Bredde af Siden; de øvrige Stykker ere ikke bredere end 3 à 4 Bogstaver).

Iste Stykke.

..... " sva þeim er ráþr þíofsraþom. þa | scal sokia við en sömo gogn sem þíófin. Ef *maþr* selr *manni* e- | þa gefr þat er hann veit at þíofstolit er. oc villir *hann* heimild | at þo at hann vissi eigi þa er honom var heimldr. oc varþar skog- gang | við hvarntveggia þann er *hann* hevir gripin seldan. oc | sva þann er attl. scal sokia við tólstar quip; Hvar þess er | *maþr* hefr heimldr til þess gripar er tekin er fra *manni* eþa stolin. | oc hugþe hann ser heimilan myndo verþa. þót *hann* fregni síþan | annat oc er honom rett at halda þeim grip til doms; Þar er *maþr* | þermlaz síns gripar oc þickisc *hann* vita at *maþr* hevir grip þan | at halda sa er keyptan hefr. eþa þegin. eþa at lani. oc | naer hann eigi at sta. Sa er gripin á scal¹ beiþa *meþ* vata at | hin synir honom gripinn eþa sele fram. Ef hin selr eigi fram þa er | coster at fela abyrgþ a hendj *honom* til doms. oc stefna *honom* til | brighþar oc til utgongo oc lata varþa þrigia marka vtlegþ | ef hin synir eigi gripinn lengr er beitt er; Ef *maþr* kenir | grip i hondom *manni* oc quez sa eiga at gíof. eþa at kavpi eþa | at varðveizlo. Ef hinn tek

a) — *openf. c. 227, S. 163²¹* (Rannsókná-þáttur).

1) *Tilfötet.*

abrávt oc varþar þat skoggang. | ^a Þat er handran ef sa tekr or hendi honom eþa af honom. Ef maþr heldr | eigi a oc quez hann þo eiga eu hin tekr þan grip abrávt. | oc er þat ravþa ran oc varþar¹ skógyang. Af hvaritvegio at | ferþ þeirri þa seoz maþr þar a sino eiginu. ef hann tekr af þeim manni er | heimild hefr til. Þa hefr maþr heimild til ef sa heimilar | honom er forraþ a avra sinna oc hann hygr at sa mætti honom heimilan | vinna þann grip en eigi ellegar. Ravþa ran scal sva sokia | at queþia scal til heimilis bva ix. aþingi. þess er sotr er. Ef maþr² | aþr grip sin vti eþa inni oc tekr hann abrávt oc scal hann segia logfostom monnom til a þeim bæ. er hann toc. ef þeir ero hia en ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leiþ sina. oc segia a næsta bæ oc mæla sva. Ef nokkorr kennir ser grip þenna comi sa þingat til min oc queþa a hvar hann a heimili. oc reli mer abyrgþ a hendi til doms. þviat eins scal hann sva meþ fara ef hann atti þa er fra honom villtiz. Ef maþr vill brighþa grip þan þa scal hann coma til a enom næsta manni oc fela hinom abyrgþ a hendi til doms. Hvarz ato þyfi er meiri eþa mini. þa er maþr stelr | þvi er ætt er eþa bloþugri braþ þa er costr at stefna | til scogar.

b 2det Stykke.

(1ste Side)	.....gar.....	.....nda.....
	.....lia.....	.....; Til.....
	.....la þ....	.....kit.....
	.....go menn....	.....þes.....
	...menn lia....	.....ga s ³ .....

a) = ovenf. c. 228.

b) Hvor de følgende Fragmenter høre hen, er vanskeligt med Bestemthed at udfinde.

1) Tilføiet.

2) I det følgende kan Liniestifte ikke nøiagtig angives.

3) En Papirsaufskrift i Nye kgl. Saml. 1633, Ato, fra f. Aarh., paa hvilken Tid Stykkerne have været noget større, tilføier følgende Linier:

.....ar b.....
 .....aga.....
 .....eigi.....
 .....maðr.....

(2den Side)	.....iana.....	.....at.....
	.....t ef.....	.....i f.....
	.....ga d.....	.....n hann.....
	.....ran l.....	.....vil.....
	.....t h.....	.....h sc ¹ .....

3die Stykke (i 2 Parter).

(1ste Side)	.....sengo.....	(2den Side)	.....r þ.....
	.....ó(?)þ.....		.....dømb.....
	.....érþi.....		.....øfþ.....
	.....ef.....		.....gi.....
	.....scog gang.....		.....a v.....
(2den Part)	.....ero.....	(2den Part)	.....aga.....
	.....menn ver.....		.....tínt.....
	.....r al.....		.....gang.....
	.....ha.....		.....a f.....
	.....ge.....		.....a a.....
	.....verþi.....		.....agt.....
	.....þes.....		.....vta.....
	.....er.....		

4de Stykke (i 3 Parter).

(1ste Side)	.....ra.....	.....scog gang..	
	.....nom.....	.....inom.....	
	.....honom þat...	(3die Part)	.....hla.....
	.....sin.....		.....h(?) o.....
	.....lat.....		.....veria.....
(2den Part)	.....oley.....		.....er.....
	.....an.....		.....n l.....

1) Papirsaufskriften tilføier:

.....ei mta.....
 .....sv.....
 .....hva.....
 .....h sc.....

(2den Side)	.....sex		.....a a.....
	.....a. þ.....		.....kio.....
	.....sc h.....	(3die Part)	.....N t.....
	.....esta.....		.....ón.....
	.....ull (?).....		.....f hann.....
(2den Part)	.....gþ.....		.....oc þ ¹ .....
	.....i. a.....		

5te Stykke.

(1ste Side)	.....sigla.....	(2den Side)	.....N.....
	.....t; E.....		.....an.....
	.....hafa.....		.....ign.....
	.....hann sp....		.....telia.....
	.....misse.....		.....s. oc.....
	.....a siv.....		.....Eus.....
	.....a sa.....		.....brav.....
	.....eldr.....		.....maþr ^a .....
	.....o ²		

6te Stykke.

(1ste Side)	.....veria.....	(2den Side)	.....a þin.....
	.....scal.....		.....laga.....
	.....þeim.....		.....r e.....
	.....r f.....		.....angat.....
	.....setvm.....		.....oc ¹ .....

1) *Papirsafskriften tilføier:*

.....a.....

2) *Papirsafskriften har o. c.*3) *Papirsafskriften tilføier:*

.....ge b.....

.....gö.....

4) *Papirsafskr. tilføier følgende Linie:*

.....u.....

IV.

A. M., 347 fol.

(Indeholdende Jónsbók, den ældre Kristenret, m. m. Efterstaaende Capitler udgjøre i Skindbogen Slutningen af Kristenretten og betegnes her med Capitlernes Løbenummer efter Skindbogen.)

XXXVIII. *vm hiona skilnað*

^a Ef frændsými su kemr vpp með hiunum eða sífiar er þau eigu *eigi* saman at vera at lögum enda vili þau *eigi* skiliaz þá *scal byskup* sa er jfir þeim fiordungi er fa til þria menn þa er þat leggi vndír þegnskap sinn at su er frænsæmi með þeim eða sífiar ænda *scal byskup* segia skilit með þeim. ok verðr þat þa lögskilnaðr a meðal þeirra.

XXXIX. *vm rettar far mannz konu.*

^b Ef hiu eru skilin sex misseri ok *eigi fyrir* hans vanrækt þa *skal* bióða henni¹ til fænginnar vistar sua at hon heyri. eða at lögheimili hennar sua at logfastír menn heyri. enda er rett at bióða at lögbergi eða j þingbrekku ok *skal* hann þat gera hvert var. elligar er hann af rettar fari hennar. ekki stoðar heimboð við hana. ef *byskup* lofar henni at ráða *fyrir* vistafari sinu.

a) = *oenf. c. 149, S. 412¹, A. M., Festa-þ., c. 54, S. 378¹⁹.*b) = *oenf. c. 158, S. 358, A. M., l. e., c. 55, S. 381¹⁴.*1) *Rettelse for hann.*

XL. *vm hionaskilnað.*

^a Þat er mælt at hvergi *skal* hiuna skilnaðr vera fyrir fatækis sökum sa er þau raði sialf. Skipta *skal* vmögum þeirra ok föra frændum sem j lögum er mælt. þa er hann lofaði henni fear hæimting. ok a þa fe at dömaz sua mikit sem gögn baruz til.

XLI. *vm frönsymis spell ok sifia spell hit meira.*

^b Þat er hit mæira frændsemis spæll ef maðr liggir með næsta bröðru sinni eða nanari konu. Ef hann a þa konu er honum er næsta brøðra eða nanari. ok bergðz hann ekki við þann biargkvið þo at hann hafi *eigi* vitat frændsæmi. þat er sifiaspæll hit mæira af maðr a eða liggir meðr þeirri konu er brøðrungr hans hefir atta eða nanari. eða getr barn við. eða hefir orðit sannr at legorði við. Sua ok ef þær eru brøðrungr eða systrungr eða nanari. er hann hefir attar eða getit barn við. eða orðit sannr at legorði. Sifia spæll hit meira eða frændsæmis spæll hit meira varðar skoggang. Su sok *skal* sott vera fyrir hit þriðia þing. ok *skal* kuæðia til heimilis bua a þingi .ix. þess er sottr er. Sifia spæll hit minna eða frændsæmis spell hit minna varðar fiorbavgs garð. Ef sa maðr er aðili er þeirrar sakar er *eigi* a at sættaz fyrir lof fram vill *eigi* sökia sök til fullra laga. þa varðar honum fiorbavgs garð. sa a sök er vill ok kuæði til .ix. heimilis bua a þingi þess er sottr er.

a) = A. M., I. c., c. 53; det kgl. Bibliotheks Haandskr. har intet tilsvarende.
b) = orenf. c. 162, S. 592³, A. M., I. c., c. 32, S. 345.

XLII. *vm frænsemis spell hit minna ok sifia.*

^a Ef maðr getr barn við frænd konu sinni eða sifkonu sinni sua at því fylgir frændsæmis spell hit minna. ok sua ef kuangaðr maðr getr barn við annari konu en sinni. eða getr maðr barn við þess mannz konu er hann a *eigi* sialfr rett vm hana at taka enda fyrir biði byskup sa er jfir fiordungi er eða hans vmboðs maðr þeim navistur. ok hafi þau *eigi* þat er hann mælir vm. þa a byskup at þeim manzi þriar merkr vaðmala ok er eindagi a því fe j-bonda kirkiu garði. miðviku dagh j mitt þing hit nösta sumar epter. er *eigi* er haft þat er byskup byðr vm ok varðar .vi. merkr halld fear þessa ok skal sa sök sökia er byskup byðr vm. Ein misseri stendr þetta mal sua at byskup *eigi* fe a at taka. Til þeirra saka allra er sott er vm fröndsæmisspell eða sifia spell skal kuæðia heimilis bua .ix. a þingi þess er sottr er.

XLIII. *vm vanþyrmslor.*

^b I ollvm stadum varðar fiorbavgs garð hvarumtueggia ef menn sættaz a þau mal er *eigi* aa at sættaz fyrir lof fram vm fröndsæmisspell hitt meira eða sifiaspæll eða guðsifiar þær er kviðv þarf vm at hryðia eða vm manna konur. eða nunnvr. ok a sa sakar þær allar er vill böði frumsokina ok sua þa er þeir hafa sütz a þat mal er *eigi* atti a at söttaz. Þar skal kuæðia til .ix. heimilis bua a þingi. ok metaz *eigi* varnir vm þat mal ef rett verðr stefnt ok verðr maðr sannr at sök. ^c Þar er byskupar biðia

a) = A. M., I. c., c. 53, S. 376¹⁶ Stedet findes ikke i det kgl. Bibl. Haandskr.
b) = orenf. c. 156, S. 514, A. M., I. c., c. 31.
c) = orenf. c. 162, A. M., I. c., c. 32.

lofs til at sættaz *vm* fröndsæmisspell hit meira. eða sífia spell hit meira, eða *vm* mannzkonulegord. þa skolu þeir segia til hveria syknu þeir vilia at þeir menn hafi þa þegar er þeir biðia lofsins *ok* sua hvat þeim er a hendi. *ok* eigv menn sua at sættaz a sem þa föz lof til.

XLIV. *vm* tiund hina meiri.

^a Ef maðr görir *eigi* tiund hina meiri sa er skyllðr er til þa varðar fiorbaugs garð. ok skal kuædia til .ix. bua aþingi. hin somu eru vidr lög *vm* lögtiund huegi lengi sem tiund er halldit.

XLV. *vm* arftekio.

^b Sonur¹ a arf at taka epter föður sinn ok modur freals borinn ok arfgengr. þa skal dottir til arfs alin skirborin. þa faðir. þa skal broðir. samföðri. þa modir. þa syster samföðra. þa broðir sammöðri. þa systir. sammöðra. þa sonr laungetinn. þa dottir laungetin. þa broðir samfæðri laungetinn. þa systir samföðra laungetin. þa broðir sammöðri laungetinn þa systir sammöðra laungetin. þa erv næstir menn arfi. föður faðir. sonar sun ok dottur sonr. þeim næst eigu at taka föður modir ok modur modir. sonar dottir ok dottur dottir. þa eigu at taka föður broðir. ok modur broðir. broður sonr ok systur sonr. Síðan eigu at taka föður systir. ok modur systir. broður dottir ok systur dottir. Þaðan fra er a vallt hinn nanasti niðr til arf-

a) = A. M., I. c., c. 55, S. 379²³, jfr. oenaf. c. 144, S. 30²⁹.

b) = oenaf. c. 118, A. M., Arfa-þ., c. 1.

1) Rettelse for Konur.

toku frealsborena ok arfgengra. Engi arf skolo taka laungetnir menn at firnare monnum en föður sinn ok modur. ok syskin sin.

XLVI. *vm* framförslor.

^b Þessir menn fiorir skolo fram föra syskin sin. ok sua föður sinn ok modur. ef þeir hafa fe til. Broðir samföðri laungetinn. ok systir samföðra. broðir sammöðri ok systir sammöðra. ok skal sua fara vmegð sem arfr. Nu ero syskyn þeirra ok skolo þaðum þeim þar iafnsparir aurar a vallt. Broðir samföðre laungetinn. ok annarr sammöðre laungetinn ero aðilar vigsaka eptir syskin sin. ok þeir eigu festar systra sinna ok sua legorð sakar vm þær sua snemma sem þeir ero til arftoku. Syster samföðra laungetin ok onnor sammöðra eigu sua rettar far at taka eptir syskin sin sem arf. enda ero sua ok böndr þeirra aðilar at legorð sekt eptir systir þeirra ok sua festar ef þess þarf við.

XLVII. huerer menn *eigi* ero arfgeingir.

^b Þeir menn ero *eigi* arfgeingir kallader sem nu man ek telia. Sa maðr skal *eigi* arf taka er hann veit *eigi* hvart treyio soðull skal horfa fram eða apr a hrossi. Sa maðr er ok *eigi* arfgeingr er þræll getr við frealsre konu. Sa maðr skal *eigi* arf taka er fyrr kviknaði j kvide modur sinnar en henni vöre frelsi gefit. Sa maðr er *eigi* arfgeingr er kona getr við þræli sinum þoat hon gefi honum aðr frelsi til þess at hon vill ganga með

a) = A. M., I. c., c. 18; jfr. oenaf. c. 118, Not. b.

b) = oenaf. c. 118. S. 222⁶, A. M., I. c., c. 3.

honum. Sa maðr skal *eigi* arf taka *er* skogar maðr getr. Sa maðr er *eigi* arfgeingr *er* kona su getr *er* sek *er* vordin fullri sekt. Sa maðr *skal* *eigi* arf taka *eptir* fodur sinn. *er* faðir hans *hefir* kuangaz attröðr eða ellri *fyrir* rað skaparfa sins *ok* *er* hann við þeirri konu getinn. sua fremi a karlmaðr arf at taka *ok* varðueita sealf. *er* hann *er* xvj. vettra gamall. kona *skal* arf taka þegar *er* hon *er* gefin. ok sua ef hon *er* ekkia. þott hon se yngri en sextan vetra gaumul. Mær *skal* arf taka ef hon *er* xvj. vetra gaumul. ok sua a hun voxtu fear sins. en *eigi* varðveizlu sins fear ne annarra aðr hun *er* tvitug. Sa maðr *er* *eigi* arfgeingr *er* getinn *er* við þeirri konu sem hann fær sidarr ok *eigi* hann tvær konor senn ok varðar *honum* tuikuæni. fior baugs garð. þat *er* stefnu sok ok skilr ix. bua kuiðr. Ef manni tömiz her ærfð þeim sem herlendr *er*. þa a sa her at taka. *er* nanastr *er* hinum dauða.

XLVIII. vm festar.

^a Sonr .xvj. vettra gamall eða ellri *er* fastnande retrr moður sinnar. þa *er* sa *er* dottur hennar a. þa faðir dottur sinnar. þa broðir samfæðri þa moðir þa sa *er* a systur hennar. samfæðra. þa broðir sammæðr. þa sa *er* a systur hennar sammædda ok skilgetna. þa a sonr laungetinn festar. þa a sa *er* a dottur hennar laungetna. þa a sa broðir samfæðri laungetinn. þa sa *er* a systur hennar sammæðra laungetna. þa a hinn nanazti niðr karlmaðr nema konur se nanari þær *er* giptar eru þa eigu böndr þeirra festar. ^b þeim *skal* ekkiu fastna *er* hennar raði fylgir. nema faðir hennar fastni. þa *scal* hann raða. Ekkia *skal* fastnaz hinvm

a) = *orenf.* c. 144, A. M., Festa-þ., c. 1.

b) = *orenf.* 1. c., A. M., 1. c., c. 2.

þriðia manni ef löghradendr hafa hnekt aðr tueim biðlvm hennar. þeim *er* jafnröði *hefir* vera þott. ok þikki *ok* jafnröði viðr þann. Mær a ok þann kost ef hon vill tvitug eða ellri.

XLIX. vm brullavps giord.

^a A þessum tíðum skal brudlaup gera en *eigi* aðrum. Brullaup skal *eigi* vera nörr paskum en lokit se þuattdagh hinn nösta fyrir .ix. vikna föstu. ok *eigi* nörr epter en vika *er* liðin fra paska deginum fyrsta. Brullaup skal *eigi* gera fra þvattdeghi þeim *er* nöstr *er* fyrir gagndagha ok vnuz liðr hina helgu viku. Bruðlaupi skal lokit vera þuattdagh hinn nösta fyrir iola fostu ok vera *eigi* aðr liðin ero iol. Ef menn gera brudlaup a þeim tíðum *er* nu ero fra teknar þa varðar fiorbaugs garð. *ok* a sa sok *er* vill. Menn skolo *eigi* þa natt saman ganga *er* lögheilagr daghr *er* nöstr epter. eða lögffasta. ^b þa *er* brudlaup gort at loghum ef lögradande fastnar konu. ok se sex menn at brudlaupi hit fösta *ok* gange maðr j liose j sama sængh konu.

L. vm rettarfar kuenna.

^c Ef maðr kyssir konu launkoss ok at raði hennar þa varðar þat þriggia marka sökt ok a sa sok þa sem ætti vm legorð hennar. En ef hon reidiz við þa varðar fiorbaugs garð ok a hon þa sealf sokina. Ef maðr kyssir mannz konu launkoss ok varðar fiorbaugs garð. þat eru stefnu sakar ok *skal* kuæðia til heimilis bua .ix. a þingi þess *er* sottr *er*. Ef maðr liggr meðr konu frealsri ok

a) = *orenf.* c. 148, S. 399, A. M., 1. e., c. 13.

b) = *orenf.* c. 118, S. 222¹¹, A. M., Arfa-þ., c. 3, S. 175¹¹.

c) = *orenf.* c. 155, A. M., Festa-þ., c. 24.

heimilis fastre. þá varðar skogang ok skal kuæðia¹ heiman .ix. vettfangs bua ef maðr veit vettfang en ellar fra heimili hans. enda er rett at kuæðia fra heimili hennar. ef hann veit hvarki hinna. ^a Eigi varðar við log ef maðr liggr gongu konu ef hann gengr j gegn. rettenn varðar ef hann dylr. sökia a til fadernis.

LI. vm aðila mals.

^b Legorðz sakar aðili er fyrstr bonde konu. þá næstr sonr sextan vetra gamall. eða ellri. þá sa er a² dottur hennar skirgetna. þá faðir hennar. þá broðir samfœðri. þá moðir. þá a sa maðr er a systur hennar. samfœðra. þá broðir sammœðri³ þá sa maðr er a systur hennar sammodra ok skirgetna. þá sonr laungetinn. þá sa maðr er a dottur hennar laungetna. þá broðir laungetinn. samfœðri. þá sa maðr er a⁴ systur hennar laungetna samfœðra. þá broðir laungetinn sammœðri. þá sa maðr er a systur hennar laungetna sammœðra. þá hinn nanazti niðr karlmaðr. þadan fra. nema þær konur se nanari er giptar eru. þá eigu böndr þeirra. Sa a sök vm⁵ laugskyldar konu. er fe a at henne. ok varðar *fiorbauys gard*. Sa a sök vm ambatt er hana a ok varðar þriggia marka sekt. ok skilr fim bua kuiðr aðingi⁶ þess er sottr er.

a) = *ovenf.* c. 156, S. 48²⁰, A. M., l. c., c. 26.

b) = *ovenf.* c. 156, A. M., c. 25.

1 og 2) *Tilföiet.*

3) *Först skrevet samfœðri.*

4) *Tilföiet.*

5) *Rettelse for er.*

6) *Ucorrect, formedelst allfor stor Stræben efter at exerpere kort, for fim buar quaddir a þingi eller sligt.*

LII. vm legorð kuenna.

^a Legorðz sok engi fyrniz aðr soknar aðili veit sakar. Slikt varðar hvegis lengi hann er leyndr. sem þá se nytt er hann spyrr. ^b A hinu næsta aðþingi eptir er kona verðr lettari afardögum. eða fyrr. ok se aðili jnnan fiordungs ok hafi spurt. skal sott vera legorðz sok. Sokn er til vndz liðr hit þridia aðþingi. vm manna konur. eða fröndsemis spæll hit meira. eða sifia spell hit meira ok sua ef aust maðr a barn við konu.

LIII. vm nymæle.

Ef legit er með konu fyrr en hon se fostnuð manne. ok kome þat sua fremi vpp er hon er gefin manne. þá erv frændr aðilar. þeirrar sakar. en eigi bondi hennar. ok þeir eigu bœtr.

LIV. vm rett manz kono.

^c Ef maðr tekr brott konu nauðga ok vill eiga ganga. þá varðar skog gang ok ollum þeim er því fylgia at. Ef menn kalla til konu j hændr þeim ok na eigi. þá eru þeir vhelgir við averkum þeirra manna allra er til konunnar kalla. Bua skal kuæðia heiman fra heimili konunnar .ix. þui er hon var brott numin. enda er rett at stefna þar ollum. þat er ok rett at lysa a hendr þeim ollum at logbergi ok sökia hit sama sumar. ^d Vm sakar þær allar er af konu name goraz vm rað ok til farar. nam eða eigin orð. er rett at kuæðia bua fra heimili konunnar. ^e þviat at eins skal sökia þann mann er eigi

a) = *ovenf.* c. 158 = A. M., l. c., c. 35.

b) = *ovenf.* l. c., S. 54 = A. M., l. c., c. 36.

c) = *ovenf.* c. 159 = A. M., c. 38.

d) = *ovenf.* c. 160, S. 58³ = A. M., l. c., c. 41.

e) *Hertil findes neppe noget tilsvarende i Skindbøgerne.*

var j förinzi ef sa er sottr er eiga gekk konuna. ^a Þor-
baugs *gard* varðar sam vista við þa menn alla er j for
voro. þa er konan var numen.

LV. *vm sokn fadernes.*

^b Einge *skal* a einu þinge meirr sökia en einn mann.
til fadernis eins manz. sækia *skal* sua marga *vm* legorð
sem maðr vill.

LVI. *vm aðiliar vigsaka.*

^c Sonr¹ sextan vetra gamall er vigsakar aðili eptir
fodur sinn. Rett er at hann söki tolf vetra gamall ef
aðili lofar. ok þarf hann *eigi* at taka sok. þa a faðir. þa
broðir samföðri þa broðir sammöðri. þa sonr laungetinn
þa broðir laungetinn samföðri. þa broðir laungetinn sam-
möðri. þa a hinn nanazti niðr karlmaðr frealsborenn ok
samlendr. Sa *skal* raða iafnan einna manna er sökia vill
til laga. Eigi ræðr alldr. meðr iafn nanum monnum nema
bröðrum. ^a Ef kona verðr vegin su er bonda a. ok börn
með skirgetin enda eigi hon sonu fulltiða til arfsalna. þa
eigu þeir iafnt sakar ok fe bötr. En bondi hennar er
ellar einn sakar aðili. ok eigu þo halfar bötr erfingiar hennar.

LVII. *vm kono víg.*

Ef kona er vegin su er meðr barni er kuiko þa ero
tuær vigsakar. ok skal sök fara *vm* barns víg. sem aðrar

a) = *ovenf.* c. 159, S. 571⁴ = A. M., l. c., c. 38.

b) = *ovenf.* c. 158, S. 535 = A. M., l. c., c. 35, S. 350.

c) = *ovenf.* c. 94 = A. M., Vigsf. c. 35.

d) = *ovenf.* c. 95 = A. M., l. c., S. 681⁸.

1) Rettlese for Konr.

vigsakar. Eigi a maðr at vega at konu þeirri er barn
hefðr kviðt j kviði. þo at hon hafi aðr ser orkat til vhelgi.
eða se hon vorðin sek. ok verðr hon þa *eigi* vheilog.
^a Þiorg þeirra manna varðar þior bavgs *gard* er lyst er a
hond vigi. eða enn meiri sar. ¹ eða hernoð hafi drygðan.
eða brenna menn sua at bana hafa af fengit eða orkumbf.
þat ero stefno sakar ok ² skal kueðia til tolfstar kviðar
goða þann er sa er j þingi með er sottr er.

LVIII. *vm ekkio ok mey.*

^b Ekkia a sealf ok mör tuitug eða ellri at raða fyrir
sokum sinum ef hlaupit er til þeirra. eða veitt sar hin
minni. hvart sem þær vilia til soknar selia. eða sættaz a
ef þær taka *eigi* minna en loghrett en þat ero atta aurar
hins fimtatigaz logh aura.

LIX. *vm uigs bötr.*

^c Bötr allar um ³ vigsakar. eigo arftoko menn. hvart
sem þeir ero karlar. eða konur. hverge er sok a eða
sökir. Rettr seliande er sa er rettr er sökiande.

LX. *vm hernað.*

^d Þeir menn er hernoð drygia ok fara a skipi. eða
j holma. eða j virki eða helia. eða take þeir fe manna.

a) = *ovenf.* c. 98, S. 174¹³ = A. M., l. c., c. 40.

b) = *ovenf.* c. 94, S. 170¹ = A. M., l. c., c. 66. Redactionen stutler sig til
det kongl. Bibliotheks Haandskrift.

c) = *ovenf.* c. 95, S. 171⁴. Den arnam. Skindbog har intet tilsvarende.

d) = A. M., l. c., c. 95. I det kongl. Bibl. Haandskrift findes intet tilsva-
rende, mauskee paa Grund af den i samme stedfindende Lacune.

1) Rettlese for sok.

2) Herefter skrevet ste, men udprikket.

3) Skrevet over Linien.

ok hafi at herfange. eða föri þeir menn nauðga. eða bindi. þa verða þeir þegar vhelgír. dræpír ok tiltækír fyrir hverium manne. ok gilldír atta avrum. ok sua hylia hrö þeirra sem skogar manna. En ef þeir verða¹ eigi drepnír j hernaði. þa er rett hvart sem vill stefna heiman ok lata varða skoggang. eða lysa a þingi ok sökia hit sama sumar.

LXI. ef maðr biðr mann fara með ser til auerka.

^a Fíorbaugs garð varðar ef maðr biðr annan mann fara til a verka með ser eða til fars manne. eða til aliotar við mann. eða ræðr hann aliotz raðum vm mann þott eigi komi fram. en skoggang varðar ef fram kemr. ok slikt varðar hverium sem heitr. þar skal kuæðia til .ix. heimilis bua. heiman fra heimili þess er sottr er. ^b þuattdagh j fardöghum skal hit síðarsta lokit bua kuðð. Fimta daghinn er siau vikur eru af sumri. þa skal stefnt ollum sokum þeim er stefna skal heiman þeim er aðr eru vpp komnar.

LXII. vm fiarlagh j arnes þingh sokn.

^c Þat er fearlag j arness þingsokn at þriu hundrat alna vaðmala. scolo ganga fyrir hundrat þinglags aura. Vaðmal skolo ganga j giolld ny ok onoten. þriskept ok tvieln breið. ok skal sa möla hvart sem vill at hrygg eða jaðre er við skal taka. Eyrir gullz skal vera at hundradi. þriggia alna aura. þat gull at eigi vesni at lit j elldi

a) = *ovensf. c. 108* = A. M., I. c., c. 85.

b) = *ovensf. c. 104* = A. M., I. c., c. 63.

c) *Jofr. ovensf. c. 246. Nærværende Capitel indeholder Exempel paa Vedtægter for enkelte Vaarthingsdistracter.*

1) *Tilføiet.*

ok se aðr vel litt. mörk vegin brendz silfrs skal ok at hundradi. Gull ok silfr skal vega at metom byskups eða þeim oðrum er þar se jofn við. þriar alnar af breiðu lerepti nyio þui er vel se klæðhæfpt fyrir storleiks sakir. ok se halfrar þriðiu alnar breitt. skolo vera at halfri mörk. þriggia¹ alna aura ok verðr þa aln at fíorum alnum. Enskt lerept tveggia alna skal vera aln við sik ok þinglags eyrir. Mörk vaxs skal vera at eyri. kyr kalf bör skal vera at xxx. þriggia alna aura. Vxe fíogurra vetra gamall iafn við ku. Vxe .vj. vetra gamall at halfum fimtatige. ok sua þott ellre se. Vxe .v. vetra gamall. at halfum atta eyri hins fíordatigar. j. kyr gelld miolk ok kuiga tvævetr. su er kalf hefír borit skal vera at atta aurum ok .xx. ok er þa sem leiga fylgi þeim aðr þær verða kugilldar. Gelld kyr ellre en þrevetr. skal vera at fíorum aurum ok .xx. enda eru þau þa fíogur at þrimr kugilldum. tvau² tvevetr naut skolo iofn við ku. ær lodin ok lombøð er at .v. aurum. þriu vetr gaumul naut skolo jofn við ku. Gellingr tvevetr ok ellre er agilldr. ær gelld ok gymbr su er lamb leidir er at fíorum aurum. vetr gemlingar tveir ero iafner við a. Reyfi sitt skal hverr sauðr hafa. heraðrækír skolo sauðir vera. ok sua naut hit sama. vætt gamalla sauða vllar skal vera at .x. aurum. Vett vetr gemlinga vllar ok hundrat fiska skarpra. hlutr mannz vrriðr³ er at atta aurum. Ef fiskar eða vll gelldz eigi at fardöghvm. þa skal sa er gelldr föra til heimiliss þess er við skal taka. En ef hann ferr or hrepp þa skal föra til heimiliss þess er hann atti fyrer fardagha. Enda verðr þar eindaghi a þui fe hinn fimta dagh viku þa er .viiij. vikur ero af sumri. Vett matar

1) *Rettelse for þiggia.*

2) *Rettelse for tau.*

3) *Sauledes.*

skal vera at x. aurom. ostr. eða smior. eða miol. eða morr. sa er a haust giorr. her er ok hross möllt j giolld. hestr. flogurra vettra gamall ok ellri, hvart sem hann er¹ graðr. eða gelldr skal vera kugilldi. Eigi skal graðr hestr ganga j giolld ellri en .x. vettra gamall. ok eigi gelldr hestr ellre en .xij. vettra skal vera at þrim morkum. Merr þreuettr. at .xx. aurom. tuö tueutr hross skolu iofn við kv. þriu vetrgömol við kv jofn. j eingo geallde skal hross a gealld taka. meira en þriðjung gealldzins. af þui ma ekki minna gealld j hrossum geallda en kugilldi.

LXIII. vm logleigo a fe.

^a Þat er loghleiga a fe at hinn ellepti eyrir vaxe a þuilikt fe sem jnnstöðan er. ^b Rettr er at maðr reiði vett vllar af am .xx. kyr skal vera at .ix. alnum j hond. en at .x. alnum a frest. a leigo. Rett er ala vettrung eptir kv at leigo ok skal maðr abyrgiaz sem fulgu fe. tvevett naut a maðr at ala eptir ku. ef eigi er kalf bært. ok abyrgiaz við megri ok við hondvömmum sinum. ^c Þeir menn sem eigi verða asatter vm giolld skolo taka tva logseandr a meðal sin. þa er fyri orði ok eidi kunni hyggia ok rada kunni fe sino. til fullz eyris. ok er þat loggealld er þeim þikkir sua. Ef þeir verða eigi a eitt satter. þa skal sa hafa sitt mal er eið vinnr at. Ef baðir vilia sveria þa skolo þeir hluta ok skal sa er hlytr vinna eið at honum þikkir sua sem hann segir. enda skal þat þa standaz. At þui vætti at ek

a) Jsf. ovenf. c. 221; A. M., Kaupa-b., c. 1.

b) Hertil findes intet tilsvarende i Skindbögerne. Ved den første Passus jefr. ovenf. c. 246 fn.

c) = ovenf. c. 221, S. 14114 = A. M., I. c. 3, S. 39215.

1) Tilføjet.

vinn eið at bok. ok segi ek þat guði at ek ^a a sua fe sem nu hefi ek talt. eða minna.

I.XIV. vm loghpundara eða metar rangar alnar.

^b Þat er logpundari er atta fiordungar eru j vett. en .xx. merkr skolo j fiordung vera. Ef maðr a pundara meira eða minna en mællt er ok varðar þat iii. marka sekt. Nu reiðir hann rangar vettir. eða mælir hann rangar alnar svo at munar vm oln j xx. alnum. þa varðar fiorbavgs gard. sa a sok er sins hefir j þui mist. en ef hann vill eigi sökia þa a sa er vill. til sakar þeirrar. skal kuæðia a þingi .ix. heimilis bua þess er sottr er. ^c Sök þeirri skal stefna at heimile þess er sottr er. eða þar sem hann heyrir sialfr aa. Rett er þeim er sökir at stefna j þingbrekku a varþingi. þui er hann heyr sialfr. ok skal þui at eins rett at stefna þar j dom ef sa er a þingi er sottr er. en elligar skal stefna til alþingis. Ef sia sok verðr rett höfðut. ok koma þau gaugn fram með henni at domi sem henni eigu at fylgia þa skolo eigi varnir metaz vm þat mal ok eigi skolo gagnsakar. metaz ef þat eru eigi¹ sekðar sakar amot. alna mals sok. þott eigi se lengra vaðmal mællt rongum alnum. en .iiij. alnar ok varðar þo fiorbavgs gard ok von er at muna mundi oln j .xx. alnum ef sua langt vaðmal væri. slikum alnum²

a) Her synes Samleren at være kommen ind i Edsformularen for Tiendeangivelse, see ovenf. c. 255, S. 206²⁸, Kristenr., c. 37, S. 144.

b) = ovenf. c. 232 = A. M., Kaupa-b. c. 83 = A. M., Vigsf., c. 120.

c) = A. M., Kaupa-b. c. 51 (Avor tillige det foregaaende fra: mælir hann rangar alnar findes). Det kongl. Bibl.s Skindb. har intet tilsvarende.

1) Tilføjet efter A. M.

2) Istedetfor det første Bogstav er først blevet skrevet m.

mællt. Slikt varðar vm rangar alnar a lerepte sem a vaðmalum. Rett er at sökia vtan landz menn vm alnar¹ rangar at heraðs domi, slikri sokn sem til er mællt vm retta fars sakar.

LXV. vm mal a klæðom.

^a Menn skolo mæla vaðmal ok lerept ok klæði oll með stikum þeim er jafnlangar se tiu sem kuarðe tvitugr. sa er merkðr er akirkju vegg a þingvelli. Rett er at draga kuarða við vaðmal ok við lerept .x alna long eða lengre ok skal at hrygg mæla en eigi at jaðri. Eigi skolo alnar ganga aðrar en þessar. ef menn hafa stikur rangar. eða kuarða rangan sua at muni vm oln j .xx alnum. eða meira þeim er þeir mæla. ok varðar þat fiorbavgs gard ok skal vm oll af brigð þessa mals sua sokn fara sem mællt er ef menn mæla alnar rangar. Sa skal raða er kaupir lerept eða klæði hvart hann vill mæla at hrygg eða at jaðri. Ret skal at sökia við vatt orð þat er nefnt er. þa er maðr mælir rangar alnar. þa sök er j þui geriz. ef sokiandi vill þat helldr en kviðburð. Slikar alnar skal mæla með stiku a viðum. ok ateindo jarne sem a vaðmalum. eða klæðum eða lerepti. þat er mællt at at graftar kirkju hverri skal merkia stiku lengð. þa er rett se at hafa til alna mals. ok megi menn þar til ganga ef a skilr vm alnar.

a) = A. M., I. c., c. 82. Dette Capitel findes ikke i det kongl. Bibl. Skindbog.

1) Rettelse for alnan.

LXVI. vm lagh huerso menn skulo kaupaz viðr.

^a Nu er ok lag lagt a hversu menn skolo kaupaz við at retto. Tvær alnar breiðz lerepz skolo vera at .vj. alnum þrir raptar at .vi. alnum. Pund katla skal vera at .xij. aurum. Pund reykelsis at .xij. aurum ok sua vax. vett miols ok sua annars matar¹ skal vera at .v. aurum. morr haust gerr ok ostr skal iafn at verði við miol. at .v. aurum skal vætt vera j haust tiund. Vætt tiöru skal vera at .vj. aurum. Jarn teint skal vera jafnlangt² vaðmali. Slik skolo vetr kaup sem sumar kaup. Jofn erv log³ við vara landa sem við vt lenda menn. ef af þess⁴ mali bregða vm allt þat er nu er akuæðit hversu dyrt vera skal. ef maðr kaupir dyrra. eða selr dyrra en mællt er. þa varðar fiorbavgs gard hvarumtveggia þeim er selr ok þeim er kaupir. Vm afbrigð þessa mals er slik sokn til vm vtan landz menn sem mællt er vm retta fars sakir eða vm alna mal. vm oll af brigð þessa mals a sa sok er sökia vill. vm tvær þingsoknir arness þing sokn ok rangæinga þing sokn skal eigi kaupa ok eigi selia dyrra hundrat skarpra fiska. en at .v. aurum. þetta mal skal hallda vm kaupa far. vnz liðr alþingi at sumri. en alna mal skal fast vera framleidis.

LXVII. vm boðföstur.

^b Þessar föstur bauð þorlacr byskup alþyðu vm fram þat er lögföstur eru taldar. Föstu dagha alla rumhelga

a) Med Hensyn til disse Vaarthingsvedtægter kun tildeels jevnføres c. 246 ovenf.

b) Jofr. Kristenr., c. 26; jofr. c. 27 ff. (ovenf. c. 15 ff.).

1) Skindbogen: matar annars matar.

2) Rettelse for iafnlang.

3) Skrevet over Linien.

4) Maaskee feilskrevet for þessu.

skal fasta. nema fostu dagh j paska viku. þa er lofat at eta tvímællt. Fra þui er vetr kemr *skal* fasta fostu nætr allar til paska nema þa er nöst jolum eptír. þa er lofat at hafa hvítan mat. Fra þui er vetr kemr *skal* fasta miðvikudag hvern til jola. fra jolum er *eigi* boðin miðvikudagha fasta til nio vikna föstu. þa er niv vikna fasta kemr til sio vikna föstu *skal* fasta þria daga j viku. ok eina nott. Lofat er at hafa tvímællt annau dagh viku. j sio vikna fostu. ok hinn þriðia. Jola föstu *skal* fasta hvern dagh. ok tvær nætr j viku nema messu daghar. taki föstu af. Fra paskum til vætrar er setu *monnum* skylt at fasta föstu nætr en *eigi verk monnum*. Öllum *monnum* er lofat at hafa hvítan mat. föstu nott hina næstu eptír vppstigningar dagh. lofat þeim *monnum* er *eigi* hafa vel fostu mat at hafa huitan mat föstu nætr fyrer huita daga. Sex dögra fostu *skal* fasta. aðra fyrir allraheilagra messo. eða símons messo. en aðra *skal* fasta fyrir jol sem nöst ma jolum. þessar fostur ero boðnar heilom *monnum ok eigi* ellrum en siauröðum. ok *eigi* yngrum. en sextan vettra gomlum. Eingi nott skal skylt at fasta fyrer messo dagh þann er hann sealfan *skolo menn* fasta. nema fyrir annarrar tíðar saker se þa skylt at fasta. Öllum *monnum* voru boðnar her a landi tvær sex dægra föstur. heilum. yngrum en siauræðum. ok ellrum en sextan vettra gomlum. *ok* sua þessar allar fostur.

Den følgende *Efterskrift* og *Rettelser*
er optrykt efter
bind 2 af Vilhjálmur Finsens oversættelse,
der udkom 1870.

Efterskrift.

De os fra Fortiden levnedede Optegnelser af de Love eller Retsregler, der vare gjældende i Island i Tidsrummet fra Landets Bebyggelse i det 9. Aarhundrede e. Chr. — eller fra c. 930, da Ulfjot skal have stiftet Althinget og indført de første for hele Landet gjældende Love — indtil Fristatens Undergang 1262—1264, da Islænderne underkastede sig den norske Konge, indskrænke sig fornemmelig til Indholdet af to gamle og fortrinlige Pergamentshaandskrifter, nemlig Skindbogen paa det Kjöbenhavnske store kongelige Bibliothek, hvorefter nærværende Udgave er besörget, gl. kgl. Saml. 1157 fol. (codex regius, konungsbók, i nærværende Efterskrift betegnet K.), og Skindbogen 334 fol. i den arnamagnæanske Samling paa Universitetsbibliotheket i Kjöbenhavn (codex arnamagnæanus, Stadarhólsbók, her betegnet St.), hvortil for den geistlige Rets Vedkommende (Kristenretten og Tiendeloven), der efter Fristatens Undergang endnu i længere Tid bevarede sin Gyldighed og derfor oftere blev afskrevet, kommer Skindbögerne i den arnam. Saml. 346 fol., 351 fol., 347 fol., 135 4°, 158 B 4°, 50 8°, jfr. 148 4° og 173 C 4°. Enkelte mindre Dele af den verdslige Ret findes derhos i det ovennævnte Haandskrift A. M. 347 fol., og i A. M. 279 A 4°, samt i Brudstykkerne A. M. 315 A—D fol., jfr. ogsaa A. M. 136 4° og 624 4°. Endelig haves der endel Papirshaandskrifter fra en meget nyere Tid, der dog alle maae antages at være Afskrifter enten af K. eller af St.

Disse vore to Haandskrifter ere hvad Texten angaaer, temmelig forskjellige. Vi lægge ikke i saa Henseende særdeles Vægt paa den Omstændighed, at K. indeholder enkelte

Afsnit, som savnes i St. (deriblandt Thingsordningen, Afsnittene om Lovsigemanden og Lovretten); dette kunde f. Ex. være grundet paa den Tilfældighed, at Eieren af St. allerede havde disse Stykker i et andet Haandskrift. Men ogsaa Anordningen af de øvrige Afsnit, disses Inddeling og Rækkefølge er forskjellig; indenfor de Hovedmaterier, som begge Skindböger omhandle, indeholder St. mange større og mindre Stykker, hvortil K. ikke har noget tilsvarende, og de Stykker, der ere fælles for begge Skindböger, findes jevnlige i en meget forskjellig Orden og i en afvigende Affattelsesform, idet da navnlig St. ofte giver den udførligere Redaction.

Vi kunne ikke i nærværende Efterskrift gaae ind paa en udførligere Drøftelse af de forskjellige udviklede Spørgsmaal, der frembyde sig med Hensyn til den islandske Rets Udvikling og Beskaffenheden af de forskjellige Recensioner og disses indbyrdes Forhold¹. Som Momenter, der kunne bidrage til at forklare den omtalte Uoverensstemmelse mellem Hovedhaandskrifterne — en Uoverensstemmelse, der tildels paa lignende Maade viser sig i Forholdet mellem disse og det øvrige haandskriftlige Materiale — skulle vi alene kortelig henvise dels til Bestemmelsen i Lovsigemandsafsnittet, nærv. Udg. c. 116, I, S. 209 (Overs. III., S. 208) om Lovsigemandens Forpligtelse til paa det aarlige Althing for den forsamlede Mængde nøiagtigen at foredrage den gjældende Lovgivning, dels til Lovrettesafsnittet c. 217, I, S. 213 (Overs. III., S. 212), der omtaler den saakaldte Haflides Loybog eller Lovsamling (Haflidaskrá) — o; den efter Althingets Beslutning paa Haflide Márssons Bopæl i 1117—1118 nedskrevne Samling af Landets Love, som derefter af Althinget i 1118 vedtoges² — og hvor det sees, at der ved Siden af denne

1) *Jvfr. Indledn. til en Afhandl. af nærværende Udgiver om den islandske Familieret efter Grágás i Annaler for nord. Oldkyndighed 1849, S. 156 ff., hvortil vi hvad Hovedspørgsmaalene angaaer i det væsentlige kunne henholde os. Iøvrigt henvises i det hele til Prof. K. Maurer's lærde og udtømmende Afhandling i Ersch u. Grubers Encyclopädie, Artiklen Graagaas. hvis Opfattelse vi dog ikke i alle Punkter kunne tiltræde.*

2) Herom hedder det i Are frodes Islendingabók, c. 10. (Istend. sögur 1843, I, 17): „Den første Sommer Bergthor (Rafnsson) var Lovsigemand (1117) blev den nye Lov vedtaget, at vore Love skulde skrives i en Bog paa Haflide Márssons Bopæl den følgende Vinter, efter Bergthors og andre dertil udnævnte vise Mænds Meddelelse (at sögu) og Raadslagninger. De skulde gjøre alle de

Haflides Lovsamling existerede forskjellige andre Lovhaandskrifter, der vare uoverensstemmende saavel indbyrdes som med Haflidaskrá. Ligesom nu Lovsigemanden i Tidsrummet for hin første Nedskrivning af Lovene i 1117—1118 (for Kristenrettens Vedkommende 1123—1133) maatte efter Hukommelsen samle og ordne Lovene for at kunne holde sit Lovforedrag, saaledes maatte han i den følgende Tid indordne de efterhaanden givne nye Love paa de passende Steder, og medens Opgaven var at foredrage Lovene saa ordret stemmende som muligt med den Affattelse, hvori de af Lovretten, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vare vedtagne, maa der iøvrigt med Hensyn til Formen og Ordningen, ligesom med Hensyn til Samlingen af Stoffet, saavel efter 1118 som for den Tid antages at have tilkommet Lovsigemanden en vis Frihed, navnlig ogsaa ligeoverfor hin første, i Löbet af kun een Vinter og maaskee derfor ufuldkomment nedskrevne Haflideske Lovsamling. Den enkelte Samlers Individualitet maatte da let give sig et Præg i Textens Anordning saavel som i Udtryk og Farve, og med de vxlende Lovsigemænd og ved de af disse og andre private Samlere foretagne Compilationer maatte der da opstaae indbyrdes forskjellige Recensioner. Det er formentlig saadanne Recensioner, vi have for os i vore ovennævnte Haandskrifter. Naar nu disse Recensioner betegnes med det i det 16. Aarh. opstaaede Navn Grágás — en Benævnelse, der forøvrigt beroer paa en Forvexling med en af Magnus den gode udgivet norsk Lovbog af dette Navn, og som rimeligvis har sigtet til, at det paagjældende Haandskrift har været indbundet i Gaaseskind, — da er vel en saadan fælles Benævnelse forsaaavidt uegentlig, som den omfatter Texter, der ingenlunde ere identiske, men tvertimod i Orden og Omfang meget forskjellige, men det forekommer os dog, at hin fælles Betegnelse lader sig forsvare. Tiltrods for alle Forskjelligheder findes der nemlig

Forandringer (nymælt, nye Love) i Lovene, som de fandt bedre end de gamle Love; derefter skulde Lovene foredrages den følgende Sommer i Lovretten, og alt det skulde da gjælde, som Flertallet ikke stemte imod. Det skete da ogsaa saaledes, at da blev skrevet Vigslódi (Drabsafsnittet) og mange andre Lovstykker, og oplæst i Lovretten af geistlige Mænd den følgende Sommer, og det fandt alles Bifald og ingen mælede derimod“.

ikke blot i de enkelte Hovedmaterier en fælles Kjerne: et Indbegreb af fælles, ofte ordret enslydende Bestemmelser, men der er ogsaa i det hele en stor og væsentlig, man kunde sige systematisk Overensstemmelse i Indholdet, der medfører, at Haandskrifterne, eller navnlig vore to Hovedrecensioner, tilsammentagne maae ansees at give en fuld og harmonisk Fremstilling af det hele oldislandske Lovomraade, ligesom de overhovedet i Aand og Tone kunne siges at danne en Enhed. K. antages at være nedskreven c. 1250 og St. c. 1271—1280, men begge ere vistnok Afskrifter af ældre Haandskrifter. At dog ingen af Recensionerne kan antages at være identisk med den i 1118 vedtagne Haflidaskrá fremgaaer allerede af, at K., der i det hele viser sig at give en noget ældre Text end St., i det ovenanførte Sted c. 217 selv omtaler Haflides Samling; c. 18, hvor Biskop Magnus Gissursson (1216—1236) omtales, viser endog, at K. ikke kan være afsluttet tidligere end 1216. Naar bortsees fra de enkelte Love fra en senere Tid, der ere indordnede i Texten, og paa den anden Side fra de Uoverensstemmelser, der ere en Følge af, at ældre ophævede Love ere blevne staaende, medens de nye istedetfor dem traadte ligeledes ere anførte, ere vi tilbøielige til at antage, at vor Text i dens væsentlige Indhold giver os en Fremstilling af den islandske Lovgivning, saaledes som den har været omtrent 1150—1200.

Som allerede antydet, betragte vi de foreliggende Recensioner af Graagaasen som ved privat Flid tilveiebragte Samlinger af de ved den offentlige Myndighed, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vedtagne Love, og vi kunne ikke slutte os til den Anskuelse, at Indholdet af vore Texter, foruden af egentlige Love, tillige tildels skulde bestaae af Optegnelser over Sædvaneretten eller af private juridiske Udarbejdelser (Afhandlinger eller Glosser). Det er i Modsetning til en saadan Opfattelse — hvorefter Graagaasen tildels vilde være at betragte som en Retsbog — at vi paa Titelbladet have betegnet den som Lovbog, en Benævnelse, der forsaavidt efter den moderne¹ Anvendelse af Ordet er

1) Med Hensyn til Graagaasens Sprogbrug sfr. St. Arfab. c. 23, S. 228: þat er oc af tekít er ritat var i fornum loðbócum.

uegentlig, som Graagaasen ikke er nogen af den lovgivende Myndighed affattet eller vedtagen Codification, men som turde finde sin Retfærdiggjørelse i vor ovenanførte Hovedanskuelse, hvorefter Lovsamlerne maae antages at have bestræbt sig for at gjengive Lovene ordret i den Affattelse, hvori de vare vedtagne, hvortil kommer, at Lovforedraget paa en Maade fik en Sanction ved at holdes paa Althinget under Lovrettens Control, jvfr. c. 117, I, S. 216 (Overs. III., S. 215). Iøvrigt bemærkes, at ligesom Fremstillingen undertiden — f. Ex. ved den brugte Taleform i første Person („jeg“), I., 23, 61, o. s. v. — bærer Præg af, at det er Lovsigemanden, der foredrager Lovene, saaledes findes der ganske vist enkelte Stykker, der ved Compilerernes overdrevne Iver for at samle saa meget som muligt ere blevne optagne, uden at være af legislativt Udspring; hertil henføre vi c. 247 og 248, der maae antages affattede i Norge, Formularerne i c. 114 og 115, og den historiske Notits i c. 245.

Kristenretten (med Tiendeloven) er tidligere udgivet 1776 af G. J. Thorkelin efter St. med afvigende Læsemaader efter nogle andre af de ovenanførte Haandskrifter, og de øvrige Dele af Graagaasen ere i 1829 udgivne af den arnamagnæanske Commission ved Th. Sveinbjörnsson, for hvilken Udgave St. ligeledes er lagt til Grund, idet de Afvigelser, der findes i K., ere anførte notevis og de Afsnit, K. alene indeholder, ere meddelte efter dette Haandskrift. I Modsetning til denne Udgivelsesmaade, der paa Grund af Recensionernes Forskjellighed og navnlig den forskjellige Orden, hvori de enkelte Bestemmelser ofte findes i disse, har vist sig aldeles ufyldstgjørende, have vi valgt alene at udgive Skindbogen K., uden noget Forsøg paa tillige anmærkningsvis at paapege de Afvigelser fra samme, der findes i det øvrige haandskriftlige Materiale. Denne vor Skindbog¹, der i 1656 fra den islandske Biskop Brynjolf Sveinsson blev nedsendt til Kjöbenhavn, bestaaer af 93 Blade i stor Folio, hvert med to Spalter paa Siden, og er skrevet med to forskjellige Haandskrifter, begge meget smukke og tydelige,

1) En nærmere Beskrivelse af den findes i Jón Sigurðssons Diplomatarium Islandicum I., 73 ff.

hvoraf den første ender med det 13. Blad, uden at der er Grund til at antage, at den sidste Del af Haandskriftet skulde hidrøre fra en væsentlig senere Tid end den første. Efter det 37. Blad findes en Lacune, formentlig af 2 Blade, og af den øverste Del af første Blad er et Stykke bortrevet eller bortslidt, hvorhos den første Side tildels er vanskelig at læse; herved kommer imidlertid til Nytte en Papirsafskrift af første og af endel af anden Side, der findes indbunden foran Texten. Af begge Skindbogens Haandskrifter findes i Udgaven af 1829 gode Facsimiler. Ved Udgivelsen have vi bestræbt os for at give et saa nøiagtigt Aftryk af dette i alle Henseender fortrinlige Pergamentshaandskrift, som det ved Anvendelsen af de almindelige Skriftegn lod sig gjøre. Ikkun aabenbare Afskriverfeil ere blevne rettede, i hvilken Henseende vi have vist megen Varsomhed; om enhver saadan, endog nok saa ringe Rettelse eller Udeladelse eller Tilföining er altid i Noter under Texten gjort Bemærkning. Forövrigt er Texten trykt ganske som den findes i Skindbogen, navnlig ogsaa med den der brugte Skrivemaade; Forkortelserne, ved hvis Oplösning vi have fulgt den af hver af Afskriverne i det hele fulgte Retskrivning, ere antydede med Cursivskrift. Vi have aftrykt det hele Haandskrift, idet vi navnlig finde det utvivlsomt, at saavel Kristenretten, hvormed det begynder, som Tiendeafsnittet (med nogle dertil knyttede Capitler, henhørende til Kristenretten), hvormed det ender, bör henregnes til Graagaasen. Skindbogens med en nyere Haand tilföiede Sidetal have vi anført i Klammer, idet hver Sides første og anden Spalte er betegnet med a og b; da Sidetallet imidlertid först begynder med anden Side, ere det første Blads fire Spalter betegnede med S. 1 a, b, c, d. Angaaende de Tilskrivninger, der hist og her findes i Skindbogen med en aabenbart meget nyere Haandskrift, have vi i Almindelighed ikke fundet Anledning til at gjøre Bemærkning i Noterne. Capitel- eller Paragraphinddelingen er tilföiet, hvorved der, forsaavidt Skindbogen ikke indeholder Overskrifter, som betegne en saadan Inddeling, er taget Hensyn til Initialernes Størrelse. Hvor der i Skindbogen findes Initialer, der ere mindre end de sædvanlige Capitelinitialer, men større end de almindelige

Begyndelsesbogstaver, ere de i Udgaven betegnede med federe Typer. Endel af Balkerne eller Afsnittene have i Skindbogen Overskrifter, der i saa Fald ere anførte i Udgaven uden Bemærkning, men hvor Overskrifter ikke findes, har det maattet beroe paa et Skjøn — navnlig tildels efter Initialernes Størrelse — hvor et nyt Afsnit skulde antages at begynde. Paa nogle Steder ere Overskrifter tilföiede, hvorom da Bemærkning er gjort i Noterne. Hvor der i Skindbogen paa nogle faa enkelte Steder findes betegnet, at Bestemmelsen er en ny Lov (nýmæli, i Skindbogen staaer i Almindelighed ným.), er dette altid anført i Udgaven; hvor Ordet nym. findes i Margen i Skindbogen, er det i Udgaven trykt paa samme Maade. Af enkelte Bestemmelser findes i Skindbogen ikkun Begyndelsen, eller Begyndelsen og Slutningen, forbundne ved et „usque“ eller usque in finem — hvilket tildels kan forklares ved at man allerede har havt disse Bestemmelser i et andet Haandskrift og derfor har fundet det ufornödent at optage dem fuldstændigt. Hvor i saadanne Tilfælde Stedet findes i St., have vi udfyldt det efter denne sidstnævnte Skindbog og ved Klammer betegnet, hvad der er tilföiet, idet vi da i det saaledes optagne Stykke have fulgt Retskrivningen i St., hvorimod vi ikke have fundet tilstrækkelig Grund til ogsaa at betegne de oplöste Forkortelser med Cursivskrift. I Anmærkninger under Texten er der henvist til de ovennævnte tidligere Udgaver, ligesom der ogsaa, forsaavidt angaaer de Dele, der ikke have noget tilsvarende i St., herom er gjort Bemærkning; imidlertid er en saadan Anmærkning glemt ved Thingsordningsafsnittet, der som anført ikke findes i St.

I et Tillæg have vi givet et Aftryk af det ovennævnte Brudstykke A. M. 315 D, bestaaende af to Pergamentblade, hvis Linieinddeling vi tillige have betegnet med Streger. Dette mærkelige Brudstykke er sandsynligvis en Levning af et fuldstændigt Lovhaandskrift og dets Text er forskjellig fra begge vore to Hovedrecensioner; det hörer til de allerældste islandske Haandskrifter, formentlig fra Midten af eller ialfald den sidste Halvdel af det 12. Aarh. Endvidere er aftrykt A. M. 315 B, bestaaende af et Pergamentblad, formentlig fra det 14. Aarh., hvilket Brudstykke

synes at afgive Exempel paa et Supplement til et ældre Haandskrift, samt 315 C, der bestaaer af afskaarne Stykker af et formentlig fra den første Del af det 13. Aarh. hidrørende Haandskrift; endelig have vi optaget nogle Capitler af A. M. 347 fol. (Belgsdalsbók, formentlig fra det 14. Aarh.), som der ere knyttede til Kristenretten¹. Ved disse i Tillæget optagne Stykker have vi notevis gjort Henvisninger til de tilsvarende Steder i K. samt til Sveinbjörnssons og Thorkelins Udgaver. Brudstykket 315 A, der antages at være skrevet i det 14. Aarh. og indeholder endel af Vígslóði, (I. S. 171⁶ til S. 178²² i nærværende Udgave), have vi ikke optaget, da det i det hele er stemmende med K.², og til at optage de mindre Stykker i A. M. 136 4⁰ (nærv. Udg. c. 247 og 248) og A. M. 624 4⁰ (c. 245) kunde der ikke være Anledning, da disse Stykker som ovenanført ikke kunne ansees henhørende til den egentlige Graagaas. Først efterat den islandske Text var fuldstændig trykt, ere vi blevene opmærksom paa Skindbogen A. M. 279 A 4⁰ (Þingcyrabók), hvori findes Forstrandsretten (c. 209 ff.) i en Recension, der er meget lig St.

I Oversættelsen have vi søgt at bevare Originalens Aand og Tone og med Klarhed og Tydelighed at gjengive dens Mening, i hvilket Öiemed vi undertiden have gjort Tilföjninger, der ere satte i Klammer; ikke sjeldent have vi i Oversættelsen nedlagt Resultatet af mere omfattende Undersøgelser, uden at der dog, efter den lagte Plan, herfor kunde gjøres Rede enten i Anmærkning eller paa anden Maade. Enkelte af Originalens tekniske Udtryk have vi

troet at kunne bibeholde, f. Ex. Gode = Herredsforsander, Kvid = Nævninger (Jury), Hrep = Commune.

Nærværende Udgaves Text er trykt i 1852, og med det første Hefte af Texten, S. 1—60, fulgte i sin Tid tillige den tilsvarende Del af Oversættelsen. I det nævnte Aar blev jeg ansat i Island og medens jeg opholdt mig der, blev i Aarene 1853—1855 trykt S. 61—192 af Oversættelsen, hvorefter der indtraadte en længere Tids Standsning fra min Side, da Embedsforretninger og andre offentlige Hverv gjorde mig Sysselsættelsen med dette Arbeide umulig. I de senere Aar og navnlig siden 1864, efterat jeg under forandrede Embedsforhold havde optaget Arbeidet paany, skyldes Forsinkelsen ikke mig, men Literatursamfundets hensygnende Tilstand, der har medført, at Trykningen er skredet langsomt frem, indtil nu endelig i et Slutningshefte kan leveres den hele tilbagestaaende Del af Oversættelsen (tredie Del fra S. 193 og hele fjerde Del), tilligemed nærværende Efterskrift, der træder istedetfor den oprindelig paatænkte udförligere Fortale, og endelig nogle Rettelser til Texten. Det hele Værk udgjör saaledes ire smaa Dele, de to første indeholdende Texten, de to sidste Oversættelsen.

Kjöbenhavn, i Mai 1870.

V. Finsen.

-
- 1) Med Hensyn til disse i Tillæget optagne Stykker sefr. Maurer's Graagaas, S. 8 og 15, hvor der bl. a. efter Guðbr. Vigfussons Meddelelse bemærkes, at 315 C formentlig ikke er skrevet paa Pergament, men paa fint Papir, saakaldet chinesisisk Papir. Høvd angaaer Aftrykket i nærværende Udg. af 315 D, har Guðbr. Vigfusson, s. Maurer S. 15, medens han övrigt med Anerkjendelse har udtalt sig om min i det hele rigtige Læsning af dette Brudstykke, ment, at der bör læses afstr, ofstarr, f. afftr, offlarr, kömr f. komr. S. 221⁵ yr f. ör, S. 221⁶ gengo f. gengo, S. 222⁵ gingo f. gengo S. 222²² varþveizlona f. varþveizlona. Af 315 D. findes et Facsimile i P. G. Thorsen: De danske Runemindesmærker, I., ved S. 312. Med Hensyn til 347 fol., hvoraf et Facsimile findes i Thorkelins Udgave af Kristenretten, henrises til Dipl. Isl. I., 117 ff.
- 2) Ogsaa Skriftefeilen S. 175 Not. 1 og Referentserne S. 174 Not. b, c og d, og S. 177 Not. b findes i dette Brudstykke paa samme Maade som i K.

Rettelser.

Förste Del.

- Side
- 55³ *casri* vætt, l. *scal* vætti.
- 85 nederst, 61, l. 62.
- 93¹³ *bciðt*, l. *beiðt*.
- 105¹⁶ e o, l. *ero*.
- 123²³ *Ef*, er sandsynligvis en Afskriverfeil istedetfor: *En*.
- 138²⁰ *eeci*, l. *ecci*.
- 159²⁵ *einvirke* er formentlig en Afskriverfeil istedetfor: (som i *St.*) *rettr* i *quod*.
- 175¹⁹ *hefir*, l. *hefir*.
- 180¹³ Efter *heiman* er formentlig udeglemt: enda er honom rett at stefna *heiman* (*St.*)
- 182⁹ *fecc³*, l. *fecc²*.
- 194¹⁵ *tit*, l. *ti/*.
- 194¹⁶ *telra/*, l. *telrat*.
- 198¹ Efter: *broðor sonr* er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: *moðor broðir*.
- 199²⁸ *scaphötendr* ens vegna. Frændr — er formentlig af Afskriveren urigtig interpungeret istedetfor: *scaphötendr*. Ens vegna frændr o. s. v.
- 200²⁴ viðtakendr *ero eigi ti/*, er formentlig en Afskriverfeil istedetfor: viðtakendr *ero ti/*.
- 218¹² Efter: *broþir samfeþri lavngetinn* — er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: þa systir samfeþra lavngetin.
- 223¹⁰ *fc*, l. *fe*.

Anden Del.

Side

- 52¹⁶ at, l. at.
 88² Ef, bör formentlig rettest udelades.
 112¹ stefna, l. stefna.
 129²⁶ og 130¹ til til, l. til.
 136² þeim er at honom leigðe. oc hinom er selde, er formentlig en Afskriverfeil istedetfor: þeim er selde oc hinom er at honom leigðe (cfr. St.)
 142²⁴ tíð¹, l. tíð².
 156¹⁰ Efter enda se — er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: eigi. (cfr. St. II, 312.)
 204³ af, l. ef.
 247²⁴ vvaliðr bör formentlig læses vvaliðr, jfr. Dipl. Isl. I, 317.
 249³ metar, l. mælir.
-